Holy Bible

Aionian Edition®

Eyansi Bible

Yansi Bible

AionianBible.org

The world's first Holy Bible untranslation

100% free to copy and print

also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®
Eyansi Bible
Yansi Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025
Source text: eBible.org
Source version: 7/9/2025
Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
The Seed Company, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.16 (Pro) on 7/30/2025
100% Free to Copy and Print
TOR Anonymously
https://AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, https://Nainoia-Inc.signedon.net
All profits are given to https://CoolCup.org

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Eyansi at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aïdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aïdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Eyansi at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.
06/21/25 - 469 translations now available in 230 languages.
07/26/25 - 526 translations now available in 287 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

MÀTAY 11
MALAKƆ 37
LUKÀ 53
YWAN 81
ISAL 103
LƆMÀ 130
1 KƆLINTƆ 142
2 KƆLINTƆ 153
NGALÀTYÀ 160
ƐFƐSƆ 164
FILIPE 168
KƆLƆSAY 171
1 TƐSALƆNIKÀ 174
2 TƐSALƆNIKÀ 177
1 TUMÀTƐ 179
2 TUMÀTƐ 182
Titə 184
FILEMƆ 186
ƐBƐLYƆ 187
ZYAK 196
1 PETƆLÀ 199
2 PETƆLÀ 202
1 YWAN 204
2 YWAN 207
3 YWAN 208
YUDE 209
IMƐƐY 210

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

Waa Yɛsu kàtɛn naa: « Taa, adwääl nkul, ntɔn ba bàyöb anki ndaa bàkyerà ba. »
Ba bàkäb ipfɛy ande mutà löb.
Luke 23:34

MÀTAY

1 Un'kaan a un'lwaaŋ a Yɛsu Klistɔ, itoo a David, itoo
a Abàlam. **2** Abàlam kàbör Isak, Isak kàbör Yakɔb,
Yakɔb kàbör Yudà anà atɔŋ ande, **3** Yudà kàbör Falesi
anà Zalà, ikɔb a ngwän aba Tamar, Falesi kàbör Isilɔn,
Isilɔn kàbör Alam, **4** Alam kàbör Aminadab, Aminadab
kàbör Naasɔn, Naasɔn kàbör Salmɔn, **5** Salmɔn kàbör
Bɔɔzi, Rayab kàkäl ngwän ande, Bɔɔzi kàbör Yɔbɛd,
Luti kàkäl ngwän ande, Yɔbɛd kàbör Yɛsɛ, **6** Yɛsɛ kàbör
mfum David. David kàbör Salàmun, ngwän ande kàkäl
un'kyay a Uli. **7** Salɔmun kàbör Rəbɔwam, Rəbɔwam
kàbör Abya, Abya kàbör Asa, **8** Asa kàbör Yɔsafat,
Yɔsafat kàbör Yɔlam, Yɔlam kàbör Ɔsya, **9** Ɔsya kàbör
Yɔwatam, Yɔwatam kàbör Akazi, Akazi kàbör Isikyä,
10 Isikyä kàbör Mànasi, Mànasi kàbör Amɔn, Amɔn
kàbör Yɔsyä, **11** Yɔsyä kàbör Yɛkɔnya anà atɔŋ ande,
u paŋà bàsöölbaan a Isàlɛl nsi u Babilɔn. **12** Ungö a
nsöölbaan a nsi, Yɛkɔnya kàbör Salàtyɛl, Salàtyɛl kàbör
Zərəbabɛl, **13** Zərəbabɛl kàbör Abyudi, Abyudi kàbör
Ɛlyakim, Ɛlyakim kàbör Azər, **14** Azər kàbör Sadɔki,
Sadɔki kàbör Akim, Akim kàbör Ɛlyudi, **15** Ɛlyudi
kàbör Ɛlyazar, Ɛlyazar kàbör Matan, Matan kàbör
Yakɔb, **16** Yakɔb kàbör Yɔsɛfi, un'dim a Màlye awà
kàbör Yɛsu awà bàfàbel naa Klistɔ. **17** Abun, yanswà
yàkäl ngyääl kwem aŋinà fà Abàlam mukàman David,
yàfàlyaŋ sye ngyääl kwem aŋinà fà David tii u paŋà
alà bàsöölbaan a Isàlɛl nsi u Babilɔn, ngyääl kwem
aŋinà sye yàfàlyaŋ fà nsöölbaan a nsi u Babilɔn tii u paŋà
alà bàbör Klistɔ. **18** Le, mböör a Yɛsu Klistɔ yàkäl abà:
Ngwän ande Màlye kàkäl un'kaar kàtɛ Yɔsefi ntüüm,
wɛɛ kusà ba mutàtüüb ndür, nde kàmɛnà anà yöm
unsà ngwal a Dweelà In'kyɛɛl. **19** Wɛɛ un'dim ande
Yɔsɛfi, ntɔn kàkäl nde mbuur a balàbal, nde kàkwen
anki mukun'mɛɛy nswɛn u mii a baar, lalan kàwɛl nde
an'kyän u mpem ande mukun'wɛy kà unku. **20** U taaŋ
kàyweerà nde abà, un'kyeey a Mwol mwɛy kàyàmɛnà
akà nde u ndwɛy, waa kàtɛn a nde naa: « Yɔsefi, mwan
a David, twon an'man bɔɔmà muwal un'kyay angye
Màlye, ntɔn yöm alà kan'bäl ande lan'fà akà Dweelà
In'kyɛɛl. **21** Undiir awun, nde ayàbɔr mwan baal, ngye
ayun'pà ikɔb a Yɛsu, ntɔn nde asàtswà möö a un'sɛŋ
ande unsà man'be a wa. » **22** Ndaa ayi yanswà yà ntɔn
undiir kàtɛn Mwol u mun a ŋangɔɔm ande ukwe: **23**
« Le, mwan un'kaar unkɔr asàkal yöm, nde asàbɔr
mwan baal, bàsun'beelà Mànwel », iswaŋà naa « Nzam
wà uboo a bi ». **24** Mpal kàwiyà nde u twaal, Yɔsefi
kàkyer ndaa kun'swɛŋ un'kyeey a Mwol, waa nde kàsi
un'kyay ande u ndwà. **25** Wɛɛ nde kàtüüb anki ndür
anà nde tii mpal kàbör nde mwan baal awà kàpɛ nde
ikɔb a Yɛsu.

2 Yɛsu bun'bör u Bɛtelɛm a Yuday, umpal kàkäl Ɛlɔdi
mfum. Ungö a mböör ande, baar bàfàleŋ muyöb
nku a mbwaar bàfü mper làfàsɛnà taaŋ, ba bàyi u
Yɛlusàlɛm, **2** waa bàfuul naa: « Wà ken Mfum a Ayudà
ban'bɔr benàben awà? Bi kàmɛn mbwaar ande mper
làfàsɛnà taaŋ, lalan kan'yà bi mukun'kömà. » **3** Mpal
kàwem mfum Ɛlɔdi làsaŋ alà, nde kàkyer atɛɛr, anà
Yɛlusàlɛm lanswà mbwo mwɛy anà nde. **4** Nde kàtüüb
andwer angaŋ anà alɔɔŋ a Un'kɔɔn, ntɔn mukafuul
naa Klistɔ bàlun'bɔr ken. **5** Ba bun'fuur naa: « U
Bɛtelɛm a Yuday. Ntɔn ŋangɔɔm kàsön abà: **6** « Le,
ngye Bɛtelɛm, u nsi a Yuday, ngye kà awà bul làköön
ndöŋ anki u Yuday, ntɔn mfum asàdii un'sɛŋ amɛ
Isàlɛl, asàtoo uboo a ngye. » **7** Apan, Ɛlɔdi kàbel
aŋan'yeerà kà unku, ntɔn ba bun'kyään ubwaŋàbwaŋ
taaŋ nà mbwaar kàmɛnà. **8** Apan, nde katöm Bɛtelɛm,
waa kàtɛn naa: « Làkyen, kàlafuul ubwaŋàbwaŋ ntɔn
mwan awà, bɛ làsun'man, yàlan'kyään, ntɔn mɛ sye
in'kyen mukun'kömà. » **9** Ungö bàwem ba ndaa kàtɛn
mfum Ɛlɔdi, ba waa bàkyen, waa bàfàman mbwaar
awà bàtàman ba umper làfàsɛnà taaŋ: mbwaar wa
kàyikyeenà kusà a ba tii kàkàmbar wa udu a ikal kàkäl
mwan. **10** Umpal bun'tääl ba, ba bàmɛn un'sak mbɔɔn.
11 Mpal bàbilà ba u ndwà, ba bàmɛn mwan anà ngwän
ande Màlye, waa bun'kömà. Apan, ba bàduub an'böön
aba, waa bun'pɛ an'kab mà: wɔl, tswà anà may a usɔŋ.
12 Ungö apan, Nzam kakyään u ndwɛy naa ba bàkɔɔn
afurà akà Ɛlɔdi, ba waa bàfurà nsi aba u mbwo asin. **13**
Ungö a nkyeen aba, un'kyeey a Mwol mwɛy kàyàmɛnà
akà Yɔsefi u ndwɛy, waa kun'kyään naa: « Mbarà,
un'sɛn mwan anà ngwän, katiin u Ngipiti. Kal kwo
tii umpal in'saswaŋ mɛ mufurà. Ntɔn Ɛlɔdi ayàleŋ
mudwa mwan. » **14** Undiir awun, Yɔsefi kàmbarà
nde u mpib, kàsɛn nde mwan anà ngwän ande, waa
kàkàyee u Ngipiti. **15** Nde kàbwaay kwo tii u nkweel a
Ɛlɔdi, ntɔn undiir kàtɛn Mwol wà u mbwo a ŋangɔɔm
ukwe: « Mɛ kàbel mwan amɛ mutoo u Ngipiti. » **16**
Mpal kàyöb Ɛlɔdi naa baar bàfàleŋ muyöb nku a
mbwaar bàkyer un'kur, nde kàwem nkyɛl mbɔɔn,
waa kàswɛŋ naa bàdwä baan abaal a mbul yweel tii u
ngyɛl u Bɛtelɛm anà u nsi ande yanswà, mulab paŋà
bun'kyään aŋan'yeerà. **17** Abun, undiir kàtɛn ŋangɔɔm

Yɛlɛmya wà kàkyer akwo: 18 « Bàwem ndaa mwɛy u
Lamà, ilel anà in'tär mbɔɔn. Wawɛy Lakɛl wàmulel
baan ande, nde ukwen anki naa mbuur kun'syääm,
ntɔn ba bàfàkal anki. » 19 Ungö a nkweel a Ɛlɔdi,
un'kyeey a Mwol mwɛy kàkàmɛnà u ndwɛy akà Yɔsefi
u Ngipiti, 20 waa kàtɛn a nde naa: « Mbarà, un'sɛn
mwan anà ngwän, furà u mɛɛn a Isàlɛl, ntɔn baar
akwà bàkwen mudwa mwan ban'kwà. » 21 Undiir
awun, Yɔsefi kàmbarà nde, kàwɛl nde mwan anà
ngwän, waa kàfurà u mɛɛn a Isàlɛl. 22 Wɛɛ utaaŋ
kàwem nde naa Alakɛlawüs kàsàkiir taaràndɛ Ɛlɔdi u
kir a imfum u Yuday, nde kàwem bɔɔmà mufurà kwo.
Nzam kun'weey u ndwɛy, laa kàkàyee nde u mɛɛn
a Ngalilɛ. 23 Nde kàkàtɔŋ u bul làmwɛy bàfàbel naa
Nasàlɛr, ntɔn ndaa bàtɛn aŋangɔɔm ibü balàbal: « Nde
bàsun'beelà un'nazɔrya. »

3 Utaaŋ alan, Ywan Un'düümà kàyàmɛnà u nsye a
ipɔl a Yuday mulɔŋ naa: 2 « Làbuul mpem abɛ,
ntɔn Imwol a du kye tsütsü! » 3 Ywan awà wà mbuur
kàsam ŋangɔɔm Yɛsay utaaŋ kàtɛɛnà nde naa: «
Ndaa mwɛy yàmusaa in'kwɛŋ u nsye a ipɔl: Làlöön
mbwo a Mwol, làsuub myay ande! » 4 Ywan kàbwäärà
ipfɛy a in'kà a Kamɛl anà un'kab a ibaan a ntsür u
lɔŋ ande. Nde kàdyee mpay anà bwey a ndwaŋ. 5
Abun Yɛlusàlɛm, Yuday lanswà, anà un'tà a Yɔrdan
bàkyeenà akà nde. 6 Ba bàkyeyà man'be aba u mii a
baar anà Ywan kadümà u Yɔrdan. 7 Mpal kàmɛn nde
naa Amfarisi anà Asadusi mbɔɔn bàyee akà nde ntɔn
muwal ndüümà, nde kàtɛn a ba naa: « Mbil a iyäy! Nà
kàlalɔŋ mutiin nkyɛl a Nzam ayà iyà? 8 Làswɛŋ unsà
nsyääl abɛ naa bɛ lan'buul mpem, 9 anà twon lan'tɛn
u mpem abɛ naa: "Abàlam wà nkaa abi!" Ntɔn mɛ
alakyään naa Nzam kan'kwo mutwey ikyee a Abàlam
u nkɔŋ yi! 10 Fà itaan nkwar yà tsütsü mutsul in'te
kun'swɛy: un'te wanswà mpa afàbɔr imbɛŋ aŋàbwaŋ,
bàkyer asun'tsul, waa bàsun'tɔɔm u mbaa. 11 « Mɛ,
mɛ in'kàladümà kan'dà ntɔn mbuul a mpem. Wɛɛ
mbuur awà ayà ungö a mɛ kàman'lyaŋ u ngwal: mɛ
in'kwe anki musɔɔl idyäär ande. Nde, nde asàladümà
u Dweelà In'kyɛɛl anà u mbaa. 12 Nde we anà impye u
kɔɔ ande ntɔn mukɔɔm blɛ. Nde asàsà imbɛŋ uboo a
ikɔr, wɛɛ un'lɛŋ nde asàtɔɔm u mbaa mpa isàdim akà
ikikye. » 13 Abun, Yɛsu kàfü Ngalilɛ, waa kàyàkɔlà u
Yɔrdan akà Ywan Un'düümà u ngyäl a Yɔrdan, ntɔn
nde kun'dümà. 14 Wɛɛ Ywan kàmɛn ube, waa kàtɛn a
nde naa: « Mɛ, mɛ in'làkwo muyà akà ngye, ntɔn ngye
an'pɛ ndüümà, wɛɛ ngye, ngye afàyà akà mɛ! » 15 Wɛɛ
Yɛsu kun'fuur naa: « Wɛy ya ikäl abà apanà, ntɔn yà
ubwaŋ naa bi ikwey balàbal lanswà. » Abun, Ywan
waa kàkyey. 16 Pa kàwɛl nde ndüümà, Yɛsu laa kàtoo
nde kan'dà. Taaŋ nsil la du waa làyaanà, nde kàmɛn
Dweelà a Nzam wàmuyàtyà akà nde asànaa nkokà. 17
Le, ndaa mwɛy yàfü du, waa yàtɛn naa: « Wawà wà
Mwan amɛ wà nkween. Mpem amɛ yanswà ye amu
nde. »

4 Ungö apan, Dweelà a Nzam kàsyen Yɛsu u nsye
a ipɔl ntɔn ileŋ kyun'lwɛb. 2 Ungö mukin udyà
myäänà an'kwem an'nà anà mpib an'kwem an'nà,
ngyal waa yun'käär. 3 Un'lwɛɛb kàyàsin tsütsü, waa
kàtɛn a nde naa: « Kya ngye asàkal Mwan a Nzam,
swaŋ nkɔŋ yi ibulà mampà. » 4 Wɛɛ Yɛsu kàfuur
naa: « Bàsön naa: "Kà nà mampà mpɛl anki màfàpà
mbuur möö, wɛɛ ndaa yanswà ifàtoo u mun a Nzam".
» 5 Apan, ileŋ kyun'syen u bul in'kyɛɛl, laa kun'si
nde udu a ndwà a Nzam, 6 waa kàtɛn a nde naa:
« Kya isàkal naa ngye awà Mwan a Nzam, tɔɔmà
unsi, ntɔn bàsön naa: "Nde asàswaŋ akyeey ande
ntɔn ngye, waa ba bàsawal kan'kɔɔ aba ntɔn làkɔl
angye làkɔɔn aböl u nkɔŋ mwɛy". » 7 Yɛsu kàtɛn
a nde naa: « Bàsön sye naa: "Ngye asun'lwab anki
Mwol, Nzam angye". » 8 Ileŋ kàfun'syen udu a mɔŋ a
bwɛlàbwɛl, waa kun'mɛɛy imfum a mɛɛn byanswà
anà làkoo abya, 9 waa kàtɛn a nde naa: « Mɛ in'sapà
indiir bi byanswà, isàkal naa ngye aman'kömà anà
aman'sà làkoo. » 10 Abun Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: «
Satanà, kyà kunà! Ntɔn bàsön naa: "Ngye asàkömà
Mwol Nzam angye anà ngye asàsyääl nde mpɛl". » 11
Abun, ileŋ waa kàsun'wɛy. Apan sye, akyeey bàyàsin
tsütsü apà Yɛsu, waa bun'syäälà. 12 Mpal kàwem nde
naa Ywan Un'düümà kan'bilà bɔlokà, Yɛsu kàkyen
Ngalilɛ. 13 Ungö kàlwomà nde u Nasàlɛr, nde kàkyen
Kapɛrnawum kun'kɔɔl a ɛwà, kà itiir a nsi a Zabulɔn
anà Nɛftali, 14 ntɔn ndaa kàkyään ŋangɔɔm Yɛsay yi
ikwe: 15 « Mɛɛn a Zabulɔn, mɛɛn a Nɛftali, mbwo a
ngyäl a kölàköl, nsi ayà u sim a Yɔrdan lumwɛy, u
Ngalilɛ a baar mpa abà Ayudà! 16 Un'sɛŋ kàkäl uboo a
làpib kàkyàman pɛɛlà a kölàköl! Baar abà bàkäl u nsi a
làpib a ukwà, pɛɛlà làmwɛy làkölàköl làkyàmɛnà! » 17
Fà umpal ayin, Yɛsu laa kàsɛmà nde mukyään naa: «
Làbuul mpem abɛ: Imwol a du kyan'yàsin tsütsü! » 18
Mpal kàkäl nde muyikyà kun'kɔɔl a ɛwà a Ngalilɛ, nde
kàmɛn atɔŋ abööl, Simɔn bàfàbel Petɔlà anà un'tɔŋ
ande Andrɛ, bàmuyitɔɔm an'tɛy u ngyäl, ntɔn ba

bàkäl alööb a nsö. 19 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Yà lan'läb,
waa mɛ in'yàlabuul alööb a baar. » 20 Apan sye, ba
bàsàwɛy an'tɛy, waa bun'läb. 21 Mpal kàfàsin nde
kusà, nde kàmɛn atəŋ abööl asin, Zyak anà Ywan, baan
a Zɛbeday. Ba bàkäl uboo a bwaar aba anà taaràba
Zɛbeday bàmulɔɔnà an'tɛy aba. Yɛsu waa kabel. 22
Apan sye, ba bàsàwɛy bwaar anà taaràba, waa bun'läb.
23 Ungö apan, nde kàyilyaŋà u Ngalilɛ wanswà, waa
kàyilɔɔŋà uboo a ndwà a nköŋ aba, muyikyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là Imwol anà muyikɔɔr ukyäl banswà anà
too lanswà uboo a un'sɛŋ. 24 Làsaŋ ande làpää u Siri
lanswà, waa bun'twäälà abɛy bàkäl anà an'kyal mà ifà
ifà: an'dweelà an'be, akweel a nkaaŋ anà ikar, waa
kakɔɔr ba banswà. 25 Iköŋ a baar mbɔɔn bàfü Ngalilɛ,
anà itiir a An'bul Kwem, anà Yɛlusàlɛm, Yuday anà
sim a Yərdan waa bàyun'labà.

5 Mpal kàmɛn Yɛsu iköŋ a baar, nde kàbeenà udu
a məŋ, waa kàbwaay. Alɔŋki ande bàsin apà nde, 2
nde waa kàsɛmà mukalɔŋ abà: 3 « Un'sak akà baar
abye anà mpem a làböön, ntɔn Imwol a du kye anà ba!
4 Un'sak akà baar bàlelà, ntɔn bàkyer asalɛɛl! 5 Un'sak
akà baar a làböön, ntɔn mɛɛn mà isàkal kwal aba! 6
Un'sak akà baar abye anà ngyal anà mfwää a balàbal,
ntɔn ba bàkyer asàyuur! 7 Un'sak akà aŋangyɛb, ntɔn
bàkyer asasyääm! 8 Un'sak akà baar abye anà mpem
a pɛɛl, ntɔn ba bàsàman Nzam! 9 Un'sak akà baar
bàfàsà duu, ntɔn bàsabel baan a Nzam! 10 Un'sak
akà baar bàŋàmɛɛy nkwaaŋ ntɔn balàbal, ntɔn imwol
a du isàkal kyà ba! 11 Un'sak we anà bɛ isàkal naa
bàmàlato, bàmàlamɛɛy nkwaaŋ anà bàmàlaküür ndaa
ntɔn mɛ. 12 Làsäŋ, làkäl kun'sak, ntɔn bweel a kölàköl
làmukàladilà u du. Abun sye bàmɛɛy ba nkwaaŋ akà
aŋangɔɔm bàkäl kusà abɛ. » 13 Nde kàfàtɛn naa: « Bɛ,
bɛ làbà muŋ a mɛɛn. Isàkal naa ntsà a muŋ yan'wà, ya
bàsàfuur a nkye? Ndöŋ a wa yan'wà, wa bàpiy u nsà,
baar waa bàndyäär wa. » 14 « Bɛ, bɛ làbà pɛɛlà uboo
a baar. Bul bàtöŋ u du a məŋ làfàkal anki làŋàyee.
15 Bàfàkyä anki mwinà ntɔn musà u ngyɛl a kantin.
Wɛɛ wa bàfàsà udu a ikɔlà bàfàtɔl mwinà ntɔn wa upɛ
kyɛɛy akà baar banswà abà uboo a ndwà. 16 Abun sye,
wɛy pɛɛlà abɛ làŋyɛŋ u mii a baar, mpal bàman ba
nsyääl abɛ yàŋàbwaŋ, ba bàsà Taaràbɛ awà u du làkoo.
» 17 « Twon lan'si naa mɛ kàyi ntɔn mulwom Un'kɔɔn
itàkal Aŋangɔɔm. Mɛ kàyii anki muyàlwom mya, wɛɛ
ntɔn mukwey wa. 18 Mɛ, mɛ amàlakyään ndandaa naa,
kusà du anà mɛɛn mulyaŋ, akà i mwɛy, akà un'tswe a i
mwɛy usàlwomà anki unsà Un'kɔɔn tii mpal isàkwo
indiir abi byanswà. 19 Undiir awun, mbuur asàbɛy,
itàkal kinswɛɛŋ mwɛy uboo a in'kɔɔn ami myanswà
anà asàlɔŋ baar mukyer abà, nde asàkal kimbuur uboo
a Imwol a du. Wɛɛ mbuur asàsyääl mya anà asàlɔŋ mya
akà baar bumwɛy, nde asàkal mbuur a kölàköl uboo a
Imwol a du. 20 Mɛ, mɛ alakyään naa: isàkal naa balàbal
abɛ làlyaŋ anki balàbal a alɔɔŋ a in'kɔɔn anà Amfarisi,
bɛ, bɛ taaŋ asàbilà uboo a Imwol a du latɛy. » 21 « Bɛ
làkyàwem, bàtɛn a bànkaa naa: "Ngye mbuur asàdwa
anki. Mbuur asàdwa mbuur, bàsun'sà u làbay a nsaŋ."
22 Waa mɛ, mɛ alakyään naa: mbuur wanswà awà
kan'wem un'tɔŋ ande nkyɛl, bun'sà u làbay a nsaŋ.
Mbuur usàtɛn a un'tɔŋ ande naa: "Ntsür a mbuur!",
nde bun'sà u Làbay a nsaŋ a kölàköl. Mbuur usàtɛn a
nde naa: "Insil", nde bun'tɔɔm u yaaŋ a mbaa. (Geenna
g1067) 23 Abun, isàkal naa ngye an'kàpà ibɔɔn u mɛsà a
ibɔɔn, wɛɛ apan ngye asàyəbà naa un'tɔŋ angye we
anà nkyɛl anà ngye, 24 sàwɛy ibɔɔn angye paa kusà
a mɛsà a ibɔɔn, kyen katàkàlöön anà un'tɔŋ angye,
ungö apan, yafurà mupà ibɔɔn angye. 25 Lɔɔn agyä
anà ŋankir angye, u taaŋ awà ngye u mbwo anà nde,
naa tɛy, ŋankir angye awà kapà kan'kɔɔ a ntɛɛn, ntɛɛn
kan'kɔɔ a pulusi anà nde katɔɔm u bɔlokà. 26 Mɛ, mɛ
akyään ndandaa naa: ngye asàtoo anki kwo isàkal naa
ngye ŋàtàfur anki tii u làdiim làntsüü. » 27 « Bɛ, bɛ
làkyàwem bàtɛn naa: "Ngye asàtà anki inswem." 28
Mɛ, mɛ alàkyään naa: mbuur wanswà kan'ler un'kaar
anà an'kyän an'be, nde kan'furàtà inswem anà nde
u mpem ande. 29 Isàkal naa dii angye libaal làkwen
mukabwiy, kwol la, piy la ukwɛl: ntɔn yà ubwaŋ akà
ngye naa itiir a ndür angye mwɛy iköön, akwà naa
bàtɔɔm ndür angye yanswà u mbaa a mbul a in'tye.
(Geenna g1067) 30 Wɛɛ isàkal naa kɔɔ angye libaal làkwen
mukabwiy, tsul la, piy la ukwɛl: ntɔn yà ubwaŋ naa
ngye aköön itiir a ndür angye, akwà naa ndür angye
yanswà ikyen u mbaa a mbul a in'tye. » (Geenna g1067) 31
« Bàtɛn sye naa: "Isàkal naa mbuur kan'böŋ un'kyay
ande, wɛy nde kun'pɛ un'kaan a ndwääl a bər". 32
Waa mɛ, mɛ alakyään naa: Yan'kwo bàböŋ un'kaar
kan'tà inswem mpɛl. Mbuur wanswà kan'böŋ un'kyay
ande mpa kàtɛ nde inswem, nde kàmusiinà mutà
inswem. Mbuur usàbääl un'kaar ban'böŋ u bər, nde
kan'tà inswem. » 33 « Bɛ làkyàwem sye naa bàtɛn a
bànkaa abi naa: "Twon an'sàbɛy kyän angye, wɛɛ ngye
asàkwey kyän angye kusà a Mwol." 34 Waa mɛ, mɛ
alàkyään naa twon lan'dyà kyän akà ikikye: itàkal naa

u du, ntɔn du là kir a imwol a Nzam, 35 itàkal naa u
mɛɛn, ntɔn mɛɛn mà ikal ufàtɔl nde in'kɔl ande, itàkal
naa u Yɛlusàlɛm, ntɔn la là bul a Mfum a kölàköl. 36
Twon an'dyà sye kyän kun'tswe angye, ntɔn ngye
akwe anki mubuul làtswe a un'tswe angye làpɛɛl,
itàkal làpiil. 37 Wɛy naa ɛ angye làkäl "ɛ", itàkal naa
ŋaa angye ukäl "ŋaa": ayà bàfàkwɛy udu pa ifàfà akà
Un'be. » 38 « Bɛ làkyàwem ayà bàtɛn naa: "Dii ntɔn
dii, anà din ntɔn din." 39 Waa mɛ, mɛ alàkyään naa
twon lan'sà impeenà akà mbuur un'be. Isàkal naa
mbuur kàmakam mbar u twam a ibaal, fun'lɛɛ sye
lumwɛy. 40 Akà mbuur akwen mukasyen u làbay a
nsaŋ ntɔn mugyɔɔr inkur angye, un'wɛy alà sye kàzak
angye. 41 Isàkal naa mbuur amasiinà a ngwal mukyer
kilɔmɛtre imwɛy, kyer an'kilɔmɛtre möölmbwo mwɛy
anà nde. 42 Pà akà mbuur kàmalööm. Twon an'pà
ngö akà mbuur akwen musɔɔm akà ngye. » 43 « Bɛ
làkyàwem ayà bàtɛn naa: "Ngye asàkwen un'tɔŋ angye
anà ngye asàtɔn ŋankir angye." 44 Wɛɛ mɛ, mɛ in'tɛn
a bɛ naa: Lakwen aŋankir abɛ, làsaak baar bàfàlaküül,
làkyer ubwaŋ akà baar bàfàlayiiŋ, anà làyamà ntɔn
baar bàfàlatà an'kaal anà bàfàlamɛɛy nkwaaŋ. 45
Abun bɛ làsàbulà baan a Taaràbɛ awà u du. Ntɔn nde
afàbaal mwäänà ande udu a baar abe anà udu a baar
aŋàbwaŋ, anà afàtööl mbul udu baar a balàbal anà
udu a baar mpa abà balàbal. 46 Kya isàkal naa bɛ, bɛ
làfàkwen nà baar bàfàlakwen, bweel nà bɛ làsàwal?
Nkye afüür a itɛr ba ŋakwo kà bàfàkyer anki abà? 47
Kya isàkal naa bɛ, bɛ mbɔr làfàpà nà atɔŋ abɛ mpɛl,
undiir nà wà nsöön làfàkyer bɛ? Nkye baar mpa abà
Ayudà sye bàfàkyer anki abun? 48 Undiir awun, làkäl
bàlää asànaa Taaràbɛ awà u du awà nde wàläa. »

6 « Twon lan'kyer balàbal abɛ u mii a baar, ntɔn
ba bàlamɛn. Naa tɛy, bɛ bweel làsàwal anki akà
Taaràbɛ awà u du. 2 Twon an'bɛɛr mfuŋ u mii a baar
isàkal naa ngye akwen mupà undiir akà ŋàlàmbwà,
asànaa bàfàkyer baar a mpem yweel uboo a ndwà
a nköŋ a Ayudà anà uboo a an'balàbal ntɔn baar
basyäŋà. Ndandaa mɛ alakyään, ba bàkyàwal bweel
aba itaan. 3 Wɛɛ akà ngye, mpal apà ngye undiir akà
ŋàlàmbwà, wɛy kɔɔ angye likaar làkɔɔn ayöb ndaa
làkyerà kɔɔ angye libaal. 4 Abun, wɛy kab angye làkäl
aŋàyee, waa Taaràŋà awà afàman u nku, usafuur la.
» 5 « Mpal làyamà bɛ, twon lan'kal asànaa baar a
mpem yweel: ba bàfàkwen muyamà umbäär uboo a
ndwà a nköŋ a Ayudà anà kan'kuun a mbwo ntɔn baar
banswà bamɛn. Mɛ alàkyään ndandaa: ba bàkyàwal
bweel aba itaan. 6 Wɛɛ akà ngye, isàkal naa ngye
akwen muyamà, bilà u suk angye alà ukwɛl, dübà
ibeenà anà sà un'kaŋ a boo, yamà Taaràŋà awà kwo kà
ikal a ngyee. Waa Taaràŋà awà afàman u nku, usafuur
ya. » 7 « Mpal làyamà bɛ, twon lan'tɛn itetɛɛn, asànaa
baar mpa abà Ayudà: ba bàfàsi naa ba bàsàtɛn mbɔɔn
ba bàsàwal nsaak. 8 Abun, twon làmalab, ntɔn Taaràbɛ
akyàyöb naa undiir nà bɛ làbye awà ngyal kusà bɛ
mukun'lööm. 9 Le bɛ, bɛ làyamà abà: "Taaràbi awà u
du, wɛy ikɔb angye ikäl kyà in'kyɛɛl, 10 wɛy Imwol
angye iyi, wɛy ukwen angye bàmɛnà u mɛɛn asànaa
abà ba u du. 11 Ipɛ ŋàbawà isaa byan'kwo akà bi. 12
Idwääl un'pi a nkul a man'be abi, asànaa bi ŋakwo
sye ifàdwääl bi un'pi a nkul a baar bà ikyer ube. 13
Twon an'pà mbwo naa bà ilwɛb, anà ilwom kan'kɔɔ a
Ŋandɛb. [Ntɔn imwol, ngwal anà làkoo bye anà ngye.
Yà abwɛy"] » 14 « Undiir awun, bɛ làsàdwääl baar
bumwɛy nkul a ibii aba, Taaràbɛ awà u du asàladwääl
nkul abɛ sye. 15 Wɛɛ isàkal naa bɛ làdwääl anki baar
bumwɛy nkul a ibii, Taaràbɛ sye usàladwääl anki nkul
a ibii abɛ. » 16 « Mpal làkin bɛ isaa, twon lan'kal
ngyɛb ngyɛb asànaa bàfàkyer baar a mpem yweel:
ba bàfàsɔɔm ntabwey aba ntɔn baar bamɛn naa ba
ban'kin isaa. Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään ndandaa naa ba
bàkyàwal bweel aba itaan. 17 Wɛɛ akà ngye, mpal akin
ngye, sir may a usɔŋ kun'tswe angye, ywɛy ntabwey
angye 18 ntɔn baar bàkɔɔn ayöb naa ngye an'kin udyà,
wɛɛ Taaràŋà mpɛl awà u nku. Waa Taaràŋà awà afàyöb
ndaa afàkyer ngye u nku, usafuur ya. » 19 « Twon
lan'köŋà in'naaŋ abɛ u mɛɛn pà, ikal a in'swab anà
an'tär myàfàdwa mya myanswà, ikal bàfàbilà mbüüb
ntɔn muyib. 20 Wɛɛ akà bɛ, làköŋà in'naaŋ u du, ntɔn
kwo itàkal nsɛɛl itàkal in'swab myàfàkwo anki mutay
mya, ikal mpa bàfàbilà mbüüb anà mpa bàfàyib ba.
21 Ntɔn ikal awà un'naaŋ angye, mpem angye sye
isàkal kwo. » 22 « Dii là mwinà a ndür: isàkal naa dii
angye là ubwaŋ, ndür angye yanswà isàkal aŋàpɛɛlà.
23 Wɛɛ isàkal naa dii angye lye anà ukyal, ndür angye
yanswà isàkal uboo a mpib. Abun, isàkal naa pɛɛlà alà
uboo a ngye là mpib, ya yà mpib a nkye ifà! » 24 «
Mbuur mwɛy ukwe anki musyääl amfum abööl: taaŋ
lumwɛy nde asàyiiŋ umwɛy anà asàkwen wumwɛy,
taaŋ lumwɛy nde asàkàbääb a umwɛy anà asàbɛy
wumwɛy. Bɛ, bɛ làkwe anki musyääl Nzam anà ngim
taaŋ nsil la. » 25 « Undiir awun waa mɛ alakyään naa
twon lan'man mpay ntɔn udii ndür abɛ, itàkal naa bɛ

ya làsàbwää aben. Nkye möö kà kan'söön isaa anki
anà ndür kà yan'söön ipfɛy anki u ndöŋ? 26 Làler
nɛn a du: ya ifàkɔn anki, ifàbwo anki anà ifàsà anki
isaa uboo a ikɔr. Wɛɛ Taaràbɛ awà u du afàkyer adii!
Nkye bɛ kà lan'söön ya anki u ndöŋ? 27 Nà uboo a
bɛ kan'kwo mukwɛy ilä udu a möö ande ntɔn nkyän
ufàsà nde? » 28 « Waa ntɔn nkye làfàsà bɛ nkyän ntɔn
ipfɛy? Làler iful a nsye ifàyɛl bya: bya ifàsal anki, bya
ipfɛy byàfàtsum anki. 29 Wɛɛ mɛ alàkyään naa itàkal
Salɔmun unsà làkoo ande lanswà, nde kàsàbwaar anki
asànaa bya. 30 Isàkal naa Nzam afàbwää abà iteerà a
ywaŋ akye anà möö ŋàbawà anà bàyàtɔɔm u mbaa
nkàswo, nkye nde usàkyer anki yàŋàsöön akà bɛ,
bɛ aŋàlàkwikilà ikikye? 31 Twon lan'sà nkyän anà
mutɛn naa: "Ininà bi iyàdyà? ininà bi iyànwà? ininà
bi iyàbwaar?" 32 Indiir abi byanswà baar mpa abà
Ayudà bàfàleŋ bya taaŋ lanswà. Wɛɛ Taaràbɛ awà u du
akyàyöb naa bɛ làbye anà ngyal a bya. 33 Wɛɛ akà
bɛ, bɛ tàlaleŋà imwol anà balàbal a Nzam, waa nde
usàlakwɛy indiir abi byanswà. 34 Undiir awun, twon
lan'sà nkyän ntɔn nkàswo, ntɔn nkàswo akyer asàlöön
nde ŋakwo. Ilä a ilä kye anà ndaa a kya. »

7 « Twon an'tsul nsaŋ, waa ngye sye mpa batsüül
nsaŋ. 2 Ntɔn ngye sye bàsatsüül asànaa afàtsüül
ngye baar bumwɛy, ngye sye bàsasi unsà isii afàsi ngye
baar bumwɛy. 3 Ntɔn nkye amanà ngye nà un'leŋ awà
u dii a un'tɔŋ angye, wɛɛ umpaaŋ a làbää wà u dii
angye, ngye wa amanà anki? 4 Aben, ngye akwen
mutɛn a un'tɔŋ angye naa: "Wɛy mɛ alwom un'leŋ u
dii a ngye", wɛɛ le, ngye awe anà umpaaŋ a làbää u dii
angye? 5 Ngye mbuur a mpem yweel, tàlwom umpaaŋ
a làbää wà u dii angye, waa ngye ayàtääl ubwaŋàbwaŋ
ntɔn mulwom un'leŋ u dii a un'tɔŋ angye. » 6 « Twon
an'pà undiir a in'kyɛɛl akà mbwà. Twon lan'piy an'yak
abɛ màntal kusà a ngul, manà ya iyàndyàndyäär ma
anà ya iyàbulà mper akà bɛ ntɔn mukàlakyer ube. » 7
« Làlöm waa bàsàlapà, làleŋ waa bɛ làsàman, làbɛɛrà
waa bàsàladuub. 8 Ntɔn mbuur awalɔm akyer awal,
mbuur aleŋà akyer aman, akà mbuur awà abɛɛrà
bàkyer asun'duub. 9 Nà uboo abɛ kan'kwo mupà nkɔŋ
akà mwan ande, isàkal naa nde kan'lɔm mampà?
10 Naa sye nde kun'pɛ idyà an'kwar isàkal naa nde
kan'lɔm nsö? 11 Bɛ, abe a baar làbà bɛ, isàkal naa
bɛ làyöb mupà indiir aŋàbwaŋ akà baan abɛ, nkye
ikɔɔn akà Taaràbɛ awà u du mupà indiir aŋàbwaŋ
akà baar bun'lööm bya! » 12 « Abun, ndaa yanswà
làkwen bɛ naa baar bàlakyeer, bɛ ŋakwo làkyer ya
ntɔn ba: wawà un'kɔɔn anà aŋangɔɔm. » 13 « Làbilà u
munàmbwo ikikye! Munàmbwo a kölàköl anà mbwo
aŋàyaam ifàbiil baar kukwà, baar mbɔɔn bàfàbilà kwo.
14 Wɛɛ munàmbwo a ikikye anà mbwo a inküünà
ifàsyen baar u möö, baar mbɔɔn ya bàfàman anki. » 15
« Wɛy bɛ làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn aŋangɔɔm a loor. Ba
bàfàbulà asànaa in'kɔk mpal bàfàyà ba akà bɛ, wɛɛ
uboo a mpem aba, ba bà an'kyɛŋbɔl a mpɔr. 16 Bɛ, bɛ
ba làsayöb unsà nkääl aba. Nkye ban'kwo bàbwe rɛzɛ
unsà bite a nsyeenà, itàkal an'figɛ unsà ikwarngyal?
17 Kyakin, un'te aŋàbwaŋ afàbɔr mbɛŋ aŋàbwaŋ, wɛɛ
un'te un'be afàbɔr mbɛŋ ambe. 18 Un'te aŋàbwaŋ
ukwe anki mubɔr mbɛŋ ambe, itàkal isöölà a un'te
mubɔr mbɛŋ aŋàbwaŋ. 19 Un'te wanswà mpa afàbɔr
mbɛŋ aŋàbwaŋ bàkyer afàtsul wa, waa bàfàtɔɔm u
mbaa. 20 Abun, bɛ aŋangɔɔm a loor làsayöb u mbɛŋ
aba. » 21 « Kyakin, kà baar banswà anki bàfàtɛn a mɛ
naa "Mwol, Mwol", bàsàbilà uboo a Imwol a du, wɛɛ
ba mpɛl bàfàkyer ukwen a Taaràmɛ awà u du. 22 Kà ilä
kya, baar mbɔɔn bàsàtɛn a mɛ naa: "Mwol, Mwol, nkye
ngye ayöb anki naa bi kàtɛɛ ngɔɔm kà ikɔb angye, bi
kàböŋ insɔŋà kà ikɔb angye, bi sye kàkyer impà mbɔɔn
kà ikɔb angye?" 23 Abun mɛ in'safuur naa: "Mɛ alàyöb
anki akà ikikye, làkyà kunà, bɛ baar làfàkyer ube!"
» 24 « Undiir awun, mbuur wanswà kan'wem ndaa
an'tɛn mɛ yi anà ukasyäälà ya, asàkal asànaa ŋun'yɛnà
mwɛy kàtöŋ ndwà ande udu a nkɔŋ. 25 Mpal kànö
mbul, ngyäl yàsi an'swɛb, ikül a mbul kyàsiinà ndwà
ayi, wɛɛ ya yàbü anki ntɔn in'bään aya myàkäl udu a
nkɔŋ. 26 Wɛɛ mbuur wanswà kan'wem ndaa an'tɛn
mɛ yi anà ukɔɔn asyäälà ya, asàkal asànaa insil mwɛy
kàtöŋ ndwà ande udu a ansɛŋ. 27 Mpal kànö mbul,
ngyäl yàsi an'swɛb, ikül a mbul kyàsiinà kya ndwà ayi,
laa yàbü ya: mbwabà aya yàkäl yàngwal. » 28 Apan,
mpal kàmay Yɛsu nswɛɛŋ ayi, baar banswà bàkäl
mubem ntɔn an'lɔɔŋ ande, 29 ntɔn nde ba kalɔɔŋà a
iköb kyanswà, wɛɛ kà asànaa alɔɔŋ a in'kɔɔn aba anki.

8 Mpal kàyàtyà Yɛsu u mɔŋ, iköŋ a baar waa kyun'läb.
2 Le, ŋukyal a bay mwɛy kàyàsin tsütsü kusà a nde,
kàbü an'köm, waa kàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, kya
ngye asàkwen, mpööŋ. » 3 Yɛsu kàsilà kɔɔ, kun'bä,
waa kàtɛn naa: « Mɛɛ an'kwen, pɔŋà! » Taaŋ nsil
alan, laa kàpɔŋà nde u bay ande. 4 Ungö apan, Yɛsu
kun'swɛŋ naa: « Twon an'sam ndaa ayi itàkal akà
mbuur mwɛy. Wɛɛ, kyen akà ngaŋ anà kapɛ ibɔɔn

kàswɛŋ Mɔsɛ, ntɔn kya ikäl imbäl ntɔn ba. » 5 Umpal
kàbilà Yɛsu u Kapɛrnawum, kaptɛn a aŋità mwɛy
kàsin tsütsü apà nde, waa kun'böön, 6 waa kàtɛn a
nde naa: « Mwol, un'syääl amɛ wàŋàböön u ndwà,
ndür ande ikanii anki, nde wàmuweemà usaay mbɔɔn.
» 7 Yɛsu kun'fuur naa: « Mɛ, mɛ in'kyer akun'kɔɔr. »
8 Wɛɛ kaptɛn awun kàfuur naa: « Mwol, mɛ in'kwe
anki naa ngye abilà u ndwà amɛ. Wɛɛ ngye, tɛn ndaa
mwɛy mpɛl, un'syääl amɛ ukɔɔrà. 9 Ntɔn mɛ in'we anà
amfum bàfan'ler anà mɛ sye in'we anà aŋità in'fàler
mɛ. Kya mɛ insàtɛn a aŋità mwɛy naa: "Kyen!", nde
laa ukyà nde, kya mɛ insàtɛn a wumwɛy naa: "Yà!",
nde sye laa uyà nde, kya mɛ sye insàtɛn a un'syääl
amɛ naa: "Kyer abà!", nde sye laa ukyer nde. » 10 Mpal
kàwem Yɛsu ndaa ayin, laa kàbem nde, waa kàtɛn a
baar bàyun'labà naa: « Mɛ alakyään ndandaa naa mɛ
ŋàtàman anki làkwikilà atub alà akà mbuur mwɛy
uboo a Isàlɛl. 11 Mɛ in'fàlakyään naa baar mbɔɔn
bàsàfà mper làfàsɛnà anà làfàkàminà taaŋ, ba bàsàdyà
mɛsà mwɛy anà Abàlam, Isak anà Yakɔb uboo a Imwol
a du, 12 wɛɛ, aŋan'kwal a imwol bàsatɔɔm u nsà uboo
a làpib: kwo isàkal ilel anà nkwoor a an'din. » 13
Apan Yɛsu kàtɛn a kaptɛn naa: « Furà ndwà angye,
wɛy ya ikäl asànaa lan'lɔɔm làkwikilà angye! » Taaŋ
nsil alan un'syääl a kaptɛn waa kàkɔɔrà. 14 Ungö
apan, Yɛsu kàkyen ndwà a Petɔlà. Kwo nde kàmɛn
ukwà a Petɔlà wun'kaar wàŋàböön ntɔn nde kàkäl
anà làbwey a mpye. 15 Nde kun'bä u kɔɔ, làbwey a
mpye waa làtoo. Apan nde waa kàmbarà, waa kàsɛmà
mukun'syääl. 16 U sisye, baar bun'twäälà baar bàkäl
anà an'dweelà an'be mbɔɔn. Umbwo a ndaa ande, nde
kàböŋà an'dweelà amà, waa kàkɔɔrà sye abɛy banswà.
17 Kàkyer nde abà ntɔn ndaa kàtɛn ŋangɔɔm Yɛsay
ikwe: « Nde kàwɛl an'too anà an'kyal abi. » 18 Mpal
kàmɛn Yɛsu iköŋ a baar kyàmun'diŋà, nde kàswɛŋ
alɔŋki ande musabà sim a ɛwà lumwɛy. 19 Un'lɔɔŋ a
Un'kɔɔn mwɛy kàsin, waa kàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ,
mɛ in'kyer ayalab mper yanswà ayàkyà ngye. » 20
Yɛsu kun'fuur naa: « In'kyeŋ mye anà an'fu, nɛn sye
ye anà an'yaab, wɛɛ Mwan a mbuur ikal atälà un'tswe
kyatɛy. » 21 Umwɛy uboo a alɔŋki ande kàtɛn a nde
naa: « Mwol, mpɛ mbwo mɛ in'tàkàdyee taaràmɛ. » 22
Wɛɛ Yɛsu kun'fuur naa: « Yan'läb, wɛy akü bàdyee akü
aba. » 23 Ungö apan, Yɛsu kàbilà u bwaar anà alɔŋki
ande. 24 Kimbürà, un'pöb a ngwal kàyi udu a ɛwà, ibɔ
a an'dà byàbilà u bwaar. Apan nde kàkäl aŋàböön. 25
Alɔŋki bàsin apà nde, waa bun'wiy anà mutɛn naa: «
Mwol, itsü möö! Bi abà ikwà! » 26 Nde kafuur naa: «
Ntɔn nkye làbà bɛ u bɔɔmà? Bɛ baar a làkwikilà ikikye!
» Apan, nde waa kàmbarà, kàŋän un'pöb anà ɛwà. Duu
a mbɔɔn waa làbilà. 27 Ba banswà bàkäl mubem, waa
bàtɛɛnà naa: « Mbuur awà wà nà, waa itàkal in'pöb
anà ɛwà byàmukun'weemà? » 28 Mpal kàkɔlà Yɛsu u
sim lumwɛy, u nsi a baar a Gadarà, baar a an'dweelà
an'be böölbayàtoo kan'dii, waa bàyàbwey anà nde.
Ba bàkäl anà umpɔr mbɔɔn, lalan akà mbuur mwɛy
kàkwe anki mulyaŋ u mbwo ayin. 29 Waa le, ba bàsɛmà
musà in'kwɛŋ: « Mwan a Nzam, ndaa nà ngye awe ayà
anà bi? Ngye an'yà pà ntɔn mukà itwääl lingyoomà
kusà a taaŋ mukwo? » 30 U kikwɛl, làkäl anà làböl
a kölàköl là ngul làkäl muyidyà. 31 An'dweelà an'be
màlööm akà Yɛsu naa: « Kya ngye asàkwen mukiböŋ,
itöm u làböl a ngul lanà. » 32 Nde kàtɛn a ma naa: «
Làkyen. » Ma waa màtoo, waa màkàbilà u ngul. Apan
sye, làböl a ngul làkaamà fà iköl a mɔŋ, waa làkàbwà
kà ɛwà, waa làminà kan'dà. 33 Aseey a ngul waa bàtiin,
bàkàbila u bul, waa bàkyään yinà yanswà yàlyaŋ anà
indiir byàbweel baar bàkäl anà an'dweelà an'be. 34
Apan bul lanswà waa làtoo mukàman Yɛsu. Utaaŋ
bun'mɛn ba, ba bun'böön naa nde ulwomà u nsi aba.

9 Yɛsu kàbilà u bwaar, waa kàfàsabà ɛwà ntɔn
mukyà bul ande. 2 Apan bun'twääl mbuur mwɛy
wàŋàkwɛkà wàŋàböön udu a ipɔy. Umpal kàmɛn Yɛsu
làkwikilà aba, nde kàtɛn a mbuur aŋàkwɛkà naa: «
Mwan amɛ, sà un'kanà! Bàmadwääl nkul a man'be
angye! » 3 Wɛɛ alɔɔŋ a in'kɔɔn bàtɛɛnà ba a ba naa:
« Mbuur wà an'bɛy Nzam! » 4 Yɛsu kàkyer ayöb
an'kyän aba, waa kàtɛn naa: « Ntɔn nkye làwe bɛ
anà an'kyän an'be u mpem abɛ? 5 Nkye byan'söön
ubwaŋ, mutɛn naa: "Ube angye ban'wà", lɛɛ mutɛn
naa: "Mbarà, kyen"? 6 Yà ubwaŋ naa bɛ, bɛ làyöb
naa Mwan a mbuur we anà iköb adwääl baar nkul u
mɛɛn pà. » Apan, nde kàtɛn a mbuur aŋàkwɛkà naa:
« Mɛ amaswaŋ: Mbarà, sɛn ipɔy angye, furà ndwà
angye! » 7 Mbuur awun waa kàmbarà, waa kàkyen
ndwà ande. 8 Mpal kyàmɛn iköŋ a baar ndaa ayi, kya
kyàkäl u bɔɔmà, waa kyàkömà Nzam ntɔn kàpɛ nde
iköb atub aki akà baar. 9 Ungö apan, Yɛsu waa kàkyen.
Mpal kàkäl nde mulyaŋ, nde kàmɛn mbuur mwɛy
kàkyàbwaay kà ikal bàfàfur itɛr, ikɔb ande Màtay. Nde
kàtɛn a nde naa: « Yan'läb! » Mbuur awà waa kàmbarà,
waa kun'läb. 10 Yɛsu kàkäl mudyà u ndwà. Afüür a
itɛr mbɔɔn anà baar abe bàyàdyà mɛsà mwɛy anà
Yɛsu anà alɔŋki ande. 11 Mpal bàmɛn Amfarisi abun,

ba bàfuul alɔŋki ande naa: « Ntɔn nkye Un'lɔɔŋ abɛ
udyaa nde ikal imwɛy anà afüür a itɛr anà baar abe? »
12 Wɛɛ Yɛsu, mpal kàwem nde abwɛy, nde kàtɛn naa: «
Mfun a ungaŋ yatɛy akà baar mpa abye anà ukyal,
wɛɛ akà abɛy. 13 Abun, làkyen kàlalɔŋkà mbuul a ndaa
yi: "Mɛ, mɛ in'kwen nsyäám, wɛɛ kà ibɔɔn anki." Ntɔn
mɛ, mɛ kàyi anki mubel baar a balàbal, wɛɛ baar abe.
» 14 Apan, alɔŋki a Ywan bàyi apà Yɛsu, waa bun'fuul
naa: « Ntɔn nkye bi anà Amfarisi, bi ifàkin udyà, wɛɛ
alɔŋki angye bàfàkin anki udyà? » 15 Yɛsu kafuur naa:
« Nkye asam a mbuur kan'tà bɔr ban'kwo bàkäl u
ngyɛb umpal awà nde apà ba? Wɛɛ ilä ikyer asàyà
bàsun'lwom ba uboboo a ba, apan ba bàsàkin udyà.
» 16 « Akà mbuur mwɛy ukwe anki mubaay ipfɛy
aŋànün anà ikaam a ipfɛy akün, ntɔn kya iyàkaam
ipfɛy aŋànün, abun tuun a ipfɛy làyàbulà làkölàköl. 17
Vin akün bàfàsà anki u mbeen aŋànün manà mbeen
iyàbölà, manà man iyàpää anà mbeen iyàkyà bwà.
Wɛɛ vin akün bàfàsà u mbeen akün, waa vin anà
mbeen byàsàkal aŋàtii ubwaŋ. » 18 Umpal kàtɛɛnà
Yɛsu a ba abà, un'byääl mwɛy kàyàbwà an'köm kusà a
nde, waa kàtɛn a nde naa: « Mwan amɛ wà un'kaar
kan'kwà itaan a mbɔɔn tɛy. Wɛɛ yun'si an'kɔɔ, waa
nde ufàyàkal anà möö. » 19 Apan, Yɛsu waa kàmbarà,
waa kun'läb anà alɔŋki ande. 20 Taaŋ nsil alan, un'kaar
mwɛy awàkàyitoo an'kil mbul kwem aŋiyweel, kàyàsin
tsütsü ungö a Yɛsu, waa kàtɛ làpaan a ipfɛy ande mpi.
21 Ntɔn nde kàtɛɛnà naa: « Isàkal naa mɛ an'tà làpaan
a ipfɛy ande mpi, mɛ in'kyer akɔɔrà. » 22 Mpal kàbulà
Yɛsu anà kun'mɛn nde, nde kàtɛn a nde naa: « Mwan
amɛ, sà un'kanà! Làkwikilà angye làmakɔɔr. » Taaŋ
nsil alan, un'kaar awà waa kàkɔɔrà. 23 Umpal kàkɔlà
Yɛsu u ndwà a un'byääl awà anà kàmɛn nde abɛɛrà
a mfuŋ anà mini a iköŋ a baar, 24 nde kàtɛn a ba
naa: « Làlwomà, ntɔn mwan un'kaar ŋàkwà tɛy, nde
wàmuböön. » Wɛɛ ba waa bun'sɛɛ. 25 Ungö bàtwey ba
iköŋ a baar, nde waa kàbilà, kàtɛ kɔɔ a mwan un'kaar
awun mpi, mwan un'kaar waa kàwiyà. 26 Làsaŋ a ndaa
ayi làkyer apää kun'tà awun. 27 Umpal kàkyen Yɛsu,
ikwàmii abööl waa bàyun'labà bàmuyisà in'kwɛŋ: «
Mwan a David, iweem ngyɛb! » 28 Umpal kàbilà nde u
ndwà, ikwàmii bàyàsin tsütsü apà nde, waa Yɛsu kàtɛn
a ba naa: « Nkye bɛ lan'sà làkwikilà naa mɛ an'kwo
in'kyer ya? » Ba bun'fuur naa: « Inye, Mwol. » 29 Apan,
Yɛsu waa kàbä mii aba, waa kàtɛn naa: « Wɛy ya ikäl
asànaa alà làkwikilà abɛ! » 30 Waa mii aba myàyaanà.
Yɛsu kaswɛŋ a ngwal naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ, wɛy akà
mbuur mwɛy ukɔɔn ayöb! » 31 Wɛɛ ba, pa làtoo, laa
bàpay ba làsaŋ ande u nsi yanswà. 32 Umpal bàkäl ba
mukyà, baar bun'twääl nkiin mwɛy kàkäl anà unsɔŋà.
33 Pa kàböŋ Yɛsu unsɔŋà awun, nkiin waa kàsɛmà
musà ndaa. In'kàbɔ a baar bàmɛn ndaa yubem, waa
bàtɛɛnà naa: « Ndaa atub ayi ŋàtàbwà anki kà Isàlɛl.
» 34 Wɛɛ Amfarisi bàtɛn naa: « Nde an'dweelà an'be
ayiböŋ unsà iköb a mfum a an'dweelà an'be. » 35
Yɛsu kàyilyaŋà kà an'bul a kölàköl anà mà ikikye. Nde
kàyilɔɔŋà u ndwà a nköŋ a Ayudà aba, mukyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là Imwol a du anà mukɔɔr ukyal banswà
anà too lanswà. 36 Umpal kàmɛn nde iköŋ a baar, laa
kàkyɛɛr nde, ntɔn baar abà bàkäl aŋàyɔn anà ndür
aŋàkwamà, asànaa in'kɔk iköön un'seey. 37 Apan nde
kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Mbɛŋ aŋàsöŋ yà mbɔɔn,
wɛɛ baar a isal abwo ya bà ikikye. 38 Làlööm akà
ŋaywaŋ mutɔm baar a isal mbɔɔn u ywaŋ ande. »

10 Yɛsu kàbel alɔŋki ande bàkwem aŋiyweel, waa
kapɛ iköb muböŋ an'dweelà an'be anà mukɔɔr
an'kyal manswà anà an'too manswà. 2 Le ikɔb a
antööm bàkwem aŋiyweel abi: wàtàtwɛb Simɔn, awà
bàfàbel naa Petɔlà, anà un'tɔŋ ande Andre, Zyak
anà Ywan, baan a Zebàday, 3 Filipo anà Bàtɛlàmay,
Tuma anà Màtay un'füür a itɛr, Zyak mwan a Alfɛ anà
Tàday, 4 Simɔn ŋambämà anà Yudasi Isikalyɔt, mbuur
kun'yälà. 5 Yɛsu kàtöm alɔŋki abà bàkwem aŋiyweel
mukàsal isal anà musyääl nswɛŋ yi: « Twon lan'kyà
akà baar mpa abà Ayudà anà twon lan'bilà kan'bul a
Samàlya. 6 Wɛɛ bɛ, làkyen akà in'kɔk a un'sɛŋ a Isàlɛl
amyà myàdiimà. 7 U mbwo làkyà bɛ, làlɔŋ naa Imwol a
du kyà tsütsü. 8 Làkɔɔr abɛy, làwiy akü, làpöŋ aŋukyal
a bay, làböŋ an'dweelà an'be. Bɛ, bɛ làwɛl byàngway,
làpɛ sye byàngway. 9 Twon lan'syen itàkal wɔl, itàkal
ngim, itàkal itɛr a ishabà ntɔn bɛ làsi kà in'di abɛ,
10 itàkal bön ntɔn nkyeen, itàkal an'kàzak an'möölɔl,
itàkal idyäär, itàkal unsɔk, ntɔn un'syääl afàdyà unsà
isal ande. » 11 « U bul a kölàköl itàkal là ikikye làbilà
bɛ, làleŋ naa nà kan'kwo mukàlawal, làbwaay apà
nde tii mpal làsàkyà bɛ. 12 Umpal làbilà bɛ u ndwà,
làpɛ ya mbɔr, 13 isàkal naa ndwà ayin yàmàlawal,
wɛy duu abɛ làkäl udu a ya, wɛɛ isàkal naa ya yàlawɛl
anki, wɛy duu abɛ làfurà akà bɛ. 14 Isàkal naa bàlawɛl
anki anà bàlawem anki, làtoo u ndwà ayin itàkal u bul
alan anà làkɔɔb un'twà a in'kɔl abɛ. 15 Ndandaa mɛ
alàkyään: ilä a nsaŋ, nsi a Sɔdɔm anà Gɔmɔr bàsawem
kingyɛb aköön naa bul alan. » 16 « Mɛ, mɛ amàlatɔm

asànaa in'kɔk uboboo a an'kyɛŋbɔl. Làkäl unsà igyɛɛŋ
asànaa ntäy anà aŋàlàböön asànaa nkokà. 17 Làkäl
unsà igyɛɛŋ akà baar, ntɔn baar bàsàlasyen u làbay a
nsaŋ a kölàköl anà bàsàlakam an'füm uboo a ndwà
a nköŋ aba, 18 ba bàsàlafüün akà an'kuvɛrnöör anà
akà amfum a nsi ntɔn mɛ, ntɔn bɛ làtɛ imbäl akà ba
anà akà baar mpa abà Ayudà. 19 Wɛɛ mpal bàsàlafüün
ba, twon lan'man mpay muyöb naa bɛ làtɛn aben
itàkal naa ininà bɛ làtɛn. Ndaa yanswà làsàtɛn bɛ, ya
bàsàlapà taaŋ nsil la. 20 Ntɔn ya isàfà anki akà bɛ,
wɛɛ Dweelà In'kyɛɛl a Taaràbɛ asàtɛn uboo a bɛ. 21
Un'tɔŋ asàyälà un'tɔŋ ande ntɔn bun'dwä, taa asàyälà
mwan ande, baan bàsàsà un'tswe ngwal akà aböör aba
anà bàsàkwen naa badwä. 22 Baar banswà bàsàkyer
alayiiŋ ntɔn ikɔb amɛ. Wɛɛ mbuur asàtsim tii u ntsüü
asàwà möö. 23 Mpal bàsàlamɛɛy nkwaaŋ u bul làmwɛy,
kàlayee u bul asin. Mɛ ndandaa alàkyään, bɛ làsàkal
aŋàtàmay anki muyilyaŋ kà an'bul a Isàlɛl manswà
mpal usàyà Mwan a mbuur. » 24 « Un'lɔŋki ufàlyaŋ
anki un'lɔɔŋ ande, itàkal un'syäál ufàlyaŋ anki nkum
ande. 25 Yan'kwo naa un'lɔŋki ukäl asànaa un'lɔɔŋ
ande anà un'syäál asànaa nkum ande. Ntɔn ba ŋandwà
bun'beelà Bɛlzàbul, nkye byan'kɔɔn ba mubel baar a
ndwà ande abwɛy! » 26 « Twon làmatiin bɔɔmà. Ntɔn
undiir aŋàyee wanswà akyer asàmɛnà u leŋ, anà ndaa
yanswà yà unku bàkyer asàyöb. 27 Ndaa amàlakyään
mɛ u làpib, wɛy bɛ làtɛn ya u mwäänanswà, ndaa
bàmàlalwɛɛŋ u tsü, làlɔŋ ya udu a isaŋ. 28 Twon
lan'tiin bɔɔmà baar akwà bàfàdwa nà ndür mpɛl, wɛɛ
bɛ, bɛ bɔɔmà làtiin mbuur akwà afàdwa ndür anà möö
uboo a yaaŋ a mbaa. (Geenna g1067) 29 Nkye bàfàyälà
anki insɔɔr ibyeel u falà làmwɛy? Mpalàbà, akà imwɛy
uboo a bya ifàbwà tɛy u mɛɛn naa Taaràbɛ ukɔɔn
ayöb. 30 Wɛɛ akà bɛ, itàkal ntswe abɛ yanswà yaŋàtaŋ.
31 Twon lan'man bɔɔmà: bɛ, bɛ lan'söön insɔɔr mbɔɔn.
» 32 « Mbuur wanswà asàkyey u mii a baar naa nde
wà un'lɔŋki amɛ, mɛ sye in'sun'kyey u mii a Taaràmɛ
awà u du. 33 Wɛɛ isàkal naa mbuur aman'tɔn u mii
a baar banswà, mɛ sye in'sun'tɔn u mii a Taaràmɛ
awà u du. » 34 « Twon lan'si naa mɛ kàyàtwaal duu u
mɛɛn: mɛ, mɛ kà duu kàyàtwaal anki, wɛɛ kɔm. 35
Mɛ kayi ntɔn muyàkaab mbuur anà taaràndɛ, mwan
un'kaar anà ngwän, mwan un'kaar àna ukwà ande
wà un'kaar. 36 Aŋankir a mbuur bàfàfà uboo a ywar
ande ŋakwo. 37 Mbuur akwen taaràndɛ itàkal ngwän
aŋàsöön mɛ, nde ukwe anki mukal wàmɛ, mbuur
akwen mwan ande wàbaal itàkal wà un'kaar aŋàsöön
mɛ, nde ukwe anki mukal wàmɛ. 38 Mbuur mpa usɛn
kulunsi ande anà ukɔɔn ayan'lab, nde ukwe anki
mukal wàmɛ. 39 Mbuur asàyee möö ande, wa asàkyà
bwà. Wɛɛ mbuur asàpiy möö ande ntɔn mɛ, nde akyer
afàsàman wa. » 40 « Mbuur usàlawal, nde mɛ kan'wal,
mbuur usan'wal, nde kan'wal mbuur kan'töm. 41
Mbuur kan'wal ŋangɔɔm ntɔn nde wà ŋangɔɔm, nde
asàwal bweel a ŋangɔɔm. Mbuur kan'wal mbuur a
balàbal ntɔn nde wà wàbalàbal, nde asàwal bweel a
mbuur a balàbal. 42 Mbuur wanswà asàpà indiir anwà,
itàkal naa kɔɔb a an'dà a mpye làmwɛy akà umwɛy
uboo a baan ambɛy bà ntɔn nde wà un'lɔŋki amɛ,
bweel ande bwà làsàkyà anki. »

11 Mpal kàmay Yɛsu mupà nswɛɛŋ akà alɔŋki
ande bàkwem aŋiyweel, nde kàlwomà apan, waa
kàkyen ntɔn mukàlɔŋ anà mukàkyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ
kà an'bul aba. 2 Kyekà Ywan, u bɔlokà ande, kàwem
baar bàmukanà isal a Klistɔ. Nde kun'tööm alɔŋki
ande ntɔn mukun'fuul naa: 3 « Nkye ngye awà Mbuur
akwà akyer ayà, lɛɛ bi idil wàsin? » 4 Yɛsu kafuur naa:
« Làkyen kàlun'sam Ywan ayà lan'wem bɛ anà lan'man
bɛ yi: 5 ikwàmii ban'man, ikar ban'mbarà, aŋabay
ban'pɔŋà, ikwan'tsü ban'wem, akü ban'wiyà, Làsaŋ
Aŋàbwaŋ ban'kyään akà aŋàlàmbwà. 6 Un'sak akà
mbuur mpa asàpiy làkwikilà ande ntɔn mɛ! » 7 Ungö
a nkyeen a alɔŋki a Ywan, Yɛsu kàsɛmà muyäm ntɔn
Ywan: « Ininà bɛ làkàler u nsye a ipɔl? Wɛŋwɛŋ kànini
un'pöb? 8 Wɛɛ bɛ, ininà bɛ làkàler? Mbuur mwɛy
wàŋàbwaar ipfɛy a ntal? Wɛɛ naa baar bàfàbwaar
ipfɛy a ntal bàfàkal u ndwà a amfum. 9 Wɛɛ bɛ, ininà
bɛ làkàler? ŋangɔɔm mwɛy? Inye, waa mɛ alàkyään
naa mbuur mwɛy wàŋàsöön ŋangɔɔm. 10 Ntɔn nde
wà mbuur akwà bàsön ntɔn nde naa: "Le, mɛ an'tɔm
mbuur mwɛy kusà angye, ntɔn mulɔn mbwo angye."
11 Ndandaa mɛ alàkyään: uboo a baar banswà kàbör
un'kaar, akà mbuur mwɛy kan'söön Ywan Un'düümà
watɛy. Wɛɛ mbuur ikikye uboo a Imwol a du kàmusöön.
12 Sɛmà paŋà a Ywan Un'düümà tii ŋàbawà, Imwol a
du kyà uboo a unkaak a ngwal. Aŋunkaak a ngwal
bàfàgyɔɔr kya. 13 Ntɔn aŋangɔɔm banswà anà Un'kɔɔn
a Mɔsɛ bàtɛ ngɔɔm tii u paŋà a Ywan. 14 Isàkal naa bɛ
làkwen muyöb ubwaŋàbwaŋ, nde wà Ɛli akwà kàkyer
alàyà. 15 Wɛy mbuur awe anà an'tsü, uwem! » 16 «
Nkööl ayi mɛ ya in'sii anà nà? Ya yà asànaa baan akwà
bàfàmbàmbar u balàbal anà bàfàyɔɔb bumwɛy naa: 17
"Bi kàlabɛɛrà mfuŋ, wɛɛ bɛ làkyen anki! Bi kàlasyeel

ingɔŋ a ilel, wɛɛ bɛ làlel anki!" 18 Abun, Ywan kàyi
nde, afàdyà anki, afànwà anki, ba bàfàtɛn naa: "Nde
we anà un'sɔŋà!" 19 Mwan a mbuur kan'yà, wàmudyà,
wàmunwà, wɛɛ bàfàtɛn naa: "Le, nde wà ndyeel anà
un'nweel a man, un'sam a afüür a itɛr anà baar abe!"
Wɛɛ an'yeerà màfàmɛnà u nkyeer a ma. » 20 Mpalàbà
Yɛsu kàsɛmà muŋän an'bul akwà amàkàkyer nde impà
mbɔɔn, ntɔn an'bul amà màbuul anki mpem aba.
Nde kàtɛn naa: 21 « Ngyɛb akà ngye Kɔrazin! Ngyɛb
akà ngye Bɛtesayidà! Ntɔn, ilàkal naa impà bàkyer
akà bɛ bàkyer u Tir anà u Sidɔn, abà itaan baar aba
bàkyàbuul mpem, bàkyàbwaar ngɔɔr anà bàkyàkübà
un'twà. 22 Undiir awun, waa mɛ in'tɛn a bɛ naa: ilä a
nsaŋ, Tir anà Sidɔn mpay a mbɔɔn bàsamɛɛy anki
asànaa bàsàmɛɛy ba bɛ. 23 Anà ngye Kapɛrnawum,
nkye ngye asàlar tii u du? Ngye asàtyà an'lɔŋ! Ntɔn,
yàlàkal naa impà bàkyer akà ngye bàkyer u Sɔdɔm,
bul alà làlàkal tii ŋàbawà. (Hadēs g86) 24 Undiir awun,
waa mɛ in'tɛn a bɛ naa ilä a nsaŋ, Sɔdɔm bàsun'weel
ngyɛb akwànaa ngye. » 25 Utaaŋ alan, Yɛsu kàsɛmà
mutɛn naa: « Taa, Mwol a du anà mɛɛn, mɛ amasyäŋà
ntɔn kàyee ngye ndaa ayi akà aŋan'yeerà anà akà
aŋuyɛnà anà kàswɛŋ ngye ya akà baan ambɛy. 26 Ɛɛ,
Taa, mɛ amasyäŋà ntɔn kàkwen ngye naa ya ikäl abà.
» 27 « Taaràmɛ kàkyan'pà indiir byanswà, wɛɛ akà
mbuur mwɛy tɛy uyöb Mwan, isàkal naa kà Taa anki
anà mbuur tɛy uyöb Taa isàkal naa kà Mwan anki anà
mbuur kan'kwen Mwan mukyään ndaa ayi. » 28 « Làyi
akà mɛ, bɛ banswà lan'yɔn muyisyen buur a kölàköl,
waa mɛ in'sàlapà ngyöör. 29 Làwɛl ntaaŋàmbar amɛ
anà làkyey naa mɛ alàlɔŋ, ntɔn mɛ in'wà mbuur a
mpem a duu anà wàlàböön, waa möö abɛ usàyöör. 30
Ɛɛ, ntaaŋàmbar amɛ mpay yatɛy musyen, buur amɛ là
ikaay. »

12 Ungö apan, Yɛsu kàkäl mulyaŋ uboo a an'ywaŋ
a blɛ ilä a saba. Alɔŋki ande bàkäl anà ngyal,
waa bàbwe imfà a blɛ ntɔn mudyà. 2 Mpal bàmɛn
Amfarisi abun, ba bàtɛn a nde naa: « Ler, alɔŋki angye
bàmukyer ndaa mpa bàfàkyer kilä a saba! » 3 Yɛsu waa
kafuur naa: « Nkye bɛ làtäŋ anki ndaa kàkyer David
mpal kàwem nde ngyal anà baar bàkäl anà nde? 4 Nde
kàbilà u ndwà a Nzam, kàwɛl mampà bàfàpà ibɔɔn akà
Nzam waa kàdi ma, mumwɛy nde kàpɛ baar bàkäl
anà nde, itàkal naa ma angaŋ mpɛl bàfàdyà. 5 Itàkal
naa nkye bɛ, bɛ làtäŋ anki uboo a Un'kɔɔn naa ilä a
saba, u ndwà a Nzam, angaŋ bàfàbɛy saba, mukɔɔn
akal unsà ube? 6 Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään naa apà ye
anà ndaa yàŋàsöön ndwà a Nzam! 7 Kya bɛ làlàyöb
ubwaŋàbwaŋ mbuul a ndaa ayi: "Mɛ in'kwen ngyɛb
wɛɛ kà ibɔɔn anki", bɛ baar bàköön ube làlatsüül anki
mbar. 8 Ntɔn Mwan a mbuur wà nkum a saba. » 9
Yɛsu kàlwomà nde paa, nde kàkyen ndwà a nköŋ aba,
waa kàbilà kwo. 10 Akun kàkäl anà mbuur mwɛy kàkäl
anà kɔɔ aŋàkwɛkà. Amfarisi bàkwen mufüün Yɛsu:
ba bun'fuul naa: « Nkye un'kɔɔn abi akyàpà mbwo
mukɔɔr mbuur kilä a saba? » 11 Wɛɛ nde kafuur naa: «
Nà uboo abɛ, isàkal naa nde we awà un'kɔk mwɛy anà
wa ubü uboo a fu kilä a saba, waa nde mpa ukàsaab
wa? 12 Wɛɛ mbuur kan'söön un'kɔk! Kyakin, mbwo yà
mwo mukyer ubwaŋ kilä a saba. » 13 Apan nde kàtɛn
a mbuur awun naa: « Sen kɔɔ angye. » Nde waa kàsen
la, la sye waa làbwɛŋ asànaa lumwɛy. 14 Amfarisi
bàtoo ba, ba bàkàsà nköŋ ntɔn mutsul mbar naa ba
bàyun'dwa aben. 15 Mpal kàyöb Yɛsu ndaa ayin, nde
kàlwomà kà ikal akin, baar mbɔɔn bàkyer un'lab, waa
kàkɔɔr ba banswà, 16 wɛɛ nde katsüŋ a ngwal naa
ba bàkɔɔn akyään naa nde wà nà. 17 Kàkyer nde abà
ntɔn ndaa akwà kàtɛn ŋangɔɔm Yɛsay ikwe: 18 « Le
un'syäál amɛ kàsööl mɛ, Nkwen Aŋàbwaŋ amɛ kàkwen
mɛ musɔɔl, mɛ in'sàsà Dweelà amɛ udu a nde, waa
nde usàkyään balàbal akà in'sɛŋ. Mɛ in'sàsà Dweelà
amɛ udu a nde, nde asàkyään un'kɔɔn awà an'pà mɛ
akà in'sɛŋ. 19 Nde usàtwal anki an'sye, nde usàsà
anki in'kwɛŋ, akà mbuur mwɛy usàwem anki ndaa
ande kà an'balàbal. 20 Nde usàbɔɔl anki kite a iful
aŋàbɔɔl, nde usàdim anki mwinà akalɛɛmà unsinsi.
Nde asàkyer abà tii mpal làsàwal balàbal iböŋ. 21 Waa
in'sɛŋ myàsàsà làkyän a mya kà ikɔb ande. » 22 Apan
ba bun'twäál ŋukɔŋ mwɛy wà ikwàmii anà wànkiin.
Yɛsu laa kun'kɔɔr nde, waa kàsɛmà musà ndaa anà
muman. 23 In'sɛŋ a baar myanswà myàkäl mubem
anà mutɛn naa: « Nkye wà kà mwan a David anki? » 24
Mpal bàwem Amfarisi abwɛy, ba bàtɛn naa: « Mbuur
wunà insɔŋà ayiböŋ u mbwo a Bɛlzàbul, mfum a
insɔŋà. » 25 Yɛsu kàyöb an'kyän aba, waa kàtɛn naa: «
Imwol kyanswà akyà ifàkaabà kya ŋakwo, ikyer afàpää.
Bul làmwɛy, itàkal ywar làmwɛy làŋàkaabà la ŋakwo,
la làfàtsim anki. 26 Isàkal naa Satanà kan'twey Satanà,
nde wàŋakaabà anà nde ŋakwo: apan imwol ande
isàtsim aben? 27 Isàkal naa mɛ, mɛ insɔŋà in'kaböŋà
kà ikɔb a Bɛlzàbul, baan abɛ insɔŋà bàfàböŋ kà ikɔb
a nà? Lalan ba ŋakwo bàsàkal atsüül a nsaŋ abɛ! 28
Wɛɛ isàkal naa mɛ insɔŋà in'fàböŋ a Dweelà a Nzam,

ikaswaŋà naa Imwol a Nzam kyàkyàyà akà bɛ. » 29
« Itàkal sye naa nkye mbuur mwɛy kan'kwo ubilà u
ndwà a ŋangwal anà ugyɔɔr indiir ande, isàkal naa
nde mbuur a ngwal awà ŋàtun'bäm anki in'siŋ? Ungö
akun'bäm in'siŋ, nde kan'kwo ugyɔɔr indiir byanswà u
ndwà ande. 30 Mbuur mpa awà anà mɛ, nde kan'kwen
anki, mbuur mpa akaböbà anà mɛ, nde wàmupay. 31
Undiir awun, mɛ alàkyään naa bàsàdwääl baar nkul a
man'be manswà anà mbɛɛy yanswà, wɛɛ bàsàdwääl
anki nkul a mbɛɛy a Dweelà In'kyɛɛl. 32 Mbuur asàtɛn
ndaa a insoonà a Mwan a mbuur, nde bàsun'dwääl
nkul. Wɛɛ mbuur asàtɛn ndaa a insoonà a Dweelà
In'kyɛɛl, bàsun'dwääl anki nkul u mɛɛn mà itàkal u
mɛɛn amà isàyà. » (aiōn g165) 33 « Isàkal naa un'te wà
ubwaŋ, mbɛŋ awa ikal ubwaŋ, isàkal naa un'te wà
un'be, mbɛŋ awa ikal yàmbe. Ntɔn un'te bàfàyöb u
mbɛŋ awa. 34 Mbil a iyäy! Nkye baar abe asànaa bɛ,
bɛ lan'kwo mutɛn ndaa aŋàbwaŋ? Ntɔn ayà ifàtoo u
mun a mbuur, ifàfà u mpem ande. 35 Mbuur aŋàbwaŋ
afàwal indiir aŋàbwaŋ unsà un'naaŋ ande wàŋàbwaŋ,
wɛɛ mbuur un'be afàwal indiir ibe unsà un'naaŋ ande
wube. 36 Waa mɛ, mɛ alàkyään naa: kà ilä a nsaŋ, baar
bàsàsà in'lɔɔn a ndaa a bunàbun yanswà bàsatɛɛnà ba.
37 Ntɔn ntɛɛn angye ŋakwo isatsüül mbar. » 38 Apan
alɔɔŋ a in'kɔɔn amwɛy anà Amfarisi amwɛy bàtɛn a
Yɛsu naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikwen naa ngye iswɛŋ impà
mwɛy. » 39 Nde kafuur naa: « Nkööl a baar abe anà
yà inswem yàmulɔm impà, wɛɛ ba impà asin bàman
anki, impà nsil kyà ŋangɔɔm Yɔnas. 40 Undiir awun,
asànaa Yɔnas kàkyer nde myäänà in'tär anà mpib
tär uboo a dum a nsö a kölàköl, abun sye Mwan a
mbuur asàkyer myäänà in'tär anà mpib tär ungyɛl a
mɛɛn. 41 Ilä a nsaŋ, baar a Ninivɛ bàsàmbarà kusà a
baar a nkööl ayi waa bàsafüün, ntɔn baar a Ninivɛ
bàbuul mpem aba mpal bàwem ba an'lɔɔŋ a Yɔnas.
Wɛɛ apà, we anà mbuur kan'söön Yɔnas! 42 Ilä a nsaŋ,
mfum un'kaar a Ngyɛl asàmbarà kusà a baar a ŋàbà,
ntɔn nde kàfü kwɛl muyàwem an'yeerà a Salɔmun.
Waa apà, we anà mbuur kan'söön Salɔmun! » 43 «
Uman naa dweelà a làbe lan'too uboo a mbuur, la
làfàkyà nsye a ipɔl muleŋ ikal akàyöör, la làsàkɔɔn
aman, 44 laa làtɛn la naa: "Mɛ in'kyer afurà ndwà
amɛ kàtoo mɛ." Mpal làtol la, làman la ya yà ipɔl,
yàŋàkɔɔm anà yàŋàlöön, 45 apan laa làkyà la mukàwal
an'dweelà asin nsambwaar man'söön la unsà ube, laa
màbilà ma, màbwaay ma. Möö a mbuur awà laa utay
wa wàŋàsöönà möö kàkäl nde awà kusà. Ya sye isàkal
abà akà nkööl a mbe yi. » 46 Mpal kàkäl Yɛsu muyäm
a iköŋ a baar, le ngwän anà atɔŋ ande bàkäl u nsà, ba
bàleŋà muyäm anà nde. 47 Mbuur mwɛy waa kàtɛn
a nde naa: « Le, ngwa anà atɔŋ angye bà u nsà anà
bàmuleŋà muyäm anà ngye. » 48 Yɛsu kun'fuur naa: «
Maa nà, anà atɔŋ amɛ bànà? » 49 Apan, nde kàsilà kɔɔ
udu a alɔŋki ande, waa kàtɛn naa: « Le maa anà atɔŋ
amɛ. 50 Ntɔn mbuur wanswà afàlab ukwen a Taaràmɛ
awà u du, nde wà un'tɔŋ amɛ wàbaal anà wun'kaar,
nde wà maa. »

13 Ilä akin, Yɛsu kàtoo u ndwà, waa kàkàbwaay ukɔl
a ɛwà. 2 Iköŋ a baar kyàyàkwo tsütsü apà nde, nde
kàbilà u bwaar, waa kàbwaay. Un'sɛŋ a baar wanswà
kàkäl u nkankyel. 3 Nde kàyääm anà ba indiir mbɔɔn
u nsim, waa kàtɛn a ba naa: « Ilä mwɛy, un'köön mwɛy
kàkyer atoo mukàkɔn mbɛŋ u ywaŋ ande. 4 Umpal
kàmwɛŋ nde ya, yar làmwɛy làbü ukɔl a mbwo: nɛn a
du laa yàyi ya, waa yàdi ya. 5 Yar lumwɛy làbü udu a
in'kul mpa myàkäl anà mɛɛn mbɔɔn. Mbɛŋ yàmɛn
agyägyä, ntɔn mɛɛn màkäl itääŋ. 6 Wɛɛ umpal kàbalà
mwäänà, bite waa byàkuŋà, byàyöm, ntɔn bya byàkäl
anki anà in'swɛy. 7 Yar lumwɛy làbü uboo a nsyeenà:
nsyeenà yàyɛl ya, laa yàküünà ya bite aŋàbwaŋ. 8 Wɛɛ
mbɛŋ yumwɛy yàbü udu a mɛɛn aŋàbwaŋ, waa byàbör
imfà: imwɛy nkam, kyumwɛy an'kwem an'syaam,
kyumwɛy an'kwem an'tär. 9 Wɛy mbuur awe anà
an'tsü awem uwem! » 10 Apan, alɔŋki bàyàsin apà nde,
waa bun'fuul naa: « Ntɔn nkye ayiyääm ngye anà ba u
nsim? » 11 Nde kafuur naa: « Bɛ, bɛ làkyàwal an'yeerà
a inkuu a imfum a du, wɛɛ ba, ba ma bàwɛl anki. 12
Mbuur awe anà undiir, nde bàkyer asun'pà, waa nde
usàkal abyà mbɔɔn, wɛɛ akà mbuur mpa awe anà wa,
bàsàlwom itàkal undiir awe nde awà. 13 Undiir awun
in'fàyääm mɛ anà ba unsà nsim: Ntɔn, ba bàmulerà
ukɔɔn aman, anà bàmulɛɛ tsü ukɔɔn awem anà ukɔɔn
ayöb. 14 Abun, ngɔɔm kàtɛ Yɛsay wà kan'kwo ntɔn
ba: "Bɛ làsàwem ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ bɛ, bɛ làsàyöb
anki, bɛ làsàler ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ bɛ, bɛ làsàman
anki. 15 Ntɔn mpem a un'sɛŋ awà yàkyàbwà ikwabà,
ba bàkyàdübà an'tsü aba, ba bàkyàdübà mii aba ntɔn
mii aba myàköön aman, an'tsü aba màköön awem,
mpem aba iköön ayöb, abun ba bàköön abuul mpem,
anà mɛ in'köön akɔɔr." » 16 « Wɛɛ akà bɛ, bɛ làbà
unsà un'sak, ntɔn mii abɛ myà mutäälà anà an'tsü abɛ
mà muweemà! 17 Ndandaa mɛ alàkyään, aŋangɔɔm
anà baar a balàbal mbɔɔn bàlàkwen muman ndaa

ayà làmanà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàman anki, muwem
ndaa làweemà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàwem anki. » 18 «
Mpalabà, làwem mbuul a itim a un'köön. 19 Isàkal naa
mbuur kan'wem ndaa a Imwol, wɛɛ nde ya uyöbà anki,
imɛnà naa mbuur un'be kan'yà anà kan'lwom ndaa
bàkön u mpem ande. Nde wà asànaa mbɛŋ yàbü ukɔl
a mbwo. 20 Baar bumwɛy bà asànaa yar a mbɛŋ alà
làbü u mɛɛn a in'kul, wà mbuur kan'wal Ndaa agyägyä
unsà un'sak. 21 Wɛɛ uboo ande in'swɛy myatɛy, nde
wà mbuur a ansɔŋà: isàkal naa lingyoomà lan'yà itàkal
nkwaaŋ ntɔn Ndaa, laa ubwà nde. 22 Mbɛŋ ayà bàkön
uboo a nsyeenà, yà asànaa mbuur kan'wem Ndaa,
wɛɛ nkyän a indiir a mɛɛn mà anà ndɛb a in'naaŋ
laa ikü̈ünà bya Ndaa, waa ya mpa ibɔr imbɛŋ. (aiōn
g165) 23 Yar bàkön u mɛɛn aŋàbwaŋ, là baar bàfàwem
Ndaa anà bàfàyöb ya. Apan ba bàfàbɔr mbɛŋ: amwɛy
nkam, bumwɛy an'kwem an'syaam, bumwɛy an'kwem
an'tär. » 24 Yɛsu kàfatɛɛl nsim asin: « Imwol a du kyà
asànaa mbuur mwɛy kàkön imbɛŋ aŋàbwaŋ u ywaŋ
ande. 25 Wɛɛ utaaŋ bàkäl baar muböön, un'yiiŋ ande
waa kàyi, waa kàkön iteerà uboo a blɛ, laa kàkyen nde.
26 Mpal làyɛl blɛ anà imfà byàsɛmà bya mutoo, iteerà
sye waa byàyàsɛnà mbwo mwɛy anà bya. 27 Asyäál a
ŋaywaŋ bayi mukun'fuul naa: "Nkum, nkye kà imbɛŋ
aŋàbwaŋ anki ngye kàkön u ywaŋ angye? Wɛɛ iteerà
binà byan'fà ken?" 28 Nde kafuur naa: "Un'yiiŋ mwɛy
kàkyer abun." Asyäál waa bun'fuul naa: "Nkye ngye
akyàkwen naa bi ikàlwom bya?" 29 Nde kàtɛn a ba
naa: "Aay, manà bɛ làyàkàtsuum blɛ mbwo mwɛy anà
iteerà. 30 Làwɛy bya byàbyeel byàyɛl mbwo mwɛy tii
u paŋà abwo bya. Mpal ayin mɛ in'sàtɛn a abweel naa:
Tàlalwoomà iteerà, làbäm bya ibiŋ ntɔn musà bya
mbaa. Ungö, làbwe imfà, làsi blɛ unsà ikɔr amɛ." » 31
Yɛsu kàfatɛɛl nsim asin naa: « Imwol a du kyà asànaa
mbuur mwɛy kan'wal imbɛŋ ikikye anà kan'kɔn kya u
ywaŋ ande. 32 Imbɛŋ aki kyà imbɛŋ mwɛy kyan'söön
ukye uboo a mbɛŋ yanswà. Wɛɛ kya isàyɛl, kya ifàbulà
un'te mwɛy wà kölàköl. Apan, nɛn a du iyàtɔŋ an'yaab
aya kan'kɔkà a wa. » 33 Yɛsu kàfatɛɛl nsim asin naa: «
Imwol a du kyà asànaa ful kàwɛl un'kaar mwɛy anà
kàbünà nde anà an'kɔɔb an'tär mà mfufu a mampà.
Ungö apan mfar yanswà waa yàfül. » 34 Ndaa ayin
yanswà Yɛsu ba ya kakyäänà u nsim, akà ndaa mwɛy
yatɛy kàtɛɛnà nde anà ba ukɔɔn nsim, 35 ntɔn ndaa
ayà kàtɛn ŋangɔɔm ikwe: « Mɛ in'sàduub mun amɛ
mutà nsim, mɛ in'sakyään indiir aŋàyee sɛmà bàkyer
mɛɛn. » 36 Apan Yɛsu kàsàwɛy iköŋ a baar, waa
kàkyen ndwà. Alɔŋki ande bàsin apà nde, waa bàtɛn
a nde naa: « Ibuul nsim a iteerà uboo a ywaŋ. » 37
Nde kafuur abà: « Mbuur afàkɔn imbɛŋ aŋàbwaŋ,
Mwan a mbuur, 38 ywaŋ là mɛɛn mà, imbɛŋ aŋàbwaŋ
bà baan abà uboo a Imwol, iteerà ikaswaŋà baan a
Mbuur un'be. 39 Ŋankir kàkön iteerà wà ileŋ, mbweel
a imbɛŋ yà ntsüü a mɛɛn mà, wɛɛ abweel bà akyeey.
(aiōn g165) 40 Abun, asànaa bàfàtsuum iteerà ntɔn musà
bya mbaa, ya sye isàkal abwɛy u ntsüü a mɛɛn: (aiōn
g165) 41 Mwan a mbuur asàtɔm akyeey ande mulwom
uboo a Imwol ande, ndaa yanswà ifàsiinà baar mukyer
ube anà baar bàfàyweer ndaa a mbe, 42 waa bàsatɔɔm
u yaaŋ a mbaa. Akun ntsü isàkal ilel anà nkwoor a
an'din. 43 Apan, baar a balàbal bàsàtà in'nyäŋ uboo a
Imwol a Taaràba asànaa taaŋ. Wɛy mbuur awe anà
an'tsü awem uwem! » 44 « Imwol a du kyà asànaa
undiir a ntal wàŋàyee u mɛɛn uboo a ywaŋ làmwɛy,
waa mbuur mwɛy kàmɛn wa: nde kan'fàyee wa. Unsà
un'sak, nde waa ukyà, uyälà indiir ande byanswà ntɔn
musom ywaŋ alà. » 45 « Le, Imwol a du kyan'kwo
ifàkal asànaa un'tɛɛl a an'yà ayileŋ mpɛr aŋàbwaŋ.
46 Utaaŋ kàmɛn nde làpɛr làmwɛy làntal a kölàköl,
nde kàkàyälà indiir ande byanswà ntɔn musom làpɛr
alà. » 47 « Imwol adu kyan'kwo bàfàsi anà an'tɛy
mwɛy ban'tɔɔm kà ɛwà anà man'siim nsö a ifà ifà.
48 Ma isàyɔl, alööb waa bànaan ma u nkankyel, waa
bàbwaay, bàsà nsö aŋàbwaŋ uboo a un'lwaŋ, waa
bàpiy indiir ikö̈ön ndöŋ. 49 Ya sye isàkal abun u ntsüü
a mɛɛn: akyeey bàsàyà ntɔn mukaab baar abe anà
baar a balàbal, (aiōn g165) 50 waa bàsàtɔɔm baar abe
u yaaŋ a mbaa. Akun ntsü isàkal ilel anà nkwoor a
an'din. » 51 Abun, Yɛsu kafuul naa: « Nkye bɛ, bɛ
làkiyöbà indiir abi byanswà? » Ba bàfuur naa: « Ɛɛ
» 52 Nde kakyään naa: « Lalan, un'lɔɔŋ a un'kɔɔn
wanswà kan'wal an'yeerà unsà Imwol a du, asàkal
asànaa ŋandwà mwɛy afàwal indiir akün anà byà itaan
uboo a un'naaŋ ande. » 53 Mpal kàmay Yɛsu mutɛn
unsà nsim, nde kàlwomà kà ikal akin. 54 Apan nde
kàkyen nsi ande, waa kàlɔɔŋà u ndwà a nköŋ a Ayudà
aba. Baar bàkäl pa bàkyer abem, waa bàtɛɛnà naa: «
An'yeerà ande amà anà impà abi byan'fà ken? 55 Nkye
nde kà mwan a sharpantye anki? Nkye ngwän ande
kà Màlye anki? Nkye Zyak, Yɔsɛfi, Simɔn anà Yude kà
atɔŋ ande anki? 56 Nkye ampäänŋ ande banswà kà bà
uboo a bi anki? Ikö̈b aki kyanswà, nde kya kyan'fà
ken? » 57 Lalan mpa bàsi ba làkwikilà amu nde. Yɛsu
waa kàtɛn a ba naa: « Ŋangɔɔm wanswà bàfun'bɛy u

nsi ande anà u ywar ande. » 58 Apan, Yɛsu kàsàkyer anki impà mbɔɔn u bul alan, ntɔn nkɔ̈ɔ̈n a làkwikilà aba.

14 Utaaŋ alan, Ɛlɔdi, kuvɛrnɔ̈ɔ̈r a Ngalilɛ, kàwem nde làkoo a Yɛsu, 2 nde kàtɛn a asyääl ande naa: « Wawɛy Ywan Un'düümà kan'wiyà uboo a akü! Undiir awun awà nde anà ikɔ̈b mukyer impà! » 3 Yàmɛnà naa Ɛlɔdi kàswɛŋ baar mukɔr Ywan, mukun'bäm dwaaŋ anà mukun'biil u bɔlokà. Ntɔn kàwɛl nde Ilɔdyas, un'kyay a un'tɔŋ ande Filipo. 4 Ntɔn Ywan kàtɛɛnà a nde naa: « Ikwe anki naa ngye un'wɛl un'kyay! » 5 Itàkal naa Ɛlɔdi kàkwen mudwa Ywan, nde kàtiinà un'sɛŋ a baar bɔɔmà ntɔn ba Ywan bàfun'walà asànaa ŋangɔɔm. 6 Apan, kilä a un'kyɔm a mbɔ̈ɔ̈r a Ɛlɔdi, mwan a Ɛlɔdyadi wà un'kaar kàyàkyen kusà a baar kàbel nde, un'sak laa kàwɛl wa Ɛlɔdi. 7 Undiir awun, kàdi nde kyän mukun'pà undiir wanswà kàlun'lɔ̈ɔ̈m nde. 8 Apan, u nswɛɛŋ a ngwän, nde kàtɛn a Ɛlɔdi naa: « Mpɛ un'tswe a Ywan Udüümà, apà, udu a làlɔŋà! » 9 Mfum kàwɛm ngyɛb ntɔn ya. Wɛɛ ntɔn kyän ande anà baar kàbel nde, nde kàswɛŋ naa bun'pɛ wa. 10 Nde kàtöm baar mukàtsul Ywan un'tswe u bɔlokà. 11 Ba bàtwääl un'tswe a Ywan udu a làlɔŋà, waa bàpɛ wa akà mwan un'kaar, nde waa kàsyen wa akà ngwän. 12 Alɔŋki a Ywan laa bàyi ba muwal ndom ande, waa bàkàdyee ya. Ungö ba bàkàkyään Yɛsu ndaa ayi. 13 Mpal kàwem Yɛsu làsaŋ alà, nde kàlwomà kà ikal akin, kàbilà u bwaar, waa kàkyen ikal a mpey. In'sɛŋ a an'bul myàyöb mya, fà an'bul aba, ba bun'läb kà in'kɔl. 14 Mpal kàtoo Yɛsu u bwaar, nde kàmɛn ikɔ̈ŋ a baar, laa kamɛɛn nde ngyɛb a kölàköl, waa kàkɔɔr an'too aba. 15 Mpal làbü sisye, alɔŋki bàsin tsütsü apà nde, waa bàtɛn a nde naa: « Ikal ki kyà ipɔl, taaŋ sye lan'kyà itaan. Apay baar bàkyen ba ŋakwo bàkàsom isa adyà kan'bul. » 16 Yɛsu kafuur naa: « Ba mfun akyà yatɛy, lapɛ isa adyà bɛ ŋakwo! » 17 Wɛɛ ba bàtɛn a nde naa: « Apà bi ibye anà mampà an'tyeen anà nsö yweel mpɛl. » 18 Nde kàtɛn naa: « Lan'twääl abyà kà. » 19 Apan, ungö muswaŋ ikɔ̈ŋ a baar mubwaay udu a in'lɛŋ, nde kàwɛl mampà aman man'tyeen anà nsö yàyweel, kàler u du, waa kàsaak bya. Ungö, nde kàtsütsül mampà, waa kàpɛ ma akà alɔŋki, ba waa bàkàkäb ma akà ikɔ̈ŋ a baar. 20 Baar banswà waa bàdi, waa bàyüür. Ba bàsyen in'lwaŋ kwem aŋiyweel myàŋàyɔl a itiir byàsäl. 21 Baar bàdi bàkäl isii a abaal nsaab tyeen, ukɔɔn ataŋ akaar anà baan. 22 Apan sye, Yɛsu kàswɛŋ alɔŋki mubilà u bwaar ntɔn ba bàfwel u sim, mpal usàpay nde in'sɛŋ. 23 Ungö kàpay nde ikɔ̈ŋ a baar, nde kàbeenà udu a mɔŋ ntɔn mukàyamà u mpey. Nde kàkäl kwo aŋàyen tii u sisye. 24 Bwaar làkäl lan'tol kwɛl a mɛɛn, ibɔ a an'dà byàkäl muyisiinà la ntɔn un'pöb kàyee lisà. 25 Tsütsü a taaŋtyà, Yɛsu kàkyen udu a an'dà mper akà ba. 26 Umpal bun'mɛn ba wàmuyikyà udu a an'dà, alɔŋki bàkyer atɛɛr, waa bàtɛɛnà naa: « Wà un'sɔŋà! » Unsà bɔɔmà lanswà, ba bàsi in'kwɛŋ. 27 Wɛɛ apan, Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Làsi un'kanà. Wà mɛ, twon lan'man bɔɔmà! » 28 Petɔlà kàtɛn a nde naa: « Mwol, kya isàkal ndandaa naa wà ngye, nswɛŋ mɛ in'yi akà ngye udu a an'dà. » 29 Yɛsu kun'fuur naa: « Yà! » Petɔlà waa kàtoo u bwaar, waa kàkyen udu a an'dà mper kàkäl Yɛsu. 30 Wɛɛ umpal kàmɛn nde un'pöb a ngwal, bɔɔmà làkyer un'kaar. Nde kàsɛmà muminà uboo a an'dà, waa kàsi in'kwɛŋ naa: « Mwol, an'tsü mɔ̈ɔ̈! » 31 Apan, Yɛsu kàsilà kɔɔ, kun'tɛ mpi, waa kàtɛn a nde naa: « Mbuur a làkwikilà a ikikye! Ntɔn nkye asi ngye nkyɛɛr? » 32 Umpal bàbilà ba u bwaar, un'pöb waa kànye. 33 Abun, baar bàkäl uboo a bwaar bàbü an'köm kusà a Yɛsu, waa bàtɛn a nde naa: « Ndandaa, ngye awà Mwan a Nzam! » 34 Ungö bàsabà ba ɛwà, ba bàtöl u Ngɛnɛsàlɛr. 35 Baar a mper ayin bun'yöb ba, ba bàpay làsaŋ mper yanswà, waa bun'twäälà abɛy banswà. 36 Ba bun'bɔ̈ɔ̈nà naa nde kapɛ mbwo ba bàbä itàkal làpan a ipfɛy ande mpɛl. Abun, baar bàtɛɛ kya mpi bàkyer akɔɔrà.

15 Apan, Amfarisi anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bàfü Yɛlusàlɛm, bàyi akà Yɛsu, waa bun'fuul naa: 2 « Ntɔn nkye alɔŋki angye bàfàbɛy ba nkääl abi? Ntɔn ba bàfàywɛy anki an'kɔɔ mpal bàfàdyà ba. » 3 Nde kafuur naa: « Atöl bɛ, ntɔn nkye làfàbɛy bɛ nswɛɛŋ a Nzam ntɔn nkääl abɛ? 4 Ntɔn Nzam kàtɛn naa: "Sà làkoo akà taaràŋà anà akà ngwa", anà: "Mbuur asàküül taaràndе anà ngwän, bàkyer asun'dwa." 5 Wɛɛ bɛ, bɛ làfàtɛn naa: "Mbuur wanswà afàtɛn a taaràndе itàkal a ngwän naa: Undiir in'lapà mɛ, mɛ wa in'kyàpà akà Nzam", 6 mbuur awun, nde kun'kömà anki taaràndе." Abun, bɛ làkyàpiy Ndaa a Nzam, ntɔn nkääl abɛ. 7 Baar a mpem yweel! Yɛsay we anà iböŋ kàtɛ nde ngɔɔm ntɔn bɛ, mpal kàtɛn nde naa: 8 "Un'sɛŋ wà afan'pà làkoo a mun, wɛɛ mpem awa yà ukwɛl anà mɛ. 9 Ngyamàkà bàfan'sà ba yà bunàbun, ntɔn ndaa bàfàlɔŋ ba, yà ndaa a imbuur mpɛl." » 10 Apan, Yɛsu kàbel ikɔ̈ŋ a baar, waa kàtɛn a ba naa: « Làwem anà làyöb! 11 Kà indiir byàfàbilà u mun a

mbuur byàfun'buul ŋingyäy anki, wɛɛ indiir byàfàtoo
u mun byàfun'buul ŋingyäy. » 12 Apan, alɔŋki bàyi
akà Yɛsu, waa bàtɛn a nde naa: « Nkye ngye akyàyöb
naa Amfarisi bàwem ba ndaa ayi, ya yapɛ mpay? »
13 Nde waa kàfuur naa: « Kite kyanswà mpa kàkön
Taaràmɛ awà u du, bàkyer asàtsuum kya. 14 Lawɛy:
ba bà ikwàmii bàyisyen ikwàmii bumwɛy! Isàkal naa
ikwàmii wàmuyisyen ikwàmii wumwɛy, ba bàböɔl
bàkàbwà u fu. » 15 Petɔlà kàwɛl ndaa, waa kàtɛn a nde
naa: « Ibuul nsim ayi. » 16 Yɛsu kàtɛn naa: « Nkye anà
bɛ, bɛ sye un'yɛnà watɛy? 17 Nkye bɛ làyöb anki naa
undiir wanswà afàbilà u mun, afàlyaŋ uboo a an'bäl,
ungö waa bàkàpiy u kàbenà? 18 Wɛɛ ndaa ifàtoo u
mun ifàfà u mpem, ya ifàbuul mbuur ŋingyäy. 19 Ntɔn
an'kyän an'be, ndwää a baar, inswem, ipasàsɛ, küb,
imbäl ibe, ntwee byàfàfà u mpem. 20 Le, byabi byà
indiir byàfàbuul mbuur ŋingyäy! Wɛɛ mudyà ukɔɔn
aywab mpin ifàbuul anki mbuur ŋingyäy. » 21 Ungö
apan, Yɛsu kàlwomà paa, waa kàkyen itiir a nsi a
Tir anà kyà Sidɔn. 22 Waa le, un'kaar mwɛy un'nsi
Kanana kàfü ntsü ayin, waa kàsi in'kwɛŋ: « Mwol,
Mwan a David, nsyääm! Mwan amɛ wà un'kaar we
anà unsɔŋà mwɛy afun'sà lingyoomà mbɔɔn. » 23
Wɛɛ Yɛsu kun'fuur anki akà ndaa mwɛy. Alɔŋki ande
laa bàsin ba, waa bun'lööm naa: « Un'böŋ, ntɔn nde
wàmuyilab bi anà in'kwɛŋ ande. » 24 Yɛsu kàfuur
naa: « Mɛ, mɛ ban'töm akà in'kɔk a Isàlɛl myàŋàdiimà
mbwo mpɛl. » 25 Wɛɛ un'kaar awà kàyàbwà an'köm
kusà a nde, waa kàtɛn naa: « Mwol, yambay! » 26 Yɛsu
kàfuur naa: « Ubwaŋ batɛy muwal mampà a baan
anà mutɔɔm ma akà bibaan a mbwà. » 27 Un'kaar
awà kàfuur naa: « Inye, ndandaa Mwol, wɛɛ mbwà
sye ifàdyà mfür ifàbwà u ngyɛl a mɛsà a nkum aba. »
28 Apan, Yɛsu kun'fuur naa: « Ɔɔ un'kaar! Làkwikilà
angye là làkölàköl! Wɛy ya ikäl asànaa ikwen mpem
angye. » Taaŋ nsil alan, mwan ande waa kàkɔɔrà. 29
Fà apan, Yɛsu kàyikyenà kà un'kɔɔl a ɛwà a Ngalilɛ.
Nde kàlär udu a mɔŋ, waa kàbwaay. 30 Baar mbɔɔn
bàyàköŋ apà nde, waa bàtwäälà ikar, ikwàmii, aŋatoo,
nkiin, anà abɛy asin bàmbɔɔn. Ba batöölà kà in'kɔl a
Yɛsu, nde waa kakɔɔrà. 31 Baar bàkyer abem mpal
bàmɛn ba naa nkiin ban'sà ndaa, aŋatoo ban'kɔɔrà,
akyeen a ibweel ban'dyäär, ikwàmii ban'man. Waa
bàsɛmà mukömà Nzam a Isàlɛl. 32 Yɛsu kàbel alɔŋki
ande, waa kàtɛn a ba naa: « Mpem amɛ yan'kyɛɛr
ntɔn baar bà, ntɔn ŋàbà byan'kwo ilä itär abà ba anà
mɛ apà. Wɛɛ ba, ba undiir adyà watɛy. Mɛ in'kwen
anki mukapay anà ngyal, manà ngwal aba ikàwà u
mbwo. » 33 Alɔŋki bun'fuul naa: « U nsye a ipɔl yi bi
mampà ifà ken mudii un'kàbɔ a baar a tub awà? »
34 Yɛsu kafuul naa: « Bɛ làbye amà mampà an'kwe?
» Ba bàfuur naa: « Nsambwaar anà binsö imwɛy. »
35 Apan, nde kàswɛŋ ikön a baar mubwaay u mɛɛn.
36 Nde kàwɛl mampà aman mà nsambwaar anà nsö,
kàkömà Nzam, kàtsül ma, waa kàpɛ alɔŋki mukab akà
baar banswà. 37 Ba banswà waa bàdi, waa bàyüür. Ba
bàsyen in'lwaŋ nsambwaar myàŋàyɔl a itsü byàsäl. 38
Baar banswà bàdi bàkäl isii a nsaab nà, ukɔɔn ataŋ
akaar anà baan. 39 Ungö kàpay nde ikön a baar, Yɛsu
kàbilà u bwaar, waa kàkyen itiir a nsi a Makadan.

16 Amfarisi anà Asadusi bàyi akà Yɛsu ntɔn
mukun'lɛɛ untaam. Ba bun'lööm idiim mwɛy
kyan'fà du. 2 Nde kafuur naa: « Umpal làfàkàminà
taaŋ, bɛ làfàtɛn naa: "Du làyàkal ubwaŋ ntɔn la là
làtsöö." 3 Ututu naa: "Mbul akyer anɔ ŋàbà, ntɔn du
lan'yeen." Bɛ, bɛ làyöb nà musyeebà mpɛl naa du
lye aben, wɛɛ idiim a an'taaŋ bɛ làkwo anki muyöb
bya! 4 Nkööl a baar abe anà yà inswem yàmulɔm
idiim. Wɛɛ akà idiim asin bàsun'pà anki, idiim nsil kyà
Yɔnas. » Nde laa kàsawɛy nde, waa kàkyen. 5 Mpal
bàsabà alɔŋki u sim lumwɛy, ba bàkyärà mpiim muwal
mampà. 6 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn
ful a Amfarisi anà Asadusi! » 7 Alɔŋki bàyweerà abà: «
Ntɔn bi mampà iwɛl anki. » 8 Wɛɛ Yɛsu kàmɛn nde
an'kyän aba, nde kàtɛn a ba naa: « Baar a làkwikilà
a ikikye, ntɔn nkye làkayweerà bɛ ntɔn làköön bɛ
mampà? 9 Bɛ ŋàtàyöb anki? Bɛ làfàkayɔbà anki mampà
an'tyeen ntɔn nsaab tyeen, anà in'lwaŋ in'kwe bɛ
làsyen? 10 Itàkal mampà nsambwaar ntɔn nsaab nà,
anà in'lwaŋ in'kwe bɛ làsyen? 11 Bɛ làkɔɔn akayöbà
aben naa kà ntɔn mampà anki in'tɛɛnà mɛ a bɛ naa:
Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn ful a Amfarisi anà Asadusi! » 12
Apan, ba bàyöb naa nde kàtɛɛnà anki a ba mukal kà
igyɛɛŋ ntɔn ful a mampà, wɛɛ ntɔn an'lɔɔŋ a Amfarisi
anà Asadusi. 13 Umpal kàkɔlà nde kà itiir a nsi a
Sɛzarɛ u Filipe, Yɛsu kàfuul alɔŋki ande naa: « Baar
bàfàtɛn naa Mwan a mbuur wa nà? » 14 Ba bàtɛn naa:
« Ntɔn bumwɛy, Ywan Un'düümà, bumwɛy naa Ɛli,
bumwɛy naa Yɛlɛmya, taaŋ lumwɛy naa umwɛy uboo
a aŋangɔɔm. » 15 Nde waa kàtɛn a ba naa: « Atöl bɛ,
bɛ làfàtɛn naa mɛ in'wà nà? » 16 Simɔn Petɔlà kàfuur
naa: « Ngye, Ngye awà Klistɔ, Mwan a Nzam a möö.
» 17 Apan, Yɛsu waa kun'kyään naa: « Un'sak akà

ngye Simɔn, mwan a Yɔnas, ntɔn kà ngye ŋakwo anki
an'yöb ya, wɛɛ Taaràmɛ awà u du kàmayɔɔb. 18 Waa
mɛ, mɛ akyään naa ngye awà nkɔŋ, udu a nkɔŋ ayi mɛ
in'sàtɔŋ Ikööŋ amɛ, ngwal a ukwà isàkal anki anà iköb
udu a kya. (Hadēs g86) 19 Mɛ in'sapà nsab a Imwol a du:
Undiir wanswà asàbäm ngye u mɛɛn, wa sye asàkal
wàŋàbäm u du, undiir wanswà asàtsuuŋ ngye u mɛɛn,
wa asàkal wàŋàtsuuŋ u du. » 20 Apan, Yɛsu kàswɛŋ
alɔŋki ande a ngwal naa ba bàkɔɔn akyään baar naa
nde wà Klistɔ. 21 Fà taaŋ alan, Yɛsu kàsɛmà muswaŋ
alɔŋki ande naa yan'kwo naa nde ubeenà Yɛlusàlɛm,
ukàman mpay mbɔɔn kà an'kɔɔ a andweer, a amfum a
angaŋ anà mà alɔɔŋ a Un'kɔɔn. Ba bàkyer akun'dwa,
wɛɛ kà ilä kyàtär nde akyer asàwiyà. 22 Petɔlà kun'bel
ukɔl, waa kàsɛmà mukun'ŋän anà mutɛn naa: « Mwol,
Nzam akyer ayabay, ndaa ayi iyabweel anki! » 23 Wɛɛ
nde, kàbulà nde, waa kàtɛn a Petɔlà: « Kyà kunà,
Satanà! Lwomà apà mɛ pà! Ngye awà kyà u mbwo
amɛ, ntɔn an'kyän angye kà mà an'kyän a Nzam anki,
wɛɛ mà baar. » 24 Apan, Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande
naa: « Isàkal naa mbuur akwen mukan'lab, wɛy nde
ukɔɔb möö ande ŋakwo, uwɛl kulunsi ande, wɛy nde
kan'läb. 25 Ntɔn mbuur usàkwen mutswà möö ande,
wa asàkyà bwà. Wɛɛ mbuur usàpiy möö ande ntɔn mɛ,
nde asàtswà wa. 26 Bweel nà mbuur usàkal abà, itàkal
naa nde kan'wal mɛɛn aŋukiinà, wɛɛ möö ande ukyà
bwà? Itàkal naa undiir nà wà ndöŋ mbuur kan'kwo
mupà ntɔn musom möö ande? 27 Ntɔn Mwan a mbuur
asàyà unsà làkoo a Taaràndе anà akyeey ande, apan
nde asàfuur akà mbuur mbuur asànaa yàkäl nsyääl
ande. 28 Mɛ, mɛ alàkyään ndandaa naa amwɛy uboo a
baar bà pà bàsàkal aŋàkwà anki kusà muman Mwan a
mbuur wàmuyà unsà imwol ande. »

17 Ungö a ilä isyaam, Yɛsu kàwɛl Petɔlà, Zyak anà
un'tɔŋ ande Ywan, nde kasyen u mpey udu a
mɔŋ mwɛy wàbwɛlàbwɛl. 2 Nde kàsɔɔmà ifà u mii
aba: ntabwey ande yàkäl muŋyäŋ asànaa taaŋ, ipfɛy
ande byàbulà byà tsɛk tsɛk asànaa pɛɛlà. 3 Kà imbürà,
alɔŋki batär bàmɛn Mɔsɛ anà Ɛli bàmuyäämà anà nde.
4 Petɔlà kàtɛn a Yɛsu naa: « Mwol, yan'söön ubwaŋ bi
mukal apà. Kya ngye asàkwen, mɛ in'töŋ ntɛn, ntɛn
tär: mwɛy ntɔn ngye, mwɛy ntɔn Mɔsɛ, mwɛy ntɔn Ɛli.
» 5 Mpal kàkäl nde mutɛɛnà, tööb a uŋyäŋ laa lafwee
la. Ndaa yàtoo uboo a tööb alan, waa yàtɛn naa: «
Wawà, Mwan amɛ, nkwen amɛ, mpem amɛ yanswà ye
amu nde. Lun'wem! » 6 Mpal bàwem alɔŋki ndaa ayi,
ba bàmɛn bɔɔmà mbɔɔn, waa bàbü bàŋàtsüüm. 7 Yɛsu
kàsin tsütsü apà ba, kabä, waa kàtɛn naa: « Làmbarà,
twon lan'man bɔɔmà. » 8 Apan, ba bàsuub un'tswe, ba
bàfàman anki mbuur asin, nà Yɛsu ŋakwo mpɛl. 9
Mpal bàkäl ba muyàtyà u mɔŋ, Yɛsu kaswɛŋ naa: «
Iman mii ki, twon lan'kyään kya mbuur asin tii umpal
usàwiyà Mwan a mbuur kà ukwà. » 10 Ungö apan,
alɔŋki bàfuul Yɛsu naa: « Ntɔn nkye alɔɔŋ a in'kɔɔn
bàtɛn ba naa Ɛli atwab atàyà? » 11 Nde kafuur naa: «
Yà abun naa Ɛli atwab atàyà ntɔn mulɔn ndaa yanswà.
12 Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään naa Ɛli wa kàkyàyà itaan, wɛɛ
baar bun'kyey anki, ba bun'kyer ndaa yanswà ayà
bàkwen ba. Ba Mwan a mbuur sye bàsun'tà an'kaal.
» 13 Abun, alɔŋki bàsii naa nde akatɛɛnà ntɔn Ywan
Un'düümà. 14 Utaaŋ bàyàkɔlà ba kà ikal kàkäl un'sɛŋ
a baar, mbuur mwɛy kàyàbwà an'köm kà in'kɔl a Yɛsu,
15 waa kun'böön naa: « Mwol, un'wem ngyɛb mwan
amɛ, nde afikwà nkaaŋ anà afiman mpay mbɔɔn.
Mbalà mbɔɔn nde afàbwà u mbaa itàkal kan'dà. 16
Mɛ amun'pà akà alɔŋki angye, wɛɛ ba bàsàkwo anki
mukun'kɔɔr. » 17 Mufuur, Yɛsu kàtɛn naa: « Làfuun a
làbe anà làköön làkwikilà! Tii mpal nà in'sàkalà mɛ
anà bɛ? An'taaŋ an'kwe in'sakaŋà mɛ mpem ntɔn bɛ?
Lan'twääl awà pà mwan awun. » 18 Apan Yɛsu kàswɛŋ
unsɔŋà mutoo, wa waa kàtoo u mwan awun. Taaŋ
nsil sye alan mwan awun laa kàkɔɔrà nde. 19 Apan,
alɔŋki bàyàsin tsütsü apà Yɛsu, waa bun'fuul naa: «
Ntɔn nkye mpa ikwe bi muböŋ unsɔŋà awunà? » 20
Nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn làkwikilà abɛ là ikikye.
Kyakin mɛ, mɛ alàkyään ndandaa: isàkal naa bɛ làbye
anà làkwikilà asànaa imbɛŋ a ndɔŋ, bɛ lan'kwo làtɛn
a mɔŋ wà naa: "Lwomà pà, kyen kàbü kunà", wa
sye akyer akyà. Akà undiir mwɛy watɛy asàkal mpay
akà bɛ. 21 [Unsɔŋà a tub awà kan'kwo mutoo unsà
ngyamàkà anà nkin a isa. »] 22 Mpal bàkäl ba mufurà
Ngalilɛ, Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Mwan a mbuur bàkyer
ayun'yälà kà an'kɔɔ a baar, 23 laa bàsun'dwa ba, wɛ kà
ilä kyàtär, nde akyer asàwiyà. » Alɔŋki bàwem ngyɛb
mbɔɔn. 24 Mpal bàyàkɔlà ba Kapɛrnawum, afüür a
itɛr a ndwà a Nzam bàyi akà Petɔlà, waa bun'fuul
naa: « Ntɔn nkye Un'lɔɔŋ abɛ mpa ufàfur nde itɛr a
ndwà a Nzam? » 25 Petɔlà kàfuur naa: « Ɛɛ, nde akyer
afàfur. » Mpal kàbilà Petɔlà u ndwà, Yɛsu kàdi nsweel,
waa kun'fuul naa: « Simɔn, an'kyän angye mye aben?
Amfum a mɛɛn un'laam itàkal itɛr bàfàwal akà nà?
Akà baan aba lɛɛ akà angyey? » 26 Petɔlà kàfuur naa:
« Akà angyey. » Yɛsu naa: « Abun, baan a ndwà mwo

batɛy. 27 Itàkal abwɛy, mukɔɔn adwa làkwikilà aba,
kyen kà ɛwà, tɔɔm ndɔb angye. Nsö atàtwɛb asiim
ngye, duub mun awa, ngye ayàman itɛr a ngim, wal
kya, apɛ ntɔn bi bàbööl. »

18 Utaaŋ alan, alɔŋki bàsin tsütsü apà Yɛsu, waa
bàtɛn a nde naa: « Abun, nà awà kölàköl uboo
a Imwol a du? » 2 Yɛsu kàbel mwan mwɛy, kun'si
uboboo a ba, 3 waa kàtɛn naa: « Ndandaa mɛ alàkyään,
isàkal naa bɛ làsɔɔmà anki anà làkɔɔn abulà asànaa
baan, bɛ làsàbilà anki kà Imwol a du. 4 Lalan, mbuur
wanswà asàkal anà làböön, nde asàkal wàkölàköl kà
Imwol a du. 5 Mbuur awal mwan mwɛy asànaa wunà
kà ikɔb amɛ, nde kan'wal mɛ ŋakwo. » 6 « Wɛɛ mbuur
wanswà asiinà umwɛy uboo a bibaan ban'sà làkwikilà
bà amu mɛ mubwà kà ube, yan'söön ubwaŋ akà nde
naa bun'bäm nkɔŋ a kölàköl u bway, waa bun'tɔɔm kà
indübà a an'dà. 7 Ngyɛb akà mɛɛn ntɔn ndaa yanswà
ifàsyen baar mukyer ube! Ya ifàkɔɔn anki, wɛɛ ngyɛb
akà mbuur awà mbwo ayà ifàyà ndɛb! 8 Isàkal naa
kɔɔ angye itàkal làkɔl angye làfasyen nkuur unsà ube,
tsul la anà piy la ukwɛl. Ntɔn yan'söön ubwaŋ naa
ngye abilà du a Nzam làkɔl làmwɛy itàkal kɔɔ làmwɛy,
akwànaa ngye mukal amà an'kɔɔ an'möölitàkal in'kɔl
myeel, waa batɔɔm u mbaa a mbul a in'tye. (aiōnios
g166) 9 Isàkal sye naa dii angye làfasyen nkuur unsà
ube, kwool la, tɔɔm la ukwɛl. Ntɔn yan'söön ubwaŋ
naa ngye abilà du a Nzam dii làmwɛy akwànaa ngye
mukal amyà mii myeel, wɛɛ batɔɔm u mbaa a mbul a
in'tye. (Geenna g1067) 10 « Twon lan'bɛy akà umwɛy uboo
a bibaan bi, ntɔn mɛ, mɛ in'tɛn a bɛ naa u du akyeey
aba bàŋàmbar taaŋ lanswà kusà a Taaràmɛ awà u du.
11 [Ntɔn Mwan a mbuur kàyi muyàtswà möö a baar
bàdiimà mbwo. »] 12 « An'kyän abɛ mye aben? Isàkal
naa mbuur mwɛy we amyà in'kɔk nkam, wɛɛ umwɛy
udiimà, nkye nde usàwɛy anki in'kɔk an'kwem wà
aŋiwà myumwɛy u mɔŋ ntɔn mukàleŋ un'kɔk mwɛy
kàdiimà wà? 13 Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa nde
kan'man wa, nde ayàkal unsà un'sak aŋàsöönà ntɔn
wa, akwànaa ntɔn an'kwem wà aŋiwà mpa myàdiimà.
14 Abun sye, Taaràbɛ awà u du akwen naa umwɛy
uboo a bibaan bi ukɔɔn adiimà. 15 « Isàkal naa un'tɔŋ
angye kàmakyer ube, kyen kun'mɛn, kun'mɛɛy ube
kan'kyer nde. Isàkal naa nde kan'kyey, ngye an'fuur
itɔŋ abɛ. 16 Wɛɛ isàkal naa nde kawem anki, syen
mbuur mwɛy itàkal baar böölntɔn ndaa yanswà ikäl
aŋàlöön u mun a ambäl abööl itàkal atär. 17 Isàkal
naa nde ba kawem anki, kasaam ya kà Ikööŋ. Isàkal
naa nde kan'tɔn muwem Ikööŋ, wɛy nde ukäl akà
ngye asànaa mbuur mpa awà un'yudà itàkal un'füür
a itɛr. 18 « Ndandaa mɛ alàkyään: undiir wanswà
làsàbäm bɛ u mɛɛn, wa asàkal wàŋàbäm u du. Undiir
wanswà làsàtsuuŋ bɛ u mɛɛn, wa asàkal wàŋàtsuuŋ
u du. 19 « Mɛ, mɛ in'fàlakyään naa isàkal naa baar
abööl uboo abɛ ban'lwɛŋ u mɛɛn pà ntɔn mulɔm
undiir, Taaràmɛ awà u du akyer asapà wa. 20 Ntɔn
baar abööl itàkal atär bàsàtüüb kà ikɔb amɛ, mɛ in'wà
uboo a ba.» 21 Apan, Petɔlà kàsin tsütsü apà Yɛsu,
waa kun'fuul naa: « Mwol, mbalà kwe mɛ an'kwo
mudwääl un'tɔŋ amɛ nkul isàkal naa nde kàman'kyer
ube? Nkye mbalà nsambwaar? » 22 Yɛsu naa: « Mɛ
in'tɛn anki a ngye naa tii mbalà nsambwaar, wɛ, tii
u mbalà an'kwem nsambwaar mbalà nsambwaar. 23
Abun, Imwol a du kyà asànaa mfum mwɛy kàkwen
mulɔn ndaa a ngim ande anà asyääl ande. 24 U nsɛmà,
ba bun'twääl umwɛy kàlun'fuur itɛr nsaab kwem. 25
Wɛɛ nde ngim afuur kàkäl ayà anki. Apan, nkum ande
kàswɛŋ naa bayälà asànaa asɔ, nde anà un'kyay ande
anà baan ande, anà indiir ande byanswà ntɔn mufur
nkul ayin. 26 Apan, un'syääl awà kàbü an'köm kusà a
nkum ande, waa kàtɛn naa: "Nkum, kaŋ mpem ntɔn
mɛ, mɛ in'kyer ayàfur nkul angye yanswà." 27 Nkum
ande kun'wem ngyɛb, waa kun'wɛy ungö akun'dwääl
nkul ande. 28 Un'syääl awà kàtoo nde, nde kàbwey a
umwɛy uboo a baar bàfàsal anà nde, awà kàlun'pà
itɛr a ngim nkam mwɛy. Nde kun'si mpi a mpà anà
mutɛn naa: "Fur nkul amɛ!" 29 Abun, mbuur awun
kàbü an'köm, waa kun'böön naa: "Kaŋ mpem ntɔn mɛ,
mɛ in'kyer ayafur!" 30 Wɛɛ un'syääl awun waa kàtön,
kàkun'sà u bɔlokà tii mpal kàlàfur nde nkul ayin. 31
Mpal bàmɛn asyääl bumwɛy ndaa ayi, laa bàkyɛɛr ba,
waa bàkàkyään nkum aba ndaa yanswà yàlyaŋ. 32
Apan, nkum kàbel un'syääl awun, waa kàtɛn a nde
naa: "Un'syääl un'be! Nkul angye yanswà mɛ kàkyer
apiy bwà, ntɔn ngye kàkyer an'bɔɔn. 33 Nkye ngye sye
un'tɔŋ angye alun'wem anki ngyɛb asànaa kawem mɛ
ngyɛb?" 34 Nkum ande kàwem nkyɛl, waa kun'pɛ akà
aŋangwal tii mpal kàlàfur nde nkul ande yanswà. 35
« Taaràmɛ awà u du asàlakyer sye abun isàkal naa
umwɛy umwɛy uboo a bɛ udwääl anki un'tɔŋ ande
nkul a ibii ande unsà mpem ande wanswà. »

19 Mpal kàmay Yɛsu nswɛɛŋ ayin, nde kàlwomà u
Ngalilɛ, waa kàkyen itiir a nsi a Yuday, u sim a

Yɔrdan lumwɛy. 2 Un'sɛŋ a baar mbɔɔn laa kàyun'labà
wa, nde waa kakɔɔr kwo. 3 Amfarisi bàsin apà nde
ntɔn mukun'lɛɛ untaam: « Nkye baal kan'kwo uböŋ
un'kyay ande ntɔn ndaa kànà? » 4 Nde kafuur naa: «
Nkye bɛ làtäŋ anki naa u nsɛmà Nkyer kàyilà baal
anà un'kaar, 5 waa kàtɛn naa: "Lalan, baal asàwɛy
taaràndе anà ngwän, nde usàkàbääb anà un'kyay
ande. Waa ba bàböɔl bàsàbulà ndür mwɛy. 6 Abun,
ba bàfàkal anki abööl, wɛɛ ndür mwɛy mpɛl. Apan,
wɛy mbuur ukɔɔn akaab ayà kàtüüb Nzam." » 7 Ba
bàtɛn naa: « Ntɔn nkye Mɔsɛ kàpɛ nde mbwo akà
baal mupà un'kaan a nkaabà akà un'kyay ande mpal
kun'böŋ nde? » 8 Nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn mpem a
ngwal abɛ waa Mɔsɛ kàpɛ mbwo muböŋ akyay abɛ.
Wɛɛ u nsɛmà, ya yàkäl anki abwɛy. 9 Wɛɛ mɛ, mɛ
alàkyään naa: Yan'kwo bàwɛy un'kaar kan'tà inswem
mpɛl. Wɛɛ mbuur usàwɛy un'kyay ande mpa kàtɛ
nde inswem, anà kan'bääl un'kaar asin, nde kan'tà
inswem. » 10 Alɔŋki ande bàtɛn a nde naa: « Isàkal
naa ndaa a baal anà un'kyay ande yà abwɛy, apɛy
ndöŋ abääl yatɛy. » 11 Nde kafuur naa: « Baar banswà
bàfàyöb anki ndaa ayi, wɛɛ baar akwà bàwɛl kab alan
mpɛl. 12 Abun, bye anà ampfwe fà an'bäl a angwän
aba, bye anà ampfwe ntɔn baar asin bawɛl mfɛɛl, bye
anà ampfwe ntɔn ba ŋakwo bàkwen mukal ampfwe
ntɔn Imwol a du. Wɛy mbuur kan'kwo muyöb uyöb! »
13 Apan, baar bun'twääl baan ambɛy ntɔn nde kasi
an'kɔɔ anà ngyamàkà. Wɛɛ alɔŋki laa baŋyäŋà ba. 14
Yɛsu kàtɛn naa: « Lawɛy baan ambɛy bàyi akà mɛ,
twɔn làmatsuŋ ntɔn Imwol a du kye akà baar abà
asànaa ba. » 15 Ungö kasi nde an'kɔɔ, nde kàlwomà
apan. 16 Ungö apan, mbuur mwɛy kàsin apà nde, waa
kàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, ininà aŋàbwaŋ an'kwo mɛ
mukyer ntɔn muwal möö a mbul a in'tye? » (aiōnios g166)
17 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Ntɔn nkye aman'fuul ngye
ntɔn yàŋàbwaŋ? Umwɛy mpɛl awà ŋàbwaŋ. Isàkal naa
ngye akwen mubilà u möö, lab nswɛɛŋ. » 18 Mbuur
awà kun'fuul naa: « Nswɛɛŋ yɛn? » Nde kàtɛn a nde
naa: « Twɔn an'dwa, twon an'tà inswem, twɔn an'yib,
twɔn an'tà imbäl a loor, 19 kömà taaràŋà anà ngwa,
kwen un'tɔŋ angye asànaa ngye ŋakwo. » 20 Un'tö awà
kàtɛn a nde naa: « Mɛ akyàkwey indiir abi byanswà,
undiir nà amàfan'köön? » 21 Yɛsu kàtɛn ande naa: «
Isàkal naa ngye akwen mukal wàŋàkwo, kyen, kayälà
indiir angye, wal ngim an'yälà ngye bya pà ya akà
aŋàlàmbwà, waa ngye asàwal un'naaŋ u du. Ungö
apan, yan'läb. » 22 Ungö muwem ndaa ayi, un'tö awà
kàkyen unsà ngyɛb yanswà, ntɔn nde kàkäl anà indiir
mbɔɔn. 23 Waa Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Mɛ, mɛ
alàkyään ndandaa naa yà mpay akà ŋun'naaŋ mubilà
kà Imwol a du. 24 Mɛ, mɛ in'fàlakyään naa: mpay
yatɛy akà mpoonà mubilà u mun a nsway, akwànaa
akà ŋun'naaŋ mubilà uboo a Imwol a Nzam. » 25 Mpal
bàwem alɔŋki abwɛy, ba bàbem mbɔɔn, waa bàtɛn
naa: « Abun, nà kan'kwo muwà möö? » 26 Yɛsu laa
kaler nde, waa kàtɛn a ba naa: « Ya ikwe anki akà
baar, wɛɛ akà Nzam yanswà ikyer afàkwo. » 27 Apan,
Petɔlà kàwɛl ndaa, waa kàtɛn a nde naa: « Le, bi, bi
kàkyàsàwɛy ya yanswà ntɔn mulab ngye. Ininà bi
isàwal? » 28 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ alàkyään
ndandaa: utaaŋ byàsàfurà indiir byanswà byàkün,
mpal usàbwaay Mwan a mbuur u kir a làkoo ande,
bɛ, bɛ sye làsàbwaay kà an'kir kwem aŋiyweel mà
imwol, ntɔn mutsul nsaŋ a in'sɛŋ a Isàlɛl myà kwem
aŋiyweel. 29 Waa mbuur wanswà kàsàwɛy ndwà,
atɔŋ abaal anà bakaar, taaràndе, ngwän, baan, itàkal
an'ywaŋ ntɔn mɛ, asàwal yàŋàsöön mbalà nkam,
bweel ande bàsàkal möö a mbul a in'tye. (aiōnios g166)
30 Bàmbɔɔn bàtàtwɛb bàsàkal bàngöngö, bàmbɔɔn
bàngöngö bàsàkal bàtàtwɛb. »

20 « Abun, Imwol a du kyà asànaa nkum a ndwà
mwɛy kàtoo ututu tutu muwal baar ntɔn mukàsal
u ywaŋ a vin ande. 2 Nde kàlwɛɛŋ anà ba naa nde
ayafur itɛr a ngim mwɛy kà ilä imwɛy kyà isal. Ungö
nde katöm mukàsal u ywaŋ ande. 3 Ntsü a taaŋ làwà
làtutu, nde kàtoo, waa kàmɛn baar bumwɛy u balàbal
bàkyàkal mpɛɛl, 4 nde kàtɛn a ba naa: "Bɛ sye, làkyen
ywaŋ amɛ, mɛ in'yàlapà làfur aŋàkwo." 5 Ba waa
bàkyen. Ntsü a midi anà utaaŋ làtär ungö a midi,
nde kàfàtoo, waa kàkyer asànaa kusà. 6 Mumay, nde
kàfàtoo u taaŋ làtyen là sisye, waa kàmɛn baar asin
bàkyàmbar paa. Nde kafuul naa: "Ntɔn nkye làbwaayà
bɛ apà ilä aŋun'kiinà ukɔɔn isal?" 7 Ba bàfuur naa:
"Ntɔn akà mbuur mwɛy kà iwɛl anki musal." Nde waa
kàtɛn a ba naa: "Bɛ sye, làkyen ywaŋ amɛ!" » 8 «
Mpal làkwe sisye, ŋaywaŋ kàswɛŋ mbuur afàler isal
ande naa: "Abel baar a isal, pà akà mbuur wanswà
làfur ande. Ngye ayàsɛmà akà baar a ngöngö, waa
ayàmay akà baar atàtwɛb." 9 Baar akwà bàsɛmà isal u
taaŋ làtyɛn là sisye waa bàyi, bàwɛl mbuur mbuur
itɛr a ngim mwɛy. 10 Wɛɛ mpal bàyi baar atàtwɛb,
an'kyän aba màkäl naa ba bàyàwal làfur aŋàsöön,
wɛɛ ba sye bàwɛl mbuur mbuur itɛr a ngim mwɛy. 11
Utaaŋ ban'wal ba kya, ba bàŋüŋün a nkum a ndwà, 12

waa bàtɛn a nde naa: "Baar bàbilà isal ungöngö bàkyer
taaŋ làmwɛy mpɛl, wɛɛ ngye amafur làsii làmwɛy
anà bi baar kan'sɛn yöön a ilä anà igyɛy a mwäänà!"
13 Wɛɛ ŋaywaŋ kàfuur akà umwɛy uboo a ba naa:
"Un'sam amɛ, akà ube mwɛy amakyer mɛ batɛy. Nkye
ngye alwɛɛŋ anki anà mɛ ntɔn itɛr a ngim mwɛy? 14
Wal kab angye, kyen kà ngye. Mɛ an'kwen mupà akà
mbuur angöngö asànaa akà ngye. 15 Nkye mɛ in'kwe
anki mukyer anà indiir amɛ asànaa in'kwen mɛ? Ngye
an'man ube ntɔn in'wà mɛ mbuur aŋàbwaŋ?" 16
Abun, bàngöngö bàsàkal bàtàtwɛb, bàtàtwɛb bàsàkal
bàngöngö. » 17 Umpal kàkäl Yɛsu mubeenà Yɛlusàlɛm,
nde kàbel Bàkwem Aŋiyweel ukɔl, waa kàtɛn a ba u
mbwo naa: 18 « Le, bi ibàmubeenà Yɛlusàlɛm, mper
bàyàkàyälà Mwan a mbuur akà amfum a angaŋ anà
akà alɔɔŋ a in'kɔɔn. Ba bàkyer akun'tsüül mbar a
ukwà, 19 anà bàkun'pà kà an'kɔɔ a baar mpa abà Ayudà
ntɔn mukun'sɛ, mukun'kam an'füm anà mukun'bɛɛrà
u kulunsi. Wɛɛ kà ilä kyàtär, nde akyer asàwiyà. » 20
Apan, un'kyay a Zebeday kàyàsin tsütsü apà Yɛsu anà
baan ande babaal, waa kabü an'köm ntɔn mukun'lööm.
21 Yɛsu kàtɛn ande naa: « Ininà ngye akwen? » Nde
kun'fuur naa: « Pà mbwo uboo a Imwol angye naa
baan abaal amɛ bà bàböölˈ bàsàbwaay umwɛy u kɔɔ
angye libaal, wumwɛy u kɔɔ angye là ikaar. » 22 Yɛsu
kàfuur naa: « Le baar bà: bɛ làyöb anki naa bɛ ininà
làkalɔɔmà. Nkye bɛ lan'kwo munwà kɔɔb alà in'yànwà
mɛ? » Ba bun'fuur naa: « Inye, bi kan'kwo. » 23 Nde
waa kàtɛn a ba naa: « Bɛ làkyer asànwà kɔɔb amɛ.
Wɛɛ mubwaay u kɔɔ ibaal anà là ikaar, kà mɛ anki
an'kwo mupà mbwo: Kya kyà ntɔn baar kàlöön Taa.
» 24 Mpal bàwem alɔŋki kwem bumwɛy ndaa ayin,
ba bàwem atɔŋ aba abà bàböölˈ nkyɛl. 25 Wɛɛ Yɛsu
waa kabel, waa kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ làkyàyöb naa
amfum a in'sɛŋ bàfàsà ba ungyɛl a in'kɔl aba, anà baar
an'köl an'köl bàfàswaŋ ba iköb aba. 26 Ya ikwe anki
mukal abwɛy uboo a bɛ. Wɛɛ isàkal naa mbuur akwen
mukal wàkölàköl uboo a bɛ, wɛy nde ukäl un'syääl
abɛ, 27 waa mbuur wanswà akwen mukal wàtàtwɛb
uboo a bɛ, wɛy nde ukäl un'syääl abɛ. 28 Lalan Mwan
a mbuur kàyi anki ntɔn bun'syääl, wɛɛ ntɔn musyääl
anà mupà möö ande nkwiy ntɔn un'kàbɔ a baar. » 29
Umpal bàtoo ba u Yɛlikɔ, un'sɛŋ a baar mbɔɔn kàläb
Yɛsu. 30 Kyekà ikwàmii abööl bàkäl bàŋàbwaay ukɔl a
mbwo. Mpal bàwem ba naa Yɛsu wàmulyaŋ tsütsü,
ba bàsɛmà mukuub in'kwɛŋ: « Mwol, Mwan a David,
isyääm! » 31 Un'sɛŋ a baar katsüŋà musà in'kwɛŋ, wɛɛ
ba bàsöönà mulaal: « Mwol, Mwan a David, isyääm!
» 32 Yɛsu waa kàmbär, waa kabel, waa kafuul naa:
« Ininà bɛ làkwen naa mɛ in'kyer ntɔn bɛ? » 33 Ba
bun'fuur naa: « Mwol, kyer naa mii abi idubà. » 34
Yɛsu waa kasyääm, kabä u mii. Apan sye, mii aba waa
myàdubà, waa bun'läb.

21 Umpal bàsin ba tsütsü a Yɛlusàlɛm, anà bàtöl ba
tsütsü a Bɛtefazɛ, udu a mɔŋ a In'te a olive, apan
Yɛsu kàtöm abööl uboo a alɔŋki ande, 2 waa kàtɛn
a ba naa: « Làkyen u bul lanà kusà a bɛ, pa làkàkɔlà
bɛ, bɛ làkàman ntsür bàfàbel anɛs wàŋàbäm un'siŋ
anà mwan awa ukɔl. Làtsuuŋ wa, lan'twääl ayà pà.
3 Isàkal naa mbuur kan'tɛn undiir anà bɛ, lun'fuur
naa: "Mwol we anà mfun aya". Làgyägyä, ba bàyàwɛy
ya ntɔn mukyà. » 4 Yàkäl ya abà, ntɔn ndaa kàtɛn
ŋangɔɔm yi ikwe: 5 « Tɛn a un'sɛŋ a Siyɔnà naa: Le,
mfum angye wàmuyà akà ngye, wàŋàyɔl a làböön
anà wàŋàlaar udu a ntsür bàfàbel an, anà udu anɔ,
mwan a ntsür afàsyen buur. » 6 Alɔŋki bàkyen ba,
ba bàkyer asànaa kaswɛŋ Yɛsu. 7 Ba bàtwääl ntsür
bàfàbel an anà mwan awa, waa bàyɛɛl ipfɛy aba udu a
ya. Yɛsu kàbwaay udu a ya. 8 Un'sɛŋ a baar kàyɛɛl
ipfɛy awa u mbwo, bumwɛy bàtsüülà an'kɔkà a in'te
waa bàyɛɛlà ma u mbwo. 9 In'sɛŋ a baar myàyikyeenà
kusà a Yɛsu anà myàyun'labà myàkäl muyisà in'kwɛŋ
naa: « Ɔsana akà Mwan a David! Wɛy mbuur awà
ayà kà ikɔb a Mwol ukäl wàŋàsaak! Ɔsana kà ikal a
dudu! » 10 Mpal kàbilà nde u Yɛlusàlɛm, bul lanswà
làkyer ani anà làkäl mufuulà naa: « Nà wawà? » 11
In'sɛŋ waa myàfuurà naa: « Ŋangɔɔm Yɛsu, un'nsi
Nasàlɛr u Ngalilɛ. » 12 Yɛsu kàbilà u làpaŋ a ndwà
a Nzam, nde kàböŋ atɛɛl a an'yà banswà bàkäl kwo,
kàbuum mɛsà a agyɛɛŋ a ngim anà an'kir a ayääl a
an'yem. 13 Nde kàtɛn a ba naa: « Bàsön naa: "Ndwà
amɛ bàsabeelà naa ndwà a ngyamàkà", wɛɛ bɛ, bɛ
ya làkyàbuul mboo a mbüüb! » 14 Ikwàmii anà ikar
bàyàsin tsütsü apà nde uboo a ndwà a Nzam, nde waa
kakɔɔr. 15 Wɛɛ mpal bàmɛn andweer a angaŋ anà
alɔɔŋ a Un'kɔɔn ndaa impà kàkyer Yɛsu anà in'kwɛŋ
bàsyee baan uboo a ndwà a Nzam: « Ɔsana akà Mwan
a David! », ba bàwem nkyɛl, 16 waa bàtɛn a nde
naa: « Nkye ngye akiweemà ndaa bàtɛɛnà ba? » Yɛsu
kafuur naa: « Inye. Nkye bɛ, bɛ làtäŋ anki akà ikikye
ndaa bàsön yi: "Nkye ngye kàyöŋà nsyäŋà u mun a
ambɛy anà yà baan abà kà an'bɛɛl?" » 17 Apan laa
kàsawɛy nde, waa kàkyen Bɛtani, ntsü kàkàböön nde.

18 Taaŋtyà ututu, mpal kàkäl nde u mbwo mufurà bul
a kölàköl, Yɛsu kàwem ngyal. 19 Nde kàmɛn un'te a
an'fige ukɔl a mbwo, nde kàsin tsütsü apà wa, wɛɛ
nde undiir kàmɛn anki, nà nkay mpɛl. Apan nde kàtɛn
a un'te naa: « Ngye afàsàbɔr anki imbɛŋ! » Taaŋ nsil
alan, un'te laa kàyöm wa. (aiōn g165) 20 Mpal bàmɛn
alɔŋki abun, ba bàkyer abem, waa bàtɛn naa: « Un'te
a an'fige kan'yɔm aben u mbalà mwɛy? » 21 Yɛsu
kafuur naa: « Mɛ, mɛ ndandaa alàkyään: isàkal naa bɛ
làbye anà làkwikilà, ukɔɔn nkyɛɛr, bɛ lan'kwo mukyer
kànà ndaa an'kyer mɛ yi akà un'te wà anki, wɛ bɛ
lan'kwo mutɛn itàkal a mɔŋ wà naa: "Lwomà pà, kyen
kabü u ngyäl", ya sye ikal abun. 22 Undiir wanswà
làlɔm bɛ unsà làkwikilà u ngyamàkà, bɛ làkyer asàwal
wa. » 23 Mpal kàbilà Yɛsu u ndwà a Nzam, amfum a
angaŋ anà andweer a un'sɛŋ bàyàsin anà bun'fuul
umpal kàkäl nde mulɔŋ: « Unsà iköb nà ayikyer ngye
indiir abi? Nà kapɛ iköb aki? » 24 Yɛsu kafuur naa:
« Mɛ sye in'we anà mfuul mwɛy ntɔn bɛ. Isàkal naa
bɛ làman'pà mfuur, mɛ sye waa alakyään naa unsà
iköb nà mɛ in'kyerà bya. 25 Ndüümà a Ywan yàfü
ken? U du lɛɛ akà baar? » Wɛɛ ba bàsyeelà mbaaŋ
ba a ba naa: « Kya bi isàtɛn naa: "U du", nde ayifuul
naa: "Ntɔn nkye mpa lun'si bɛ làkwikilà?" 26 Wɛɛ
bi isàfuur naa: "Baar", bi itiin un'sɛŋ a baar bɔɔmà,
ntɔn ba banswà bàkyàyöb naa Ywan wà ŋangɔɔm.
» 27 Apan, ba bàfuur akà Yɛsu naa: « Bi iyöb anki.
» Waa nde sye kafuur naa: « Mɛ sye alàkyään anki
unsà iköb nà in'fàkyer mɛ indiir abi. » 28 « An'kyän
abɛ mye aben? Mbuur mwɛy kàkäl anà baan abaal
bööl. Nde kàsin apà wàtàtwɛb, waa kàtɛn a nde naa:
"Mwan amɛ, kyen kasäl ŋàbà u ywaŋ a vin." 29 Mwan
awà kàfuur naa: "Aay, mɛ in'kwen anki." Ungö a taaŋ,
nde kàsɔɔm ankyän, waa kàkyen. 30 Kàsin nde apà
mwan wàyweel, nde kàtɛn ndaa nsil ya. Mwan awà
kàfuur naa: "Inye, taa". Wɛɛ nde kàkyen anki. 31 Nà
uboo a ba bàböölkàkyer ukwen a taaràndɛ? » Ba naa:
« Wàtàtwɛb. » Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Ndandaa mɛ
alàkyään: afüür a itɛr anà akaar a pasàsɛ bàsàfwel kusà
a bɛ uboo a Imwol a Nzam. 32 Ntɔn Ywan kàyi akà bɛ u
mbwo a balàbal, wɛɛ bɛ, bɛ làkwikilà lun'si anki. Wɛɛ
afüür a itɛr anà akaar a pasàsɛ bun'si làkwikilà. Itàkal
naa bɛ làkyàman ya abwɛy, wɛɛ bɛ, bɛ làbuul anki
mpem ntɔn mukun'sà làkwikilà. 33 « Làwem nsim
yumwɛy: Nkum mwɛy kàkön vin u ywaŋ. Nde kàdiŋà
la a làpaŋ, nde kàtöŋ ikal mukaam mbɛŋ anà ndwà a
ikyɛɛŋ. Ungö apan nde kàpɛ la akà atɛɛr a man, waa
kàkyen mukàyilyaŋ. 34 Mpal làkwe taaŋ abwo mbɛŋ,
nde kàtöm asyääl ande akà atɛɛr a man ntɔn muwal
mbɛŋ a vin. 35 Atɛɛr a man bàkör asyääl aban, umwɛy
bun'düb, umwɛy bun'dwä, umwɛy bun'käm in'kul. 36
Nde kàfàtɔm asyääl asin mbɔɔn bàŋàlyaŋ bàtàtwɛb,
wɛɛ atɛɛr a man bakyer ifà imwɛy kya. 37 Mumay, nde
kàtöm mwan ande, waa kàtɛn naa: "Ba bàyàkàkömà
mwan amɛ." 38 Wɛɛ mpal bàmɛn atɛɛr a man mwan
awà, ba bàtɛn ba a ba naa: "Le ikyee ande. Làyi bi
kun'dwä, waa bi iwal ywaŋ ande!" 39 Apan, ba bun'tɛ
mpi, bun'tɔɔm u nsà a ywaŋ a vin, waa bun'dwä. » 40
Abun, Yɛsu kafuul naa: « Ŋàbawà, ŋaywaŋ asàkyer
aben ntɔn atɛɛr a man abà? » 41 Ba bun'fuur naa: «
Nde baar abe abà akyer asadwa ukɔɔn aman ngyɛb,
nde asàwal ywaŋ a vin, waa usàpà la akà atɛɛr a man
asin ban'kwo mukun'pà mbɛŋ u taaŋ a taaŋ. » 42
Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Nkye bɛ làtäŋ anki akà ikikye
uboo a Ndaa Aŋàsɔn: "Nkɔŋ bàpiy atööŋ, ya yàbulà
nkɔŋ a twɛrà a ndwà. Kyaki kyà isal a Mwol, ndaa
mwɛy yubem u mii abi!" » 43 « Mɛ, mɛ in'fàlakyään
naa: Imwol a Nzam bàkyer asàladuum, waa bàsàpà
akà un'sɛŋ awà asàbɔr mbɛŋ. 44 [Mbuur asàbwà udu
a nkɔŋ ayi akyer asàpàpää, anà ya isàbweel mbuur,
mbuur awun akyer asàbwàbwamà. »] 45 Mpal bàwem
andweer a angaŋ anà Amfarisi nsim ande ayi, ba
bàkyer ayöb naa nde kàtɛɛnà a ba. 46 Undiir awun,
bàleŋà ba ipöl mukun'kɔr, wɛɛ ba bàmɛn bɔɔmà a
iköŋ a baar byàwɛlà Yɛsu asànaa ŋangɔɔm.

22 Yɛsu kàfàtɛn a ba unsà nsim naa: 2 « Imwol a
du kyà asànaa mfum mwɛy kàyöŋà un'kyɔm atà
bɔr ntɔn mwan baal ande. 3 Nde kàtöm asyääl ande
mukàbel baar ntɔn un'kyɔm awà, wɛɛ ba bàkwen
anki muyà. 4 Nde kàfàtɔm asyääl asin ntɔn mukàtɛn
a baar bàbel naa: "Le, mɛ an'lɔn isa byanswà: mɛ
an'dwa in'dim a ngɔɔmà anà ntsür a may amɛ, indiir
byanswà byan'kwo. Làyi kà un'kyɔm atà bɔr!" 5 Wɛɛ
ba bàwɛl ya asànaa an'yääm a ngway, ba bàkyen isal
aba: umwɛy u ywaŋ ande, wumwɛy u yà ande. 6
Bumwɛy bàkör asyääl, waa bamɛɛy an'kyeey, waa
badwä. 7 Mfum kàwem nkyɛl, waa kàtöm aŋità ande
mudwa adwää baar aban, waa bàwuul bul aba mbaa. 8
Apan, nde kàtɛn a asyääl ande naa: "Un'kyɔm atà bɔr
kan'kwo, wɛɛ baar bàbel ndöŋ batɛy. 9 Abun, làkyen
kà an'kuun a mbwo, làtwääl kà un'kyɔm atà bɔr baar
banswà làkàman bɛ." 10 Asyääl abà laa bàkyen ba u
mbwo, bàköŋà ba baar banswà bàmɛn ba, baar abe
anà abwɛŋ. Ndwà a un'kyɔm atà bɔr waa yàyöl a baar

bàbel. 11 Mfum kàbilà ntɔn muler baar bàbel, waa
kàmɛn mbuur mwɛy mpa kàbwäär ipfɛy a un'kyɔm.
12 Nde waa kun'fuul: "Un'sam amɛ, ngye apà ayàbilà
aben ukɔɔn ipfɛy a un'kyɔm?" Mbuur awà ndaa kàsi
anki. 13 Apan, mfum waa kàtɛn a asyääl naa: "Lun'bäm
in'siŋ kà in'kɔl anà kà an'kɔɔ, lun'piy u làpib a nsà.
Kwo iyàkal ilel anà nkwoor a an'din." 14 Abun, bàfàbel
baar mbɔɔn, wɛɛ bàfàwal ikikye mpɛl. » 15 Apan,
Amfarisi bàkàköŋ ntɔn muleŋ naa ba ndaa bun'lwab
aben u ntɛɛn ande ŋakwo. 16 Ungö apan, ba bun'töóm
alɔŋki aba anà baar a Ɛlɔdi ntɔn mutɛn a nde naa: «
Un'lɔɔŋ, bi ikyàyöb naa ngye loor afàtà anki: ngye
afàlɔŋ mbwo a Nzam unsà ndandaa yanswà ukɔɔn
alab an'kyän a mbuur asin, ntɔn ngye afàler anki
imbuur a baar. 17 Abun, ikyään, ngye akasii aben:
mbwo yàmwo lɛɛ yatɛy mufur itɛr akà Sɛzar? » 18
Wɛɛ Yɛsu kàkyer ayöb an'kyän an'be aba, waa kafuur
naa: « Baar a mpem yweel, ntɔn nkye lan'lwab bɛ
ndaa? 19 Lan'swɛŋ ngim bàfàfur ayà itɛr. » Ba waa
bun'mɛɛy itɛr a ngim mwɛy. 20 Waa Yɛsu kafuul naa:
« Idiim anà ikɔb bi byà nà? » 21 Ba bun'fuur naa: «
Byà Sɛzar. » Apan nde kàtɛn a ba naa: « Abun, làpɛ
indiir a Sɛzar akà Sɛzar, indiir a Nzam, akà Nzam. »
22 Mpal bàwem ba mfuur ayi, ba bàkyer abem, laa
bàsun'wɛy ba, waa bàkyen. 23 Ilä nsil akin, Asadusi
bàsin tsütsü apà Yɛsu. Ba bà baar bàfàtɛn naa ngwiiyà
kà ukwà yatɛy. Ba bun'fuul naa: 24 « Un'lɔɔŋ, Mɔsɛ
kàtɛn naa: "Isàkal naa mbuur kan'kwà ukɔɔn baan,
un'tɔŋ ande asàbääl un'kweel a un'dim, ntɔn nde
uböör un'tɔŋ ande baan." 25 Akà bi bàkäl anà atɔŋ
nsambwaar. Wàtàtwɛb kàkäl wàŋàbääl. Nde kàkü
ukɔɔn abɔr, waa kàsàwɛy un'kyay ande akà un'tɔŋ
ande. 26 Ya yàkäl abà akà wàyweel, wàtär, tii akà
wànsambwaar. 27 Ungö a ba banswà, un'kaar awun
waa kàkü. 28 Mpal bàsàwiyà baar kukwà, uboo a ba
bànsambwaar, un'kaar awà asàkal un'kyay anà? Ntɔn
ba banswà bàkäl adim ande! » 29 Yɛsu kafuur naa: « Bɛ,
bɛ làbaŋàdiimà mbwo, ntɔn bɛ làyöb anki itàkal Ndaa
Aŋàsɔn, itàkal ngwal a Nzam. 30 Ntɔn, mpal bàsàwiyà
baar, abaal anà akaar bàfàsàtà anki bɔr, wɛɛ ba bàsàkal
asànaa akyeey u du. 31 Unsà ndaa iler ngwiiyà a baar
kà ukwà, nkye bɛ làtäŋ anki ndaa kàtɛn Nzam a bɛ
naa: 32 "Mɛ, mɛ in'wà Nzam a Abàlam, Nzam a Isak
anà Nzam a Yakɔb?" Nde kà wà Nzam a akü anki, wɛɛ
wà baar a möö. » 33 In'sɛŋ a baar bàwem an'lɔɔŋ ande,
ma màkyer atwà. 34 Mpal bàwem Amfarisi naa Yɛsu
an'dübà Asadusi mun, laa bàköŋ ba, 35 umwɛy uboo a
ba, un'lɔɔŋ a un'kɔɔn, waa kun'fuul ntɔn mukun'lwab
ndaa: 36 « Un'lɔɔŋ, nswɛɛŋ nà ayà kölàköl uboo a
Un'kɔɔn? » 37 Yɛsu kun'fuur naa: « "Ngye asàkwen
Mwol, Nzam angye, u mpem angye wanswà, u möö
angye wanswà, anà kan'kyän angye manswà." 38 Ayi
nswɛɛŋ a kölàköl anà yàtàtwɛb. 39 Yàyweel yà mfun
sye àyi: "Ngye asàkwen un'tɔŋ angye asànaa ngye
ŋakwo." 40 Un'kɔɔn wanswà anà aŋangɔɔm bàtoo u
nswɛɛŋ ayi yàyweel. » 41 Amfarisi bàkäl aŋàköŋ, waa
Yɛsu kafuul naa: 42 « An'kyän abɛ myà aben ntɔn
Klistɔ? Nde wà mwan anà? » Ba bun'fuur naa: « Wà
David. » 43 Nde kàtɛn a ba naa: « Abun, aben David, u
mbwo a Dweelà, kun'beelà nde Mwol mpal kàtɛn nde
naa: 44 "Mwol kàtɛn a mwol amɛ naa: Bwaay u kɔɔ
amɛ libaal, tii mpal in'sàsà mɛ aŋankir angye ungyɛl a
in'kɔl angye." » 45 « Isàkal abun naa David afun'bel
"Mwol", aben nde kan'kwo mufàkal mwan a David? »
46 Akà mbuur mwɛy kàsàkwo anki mukun'fuur akà
ndaa mwɛy. Sɛmà ilä akin, akà mbuur mwɛy kàfàsi
anki mukun'fuul ndaa.

23 Apan, Yɛsu kàtɛn a un'sɛŋ a baar anà alɔŋki
ande naa: 2 « Alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi
bàkyàbwaay u kir a Mɔsɛ. 3 Undiir awun, làler yinà
yanswà ban'kwo mutɛn ba a bɛ. Wɛɛ twon lan'lab
nkyeer aba, ntɔn ba bàfàkyer anki ayà bàfàtɛn ba. 4
Ba bàfàbäm indiir a buur anà bàfàtälà bya udu a ipaay
a baar. Wɛɛ ba ŋakwo bàfàkwen anki mukaal bya a
làpin. 5 Nsyääl aba yanswà yà ntɔn baar bamɛn. Ba
bàfàbwaar inkwà abye anà ndaa a Nzam, in'lɛl a ipfɛy
aba myà bwɛlàbwɛl. 6 Ba bàfàkwen mubwaay kà ikal
atàtwɛb kà in'kyɔm, anà kà an'kir atàtwɛb u ndwà a
nköŋ a Ayudà, 7 ba bàfàkwen naa baar bapɛ mbɔr a
làkoo kà ikal a un'sɛŋ anà baar babel naa "Un'lɔɔŋ". 8
Wɛɛ bɛ, bɛ twon bàmàlabel "Un'lɔɔŋ", ntɔn bɛ làbye
awà Un'lɔɔŋ mwɛy mpɛl, bɛ banswà làbà atɔŋ. 9
Twon lan'bel mbuur u mɛɛn "Taa", ntɔn bɛ làbye awà
umwɛy mpɛl, Taa awà u du. 10 Twon bàmàlabel sye
"un'lɔɔŋ", ntɔn bɛ un'lɔɔŋ asin watɛy, Klistɔ mpɛl. 11
Mbuur a kölàköl uboo a bɛ asàkal un'syääl abɛ. 12
Mbuur wanswà asàsɛn an'pɛy bàkyer asun'tyeey, wɛɛ
mbuur a làböön bàkyer asun'sɛɛn. » 13 « Ngyɛb akà
bɛ, bɛ alɔɔŋ a un'kɔɔn anà Amfarisi a mpem yweel!
Bɛ làfàbäm mbwo a Imwol a du akà baar. Bɛ ŋàkwo
làfàbilà anki kwo, wɛɛ bɛ làfàtsuŋ baar akwà bàfàkwen
mubilà. » 14 [« Ngyɛb akà bɛ alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà
Amfarisi, baar a mpem yweel! Bɛ làfàgyɔɔr kà an'kɔɔ

a akweel adim indiir aba byanswà, wɛɛ taaŋ nsil la, bɛ
làbàmusà ngyamàkà a bwɛlàbwɛl ntɔn baar bàlamɛn.
Undiir awun, ntaaŋàmbar abɛ isàkal yàŋàdiir an'din!
»] 15 « Ngyɛb akà bɛ alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi
a mpem yweel! Bɛ, bɛ làwàmuyikyà ntsü yanswà u
mɛɛn anà udu a ngyäl ntɔn mubuul mpem a mbuur
mwɛy, wɛɛ nde usàlakyey, apan bɛ làmun'biil u yaaŋ
a mbaa mbalà yweel yàŋàsöön bɛ. » (Geenna g1067) 16
« Ngyɛb akà bɛ, asyeen a ikwàmii! Bɛ làfàtɛn naa:
"Undiir watɛy isàkal naa mbuur kan'dyà kyän kà idwà.
Wɛɛ isàkal naa nde kan'dyà la u wɔl a ndwà a Nzam,
apan nde kan'kyey ipepey." 17 Insil, ikwàmii! Undiir
nà kan'söön uteer: wɔl, lɛɛ idwà akwà kyan'buul wɔl
undiir a in'kyɛɛl? 18 Bɛ làfàtɛn sye naa: "Undiir watɛy
isàkal naa mbuur mwɛy kan'dyà kyän udu a mɛsà
afub ibɔɔn. Wɛɛ isàkal naa nde kan'dyà kyän unsà kab
alà udu a mɛsà afub ibɔɔn, apan nde kan'kyey ipepey."
19 Ikwàmii! Undiir nà kan'söön mfun, ibɔɔn akyà udu
a mɛsà a ibɔɔn, lɛɛ mɛsà a ibɔɔn akwà myan'buul
ibɔɔn aki undiir a in'kyɛɛl? 20 Lalan, mbuur wanswà
afàdyà kyän udu a mɛsà a ibɔɔn, nde sye afàdyà udu
a mɛsà a ibɔɔn anà indiir byanswà abyà udu pa, 21
mbuur afàdyà kyän kà idwà, afàdyà kyän kà idwà anà
akà mbuur afàkal uboo kwo, 22 mbuur afàdyà kyän
u mbwo a du afàdyà kyän u mbwo a kir a Imwol a
Nzam anà akà mbuur afàbwaay kwo. » 23 « Ngyɛb akà
bɛ, bɛ alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi, baar a mpem
yweel! Bɛ làfàpà akà Nzam un'te mwɛy uboo a in'te
kwem, in'te asànaa mɛntɛ, fɛnwil anà kümin. Wɛɛ
bɛ, bɛ làfàpiy indiir byan'söön mfun uboo a Un'kɔɔn
asànaa balàbal, nsyäämanà lää: abi indiir lan'kwo bɛ
mukyer ukɔɔn apiy byumwɛy. 24 Asyeen aŋàkwàmii!
Bɛ làfàkɔr imwe kun'lɛɛ, wɛɛ bɛ làfàmin mpoonà! » 25
« Ngyɛb akà bɛ, alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi a mpem
yweel! Bɛ làfàsɔŋ nsà a kɔɔb anà yà làlɔŋà, wɛɛ boo a
ma làŋàyɔl a indiir a küb anà làmpfɛɛl abɛ. 26 Umfarisi
aŋàkwàmii! Tàsɔŋ boo a kɔɔb, ntɔn nsà sye ipɔŋà. 27 «
Ngyɛb akà bɛ, alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi, baar a
mpem yweel! Bɛ làbà asànaa an'dii aŋàkiir un'swɛn a
pɛɛl: u nsà ma mye anà ntwɛn, wɛɛ ubɔɔ ma màŋàyɔl
a in'kwo a baar aŋàkwà anà ipɔɔn byà ifà ifà. 28 Abun
bɛ sye, u nsà bɛ làkamɛnà asànaa baar a balàbal umii
a un'sɛŋ, wɛɛ ubɔɔ, bɛ làbà aŋàyɔl a mpem yweel anà
an'kyän an'be. » 29 « Ngyɛb akà bɛ, alɔɔŋ a Un'kɔɔn
anà Amfarisi a mpem yweel! Bɛ làfàtöön aŋangɔɔm
abɛ an'dii, anà bɛ làfàsà ntwɛn kà an'dii a baar a
balàbal, 30 waa bɛ làfàtɛn naa: "Yàlàkal naa bi ikäl
utaaŋ a bànkaa abi, bi kàlàbwà anki mbwo mwɛy
anà ba ntɔn mutyaŋ an'kil a aŋangɔɔm." 31 Abun, bɛ
lan'tà imbäl bɛ ŋakwo naa bɛ làbà baan a baar bàdwä
aŋangɔɔm. 32 Apanà, làkölà isal bàsɛmà bàtaaràbɛ! 33
Ntäy, a iyäy! Nkye bɛ làkyàkwo mutiin ntaaŋàmbar a
yaaŋ a mbaa? (Geenna g1067) 34 Undiir awun, làwem:
mɛ, mɛ amàlatööm aŋangɔɔm, aŋan'yeerà anà alɔɔŋ a
Un'kɔɔn. Bɛ làsàdwa amwɛy anà làsabɛɛrà u kulunsi,
làsàkam bumwɛy an'füm u ndwà a nköŋ abɛ anà
làsamɛɛy nkwaaŋ u bul a bul, 35 ntɔn an'kil a baar a
balàbal màpää u mɛɛn isàbwà udu a bɛ, sɛmà an'kil a
Abɛl mbuur a balàbal tii akà an'kil a Zakàlye, mwan
a Balaki, awà làdwä bɛ uboboo a idwà anà mɛsà a
ibɔɔn. 36 Undiir awun, waa mɛ amàlakyään ndandaa
naa: mpay a ube abà banswà isàbwà u du a un'tswe
a nkööl a ŋàbà! » 37 « Yɛlusàlɛm, Yɛlusàlɛm, ngye,
ngye mbuur afàdwa aŋangɔɔm anà afàtà bumwɛy
katööm Nzam in'kul. Mbalà kwe kàkwen mɛ muböbà
baan angye ikal imwɛy apà mɛ asànaa ngwän a nkɔɔ
ufàböbà wa baan awa u ngyɛl a an'paab ande, wɛɛ
ngye, ngye kàsàkwen anki! 38 Undiir awun, ndwà
angye bàsawɛy yà ipɔl. 39 Kyakin, waa mɛ amakyään
ndandaa naa: Sɛmà ŋàbawà, bɛ mɛ làfàsaman anki tii
làsàtɛn bɛ naa: "Wɛy nsaak ikäl akà mbuur awà ayà kà
ikɔb a Mwol!" »

24 Yàmɛnà naa Yɛsu kàtoo nde u ndwà a Nzam anà
kàkäl nde mukyà, alɔŋki ande bàyàsin apà nde
ntɔn mukun'swaŋ ntööŋ a ndwà a Nzam. 2 Nde waa
kàfuur naa: « Nkye bɛ làkimanà indiir abi byanswà?
Ndandaa mɛ alàkyään, akà nkɔŋ mwɛy ifàsàsal anki
udu a nkɔŋ yumwɛy. Ya yanswà ikyer asàpää. » 3
Yɛsu kàkäl wàŋàbwaay udu a mɔŋ a in'te a ɔlive,
alɔŋki bàsin apà nde, waa bàtɛn a nde naa: « Ikyään
taaŋ isàyà ndaa ayi, idiim nà isàswaŋ ngyeel angye
anà ntsüü a mɛɛn. » (aiōn g165) 4 Yɛsu kafuur naa: «
Làkäl kà igyɛɛŋ, wɛy mbuur ukɔɔn alakur. 5 Ntɔn baar
mbɔɔn bàsàyà kà ikɔb amɛ, waa bàsàtɛn naa: "Mɛ
in'wà Klistɔ!" Ba bàsàkur baar mbɔɔn. 6 Bɛ làsàwem
naa bye anà ità anà in'bää a ità. Twon lan'tɛɛr: indiir
abi ikyer ayà, wɛɛ bya kà ntsüü anki. 7 Un'sɛŋ mwɛy
asànwaan anà un'sɛŋ wumwɛy, imwol mwɛy anà
imwol kyumwɛy, kà itiir a nsi imwɛy imwɛy, ngyal
ikyer asàkal anà mɛɛn ikyer asàtɛɛr. 8 Wɛɛ indiir abi
byanswà byàsàkal nsɛmà a usaay. 9 Apan, bàsàlasà u
ngyɛb aŋàdiir, waa bàsàladwa. In'sɛŋ myanswà ikyer
asàlayiiŋ ntɔn ikɔb amɛ. 10 Apan, bàmbɔɔn bàsàpiy

làkwikilà aba, ba bàsàmɛɛn nku ba a ba, anà bàsàyiiŋ
ba a ba. 11 Aŋangɔɔm a loor mbɔɔn bàkyer asàmbarà,
waa bàsàbwiy baar mbɔɔn. 12 Ukwen a baar mbɔɔn
bàsàbwà mpye, ntɔn ube bàkyer asàsöönà. 13 Wɛɛ
mbuur asàsà mukϋϋnà tii u ntsϋϋ, asàwà möö. 14
Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Imwol alà bàkyer asàkyään la u
mɛɛn manswà. Kya isàkal imbäl ntɔn in'sɛŋ myanswà.
Apan waa ntsϋϋ isàyà. » 15 « Lalan, mpal làsàman bɛ
lingyoomà mbɔɔn alà kàtɛn ŋangɔɔm Danyel lan'bilà
kà ikal a in'kyɛɛl, - wɛy mbuur akataŋà uyöb! - 16
Apan, wɛy baar bàsàkal u Yuday, bàtiin uboo a myɔŋ,
17 wɛy mbuur asàkal udu a nsyä a ndwà, ukɔɔn ayàtɔlà
ntɔn muwal indiir abyà uboo a ndwà ande, 18 wɛy
mbuur awà u ywaŋ ande, ukɔɔn afurà ndwà ntɔn
mukàwal ipfɛy ande. 19 Ngyɛb akà akaar aŋayöm anà
akaar bàsàkal munϋϋ baan kà ilä abin! 20 Làyamà ntɔn
bɛ làkɔɔn asàtiin u paŋà a làbe, itàkal kà ilä a saba!
21 Ntɔn, umpal ayin, isàkal anà ngyɛb aŋàdiir mpa
aŋàtàkal fà nsɛmà a mɛɛn tii ŋàbà, anà ya sye ifàsàkal
anki akà ikikye. 22 Yàlàkal naa Nzam uköön atyey
ilä abin, akà mbuur mwɛy kàlàwà anki möö. Wɛɛ,
ntɔn baar kàsööl nde, ilä abin isàkal byàŋàtyeey. 23
Apan, isàkal naa mbuur mwɛy kan'tɛn a bɛ naa: "Làler,
Klistɔ awà kà!" Itàkal naa: "Nde awunà kunà!", twon
lun'kyey. 24 Ntɔn aklistɔ a loor anà aŋangɔɔm a loor
bàkyer asàmbarà, bàsàkyer idiim a kölàköl anà impà
ntɔn mukur baar, kya ipöl isàkal, itàkal baar bàŋàsɔɔl.
25 Làler, mɛ ya amàlaweey kusà. » 26 « Abun, isàkal
naa bàmàlakyään naa: "Làler, nde wà u nsye a ipɔl!",
twon lan'kyà. "Nde wà kà ikal a mpey", twon lan'kyey.
27 Ntɔn, ngyeel a Mwan a mbuur isàkal asànaa muŋyä
ufàpàrà wa fà mper làfàsɛnà taaŋ tii mper làfàkàminà
la. 28 Ntsü yanswà iwà ndom, nɛn ayifàdyà in'twaŋ
ifàkàköŋ kwo. » 29 « Taaŋ a mbɔɔn tɛy ungö a mpay a
kölàköl yà ilä abin, taaŋ làsàbwà làpib, nsöŋ ifàsàpà
anki kyɛɛy a wa, mbwaar ikyer asàbwà fà du, ngwal
a du ikyer asàni. 30 Apan, idiim a Mwan a mbuur
isàmɛnà u du, apan in'sɛŋ myanswà amyà u mɛɛn
ikyer asàlaal, mya isàman Mwan a mbuur wàmuyà
uboo a itööm a du anà unkaak a ngwal anà làkoo. 31
Nde asàtɔm akyeey ande anà mfuŋ a kölàköl, waa ba
bàsàtüüb baar kàsööl nde u mper yànà, fà nswɛŋ a du
tii nswɛŋ yumwɛy. » 32 « Làyöb an'lɔɔŋ man'fà unsà
un'te a fige: isàkal naa an'kɔkà ande man'bulà an'dà
an'dà anà nkay sye yan'too, làyöb apan naa paŋà
aŋàbwaŋ là tsütsü. 33 Abun, akà bɛ sye, mpal làsàman
bɛ indiir abi byanswà, làyöb naa Mwan a Mbuur wà
tsütsü a minambwo a ndwà abɛ. 34 Ndandaa mɛ
alàkyään, nkööl ayi isàkal aŋàlyaŋ anki kusà a ndaa
ayi muyà. 35 Du anà mɛɛn màkyer asàlyaŋ, wɛɛ ndaa
amɛ isàlyaŋ anki akà ikikye. » 36 « Wɛɛ akà mbuur
mwɛy uyöb anki ilä kya anà taaŋ la, itàkal akyeey,
itàkal Mwan, nà Taa mpɛl. 37 Asànaa ndaa yàlyaŋ
utaaŋ a Nɔwà, ngyeel a Mwan a mbuur isàkal abun
sye. 38 Ntɔn, u paŋà alan, kusà ikül a mbul muyööl
mɛɛn, baar bàkäl mudyà, munwà, mutà an'bɔr anà
mupà baan aba an'bɔr tii ilä kàbilà Nɔwà kà an'swà.
39 Ba bàmɛnà anki akà ube mwɛy tii ilä màyöl an'dà
anà masyen ma ba banswà. Ya isàkal sye abun umpal
usàyà Mwan a mbuur. 40 Apan, abaal bööl bàsàkal
kan'ywaŋ: umwɛy bàkyer asun'syen, wumwɛy bàkyer
asun'wɛy. 41 Akaar bööl bàsàkal muyir: umwɛy bàkyer
asun'syɛn, wumwɛy bàkyer asun'wɛy. 42 Abun, làkäl
kà igyɛɛŋ, ntɔn bɛ làyöb anki ilä usàyà Mwol abɛ. 43
Bɛ làkyàyöb: yàlàkal naa ŋandwà akiyöbà naa taaŋ
nà mbüüb usàyà u mpib, nde kàlikalà kà igyɛɛŋ anà
nde kàlun'wɛyà anki mubilà u ndwà ande. 44 Undiir
awun, bɛ sye làkäl aŋàlöön, ntɔn Mwan a mbuur asàyà
u taaŋ mpa làsàyöb bɛ. » 45 « Abun, nà awà un'syääl
a lää anà wàŋàlöön awà kàpɛ nkum buur a asyääl a
ndwà ande ntɔn mukapà isa u taaŋ a taaŋ? 46 Un'sak
akà un'syääl awà usyetaan nkum ande, taaŋ usàyà
nde, wàmukyer abà! 47 Ndandaa mɛ alàkyään, nde
asun'pà buur a indiir ande byanswà. 48 Wɛɛ, isàkal
naa nde wà un'syääl un'be, nde asàyweer naa: "Nkum
amɛ usyefurà anki agyägyä", 49 anà nde ubulà mudüb
atɔŋ ande bà isal, mudyà anà munwà ikal imwɛy a
in'yöör a man, 50 nkum a un'syääl awà asàyà kà ilä
anà u taaŋ mpa uyöb nde. 51 Nde akyer asun'böŋ anà
asun'pà ntaaŋàmbar ikwe a baar a mpem yweel: kwo
isàkal ilel anà nkwoor a an'din. »

25 « Apan, Imwol a du isàkal asànaa baan asye
ankɔr bàwɛl minà aba ntɔn mukàbwey a un'dim
aba. 2 Atyeen uboo a ba bàkäl insil, atyeen bàkäl
aŋan'yeerà. 3 Insil bàwɛl ba minà, ba bàsyen anki
may. 4 Asye aŋan'yeerà, bàwɛl ba minà, ba bàwɛl
anà may unsà in'laŋ. 5 Kyekà baal atà bɔr kàkyer
itaan muyà, undiir awun ba banswà bàböön ba. 6
Uboboo a mpib, ba bàwem làso làmwɛy: "Le baal atà
bɔr! Làkyen kàlabwey anà nde!" 7 Apan, asye ankɔr
banswà bàwiyà ba, ba bàsɛmà mulɔn minà aba. 8 Asye
insil bàtɛn a asye aŋan'yeerà naa: "Lipɛ bi ndam a
may, ntɔn minà abi myàmudim." 9 Aŋan'yeerà bàfuur

naa: "Aay, may ikwo anki ntɔn bɛ anà bi. Làkyen
kàlasöm akà baar bàfàyälà ma." 10 Mpal bàkyen ba
mukàsom ma, baal atà bɔr laa kàyàkɔlà nde. Asye
akwà bàkäl aŋàlöön bàbilà mbwo mwɛy anà nde u
ndwà atà bɔr, waa bàdübà ibeenà. 11 Ungöngö, asye
ankɔr bumwɛy bàyi ba, ba bàtɛn naa: "nkum, nkum,
iduub!" 12 Wɛɛ nde kafuur naa: "Mɛ alàkyään ndandaa
naa mɛ alàyöb anki." 13 Undiir awun, làkäl aŋàlöön
taaŋ lanswà. Ntɔn bɛ làyöb anki itàkal ilä, itàkal taaŋ.
» 14 « Ya isàkal asànaa mbuur mwɛy kàkyà nkyeen,
nde kàbel asyääl ande, waa kapɛ indiir ande. 15 Nde
mbuur mwɛy kun'pɛ itɛr ityeen, akà wumwɛy ibyeel,
akà wumwɛy sye imwɛy mpɛl, mbuur mbuur asànaa
awà un'kanà ande. Apan nde waa kàkyen. 16 Mbuur
awà kàwɛl itɛr ityeen, kàkyen musal anà byà, waa
kàwɛl bweel a itɛr ityeen asin. 17 Ifà imwɛy sye anà
mbuur awà kàwɛl itɛr ibyeel, nde kàwɛl bweel a ibyeel
asin. 18 Wɛɛ mbuur awà kàwɛl imwɛy mpɛl, nde kàtim
fu, waa kàyee ngim a nkum ande. » 19 « Ungö a ilä
mbɔɔn, nkum a asyääl abà waa kàyàfurà, waa kàlöm
naa ba bun'swɛŋ nsyääl a ngim ande. 20 Mbuur awà
kàwɛl itɛr ityeen, kàsin nde, waa kàswɛŋ ityeen asin,
waa kàtɛn naa: "Nkum amɛ, ngye kampɛ itɛr ityeen,
le ityeen asin kàtwey mɛ." 21 Nkum ande kàtɛn a nde
naa: "Yubwaŋ, ngye awà un'syääl aŋàbwaŋ anà wàlää.
Ngye kàkäl wàlää unsà indiir ikikye, mɛ in'sasà udu a
byàmbɔɔn. Yà, saŋ anà nkum angye. 22 Mbuur kàwɛl
itɛr ibyeel kàsin nde sye, waa kàtɛn naa: "Nkum amɛ,
ngye kampɛ itɛr ibyeel, le ibyeel asin kàtwey mɛ abi."
23 Nkum ande kàtɛn a nde naa: "Yubwaŋ, ngye awà
un'syääl aŋàbwaŋ anà wàlää. Ngye kàkäl wàlää unsà
indiir ikikye, mɛ in'sasà udu a byàmbɔɔn. Yà, saŋ anà
nkum angye." 24 Mbuur kàwɛl itɛr imwɛy mpɛl, kàsin
nde sye, waa kàtɛn naa: "Nkum amɛ, mɛ in'kyàyöb
naa ngye awà mbuur a ndaa a ngwal: Ngye afàbwo
kà ikal mpa kàkön ngye, ngye afàköŋà kà ikal mpa
kàmwɛŋ ngye. 25 Mɛ kàmɛn bɔɔmà, lalan kàkàdye
mɛ itɛr angye u mɛɛn, le undiir angye awà." 26 Wɛɛ
nkum ande kun'fuur naa: "Un'syääl un'be, un'bwal!
Ngye kàkiyöbà naa mɛ in'fàbwo kà ikal mpa kàkön mɛ
anà mɛ in'fàköŋà kà ikal mpa kàmwɛŋ mɛ. 27 Abun
yàlàbwaŋ naa ngye atöl ngim amɛ u bank: u mfurà
amɛ, mɛ in'làkàtwey undiir amɛ anà bweel udu. 28
Abun, lun'lwom itɛr akin, làpɛ kya akà mbuur awe
abyà itɛr kwem. 29 Ntɔn, bàsàpà akà mbuur awe anà
indiir mbɔɔn, waa nde usàkal abyà byàŋàsöön mbɔɔn,
wɛɛ bàsàlwom akà mbuur akwà mpa awe anà undiir,
bàsàlwom itàkal undiir kàkäl nde awà. 30 Akà un'syääl
aköön ndöŋ wà, lun'tɔɔm u làpib u nsà: kwo isàkal
ilel anà nkwoor a an'din." » 31 « Mpal usàyà Mwan a
mbuur unsà làkoo ande anà akyeey banswà, apan nde
asàbwaay udu a kir a làkoo ande. 32 In'sɛŋ myanswà
myàsàköŋ kusà ande. Nde asàkaab baar amwɛy anà
bumwɛy, asànaa un'seey ufàkaab nde in'kɔk anà ntab.
33 Nde in'kɔk asasà u kɔɔ ande libaal, ntab u kɔɔ ande
likaar. 34 Apan, mfum asàtɛn a baar bàsàkal u kɔɔ
ande libaal naa: "Làyi, bɛ baar kàsaak Taaràmɛ. Làbilà
ubɔɔ a imwol akyà bàlöön ntɔn bɛ sɛmà bàkyer mɛɛn.
35 Ntɔn mɛ, mɛ kàkäl anà ngyal, bɛ lan'pɛ isaa adyà.
Mɛ kàkäl anà mfwää, bɛ lan'pɛ undiir anwà. Mɛ kàkäl
ungyey, bɛ waa lan'wɛl, 36 mɛ kàkäl wànsàpɔl, bɛ waa
lan'bwää. Mɛ kàkäl anà ukyal, bɛ waa làyan'ler. Mɛ
kàkäl u bɔlokà, bɛ waa làyan'ler." 37 Apan, baar a
balàbal bàsun'fuur naa: "Mwol, mpal nà kamɛn bi anà
ngyal, waa bi kapɛ isaa adyà, itàkal anà mfwää, waa bi
kapɛ undiir anwà? 38 Mpal nà kamɛn bi ungyey, waa
bi kawɛl, itàkal wànsàpɔl waa bi kabwää? 39 Mpal nà
kamɛn bi anà ukyal itàkal u bɔlokà, waa bi kàyaler?"
40 Mfum usafuur naa: "Mɛ, mɛ alakyään ndandaa:
mbalà yanswà ayà làkyer bɛ indiir abi akà umwɛy
ubɔɔ a bibaan akye bà, abà atɔŋ amɛ, bɛ bya làkyer
akà mɛ." » 41 « Abun, nde asàtɛn a baar bàsàkal u kɔɔ
ande likaar naa: "Baar aŋàküül! Làkyà kunà! Làkyen u
mbaa a mbul a in'tye ayà bàyöŋà ntɔn ileŋ anà akyeey
ande! (aiōnios g166) 42 Ntɔn mɛ kàkäl anà ngyal, wɛɛ bɛ
udyà lan'pɛ anki. Mɛ kàkäl anà mfwää, wɛɛ bɛ undiir
anwà lan'pɛ anki. 43 Mɛ kàkäl ungyey, wɛɛ bɛ lan'wɛl
anki, wànsàpɔl, wɛɛ bɛ lan'bwää anki. Mɛ kàkäl anà
ukyal anà u bɔlokà, wɛɛ bɛ làyan'ler anki." 44 Apan ba
bàsun'fuur naa: "Mwol, mpal nà kamɛn bi anà ngyal
itàkal anà mpfwää, itàkal un'ngyey, itàkal wànsàpɔl,
itàkal anà ukyal, itàkal u bɔlokà, waa bi mpa kabay?"
45 Mfum waa usafuur naa: "Mɛ, mɛ alàkyään ndandaa:
mbalà yanswà mpa làkyer bɛ indiir abi byanswà akà
umwɛy ubɔɔ a bibaan abi, bɛ bya sye làkyer anki akà
mɛ." 46 Baar abà bàsàkyà u ntaaŋàmbar a mbul a
in'tye, wɛɛ baar a balàbal u möö a mbul a in'tye. »
(aiōnios g166)

26 Mpal kàmay Yɛsu nswɛɛŋ ayi yanswà, nde kàtɛn
a alɔŋki ande naa: 2 « Bɛ làkyàyöb naa un'kyɔm
a Pak ayàkal ungö a ilä byeel: Mwan a mbuur bàkyer
ayun'yälà, ntɔn bun'bɛɛrà u kulunsi. » 3 Apan, andweer
a angaŋ anà andweer a un'sɛŋ a Ayudà bakyer aköŋ u

ndwà a Undweer a angaŋ Kayifa. 4 Ba bàtsül mukɔr
Yɛsu u mbwo a loor anà mukun'dwa. 5 Wɛɛ, ba
bàtɛɛnà naa: « Wɛy ya ikɔɔn akal umpal bàkyɔɔmà
ba, manà lingyoomà làyàbwà uboo a un'sɛŋ. » 6 Yɛsu
kàkäl u Bɛtani u ndwà a Simɔn ŋabay. 7 Un'kaar mwɛy
kàyàsin apà nde anà un'laŋ wàŋàyɔl a may a usɔŋ
bàfàbel naa albatre. Ma mà ntal mbɔɔn. Nde kàtyaŋ
ma udu a un'tswe a Yɛsu mpal kàkäl nde mudyà. 8
Mpal bàmɛn alɔŋki abun, ba bàmɛn ube mbɔɔn, waa
bàtɛn naa: « Ntɔn nkye ubii a tub abà? 9 Yàlàbwaŋ
muyälà may a usɔŋ amà u ntal a mbɔɔn, waa ngim
ayin bàlàpà aŋàlàmbwà! » 10 Mpal kàyöb Yɛsu an'kyän
aba, nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye làpà bɛ un'kaar
wà mpay? Nde kan'kyer ndaa aŋàbwaŋ ntɔn mɛ. 11
Ntɔn aŋàlàmbwà bà anà bɛ ilä byanswà, wɛɛ mɛ, mɛ
in'wà anki anà bɛ ilä byanswà. 12 Kan'tyaŋ nde may a
usɔŋ mà udu a ndür amɛ, nde kan'lɔɔn ndyee amɛ.
13 Ndandaa mɛ alakyään: mper yanswà bàsàkàkyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ, u mɛɛn manswà, bàsakyäänà sye ndaa
kan'kyer un'kaar wà, ntɔn mukun'yɔbà. » 14 Apan,
Yudasi Isikalyɔt, umwɛy uboo a alɔŋki kwem aŋiyweel
bà Yɛsu, kàkàman andweer a angaŋ, 15 waa kàtɛn a ba
naa: « Ininà bɛ lan'pà, waa mɛ alàpà awà? » Ba bun'pɛ
itɛr a ngim an'kwem an'tär. 16 Sɛmà apan, Yudasi
kàyileŋà ipöl aŋàbwaŋ ntɔn mukapɛɛl awà. 17 Ilä a
tàtwɛb kyà un'kyɔm a mampà màköön ful, alɔŋki bàyi
akà Yɛsu mukun'fuul naa: « Ngye akwen naa bi ikàlɔn
ken ikal adyà ngye Pak? » 18 Yɛsu kàtɛn a ba naa: «
Làkyen u bul a kölàköl, akà mbuur mwɛy, lun'kyään
naa: "Un'lɔɔŋ an'tɛn naa: Taaŋ amɛ là tsütsü, mɛ anà
alɔŋki amɛ in'yàdyà Pak u ndwà angye." » 19 Alɔŋki
bàlöön Pak asànaa kaswɛŋ Yɛsu. 20 Mpal a sisye, Yɛsu
kàkäl u mɛsà anà Bàkwem Aŋiyweel. 21 Mpal bàkäl
ba mudyà, Yɛsu kàtɛn naa: « Ndandaa mɛ alàkyään:
umwɛy uboo a bɛ ayan'mɛɛn nku. » 22 Ba bàmɛn
ngyɛb mbɔɔn, waa bàsɛmà mukun'fuul umwɛy umwɛy
naa: « Mwol, nkye mɛ? » 23 Yɛsu kafuur naa: « Mbuur
awà kan'biil kɔɔ mbwo mwɛy anà mɛ uboo a làlɔŋà
a isaa, mbuur nsil awà ayan'mɛɛn nku. 24 Mwan a
mbuur wàmukyà asànaa Ndaa Aŋàsɔn ikyäänà ya ntɔn
nde. Wɛɛ ngyɛb akà mbuur amɛɛn Mwan a mbuur
nku! Yàlàkal ubwaŋ naa mbuur awà bàkɔɔn a un'bɔr!
» 25 Yudasi, mbuur ayun'yälà, kun'fuul naa: « Mwol,
nkye mɛ? » Yɛsu kun'fuur naa: « Ngye ŋakwo an'tɛn.
» 26 Umpal bàkäl ba mudyà, Yɛsu kàwɛl mampà, ungö
kàsaak nde ma, nde kàtsül ma, kàpɛ alɔŋki ande,
waa kàtɛn naa: « Mää, làdi, ayi yà ndür amɛ. » 27
Ungö, nde kàwɛl kɔɔb a vin, ungö mufuur an'tɔɔn,
nde kàpɛ ba, waa kàtɛn naa: « Lànü la bɛ banswà, 28
ntɔn mamà an'kil amɛ, an'kil a un'tüüb, màpää ntɔn
un'kàbɔ a baar, ntɔn ndwääl a nkul a man'be aba. 29
Mɛ, mɛ alàkyään naa: sɛmà apanà, mɛ in'fàsànwà anki
vin tii ilä in'sànwà mɛ vin akün mbwo mwɛy anà bɛ
uboo a Imwol a Taaràmɛ. » 30 Ungö mutɔl an'diim a
un'kyɔm, ba bàtoo ntɔn mukyà mɔŋ a In'te a ɔlive.
31 Apan, Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: « U mpib a
ŋàbà, bɛ banswà làkyer abwà ntɔn mɛ. Ntɔn bàsön
naa: "Mɛ, mɛ in'sàdwa un'kyɛɛŋ a in'kɔk, waa in'kɔk a
làböl myàsàtà upay." 32 Wɛɛ, mpal in'sàwiyà mɛ, mɛ
in'sàlafweel u Ngalilɛ. » 33 Petɔlà kàwɛl ndaa, waa
kàtɛn naa: « Itàkal naa ba banswà ban'bwà ntɔn ngye,
wɛɛ mɛ, mɛ in'sàbwà anki akà ikikye. » 34 Yɛsu kàtɛn
a nde naa: « Mɛ, ndandaa mɛ akyään: u mpib nsil
ayi, kusà a nkɔɔ mutàbeel, ngye ayan'tɔn mbalà tär.
» 35 Petɔlà kàtɛn a nde naa: « Itàkal naa mɛ in'kyer
akwà anà ngye, aay, mɛ in'satɔn anki. » Waa alɔŋki
banswà bàtɛn sye mun mwɛy wa. 36 Yɛsu kàyàkɔlà
anà alɔŋki ande kà ikal mwɛy bàfàbel Ngɛtɛsɛmani,
waa kàtɛn a ba naa: « Sàlàbwaayà pà, mpal in'kàyamà
mɛ kunà. » 37 Ungö apan nde kàsyen Petɔlà anà baan
a Zebeday babaal bàbööl, waa kàsɛmà muman ngyɛb
anà bɔɔmà aŋàdiir. 38 Apan nde kàtɛn a ba naa: «
Mpem amɛ yàŋàyɔl a ngyɛb mbɔɔn tsütsü a ukwà.
Sàlakälà pà anà làgyɛɛŋ anà mɛ. » 39 Nde kàkyen u
kikwɛl, waa kàbü, ntabwey u mɛɛn, waa kàyamà abà:
« Taa, kya mbwo isàkal, wɛy kɔɔb là làlyaŋ ukwɛl apà
mɛ! Itàkal naa abwɛy, kyer ukwen angye, wɛɛ kà bàmɛ
anki. » 40 Nde kan'yà ntsü bàkäl alɔŋki ande batär,
waa kàmaman bàŋàböön. Nde kan'tɛn a Petɔlà naa: «
Abà, nkye bɛ làkal anki anà ngwal mukyɛɛŋ itàkal
taaŋ làmwɛy anà mɛ! 41 Làkyɛɛŋ anà làyamà, ntɔn
bɛ làköön abwà u ndɛb. Dweelà làŋàyɔl a ngwal, wɛɛ
ndür ye anà ukwarà. » 42 U mbalà yàyweel, nde kàkyà
ukwel, waa kàyamà abà: « Taaràmɛ, isàkal naa ikwe
anki naa kɔɔb làlyaŋ, naa mɛ in'köön anwà la, wɛy
ukwen angye bàkäl! » 43 U mbalà asin kàfàyà nde apà
alɔŋki ande, nde kàfaman bàŋàböön, ntɔn mii aba
myàkäl myàŋàbwà buur. 44 Yɛsu waa kàsawɛy, waa
kàkyen ukwɛl, waa kàyamà mbalà yàtär, wàmufuur
ndaa nsil ya. 45 Apan, kàyi nde apà alɔŋki, nde kàtɛn a
ba naa: « Fàlabööna, fàlàyöörà! Kyekà taaŋ bàyälà ba
Mwan a mbuur kà an'kɔɔ a baar abe lye tsütsü. 46
Làmbarà! Tsweenà! Le mbuur kàman'yälà wà tsütsü! »
47 Umpal kàkäl nde muyäämà, Yudasi, umwɛy uboo a

Bàkwem Aŋiyweel kàyàkɔlà anà iköŋ a baar mbɔɔn
bàtöm andweer a angaŋ anà andweer a un'sɛŋ. Ba
bàkäl anà an'kɔm anà nköl. 48 Mbuur kun'yälà, kapɛ
idiim ki: « Mbuur wanswà in'kàböbà mɛ, mbuur wa
nde awun. Lun'kör. » 49 Taaŋ nsil alan, Yudasi kàsin
apà Yɛsu, waa kàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, mbɔr angye!
» Waa kun'böbà. 50 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Un'sam,
kyer undiir ayeel ngye. » Apan, laa bàsin ba, bun'tɛ
ba mpi, waa bun'kör. 51 Umwɛy uboo a baar bàkäl a
Yɛsu, kàsilà kɔɔ, waa kàtwey kɔm ande, laa kàkäm nde
un'syääl a undweer a angaŋ, waa kun'tsül tsü. 52 Apan,
Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: « Fuur kɔm angye kà ikal a
la, ntɔn baar banswà bàfàsyääl kɔm, bàsàkwà a kɔm.
53 Nkye ngye ayöb anki naa mɛ an'kwo in'lööm akà
Taaràmɛ, nde sye kan'tööm in'lwaaŋ kwem aŋiyweel
myà akyeey làgyägyä? 54 Ndaa Aŋàsön ayà itɛɛnà naa
ya ikal abà, yàlàkwo aben? » 55 Utaaŋ alan, Yɛsu kàtɛn
a iköŋ a baar naa: « Bɛ, bɛ lan'yà anà an'kɔm anà
nköl ntɔn muyan'kɔr asànaa mɛ iwà un'dwää baar! Ilä
byanswà mɛ kàkäl aŋàbwaay u ndwà a Nzam muləŋ,
wɛɛ bɛ lan'nkör anki. 56 Wɛɛ ayi yanswà yan'yà ntɔn
Ndaa Aŋàsɔn a aŋangɔɔm ikwe. » Apan, aləŋki banswà
bàkyer asun'kɔɔb, waa bàtiin. 57 Baar abà bàkör Yɛsu
bun'syen akà undweer a angaŋ Kayifa, ikal bàköŋ
alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà andweer. 58 Petɔlà kàyun'labà
ukwɛl tii u làpaŋ a undweer a angaŋ. Nde kàbilà u
làpaŋ, waa kàbwaay ikal imwɛy anà aseey ntɔn muler
naa ya ikàtsü aben. 59 Amfum a angaŋ anà Làbay a
nsaŋ a kölàköl lanswà bàleŋà imbäl a loor ntɔn Yɛsu
ntɔn bun'tsüül mbar a ukwà. 60 Itàkal naa ambäl a loor
mbɔɔn bàkyer ayàmɛnà, wɛɛ ba bàmɛn anki akà imbäl
mwɛy. Ungöngö, abööl waa bàyàmɛnà, 61 waa bàtɛn
naa: « Mbuur wà kàtɛn naa: "Mɛ an'kwo in'bwaab
ndwà a Nzam, waa in'fàtɔŋ ya ungö a ilä itär." » 62
Undweer a angaŋ laa kàmbarà nde, waa kàtɛn a Yɛsu
naa: « Nkye ngye undiir afuur anki unsà ya yanswà
bafüünà baar bà? » 63 Wɛɛ Yɛsu kàkälà a duu. Waa
undweer a angaŋ kàtɛn a nde naa: « Mɛ amaswaŋ kà
ikɔb a Nzam a möö, tɛn a bi, isàkal naa ngye, ngye
awà Klistɔ, Mwan a Nzam. » 64 Yɛsu kun'fuur naa:
« Ngye an'tɛn ya. Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään naa semà
apanà, bɛ làsàman Mwan a mbuur akyàbwaay u kɔɔ
a ibaal a Ngwal anà wàmuyà udu a an'töb a du. »
65 Apan, undweer a angaŋ kàkaam ipfɛy ande, waa
kàtɛn naa: « Nde wàmubɛy! Bi ambäl nkye ifàkyer abà!
Apanà bɛ lan'wem mbɛɛy ande! 66 An'kyän abɛ mà
aben? » Ba bàfuur naa: « Nde akyà ukwà. » 67 Apan
ba bun'tsül an'te u ntabwey, bun'düb iki, bumwɛy
bun'käm an'füm. 68 Ba bàtɛn a nde naa: « Ɛɛ, Klistɔ,
bulà ŋangɔɔm ntɔn bi! Ikyään, nà kàmakam mbar? »
69 Kyekà Petɔlà kàkäl aŋàbwaay u nsà, uboo a làpaŋ.
Un'syääl mwɛy wun'kaar kàsin apà nde, waa kàtɛn
a nde naa: « Ngye sye, ngye kàkäl anà Yɛsu, un'nsi
Ngalilɛ. » 70 Wɛɛ nde kàtön u mii a baar banswà,
waa kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ in'yöb anki naa ngye ininà
atɛɛnà. » 71 Nde kàkäl mukyà mper akà munàmbwo
a làpaŋ, mpal kun'mɛn un'syääl asin wun'kaar anà
kàtɛn nde a baar bàkäl paa: « Mbuur wà kàkäl a Yɛsu
un'nazɔrya. » 72 Nde kàfàtɔn mbalà asin, waa kàdi
kyän naa: « Mɛ, mɛ mbuur awà un'yöb anki. » 73 Ungö
ikye, baar bàkäl paa bàsin apà Petɔlà, waa bàtɛn a nde
naa: « Ndandaa, ngye sye awà umwɛy uboo a baar
banà, ntɔn ntɛɛn angye ikaswaŋà ubwaŋàbwaŋ. » 74
Apan, nde kàsɛmà mudyà kyän anà muŋan naa: « Mɛ,
mɛ un'yöb anki mbuur awà! » Apan sye nkɔɔ mwɛy
waa kàbel. 75 Petɔlà kàyɔbà ndaa kàtɛn Yɛsu naa: «
Kusà nkɔɔ mutàbel, ngye ayan'tɔn mbalà tär. » Laa
kàtoo nde, waa kàlel a un'kwoon wanswà.

27 Ututu tutu, andweer a angaŋ anà andweer a
un'sɛŋ bàköŋ ntɔn mutsüül Yɛsu mbar a ukwà.
2 Ba bun'bäm in'siŋ, bun'twääl, waa bun'pɛ akà
kuvɛrnöör Pilatu. 3 Apan, Yudasi mbuur kun'yälà,
umpal kàwem nde naa Yɛsu bàmutsüül mbar a ukwà,
nde kàfuur an'kyän, waa kàyàfuur itɛr a ngim an'kwem
an'tär akà andweer a angaŋ anà andweer a un'sɛŋ. 4
Waa kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ kàkyer ube muyälà an'kil
iköön ube! » Wɛɛ ba bun'fuur naa: « Kwo akà bi nkye?
Nsaŋ angye ŋakwo! » 5 Yudasi kàwɔm itɛr a ngim bya
uboo a ndwà a Nzam, laa kàtoo nde, waa kàkàbäm
un'siŋ. 6 Andweer a angaŋ bàwɛl ngim ayi, waa bàtɛn
naa: « Ikwe tɛy musà ngim ayi uboo a un'naaŋ a
ndwà a Nzam, ntɔn ya yà ngim a an'kil. » 7 Ungö
bàköŋ ba, ba bàsöm ywaŋ akà un'boom a mpfwee
ntɔn mudye angyey. 8 Undiir awun, bàfàbel ba ywaŋ
alà naa "ywaŋ a an'kil" tii ŋàbawà. 9 Apan, ndaa
kàtɛn ŋangɔɔm Yɛlɛmya waa yàkwe: « Ba bàwɛl itɛr
an'kwem an'tär byà ngim, ntal bàtsül baan a Isàlɛl
mukun'som, 10 waa ba bàpɛ ya ntɔn ywaŋ a un'boom
a mpfwee asànaa kàswɛŋ Mwol abun. » 11 Yɛsu kàkäl
kusà a kuvɛrnöör. Kuvɛrnöör kun'fuul naa: « Nkye
ngye awà mfum a Ayuda? » Yɛsu kun'fuur naa: « Ngye
ŋakwo an'tɛn. » 12 Wɛɛ utaaŋ bun'füünà andweer
a angaŋ anà andweer a un'sɛŋ, nde akà ndaa mwɛy

kàfuur anki. 13 Apan Pilatu kàtɛn a nde naa: « Nkye
ngye aweemà anki ndaa yanswà bafüünà ba yi? » 14
Nde kun'fuur anki akà undiir mwɛy. Abà, kuvɛrnöör
kàbem mbɔɔn. 15 Yàmɛnà naa kà un'kyɔm wanswà,
kuvɛrnöör kàkäl anà nkääl mutsuuŋ mbuur a bɔlokà
mwɛy ntɔn un'sɛŋ, mbuur kàkwenà un'sɛŋ ŋakwo.
16 Apan kàkäl anà mbuur a bɔlokà mwɛy wàŋàtoo
làpaan ikɔb ande Yɛsu Barabas. 17 Abun, Pilatu kàfuul
iköŋ a baar bàkwe pa naa: « Nà bɛ làkwen naa mɛ
alàwɛɛy awà, Yɛsu Barabas, lɛɛ Yɛsu bàfàbel Klistɔ? »
18 Ntɔn nde kàkyer ayöbà naa ba Yɛsu bun'pɛɛl awà
ntɔn un'köl aba. 19 Umpal kàkäl Pilatu mutɛɛnà ndaa
u làbay a nsaŋ, un'kyay ande kun'tööm ndaa naa: «
Twon an'bilà u ndaa a mbuur a balàbal wun, ntɔn
ŋàbawà mɛ an'man mpay mbɔɔn u ndwɛy ntɔn nde. »
20 Andweer a angaŋ anà andweer a un'sɛŋ bàsiinà iköŋ
a baar a ngwal naa ba bàlöm Barabas anà bàdwä Yɛsu.
21 Kuvɛrnöör kàfafuul naa: « Nà mɛ in'wɛy uboo a ba
bàböölʔ » – Ba naa: « Barabas! » 22 Pilatu kafuul naa: «
Abun, ininà mɛ in'yàkyer anà Yɛsu bàfàbel Klistɔ? »
Ba banswà bàfuur naa: « Wɛy bun'bɛɛrà u kulunsi!
» 23 Pilatu kafuul naa: « Abun, ube nà nde kàkyer?
» Wɛɛ ba bàsöönà musà in'kwɛŋ: « Wɛy bun'bɛɛrà
u kulunsi! » 24 Umpal kàmɛn Pilatu naa nde undiir
asin afàkyer watɛy, wɛɛ lingyoomà làmusöönà, nde
kàwɛl an'dà, kàywɛb mpin u mii a un'sɛŋ, waa kàtɛn
naa: « Mɛ, mɛ un'baranki watɛy unsà an'kil a mbuur
wà. Ayin nsaŋ abɛ ŋakwo! » 25 Wɛɛ un'sɛŋ wanswà
kàfuur naa: « Wɛy an'kil ande màbü udu abi anà udu
a baan abi! » 26 Apan, Pilatu katsuuŋ awà Barabas.
Wɛɛ akà Yɛsu, ungö akun'kam an'füm, nde kapɛ awà
ntɔn bun'bɛɛrà u kulunsi. 27 Aŋità a kuvɛrnöör bàsyen
Yɛsu u làpaŋ a Pilatu, un'lwaaŋ a aŋità wanswà waa
kun'diŋà. 28 Ba bun'sɔɔl ipfɛy, waa bun'bwää kàzak
a tsöö. 29 Ungö apan ba bun'tööŋ mpà a ibyääl yà
nsyeenà, waa bun'bwää kà un'tswe, anà bun'si ibwiy
u kɔɔ ande libaal. Ungö, ba bàbü an'köm, waa bun'sɛɛ
naa: « Mfum a Ayudà, mbɔr angye! » 30 Ba bun'tsüülà
an'tɛ, bàwɛlà ibwiy, waa bun'kämà kya kun'tswe. 31
Ungö amukun'sɛɛ, ba bun'sɔɔl kàzak, waa bàfun'bwää
ipfɛy ande, waa bun'syen ntɔn bàkun'bɛɛrà u kulunsi.
32 Umpal bàkäl ba mutoo u bul, ba bàbweey anà un'nsi
Sirɛn mwɛy ikɔb ande Simɔn. Aŋità bun'siinà a ngwal
musyen kulunsi a Yɛsu. 33 Mpal bàtöl ba kà ikal mwɛy
bàfàbel naa Ngɔlɔngɔta, iswaŋà naa « Ikal a Bɔl a
Un'tswe. » 34 Akun, ba bun'nüü vin aŋàtüüb a undiir a
nyän. Mpal kàkyee nde la, laa kàtön nde munwà la. 35
Mpal bàmay ba mukun'bɛɛrà u kulunsi, ba bàtɔɔm löb
ntɔn mukab ipfɛy ande. 36 Ungö, ba bàkäl aŋàbwaay
paa mukun'lerà. 37 Udu a un'tswe ande, ba bàsön isin
a ndaa a nkweel ande: « Mbuur wà wà Yɛsu, mfum a
Ayudà. » 38 Apan, baar abe böölʔ babɛɛrà sye u kulunsi
mbwo mwɛy anà nde, umwɛy u kɔɔ a ibaal, wumwɛy
u kɔɔ a ikaar. 39 Alyaaŋ a mbwo bàkyer un'bɛyà,
bàmunii un'tswe, 40 waa bàtɛɛnà naa: « Ngye mbuur
afàbwiy ndwà a Nzam anà afàtɔŋ ya unsà ilä itär, tswà
möö angye, ngye ŋakwo, isàkal naa ngye awà Mwan a
Nzam, tɔlà u kulunsi! » 41 Mbwo mwɛy sye, amfum
a angaŋ anà alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà andweer bàkyer
un'sɛɛ, waa bàtɛɛnà naa: 42 « Nde kàtsü baar bumwɛy
möö, wɛɛ nde ukwe anki mutswà möö ande ŋakwo!
Nde wà Mfum a Isàlɛl, wɛy nde utɔlà apanà u kulunsi,
waa bi iyàsà làkwikilà amu nde. 43 Nde kàsi làkwikilà
akà Nzam, wɛy Nzam kun'tsuuŋ apanà, isàkal naa nde
akyun'kwen. Ntɔn nde kàtɛn naa: "Mɛ in'wà Mwan a
Nzam." » 44 Itàkal baar abe akwà bàbɛɛrà u kulunsi
mbwo mwɛy anà nde, bàkyer un'too sye. 45 Sɛmà
midi, làpib làkyer abwà u mɛɛn manswà tii u taaŋ
làtär ungö a midi. 46 Ntsü a taaŋ làtär ungö a midi,
Yɛsu kàsi in'kwɛŋ a ngwal: « Ɛli, Ɛli, lema sabaktani
» iswaŋà naa « Nzam amɛ, Nzam amɛ, ntɔn nkye
aman'piy ngye? » 47 Amwɛy uboo a baar bàkäl pa,
mpal bun'wem ba, ba bàtɛɛnà naa: « Le, nde kan'bel
Ɛli! » 48 Umwɛy uboo a ba kàkaamà ntiin, kàkàwal für
làmwɛy, kànwɛmà la uboo a man a nyän, laa kàsi nde
la u kite, waa kun'pɛ ntɔn munwà. 49 Bumwɛy bàtɛn
naa: « Tàmbar bi itàler nkye Ɛli akyàyà mukun'tswà
möö! » 50 Apan Yɛsu kàfàkuub un'kwɛŋ a ngwal, waa
kàkü. 51 Taaŋ nsil alan, u ndwà a Nzam, rido a idwà
làkyer akaamà uboboo fà du tii ngyɛl. Mɛɛn màkyer
atɛɛr, nkɔŋ yàkyer abàbaarà, 52 an'dii màkyer adubà,
ndür a baar inkyɛɛl mbɔɔn bàkü yàkyer awiyà: 53
bàtoo ba kan'dii, ungö a uwiyà, waa bàbilà uboo a bul
in'kyɛɛl, waa bàmɛnà akà baar mbɔɔn. 54 Mpal bàmɛn
ba ntɛɛr a mɛɛn anà ndaa yàbü, kaptɛn anà aŋità
bàkäl anà nde museyà Yɛsu, bàmɛn bɔɔmà a kölàköl,
waa bàtɛn naa: « Ndandaa, mbuur awà kàkäl Mwan a
Nzam! » 55 Paa bàkäl anà akaar mbɔɔn bàleerà ukwɛl.
Ba bàyilabà Yɛsu sɛmà Ngalilɛ ntɔn muyun'syääl. 56
Uboo a ba, bàkäl Màlye un'si Magàdala, Màlye ngwän
a Zyak anà Yɔsɛfi, anà un'kyay a Zebeday. 57 Mpal
làbü sisye, aŋun'naaŋ mwɛy un'nsi Arimatɛ, ikɔb ande
Yɔsefi, awà kàbulà sye un'lɔŋki a Yɛsu, waa kàyàkɔlà.
58 Mbuur awà kàkàman Pilatu, waa kàlööm ndom a

Yɛsu. Apan Pilatu kàswɛŋ naa bun'pɛ ayà. 59 Yɔsɛfi
kàwɛl ya, kàläl ya ipfɛy a pɛɛl kyàkün, 60 waa kàkàtɔl
ya uboo a an'dii akün amà bun'fuun u nkɔŋ. Ungö, nde
kàbuum nkɔŋ ntɔn mudübà munàmbwo a an'dii. Waa
kàkyen. 61 Màlye un'nsi Magàdalà anà Màlye wumwɛy
bàkäl paa, bàŋàbwaay u sim a an'dii. 62 Taaŋtyà, ilä
kyàläab ngyöön a un'kyɔm a saba, amfum a angaŋ
anà Amfarisi bàkyen mbwo mwɛy akà Pilatu, 63 waa
bàtɛn a nde naa: « Nkum, bi kan'yɔbà naa ŋaloor wà,
mpal kàkäl nde anà möö, kàtɛɛnà naa: "Ungö a ilä itär,
mɛ in'sàkyer awiyà." 64 Abun, swaŋ baar musey an'dii
ande tii kà ilä kyàtär, uman naa alɔŋki ande bàyàyib
ndür ande anà bàyàtɛn a un'sɛŋ naa: "Nde kàkyàwiyà
uboo a akü." Apan loor ande làsàsöön làtàtwɛb. »
65 Pilatu kàtɛn a ba naa: « Làwɛl aŋità abà. Làkyen
kàlasey an'dii asànaa làkwen bɛ. » 66 Abun, bàkyen
ba, ba bàbäm nkɔŋ yàkäl u munàmbwo a deŋdeŋ, waa
bàsàsà aseey.

28 Ungö a saba, u nsɛmà a ilä atàtwɛb kyà mpɔsà,
Màlye un'nsi Magàdalà anà Màlye wumwɛy,
bàkyen mukàler an'dii. 2 Kà imbürà, mɛɛn laa màtɛɛr
ma ngwal: un'kyeey a Mwol kàfü du, waa kàbuum
nkɔŋ anà kàbwaay udu aya. 3 Nde kàkäl asànaa munyä,
ipfɛy ande byàkäl byàpɛɛl asànaa für. 4 Aseey bàwem
bɔɔmà mbɔɔn, waa bàbulà asànaa baar aŋàkwà. 5
Wɛɛ un'kyeey kàtɛn a akaar aban naa: « Bɛ, bɛ twon
lan'man bɔɔmà. Mɛ, mɛ in'kyàyöb naa bɛ làwàmuleŋ
Yɛsu awà bàbɛɛrà u kulunsi. 6 Nde apà watɛy, nde
kan'wiyà kukwà asànaa kàtɛn nde. Yää, làmɛn ikal
kàkäl nde aŋàböön. 7 Làkyen agyä, kàlakyään alɔŋki
ande naa: "Nde kàkyàwiyà uboo a akü, nde kan'fwel
u Ngalilɛ, bɛ làyàkuman kwo." Le, mɛ amàlakyään.
» 8 Làgyägyä, ba bàlwomà kan'dii u ntiin bàŋàyɔl
a bɔɔmà anà un'sak mbɔɔn, waa bàkàkyään alɔŋki
ande. 9 Umbalà mwɛy, Yɛsu kàyàbwey anà ba, waa
kàtɛn naa: « Mbɔr abɛ! » Ba bàsin tsütsü apà nde,
bun'tɛ mpi kà in'kɔl, waa bun'kömà. 10 Apan, Yɛsu
kàtɛn a ba naa: « Twon lan'man bɔɔmà. Kàlakyään
atɔŋ amɛ bàkyen Ngalilɛ: ba bàyan'man kwo. » 11
Mpal bàkäl akaar u mbwo, amwɛy uboo aseey a an'dii
bayi u bul, waa bàkyään amfum a angaŋ ndaa yanswà
yàlyaŋ. 12 Amfum a angaŋ bàköŋ anà andweer, waa
bàpɛ ngim mbɔɔn akà aŋità, 13 waa baswɛŋ naa: « Bɛ
làyàtɛn naa: "Bi kàkäl bàŋàböön u mpib, alɔŋki ande
waa bàyun'yib." 14 Kya isàkal naa kuvɛrnöör kan'yöb
ya, bi ikyer ayun'kwaam mpem ntɔn bɛ làköön abwà
u ndaa. » 15 Ba bàwɛl ngim ayin, waa bàläb ndaa
yanswà baswɛŋ amfum a angaŋ anà andweer. Làsaŋ a
ndaa ayi làkyàpää akà Ayudà tii ŋàbawà. 16 Alɔŋki
bàkwem aŋimwɛy bàkyen Ngalilɛ, udu a mɔŋ kaswɛŋ
Yɛsu. 17 Mpal bun'mɛn ba, laa bun'kömà ba. Wɛɛ
bumwɛy uboo aba bàkyey anki naa awà nde. 18 Yɛsu
kàsin tsütsü apà ba, waa kàtɛn naa: « Iköb kyanswà
bàkyan'pà u du anà u mɛɛn. 19 Làkyen akà in'sɛŋ
myanswà, labuul alɔŋki, ladümà kà ikɔb a Taa, anà kyà
Mwan, anà kyà Dweelà In'kyɛɛl, 20 anà laloŋ mukyer
ndaa yanswà kàlaswɛŋ mɛ. Wɛɛ akà mɛ, mɛ in'wà anà
bɛ ilä byanswà tii u ntsüü a mɛɛn. » (aiōn g165)

MALAKƆ

1 Nsɛmà a Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Yɛsu Klistɔ, Mwan a
Nzam: **2** Uboo a un'kaan a ŋangɔɔm Yɛsay bàsön
naa: « Le, mɛ an'tɔm un'kyeey amɛ kusà a ngye ntɔn
mulɔn mbwo angye. **3** Ndaa mwɛy yàmusà in'kwɛŋ u
nsye a ipɔl: Làlön mbwo a Mwol, làsuub myäy ande.
» **4** Apan Ywan Un'düümà kàkàmɛnà u nsye a ipɔl,
muyilɔŋ baar mubuul mpem anà muwal ndüümà,
ntɔn badwääl nkul a man'be. **5** -Itiir a Yuday kyanswà
anà baar a Yɛlusàlɛm banswà bàkyeenà akà nde,
bàkyeyà man'be aba, waa nde kàfadümà u Yɔrdan. **6**
Ywan kàkäl aŋàbwaar ipfɛy a in'kà a ntsür bàfàbel
naa shamo anà un'kab a iban a ntsür kyàŋàkwam
u lɔŋ ande. Nde kàdyee mpay anà bwey a nsye. **7**
Nde kàkyäänà naa: « Mbuur kàman'söön u ngwal
wàmuyà ungö a mɛ. Mɛ in'kwo anki munye ntɔn
mutsuuŋ in'siŋ a idyaar ande. **8** Mɛ, mɛ kàladümà
kan'dà, wɛɛ nde, nde ayàladümà u Dweelà Inkyɛɛl. » **9**
Yàmɛnà naa kà ilä abin Yɛsu kàfü Nasàlɛr u Ngalilɛ.
Ywan kun'dümà u Yɔrdan. **10** Pa kàtoo nde kan'dà,
nde kàmɛn du làmudubà. Dweelà kàyàtyà udu a nde
asànaa nkokà. **11** Ndaa yàfü du, yàtɛn naa: « Ngye
awà Mwan amɛ wà nkween. Mpem amɛ yanswà ye
amu ngye. » **12** Kà imbürà, Dweelà kun'siinà u nsye
a ipɔl. **13** Kwo, Satanà kun'lwɛb ilä an'kwem an'nà.
Nde kàkälà anà ntsür a ndwaŋ, akyeey bun'syäälà.
14 Ungö bàyälà ba Ywan, Yɛsu kàkyen Ngalilɛ. Kwo
nde kàkyäänà Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Nzam anà mutɛn
naa: **15** « Taaŋ lan'kwo, Imwol a Nzam kyan'tol tsütsü.
Làbuul mpem abɛ! Làsi làkwikilà amu Làsaŋ Aŋàbwaŋ!
» **16** Umpal kàkäl nde mulyäŋ kà un'kɔɔl a ɛwà a
Ngalilɛ, nde kàmɛn Simɔn anà Andrɛ, un'tɔŋ a Simɔn,
bàmutɔɔm an'kwen aba kà ɛwà: ba bàkäl alöɔb a
nsö. **17** Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Yàlan'läb, waa mɛ
in'yàlabuul alöɔb a baar. » **18** Apan sye, ba bàsàwɛy
an'kwen aba, waa bun'läb. **19** Kàsin nde ikye, nde
kàmɛn Zyak mwan a Zebeday anà un'tɔŋ ande Ywan.
Ba bàkäl uboo a bwaar aba mulɔn an'kwen. **20** Apan
sye, nde waa kabel. Ba bàsàwɛy taaràba Zebeday uboo
a bwaar anà baar a isal, waa bun'läb. **21** Yɛsu anà
alɔŋki ande ban'bilà u Kapɛrnawum. Apan sye, ilä a
saba, nde kàbilà u ndwà a nköŋ a Ayudà, waa kàlɔɔŋà.
22 Baar bàkäl mubem an'lɔɔŋ ande, ntɔn nde kàlɔɔŋà
asànaa mbuur awe anà iköb, wɛɛ kà asànaa alɔɔŋ a
in'kɔɔn anki. **23** Kyekà uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà
akun, mbuur mwey kàkäl anà dweelà a làbe, nde kàsi
in'kwɛŋ: **24** « Yɛsu, un'nsi Nasàlɛr, ininà ngye akwen
akà bi? Nkye ngye ayi ntɔn muböŋ bi? Mɛ in'kyàyöb
naa ngye awà nà: ngye awà Ŋun'kyeel a Nzam! » **25**
Yɛsu kun'swɛŋ a ngwal naa: « Kal a duu! Too uboo
a mbuur wà! » **26** Dweelà a làbe waa làtoo, lun'nini,
làmuyisà un'kwɛŋ a kölàköl. **27** Baar banswà bàkäl
mubem, waa bàsyeelà mbaaŋ ba a ba naa: « Ndaa nà
ayi? An'lɔɔŋ akün màŋàyɔl a iköb! Nde wàmuswaŋ
an'dweelà an'be a ngwal, ma sye màmukun'wem! »
28 Làsaŋ a nde làpää agyägyä kà itiir a nsi a Ngalilɛ
kyanswà. **29** Pa bàtoo ba u ndwà a nköŋ a Ayudà, ba
bàkyen anà Zyak anà Ywan u ndwà a Simɔn anà Andrɛ.
30 Kyekà ukwà a Simɔn wun'kaar kàkäl aŋàböön ntɔn
nde kàkäl anà làbwey a mpye. Apan sye, ba bàsam
Yɛsu ntɔn nde. **31** Nde kàsin tsütsü, kun'käär u kɔɔ,
waa kun'mbaar. Làbwey a mpye waa làtoo, nde waa
kàsɛmà mukasyääl. **32** Làsisye, ungö a miinà a taaŋ, ba
bun'twäälà baar an'kyal banswà anà baar bàkäl anà
an'dweelà an'be. **33** Bul lanswà làyàköŋ u munàmbwo.
34 Yɛsu kàkɔɔr baar mbɔɔn bàkäl anà an'kyal a ifà ifà.
Nde kàtwey sye insɔŋà mbɔɔn. Nde kàwɛy anki mbwo
akà insɔŋà musà ndaa. Ntɔn mya, mya myàkyun'yöbà.
35 Ututu tutu, Yɛsu kàsubà nde, kàtoo u ndwà, waa
kàkyen u mpey. Akun nde kàkäl muyamà. **36** Simɔn
anà baar bamwey bàkäl anà nde bàkyer akun'leŋ. **37**
Utaaŋ bun'mɛn ba, ba bàtɛn a nde naa: « Baar banswà
bàmuyaleŋ. » **38** Yɛsu kafuur naa: « Tsweenà ikal
asin, kan'bul a tsütsü, ntɔn mɛ in'kàkyään sye Làsaŋ
Aŋàbwaŋ kwo. Mɛ, mɛ kàtoo ntɔn la. » **39** Nde waa
kàyilyaaŋà u Ngalilɛ wanswà mulɔŋ uboo a ndwà a
nköŋ a Ayudà anà muböŋ insɔŋà. **40** Yàmɛnà naa
ŋukyal a bay mwɛy kàsin apà nde, kàbü an'köm, waa
kàtɛn naa: « Kya ngye akyàkwen, ngye an'kwo an'pöŋ.
» **41** Yɛsu kun'wɛm ngyɛb mbɔɔn, kàsɛn kɔɔ, kun'bä,
waa kàtɛn naa: « Mɛ an'kwen, pɔŋà! » **42** Umbalà
mwɛy bay waa làlwomà, nde waa kàpɔŋà. **43** Apan,
Yɛsu kun'fuur ndwà ande, **44** ungö mukun'pà nswɛɛŋ
yi: « Twon an'sam ndaa ayi akà mbuur mwɛy. Wɛɛ
ngye, kyɛn kamɛnà akà ngaŋ, waa akàpà an'kab a
mpööŋ asànaa kàlöm Mɔsɛ, ntɔn mukaswaŋ naa ngye
an'kɔrà. » **45** Pa kàkyen nde, nde kàsɛmà mukyään u
ndaa a ngwal anà mupay làsaŋ a ndaa ayi. Kyakin Yɛsu
kàmɛn anki mbwo mukàmɛnà u mii a baar banswà
kan'bul an'köl an'köl, wɛɛ nde kàkälà u nsà, u mpey.
Waa baar bàfwee mper anà mper, bàyee akà nde.

2 Ungö a ilä, Yɛsu kàfurà Kapernawum. Làsaŋ làpää
naa nde kàkäl u ndwà. 2 Baar mbɔɔn bàyàköŋ paa.
Akà ikal kyàkäl anki, itàkal tsütsü a munàmbwo a
ndwà. Ikal kyàfàkal anki, itàkal u nsà. Nde kakyäänà
Ndaa. 3 Apan, baar bun'twääl mbuur aŋàkwɛkà. 4
Wɛɛ ba bàkwe anki mukun'twaal kà ikal kàkäl nde
ntɔn baar bàkäl mbɔɔn, ba bàmɛn nsyä udu a ikal
kàkäl nde, waa bàpfuul mun ntɔn mutyeey ipɔy kàkäl
mbuur aŋàkwɛkà. 5 Mpal kàmɛn Yɛsu làkwikilà aba,
nde kàtɛn a mbuur aŋàkwɛkà naa: « Mwan amɛ, mɛ
amadwääl nkul a man'be angye. » 6 Alɔɔŋ a in'kɔɔn
amwɛy bàkäl aŋàbwaay paa, bàmuyweerà u mpem
aba naa: 7 « Ntɔn nkye mbuur wà kan'tɛn nde abwɛy?
Nde wàmubɛy Nzam. Nà kan'kwo mudwa nkul a
man'be isàkal naa kà Nzam mpɛl anki? » 8 Abà kàyöb
nde unsà dweelà ande ndaa bayweerà ba uboo a ba
ŋakwo, Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye làbà bɛ anà
an'kyän atub amà u mpem abɛ? 9 Undiir nà aköön
mpay mutɛn akà mbuur aŋàkwɛkà: "Bàmadwääl nkul
a man'be angye", lɛɛ mutɛn naa: "Mbarà, sɛn ipɔy
angye, kyen"? 10 Abun, ntɔn bɛ làyöb naa Mwan a
mbuur wɛ anà iköb mudwääl baar nkul a man'be u
mɛɛn pà. » Apan, nde kàtɛn a mbuur aŋàkwɛkà naa:
11 « Mɛ amaswaŋ, mbarà, sɛn ipɔy angye, kyen ndwà
angye! » 12 Baal awà waa kàmbarà, apan sye nde
kàsɛn ipɔy ande, waa kàtoo u mii a baar banswà. Apan
ba banswà bàmɛn ndaa yubem, waa bàsyäŋà Nzam,
bàtɛɛnà naa: « Bi ŋàtàman anki abà akà ikikye! » 13
Yɛsu kàfàkyà kà un'kɔɔl a ɛwà. Un'sɛŋ a baar wanswà
kàkyeenà akà nde, waa nde kalɔɔŋà. 14 Umpal kàkäl
nde mulyaŋ, nde kàmɛn Lɛvi, mwan a Alfɛ, kan'bwaay
kà ikàl bàfàfur itɛr, waa kàtɛn a nde naa: « Yan'läb! »
Nde waa kàmbarà, waa kun'läb. 15 Ungö apan Yɛsu
kàkàdyà u ndwà a Lɛvi. Afüür a itɛr mbɔɔn anà baar
abe bàdyee mɛsà mwɛy anà nde, anà alɔŋki ande sye.
Ntɔn baar abe bàkäl mbɔɔn muyun'lab. 16 Uboo a
alɔɔŋ a in'kɔɔn bàkäl anà Amfarisi. Mpal bàmɛn ba
naa Yɛsu akadyaa ikal imwɛy anà baar abà banswà,
ba bàtɛn a alɔŋki ande naa: « Abà aben? Ntɔn nkye
udyaa nde anà afüür a itɛr anà baar abe? » 17 Yɛsu
kàwem nde abwey, nde kàtɛn a ba naa: « Kà baar abye
anà ŋgwal u ndür anki abye anà mfun a un'ŋgaŋ, wɛɛ
aŋakyal. Mɛ kàyi anki mubel baar a balàbal, wɛɛ baar
abe. » 18 Ilä mwɛy alɔŋki a Ywan anà Amfarisi bàkäl
mukin mbɔr. Ba bàyàtɛn a Yɛsu naa: « Ntɔn nkye bi
alɔŋki a Ywan anà alɔŋki a Amfarisi ifàkin mbɔr, wɛɛ
alɔŋki angye mbɔr bàfàkin anki? » 19 Yɛsu kafuur
naa: « Nkye baar ban'bel kà un'kyɔm atà bɔr ban'kwo
mukin mbɔr umpal awà un'tɛɛl a bɔr paa? Umpal awà
un'tɛɛl a bɔr anà ba, ba bàkwo anki mukin mbɔr. 20
Wɛɛ ilä ikyer asàyà, umpal bàsàlwom ba un'tɛɛl a bɔr
uboo a ba, ba bàsàkin mbɔr ilä akin. 21 « Akà mbuur
mwɛy ukwe anki mubaay ikaam a ipfɛy akün udu a
ipfɛy aŋànün, naa tɛy, ikaam akün ban'kwɛy iyànaan
yar a ipfɛy aŋanün, tuun waa làyàyàmà. 22 Akà mbuur
mwɛy ukwe anki musà man akün u mbeen aŋanün,
naa tɛy, man akün laa ipfuul ma mbeen aŋanün, laa
ipää ma: man anà mbeen sye waa ikyà bwà. Aay, akà
man akün, mbeen sye yàkün! » 23 Yàmɛnà naa ilä a
saba mwɛy, Yɛsu kàkäl mulyaaŋ uboo a an'ywaŋ a blɛ.
Alɔŋki ande bàsɛmà mubwo imfà u mbwo bayikyeenà
ba. 24 Amfarisi bàtɛɛnà a nde naa: « Ler ndaa bàkyerà
ba ilä a saba! Yà ikin. » 25 Waa nde kafuur naa: « Nkye
bɛ làtäŋ anki akà ikikye ndaa kàkyer David umpal
kàkäl nde u làkɔɔŋ anà kàwem nde ngyal, nde anà
baar bàkäl anà nde? 26 Aben, umpal kàkäl Abyatar
undweer a angaŋ, kàbilà nde u ndwà a Nzam, kàwɛl
nde mampà bàfàpà ibɔɔn, kàdi nde ma anà kàpɛ
nde baar bàkäl anà nde, itàkal naa ma angaŋ mpɛl
bàfàdyà? » 27 Apan, Yɛsu kàtɛɛnà a ba naa: « Saba
bàkyer ntɔn mbuur, wɛɛ kà mbuur anki ntɔn saba. 28
Kyakin, Mwan a mbuur wà nkum itàkal sye wà saba. »

3 Ungö, Yɛsu kàfàbilà u ndwà a nköŋ a Ayudà. Uboo
kwo kàkäl anà baal mwɛy wàŋàkwɛkà kɔɔ. 2 Baar
bàkäl musey Yɛsu ntɔn muyöb naa nkye nde akyer
un'kɔɔr ilä a saba, ntɔn ba bun'füün. 3 Nde waa kàtɛn
a baal aŋàkwɛkà kɔɔ naa: « Mbarà! yà uboboo pà. » 4
Apan nde kàtɛn a ba naa: « Nkye bàkyàpà mbwo ilä a
saba mukyer yàŋàbwaŋ lɛɛ yà ube, mutswà möö lɛɛ
mudwa? » Wɛɛ ba bàkäl a kul. 5 Kyakin Yɛsu kaler
nde intwɛn, kawem nde ngyɛb sye ntɔn mpem ambe
aba, waa kàtɛn a baal awun naa: « Sɛn kɔɔ a ngye. »
Nde waa kàsɛn la, la waa làkɔɔrà. 6 Pa bàtoo Amfarisi,
laa bàkàköŋ ba anà baar a Ɛlɔdi ntɔn ba bàleŋ mbwo
mudwa Yɛsu. 7 Yɛsu kàkyen u mpey anà alɔŋki ande
kà un'kɔɔl a ɛwà. Un'kàbɔ a baar bàfü Yɛlusàlɛm
anà itiir a nsi a Ngalilɛ, Yuday, 8 Idumɛ, u sim a
ngyäl a Yɔrdan, Tir anà Sidɔn, bàyi akà Yɛsu ntɔn
bàwem ba làsaŋ a indiir byanswà kàkyerà nde. 9 Nde
kàswɛŋ alɔŋki ande naa ba bun'löön bwaar làmwɛy
ntɔn baar bàkɔɔn akun'sà un'süküün. 10 Ntɔn kàkɔɔrà
nde baar mbɔɔn, baar banswà bàkäl anà mpay u ndür
bun'bweelà ntɔn mukun'ba. 11 Apan sye an'dweelà

an'be, mpal mun'mɛnà ma, ma mun'bweelà kà in'kɔl,
waa bun'syee in'kwɛŋ naa: « Ngye awà Mwan a Nzam!
» 12 Wɛɛ nde katsüŋ a ngwal naa ba bàkɔ̈ɔ̈n un'mɛɛy.
13 Ungö, Yɛsu kàbeenà udu a mɔŋ, kàbel baar kàkwen
nde. Ba bàyi apà nde. 14 Nde kàkyer itsuŋ a baar
kwem aŋiyweel ntɔn muyikal anà nde anà mukatɔm
mukàlɔŋ 15 anà ikɔ̈b mubö̱ŋ insɔŋà. 16 Le, Bàkwem
Aŋiyweel ba abà: Simɔn, Yɛsu kun'pɛ ikɔb a Petɔlà, 17
Zyak, mwan a Zebeday anà un'tɔŋ ande Ywan. Nde ba
kapɛ ikɔb a Bwanɛrgɛsi, iswaŋà naa « baar abà asànaa
idum », 18 Andrɛ, Filipo, Bàtɛlàmay, Màtay, Tuma,
Zyak mwan a Alfɛ, Tadɛ, Simɔn mbuur a mankay, 19
anà Yudas Iskalyɔt, nde awun sye mbuur kun'yälà. 20
Ungö apan Yɛsu kàyi u ndwà mwɛy. Un'sɛŋ a baar
kàfàkàkö̱ŋ kwo, lalan ba bàsàkwo anki itàkal mudyà.
21 Mpal bàwem baar a ywar ande abwɛy, ba bàyi
mukun'lwom, ntɔn ba bàtɛɛnà naa: « Nde kan'yiŋ! »
22 Alɔɔŋ a in'kɔɔn bàyàtyà fà Yɛlusàlɛm bàtɛɛnà naa: «
Bɛlzebul wà uboo ande! » Anà sye naa: « Nde insɔŋà
ayibö̱ŋ u mbwo a mfum a insɔŋà! » 23 Apan Yɛsu waa
kabel, waa kàtɛn a ba unsà nsim naa: « Nkye Satanà
kan'kwo ubö̱ŋ Satanà? 24 Isàkal naa imwol mwɛy
kyàŋàkaabà anà kya ŋakwo, imwol akin ifàtsim anki.
25 Isàkal naa ywar mwɛy làŋàkaabà anà la ŋakwo,
ywar alan làfàtsim anki. 26 Kya Satanà usànwan anà
nde ŋakwo, nde wàŋàkaabà, nde utsim anki, yànde
yan'wà. 27 « Akà mbuur mwey ukwe anki mubilà u
ndwà a ŋangwal anà ugyɔɔr indiir ande, isàkal naa
nde ŋàtun'bäm anki ŋangwal awun in'siŋ. Manà nde
kàmubäm in'siŋ, apan laa ugyɔɔr nde indiir byanswà
abyà uboo a ndwà ande. 28 Ndandaa mɛ alàkyään,
baan a baar bàkyer asadwääl nkul a ndaa aba yanswà:
man'be anà mbɛɛy mbɔɔn isàtoo u mun aba. 29 Wɛɛ
mbuur asàbɛy Dweelà In'kyɛɛl, nde bàsun'dwääl anki
nkul akà ikikye. Ntɔn ube ande bà bàmbul a in'tye. »
(aiōn g165, aiōnios g166) 30 Yɛsu kàtɛɛnà nde abwɛy ntɔn ba
bàtɛɛnà naa: « Nde we anà dweelà a làbe. » 31 Ngwän
anà atɔŋ a Yɛsu bàyi anà bàmbär u nsà, waa bàtöm
mbuur mukun'bel. 32 Un'sɛŋ a baar kàkäl aŋàbwaay
apà ande. Waa bàtɛn a nde naa: « Le, ngwa anà atɔŋ
angye babaal anà bakaar bàmukaleŋà u nsà. » 33 Nde
kafuur naa: « Maa anà atɔŋ amɛ bànà? » 34 Apan, nde
kàler baar bàkäl aŋàbwaay apà nde, waa kàtɛn naa: «
Làler maa anà atɔŋ amɛ! 35 Mbuur wanswà afàsyääl
ukwen a Nzam, nde wà un'tɔŋ amɛ wàbaal, un'tɔŋ
amɛ wà un'kaar anà maa. »

4 Yɛsu kàfàsɛmà mulɔŋ kà un'kɔɔl a ɛwà. Un'sɛŋ
a baar mbɔɔn kàkö̱ŋ tsütsü apà nde, lalan kàbilà
nde u bwaar, la làkäl udu a an'dà, waa kàbwaay. Baar
banswà bàkäl u mɛɛn, usà ntsü akà an'dà. 2 Nde ba
kalɔɔŋà indiir mbɔɔn unsà nsim. Nde kàtɛɛnà a ba
unsà an'lɔɔŋ ande naa: 3 « Làwem. Le, un'kö̱ön kàtoo
mukɔn. 4 Umpal kàyimwaŋà nde, yar a mbɛŋ làmwɛy
làbü u mbwo: nɛn waa yàyi, waa yàdi ya. 5 Yar lumwɛy
làbü kà ikal kyàkäl anà in'kul, mɛɛn a mbɔɔn màkäl
anki. La làtoo agyàgyà ntɔn mɛɛn màkäl anki mbɔɔn
u ngyɛl. 6 Mpal kàbalà mwäänà, laa làkuŋà la, waa
làyö̱m ntɔn ukɔɔn in'swɛy. 7 Lumwɛy làbü uboo a
nsyeenà. Nsyeenà yàyɛl ya, ya waa yun'fwee, la waa
mpa làtwey mbɛŋ. 8 Mbɛŋ yumwɛy yàbü uboo a mɛɛn
aŋàbwaŋ, waa yàmɛn, yàyɛl, yàbö̱r mbɛŋ mbɔɔn:
imwɛy an'kwem an'tär, imwɛy an'kwem an'syaam,
imwɛy nkam. » 9 Nde kàtɛɛnà naa: « Wɛy mbuur awe
anà an'tsü awem, uwem! » 10 Mpal kàkäl Yɛsu u mpey,
baar bàyun'labà anà Bàkwem Aŋiyweel, bun'fuulà
ntɔn nsim. 11 Nde kàtɛɛnà a ba naa: « Akà bɛ, ngyee a
Imwol a Nzam bàkyàlapà. Wɛɛ akà baar abà u nsà,
indiir byanswà byàfàlyaŋ unsà nsim, 12 ntɔn abun,
"itàkal naa ba bàkyer aleerà, ba bàkɔɔn aman, itàkal
naa ba bàkyer aweemà, ba bàkɔɔn ayö̱b, manà ba
bàyàbuul mpem anà bàyadwääl un'pi a nkul!" » 13 Nde
kàfàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ làyö̱b anki nsim ayi! Abun
bɛ làyàyö̱b aben nsim yanswà? 14 "Un'kö̱ön" kan'kɔn
Ndaa. 15 Le, baar abà u mbwo, kà ikal bàkön Ndaa:
mpal bàwem ba, Satanà abwà ayà, waa ulwom Ndaa
bàkön uboo aba. 16 Bumwɛy bakön udu a nkɔŋ: bà
baar, mpal bàfàwem ba Ndaa, ba bàbwà awal ya unsà
un'sak. 17 Wɛɛ uboo a ba in'swɛy myatɛy, ba bà baar a
ansɔŋà: isàkal naa lingyoomà lan'yà itàkal nkwaaŋ
ntɔn Ndaa, laa bàbwà ba. 18 Bumwɛy bakön uboo a
nsyeenà: bà baar bàwem Ndaa, 19 wɛɛ nkyän a mɛɛn,
untaam a in'naaŋ anà ngyal a indiir asin asin byàbilà
bya, laa ikü̈ünà bya Ndaa, ya waa mpa ibɔr mbɛŋ. (aiōn
g165) 20 Bumwɛy bakön u mɛɛn aŋàbwaŋ. Ba bà baar
bàfàwem Ndaa, bàfàwal ya, waa bàfàbɔr mbɛŋ: imwɛy
an'kwem an'tär, imwɛy an'kwem an'syaam, imwɛy
nkam. » 21 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Nkye mwinà afàyà
ntɔn musà ungyɛl a kantin itàkal ungyɛl a itäb? Nkye
kà ntɔn mutɔl udu a ikɔlà a un'te a wa anki? 22 Ntɔn
undiir mwɛy wàŋàyee watɛy mpa usàmɛnà u mii,
ndaa mwɛy yànkuu yatɛy mpa isàmɛnà u mwäänà. 23
Wɛy mbuur awe anà an'tsü awem, uwem! » 24 Nde
waa kàfàtɛn a ba naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn ndaa

làkaweemà bɛ. Làsii làsyäälà bɛ musi, làsii nsil alan
bàsàsyääl akà bɛ, la làsàkal aŋàkwɛy ntɔn bɛ. 25 Ntɔn
bàsàpà akà mbuur awɛ anà undiir, wɛɛ akà mbuur
mpa awe anà undiir, bàsàlwom itàkal undiir ufàsi nde
mukal anà wa. » 26 Nde kàfàtɛn a ba naa: « Imwol a
Nzam kyà asànaa mbuur mwɛy kan'mwaŋ nkɔɔn u
mɛɛn. 27 Nde utàkal aŋàböön, utàkal wàŋàwiyà, mpib
anà mwäänà, nkɔɔn yan'mɛn anà yan'yɛl, nde uyöb
anki naa yà aben. 28 Mɛɛn ma ŋakwo màfàtàtwey bite,
ungö imfà, ungö apan mbɛŋ aŋàkɔlà yan'yööl imfà. 29
Pa isöŋ mbɛŋ, ba bàsà impye, ntɔn la paŋà abwo. » 30
Yɛsu kàfàtɛn naa: « Ininà bi kan'kwo musi a Imwol
a Nzam, itàkal naa nsim nà bi kan'kwo mutà ntɔn
muswaŋ kya? 31 Kya kyà asànaa imbɛŋ ikikye bàkön u
mɛɛn. Kya kyan'söön ukye uboo a mbɛŋ yanswà ayà u
mɛɛn. 32 Wɛɛ isàkal naa ban'kɔn kya, kya kyan'laar,
kyan'bulà aŋàsöön ndon yanswà uboo a làpaŋ, waa isà
an'kɔkà. Apan, nɛn a du waa iyàtɔŋ an'yaab. » 33 Yà u
mbwo a nsim mbɔɔn a tub ayi nde kàkyäänà Ndaa,
ntɔn baar bàkäl kà isii ban'kwo ba mukun'wem. 34
Nde kàyäämà anki anà ba ukɔɔn asyääl nsim, wɛɛ nde
kàbuulà ya yanswà akà alɔŋki ande u mpey. 35 Ilä nsil
kya, làsisye, Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Tsweenà
bi isabà. » 36 Ba bàsàwɛy un'sɛŋ a baar, waa bun'syen
uboo a bwaar kàkäl nde, an'bwaar asin màkäl tsütsü
apà nde. 37 Ikül laa kyàyi kya. Ibɔ a an'dà byàbilà
uboo a bwaar, waa byàyöölà la. 38 Wɛɛ akà nde, nde
kàkäl aŋàböön kà ita a bwaar, un'tswe udu a ibɔm.
Alɔŋki ande bun'wiy, waa bàsi in'kwɛŋ: « Un'lɔɔŋ,
nkye ngye ube amanà anki naa bi ikü? » 39 Yɛsu waa
kàsubà, kàŋän ikül, waa kàtɛn a ɛwà naa: « Kal akul!
Bäm mun! » Ikül laa kyàkwamà kya, duu a kölàköl waa
làbilà. 40 Apan nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye làbà
bɛ mutɛɛr? Nkye bɛ ŋàtàsà anki làkwikilà? » 41 Matɛɛr
mawɛl ma, ba waa bàtɛɛnà ba a ba naa: « Abà nde wà
nà, waa itàkal ikül anà ɛwà byàmukun'weemà? »

5 Ungö apan ba bàkɔlà u sim lumwɛy là ɛwà, u
nsi a Bàngɛlàsà. 2 Pa kàtoo Yɛsu u bwaar, baal
mwɛy wàŋàyɔl a an'dweelà an'be kàyàtoo kà an'dii,
waa kàyàbwey anà nde. 3 Nde kàfabwaayà kà an'dii.
Akà mbuur mwɛy kàfàkwo anki mukun'bäm itàkal
dwaaŋ. 4 Ntɔn mbalà mbɔɔn ba bàfun'bäämà iswɛɛy
anà dwaaŋ, wɛɛ nde kàtsüülà mya. Akà mbuur mwɛy
kàkwe anki mukun'kyäämà. 5 Taaŋ lanswà, mpib
anà mwäänà, nde kàkäl muyità nsay uboo a an'dii
anà u myɔŋ, wàmuyikuub in'kwɛŋ anà muyikàkaam
ndür a in'kul. 6 Umpal kàmɛn nde Yɛsu ukwɛl, nde
kàkyen ntiin, waa kàbü an'köm kusà a nde, 7 waa
kàkuub in'kwɛŋ anà mutɛn naa: « Ininà akà mɛ anà
ngye, Yɛsu, Mwan a Nzam a Dudu? Mɛ amabɔɔn kà
ikɔb a Nzam, twon aman'pà mpay! » 8 Ntɔn Yɛsu
kàtɛɛnà a nde naa: « Dweelà a làbe, too unsà mbuur
wà! » 9 Nde kun'fuul naa: « Ikɔb angye nà? » Nde
kun'fuur naa: « Ikɔb a mɛ "Un'kàbɔ", ntɔn bi ibà
mbɔɔn. » 10 Nde waa kun'böönà mbɔɔn, ntɔn nde
ukɔɔn akaböŋ u nsi ayin. 11 Kyekà, mper akà mɔŋ,
làkäl anà làböl a kölàköl là ngul làkäl muyidyà. 12
An'dweelà an'be màböön Yɛsu naa: « Itöm uboo a
ngul ntɔn bi ibilà amu ya! » 13 Yɛsu kapɛ mbwo. Apan
laa màtoo ma, màbilà ma uboo a ngul, làböl, fà iköl
a mɔŋ, làkàbwà kà ɛwà. Ya yàkäl isii a nsaab yweel,
waa làminà. 14 Aseey a ngul batiin ba, ba bàkàpay
làsaŋ uboo a bul anà kà itsuŋ a ndwà. Apan baar waa
bàyi muman ndaa yàlyaaŋ. 15 Mpal bàyàtol ba tsütsü
apà Yɛsu anà bàmɛn ba aŋadweelà an'be akyàbwaay,
akyàbwaar anà akyàkal a duu, nde mbuur kàkäl anà
Un'kàbɔ, ba bàmɛn bɔɔmà. 16 Baar bàmɛn ya yanswà
yàlyaŋ, ba bakyäänà ndaa yàbweel mbuur aŋadweelà
an'be anà ngul. 17 Apan ba bàsɛmà mukun'bɔɔn naa
nde ulwomà kà itiir a nsi aba. 18 Umpal kàkäl Yɛsu
mubilà u bwaar, mbuur awà kàkäl anà an'dweelà an'be
kun'lööm naa 19 Yɛsu kun'pɛ anki mbwo, wɛɛ nde
kàtɛn a nde naa: « Furà ndwà a ngye, ntsü akà atoŋ
angye, waa akakyään ndaa yanswà kàmakyer Mwol
unsà ngyɛb ande. » 20 Apan, baal awà kàkyen nde,
nde kàsɛmà mukyään indiir a kölàköl byanswà kàkyer
Yɛsu akà nde u Dɛkapɔl. Baar banswà bakyer abemà.
21 Mpal kàfurà Yɛsu sim lumwɛy u bwaar, un'sɛŋ a
baar mbɔɔn kàyàköŋ apà nde. Nde kàkäl kà un'kɔɔl a
ɛwà. 22 Apan umwɛy uboo a amfum a ndwà a nköŋ a
Ayudà, ikɔb ande Zayirɔs, umpal kàmɛn nde Yɛsu, nde
kàbü kà in'kɔl ande, 23 waa kun'böön mbɔɔn, mutɛn
naa: « Mwan un'kye amɛ wà un'kaar wà tsütsü mukwà,
yun'si an'kɔɔ ntɔn nde ukɔɔrà, uwü möö! » 24 Yɛsu
kàkyen mbwo mwɛy anà nde. Un'sɛŋ a baar mbɔɔn
kàyun'labà, waa kàyun'bàbäabà. 25 Kyekà kàkäl anà
un'kaar mwɛy kàyitoo an'kil mbul kwem aŋiyweel. 26
Nde kàmɛn mpay mbɔɔn muyikyà akà ingaŋ mbɔɔn,
kàmay indiir ande byanswà, ukɔɔn aman ubwaŋ. Wɛɛ
ukyal ande bàkyer afàsöönà mbɔɔn. 27 Umpal kàwem
un'kaar awà ndaa bàtɛɛnà baar ntɔn Yɛsu, nde kàkül
ungö, uboo a un'sɛŋ a baar, waa kàbä ipfɛy ande. 28
Ntɔn nde kàtɛɛnà nde ŋàkwo naa: « Isàkal naa mɛ

in'tàba akà ipfɛy ande mpɛl, mɛ in'kyɛr awà möö. »
29 Taaŋ nsil alan sye an'kil ande waa màtsü mutoo,
nde kàyöb u ndür ande naa nde kan'kɔɔrà unsà ukyal
ande. 30 Apan sye, Yɛsu waa kàyöb naa ngwal mwɛy
yan'too u ndür ande, nde kàbulà uboboo a un'sɛŋ a
baar, waa kàfuulà naa: « Nà kan'ba ipfɛy amɛ? » 31
Alɔŋki ande bàtɛɛnà a nde naa: « Ngye akimanà naa
un'sɛŋ a baar wàmukabàbääbà, wɛɛ ngye afuulà naa:
"Nà kàman'ba?" » 32 Wɛɛ nde kàleerà umbil ande
ntɔn muyöb naa un'kaar nà kan'kyer abà. 33 Apan,
abà kàyöb un'kaar awun ndaa yun'yeel, unsà bɔɔmà
anà matɛɛr, nde kàyàbwà kà in'kɔl a Yɛsu, waa kàtɛn
a nde ndandaa yanswà. 34 Yɛsu kàtɛn a nde naa: «
Mangwa, làkwikilà angye làmatswà möö. Kyen a duu,
wɛy naa ngye akɔɔrà unsà ukyal angye. » 35 Nde kàkäl
aŋàtàmay anki muyääm, umpal bàyi baar bàfü ndwà a
mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà, waa bàtɛn naa: « Mwan
angye wà un'kaar kan'kwà. Ntɔn nkye mufàtwääl
Un'lɔɔŋ nkwom? » 36 Wɛɛ Yɛsu kàsàlab anki ndaa ayi,
waa kàtɛn a mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà naa: « Twon
an'man bɔɔmà, sà làkwikilà mpɛl. » 37 Abun, nde kàpɛ
anki mbwo akà mbuur mukun'swà, nà Petɔlà, Zyak,
anà un'tɔŋ ande Ywan mpɛl. 38 Ba ban'kɔlà u ndwà a
mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà. Yɛsu kan'man baar
ban'kal udu udu, bàmulel, bàmusà in'kwɛŋ mbɔɔn.
39 Nde kan'bilà, waa kan'tɛn a ba naa: « Ntɔn nkye
minii ami anà ilel abi? Mwan kà wàŋàkwà anki, nde
wàŋàböön. » 40 Ba bàkyer un'sɛɛ. Wɛɛ nde kàtwey
baar banswà, waa kàwɛl nà taarande anà ngwän a
mwan anà baar bàyun'swà. Apan nde kan'bilà u suk
kàkäl mwan. 41 Nde kan'tà kɔɔ a mwan mpi, waa
kan'tɛn a nde naa: « Mwan un'kaar, mɛ amaswaŋ,
wiyà! » 42 Apan sye, mwan un'kaar waa kàmbarà, waa
kàsemà mukyà, - nde kàkäl ayà mbul kwem aŋiyweel.
Apan, ba bàkäl unsà ubem mbɔɔn. 43 Yɛsu kaswɛŋ a
ngwal naa akà mbuur mwɛy ukɔɔn ayöb, waa kàtɛn
naa ba bun'pɛ isaa adyà.

6 Yɛsu kàlwomà kà ikal akin, waa kan'yà bul ande,
alɔŋki ande bàkäl mukun'lab. 2 Ilä a saba, nde
kàsɛmà mulɔŋ u ndwà a nköŋ a Ayudà. Baar mbɔɔn
bàweemà nde bàkäl mubem, waa bàtɛɛnà naa: « Nde
indiir abi byan'fà ken? Amà an'yeerà a nkye ifà bun'pɛ,
waa an'kɔɔ ande ikakyerà isal a ngwal a ngwal a tub
abi? 3 Nkye nde kà sharpantye anki, mwan a Màlye,
un'tɔŋ a Zyak, anà Yɔsɛ, anà Yude, anà Simɔn? Nkye
atɔŋ ande bakaar kà bà anki uboo a bi apà? » Kyakin
bàböölba kyà ntɔn làkwikilà aba. 4 Apan Yɛsu kàtɛɛnà
a ba naa: « Ŋangɔɔm bàfun'bɛy nà u bul ande, u mbil
ande anà u ndwà ande mpɛl. » 5 Nde kàsàkwo anki
mukyer akà impà mwɛy kwo, wɛɛ nde kàsi nà an'kɔɔ
udu a ndam a aŋatoo, waa kakɔɔr. 6 Nde kàbemà
ntɔn mpa bàkäl ba anà làkwikilà. Ungö apan nde
kàyilyaaŋà kan'bul a tsütsü muyilɔŋ. 7 Nde kàbel
Bàkwem Aŋiyweel, kàsɛmà mukatɔm abööl abööl, kapɛ
iköb udu a an'dweelà an'be, 8 waa kaswɛŋ naa: « Twon
lan'wal akà undiir mwɛy ntɔn mbwo, nà unsɔk mpɛl.
Twon lan'wal isaa adyà, itàkal ngɔɔr, itàkal ngim uboo
a un'di, 9 wɛɛ làbwäär idyaar, twon lan'bwaar an'kàzak
an'möölˈ » 10 Nde kàfàtɛn a ba naa: « Isàkal naa kà
ikal imwɛy, bɛ lan'bilà u ndwà mwɛy, làbwaay paa tii
umpal làsàlwomà bɛ kà ikal akin. 11 Isàkal naa kà ikal
imwɛy bàlawɛl anki, bàlawem anki, làlwomà apan,
làkɔɔb un'twà a in'kɔl abɛ. Kya isàkal imbäl ntɔn ba.
» 12 Alɔŋki bàkyen ba, ba bàkyäänà naa baar bàkyer
abuul mpem. 13 Ba bàyiböŋà insɔŋà mbɔɔn, bàkiirà
aŋatoo mbɔɔn may, waa bakɔɔrà. 14 Mfum Ɛlɔdi
kàwem naa bàtaa Yɛsu din, ntɔn ikɔb ande kyàtoo
làpaan. Baar bàtɛɛnà naa: « Ywan Un'düümà kan'wiyà
kukwà! Undiir awun awà nde anà iköb mukyer indiir
a ngwal a ngwal. » 15 Bumwɛy bàtɛɛnà naa: « Nde
wà Ɛli. » Bamwey sye naa: « Nde wà ŋangɔɔm asànaa
umwɛy uboo a aŋangɔɔm. » 16 Mpal kàwem Ɛlɔdi ndaa
ayi, nde kàtɛɛnà naa: « Ywan akwà kàtsül mɛ un'tswe,
kan'wiyà! » 17 Abun, Ɛlɔdi kàswɛŋ mukɔr Ywan anà
bun'si u bɔlokà, ntɔn kàbääl nde Ɛlɔdyas awà kàkäl
un'kyay a un'tɔŋ ande Filipo. 18 Ntɔn Ywan kàtɛɛnà a
Ɛlɔdi naa: « Mbwo yatɛy ngye muwal un'kyay a un'tɔŋ
angye! » 19 Undiir awun Ɛlɔdyas kàyiiŋ nde Ywan,
waa kàkweenà mukun'dwa. Wɛɛ nde kàsàkwo anki, 20
ntɔn Ɛlɔdi kàtiinà Ywan bɔɔmà, abà kàyöb nde naa
nde wà mbuur a balàbal anà wà in'kyeɛl, laa kun'tii
nde. Mpal kun'weemà nde, ya yun'pää mpay mbɔɔn.
Wɛɛ nde kàkweenà mukun'wɛm. 21 Kyekà, Ɛlɔdyas
ipöl aŋàbwaŋ kàmɛn ilä a un'kyɔm a mböör a Ɛlɔdi.
Nde awà kàpɛ udyà akà ayɔl ande anà amfum a aŋità
ande, anà akà abyääl a Ngalilɛ. 22 Mwan a Ɛlɔdyas
wà un'kaar waa kàyàkyen. Ɛlɔdi anà baar kàbel nde
bàmɛn un'sak mbɔɔn. Mfum kàtɛn a mwan un'kaar
naa: « Lɔm undiir wanswà akwen ngye, mɛ in'kyer
ayapà wa. » 23 Nde kun'dyeel kyän naa: « Undiir
wanswà ayàlɔm ngye, mɛ in'kyɛr ayapà, itàkal naa
yar a mɛɛn a imfum amɛ. 24 Mwan un'kaar kàtoo u
ndwà, waa kàtɛn a ngwän naa: « Ininà mɛ in'lɔm? »
Nde waa kàfuur naa: « Un'tswe a Ywan Un'düümà. »

25 Nde kàfurà agyägyä akà mfum, waa kun'lɔ̈ɔ̈m: « Mɛ
in'kwen naa ngye an'pɛ agyägyä udu a làlɔŋà, un'tswe
a Ywan Un'düümà! » 26 Mfum kàwem ngyɛb. Wɛɛ,
ntɔn kyän ande anà baar kàbel nde, nde kàkwen anki
utön mukun'pà. 27 Apan sye, mfum kàtöm un'seey
mwɛy anà nswɛɛŋ mutwal un'tswe a Ywan Un'düümà.
Un'seey kàkyen u bɔlokà, waa kàtsül un'tswe a Ywan,
28 kàtwäál wa udu a làlɔŋà, waa kàpɛ wa akà mwan
un'kaar. Waa mwan un'kaar kàpɛ wa akà ngwän. 29
Mpal bàwem alɔŋki a Ywan làsaŋ alan, ba bàyàwal
ndom ande, waa bàsi ya kan'dii mwɛy. 30 Yàmɛnà
naa mpal bàyàfurà antööm, ba bàkö̱ŋ apà Yɛsu, ba
bun'sam ndaa yanswà bàkyer ba anà bàlɔɔŋà ba. 31
Nde kàtɛn a ba naa: « Bɛ bumwɛy, làyi u mpey, làyöör
ikye u nsye a ipɔl. » Ntɔn baar mbɔɔn bàkälà muyaa
anà mukyeenà, waa ba bàkäl anki itàkal anà taaŋ
mudyà. 32 Lalan bàkyen ba, ba mpɛl, uboo a bwaar u
mpey, u nsye a ipɔl. 33 Baar batääl mukyà, bàmbɔɔn
laa bayöb ba. Apan, fà an'bul manswà, ba bàkyen ntiin
ntiin kà in'kɔl, waa bàfweel kà ikal bàkwen ba mukyà.
34 Umpal katoo Yɛsu u bwaar, nde kàmɛn un'sɛŋ a baar
mbɔɔn, ngyɛb waa yun'wɛl ntɔn ba, ntɔn ba bàkäl
asànaa in'kɔk myakɔɔn aleer, waa kàsɛmà mukalɔŋ
indiir mbɔɔn. 35 Taaŋ làkyen mbɔɔn, alɔŋki bàsin apà
Yɛsu, waa bàtɛn a nde naa: « Ikal ki kyà ipɔl, taaŋ sye
lan'kyà mbɔɔn. 36 Afuur baar bà, ba bàkyà u bitsuŋ a
ndwà anà an'bul a tsütsü mukàsom isaa adyà. » 37 Wɛɛ
nde kafuur naa: « Lapɛ udyà bɛ ŋakwo! » Ba bàtɛn a
nde naa: « Nkye bi ikàsom mampà a itɛr a ngim nkam
yweel ntɔn bi ipɛ ba udyà? » 38 Nde waa utɛn a ba naa:
« Mampà an'kwe bɛ làwe amà? Kàlaler! » Ungö muler,
ba ban'tɛn naa: « An'tyeen, anà nsö yweel. » 39 Apan,
nde kaswɛŋ naa ba bàsi baar banswà unsà an'kab
bàŋàbwaay udu a un'lɛŋ un'bu. 40 Baar bàbwaay unsà
in'lwaaŋ a nkam anà myà an'kwem an'tyeen. 41 Yɛsu
kàwɛl mampà man'tyeen anà nsö yàyweel, nde kàler
u du, kàsaak ma, kàtsül ma, waa kàpɛ akalɔŋki ntɔn
mukääb baar banswà. 42 Ba banswà bàdi, waa bàyüür.
43 Ba bàsyen in'lwaŋ kwem aŋiyweel myàŋàyɔl a itiir
a mampà anà byà nsö byàsäl. 44 Baar bàdi mampà
bàkäl abaal nsaab tyeen. 45 Apan sye, Yɛsu kàswɛŋ
alɔŋki ande mubilà u bwaar anà mufweel kusà a nde,
u sim a ɛwà lumwɛy, u ntsü a Bɛtesayidà, umpal nde
ŋakwo usàpay nde un'sɛŋ a baar. 46 Ungö mupay ba,
nde kàbeenà u mɔŋ mukàyamà. 47 Làsisye, bwaar
làkäl lan'tol uboboo a ɛwà, nde kàsàkal nde mpɛl u
mɛɛn. 48 Muman naa alɔŋki ande bàmunwan a ngwal
muluk nkay ntɔn un'pöb kàyee lisà, tsütsü a taaŋtyà,
nde kan'yà mper akà ba wàmuyikyà udu a ɛwà, waa
kàlasoonà. 49 Mpal bun'mɛn ba wàmuyikyà udu a
ɛwà, ba bàsi naa bwo kàkäl, waa bàsi in'kwɛŋ. 50 Ntɔn
ba banswà bàkyer un'man, lingyoomà waa lawɛl. Wɛɛ
apan, nde kàyäm anà ba, waa kàtɛn a ba naa: « Làwɛl
ibaal! Wà mɛ, twon lan'man bɔɔmà! » 51 Apan, nde
kàbilà u bwaar apà ba, un'pöb waa kànye. Uboo a
ba ŋakwo, ba bàbemà mbɔɔn. 52 Kutɛn aŋàbwaŋ, ba
bàsàyöb anki mbuul a impà a mampà, ntɔn mpem aba
yàkäl bwoor. 53 Ungö a nsaabà, ba bàtɔlà u mɛɛn a
Ngɛnɛsàlɛr, waa bàbäm bwaar aba. 54 Pa bàtoo ba u
bwaar, baar waa bàyöb Yɛsu, 55 waa bàkyen ntiin kà
itiir a nsi akin kyanswà, waa bàsɛmà mukun'twääl
aŋukyal udu a ipɔy kà ikal kyanswà bàweemà ba naa
Yɛsu wà kwo. 56 Ntsü yanswà kàbilà nde: uboo an'bul
itàkal an'bul a kölàköl, itàkal kà itsuŋ a ndwà, baar
bàtöölà aŋukyal u làbay, waa bun'bö̱ö̱nà naa nde kawɛy
ba bàbä itàkal làpan a ipfɛy ande mpɛl. Abun baar abà
bàtɛɛ kya mpi bàkyer akɔɔrà.

7 Amfarisi anà alɔɔŋ a un'kɔɔn amwɛy bàfü Yɛlusàlɛm
ban'kö̱ŋ apà Yɛsu. 2 Ba ban'man naa alɔŋki ande
amwɛy bàmudyà anà an'kɔɔ a ŋingyäy, iswaŋà naa
ukɔɔn aywɛy ma. 3 Ntɔn Amfarisi, itàkal Ayudà banswà,
bàfàdyà anki ukɔɔn aywɛy an'kɔɔ ubwaŋàbwaŋ,
mulab nkääl a andweer. 4 Ba bàsàfà mukàlyaaŋ, ba
bàfàdyà anki kusà mutàpö̱ŋ. Ye anà nsyääl asin mbɔɔn
yindweer bàfàlab ba: mpöö̱ŋ a an'kɔɔb, yà an'buuŋ anà
yan'lɔŋà. 5 Amfarisi anà alɔɔŋ a in'kɔɔn ban'fuul Yɛsu
naa: « Ntɔn nkye alɔŋki angye mpa bàfàlab ba in'kɔɔn
a andweer, wɛɛ ba bàfàdyà anà an'kɔɔ a ŋingyäy? » 6
Nde waa kàtɛn a ba naa: « Yɛsay kàtɛ ngɔɔm aŋàbwaŋ
ntɔn bɛ baar a mpem yweel, ntɔn bàsön naa: "Un'sɛŋ
wà mɛ làkoo afan'sà udu a ndem mpɛl, wɛɛ mpem aba
yukwɛl anà mɛ." 7 Ngyamàkà bàfan'sà ba yà bunàbun,
ntɔn nsyääl bàfàlɔŋ ba yan'kyän a baar." 8 Bɛ nswɛɛŋ
a Nzam làfàsà ukɔl, wɛɛ bɛ làfàndäär anà nsyääl a baar.
» 9 Nde kàfàtɛn a ba naa: « Bɛ làfàtɔn ubwaŋàbwaŋ
nswɛɛŋ a Nzam ntɔn mukaar nkääl abɛ! 10 Ntɔn Mɔsɛ
kàtɛn naa: "Sà làkoo akà taaràŋà anà ngwa", sye naa:
"Wɛy mbuur ato taaràndɛ anà ngwän, ukyen ukwà." 11
Wɛɛ bɛ, bɛ làfàtɛn naa: mbuur usàtɛn a taaràndɛ itàkal
a ngwän naa: "Undiir alàwal ngye akà mɛ wà Kɔrban",
ikaswaŋà naa "kab in'kyɛɛl", 12 bɛ làmun'pà mbwo
naa nde ukɔɔn akyer akundiir mwɛy ntɔn taaràndɛ
itàkal ntɔn ngwän." 13 Lalan, bɛ làfàdwa Ndaa a Nzam

ntɔn nkääl a andweer abɛ làfàləŋ bɛ. Bɛ làfàkyer sye
indiir asin mbɔɔn byà ifà aki. » 14 Ungö apan, Yɛsu
kàfàbel un'sɛŋ a baar, waa kàtɛn a ba naa: « Lan'wem
bɛ banswà, làyöb naa: 15 Akundiir mwɛy tɛy afàfà
nsà awafàbilà uboo a mbuur afun'buul wàŋingyäy.
Wɛɛ indiir ifàtoo u mbuur ifun'buul wàŋingyäy. » 16 [
Kya mbuur mwɛy usàkal anà an'tsü awem, wɛy nde
uwem!] 17 Umpal kàbilà Yɛsu u ndwà, ukwɛl a un'sɛŋ
a baar, alɔŋki ande bun'fuulà ntɔn itim aki. 18 Nde
kàtɛn a ba naa: « Nkye anà bɛ sye, abun bɛ un'yɛnà
watɛy? Nkye bɛ làyöb anki naa undiir mwɛy tɛy afafà
nsà anà afàbilà uboo a mbuur ukwe anki mukun'buul
wàŋingyäy, 19 ntɔn wa ufàbilà anki u mpem ande, wɛɛ
kan'bäl ande, ungö wa akyà u nkuràndwà? » Abun nde
kàkyäänà naa isaa byanswà byàŋàpɔŋà. 20 Nde waa
kàtɛn naa: « Ndaa ifafà uboo a mbuur, ya ifun'buul
wàŋingyäy. 21 Ntɔn an'kyän an'be ifàtoo fà boo, fà
mpem a baar: ipasàsɛ, küb, ndwääl a baar, 22 intswem,
ŋgyal a in'naaŋ, an'kyän an'be, loor, möö a isak isak,
intwɛn, mbɛɛy, nsɛɛn a an'pɛy, unsil. 23 Indiir ibe
abi byanswà byàfàtoo uboo, waa byàfàbuul mbuur
wàŋingyäy. » 24 Yɛsu kàlwomà nde apan, nde kàkyen
itiir a Tir. Nde kàbilà u ndwà mwɛy, nde kàkwen anki
naa akà mbuur mwɛy uyöb. Wɛɛ yàkwe anki naa nde
ukäl aŋàyee. 25 Yàmɛnà naa un'kaar mwɛy, mwan
ande wun'kaar kàkäl anà dweelà a làbe. Pa kàwem
nde làsaŋ a Yɛsu, laa kàyi nde, waa kàbü kà in'kɔl
ande. 26 Un'kaar awà kàkäl ungɛlɛki, un'nsi Fɛnisi u
Siri. Nde kàlöömà akà Yɛsu naa nde uböŋ unsɔŋà unsà
mwan ande wun'kaar. 27 Yɛsu kàtɛɛnà a nde naa: «
Wɛy baan bàtàyuur, kàyubwaŋ anki muwal isaa a baan
ntɔn mutɔɔm bya akà bimbwà. » 28 Nde wà kun'fuur
naa: « Ndandaa, Mwol, itàkal bimbwà, ungyɛl a mɛsà,
byàfàdyà mfür a isaa a baan. » 29 Apan Yɛsu kàtɛn
a nde naa: « Ntɔn ndaa ayi, kyen: unsɔŋà kan'too u
mwan angye wun'kaar. » 30 Nde kàfura ndwà ande,
waa kàmɛn mwan ande wàŋàsilà udu a itäb: unsɔŋà
akyàtoo amu nde. 31 Yɛsu kàlwomà nde itiir a Tir,
nde kàfurà ntsü a ɛwà a Ngalilɛ u mbwo a Sidɔn,
waa kàlyaŋ itiir a Dɛkapɔl. 32 Baar bun'twääl nkiin
mwɛy kàyäämà a mpay, ba bun'böön naa nde kun'si
kɔɔ. 33 Apan, Yɛsu kun'syen ukɔl, ukwel a un'sɛŋ a
baar, kun'biil mpin kan'tsü, kàtsül anʼte, waa kun'bä u
làlem. 34 Ungö nde kàsɛn mii u du, kànyääm ikye,
waa kàtɛn a nde naa: « Efàfàta! » Ikaswaŋà naa: «
Dubà! » 35 Kà imbürà, an'tsü ande waa màdubà, làlem
ande waa làtsuŋà, waa kàyäämà ubwaŋàbwaŋ. 36 Yɛsu
kaswɛŋ naa ba bàkɔɔn asam akà mbuur mwɛy. Wɛɛ
kàsin aswaŋà nde, ba bàsin apayà làsaŋ. 37 Ba bàkäl
mubem mbɔɔn, waa bàtɛɛnà naa: « Indiir byanswà
nde kan'kyer ubwaŋ! Nde wàmukyer naa ikwan'tsü
bàwem, nkiin bàsi ndaa! »

8 Kà ilä abin un'sɛŋ a baar mbɔɔn kàkyer afàköŋ.
Wa kàkäl anki anà indiir adyà, Yɛsu kàbel alɔŋki
ande, waa kàtɛn a ba naa: 2 « Mɛ aman ngyɛb mbɔɔn
ntɔn un'sɛŋ a baar wà, ntɔn, le, ŋàbà ilä itär abà ba
anà mɛ, wɛɛ ba undiir adyà watɛy. 3 Wɛɛ, kya mɛ
in'safuur an'bul aba anà ngyal, ba bakyer akàyɔn
u mbwo. Bàmbɔɔn uboo aba bàfü kwɛl. » 4 Alɔŋki
ande bun'fuur naa: « U nsi ipɔl ayi, ntsü nà ban'kwo
bi muman undiir adii ba, waa ba bàyuur? » 5 Nde
kafuul naa: « Bɛ làwe amà mampà an'kwe? » Ba bàtɛn
naa: « Nsambwaar ». 6 Apan nde kàswɛŋ un'sɛŋ a
baar mubwaay u mɛɛn. Ungö apan nde kàwɛl mampà
nsambwaar, kàfuur anʼtɔɔn, kàtsül ma, waa kàpɛ ma
akalɔŋki ntɔn ba bàkäb. Ba bàkäb ma akun'sɛŋ a baar
wanswà. 7 Ba bàkäl sye anà binsö imwɛy. Ungö musaak
bya, nde kàtɛn naa ba bàkäb bya sye. 8 Baar waa bàdi,
waa bàyüür. Ba bàsyen in'lwaŋ, in'lwaŋ nsambwaar
myà itsü byàsäl. 9 Kyekà baar bàkäl isii a nsaab nà.
Ungö apan nde wakapay, 10 apan sye nde kàbilà u
bwaar anà alɔŋki ande, waa bàkyen itiir a Dalmanutà.
11 Amfarisi bàyi ba, waa bàsɛmà musà mbaaŋ anà Yɛsu
ntɔn mukun'lwab ndaa. Ba bun'lööm impà kyan'fà
du. 12 Nde kàŋyäm mbɔɔn unsà an'kyän ande, waa
kàtɛn naa: « Ntɔn nkye baar a nkööl ayi bàlɔɔmà ba
impà? Ndandaa mɛ alàkyään, baar a nkööl ayi akidiim
a impà mwɛy bàsapà anki. » 13 Ungö apan kàsawɛy
nde, nde kàfàbilà u bwaar, waa kàkyen sim a ɛwà
lumwɛy. 14 Alɔŋki bàkyärà mpiim muwal mampà, waa
bàkäl alà làmwɛy mpel u bwaar. 15 Yɛsu kaswɛŋ naa:
« Le, làkäl kigyɛɛŋ ntɔn ful a Amfarisi anà là Ɛlɔdi.
» 16 Ba bàsyeelà mbaaŋ ba a ba ntɔn ba bàkäl anki
anà mampà. 17 Yɛsu kàmɛn nde abun, waa kàtɛn a ba
naa: « Ntɔn nkye làsyeelà bɛ mbaaŋ ntɔn lan'kɔɔn
bɛ mampà? Nkye bɛ ŋàtàwal anki un'yɛnà, waa bɛ
mpa làyöbà? Nkye mpem abɛ yàŋàbwà bwoor? 18 Bɛ
làwe anà mii, nkye bɛ làkamanà anki? Bɛ làwe anà
an'tsü, nkye bɛ làkawɛɛmà anki? Nkye bɛ làfàkayöbà
anki: 19 mpal kàtsül mɛ mampà an'tyeen ntɔn abaal
nsaab tyeen, in'lwaŋ aŋàyɔl a itsü in'kwe bɛ làsyen?
» Ba bàtɛn a nde naa: « Kwɛm aŋiyweel. » 20 « Wɛɛ
mpal kàtsül mɛ mampà nsambwaar ntɔn abaal nsaab

nà, in'lwaŋ in'kwe myàŋàyɔl a itsü bɛ làsyen? » Ba
waa bàtɛn naa: « Nsambwaar. » 21 Nde waa kàtɛn
a ba naa: « Nkye bɛ ŋàtàyöb anki? » 22 Ba ban'tol
Bɛtesayidà. Waa bun'twääl ikwàmii mwɛy, bun'böön
naa nde kun'bä. 23 Nde kàtɛ ikwàmii mpi u kɔɔ, waa
kun'twey u nsà a bul. Nde kun'fül an'te u mii, kun'si
an'kɔɔ, waa kun'fuulà naa: « Nkye ngye akimanà
undiir? » 24 Nde kun'duub mii, waa kàtɛɛnà naa: «
Mɛ in'täälà baar, mɛ ba amanà asànaa in'te, wɛɛ ba
bàmuyikyà. » 25 Apan Yɛsu kàfun'sà an'kɔɔ udu a mii.
Baal awà waa kàmɛn ubwaŋàbwaŋ. Nde kàkyer akɔrà,
waa kamɛnà indiir byanswà umwɛy umwɛy. 26 Lalan
Yɛsu kun'fuur nde ndwà ande, waa kun'kyään naa: «
Twon an'bilà akikikye uboo a bul. » 27 Yɛsu kàkyen
anà alɔŋki ande u ntsü an'bul a tsütsü anà Sɛzarɛ a
Filipo. U mbwo, nde kàfuul alɔŋki ande naa: « Baar
bàfàtɛn naa mɛ in'wà nà? » 28 Ba waa bun'fuur naa: «
Ywan Un'düümà, bumwɛy, Ɛli, bumwɛy naa umwɛy
uboo a aŋangɔɔm. » 29 Nde waa ufàfuul: « Wɛɛ bɛ
ŋakwo làtɛn naa mɛ in'wà nà? » Petɔlà waa ufuur: «
Ngye awà Klistɔ. » 30 Yɛsu kaswɛŋ a ngwal naa ba
bàkɔɔn ayäm akà mbuur mwɛy ntɔn nde. 31 Apan,
nde kàsɛmà mukalɔŋ naa: « Mwan a mbuur akyer
aman mpay mbɔɔn. Andwer, amfum a angaŋ anà alɔɔŋ
a in'kɔɔn bàkyer un'tɔn, bàkyer un'dwa, waa ungö
ilä itär nde akyer awiyà. » 32 Ndaa ayi nde kàtɛɛnà
kimii imii. Apan Petɔlà kun'naan ukɔl, waa kàsɛmà
mukun'ŋän. 33 Wɛɛ nde waa kàbulà, kàler alɔŋki ande,
kàŋän Petɔlà, waa kàtɛn naa: « Satanà, kyen ungö a
mɛ! Ntɔn ngye akayweerà anki indiir a Nzam, wɛɛ
indiir a baar. » 34 Ungö nde kàbel un'sɛŋ a baar anà
alɔŋki ande, waa kàtɛn a ba naa: « Isàkal naa mbuur
akwen mukan'lab, wɛy nde ukɔɔb ndür ande, usɛɛn
kulunsi ande, waa kan'lab. 35 Ntɔn mbuur usàkwen
mutii möö ande, wa asàkyà bwà, wɛɛ mbuur usàpiy
möö ande ntɔn mɛ anà làsaŋ aŋàbwaŋ, nde asàtswà
wa. 36 Bweel nà mbuur kan'kwo muwal uman naa
nde kan'wal mɛɛn manswà, wɛɛ möö ande ukyà bwà?
37 Abun, ininà mbuur kan'kwo mupà ntɔn musɔɔm
möö ande? 38 Ntɔn mbuur usàwem mɛ nswɛn anà
ndaa amɛ uboo a nkööl ayi yinswem anà yube, Mwan
a mbuur sye asun'wem nswɛn mpal usàyà nde unsà
làkoo a Taaràndɛ, anà akyeey in'kyɛɛl. »

9 Yɛsu kàfàtɛn a ba naa: « Ndandaa mɛ alàkyään,
amwɛy uboo a baar bà pà, bàsàkwà anki kusà
muman Imwol a Nzam kyàmuyiyà anà ngwal. » 2 Ungö
ilä isyaam, Yɛsu kàwɛl Petɔlà, Zyak anà Ywan, waa
kasyen u mpey udu a mɔŋ a bwɛlàbwɛl. Nde kàyoolà
ifà u mii a ba, 3 ipfɛy ande byàbulà byà tsɛk tsɛk, anà
pɛɛl làmwɛy mpa kan'kwo akà un'yiir mwɛy mutwey.
4 Ɛli kàyàmɛnà anà Mɔsɛ akà ba. Ba bàkayäämà a Yɛsu.
5 Petɔlà kàtɛn a Yɛsu naa: « Un'lɔɔŋ, yubwaŋ naa bi
ikäl apà. Wɛy bi imbaar ntɛn, ntɛn tär: mwɛy ntɔn
ngye, mwɛy ntɔn Mɔsɛ, mwɛy ntɔn Ɛli. » 6 Nde kàyöb
anki naa nde nkye utɛɛnà, ntɔn matɛɛr màkyer awal.
7 Un'böŋ mwey kàyafwee wa, ndaa mwɛy yàtoo uboo
un'böŋ awà naa: « Awà wà Mwan amɛ wà nkween.
Lun'wem! » 8 Ungö apan, bàler ba umbil aba, ba
bàsàman anki akà mbuur mwɛy, Yɛsu mpɛl anà ba. 9
Umpal bàyàtyà ba u mɔŋ, nde katsüŋ mukyään itàkal
akà mbuur mwɛy ndaa bàmɛn ba, tii mpal usàwiyà
Mwan a mbuur uboo a akü. 10 Ba bàkyer akaar nswɛɛŋ
ayi, wɛɛ ba bàfuulà ba a ba naa: « Ikaswaŋà aben
"ngwiiyà uboo a akü"? » 11 Apan ba bun'fuul naa: «
Ntɔn nkye alɔɔŋ a in'kɔɔn bàfàtɛn ba naa: "Ɛli akyer
atwab atàyà"? » 12 Nde kàtɛn a ba naa: « Yabwɛy naa
Ɛli atàyà muyàfuur indiir byanswà u mbwo. Wɛɛ ntɔn
nkye bàsön ba ntɔn Mwan a mbuur naa nde akyɛr
aman mpay mbɔɔn, bun'wal asànaa undiir a bunàbun?
13 Wɛɛ mɛ alàkyään naa Ɛli kàkyàyà, baar bun'kyer
ndaa yanswà bàkwen ba, asànaa bàsön ya ntɔn nde. »
14 Mpal bàyafurà ba akà alɔŋki, ba bàmɛn un'sɛŋ a baar
mbɔɔn apà ba anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bàmusyeelà mbaaŋ
anà ba. 15 Pa kàmɛn wa Yɛsu, un'sɛŋ a baar wanswà
laa kàbamà wa, waa kàkyeenà ntiin mukun'pà mbɔr.
16 Nde waa kafuul naa: « Ininà bɛ làsyeelà mbaaŋ anà
ba? » 17 Baal mwɛy uboo a un'sɛŋ a baar kun'fuur
naa: « Un'lɔɔŋ, mɛ amatwääl mwan amɛ wàbaal: nde
we anà dweelà a nkiin. 18 Ikal kyanswà lun'kaar la,
la lun'bwiy u mɛɛn, mwan ugyɔrà an'te, laa ukwoor
nde an'din ande, waa ubwà un'sey. Mɛ an'tɛn a alɔŋki
angye naa ba bàböŋ la, wɛɛ ba bàsàkal anki anà ngwal.
» 19 Nde waa utɛn a ba naa: « Nkööl iköön làkwikilà, tii
nkye taaŋ mɛ insàkal anà bɛ? Tii mpal nà mɛ in'sàkaŋ
mpem ntɔn bɛ? Lan'twääl awà. » 20 Ba waa bun'twääl.
Umpal làmɛn dweelà a làbe Yɛsu, la làni mwan a
ngwal, mwan kàbü u mɛɛn, waa kàyisilà wàmuyigyɔrà
an'te. 21 Yɛsu kàfuul taaràndɛ naa: « Sɛmà taaŋ nà ya
ifun'yeel? » Nde waa kàten naa: « Sɛmà imbɛy ande.
22 Mbalà mbɔɔn la làfun'tɔɔm u mbaa anà kan'dà ntɔn
mukun'dwa. Wɛɛ, isàkal naa ngye an'kwo mukyer
undiir, yà ibay, ntɔn ngyɛb angye akà bi! » 23 Yɛsu waa
kàtɛn a nde naa: « Isàkal naa ngye an'kwo! ... Indiir

byanswà byàŋàkwo akà mbuur awe anà làkwikilà.
» 24 Apan sye, taar a mwan kàsi un'kwɛŋ naa: « Mɛ
an'sà làkwikilà! Mbay ntɔn an'kɔɔn mɛ làkwikilà! »
25 Yɛsu, abà kàmɛn nde un'sɛŋ a baar wàmuyàköŋ,
nde kàswɛŋ dweelà a làbe, waa kàtɛn naa: « Dweelà a
nkiin anà ikwan'tsü, mɛ amaswaŋ, too ubɔɔ a mwan
wà, twon an'fyefurà! » 26 Dweelà làsi in'kwɛŋ, waa
lun'ni a ngwal. Mwan kàbulà asànaa wàŋàkwà, lalan
bàmbɔɔn bàteenà ba naa: « Nde kan'kwà. » 27 Wɛɛ
Yɛsu kun'tɛ mpi u kɔɔ, kun'mbaar, nde waa kàmbarà.
28 Mpal kàfurà Yɛsu ndwà, alɔŋki ande bun'fuul ukɔl
naa: « Wɛɛ bi, ntɔn nkye mpa ikwe bi muböŋ dweelà
a làbe alanà? » 29 Nde kàtɛn a ba naa: « Dweelà a
tub alà làfàtoo u ngyamàkà mpɛl. » 30 Ba bàlwomà
apan, waa bàsoonà Ngalilɛ. Yɛsu kàkwen anki naa
baar bàyöb. 31 Ntɔn nde kàlɔɔŋà alɔŋki ande, waa
kàtɛɛnà a ba naa: « Mwan a mbuur bàkyer ayun'yälà
kàn'kɔɔ a baar, ba bàkyer ayun'dwà, waa ilä itär ungö
a ndwääl ande, nde akyer ayàwiyà. » 32 Ba bàyöbà
anki ndaa ayin, wɛɛ ba bàweemà bɔɔmà mukun'fuul.
33 Ba bàkyen Kapɛrnawum. Umpal kàkäl nde u ndwà,
Yɛsu kàfuul alɔŋki ande naa: « Ininà bɛ làyisyeelà
mbaaŋ u mbwo? » 34 Wɛɛ ba bàkäl akul, ntɔn u mbwo,
ba bàyisyeelà mbaaŋ ba a ba ntɔn muyöb naa nà
awà mbuur a kölàköl. 35 Yɛsu kàkyer abwaay, waa
kàbel Bàkwen Aŋiyweel, waa kàtɛn a ba naa: « Isàkal
naa mbuur akwen mukäl wàtàtwɛb, wɛy nde ukäl
wàngöngö anà un'syääl a baar banswà. » 36 Apan nde
kàwɛl mwan mwɛy, waa kun'si uboboo a ba. Ungö
akun'böbà mpi, nde kàtɛn a ba naa: 37 « Mbuur awal
mwan asànaa wà kikɔb amɛ, nde kan'wal mɛ ŋakwo:
mbuur kàman'wal, kà mɛ anki nde kan'wal, wɛ Mbuur
kan'töm. » 38 Ywan waa kàtɛn a Yɛsu naa: « Un'lɔɔŋ,
bi kàmɛn mbuur mwɛy wàmuböŋ an'dweelà an'be
kikɔb angye, wɛɛ bi kàleŋ mukun'tsuŋ mukyer abun
ntɔn nde bi kàfilabà anki. » 39 Wɛɛ Yɛsu kàtɛn naa: «
Twon làmutsuŋ, ntɔn kà we anà mbuur anki kan'kwo
mukyer impà kà ikɔb amɛ, waa ungö apan nde ufàtɛn
ube ntɔn mɛ. 40 Abun, mbuur mpa afàtɔn bi wà anà
bi. 41 Mbuur wanswà asàlapà kɔɔb a an'dà anwà, ntɔn
bɛ làbà baar a Klistɔ, mɛ alàkyään ndandaa, bweel
ande làsàkyà anki bwà. 42 « Wɛɛ mbuur wanswà
asiinà umwɛy uboo a bibaan ban'sà làkwikilà bà akà
mɛ mubwà unsà ube, yan'söön ubwaŋ akà nde naa
bun'bäm nkà a kölàköl u bway, waa bun'tɔɔm kà
ɛwà. 43 Isàkal naa kɔɔ angye làfasyen nkuur unsà
ube, tsul la. Ntɔn yan'söön ubwaŋ naa ngye abilà u
möö kɔɔ làmwɛy, akwànaa ngye mukal amà an'kɔɔ
an'möölˌ waa akyà yaaŋ a mbaa mpa làfàdim. [(Geenna
g1067) 44 Kwo, "in'swab myàfàkwà anki, mbaa ifàdim
anki akà ikikye."] 45 Isàkal naa làkɔl angye làfasyen
nkuur unsà ube, tsul la. Ntɔn yan'söön ubwaŋ naa
ngye abilà u möö anà too, akwànaa ngye mukal amyà
in'kɔl myeel, waa akyà yaaŋ a mbaa. [(Geenna g1067)
46 Kwo, "in'swab myàfàkwà anki, mbaa ifàdim anki
akà ikikye."] 47 Isàkal naa dii angye làfasyen nkuur
unsà ube, kwol la. Ntɔn yan'söön ubwaŋ naa ngye
abilà imwol a Nzam anà dii làmwɛy, akwànaa ngye
mukal amyà mii myeel, waa batɔɔm u yaaŋ a mbaa.
(Geenna g1067) 48 Kwo, in'swab myàfàkwà anki, mbaa
ifàdim anki akà ikikye. 49 « Abun, mbuur wanswà
asàlyaŋ u mbaa, asàwal muŋ ntɔn mupɔŋà. 50 « Muŋ
wà undiir aŋàbwaŋ, wɛɛ ntsà awa isàwà, bɛ ya làfuur
aben? Làkäl anà muŋ uboo abɛ ŋakwo, làkäl unsà duu
uboo amwɛy anà bumwɛy. »

10 Yɛsu kàlwomà nde apan, nde kàkyen itiir a nsi
a Yuday, u sim a Yɔrdan lumwɛy. In'sɛŋ a baar
myàfàköŋ apà nde, nde kàfalɔɔŋà asànaa nkääl ande.
2 Amfarisi bàsin tsütsü apà nde ntɔn mukun'fuul naa:
« Nkye mbwo yàmwo baal muböŋ un'kyay ande. » 3
Yɛsu kafuur naa: « Ininà Mɔsɛ kàlaswɛŋ? » 4 Ba bàtɛn
naa: « Mɔsɛ kàpɛ mbwo musɔn ukaan a nkaabà anà
muböŋ un'kaar. » 5 Yɛsu waa kàtɛn a ba naa: « Yà ntɔn
bwoor a mpem abɛ waa nde kàlapɛ nswɛɛŋ ayi. 6 Wɛɛ
u nsɛmà a nkyeer, Nzam "kakyer baal anà un'kaar". 7
"Lalan baal asàwɛy taaràndeˌ anà ngwän, waa usàbääb
a un'kyay ande, 8 waa ba bàböölˌ bàsabulà ndür mwɛy.
Apan, ba bàfàkal anki aböölˌ wɛɛ ndür mwɛy. 9 Abun,
wɛy mbuur ukɔɔn akaab ayi kàtüüb Nzam." » 10
Mpal bàkäl ba u ndwà, alɔŋki bàfun'fuul ntɔn ndaa
ayi. 11 Nde kàtɛn a ba naa: « Baal usàwɛy un'kyay
ande, usàbääl un'kyay asin, nde kan'tà inswem akà
wàtàtwɛb. 12 Isàkal naa un'kaar kan'wɛy un'dim ande,
usàwal wàsin, nde wà un'kaar inswem. » 13 Baar
bàtwäälà baan ntɔn nde kabä, wɛɛ alɔŋki bàŋän ba. 14
Mpal kàmɛn nde abun, Yɛsu kàmɛn ube, waa kàtɛn a
ba naa: « Làwɛy baan bàyi akà mɛ! Twon làmatsuŋ,
ntɔn Imwol a Nzam kye a baar abà asànaa ba. 15
Ndandaa mɛ alàkyään, mbuur mpà awal Imwol a
Nzam asànaa mwan, nde kya usàbilà anki. » 16 Ungö,
nde kàbööbà baan, waa kasi an'kɔɔ ntɔn mukasaak. 17
Mpal kàkäl Yɛsu mukyà, mbuur mwɛy kàyi u ntiin,
waa kàbü an'köm kusà ande, waa kun'fuul naa: «

Un'lɔɔŋ aŋàbwaŋ, mɛ in'kyer aben muwal bweel a möö a mbul a in'tye? » (aiōnios g166) 18 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Ntɔn nkye aman'bel ngye aŋàbwaŋ? Akà mbuur mwɛy wàŋàbwaŋ watɛy isàkal naa kà Nzam mpɛl anki. 19 Ngye akiyöb in'kɔɔn: "Twon an'dwà, twon an'tà inswem, twon an'yib, twon an'tà imbäl a loor, twon an'kyer mbuur ube, sà làkoo akà taaràŋà anà ngwa." » 20 Mbuur waa kun'fuur naa: « Un'lɔɔŋ, ayin yanswà mɛ in'kyer afàlab sɛmà imbɛy amɛ. » 21 Yɛsu kun'ler nde, waa kun'kwen, waa kàtɛn a nde naa: « Undiir mwɛy mpɛl kàmaköön: kyen, yälà indiir angye byanswà, pà ngim ya akà aŋàlàmbwà, waa ngye asàwal un'naaŋ u du. Ungö apan, yan'läb. » 22 Wɛɛ u ndaa ayi, nde kàbü mpye, waa kàkyen u ngyɛb mbɔɔn. Ntɔn nde kàkäl anà indiir mbɔɔn. 23 Yɛsu kàler umbil ande, waa kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Yà mpay mbɔɔn akà aŋin'naaŋ mubilà kà Imwol a Nzam! » 24 Alɔŋki bàmɛn mpay ntɔn ndaa ande. Wɛɛ Yɛsu kàfàtɛn a ba naa: « Baan amɛ, yà mpay mbɔɔn mubilà kà Imwol a Nzam! 25 Mpay yatɛy mbɔɔn akà mpoonà mubilà u mun a nsway akwànaa ŋun'naaŋ mubilà kà Imwol a Nzam. » 26 Ba bakyer abem mbɔɔn, waa bàtɛɛnà ba a ba naa: « Abun, nà kan'kwo muwà möö? » 27 Yɛsu kaler, waa kàtɛn naa: « Ya ikwe anki akà baar, wɛɛ akà Nzam yanswà ikyer afàkwo. » 28 Petɔlà kàsɛmà mutɛn a nde naa: « Le bi, bi kàkyàwɛy indiir byanswà ntɔn mulab ngye. » 29 Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: « Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa mbuur an'sàwɛy ndwà, atɔŋ abaal, atɔŋ akaar, ngwän, taaràndɛ, baan, an'ywaŋ ntɔn mɛ anà ntɔn Làsaŋ Aŋàbwaŋ, 30 nde asàwal mbalà nkam aŋàsöönà u paŋà alà, ndwà, atɔŋ abaal, atɔŋ akaar, ngwän, baan, an'ywaŋ, - anà nkwaaŋ - anà u paŋà làyà, möö a mbul a in'tye. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Lalan, bàtàtwɛb mbɔɔn bàsàkal bàngöngö, bàngöngö bàsàkal bàtàtwɛb. » 32 Ba bàkäl u mbwo mubeenà Yɛlusàlɛm. Yɛsu kàyikyeenà kusà a ba. Ba bàkäl mutɛɛr, baar bàyun'labà bàkal u bɔɔmà. Apan nde kàfàwal Bàkwem Aŋiyweel anà nde, waa kàsɛmà mukakyään ndaa ayà ikun'bweel: 33 « Le, bi iwàmubeenà Yɛlusàlɛm, akun Mwan a mbuur bàkyer akun'yälà akà amfum angaŋ anà akà alɔɔŋ a in'kɔɔn. Ba bàkun'tsüül mbar a ukwà, waa bàkun'yälà kan'kɔɔ a baar mpa abà Ayudà, 34 bàkyer akun'sɛ, bàkyer akun'tsul an'te, bàkyer akun'kam an'füm anà bàkyer akun'dwa, wɛɛ ungö a ilä itär, nde akyer asàwiyà. » 35 Apan, Zyak anà Ywan, baan a Zebeday, bàkyen tsütsü apà Yɛsu, waa bàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikwen naa ngye akyer ntɔn bi undiir kalööm bi. » 36 Nde waa kàtɛn a ba naa: « Ininà bɛ làkwen naa mɛ in'kyer ntɔn bɛ? » 37 Ba bun'fuur naa: « Ipɛ mbwo bi mubwaay u làkoo angye, umwɛy u kɔɔ angye là ibaal, wumwɛy u kɔɔ angye là ikaar. » 38 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Bɛ làyöbà anki undiir làlɔɔmà bɛ. Nkye bɛ làn'kwo munwà kɔɔb a mpay in'yànwà mɛ, itàkal naa muwal ndüümà ayin'yàwal mɛ? » 39 Ba bàtɛn a nde naa: « Bi kan'kwo. » Yɛsu waa kàtɛn a ba naa: « Kɔɔb in'yànwà mɛ, bɛ làkyer ayànwà la, ndüümà in'wal mɛ, bɛ làkyer ayàwal ya. 40 Wɛɛ mubwaay u kɔɔ amɛ là ibaal itàkal là ikaar, kà mɛ anki an'kwo mupà: ikal abi byà ntɔn baar kàlöön Nzam bya. » 41 Bàkwen bumwɛy bàwem ba ndaa ayin, ba bàmɛn Zyak anà Ywan ube. 42 Apan Yɛsu kabel, waa kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ làkyàyöb naa baar bàfàmɛnà asànaa amfum a in'sɛŋ bàfasà ungyɛl a in'kɔl aba, baar an'köl an'köl bàfàswaŋ ba iköb aba. 43 Ya ikwe anki mukal abwɛy uboo abɛ. Wɛɛ isàkal naa mbuur akwen mukal wàkölàköl uboo abɛ, wɛy nde ukäl un'syääl abɛ, 44 mbuur wanswà akwen mukal wàtàtwɛb uboo abɛ, nde akal un'sɔ a baar banswà. 45 Lalan Mwan a mbuur kàyi anki ntɔn bun'syääl, wɛɛ nde kàyi ntɔn musyääl anà mupà möö ande asànaa nkwiy ntɔn baar mbɔɔn. » 46 Ba bàtöl Yɛlikɔ. Umpal kàkäl Yɛsu mutoo u bul alan anà alɔŋki ande anà un'sɛŋ a baar mbɔɔn, ikwàmii Bartimɛ, mwan baal a Timɛ, kàkäl aŋàbwaay ukɔl a mbwo mulɔɔmà. 47 Mpal kàwem nde naa awɛy Yɛsu un'nsi Nasàlɛr kàkäl, nde kàsɛmà mukuub in'kwɛŋ: « Mwan a David, Yɛsu, nsyääm! » 48 Bàmbɔɔn bun'swɛŋà naa nde ukäl akul, wɛɛ nde kàsöönà mulaal: « Mwan a David, nsyääm! » 49 Yɛsu waa kàmbär, waa kàtɛn naa: « Lun'bel! » Ba bàbel ikwàmii, waa bàtɛn a nde naa: « Wal ibaal, mbarà, nde kàmabel. » 50 Apàn, nde kàpiy kàzak ande, waa kàmbarà, kàparà ntiin mukyà akà Yɛsu. 51 Yɛsu kun'fuul naa: « Ininà ngye akwen mɛ mukyer ntɔn ngye? » Ikwàmii kun'fuur naa: « Un'lɔɔŋ, wɛy mɛ in'fàman! » 52 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Kyen, làkwikilà angye làmatswà möö. » Apan sye nde waa kàfàman, waa kàyilabà Yɛsu u mbwo.

11 Mpal bàtöl ba tsütsü a Yɛlusàlɛm, tsütsü a Bɛtfagɛ anà Bɛtani, mper a mɔŋ a In'te a Ɔlive, Yɛsu kàtöm abööl uboo alɔŋki ande, 2 waa kàtɛn a ba naa: « Làkyen u bul lanà kusà a bɛ: Pa làkàbilà bɛ uboo a la, bɛ làkàman mwan a ntsür bàfàbel naa anɛs, udu awa mbuur ŋàtàlaar anki. Làtsuuŋ wa, lan'twääl awà. 3

Isàkal naa mbuur kan'tɛn a bɛ naa: "Ntɔn nkye làkyerà
bɛ abun?" Lun'fuur naa: "Mwol we anà mfun a wa,
waa làgyägyä nde ayàfuur wa apà." » 4 Apan, ba waa
bàkyen, waa bàmɛn mwan anɛ wàŋàbäm u nsà tsütsü
a munàmbwo, u balàbal. Ba bàtsuuŋ wa. 5 Baar amwɛy
bàkäl paa bafuul naa: « Ntɔn nkye làtsuuŋà bɛ mwan
anɛ? » 6 Ba bafuur asànaa kàtɛn Yɛsu, ba waa bawɛy
musyen wa. 7 Ba bàsyen mwan anɛ akà Yɛsu, waa
bàyeel ipfɛy aba udu a wa, Yɛsu waa kàbwaay udu a
wa. 8 Baar mbɔɔn bàyeel ipfɛy aba u mbwo, bumwɛy
ibwiy a nkay bàtsüülà ba kan'ywaŋ. 9 Baar bàyikyeenà
kusà anà baar bàyilabà bàkäl muyisà in'kwɛŋ naa: «
Ɔsana! Nsaak ikäl akà mbuur ayà kikɔb a Mwol! 10
Nsaak ikal kà imwol kyan'yà, imwol a taaràbi David!
Ɔsana kà ikal a dudu! » 11 Yɛsu kàkyen Yɛlusàlɛm, waa
kàbilà u ndwà a Nzam. Ungö muler indiir byanswà
byàkäl apà nde, taaŋ sye làkäl làŋàkyà, waa kàtoo,
kàkyen Bɛtani anà Bàkwem Aŋiyweel. 12 Taaŋtyà,
umpal bàtoo ba u Bɛtani, Yɛsu kàwen ngyal. 13 Apan
waa kàtääl un'te a an'fige kàkäl anà nkay, nde kàkàler
wa naa nkye nde akyàman undiir mwɛy. Wɛɛ mpal
kàsin nde tsütsü, nde kàmɛn nkay mpɛl, ntɔn la làkäl
anki paŋà a an'fige. 14 Lalan kàtɛn nde a wa naa: «
Wɛy mbuur mwɛy ukɔɔn asàdyà imbɛŋ angye akà
ikikye! » Alɔŋki ande waa bàwem. (aiōn g165) 15 Ba bàtöl
Yɛlusàlɛm. Yɛsu kàbilà u ndwà a Nzam, waa kàsɛmà
muböŋ baar bàyäälà anà bàsöömà u ndwà a Nzam:
nde kàbuum mɛsà a agyɛɛŋ a ngim anà an'kir a ayääl
a nkokà, 16 nde kàwɛy anki akà mbuur mwɛy mulyaaŋ
anà undiir u ndwà a Nzam. 17 Nde kàlɔɔŋà, waa
kàtɛɛnà a ba naa: « Nkye bàsön anki naa: "Ndwà amɛ
bàsabeelà ndwà a ngyamàkà ntɔn in'sɛŋ myanswà"?
Wɛɛ bɛ, bɛ ya làkyàbuul mboo a mbüüb! » 18 Amfum
a angaŋ anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bàwem ba ndaa ayin,
ba bàleŋà mbwo mukun'dwa. Ntɔn ba bun'weemà
bɔɔmà, ntɔn an'lɔɔŋ ande màtü un'sɛŋ a baar. 19 Mpal
làbü sisye, Yɛsu anà alɔŋki ande waa bàtoo u bul a
kölàköl. 20 Mpal bàkal ba mulyaaŋ u tutu, ba bàmɛn
un'te a an'fige wàŋàyɔm tii kà in'swɛy awa. 21 Petɔlà
kàyɔbà nde, laa kàtɛn nde naa: « Un'lɔɔŋ, ler, un'te
a an'fige akwà kàküül ngye kan'yɔm wanswà. » 22
Yɛsu kafuur naa: « Làkäl anà làkwikilà akà Nzam. 23
Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa mbuur kan'tɛn a
mɔŋ wà naa: "Lwomà apan, kyen kàbü u ngyäl", ukɔɔn
asà nkyɛɛr u mpem ande, wɛɛ nde usi làkwikilà naa
ndaa kan'tɛn nde ikyer akwo, ya sye laa isàkwo ya
ntɔn nde. 24 Lalan mɛ alàkyään naa: indiir byanswà
làlɔm bɛ unsà ngyamàkà, làkäl anà làkwikilà naa bɛ
bya lan'wal, bya byàbɛ. 25 Umpal làwà bɛ umbäär
u ngyamàkà, isàkal naa bɛ làwe anà nkir a mbuur,
lun'dwääl nkul, waa Taaràbɛ awà u du uyàladwääl sye
nkul a ibii abɛ. [26 Wɛɛ bɛ làsàkɔɔn adwääl nkul a
ibii, Taaràbɛ awà u du uyàladwääl anki sye nkul a ibii
abɛ.] » 27 Ba ban'yàfurà Yɛlusàlɛm. Umpal kàkäl Yɛsu
muyiyoolà uboo a ndwà a Nzam, amfum a angaŋ,
alɔɔŋ a in'kɔɔn anà andweer bàyàsin apà nde, 28 waa
bàtɛn a nde naa: « Unsà iköb nà akyerà ngye indiir
abi? Itàkal naa nà kapɛ iköb mukyer bya? » 29 Yɛsu
kàtɛn a ba naa: « Mɛ alàsà mfuul mwɛy mpɛl, lan'fuur,
waa mɛ in'yàtɛn a bɛ naa unsà iköb nà mɛ in'kyerà
indiir abi. 30 Nkye ndüümà a Ywan yàfü du lɛɛ akà
baar? Lan'fuur! » 31 Ba bàyweerà ba a ba naa: « Kya bi
isàtɛn naa: "U du", nde ayifuul naa: "Ntɔn nkye mpa
lun'si bɛ làkwikilà?" 32 Wɛɛ, nkye bi itɛn naa: "Akà
baar"...? - Ba bàtiinà un'sɛŋ a baar bɔɔmà, ntɔn ba
banswà bàsii naa Ywan kàkäl ŋangɔɔm ndandaa. » 33
Lalan bàfuur ba akà Yɛsu naa: « Bi iyöb anki. » Apan
Yɛsu waa kàtɛn a ba naa: « Mɛ sye alàkyään anki unsà
iköb nà mɛ in'kyerà indiir abi. »

12 Apan Yɛsu kàsɛmà muyääm a ba unsà nsim naa:
« Mbuur mwɛy kàkön ywaŋ a vin. Nde kàdiŋà la
a làpaŋ. Nde kàtöŋ ikal mukaam mbɛŋ anà ndwà a
ikyɛɛŋ. Ungö apan nde kàpɛ la akà baar musyääl a
la, waa kàkyen. 2 Utaaŋ mubwo, nde kàtöm un'syääl
ande mwɛy akà baar bàfàkyer vin ntɔn muwal akà ba
kab a isaa lànde. 3 Baar abà bàtɛ un'syääl awà mpi,
bun'düb, waa bun'fuur an'kɔɔ ipɔl. 4 Nde kàfatööm
un'syääl asin. Awà sye, ba bun'düb kun'tswe, waa
bun'tö. 5 Nde kàtöm wàsin, wawun sye ba bàkyer
un'dwà, anà bàsin sye mbɔɔn: bumwɛy bàkyer adüb,
bumwɛy bàkyer adwa. 6 Nde kàsàsal awà nà mwan
ande mwɛy mpɛl wà nkween. Nde kun'töm ungöngö,
waa kàtɛn naa: "Ba bàyàkàkömà mwan amɛ." 7 Wɛɛ
baar bàfàkyer vin bàtɛn ba a ba naa: "Le ikyee ande.
Làyi bi kun'dwä, waa ywaŋ làyàkal làbi!" 8 Apan, ba
bun'tɛ mpi, bun'dwä, waa bun'tɔɔm unsà a ywaŋ a
vin. » 9 « Apan ŋàywaŋ asàkyer aben? Nde akyer
asàyà, akyɛr asàswaŋ baar mukadwa, waa usàpà ywaŋ
akà baar asin. 10 Nkye bɛ làtäŋ anki itiir a ndaa ki
uboo a Ndaa Aŋàsɔn: "Nkɔŋ bàpiy atööŋ, yàkyàbulà
nkɔŋ a twɛrà. 11 Ayi ndaa yàfü akà Mwol: ya yà ndaa
ubem u mii a bi!" » 12 Ba bàleŋà ipöl mukun'kɔr, wɛɛ
ba bàtiinà un'sɛŋ bɔɔmà. Ba bàkyer ayöb naa nde nsim

ayi kàtɛ ntɔn ba. Apan ba bàsun'wɛy, waa bàkyen. 13
Ungö apan, ba bun'tööm Amfarisi amwɛy anà baar a
Ɛlɔdi ntɔn ba bun'lwɛb ndaa u mbwo a ntɛɛn ande
ŋakwo. 14 Ba bàyàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikyàyöb
naa ngye awà swalaa anà ngye afàlab anki ukwen
a mbuur mwɛy: ngye afàler anki ntabwey a baar,
wɛɛ ngye afàlɔŋ mbwo a Nzam unsà ndandaa. Nkye
bàkyàpà mbwo, lɛɛ tɛy, mufur itɛr akà Sɛzar? Nkye bi
ikyer afur lɛɛ ifur anki? » 15 Wɛɛ nde, abà kàyöb nde
mpem yweel aba, nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye
làman'lwab bɛ? Lan'twääl itɛr a ngim, mɛ in'kwen
muman kya. » 16 Ba bun'twääl imwɛy. Yɛsu waa kafuul
naa: « Ntabwey anà ikɔb ki udu akya byà nà? » Ba
bàfuur naa: « Byà Sɛzar. » 17 Yɛsu waa kàtɛn a ba
naa: « Làpɛ indiir a Sɛzar akà Sɛzar, indiir a Nzam akà
Nzam. » Ba bàkyer abemà ntɔn nde. 18 Asadusu amwɛy
ban'yà akà Yɛsu. Baar abà bàfàtɛn naa akü bàfàwiyà
anki. Ba bun'fuulà abà: 19 « Un'lɔɔŋ, Mɔsɛ kàsɔn abà
ntɔn bi: "Isàkal naa baal mwɛy un'tɔŋ ande kan'kwà,
kan'sàwɛy un'kaar, ukɔɔn awɛy baan, wɛy nde ubääl
un'kweel un'dim awà ntɔn mupà un'tɔŋ ande mbɛŋ."
20 Bàkäl anà atɔŋ nsambwaar. Wàtàtwɛb kàkyer abääl,
waa kàkü ukɔɔn asàwɛy mwan. 21 Wàyweel kàbääl
un'kaar awun, waa kàkü ukɔɔn asàwɛy mwan. Wàtär
sye abun, 22 ba bànsambwaar bàsàwɛy anki akà mwan
mwɛy. Ungö a ba bànswà, un'kaar sye waa kàkü. 23 U
ngwiiyà, mpal bàsàwiyà akü, nde asàkal un'kyay a
nà uboo a ba? Ntɔn ba bànsambwaar bàkyer un'bääl!
» 24 Yɛsu kakyään naa: « Ntɔn bɛ làyöb anki Ndaa
Aŋàsɔn, itàkal ngwal a Nzam, waa bɛ lan'diimà mbwo,
kabwɛy anki? 25 Abun, mpal bàsàwiyà baar uboo
a akü, ba bàsàbääl anki akyay, itàkal adim, wɛɛ ba
bàsàkal asànaa akyeey u du. 26 Ntɔn ngwiiyà a akü,
nkye bɛ làtäŋ anki, uboo a un'kaan a Mɔsɛ, unsà nsim
a ibwiy a mbaa, ndaa kàtɛn Nzam a nde naa: "Mɛ in'wà
Nzam a Abàlam, Nzam a Izak anà Nzam a Yakɔb."
27 Nde kà wà Nzam a akü anki, wɛɛ wà baar a möö.
Bɛ làkadiimà mbwo mbɔɔn. » 28 Un'lɔɔŋ a in'kɔɔn
mwɛy awà kàwem nsyeel a mbaaŋ aba, kàkyer ayöb
naa Yɛsu kafuur ubwaŋ, laa kàsin nde, waa kun'fuul
naa: « Un'kɔɔn nà wàtàtwɛb unsà in'kɔɔn myanswà?
» 29 Yɛsu kàfuur naa: « Wàtàtwɛb awà: "Isàlɛl, wem,
Mwol Nzam abi, Mwol wà mwɛy, 30 ngye ayàkwen
Mwol Nzam angye unsà mpem angye yanswà, unsà
möö angye wanswà, unsà an'kyän angye manswà anà
unsà ngwal angye yanswà." 31 Wàyweel awà: "Ngye
ayàkwen un'tɔŋ angye asànaa ngye ŋakwo." In'kɔɔn
asin myatɛy myasöön ami. » 32 Un'lɔɔŋ a in'kɔɔn
kàfàtɛn naa: « Un'lɔɔŋ, ngye an'tɛn ndandaa: Nde wà
nde mpɛl, wàsin watɛy, 33 waa, mukun'kwen u mpem
ande yanswà, kun'yɛnà ande wanswà, u ngwal ande
yanswà, anà mukwen un'tɔŋ ande asànaa nde ŋakwo,
yan'söön ibɔɔn byanswà anà an'kab. » 34 Yɛsu kàmɛn
nde naa nde kan'fuur a un'yɛnà, waa kàtɛn a nde naa:
« Ngye kwel watɛy anà Imwol a Nzam. » Ungö apan,
akà mbuur mwɛy kàfun'sà anki mfuul. 35 Apan, Yɛsu
kàlɔɔŋà u ndwà a Nzam, waa kàtɛɛnà naa: « Ya ye
aben naa alɔɔŋ a in'kɔɔn ban'kwo mutɛn naa Klistɔ
wà mwan a David? 36 David ŋakwo kàtɛn u ngwal a
Dwɛɛl In'kyɛɛl naa: "Mwol kàtɛn a mwol amɛ naa:
Bwaay u kɔɔ amɛ là ibaal, tii mpal in'sàsà mɛ ayiiŋ
angye u ngyɛl in'kɔl angye." 37 David ŋakwo kun'bel
Mwol, apan nde mwan ande wà aben? » Un'sɛŋ a
baar mbɔɔn kun'weemà unsà un'sak. 38 Unsà an'lɔɔŋ
ande, nde kàtɛɛnà naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn alɔɔŋ
a in'kɔɔn: ba bàfàkwen muyilyaaŋ anà mvwɛl, naa
bapɛ mbɔr kà ikal a nköŋ, 39 bàfàsɔɔl anˈkir amà
kusà uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà anà ikal atàtwɛb
kà in'kyɔm. 40 Ba bàfàduum indiir a akweel adim,
taaŋ nsil alan ba bàfasà ngyamàkà a bwɛlàbwɛl. Nsaŋ
aba isàkal yà kölàköl! » 41 Apan Yɛsu kàbwaay kusà
a insak a an'kab, waa kàlerà naa baar bàkàsaa aben
ngim uboo a kya. Aŋin'naaŋ bàmbɔɔn bàsye mbɔɔn.
42 Un'kweel a un'dim wàŋàlàmbwà waa kàyi, waa kàsi
bitɛr a ngim ibyeel, byàsànten. 43 Yɛsu kàbel alɔŋki
ande, waa kàtɛn a ba naa: « Ndandaa mɛ alàkyään,
un'kweel a un'dim wàŋàlàmbwà wà kàn'sà yàŋàsöön
baar banswà bàsaa uboo a insak. 44 Ntɔn baar banswà
ban'pà ngim iköön ndöŋ akà ba. Wɛɛ nde, nde kan'wal
unsà làmbwà ande ntɔn mupà yinà yanswà kàkäl nde
ayà ntɔn möö ande. »

13 Umpal kàkäl Yɛsu mutoo u ndwà a Nzam, umwɛy
uboo a alɔŋki ande kàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ,
le! In'kul nà myàkölàköl, ndwà nà yàkölàköl! » 2
Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: « Ngye akimanà ndwà a
kölàköl yi! Akà nkɔŋ mwɛy ifàsàsal anki udu a nkɔŋ
yumwɛy. Ya yanswà ikyer asàbwabà. » 3 Yɛsu kàkäl
aŋàbwaay u mɔŋ a in'te a ɔlive, kusà a ndwà a Nzam.
Petɔlà, Zyak, Ywan anà Andrɛ bun'fuulà ukɔl naa:
4 « Isam, mpal nà ndaa ayi isàyà, idiim nà isàswaŋ
naa indiir abi byanswà ikyer asàkwo. » 5 Apan, Yɛsu
kàsɛmà mutɛn a ba naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ, mbuur
twon amàlakur. 6 Ntɔn baar mbɔɔn bàsàyà kà ikɔb

amɛ, waa bàsàtɛn naa: "Wà mɛ", waa ba bàsàkur baar
mbɔɔn. 7 Mpal làsàwem bɛ làsaŋ a ità anà in'bää
a ità, twon lan'man bɔɔmà: yubwaŋ naa bya itàyà,
wɛɛ bya kà isàkal ntsüü anki. 8 Ntɔn un'sɛŋ mwɛy
asànwaan a un'sɛŋ wumwɛy, imwol mwɛy a imwol
kyumwɛy, kà ikal imwɛy imwɛy, mɛɛn ikyer asàtɛɛr,
ngyal ikyer asàkal. Indiir abi byanswà bià nsɛmà a
in'swaŋ. 9 Làkäl kà igyɛɛŋ. Bàkyer asàlayälà u mbay a
nsaŋ anà u ndwà a nköŋ a Ayudà, basàlakam iki, bɛ
làsàkàsà in'lɔn kusà a amfum a itiir a mɛɛn anà kusà a
amfum a nsi ntɔn mɛ: kya isàkal imbäl ntɔn ba. 10
Ntɔn Làsaŋ Aŋàbwaŋ bàkyer atàkyään la akà in'sɛŋ
myanswà. 11 Mpal bàsàlasyen ntɔn mukàlayälà, twon
lan'kyɛɛr kusà naa bɛ nkye làyàkàtɛn, wɛɛ ya bàsàlapà
utaaŋ alan, làtɛn ya. Ntɔn kà bɛ anki làsàtwey mun,
wɛɛ Dweelà Inkyɛɛl. 12 Un'tɔŋ asàyälà un'tɔŋ ande
ntɔn bun'dwä, taa asàyälà mwan ande, baan bàsàbɛy
aböör aba, waa bàsatsüül ukwà. 13 Baar banswà bàkyer
asàlayiiŋ ntɔn ikɔb amɛ. Wɛɛ mbuur asàkaŋ mpem tii
u ntsüü, asàwà möö. 14 « Mpal làsàman bɛ lingyoomà
aŋàdiir lan'bwaay kà ikal mpa lan'kwo la mukal, -
wɛy mbuur akataŋà uyöb! Apan, wɛy baar bàsàkal u
Yuday, bàtiin uboo a myɔŋ, 15 wɛy mbuur asàkal udu
a mpaan a ndwà, ukɔɔn asàtɔlà ntɔn muwal undiir
u ndwà ande, 16 wɛy mbuur asàkal u ywaŋ, ukɔɔn
afurà ndwà ntɔn mukàwal ipfɛy ande. 17 Ngyɛb akà
akaar bàsàkal anà an'yöm anà akakaar bàsànüü ilä
abin! 18 Làyamà naa ndaa ayi iköön asàyà u paŋà
a làbe! 19 Ntɔn, ilä abin isàkal ilä a mpay aŋàdiir
mpa aŋàtàman fà nsɛmà a mɛɛn kàkyer Nzam tii
papanà, anà ya ifàsàkal anki akà ikikye. 20 Yàlàkal
naa Mwol ukɔɔn atyey ilä abi, akà mbuur mwɛy möö
kàlàwà anki. Wɛɛ, ntɔn baar kàsöölnde, nde kàtyey
ilà abi. 21 Abun, isàkal naa mbuur kan'tɛn a bɛ naa:
"Le, Klistɔ awà kà!" Itàkal naa: "Le, awunà kunà!",
twon làmukyey. 22 Ntɔn Aklistɔ a loor anà aŋangɔɔm
a loor bàkyer asàtoo, waa bàsàkyer idiim anà impà
ntɔn mukur, itàkal sye baar aŋàsɔɔl, kya mbwo isàkal.
23 Abun bɛ, bɛ làkäl kà igyɛɛŋ! Indiir abi byanswà
mɛ kàkyàlaweey kusà. 24 « Wɛɛ kà ilä abin, ungö a
mpay aŋàdiir ayin, taaŋ làsàbwà làpib, nsöŋ ufàsàpà
anki kyɛɛy awa, 25 mbwaar isàfà du waa isàbwà,
ngwal a du ikyer asàni. 26 Apan ba bàsàman Mwan a
mbuur wàmuyà uboo a un'böŋ unsà ngwal mbɔɔn anà
làkoo. 27 Apan nde asàtɔm akyeey anà asàböbà baar
kàsöölnde kà an'twɛrà man'nà, fà nswɛŋ a mɛɛn tii
u nswɛŋ a du. 28 « Làyöb lwɛŋ lan'fà uboo a nsim a
un'te a fige: an'kɔkà màsàbulà bɔɔlàbɔɔl, nkay isàfulà,
bɛ lan'yöb naa un'tye wà tsütsü. 29 Asànaa bɛ sye,
mpal làsàman bɛ indiir abi byan'yà, làyöb naa Mwan
a mbuur wà tsütsü u munàmbwo. 30 Ndandaa mɛ
alàkyään: nkööl ayi isàlyaŋ anki kusà ndaa ayi yanswà
mukwo. 31 Du anà mɛɛn màkyer asàlyaaŋ, wɛɛ ndaa
amɛ isàlyaaŋ anki akà ikikye. 32 « Wɛɛ ilä kya itàkal
taaŋ la, akà mbuur mwɛy uyöb anki bya, itàkal akyeey
a du, itàkal Mwan, akà mbuur mwɛy, nà Taa mpɛl. 33
Làkäl kà igyɛɛŋ, làduub mii abɛ, ntɔn bɛ làyöb anki
mpal nà ya isàkwo. 34 Ya isàkal asànaa mbuur mwɛy
kan'kàlyaaŋ: nde an'sàwɛy ndwà ande, an'sàpà iköb
akà asyääl ande, mbuur mbuur anà isal ande, waa
uswaŋ un'kyɛɛŋ a munàmbwo muduub mii. 35 Lalan,
làduub mii, ntɔn bɛ làyöb anki mpal usàyà nkum a
ndwà, làsisye lɛɛ u mpöŋàmpöŋ, u mbeel a nkɔ lɛɛ
u tutu, 36 manà nde uyà kà imbürà, waa kàlaman
bàŋàböön. 37 Ndaa in'tɛɛnà mɛ yi a bɛ, mɛ in'tɛɛnà a
baar banswà: Làduub mii! »

14 Byàsäl ilä ibyeel Pak anà un'kyɔm a mampà iköön
ful mukwo, amfum a angaŋ anà alɔɔŋ a in'kɔɔn
bàleŋà impeenà mukɔr Yɛsu, waa bun'dwa. 2 Ntɔn
ba bàtɛɛnà naa: « Kà uboo a un'kyɔm anki, manà
lingyoomà layàbilà uboo a un'sɛŋ. » 3 Yɛsu kàkäl
u Bɛtani u ndwà a Simɔn ŋabay, mpal kàkäl nde u
mɛsà mudyà, un'kaar mwɛy kàyi anà làbuuŋ aŋàyɔl a
may a usɔŋ a ndandaa màntal mbɔɔn. Nde kàduub la,
waa kun'tsüül udu a un'tswe. 4 Baar bumwɛy bàkäl
paa bàmɛn ube, waa bàtɛɛnà ba a ba naa: « Ntɔn
nkye mubi may a usɔŋ amà abà? 5 Yàlàbwaŋ naa
bàyälà ma màŋàsöönà nkam tär yà itɛr a ngim, waa
bàlàpà aŋàlàmbwà! » Ba bàpɛlà un'kaar awà. 6 Wɛɛ
Yɛsu kàtɛn naa: « Lun'si a duu. Ntɔn nkye lun'paa bɛ
mpay? Nde kan'kyer undiir aŋàbwaŋ akà mɛ. 7 Ntɔn
aŋàlàmbwà bɛ làbà anà ba taaŋ lanswà, bɛ lan'kwo
mukakyer ubwaŋ mpal làkwen bɛ, wɛɛ mɛ, mɛ anà bɛ
watɛy taaŋ lanswà. 8 Undiir kàkwen nde mukyer, nde
kan'kyer wa: kusà nde kan'tsuul ndür amɛ may a usɔŋ
ntɔn ndyee aya. 9 Ndandaa mɛ alàkyään, ntsü yanswà
bàsàpay Làsaŋ Aŋàbwaŋ, u mɛɛn manswà, bàsataa
ndaa kan'kyer un'kaar wà ntɔn muyɔbà möö ande. » 10
Yudas Iskaryɔt, umwɛy uboo a alɔŋki Kwem Aŋiyweel,
kàkyen akà amfum a angaŋ ntɔn mukàyàlà Yɛsu. 11 Ba
bàkäl kà un'sak ntɔn làsaŋ alan. Ba bàdirà mukun'pà
ngim. Apan nde kàleŋà ipöl aŋàbwaŋ mukun'yälà. 12
Ilä atàtwɛb kyà mampà iköön ful, ilä bàfàdwa in'tö a

in'kɔk ntɔn isaa a Pak, alɔŋki a Yɛsu ban'tɛn a nde naa: « Ikal nà ngye akwen bi ikàyilà ntɔn ngye akàdyà Pak? » 13 Apan Yɛsu kàtöm alɔŋki ande bööl, waa kàtɛn a ba naa: « Làkyen u bul a kölàköl, bɛ làkàman baal mwɛy we anà làbuuŋ a anˈdà ayàmɛɛn anà bɛ, lun'läb. 14 Ikal kyanswà ukàbilà nde, làtɛn akà ŋàndwà naa: "Unˈlɔɔŋ kan'tɛn naa: Làken suk in'dyà mɛ Pak anà alɔŋki amɛ?" 15 Nde akàlaswaŋ suk a du làkölàköl làŋakwo anà indiir byanswà. Ngiil ntɔn bi, bɛ làkàkyer kwo. » 16 Alɔŋki bàkyen ba, bàtöl ba u bul a kölàköl, ba bàmɛn asànaa kàtɛn nde a ba, waa bàyöŋà Pak. 17 Mpal làbü sisye, Yɛsu kàyi anà Bàkwem Aŋiyweel. 18 Umpal bàkäl ba u mɛsà bàmudyà, nde kàtɛn naa: « Ndandaa mɛ alàkyään, umwɛy uboo a bɛ awàmudyà anà mɛ, akyer ayan'yälà. » 19 Alɔŋki bàmɛn ngyɛb mbɔɔn, waa bàsɛmà mukun'fuul umwɛy umwɛy: « Nkye an'kwo ikäl mɛ? » 20 Nde kàtɛn a ba naa: « Umwɛy uboo a Bàkwem Aŋiyweel, kan'dümà kɔɔ ande mbwo mwɛy anà mɛ uboo làlɔŋà. 21 Ntɔn Mwan a mbuur akyer akyà asànaa bàsön ya ntɔn nde, wɛɛ ngyɛb akà mbuur ban'yälà Mwan a mbuur u mbwo a nde! Yàlàkal ubwaŋ mbɔɔn akà nde naa bàkɔɔn unˈbɔr! » 22 Utaaŋ adyà, Yɛsu kàwɛl mampà, ungö musaak ma, nde kàtsül ma, waa kapɛ, waa kàtɛn naa: « Làwɛl, ayi yà ndür amɛ. » 23 Waa kàwɛl kɔɔb, ungö mufuur anˈtɔɔn, nde kapɛ la, waa ba banswà bànü unsà la. 24 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Amà an'kil amɛ, an'kil a nkwà màtyaŋà ntɔn bàmbɔɔn. 25 Ndandaa mɛ alàkyään: mɛ in'fàsànwà anki akà ikikye vin tii ilä in'sànwà mɛ vin akün kà imwol a Nzam. » 26 Ungö mutɔɔl anˈdiim, ba bàtoo ntɔn mukyà mɔŋ a in'te a Ɔlive. 27 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ banswà làkyer asanˈkɔɔb, ntɔn bàsön naa: "Mɛ in'sàdwa unˈkyɛɛŋ, waa in'kɔk isàtà upay." 28 Wɛɛ mɛ, ungö a ngwiiyà, mɛ in'sàfweel kusà a bɛ u Ngalilɛ. » 29 Petɔlà kàtɛn a nde naa: « Itàkal naa baar banswà bàmakɔɔb, wɛɛ mɛ, mɛ in'sakɔɔb anki. » 30 Yɛsu waa utɛn a nde naa: « Ndandaa mɛ akyään: ŋàbawà, mpib nsil ayi, kusà nkɔɔ mubel mbalà yweel, ngye, ngye ayan'tɔn mbalà tär. » 31 Wɛɛ nde, nde kàfàfuur a ngwal: « Mɛ, itàkal naa mɛ in'kyer akwà anà ngye, aay, mɛ ngye in'satɔn tɛy. » Ba banswà bàkäl mun mwɛy wa. 32 Apan ba bàyàkɔlà kà ikal mwɛy bàfàbel naa Ngɛtɛsɛmani, Yɛsu waa kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Sàlàbwaay pà, umpal in'kàyamà mɛ. » 33 Ungö nde kàsyen Petɔlà, Yakɔb anà Ywan. Apan nde kàsɛmà muwem matɛɛr anà ngyɛb mbɔɔn. 34 Nde kàtɛn a ba naa: « Möö amɛ wàŋàyɔl a ngyɛb yan'kwo mudwa. Sàlasäl pà, làkyɛŋ. » 35 Nde kàkyen u kikwɛl, waa kàbü an'köm, kàyamà naa kya mbwo isàkal, taaŋ alà làlyaaŋ ukwɛl apà nde. 36 Nde kàtɛɛnà naa: « Taa, indiir byanswà akà ngye ikyer afàkwo, lwom kɔɔb a mpay aŋàkir là apà mɛ. Itàkal abwɛy, kà ndaa in'kwen mɛ anki, wɛɛ ayan'kwen ngye. » 37 Ungö apan nde kan'yà, kan'man ba bàŋàböön, waa kan'tɛn a Petɔlà: « Simɔn, ngye an'böön? Nkye ngye asàkal anki anà ngwal mukyɛŋ itàkal akà taaŋ làmwɛy? 38 Làkyɛŋ, làyamà, ntɔn bɛ làköön abwà u ndɛb. Dweelà làŋàyɔl a ngwal, wɛɛ ndür ye anà gyöölà. » 39 Nde kàfàkyà u kikwɛl, waa kàyamà wàmufuur ndaa nsil ya. 40 Apan, nde kàyi mbalà asin, waa kàfaman bàmuböön, ntɔn mii aba myàkäl myàŋàbwà buur. Ba waa mpa bàyöb naa bun'fuur aben. 41 U mbalà yàtär kan'yà nde, nde kan'tɛn a ba naa: « Làläb muböön, làyöör. Yan'wà! Taaŋ lan'kwo: le, Mwan a mbuur bàmuyälà kà an'kɔɔ a baar abe. 42 Làmbarà, tsweenà! Làler, mbuur kàman'yälà wà tsütsü. » 43 Umpal kàkäl nde muyäämà, Yudasi, umwɛy uboo a Bàkwem Aŋiyweel, kàyàkɔlà anà ikön a baar mbɔɔn bàtöm andweer a angaŋ anà andweer a unˈsɛŋ. Ba bàkäl anà an'kɔm anà nköl. 44 Mbuur kun'yälà, kapɛ idiim ki: « Mbuur wanswà in'kàböbà mɛ, mbuur wa nde awun. Lun'kör, lun'syen unsà ikyɛɛŋ. » 45 Pa kàyàkɔlà nde, nde kàsin apà Yɛsu, waa kàtɛn a nde naa: « Unˈlɔɔŋ! » Waa kun'böbà. 46 Apan bumwɛy bun'tɛ mpi, waa bun'kör. 47 Umwɛy uboo a baar bàkäl paa, kàtwey kɔm, waa kàkäm un'syääl a Mfum a angaŋ, waa kun'tsül tsü. 48 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Nkye mɛ in'wà unˈdwää baar waa bɛ làyi anà an'kɔm anà nköl ntɔn mukan'kɔr? 49 Mɛ kàkäl anà bɛ u ndwà a Nzam ilä byanswà muloŋ, bɛ làsan'kɔr anki. Wɛɛ ayi yan'yà ntɔn Ndaa Aŋàsɔn ikwe. » 50 Apan ba banswà bàsunˈwɛy, waa bàtiin. 51 Mwan baal mwɛy wàŋàbwaar làpye làmwɛy mpɛl waa kàyunˈlabà. Waa bun'kör, 52 wɛɛ nde kàsàpiy làpye alan, waa kàtiin wànsàpɔl. 53 Ba bàsyen Yɛsu akà mfum a angaŋ, ikal bàköŋ amfum a angaŋ bànswà, andweer anà alɔɔŋ a in'kɔɔn. 54 Petɔlà kàyilabà Yɛsu ukwel tii uboo a làpaŋ, u làbay a ndwà a mfum a angaŋ. Nde kàbwaay anà aŋità muywar mbaa. 55 Kyekà andweer a angaŋ anà Làbay a nsaŋ a kölàköl bàkäl muleŋ imbäl a loor ntɔn Yɛsu ntɔn bun'dwä, wɛɛ ba kya bàmɛnà anki. 56 Ntɔn bàmbɔɔn bàtɛɛ imbäl a loor ntɔn nde, wɛɛ bya byàkyeena anki balàbal. 57 Baar amwɛy waa bàyàmbarà, waa bàyataa loor ntɔn nde naa: 58 « Bi kàwem nde wàmutɛn naa: "Mɛ

in'yàbwaab ndwà a Nzam bàtöŋ yi kàn'kɔɔ a baar,
wɛɛ ungö a ilä itär mɛ in'yàtɔŋ yàsin mpa bàkyer
kan'kɔɔ a baar." » 59 Wɛɛ, itàkal abà, imbäl aba kyàkwe
anki balàbal. 60 Apan Mfum a angaŋ kàmbarà nde
uboo a nköŋ, nde kàfuul Yɛsu naa: « Nkye ngye afuur
anki akà undiir mwɛy unsà imbäl bàtaa baar bà ntɔn
ngye? » 61 Wɛɛ Yɛsu kàkäl akul, waa mpa kàfuur akà
ikikye. Mfum a angaŋ kun'fuul mbalà asin: « Nkye
ngye awà Klistɔ, Mwan a Nzam aŋàsaak? » 62 Yɛsu
waa kàfuur naa: « Mɛ in'wà nde, bɛ làsàman Mwan a
mbuur waŋàbwaay u kɔɔ ibaal a Ŋangwal, wàmuyà
uboo in'böŋ a du. » 63 Apan, Mfum a angaŋ kàkaam
ipfɛy ande, waa kàtɛn naa: « Bi ambäl nkye ifàkyer
abà! 64 Bɛ lan'wem mbɛɛy. Bɛ lan'tɛn aben? » Ba
banswà bun'tsüül mbar a ukwà. 65 Bamwɛy uboo a
ba bun'tsüülà an'te, bun'fwee ntabwey, bun'kämà
iki, waa bàtɛɛnà a nde naa: « Tà ngɔɔm! » Aseey
waa bun'yab a mbar. 66 Petɔlà kàkäl u ngyɛl uboo a
làpaŋ umpal kàyi un'syääl mwɛy wun'kaar wà mfum
a angaŋ, 67 nde kàmɛn Petɔlà wàmuywar mbaa, nde
kun'syebà, waa kàtɛn a nde naa: « Ngye sye, ngye
kàkäl anà Yɛsu un'nsi Nasàlɛr. » 68 Wɛɛ nde kàkyer
atɔn, waa kàtɛn naa: « Mɛ in'yöb anki. Mɛ in'yöb anki
naa ngye nkye akwen mutɛn. » Ungö, waa kàtoo u
nsà mukyà ikal bàfabilà. [Apan nkɔɔ waa kàbel.] 69
Un'syääl wun'kaar kun'mɛn nde, waa kàfàtɛn a baar
bàkäl paa naa: « Mbuur wà, wà umwɛy uboo a ba! »
70 Wɛɛ nde waa kàfàtɔn. Ungö apan, baar bàkäl paa
bàfàtɛn a Petɔlà naa: « Ndandaa, ngye awà umwɛy
uboo a ba, ntɔn ngye, ngye awà un'nsi Ngalilɛ. » 71
Wɛɛ nde kàsɛmà mudyà kyän anà musà in'küül: « Mɛ
un'yöb anki mbuur lan'saamà bɛ. » 72 Utaaŋ nsil alan,
nkɔɔ mwɛy waa kàbel u mbalà yàyweel, apan Petɔlà
kàyɔbà ndaa kun'kyään Yɛsu: « Kusà nkɔɔ mutàbel
mbalà yweel, ngye ayan'tɔn mbalà tär. » Apan, nde
kàtoo u ntiin, waa kàlel.

15 U tutu tutu, amfum a angaŋ bàköŋ anà andweer,
anà alɔɔŋ a in'kɔɔn anà Làbay a nsaŋ làkölàköl
lanswà. Ba bàbäm Yɛsu in'siŋ, bun'syen anà bun'pɛ
akà Pilatu. 2 Pilatu waa kun'fuul naa: « Nkye ngye
awà mfum a Ayudà? » Yɛsu waa kun'fuur naa: « Ngye
ŋàkwo an'tɛn. » 3 Amfum a angaŋ bun'füünà indiir
mbɔɔn. 4 Pilatu kàfun'fuulà naa: « Nkye ngye ndaa
afuur anki akà ikikye? Ngye akiweemà indiir mbɔɔn
bàfüünà ba ngye! » 5 Wɛɛ Yɛsu kàsàfuur anki akà ndaa
mwɛy, abun Pilatu waa kàbem. 6 Kà un'kyɔm wanswà,
Pilatu kàkäl anà nkääl mutsuuŋ mbuur a bɔlokà mwɛy,
mbuur kàlöömà un'sɛŋ. 7 Kyekà mbuur mwɛy ikɔb
ande Barabas kàkäl u bɔlokà anà aŋàlingyoomà abà
bàdwä mbuur umpal làbü lingyoomà. 8 Un'sɛŋ a
baar kàbeenà, waa kàsɛmà mukun'lööm naa nde kapɛ
asànaa nkääl ande. 9 Pilatu kàfuul naa: « Nkye bɛ
làkyàkwen mɛ alàwɛɛy mfum a Ayudà? » 10 Ntɔn nde
kàkyer ayöb naa ba Yɛsu bun'yälà ntɔn un'köl aba.
11 Wɛɛ amfum a angaŋ bàsiinà un'sɛŋ ntɔn Pilatu
katsuuŋ awà Barabas. 12 Pilatu kàfàtɛn a ba naa: «
Abun bɛ làkwen naa mɛ nkye in'kyer anà mbuur
làfàbel bɛ mfum a Ayudà? » 13 Ba bàfàsà in'kwɛŋ:
« Un'bɛɛrà u kulunsi! » 14 Pilatu kàtɛɛnà a ba naa:
« Ube nà nde kàkyer bà? » Wɛɛ ba bàsöönà musà
in'kwɛŋ: « Un'bɛɛrà u kulunsi! » 15 Pilatu kàkwen
mupà un'sɛŋ un'sak, waa katsuuŋ Barabas. Apan nde
kàswɛŋ naa bàkäm Yɛsu an'füm, waa kun'yälà ntɔn
bun'bɛɛrà u kulunsi. 16 Aŋità bàsyen Yɛsu uboo a
làpaŋ a kuvɛrnöör u pɛlàtwal, waa bàbel làböl lanswà.
17 Ba bun'bwää kàzak a tsöö, waa bun'tööl mpà a
nsyeenà bàtöŋ ba kun'tswe. 18 Ba bàsɛmà mukun'pà
mbɔr naa: « Mbɔr, mfum a Ayudà! » 19 Ba bun'kämà
un'bii kun'tswe, bun'tsüülà an'te, anà bàbwee an'köm
kusà ande ntɔn mukömà. 20 Ungö amukun'sɛɛ, ba
bun'lwom kàzak a tsöö, waa bun'fuur ipfɛy ande. Apan
ba bun'twey u nsà a bul ntɔn bàkun'bɛɛrà u kulunsi.
21 Mbuur mwɛy, ikɔb ande Simɔn, un'nsi Sirɛn, taar a
Alɛksandre anà Rufus, kàfü ndwaŋ, anà kàkäl mulyaaŋ.
Aŋità bun'siinà a ngwal musyen kulunsi. 22 Ba bàsyen
Yɛsu kà ikäl mwɛy ikɔb a kya Ngɔlàngɔta, ikaswaŋà
naa: « Ikal a köl a un'tswe. » 23 Ba bun'pɛɛ vin aŋàtüüb
a dyam, wɛɛ Yɛsu kàtön munwà la. 24 Ungö bun'bɛɛrà
ba u kulunsi, ba bàkäbà ipfɛy ande, waa bàtɛɛ löb ntɔn
muyöb naa mbuur mbuur ininà uwal. 25 Ba bun'bɛɛrà
u kulunsi u taaŋ làwà làtutu. 26 Isin a ndaa bàsön
muswaŋ ntsüül a ukwà ande yàkäl abà: « Mfum a
Ayudà. » 27 Ba bàbɛɛrà sye baar abe abööl u bikulunsi
ukɔl a Yɛsu, mwɛy u kɔɔ ande là ibaal, umwɛy u kɔɔ
ande là ikaar. [28 Apan itiir a Ndaa Aŋàsɔn yi laa
kyàkwe kya: « Nde bun'täŋ unsà ulwaŋ a baar abe. »]
29 Baar bàlyaaŋà u mbwo bun'töö, bànii in'tswe, waa
bàtɛɛnà naa: « Imbye itàkal ngye atàman! Ngye awee
naa abwiy ndwà a Nzam, waa afàtɔŋ ya kà ilä itär, 30
tswà möö angye, ngye ŋankwo, tɔlà u kulunsi! » 31
Amfum a angaŋ anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bàsɛɛ, ba a ba,
waa bàtɛɛnà naa: « Nde kàtsü baar asin möö, wɛɛ nde
ukwe anki mutswà möö nde ŋakwo! 32 Wɛy Klistɔ,

mfum a Isàlɛl utɔlà apanà u kulunsi, waa bi iman, waa
bi isà làkwikilà! » Baar bàbɛɛrà u kulunsi mbwo mwɛy
anà nde, bun'töö sye. 33 U midi làpib làkyer abwà u
mɛɛn manswà tii u taaŋ làtär ungö a midi. 34 Apan, u
taaŋ làtär, Yɛsu kàsi un'kwɛŋ a ngwal: « Ɛlɔyi, Ɛlɔyi,
lɛma sabaktani? » Ikaswaŋà naa: « Nzam a mɛ, Nzam
a mɛ, ntɔn nkye aman'wɛy ngye? » - 35 Bamwɛy uboo
a baar bàkäl paa bun'weemà ba, waa bàtɛɛnà naa: «
Làwem, nde kan'bel Ɛli! » 36 Mbuur mwɛy kàkaamà
ntiin, kànwɛmà ikaam a ipfɛy unsà vin a nkyään, nde
kàbäm kya u nswɛŋ a un'bii, waa kàsilà kya akà Yɛsu
ntɔn nde unü, wàmutɛn naa: « Làdil, bi iler naa nkye
Ɛli akyun'tɔɔl u kulunsi! » 37 Wɛɛ Yɛsu kàsi un'kwɛŋ a
ngwal, waa un'swey kàtoo. 38 Rido a idwà làkaamà
itiir byeel fà du tii u ngyɛl. 39 Kaptɛn kàkäl paa kusà a
nde, mpal kàmɛn nde naa nde kàkü aben, waa kàtɛn
naa: « Ndandaa mbuur wà kàkäl Mwan a Nzam! »
40 Bàkäl anà akaar amwɛy sye bàleerà ukwɛl. Uboo
a ba, bàkäl Màlye un'nsi Magàdala, Màlye ngwän a
Zyak Un'kye, anà Yɔsɛ, anà Salɔmɛ. 41 Ba bàkäl akaar
bàyun'labà anà bàyun'syäälà mpal kàkäl nde u Ngalilɛ,
anà akaar asin mbɔɔn bàbeenà Yɛlusàlɛm anà nde. 42
Sisye làkäl aŋàbwà, kya kyàkal ilä ayöŋà, iswaŋà naa
ilä kyàfweel saba, 43 un'byääl mwɛy wà làbay a nsaŋ,
Yɔsɛfi un'nsi Alimatɛ, kàyàkɔlà paa. Nde sye kàfadilà
Imwol a Nzam. Nde kàwɛl ibaal mukyà akà Pilatu ntɔn
mulɔm ndom a Yɛsu. 44 Pilatu kàbem muwem naa
nde abwà akwà. Nde kàbel kaptɛn, waa kun'fuul naa
nkye nde kàkü itaan. 45 Ungö kàyöb nde u mbwo a
kaptɛn, nde kàpɛ mbwo akà Yɔsefi muwal ndom. 46
Ungö musom làpye a pɛɛl, nde kàtɔɔl ndom u kulunsi,
kàläl ya uboo a làpye, kàsi ya kà an'dii bàfuun uboo
a nkɔŋ, waa kàbuum nkɔŋ a kölàköl ntɔn mudübà
an'dii. 47 Màlye un'nsi Magàdalà anà Màlye ngwän a
Yɔsɛ bàleerà ikal basi ndom.

16 Ungö ilä a saba, Màlye un'nsi Magàdalà, anà
Sàlomɛ anà Màlye ngwän a Zyak, bàsöm may a
usɔŋ ntɔn mumwaŋ u ndür a Yɛsu. 2 Ilä atàtwɛb kyà
mpɔsà, ba bàkyen an'dii u tutu, mpal làsɛnà taaŋ. 3 Ba
bàtɛɛnà ba a ba naa: « Nà akà ibuum nkɔŋ yinà u mun
a an'dii? » 4 Wɛɛ umpal bàler ba, ba bàmɛn naa nkɔŋ
yàkäl aŋàbuum ukɔl. 5 Ba bàbilà uboo a an'dii, bàmɛn
un'tö mwɛy wàŋàbwaay u kɔɔ ibaal, akyàbwaar mvwɛl
a pɛɛl. Matɛɛr waa mawɛl. 6 Wɛɛ nde kàtɛn a ba naa:
« Twon lan'man bɔɔmà, bɛ làwàmuleŋ Yɛsu un'nsi
Nasàlɛr awà bàbɛɛrà u kulunsi. Nde akyàwiyà, nde
ufàkal anki apà. Làler ikal bun'töölˇ 7 Wɛɛ làkyen
kàlakyään alɔŋki ande, anà Petɔlà sye, naa: "Nde
amàkaladil u Ngalilɛ. Bɛ làyàkun'man kwo, asànaa
kàlakyään nde." » 8 Apan, ba bàtoo, waa bàtiin ukwɛl
a an'dii, ntɔn matɛɛr anà lingyoomà màkyer awal. Ba
bàkyään anki itàkal undiir mwɛy akà mbuur umwɛy,
ntɔn ba bàkäl u bɔɔmà. 9 (note: The most reliable and earliest
manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Ungö a ngwiiyà ande
kà ilä atàtwɛb kyà mpɔsà u tutu, Yɛsu kàtwab akàmɛnà
akà Màlye un'nsi Magàdalà awà kàböŋ nde an'dwelà
an'be, an'dweelà nsambwaar. 10 Nde kàkàkyään ndaa
ayi akà baar bàkälà anà nde. Ba bàkälà u ngyɛb anà
mulelà. 11 Wɛɛ mpal bàwem ba nde wàmutɛɛnà naa:
« Yɛsu wà anà möö, mɛ in'kyun'man! », ba bun'si
anki làkwikilà. 12 Ungö apan, Yɛsu kàkàmɛnà ifà asin
akalɔŋki abööl bàkäl u mbwo mukyà ndwaŋ. 13 Ba
bàyàfurà, waa bàkyään ya akà bumwɛy. Wɛɛ ba, ba sye
basi anki làkwikilà. 14 Ungö apan, Yɛsu kàkàmɛnà akà
Bàkwem Aŋimwɛy umpal bàkäl ba mudyà, waa kapɛl
ntɔn bàköön ba làkwikilà anà ntɔn bwoor a mpem aba
bàtön ba mukyey baar bun'mɛn wàŋàwiyà. 15 Nde waa
kàtɛn a ba naa: « Làkyen u mɛɛn manswà mukyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ akà nkyeer yanswà. 16 Mbuur asàsà
làkwikilà anà asàwal ndüümà, nde asàwà möö, wɛɛ
mbuur mpa asàsà làkwikilà, nde bàsun'tsüül mbar. 17
Làler idiim isaswaŋà naa baar bà bàkyàsà làkwikilà:
Kà ikɔb amɛ ba bàsàböŋ insɔŋà, ba bàsàtɛn ndaa a
kün, 18 ba bàsàtà ntäy mpi kà an'kɔɔ, bàsànwà ipöm,
wɛɛ kyà ube isakyer anki, ba bàsàsà abɛy an'kɔɔ, waa
ba bàsàkɔɔrà. » 19 Abun, ungö muyäm anà ba, Mwol
Yɛsu bun'syen du, waa kàbwaay u kɔɔ a Nzam là ibaal.
20 Wɛɛ akà ba, ba bàkyen mukàkyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ
u mɛɛn manswà. Mwol kàsälà anà ba, waa kàtää imbäl
u mbwo a idiim a impà kàkyerà nde muswaŋ naa
an'lɔɔŋ aba mà ndandaa.

LUKÀ

1 Un'sam Tyəfil. Baar mbəən bàbön musən ndaa
yàlyaaŋ uboo a bi. **2** Ba ya bàsön asànaa bàkyään
baar bàmɛn ya u mii fà nsɛmà anà bàbulà asyääl a
ndaa a Nzam. **3** Lalan mɛ sye kàläb mɛ ndaa ayi pànsi
pànsi fà nsɛmà aya. Un'byääl Tyəfil, yubwaŋ naa mɛ
asöön ndaa ayi. **4** In'kyer mɛ abà ntən ngye ayöb naa
an'ləəŋ kàwɛl ngye mà ndandaa. **5** Mpal kàkäl Ɛlədi
mfum a Yuday, kàkäl anà ngaŋ mwɛy wà itsuŋ a angaŋ
a Abya ikəb ande Zakàlye. Un'kyay ande, mbuur a
mbil a Alən, ikəb ande Làsàbɛr. **6** Ba bàbööl bàkäl baar
a balàbal u mii a Nzam. Ba bàfalabà ubwaŋàbwaŋ
in'kəən myanswà anà nswɛɛŋ yanswà yà Mwol. **7**
Wɛɛ ba bàkäl anki anà baan ntən Làsàbɛr kàbör anki,
ba bàbööl bàkäl aŋànün. **8** Ilä mwɛy, Zakàlye kàkäl
musal ingaŋ ande kusa a Nzam, ntən la làkäl taaŋ a
itsuŋ aba musal. **9** Mulab nsyääl a angaŋ, löb làbü
akà nde ntən mubilà uboo a idwà a Mwol ntən musà
tswà mbaa kwo. **10** Umpal musà tswà mbaa, un'sɛŋ
a baar wanswà kàkäl u nsà muyamà. **11** Kà imbürà,
un'kyeey a Mwol mwɛy kàyàmɛnà akà Zakàlye: nde
kàmbär u kəə a ibaal a mɛsà a tswà. **12** Mpal kàmɛn
Zakàlye un'kyeey awà, lileŋ làkyer un'wal, bəəmà
làkyer un'kaar. **13** Wɛɛ un'kyeey kàtɛn a nde naa: «
Zakàlye, twon an'man bəəmà, ntən Nzam akyàwem
ngyamàkà angye: un'kyay angye Làsàbɛr ayaböör
mwan baal. Ngye ayun'pà ikəb a Ywan. **14** Nde asàkal
ntwà a un'sak mbəən ntən ngye. Baar mbəən sye
bàsàman un'sak ntən mböör ande. **15** Ntən nde asàkal
mbuur a kölàköl u mii a Mwol. Nde usanwaa anki
vin, itàkal man manswà bàfàyər. Nde asàkal aŋàyəl a
Dweelà In'kyɛɛl sɛmà dum a ngwän. **16** Nde asàfuur
baan a Isàlɛl mbəən akà Mwol awà Nzam aba. **17**
Nde isal ande asàkyer u dweelà anà u ngwal asànaa
ŋangəəm Ɛlya, ntən mutüüb bàtaa anà baan aba,
mufuur baar a un'tswe ngwal muyweer asànaa baar a
balàbal. Nde asàboom un'sɛŋ aŋàlöön ntən Mwol. »
18 Zakàlye kàtɛn a un'kyeey naa: « Mɛ ya in'yàyöb
aben? Ntən mɛ in'wà un'nün anà umpal ayi un'kyay
amɛ sye wàŋànün. » **19** Un'kyeey kun'fuur naa: «
Mɛ, mɛ in'wà Ngàbàlye. Mɛ in'fàkal tsütsü apà Nzam,
nde kan'töm muyäm anà ngye anà mukakyään ndaa
aŋàbwaŋ ayi. **20** Le, ngye ayàbulà nkiin, ngye ayàkwo
anki musà ndaa tii mpal isàkwo ndaa ayi, ntən ngye
ndaa amɛ akyey anki. Ndaa ayi isàmɛnà umpal ya paa.
» **21** Umpal ayin, baar banswà bàkäl mudilà Zakàlye
u nsà, bàmukabemà naa nde kan'kàkyer itaan uboo
a idwà. **22** Wɛɛ mpal kàyàtoo nde, nde kàkwe anki
muyäm anà ba, apan ba waa bàyöb naa nde kan'man
impà kà idwà. Muyäm a ba, nde kàyaswaŋà mpin,
mun kàkälà wàŋàdübà. **23** Umpal kàmay nde ilä a
isal ande u ndwà a Nzam, nde kàfurà ndwà ande. **24**
Ungö a ilä, un'kyay ande Làsàbɛr kàkäl yöm. Apan
nde kàkàyee ngən tyeen. Nde kàtɛɛnà naa: **25** « Abà
ubwaŋ a Mwol kan'kyer nde akà mɛ: ŋàbawà nde
kan'təəm ileer ande udu a mɛ ntən mulwom nswɛn
amɛ u mii a baar banswà. » **26** U ngən wàsyaam,
Nzam kàtöm un'kyeey Ngàbàlye u bul mwɛy là Ngalilɛ
ikəb a la Nasàlɛr, **27** akà mwan un'kaar unkər awà
kàtɛ Yəsefi mbuur a mbil a David ntüüm, ikəb ande
Màlye. **28** Un'kyeey kàbilà u ndwà ande waa kàtɛn naa:
« Mbər angye, Mwol kan'swaŋ ubwaŋ ande mbəən
akà ngye, nde wà anà ngye. » **29** Màlye kàmɛn ndaa
yubem, waa kàyayweerà naa mbər ayi ikaswaŋà aben.
30 Apan, Un'kyeey kàtɛn a nde naa: « Màlye, twon
an'man bəəmà, ntən Nzam kàmaswaŋ ukwen ande
banswà. **31** Le, ngye ayàkal yöm, ngye ayàbər mwan
baal, ngye ayun'pà ikəb a Yɛsu. **32** Nde asàkal mbuur
a kölàköl, bàsun'beelà Mwan a Nzam a Dudu. Mwol
Nzam asun'sà u kir a imfum a nkaa ande David. **33** Nde
asàyaal ipepey u ndwà a Yakəb, imwol ande sye isàtsü
anki. » **(aiōn g165)** **34** Màlye waa kàtɛn a un'kyeey naa: «
Ya abwɛy iyàkal aben ntən mɛ ŋàtàkal anki anà baal?
» **35** Un'kyeey kun'fuur naa: « Dweelà In'kyɛɛl ayàkal
udu angye, ngwal a Nzam a Dudu ikyer ayafwee asànaa
kilàpib. Lalan mwan in'kyɛɛl ayàbər ngye bàsun'beelà
Mwan a Nzam. **36** Le, un'təŋ angye Làsàbɛr sye we anà
yöm a mwan baal unsà inün ande. Bàfatɛɛnà naa nde
wà ikəb, wɛɛ ŋàbawà yöm ande là u ngən wàsyaam.
37 Ntən undiir kan'kwo muköön Nzam watɛy. » **38**
Apan Màlye kàfuur naa: « Mɛ in'wà un'tsüüŋ a Mwol.
Wɛy ndaa yanswà an'tɛn ngye ikäl abwɛy. » Un'kyeey
waa kàsun'wɛy. **39** Ungö apan, Màlye kàkyen agyägyä
u bul mwɛy udu a məŋ u mɛɛn a Yuday. **40** Nde
kàbilà u ndwà a Zakàlye, waa kàpɛ Làsàbɛr mbər. **41**
Kyekà, umpal kàwem Làsàbɛr mbər a Màlye, mwan
kànini uboo a an'bäl ande. Làsàbɛr kàyöl a Dweelà
In'kyɛɛl, **42** waa kàsi in'kwɛŋ: « Nzam kàkyapà làpɛɛm
aŋàsöönà akaar banswà, mwan ayàbər ngye we anà
làpɛɛm a Nzam. **43** Làkoo alà lan'fà ken naa ngwän a
Mwol amɛ uyi akà mɛ? **44** Ler, umpal kan'wem mɛ
mbər angye, mwan awà kan'bäl amɛ kan'nini ntən
un'sak mbəən. **45** Ngye awà un'kaar aŋun'sak, ngye

kàsi làkyän naa Mwol ayàkyer ndaa kakyään nde. »
46 Waa Màlye kàtɛn naa: « U möö amɛ wanswà
mɛ in'kwen usyäŋà Mwol, 47 mpem amɛ yan'yɔl a
un'sak ntɔn Nzam, Un'tswää a möö amɛ, 48 ntɔn nde
kàtɔɔm ileer ande udu a làböön a un'tsüüŋ ande.
Lalan, sɛmà apanà ngyääl yanswà isatɛɛnà a mɛ naa
un'kaar aŋun'sak, 49 ntɔn Ŋangwal kàkyer indiir a
kölàköl ntɔn mɛ. Ikɔb ande kyà in'kyɛɛl, 50 U mbul
a intye nde wàŋàyɔl a ngyɛb ntɔn baar bàfun'kyɛɛl.
51 Nde kàswɛŋ ikɔ̈b ande musyääl ngwal a kɔɔ ande:
nde kàpay baar aŋàyɔl a uyɔl u mpem aba, 52 nde
kàtyeey amfum kà an'kir aba mà imfum anà kàsɛɛn
baar a làböön. 53 Nde kàyööl aŋangyal a indiir mbɔɔn,
wɛɛ nde aŋin'naaŋ kafuur an'kɔɔ a ipɔl. 54 Nde kàbay
un'tsüüŋ ande Isàlɛl: nde kàyɔbà ngyɛb ande asànaa
kàswɛŋ nde bànkaa abi, 55 akà Abàlam anà ikyee ande
kyà mbul a in'tye. » (aiōn g165) 56 Màlye kàkäl isii a
ngɔɔn tär akà Làsàbɛr, apan waa kàfurà ndwà ande.
57 Taaŋ a Làsàbɛr mubɔr làkwe la, nde kàbör mwan
baal. 58 Baar a tsütsü anà baar a mbil ande bàwem ba
naa Mwol kan'swaŋ ngyɛb ande mbɔɔn akà nde, ba
bàsäŋà anà nde. 59 Ilä kyànaan ungö a mböör ande,
ba bàyi mutsul mwan. Ba bàkweenà mukun'pà ikɔb a
taaràndе Zakàlye. 60 Wɛɛ ngwän kàtɛn naa: « Aay,
bàyun'beelà Ywan! » 61 Ba bàtɛn a nde naa: « Aa,
u ndwà abɛ mbuur awe anà ikɔb akyɛy watɛy! » 62
Abun, ba waa bàfuul taaràndе muswaŋà mpin ntɔn
muyöb naa ikɔb nà nde ukwen mupà mwan ande. 63
Zakàlye kàlöm kilàbää, waa kàsön abà: « Ndandaa ikɔb
ande Ywan. » Baar banswà bàkyer abem. 64 Apan sye,
ndaa a Zakàlye waa yàsabà, waa kàsɛmà musà Nzam
làkoo. 65 Abun, baar a tsütsü bàmɛn bɔɔmà. Ndaa ayi
baar bàsaamà ya u myɔŋ a Yuday myanswà. 66 Baar
banswà bàweemà ya bàkäl muyweerà anà mutɛn naa:
« Kimwan aki ayàkal aben? » Ndandaa kɔɔ a Mwol
làkäl anà nde. 67 Taaràndе Zakàlye kàkäl aŋàyɔl a
Dweelà In'kyɛɛl, waa kàbulà mutà ngɔɔm anà mutɛn
naa: 68 « Wɛy Mwol uwɛl nsaak, Nzam a un'sɛŋ a
Isàlɛl, ntɔn nde kàyàler anà kàtsuuŋ wa kà isɔ. 69 Nde
kàtwey Un'tswää a möö a ngwal ntɔn bi uboo a ndwà
a un'tsüüŋ ande mfum David. 70 Ayi ndaa kàkyään
nde itaan u mun a aŋangɔɔm ande bà in'kyɛɛl: (aiōn
g165) 71 ntsuuŋ abi kà an'kɔɔ a aŋankir abi anà kà
an'kɔɔ a baar bàfàkyer bi ube. 72 Nde kàswɛŋ ubwaŋ
ande akà bànkaa abi. Nde sye kàdiimà anki kyän ande
là in'kyɛɛl. 73 Ndandaa, Nzam kàdi kyän akà nkaa abi
Abàlam, 74 mukà itsuuŋ kà ikɔ̈b a aŋankir abi anà
mukà ipà mbwo mukun'syääl ukɔɔn bɔɔmà, 75 ntɔn bi
ikälà baar a in'kyɛɛl anà bàbalàbal kusà ande kà ilä a
möö abi byanswà. 76 Wɛɛ ngye mwan amɛ, bàsabeelà
ŋangɔɔm a Nzam a dudu, ntɔn ngye asàfwel kusà a
Mwol ntɔn muyilà mbwo ande 77 anà mulɔŋ un'sɛŋ
ande naa nde akyer ayà mutswà nde möö ntɔn nde
ayun'dwääl nkul a man'be ande. 78 Nzam abi wàŋàyɔl
a ngyɛb, lalan kà itööm nde pɛɛlà làfü du asànaa taaŋ
làfàsɛnà la, 79 ntɔn mupɛɛlà baar abà uboo a làpib anà
u mbwo a ukwà, ntɔn musyen bi u mbwo a duu. »
80 Mwan wa kàkäl muyɛl u ndür anà u dweelà. Nde
kàkälà u nsye a ipɔl tii mpal kàyàmɛnà nde u mii a
un'sɛŋ a Isàlɛl.

2 Mpal ayin, Sɛzar Angus kàtöm un'kaan ntɔn mutaŋ
baar banswà u mɛɛn a Lɔmà. 2 Ntääŋ a baar atàtwɛb
ayi yàkäl mpal kàkäl Kirinüs mfum a Siri. 3 Baar
banswà bàkyeenà mukàsɔn ikɔb aba mbuur mbuur u
bul kàfü nde. 4 Yɔsefi sye kàmbarà u Nasàlɛr bul a
Ngalilɛ ntɔn mukyà Bɛtɛlɛm bul a Yuday ntɔn nde
kàkäl mbuur a ywar anà mbil a David, 5 ntɔn mukàsɔn
ikɔb ande anà kyà un'kyay ande Màlye awà kàkäl
anà yöm. 6 Mpal bàkäl ba u Yɛlusàlɛm, taaŋ a Màlye
mubɔr làkyer akwo, 7 nde kàbör mwan baal ande
wàtàtwɛb. Nde kun'läl ipfɛy, waa kun'byee uboo a
unkwak ntɔn ba bàmɛn anki ikal u ndwà a angyey. 8 U
ntsü ayin sye aseey bàfaböönà u nsà uboo a an'ywaŋ
muyiler in'kɔk aba u mpib. 9 Wɛɛ, le, un'kyeey a
Mwol mwɛy kàyàmɛnà akà ba, làkoo a Mwol sye
làswɛŋ pɛɛlà a la. Ba bàwɛn bɔɔmà mbɔɔn. 10 Wɛɛ
un'kyeey kàtɛn a ba naa: « Twon lan'wem bɔɔmà,
ntɔn mɛ amàlatwääl làsaŋ aŋàbwaŋ làyàpà un'sak
akà baar banswà: 11 U mpib aŋàbà, u bul a David,
bàmàlaböör Un'tswää a möö mwɛy, nde wà Klistɔ,
wà Mwol. 12 « Bɛ làyun'man unsà idiim ki: mwan
aŋàlal ipfɛy, wàŋàbyee uboo a unkwak. » 13 Kà imbürà,
akyeey a du mbɔɔn waa bàyun'taan, bàmusà Nzam
làkoo, bàmutɛn naa: 14 « Làkoo akà Nzam kà ikal
a dudu, duu u mɛɛn uboo a baar bàfun'kwen! » 15
Mpal bàsawɛy akyeey ntɔn mufurà du, aseey bàtɛn
ba a ba naa: « Tsweenà Bɛtɛlɛm bà, bi ikàman ndaa
yan'bwà kwo, ndaa kàmisam Mwol. » 16 Ba bàkyen
agyägyä, waa bàmɛn Màlye anà Yɔsefi, anà mwan
akɔɔ wàŋàbyee uboo a unkwak. 17 Mpal bun'mɛn ba,
ba bàsam ndaa kakyään un'kyeey ntɔn mwan akɔɔ
awun. 18 Baar banswà bàweemà indiir bàtɛɛnà aseey,
bàmɛn ndaa yubem. 19 Ndaa ayi yanswà Màlye ya

kàkäärà u mpem, waa kàfayəbà ya taaŋ lanswà. 20
Aseey waa bàfurà, bàmuyisà làkoo anà muyisyäŋà
Nzam, ntən indiir byanswà bàwem ba anà bàmɛn
ba, byàbü balàbal asànaa kakyään un'kyeey. 21 Ilä
kyànaan ungö a mböör, taaŋ mutsul mwan làkwe la,
ba bun'pɛ ikəb a Yɛsu, ikəb kakyään un'kyeey kusà
ngwän mukal yöm. 22 Apan, taaŋ mupöŋ ndür làkwe
la ntən Yəsefi anà Màlye asànaa kàswɛŋà un'kəən a
Məsɛ, ba bàsyen mwan u ndwà a Nzam a Yɛlusàlɛm
ntən mukun'swaŋ akà Mwol, 23 ntən bàsön uboo a
un'kəən a Mwol abà: « Mwan baal a nswɛm wanswà
bun'sà ukəl ntən Mwol. » 24 Yàlɔ̈m sye naa ba bàpɛ
ibəən asànaa ukaləəmà un'kəən nsil awà, « nkokà
un'kyay anà un'dim, itàkal in'tö a an'yem myeel. » 25
U Yɛlusàlɛm kàkäl anà mbuur mwɛy ikəb ande Simɛyə.
Mbuur awà kàkäl wàbalàbal anà inzaam, nde kàfadilà
mbuur ayàlwom ngyɛb a Isàlɛl. Dweelà In'kyɛɛl kàkäl
anà nde, 26 waa kun'kyään naa nde usàkwà anki kusà
muman Klistə a Mwol. 27 Dweelà kun'syen u ndwà a
Nzam. Umpal bàyàtwaal aböör a Yɛsu mwan aba ntən
mukyer ndaa kàlöömà un'kəən, 28 Simɛyə kun'wɛl
kà an'kəə ande, waa kàsyäŋà Nzam, waa kàtɛn naa:
29 « Mwol, mpalàbà ngye an'kwey ilää angye: ngye
an'kwo awɛy un'tsüüŋ angye ukü a duu. 30 Ntən mɛ
an'man Un'tswää a möö amɛ u mii, 31 Un'tswää a
möö kàlöön ngye ntən in'sɛŋ myanswà, 32 Nde wà
pɛɛlà ntən mupà kyɛɛy akà in'sɛŋ a mɛɛn anà nde
asàkal làkoo ntən un'sɛŋ angye Isàlɛl. » 33 Taaràndе
anà ngwän bàkäl mubem indiir kàtɛɛnà Simɛyə ntən
Yɛsu. 34 Simɛyə kun'si kəə, waa kàtɛn a Màlye ngwän
a Yɛsu naa: « Le! Mwan wà ayàkal mbuur ayàtyeey,
taaŋ lumwɛy ayàmbaar baar mbəən kà Isàlɛl. Nde
ayàkal isi a Nzam iyàtwaal nkaabà, 35 abun an'kyän
aŋàyee u mpem a baar mbəən màsàmɛnà u leŋ.
Wɛɛ akà ngye ŋakwo Màlye, usaay bàsapfuul mpem
asànaa kəm. » 36 Kàkäl sye anà ŋangəəm un'kaar
ikəb ande Anà, mwan a Fanwel, mbuur a un'sɛŋ a
Asɛr. Nde kàkäl un'nün. Nde kàkäl mbul nsambwaar
anà un'dim kàbääl nde kà isyee ande, 37 ungö, nde
kàbulà un'kweel un'dim. Nde kàkäl ayà mbul an'kwem
naan aŋinà. U möö ande wanswà nde kàbwaayà u
ndwà a Nzam musyäälà Nzam mpib anà mwäänà: nde
kàkälà mukin mbər anà muyamà. 38 Nde kàyàkəlà
sye taaŋ nsil alan, wàmuyisyäŋà Nzam. Nde kàkäl
mukyään ndaa a Yɛsu akà baar banswà bàkälà mudilà
naa Nzam ukəər Yɛlusàlɛm. 39 Mpal bàmay ba mukyer
ndaa yanswà kàlöömà un'kəən a Mwol, Yəsefi anà
Màlye bàfurà bul aba Nasàlɛr u Ngalilɛ. 40 Mwan
kàkäl muyɛl anà mubulà ngwal. Nde kàkäl aŋàyəl a
an'yeerà, kəə a Nzam làkäl anà nde. 41 Aböör a Yɛsu
bàfakyeenà Yɛlusàlɛm mbul wanswà mukàdyà Pak. 42
Mpal kàkäl Yɛsu mbul kwen aŋiyweel, ba bun'syen
Yɛlusàlɛm asànaa ikääl aba. 43 Mpal yàwü nköŋ, ba
waa bàfurà, wɛɛ mwan Yɛsu kàsàsal u Yɛlusàlɛm,
aböör ande bàyöb anki. 44 Ba bàsii naa nde wa anà
atəŋ aba bàtüüb ba mbwo, ba bàkyer mwäänà mwɛy
muyikyà, waa bàsɛmà muyun'leŋ uboo a atəŋ aba
anà uboo a asam aba. 45 Wɛɛ ba bun'mɛn anki. Apan
ba bàfurà Yɛlusàlɛm mukun'leŋ. 46 Ungö ilä itär ba
bun'mɛn u ndwà a Nzam kàkyàbwaay uboboo a aləəŋ
a un'kəən. Nde kàkäl muweemà ba anà musà ba mfuul.
47 Baar banswà bàweemà ndaa ande bàkäl mubem
ntən un'yɛnà ande anà mfuur a ndaa ande. 48 Mpal
bun'mɛn aböör ande, ba bàkyer abem, lalan ngwän
kàtɛn nde a nde naa: « Mwan amɛ, ntən nkye amà
ikyer ngye abà? Ler, taaràŋà anà mɛ, bi kan'kyɛɛr
mbəən muyaleŋ. » 49 Nde waa kafuur naa: « Ntən
nkye làyan'leŋ bɛ? Bɛ làyöb anki naa mɛ in'kyer akyer
isal a taaràmɛ? » 50 Wɛɛ ba bàsàyöb anki ndaa kàtɛɛnà
nde. 51 Apan Yɛsu kàfurà Nasàlɛr anà ba. Nde kàkyer
afalabà ndaa aba. Ndaa ayi yanswà ngwän ya kàkäärà
u mpem ande. 52 Yɛsu kàkäl muyɛl unsà ndür anà
unsà an'yeerà. Nde sye kàpɛɛ un'sak akà Nzam anà
akà baar.

3 Mbul wàkwem aŋityeen wà imfum a Mfum Tibɛr
Sɛzar, umpal kàkäl Pənsə Pilatu kuvɛrnöör u Yuday,
Ɛlədi u Ngalilɛ, un'təŋ ande Filipo u Itürɛ anà u
Trakənit, Lizanyas u Abilɛn, 2 anà umpal a andwer a
angaŋ Anà anà Kayifa, ndaa a Nzam yàyi akà Ywan
mwan a Zakàlye, u nsye a ipəl. 3 Nde kàyilyaaŋà u
nsi yanswà yà tsütsü a ngyäl a Yərdan muyiləŋ baar
mubuul mpem anà mukadümà ntən badwääl nkul
a man'be aba 4 asànaa bàsön ya uboo a un'kaan
a ndaa a ŋangəəm Yɛsay naa: « Yi ndaa a mbuur
akasaa in'kwɛŋ u nsye a ipəl: "Làlöön mbwo a Mwol,
làsuub myäy ande. 5 Un'baan wanswà akyer ayàyəl,
məŋ wanswà anà iköl kyanswà ikyer ayàtye, mbwo
aŋàkwàkwarà ikyer ayàsubà, mbwo aŋàkwà bàkyer
ayàlən." 6 Mbuur wanswà ayàman möö kàpɛ Nzam. » 7
In'sɛŋ a baar myàyee akà Ywan ntən nde kadümà. Nde
kàtɛɛnà a ba naa: « Mbil a iyäy, nà kàlaswɛŋ mutiin
nkyɛl iyà ungö? 8 Làswɛŋ u nsyääl abɛ naa bɛ lan'buul
mpem, wɛɛ twon lan'tɛn u mpem abɛ naa: "Abàlam

wà nkaa abi." Ntɔn mɛ alàkyään naa Nzam kan'kwo
utwey ikyee a Abàlam unsà nkɔŋ yi. 9 Làler, fà itaan
nkwar ya tsütsü mutsul in'te kà in'swɛy a mya: un'te
wanswà mpa afàbɔr mbɛŋ aŋàbwaŋ bàkyer ayun'tsul,
waa bàyun'tɔɔm u mbaa. » 10 Baar bun'fuulà naa: «
Apɛy bi waa ikyer aben? » 11 Nde waa kàfuur naa:
« Wɛy mbuur awe abyà inkur byeel upɛ imwɛy akà
mbuur aköön a kya, wɛɛ mbuur awe anà isaa adyà
ukyer sye abà. » 12 Afüür a itɛr sye bàyi ntɔn badümà,
waa bàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikyer aben? » 13
Nde waa kafuur naa: « Twon lan'kwɛy undiir udu a
indiir bàlaswɛŋ mukyer. » 14 Aŋità sye bàfuul naa: «
Atöl bi ikyer aben? » Nde waa kafuur naa: « Twon
lan'gyɔɔr undiir a mbuur, twon lan'yib, làkyey làfur
abɛ mpɛl. » 15 Baar bàkäl anà ngyal muyöb naa nkye
Ywan wà Klistɔ bàdilà ba. 16 Nde kàtɛn a baar banswà
naa: « Mɛ, mɛ in'kàladümà kà an'dà, wɛɛ mbuur
ayàyà ungö amɛ kàman'söön u ngwal, mɛ in'kwe
anki musɔɔl in'siŋ a sàbar ande. Nde bɛ ayàladümà u
Dweelà In'kyɛɛl anà u mbaa. 17 Nde we anà impye
ande u kɔɔ ntɔn mukaab mbɛŋ anà un'lɛŋ. Nde mbɛŋ
ayàsà uboo a ikɔr ande, wɛɛ nde un'lɛŋ ayàtɔɔm u
mbaa mpa ifàdim. » 18 Abun Ywan kàswɛŋà ndaa
asin mbɔɔn akà un'sɛŋ mukyer anà kun'kyäänà Làsaŋ
Aŋàbwaŋ. 19 Apan sye Ywan kàtɛɛnà a Ɛlodi, mbuur
kàfayaalà u Ngalilɛ, ntɔn kàbääl nde Ɛlɔdyas, un'kyay
a un'tɔŋ ande, anà ntɔn nde kàkyer ube asin bà ifà
ifà, 20 nde kàfàkwɛy ube asin musà Ywan u bɔlokà. 21
Yàmɛnà naa baar banswà bàkyeenà mukàwal ndüümà.
Yɛsu sye kàkàwal ndüümà. Mpal kàkäl nde muyamà,
du waa làdubà, 22 Dweelà In'kyɛɛl kàyi udu ande kà
imbuur imbuur asànaa yem. Ndaa yan'fà du yan'tɛn
naa: « Ngye, ngye awà Mwan in'kwen mɛ, möö amɛ
wanswà we amu ngye. » 23 Yɛsu kàkäl ayà tsütsü mbul
an'kwem an'tär taaŋ kàsɛmà nde isal ande asànaa
bàsii baar naa nde wà mwan a Yɔsɛfi, mwan a Ɛli, 24
mwan a Matat, mwan a Lɛvi, mwan a Mɛlshi, mwan a
Zanayi, mwan a Yɔsɛfi, 25 mwan a Matatyas, mwan a
Amɔs, mwan a Nawum, mwan a Ɛsli, mwan a Nangay,
26 mwan a Maat, mwan a Matatyas, mwan a Sɛmɛy,
mwan a Yɔsɛk, mwan a Yɔda, 27 mwan a Ywanan,
mwan a Yɛsa, mwan a Zɔrɔbabɛl, mwan a Salatyɛl,
mwan a Nɛri 28 mwan a Mɛlki, mwan a Adi, mwan
a Kɔsam, mwan a Ɛlmadam, mwan a Ɛr, 29 mwan a
Yɛsu, mwan a Ɛlyɛzɛr, mwan a Yɔrim, mwan a Matat,
mwan a Lɛvi, 30 mwan a Simɛyɔ, mwan a Yudà, mwan
a Yɔsɛfi, mwan a Yɔnam, mwan a Ɛlyakim, 31 mwan
a Mɛlɛya, mwan a Mɛna, mwan a Matatar, mwan a
Natan, mwan a David, 32 mwan a Isayi, mwan a Yɔbɛd,
mwan a Booz, mwan a Salà, mwan a Nasɔn, 33 mwan
a Aminadab, mwan a Admin mwan a Arni, mwan a
Ɛsrɔm, mwan a Farɛs, mwan a Yudà, 34 mwan a Yakɔb,
mwan a Isak, mwan a Abàlam, mwan a Tara, mwan
a Nashɔr, 35 mwan a Sɛrush, mwan a Ragɔ, mwan a
Falɛk, mwan a Ɛbɛr, mwan a Salà, 36 mwan a Kaynam,
mwan a Alàpakàsad, mwan a Sɛm, mwan a Nɔwà,
mwan a Lamɛk, 37 mwan a Matusala, mwan a Ɛnɔk,
mwan a Yɛred, mwan a Màlalɛyɛl, mwan a Kɛnan, 38
mwan a Ɛnɔs, mwan a Sɛt, mwan a Adam, mwan a
Nzam.

4 Yɛsu kàkäl aŋàyɔl a Dweelà In'kyɛɛl mpal kàfü
nde Yɔrdan, Dweelà kun'syen u nsye a ipɔl, 2 ikal
kun'lɛb Satanà ilä an'kwem an'nà. Ilä abin byanswà
nde akundiir kàdi anki. Mpal byàwü ilä abi, nde
kàwem ngyal. 3 Satanà kàtɛn a nde naa: « Isàkal naa
ngye awà Mwan a Nzam, swaŋ nkɔŋ yi ibulà nsɔ. » 4
Yɛsu kun'fuur naa: « Bàsön naa: "Mbuur usàkal anki
anà möö ntɔn nsɔ mpɛl." » 5 Satanà kun'syen ududu,
kun'swɛŋ imfum a mɛɛn byanswà, 6 waa kàtɛn a nde
naa: « Mɛ in'yapà ikɔ̈b ki kyanswà, un'naaŋ anà làkoo
a imfum bi byanswà, ntɔn bya mɛ bàpɛ, mɛ sye in'fàpà
akà mbuur wanswà in'kwen mɛ. 7 Isàkal naa ngye
an'bwà an'köm kusà a mɛ, ayi yanswà iyàkal yà ngye.
» 8 Yɛsu kun'fuur naa: « Bàsön naa: "Ngye asàbwà
an'köm kusà a Mwol, Nzam angye, ngye sye ayàsyääl
nde mpɛl." » 9 Satanà kàfun'syen u Yɛlusàlɛm, kun'si
udu a ndwà a Nzam, waa kàtɛn a nde naa: « Isàkal naa
ngye awà Mwan a Nzam, tɔɔmà sɛmà pà tii u nsi, ntɔn
bàsön naa: 10 "Nde ayàswaŋ in'kyeey ande ntɔn ngye,
ntɔn ba batii, 11 anà ba sye bàsawal kan'kɔɔ aba ntɔn
làkɔl angye làkö̈ön abööl u nkɔŋ." » 12 Yɛsu kun'fuur
naa: « Bàsön naa: "Ngye asun'kur anki Mwol, Nzam
angye". » 13 Pa kàmay nde ndɛb yanswà, Satanà waa
kàlwomà tsütsü apà Yɛsu tii utaaŋ asin. 14 Yɛsu kàkäl
aŋàyɔl a ngwal a Dweelà mpal kàfurà nde Ngalilɛ.
Làsaŋ ande làpää kà itiir a nsi aki kyanswà. 15 Nde
kàyilɔŋà uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà. Baar banswà
bàkyer un'sà làkoo. 16 Apan, Yɛsu kàkyen Nasàlɛr ikal
kàyɛl nde. Asànaa ifà ande, nde kàbilà u ndwà a nköŋ
a Ayudà ilä a saba. Nde kàmbarà ntɔn mutaŋ, 17 ba
bun'pɛ un'kaan a ŋangɔɔm Yɛsay. Nde kàduub wa,
waa kàmɛn ikal bàsön naa: 18 « Dweelà a Mwol là
udu amɛ, ntɔn nde kan'si an'kɔɔ ntɔn mukyään Làsaŋ

Aŋàbwaŋ akà aŋàlàmbwà, nde kan'töm mukyään
ntsuuŋà akà baar aŋàkwɛlà, anà akà ikwàmii muman,
mutsuuŋ baar bàŋàmɛɛy nkwaaŋ, **19** mukyään mbul
usàswaŋ Mwol kab angway ande. » **20** Ungö apan
nde kàdübà un'kaan awun, kàpɛ wa akà un'syääl, waa
kàbwaay. Uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà, mii myanswà
myàkäl muler nde. **21** Apan nde kàsɛmà mutɛn a ba
naa: « Itiir a Ndaa a Nzam an'taŋ mɛ yi, akà bɛ baar
làweemà ya, ya yan'kwo ŋàbawà. » **22** Baar banswà
bun'tɛɛlà imbäl: ba bàkäl mubem ntən ndaa aŋàbwaŋ
iyatoo u mun ande, wɛɛ ba bàtɛɛnà naa: « Wà mà
mwan a Yəsɛfi! » **23** Apan Yɛsu waa kàtɛn a ba naa: «
Mɛ inkyàyöb naa bɛ làyan'tɛɛl itim ki: "Ungaŋ, kəər
ngye ŋakwo, bɛ làyàtɛn naa kyer u bul angye asànaa
kàkyer ngye u Kapɛrnawum." **24** Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään
ndandaa naa akà ŋangəəm mwɛy ufun'wal u nsi ande
watɛy. **25** Mɛ alàkyään ndandaa, akweel adim bàkäl
mbəən u taaŋ a Ɛli kà Isàlɛl mpal mbul mpa kànö wa
mbul tär a ngən syaam. Ngyal yàkyer abilà u mɛɛn
manswà, **26** wɛɛ Ɛli bun'töm anki akà umwɛy uboo a
ba, bun'töm akà un'kweel un'dim mwɛy u Sarɛpta, u
mɛɛn a Sidən. **27** Baar a ukyal a bay sye bàkäl mbəən
kà Isàlɛl utaaŋ a ŋangəəm Ɛlisya, ba banswà bàkəərà
anki, Naaman un'nsi Siri mpɛl. » **28** Baar banswà
uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà bàwem nkyɛl mbəən
mpal bàwem ba indiir abi byanswà. **29** Waa bàmbarà,
bun'böŋ u bul aba, bun'syen udu a məŋ bàtöŋ bul aba
ntən mukun'siinà waa nde ukàbwà u ngyɛl. **30** Wɛɛ
Yɛsu kàlyaaŋ uboo aba, waa kàkyen. **31** Apan Yɛsu
kàtyà Kapɛrnawum, bul a Ngalilɛ. Nde kàləəŋà ilä a
saba. **32** Baar bàmɛn ndaa yubem ntən nde kàləəŋà
a ikəb. **33** U ndwà a nköŋ a Ayudà kàkäl anà mbuur
mwɛy kàkäl anà dweelà a làbe. Mpal kàmɛn nde Yɛsu,
nde kàsi in'kwɛŋ: **34** « Aa! Yɛsu un'nsi Nasàlɛr, ngye
ininà akwen ntən bi? Ngye ayi ntən muböŋ bi? Mɛ
in'kyàyöb naa ngye awà nà, ngye awà Ŋun'kyɛɛl a
Nzam. » **35** Yɛsu waa kun'ŋän, waa kàtɛn naa: « Kal a
duu, too uboo a mbuur wà. » Dweelà a làbe lun'bwiy u
nsi, waa làtoo ukəən akun'kyer ube. **36** Baar banswà
bàkäl u bəəmà, waa bàtɛɛnà ba a ba naa: « Ndaa nà
ayi? Nde wà mutɛɛnà a ngwal anà ikəb a an'dweelà
an'be, ma sye màmutoo! » **37** Làsaŋ ande làpää kà itiir
a nsi akin. **38** Yɛsu kàtoo u ndwà a nköŋ a Ayudà,
waa kàkyen ndwà a Simən. Ukwà a Simən kàkäl anà
làbwey a mpye mbəən. Ba bun'böön mukun'kəər. **39**
Yɛsu waa kànyee udu ande, waa kàböŋ ukyal aban.
Umpal bàtoo ba u ndür ande, nde waa kàsubà, waa
kàsɛmà mukasyääl. **40** U làbwàmpib, baar bàkäl anà
baar a an'kyal mà ifà ifà batwäl akà Yɛsu. Nde kasi
an'kəə, ba waa bàkəərà. **41** An'dweelà an'be sye màtoo
anà in'kwɛŋ anà màtɛn naa: « Ngye awà Mwan a
Nzam. » Wɛɛ Yɛsu katsüŋ a ngwal ntən ba bàköön
afàtɛn, ntən ba bàkyer ayöbà naa nde kàkäl Klistə. **42**
Taaŋtyà ututu, Yɛsu kàkyer atoo, waa kàkyen kikal a
mpey. Baar mbəən bàkyer ayun'leŋà. Mpal bun'mɛn
ba, ba bàkwen mukun'tà mpi ntən nde ukəən asawɛy.
43 Wɛɛ nde kàtɛn a ba naa: « Mɛ in'kyer akàpay Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là imwol a Nzam kà an'bul mumwɛy, ntən
ndaa kan'töm Nzam yayi. » **44** Nde kàləəŋà u ndwà a
nköŋ a Ayudà u Yuday.

5 Yàmɛnà naa ilä mwɛy Yɛsu kàkäl tsütsü a ɛwà
a Ngɛnàsàlɛr, baar mbəən bàkyer un'diŋà ntən
muwem ndaa a Nzam. **2** Nde kàmɛn an'bwaar an'möölmà ipəl kà un'kəəl a an'dà ntən aŋama bàkäl musoŋ
an'kwen aba. **3** Nde kàlär uboo a bwaar làmwɛy, la
làkäl là Simən, waa kun'lööm naa nde usiinà la ikyee
uboo a an'dà. Nde waa kàbwaay, kàləəŋà baar uboo a
bwaar. **4** Mpal kàmay nde muləŋ, nde kàtɛn a Simən
naa: « Làkyen uboboo a an'dà, làtəəm an'kwen abɛ
kan'dà ntən mulwab nsö. » **5** Simən kun'fuur naa:
« Un'ləəŋ, bi kan'kyer mpib aŋun'kiinà, wɛɛ bi akà
undiir imɛn anki. Ntən ngye aman'swaŋ, mɛ in'kyer
atəəm an'kwen. » **6** Ungö mutəəm ma, ba bàsiim nsö
mbəən, an'kwen màkäl tsütsü mukaamà. **7** Ba bàbel
atəŋ aba bàkäl uboo a bwaar lumwɛy ntən ba babay. Ba
waa bàyi, bàyöölan'bwaar màmööl: ma màkäl tsütsü
muminà ntən buur a nsö. **8** Mpal kàmɛn Simən abun,
nde kàbü kà in'kəl a Yɛsu, waa kàtɛn naa: « Mwol,
lwomà tsütsü apà mɛ, ntən mɛ in'wà mbuur a man'be.
» **9** Ntən nde anà atəŋ ande matɛɛr màkyer awal ntən
bàsiim ba nsö mbəən. **10** Atəŋ ande Zyak anà Ywan,
baan a Zebàday, bàkäl sye asànaa nde. Apan, Yɛsu
waa kàtɛn a Simən naa: « Twon an'man bəəmà, sɛmà
apanà ngye an'bulà un'lööb a baar. » **11** Ungö bàmay
ba mutwey an'bwaar u nkankyel, ba bàsàwɛy ma, waa
bàläb Yɛsu. **12** Yàmɛnà naa Yɛsu kàkäl u bul mwɛy,
ŋun'kyal a bay kun'mɛn nde, nde kàbü kusà ande, waa
kun'böön naa: « Mwol, kya ngye asàkwen, mpööŋ. »
13 Yɛsu kàsilà kəə ande, waa kun'bä, waa kàtɛn a nde
naa: « Mɛ an'kwen, pəŋà! » Taaŋ nsil alan bay waa
làlwomà. **14** Ungö apan nde kun'tsüŋ naa: « Twon
an'kyään mbuur asin ndaa ayi. Wɛɛ, kyen akà ngaŋ
ntən nde kaler, ungö waa ngye apà an'kab kàswɛŋ

Mɔsɛ ntɔn mpöönjà angye, waa kya ikal imbäl ntɔn
ba. » 15 Apan, làkoo ande làkyer apää ntsü yanswà,
baar mbɔɔn bàyee ntɔn muwem ndaa ande anà muleŋ
nkɔɔr unsà an'kyal aba. 16 Wɛɛ nde kàkyeenà kà ikal
a mpey ntɔn mukàyamà Nzam. 17 Yàmɛnà naa ilä
mwɛy Yɛsu kàkäl mulɔŋ. Amfarisi anà alɔɔŋ a in'kɔɔn
bàkäl paa sye ban'bwaay. Ba bàfü an'bul manswà mà
Ngalilɛ, mà Yuday anà Yɛlusàlɛm. Ngwal a Mwol yàkäl
a Yɛsu ntɔn mukɔɔr abɛy. 18 Apan sye, baar amwɛy
bàtwäl mbuur mwɛy aŋàkwɛkà udu a ipɔy. Ba bàleŋà
mukun'biil uboo a ndwà anà bun'tɔɔl kusà a Yɛsu.
19 Abà bàmɛn ba naa mbwo abilà yatɛy ntɔn baar
bàkäl mbɔɔn, ba bàpfuul mun u mpaan a ndwà, waa
bun'tɔɔl kusà a Yɛsu u mii a baar banswà. 20 Mpal
kàmɛn nde làkwikilà aba, Yɛsu kàtɛn naa: « Mbuur wà,
mɛ amadwääl nkul a man'be angye. » 21 Amfarisi anà
alɔɔŋ a Un'kɔɔn waa bàyweerà u mpem aba naa: « Nà
mbuur awà? Nde wàmubɛy Nzam. Nà kan'kwo mudwa
nkul a man'be isàkal naa kà Nzam anki? » 22 Wɛɛ Yɛsu
kàyöb nde ankyän aba, waa kàtɛn a ba naa: « An'kyän
nà bɛ làwe amà u mpem abɛ? 23 Undiir nà aköön
mpay mutɛn: Bàmadwääl nkul angye, lɛɛ mutɛn naa:
Mbarà, kyen? 24 Apanà, yubwaŋ bɛ làyöb naa Mwan a
mbuur we anà ikɔ̈b mudwääl baar nkul a man'be aba
u mɛɛn pà. » Nde kàswɛŋ mbuur aŋàkwɛkà naa: « Mɛ
amaswaŋ, mbarà, sɛn ipɔy angye, furà ndwà angye. »
25 Taaŋ nsil alan, u mii a baar banswà, laa kàmbarà
nde, kàsɛn nde ipɔy ande, waa kàfurà ndwà ande
wàmuyisà Nzam làkoo. 26 Baar banswà bàkäl mubem,
waa bàsyäŋà Nzam. Unsà bɔɔmà ba bàtɛɛnà naa: « Bi
kan'man indiir ibaŋ ŋàbawà. » 27 Ungö apan Yɛsu
kàtoo nde, nde kàmɛn un'füür a itɛr mwɛy ikɔb ande
Lɛvi kan'bwaay kà ikal a isal ande. Nde kàtɛn a nde
naa: « Yan'läb. » 28 Nde sye laa kàsàwɛy nde indiir
byanswà, waa kun'läb. 29 Lɛvi kàwɛl Yɛsu unsà ubwaŋ
banswà u ndwà ande. Afüür a itɛr mbɔɔn anà baar
asin bàkäl mudyà anà nde u mɛsà. 30 Amfarisi anà
alɔɔŋ a Un'kɔɔn bàkyer aŋüŋün, waa bàtɛn a alɔŋki a
Yɛsu naa: « Ntɔn nkye làkadyaa bɛ ikal imwɛy anà
afüür a itɛr anà baar a man'be? » 31 Yɛsu kafuur naa:
« Kà baar abye anà ngwal u ndür anki bye anà mfun a
un'ngaŋ, wɛɛ aŋukyal. 32 Mɛ kàyi anki muleŋ mbuul a
mpem a baar a balàbal, wɛɛ mbuul a mpem a baar
a man'be. » 33 Amfarisi bàtɛn ande naa: « Alɔŋki a
Ywan anà alɔŋki abi bàfàkin mbɔr mbalà mbɔɔn anà
muyamà Nzam, wɛ alɔŋki angye isal aba udyà anà
unwà. » 34 Nde kafuur naa: « Nkye asam a mbuur
kan'tà bɔr ban'kwo bàkin mbɔr isàkal naa nde wà paa
anà ba? 35 Ilä kyà paa bàsàlwom ba un'tɛɛl a bɔr, apan
ba waa bàsàkin mbɔr. » 36 Nde kàfatɛɛl nsim yi: «
Akà mbuur mwɛy ukwe anki muwal itɛɛnà a ipfɛy
akün ntɔn mubaay ipfɛy aŋànün. Ntɔn itɛɛnà akin
iyàpà anki ubwaŋ unsà ipfɛy aŋànün. 37 Akà mbuur
mwɛy sye ukwe anki musà man akün uboo a mbeen
itaan: naa tɛy, man akün iyàpfuul mbeen itaan, waa
ipää, mbeen sye waa ikyà bwà. 38 Yubwaŋ musà man
akün u mbeen akün. 39 Akà mbuur mwɛy ukwe anki
mukwen man akün isàkal naa nde akyàfuràtànwà man
itaan, ntɔn nde ayàtɛn naa: "Man a itaan mà ntsà." »

6 Yàmɛnà naa ilä a saba mwey, Yɛsu kàkäl mulyaaŋ
uboo a an'ywaŋ a blɛ. Alɔŋki ande bàbwee imfà,
ungö mupfipfiy bya kà an'kɔɔ aba, waa bàdyee mbɛŋ
a bya. 2 Amfarisi amwɛy bàkäl paa bàtɛn a ba naa:
« Ntɔn nkye làkyerà bɛ ndaa mpa bàfàkyer kà ilä a
saba? » 3 Yɛsu kafuur naa: « Nkye bɛ làtäŋ anki ndaa
kàkyer David mpal kàwem nde ngyal anà baar bàkäl
anà nde? 4 Nde kàbilà u ndwà a Nzam, kàwɛl mampà
ufàpà ibɔɔn akà Nzam laa kàdi nde, mumwɛy nde
kàpɛ akà baar bàkäl anà nde, itàkal naa ma angaŋ
mpɛl bàfàdyà. » 5 Nde waa kàfàkwɛy abà: « Mwan a
mbuur wà mfum a saba. » 6 Yàmɛnà sye naa ilä a saba
kyumwɛy Yɛsu kàbilà u ndwà a nköŋ a Ayudà, waa
kàlɔɔŋà. Uboo kwo kàkäl anà mbuur kàkäl anà kɔɔ
ibaal làŋàkwɛkà. 7 Alɔɔŋ a in'kɔɔn anà Amfarisi bàkäl
musyebà Yɛsu a duu ntɔn muyöb naa nkye nde akyer
akɔɔr mbuur ilä a saba, ntɔn ba bun'bämà ndaa. 8 Wɛɛ
nde kàkyer ayöb an'kyän aba, waa kàbel mbuur kàkäl
anà kɔɔ aŋàkwɛkà: « Mbarà, mbar uboboo pà. » Mbuur
awà waa kàmbarà, waa kàmbär uboboo a baar. 9 Yɛsu
waa kafuul naa: « Mɛ in'kwen muyöb: Nkye yubwaŋ
mukyer ubwaŋ lɛɛ mukyer ube ilä a saba? Mutswà
möö a mbuur lɛɛ mukɔɔn atswà wa ilä a saba? » 10
Ungö apan, Yɛsu kàler ba banswà, waa kàtɛn a mbuur
awun naa: « Sen kɔɔ angye. » Nde sye waa kàsen la,
laa làkɔɔrà la. 11 Alɔɔŋ a Un'kɔɔn anà Amfarisi bàwem
nkyɛl, waa bàsɛmà mutɛn ba a ba naa ba ininà bàkyer
akà Yɛsu. 12 Mpal ayin Yɛsu kàlär udu a mɔŋ ntɔn
mukàyamà. Nde kwo kàkyer mpib aŋun'kiinà muyamà
Nzam. 13 Taaŋtyà, nde kàbel alɔŋki ande, waa kàsööl
kwem aŋiyweel uboo a ba, nde kapɛ ikɔb naa antööm:
14 Simɔn, nde kun'pɛ ikɔb a Petɔlà, un'tɔŋ ande Andrɛ,
Zyak, Ywan, Filipo, Bàtelàmay, 15 Màtay, Tuma, Zyak
mwan a Alfɛ, Simɔn mbuur a mankay, 16 Yudà mwan

a Zyak, anà Yudas Iskaryɔt, mbuur ayun'yälà. 17 Ungö
apan nde kàyàtyà anà ba, waa bàmbär kà ikal mwɛy
kyà ibär, ikal bàkäl alɔŋki ande mbɔɔn anà un'kàbɔ a
baar: baar a Yuday lanswà, bà Yɛlusàlɛm, anà baar
bàfü un'kɔɔl a an'dà, a Tir anà Sidɔn. 18 Ba bàyi ntɔn
mukun'wem anà ba bàkɔɔrà unsà an'kyal aba. Baar
bàkäl anà an'dweelà an'be, bàkyer akɔɔrà. 19 Baar
banswà bàleŋà muba nde u ndür, ntɔn ngwal mbɔɔn
yàkatoo u ndür ande, ya yàkɔɔrà ba banswà. 20 Apan
Yɛsu kàler alɔŋki ande, waa kàtɛn naa: « Un'sak akà
bɛ aŋàlàmbwà, ntɔn imwol a Nzam kye anà bɛ! 21
Un'sak akà bɛ baar làwe anà ngyal mpalàbà, ntɔn bɛ
làkyer asàyuur! Un'sak akà bɛ baar làlelà ŋàbawà,
ntɔn bɛ làkyer asàsɛ! 22 « Un'sak asàkal akà bɛ isàkal
naa ba bàmàlàyiiŋ, bàmàlàböŋ, bàmàlato, bàmàlapiy
asànaa undiir a ŋingyäy ntɔn Mwan a mbuur! 23 Làkäl
unsà un'sak mpal isàkwo ndaa ayin ntɔn bweel abɛ
làsàkal mbɔɔn u du, ntɔn bànkaa aba bàkyerà abà
akà aŋangɔɔm. » 24 « Wɛɛ ngyɛb akà bɛ, aŋun'naaŋ,
ntɔn bɛ ndɛɛl abɛ lan'wal nsil apà. 25 Ngyɛb akà bɛ
baar lan'yuur mpalàbà, ntɔn bɛ làsàwem ngyal. Ngyɛb
akà bɛ baar làsɛɛ mpalàyi, ntɔn bɛ làsàkal kun'saabà
anà uboo a ilel. 26 Ngyɛb, isàkal naa baar bàfàtɛn
ndaa aŋàbwaŋ mpɛl akà bɛ, ntɔn bànkaa aba bàkyerà
abà akà aŋangɔɔm a loor. 27 « Wɛɛ bɛ baar banswà
làweemà mɛ, mɛɛ alàkyään abà: Lakwen ayiiŋ abɛ,
làkyer ubwaŋ akà baar bàfàlakyer ube, 28 làfuum
làpɛɛm akà baar bàfàlaküül anà làyamà ntɔn baar
bàfàlatwee. 29 Isàkal naa mbuur kàmapà mbar u twam,
fàlɛɛ twam lumwɛy. Isàkal naa mbuur kan'gyɔɔr inkur
angye, twon amun'tsuŋ muwal kàzak angye. 30 Pà
akà mbuur wanswà kan'lɔm, wɛɛ twon an'lɔm undiir
angye akà mbuur kan'gyɔɔr wa. 31 Undiir wanswà
akwen ngye naa baar bàkyer akà ngye, kyer abun
sye akà baar bumwɛy. 32 Isàkal naa ngye afàkwen
baar bàfakwen, ngye bweel nà an'wal uboo kwo? Baar
abɛ sye bàfàkwen baar bàfakwen. 33 Isàkal naa ngye
ubwaŋ afàkyer akà baar bàfakyer ubwaŋ, ngye bweel
nà an'wal uboo kwo? Baar abɛ sye bàfàkyer abun. 34
Isàkal naa ngye afàsɔɔm baar an'sà ngye làkyän naa ba
bàkyer asafuur, bweel nà ngye an'wal? Ntɔn baar abɛ
sye bàfàpà akà baar abɛ ntɔn ba sye bàfàwal asànaa
ban'pà ba. 35 Làkwen ayiiŋ abɛ, làkyer ubwaŋ, làpɛ
ukɔɔn adil bweel. Waa bweel abɛ làsàkal làkölàköl,
bɛ sye làsàkal baan a Mwol a du, ntɔn nde afàswaŋ
ubwaŋ ande akà baar bàfàfuur ube kà ikal a ubwaŋ
anà akà baar abɛ. 36 Làkäl baar aŋàyɔl a ukwen ntɔn
Taaràbɛ wàŋàyɔl a ukwen. » 37 « Twon lan'tsüül baar
nsaŋ, waa bɛ sye mpa bàsàlatsüül nsaŋ. Twon lan'pà
baar ikwàndwà, waa bɛ sye mpa bàsàlapà ikwàndwà.
Làdwääl nkul, waa bɛ sye bàsàladwääl nkul. 38 Làpɛ,
waa bɛ bàsàlapà: bàsàyööl mpàkɔr a kölàköl a ipfɛy
abɛ a mbäl aŋàbwaŋ, yàŋàkinà, yàŋàndyeer, yàŋàpää.
Ntɔn Nzam an'kab ande akà bɛ nde asàsi unsà isii
làfàsyääl bɛ ntɔn baar bumwɛy. » 39 Yɛsu kàfàtɛn
a ba u itim naa: « Nkye ikwàmii kan'kwo musyen
ikwàmii wumwɛy? Nkye ba bàböol bàkàbwà anki u
fu? 40 Un'lɔŋki ukwe anki mulyaaŋ un'lɔɔŋ ande. Wɛɛ
un'lɔŋki afàsyääl ndaa a un'lɔɔŋ ande afàbulà asànaa
un'lɔɔŋ ande. 41 Ntɔn nkye amanà ngye isɛrà a un'lɛŋ
akyà u dii a un'tɔŋ angye, wɛ ngye amanà anki kyɔɔl
là u dii angye? 42 Ngye an'kwo aben mutɛn a un'tɔŋ
angye naa: "Un'tɔŋ, yà mɛ alwom isɛrà a un'lɛŋ ki
u dii angye", ngye mbuur mpa akamanà kyɔɔl alà
u dii angye? Mbuur a mpem yweel, twab atàlwom
kyɔɔl là u dii angye, ungö apan ngye waa ayàman
ubwaŋàbwaŋ ntɔn ngye alwom isɛrà a un'lɛŋ ki u
dii a un'tɔŋ angye. » 43 Yɛsu kàfàtɛn naa: « Un'te
aŋàbwaŋ ufàbɔr anki mbɛŋ ambe, un'te un'be sye
ufàbɔr anki mbɛŋ aŋàbwaŋ. 44 Ntɔn un'te wanswà
bàfàyöb unsà mbɛŋ a wa. Fige bàfàkwol anki unsà
ibwiy a nsyeenà, rɛzɛ sye bàfàbwo anki u mikyɛl. 45
Mbuur aŋàbwaŋ afàwal ndaa aŋàbwaŋ unsà an'kyän
aŋàbwaŋ màfàtoo u mpem ande, wɛɛ mbuur un'be
afàwal ndaa a mbe unsà an'kyän ande mube. Ntɔn
ndaa yanswà ufàtɛn mbuur ifàfà u mpem ande. » 46 «
Wɛɛ Ntɔn nkye lan'beelà bɛ naa Mwol, Mwol, wɛɛ bɛ
ndaa amɛ làfàlab anki? 47 Mɛ in'kyer ayàlàswaŋ naa
mbuur afàwem ndaa amɛ anà afàsyääl ya, nde wà nà:
48 Nde wà asànaa mbuur kàkwen mutoŋ ndwà ande,
kàkyer atim, ufàtim, waa kàmɛn nkɔŋ ntɔn musà
un'bään a ntööŋ udu a nkɔŋ ayi. Mbul a ngwal kànö
wa, un'pöb a ngwal kàni wa ndwà ayin, wɛɛ ndwà
ayin yàbü anki ntɔn ya bàtöŋ udu a nkɔŋ. 49 Wɛɛ
mbuur afàwem ndaa amɛ wɛɛ nde ya ufàsyääl anki,
wà asànaa mbuur kàtöŋ ndwà ande udu a ansɛŋ ukɔɔn
un'bään, ibɔɔ a an'dà laa byà ni bya ndwà ayin, laa
yàbwabà ya. »

7 Ungö mutɛn a baar ndaa yanswà kàkwen nde
mutɛn, Yɛsu kàkyen Kapɛrnawum. 2 Un'tsüüŋ a
kaptɛn mwɛy aŋità a Lɔmà kàfakweenà nde mbɔɔn
kàkäl anà ukyal, tsütsü mukwà. 3 Mpal kàwem nde
làsaŋ a Yɛsu, nde kàtöm abyääl a Ayudà ntɔn ba

bàkun'bɔɔn naa nde uyàkɔɔr un'tsüüŋ ande. 4 Ba waa
bàyi akà Yɛsu, bun'böön, waa bàtɛn naa: « Mbuur wà
kan'kwo muwal bweel aŋàkwo, 5 ntɔn nde afàkwen
nsi abi, nde sye kàtöŋ ndwà a nköŋ abi a ngim ande
ŋakwo. » 6 Yɛsu kàkyen anà ba. Mpal kàkäl nde tsütsü
a ndwà a mbuur awun, mbuur wa kàtɔ̈m asam ande
ntɔn mutɛn naa: « Mwol, twon an'pà ndür ngye mpay.
Mɛ in'wà mbuur a man'be, mɛ in'kwe anki muwal
ngye u ndwà amɛ. 7 Lalan mpa in'yi mɛ, mɛ ŋakwo.
Tɛn ngɔk mwɛy ntɔn un'tsüüŋ amɛ ukɔɔrà. 8 Ntɔn
mɛ ŋakwo in'wà mfum u ngyɛl, wɛɛ mɛ in'we anà
aŋità in'fàler mɛ, mɛ in'sàtɛn a umwɛy naa: "Kyen",
laa ukyà nde. Mɛ in'sàtɛn a wàsin naa: "Yà", laa uyà
nde. Mɛ in'sàtɛn a un'tsüüŋ amɛ naa: "Kyer abà", laa
ukyer nde. » 9 Mpal kàwem Yɛsu ndaa ayi, nde kàkyey
kaptɛn awà, waa ubulà, uler baar banswà bàyun'labà,
waa kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ alàkyään, itàkal kà Isàlɛl mɛ
ŋàtàman anki làkwikilà a mbɔɔn abà. » 10 Baar kàtöm
kaptɛn, bàfurà ba ndwà ande, ba bàmɛn un'tsüüŋ
ande wàŋàkɔɔrà. 11 Yàkäl naa ilä kyàläät pa, Yɛsu
kàkyen bul mwey ikɔb a la Nayin. Alɔŋki ande anà
un'sɛŋ a baar bàkäl mukyà anà nde. 12 Mpal kàkäl
nde tsütsü a bul alan, iköŋ a baar kyàkäl mukàdyee
ndom, mwan baal mwɛy mpɛl wà un'kweel a un'dim
mwɛy. Baar a bul alan mbɔɔn bàkäl anà nde. 13 Mpal
kun'mɛn Mwol, ngyɛb yàkyer un'käär, waa kun'kyään
naa: « Twon an'lel! » 14 Nde kàsin tsütsü a un'böl,
waa kàbä wa. Baar bàyisyeenà wa laa bàmbär ba. Nde
waa kàtɛn naa: « Mwan baal, mɛ amaswaŋ, wiyà! »
15 Ndom waa ubwaay, waa usɛmà muyäm. Yɛsu waa
kun'fuur akà ngwän. 16 Baar banswà bàkäl u bɔɔmà
anà musyäŋà Nzam, waa bàtɛɛnà naa: « Ŋangɔɔm a
kölàköl kan'too uboo a bi, Nzam kan'yàbay baar ande.
» 17 Làsaŋ a Yɛsu alà làkyer apää u Yuday lanswà anà
kà an'bul a tsütsü manswà. 18 Alɔŋki a Ywan bàkyer
un'kyäänà ndaa ayi. 19 Nde kàbel abööl uboo a ba,
waa katöm akà Mwol ntɔn ba bun'fuul naa: « Nkye
ngye awà Klistɔ awà ayàyà, lɛɛ bi ikyer adil wàsin?
» 20 Mpal bàkɔlà ba apà Yɛsu, ba bàtɛn a nde naa:
« Ywan Un'düümà kàmitɔm akà ngye ntɔn muyöb
naa nkye ngye awà mbuur awayàyà, lɛɛ bi ikyer adil
wàsin? » 21 Taaŋ nsil alan, Yɛsu waa ukɔɔr baar a
an'kyal mbɔɔn, baar bàkäl anà an'too anà baar bàkäl
anà an'dweelà an'be, waa uduub mii a ikwàmii mbɔɔn.
22 Nde kafuur abà: « Kàlun'kyään Ywan ndaa yanswà
lan'man anà lan'wem bɛ: Ikwàmii bàmuman, ikar
bàmumbarà, baar a ukyal a bay bàmupɔŋà, ikwan'tsü
bàmuwem, ndom yàmuwiyà, ndaa a Nzam bàmulɔŋ
akà aŋàlàmbwà. 23 Un'sak akà mbuur mpa asàpiy
làkwikilà ande amu mɛ. » 24 Ungö a nkyeen a alɔŋki a
Ywan, Yɛsu kàsɛmà mutà imbäl a Ywan: « Bɛ ininà
làkàler u nsye a ipɔl? Kite a iful kànini un'pöb? 25 Wɛɛ
bɛ ininà làkàler? Mbuur kàbwäärà a ntwɛn? Làler,
baar bàfàbwaar ipfɛy a ntal anà bàfàkal unsà un'naaŋ,
bàfàkal uboo a ndwà a amfum. 26 Bɛ ininà làkàler?
Ŋangɔɔm mwɛy? Ndandaa mɛ alàkyään, nde kan'söön
ŋangɔɔm. 27 Nde wà mbuur awà bàsön naa: "Le, mɛ
an'tɔm un'kyeey amɛ kusà angye, ntɔn muyilà mbwo
angye kusà a ngye." 28 « Mɛ alàkyään naa uboo a
baar banswà kàbör un'kaar, akà umwɛy kàmusöön
watɛy. Wɛɛ kimbuur ikikye uboo a Imwol a Nzam
kàmun'söön. » 29 Baar banswà bàweemà ndaa ande,
itàkal afüür a itɛr, bàkyer akyey naa Nzam wà balàbal,
lalan bàkyeenà ba mukàwal ndüümà a Ywan. 30 Wɛɛ
amfarisi anà alɔɔŋ a Un'kɔɔn bàtön ndaa kàkwen
Nzam ntɔn ba anà ndüümà a Ywan. 31 Yɛsu kàfàtɛn
naa: « Mɛ baar a taaŋ alà an'kwo mukasi anà nà? Ba
bà asànaa bànà? 32 Ba bà asànaa baan bàfàmbàmbar u
balàbal anà bàfàtɛn ba a ba naa: Bi kàlabɛɛrà mfuŋ,
wɛɛ bɛ làkyen anki, bi kàlàtööl an'diim a ilel, wɛɛ
bɛ làlel anki. 33 Ntɔn Ywan Un'düümà kàkyer ayà,
kàdyee anki nsɔ, kànwee anki man, wɛɛ bɛ làtɛɛnà
naa: Nde we anà dweelà a làbe. 34 Mwan a mbuur
kan'yà, akyer adyà, akyer anwà, wɛɛ bɛ làtɛn naa:
"Awà wà ndyeel anà un'nweel a man, un'sam a afüür
a itɛr anà baar a man'be." 35 Wɛɛ an'yeerà a Nzam,
baar bàfàman naa ma màbalàbal bà baar bàfàkyey ma.
» 36 Yàmɛnà naa umfarisi mwɛy kàbel Yɛsu mukàdyà
u ndwà ande. Yɛsu kàbilà nde u ndwà a mbuur awun,
waa kàsɛmà mudyà u mɛsà. 37 U bul alan kàkäl anà
un'kaar a pasàsɛ mwɛy. Mpal kàwem nde naa Yɛsu
wàmudyà u ndwà a mbuur awun, nde kàyàbilà anà
làbuuŋ a pɛɛl làŋàyɔl a may a usɔŋ, 38 nde kàbü ungö
a Yɛsu kà in'kɔl ande. Nde kàkäl mulel, nsaaŋ ande
yàbwee kà in'kɔl a Yɛsu, waa kàkɔɔmà ya a ntswe
ande, kàndüürà mya, waa kàkiirà mya may a usɔŋ.
39 Un'mfarisi awà kàbel Yɛsu u ndwà ande kàmɛn
nde abun, laa kàyweerà nde u mpem naa: « Mbuur
wà ulàkal ŋangɔɔm a ndandaa, nde akyer alàyöb naa
un'kaar awà wà nà, nde akyer alàyöb naa nde wà
un'kaar a pasàsɛ. » 40 Yɛsu kun'fuur u ndaa a dudu
naa: « Simɔn, mɛ in'we anà kindaa muyäm anà ngye.
» Nde kàfuur naa: « Un'lɔɔŋ, yäm. » 41 Yɛsu naa: « Ilä
mwɛy un'pɛɛl a nkul mwɛy kàkäl anà asööm abööl.

Wàtàtwɛb kàlun'fuur an'falà nkam tyeen, wàyweel
an'falà an'kwem an'tyeen. 42 Baar abà bàbööl bàkäl
anki anà ngim mukun'fuur. Nde waa kadwääl nkul.
Uboo a baar abà bàbööl, nà ayun'kwen aŋàsöön? »
43 Simɔn kun'fuur naa: « Mɛ in'kasii naa mbuur awà
kàdwääl nde nkul a mbɔɔn. » Yɛsu naa: « An'man,
ngye an'yweer ubwaŋ. » 44 Ungö apan, Yɛsu waa
uler un'kaar awun, waa utɛn a Simɔn naa: « Ngye
akyun'manà un'kaar wà? In'bilà mɛ u ndwà angye,
ngye an'dà an'pɛ anki muywɛy in'kɔl, wɛɛ nde, nde
mya kan'ywɛy a nsaaŋ ande anà kan'kɔɔm mya a
ntswe ande. 45 Ngye mɛ andüür anki, wɛɛ nde, sɛmà
in'bilà mɛ nde uyön anki mundüür in'kɔl amɛ. 46
Ngye mɛ may a usɔŋ an'tsüül anki kun'tswe, wɛɛ nde,
nde kan'tsuul may a usɔŋ kà in'kɔl amɛ. 47 Lalan
mɛ akyään naa bàkyun'dwääl nkul a man'be ande
manswà, ntɔn nde kan'kwen mbɔɔn. Wɛɛ mbuur akwà
bàmun'dwääl nkul a man'be ikikye, nde akwen sye
ikikye. » 48 Waa nde kàtɛn a un'kaar awun naa: « Mɛ
amadwääl nkul a man'be angye. » 49 Baar bumwɛy
bàkäl anà nde bàtɛɛnà u mpem naa: « Mbuur awà wà
nà, nde mudwääl baar nkul a man'be aba? » 50 Waa
Yɛsu kàtɛn a un'kaar awun naa: « Làkwikilà angye
làmatswà möö, kyen unsà duu. »

8 Yàkäl naa ungö a an'taaŋ, Yɛsu kàkyen uboo a
an'bul a kölàköl anà an'bul ikikye ntɔn mulɔŋ anà
mupay làsaŋ a Ndaa Aŋàbwaŋ yà Imwol a Nzam,
alɔŋki bàkwem aŋiyweel bàkäl anà nde 2 anà akaar
amwɛy kàkɔɔr nde unsà an'dweelà an'be anà an'kyal
mà ifà ifà: Màlye bàfabeelà un'nsi Magàdala, uboo
ande insɔŋà nsambwaar myàtoo, 3 Zyan, un'kyay a
Shuzà mbuur a isal a Ɛlɔdi, Suzan, anà akaar asin
bàyibayà Yɛsu anà alɔŋki ande unsà indiir aba. 4 Baar
mbɔɔn bàfü an'bul a kölàköl bàyàköŋ apà Yɛsu. Nde
katɛɛl nsim yi: 5 « Un'köön mwɛy kàtoo mukàkɔn
mbɛŋ ande. Umpal kàmwɛŋ nde ya, yar làmwɛy làbü
u mbwo: baar bàndyaar ya, nɛn a du waa yàdi ya. 6
Yar lumwɛy làbü udu a nkɔŋ: mpal yàmɛn ya, bite
laa byàyöm bya, ntɔn mɛɛn màkäl màŋàyɔm. 7 Yar
lumwɛy làbü uboo a nsyeenà: nsyeenà yàyɛl mbwo
mwɛy anà in'te, waa yàfwee mya. 8 Yar lumwɛy làbü
u mɛn aŋàbwaŋ: mpal làyɛl la, la làbör mbɛŋ mbɔɔn:
imbɛŋ mwɛy kyàbör mbɛŋ nkam anà nkam. » Yɛsu
waa kàkwɛy abà: « Wɛy mbuur awe anà an'tsü awem
uwem. » 9 Alɔŋki ande bun'fuul naa nsim ayi iswaŋà
aben. 10 Nde kafuur naa: « Bweel a bɛ là naa bɛ
làkyàyöb ngyee a imwol a Nzam, wɛ akà baar bumwɛy,
ndaa ayi bàfakyään unsà nsim. Ntɔn, "itàkal naa ba
bàkyer aleerà, ba bàköön aman, "itàkal naa ba bàkyer
aweemà, ba bàköön ayöb." » 11 « Mpalàbà làwem
mbuul a nsim ayi: Mbɛŋ yà ndaa a Nzam. 12 Kɔl a
mbwo, là baar bàfàwem ndaa a Nzam, wɛɛ Satanà
waa uyàlwom ya u mpem aba ntɔn ba bàköön asà
làkwikilà anà bàköön awà möö. 13 Udu a nkɔŋ yà baar
bàfàwem ndaa a Nzam anà bàfàwal ya unsà un'sak,
wɛɛ ba ya bàfàkaar anki u mpem aba, làkwikilà aba
bwɛl latɛy. La in'swɛy myatɛy, isàkal naa mpay yan'yà,
ba ban'piy làkwikilà aba. 14 Mbɛŋ yàbü u nsyeenà
yà baar bàfàwem ndaa a Nzam, wɛɛ ba ya bàfàküünà
a mpay anà ngyal a indiir a mɛɛn. Abun ya ifàbɔr
anki mbɛŋ. 15 Mbɛŋ yàbü u mɛn aŋàbwaŋ yà baar
bàfàwem ndaa a Nzam anà bàfàwal ya unsà un'sak,
bàfàkaar ya u mpem aba anà bàfàsyääl ya. Ya ifàbɔr
mbɛŋ. » 16 Yɛsu kàläb abà: « Akà mbuur mwey ukwe
anki mukyä mwinà waa ukümà wa kantin, itàkal
usi wa ungyɛl a itäb. Wɛɛ nde wa asà udu a ikɔlà a
un'te ntɔn baar bàbilà u ndwà bàmɛn pɛɛlà. 17 Undiir
wanswà wàŋàyee ŋàbawà, akyer asàmɛnà u pɛɛlà.
Undiir wanswà wà unku, baar bàkyer asàyöb wa, wa
sye asàmɛnà u leŋ. 18 Làlɛɛ an'tsü abɛ ntɔn muwem
ubwaŋàbwaŋ, ntɔn bàsàkwɛy akà mbuur awe anà
undiir, wɛ akà mbuur mpa awe anà undiir bàsàlwom
undiir ufàsi nde naa nde we anà wa. » 19 Yàmɛnà naa
ngwän anà atɔŋ a Yɛsu bàyi muyàbwey anà nde, wɛɛ
yàkäl mpay ba mukun'man ntɔn baar bàkäl mbɔɔn.
20 Baar bun'kyään naa: « Ngwa anà atɔŋ angye bà
unsà, ba bàkwen mukaman. » 21 Nde kafuur naa: «
Maa anà atɔŋ amɛ bà baar bàfàwem ndaa a Nzam anà
bàfàsyääl ya. » 22 Yàlöm naa ilä mwɛy, Yɛsu kàbilà u
bwaar a kölàköl anà alɔŋki ande, waa kàtɛn a ba naa:
« Tsweenà bi isabà sim a ɛwà. » Ba waa bàkyen. 23
Mpal bàkäl ba mubweel, Yɛsu waa kàböön. Kà imbürà,
un'pöb a ngwal kàyi udu a ɛwà. An'dà waa màsɛmà
mubilà u bwaar, ba bàkäl u mpay a ukwà. 24 Alɔŋki
bàsin tsütsü apà Yɛsu, waa bun'wiy anà in'kwɛŋ u
mun: « Un'lɔɔŋ, Un'lɔɔŋ, bi abà ikwà! » Nde waa
usubà, waa uŋän un'pöb anà ibɔ a kölàköl byà an'dà:
bya waa byàkwamà, duu waa làbilà. 25 Apan, Yɛsu
kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Làkwikilà abɛ làken? » Wɛɛ
ba bàkäl u bɔɔmà anà unsà ubem, ba bàtɛɛnà ba a ba
naa: « Baal awà wà nà? Nde wàmuŋän un'pöb anà ibɔ
a an'dà, bya sye byàmukun'weemà. » 26 Ba bàkɔlà
u mɛɛn a Ngɛlàsà u sim a Ngalilɛ. 27 Pa kàtöl Yɛsu

làkəl u mɛɛn, mbuur mwɛy wà bul alan kàkäl anà insəŋà mbəən, nde kàyi akà Yɛsu. Sɛmà itaan nde kàkälà nsàpəl. Nde kàkweenà anki mukal u ndwà, nde kàfabwaayà uboboo a an'dii. 28 Mpal kàmɛn nde Yɛsu, nde kabü kà in'kəl ande, waa kàlal in'kwɛŋ mutɛn u ndaa a ngwal naa: « Yɛsu, Mwan a Nzam a Dudu, mɛ anà ngye un'tüüb nà? Mɛ amabəən, twon aman'pà mpay. » 29 Yɛsu waa kàböŋ insəŋà myàkäl uboo a mbuur awà. Ntən mya myun'bilà itaan. Ba bàfun'bäämà an'dwaaŋ anà impaaŋ a in'te kà an'kəə anà kà in'kəl ntən nde uköön atiin. Wɛɛ nde kàkyer afatsuulà mya myanswà, insəŋà myun'syeenà u nsye a ipəl. 30 Yɛsu waa kun'fuul naa: « Ikəb angye nà? » Nde kàfuur naa: « Un'kàbə. » Ntən insəŋà mbəən myàbilà amu ande. 31 Insəŋà amin myàböön Yɛsu naa nde uköön akatəm uboo a un'baan. (Abyssos g12) 32 Wɛɛ tsütsü apan làkäl anà làböl a ngul làmuyidyà udu a məŋ, lalan myàlöm mya akà Yɛsu naa mya myàbilà uboo a ngul. Nde waa kapɛ mbwo. 33 Apan, insəŋà myàtoo mya unsà mbuur awun, mya myàbilà u ngul ayin, làböl a ngul waa làparà ntiin fà iköl a məŋ, laa làkàbwà la kà an'dà, waa làminà. 34 Aseey bàmɛn ba abun, laa bàtiin ba, bàkyen ba mukàpay làsaŋ kà an'bul anà kà itsuŋ a ndwà. 35 Baar bàyi ntən muyöb naa ya yàlyaaŋ aben. Mpal bàyàtol ba tsütsü apà Yɛsu, bàmɛn ba ŋukəŋ akyàbwaay kà in'kəl a Yɛsu, akyàbwaar, akyàkal a duu, ba bàmɛn bəəmà. 36 Baar bàkäl paa mpal kàkəər nde ŋukəŋ, bàkyäänà baar naa nde kun'kəər aben. 37 Kyakin baar a Ngɛlàsa banswà bàkäl ba u bəəmà, waa bàlöm akà Yɛsu mulwomà apà ba. Nde kàbilà u bwaar ntən mufurà. 38 Mbuur awà kàkəərà unsà an'dweelà an'be kàlöm akà Yɛsu naa nde uyilyaaŋ anà nde, wɛɛ Yɛsu kun'fuur naa: 39 « Furà ndwà angye, kyen kakyään ndaa yanswà kan'kyer Nzam akà ngye. » Lalan mbuur awà kàkàpay nde làsaŋ a ndaa yanswà kàkyer Yɛsu akà nde u bul lanswà. 40 Mpal kàfurà Yɛsu Ngalilɛ, baar banswà bun'wɛl unsà ubwaŋ banswà, ntən ba bàkäl mukun'dilà. 41 Apan mbuur mwɛy ikəb ande Zayirəs laa kàyi nde. Nde kàkäl mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà. Nde kàbü kà in'kəl a Yɛsu, waa kun'böön naa nde ukyen ndwà ande: 42 mwan ande mwɛy mpɛl wà un'kaar wà tsütsü mbul kwem aŋiyweel kàkäl musyäämà möö. Yɛsu waa kàkyen ndwà a mbuur awun. Apan, baar mbəən bàyibäàbà u mbil a ndür ande. 43 Uboo a baar aban kàkäl anà un'kaar mwɛy kàyimanà an'kil mbul kwem aŋiyweel. Nde kàdwä ngim mbəən akà angaŋ, wɛɛ nde kàkəəra anki. 44 Nde kàsin tsütsü ungö a Yɛsu, waa kun'bä u làpan a ipfɛy ande. Taaŋ nsil alan an'kil laa màtsü ma mutoo. 45 Yɛsu waa kàfuul naa: « Nà kàman'ba? » Wɛɛ akà mbuur mwɛy kàkyey anki. Petəlà waa kàtɛn a nde naa: « Ambà Un'ləəŋ, baar bàmasà uboboo, bà mbəən bà imbäm'dir anà ngye. » 46 Nde waa kàtɛn naa: « Mbuur akyer an'ba: mɛ in'kyer awem naa dweelà a ngwal mwɛy lan'too u ndür amɛ. » 47 Un'kaar awun kàmɛn nde naa undiir kàkyer nde kan'mɛnà u mii a baar, laa kàsin nde tsütsü apà Yɛsu, kàbü nde kà inkəl ande, waa kàtɛn u mii a baar ntən nkye kun'bä nde anà muswaŋ naa taaŋ nsil alan nde waa kàkəərà. 48 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mangwa, làkwikilà angye làmatswà möö, kyen unsà duu. » 49 Nde kàkäl anki aŋàtàmay mutɛn mpal kàyi mbuur kàfü ndwà a mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà. Waa kun'kyään naa: « Mwan angye wà unkaar kan'kwà, twon afun'twääl Un'ləəŋ nkwom. » 50 Mpal kàwem Yɛsu abwɛy, nde kàtɛn a Zayirəs naa: « Twon an'man bəəmà, sà làkwikilà mpɛl, mwan angye akyer akəərà. » 51 Mpal kàkəlà nde, Yɛsu kàkwen anki naa baar asin bàbilà u ndwà, wɛ Petəlà, Ywan, Zyak, taar anà ngwän a mwan mpɛl. 52 Ntsü yanswà baar bàkäl mulel. Yɛsu waa kàtɛn naa: « Twon lan'lel, nde ukü anki, nde kan'böön twaal. » 53 Wɛɛ ba bàkyer un'sɛɛ, ntən ba bàkyer ayöbà naa nde kàkäl aŋàkwà. 54 Apan, Yɛsu kàtɛ kəə a kimwan un'kaar awun mpi, waa kàtɛn a nde u ndaa a ngwal naa: « Mwan amɛ, wiyà! » 55 Laa kàwiyà nde, waa kàmbarà. Yɛsu kàswɛŋ naa ba bun'pɛ udyà. 56 Aböör a mwan un'kaar awun matɛɛr màkyer awal. Wɛɛ Yɛsu katsüŋ mukyään mbuur asin ndaa ayin.

9 Yɛsu kàtüüb antööm bàkwem aŋiyweel, waa kapɛ ngwal anà ikəb muböŋ insəŋà myanswà anà mukəər an'kyal. 2 Ungö apan, waa katöm mukàpay làsaŋ a Imwol a Nzam anà mukəər an'kyal. 3 Nde kàtɛn a ba naa: « Twon lan'wal undiir ntən mbwo: itàkal unsək, itàkal ngəər, itàkal isaa, itàkal ngim. Twon lan'syen inkur byeel. 4 Isàkal naa bàmàlawal u ndwà mwɛy, làbwaay apan tii taaŋ làsàlwomà bɛ kà ikal akin. 5 Isàkal naa mbuur kàlawɛl anki, làlwomà u bul alan, sàlàkəəb un'twà a in'kəl abɛ: kya isàkal imbäl ibe ntən ba. » 6 Apan, alənki bàkyen ba, ba bàyilyaaŋà bul a bul muyikyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ anà muyikəər abɛy. 7 Mfum Ɛlədi kàwem nde ndaa ayi yanswà, nde kàyweerà naa nde akyer aben. Ntən baar

mbɔɔn bàtɛɛnà naa Ywan kan'wiyà, 8 bumwɛy naa
Ɛlya kan'fàmɛnà, wɛɛ bumwɛy naa umwɛy uboo a
aŋangɔɔm bà itaan kan'wiyà. 9 Wɛɛ Ɛlɔdi kàtɛɛnà
naa: « Mɛ Ywan kàkyun'tsul un'tswe: nà mbuur
wa in'fiweemà mɛ làsaŋ a tub lalɛy? » Nde kàleŋà
mukun'man. 10 Mpal bàyàfurà antööm, ba bàkyäänà
Yɛsu indiir byanswà bàkyer ba. Nde kawɛl, waa kasyen
ukɔl, u bul mwɛy ikɔb a la Bɛtesayidà. 11 Baar mbɔɔn
bàyöb ba naa Yɛsu anà alɔŋki ande bà u bul alan, laa
baläb ba. Yɛsu kawɛl nde, laa kakyäänà nde ndaa a
imwol a Nzam. Nde kàkɔɔr sye baar bàkäl anà ngyal
akɔɔrà. 12 Mpal bàmɛn antööm bàkwem aŋiyweel
naa taaŋ lan'sɛmà muminà, ba bàsin tsütsü apà Yɛsu,
waa bun'kyään naa: « Apay baar, ba bàkyen kà an'bul
anà u bitsuŋ a ndwà byà tsütsü ntɔn ba bàkàleŋ ikal
aböön anà isaa adyà ntɔn bi apà ibà u nsye a ipɔl. » 13
Yɛsu waa kafuur naa: « La pɛ udyà bɛ ŋakwo. » Ba
waa bun'fuur naa: « Bi iwe amà mampà tyeen anà nsö
yweel, tɛn naa bi ŋakwo ikàsom isaa ntɔn mbul a baar
wà. » 14 Abaal bàkäl isii a nsaab tyeen. Yɛsu naa: «
Làswɛŋ baar bàbwaay an'kwem an'tyeen, an'kwem
an'tyeen. » 15 Ba bàkyer abun, bàpɛ baar banswà
ikal abwaay. 16 Yɛsu kàwɛl mampà mà an'tyeen anà
nsö yàyweel, waa kàler u du, kàfuur an'tɔɔn akà
Nzam. Ungö apan waa kàtsül mampà anà nsö, waa
kàpɛ alɔŋki ande ntɔn mupà akà baar banswà. 17
Baar banswà waa bàdi, bàyüür. Itiir a mampà byàsäl
mbɔɔn, bya byàyööl in'lwaŋ kwem aŋiyweel. 18 Ilä
mwɛy Yɛsu kàkäl muyamà u mpey anà alɔŋki ande,
waa kafuul naa: « Baar bàfàtɛn naa mɛ in'wà nà? »
19 Ba bàfuur naa: « Ywan Un'düümà, bumwɛy, Ɛlya,
bumwɛy, umwɛy uboo a aŋangɔɔm kan'wiyà. » 20
Nde waa kafuul naa: « Wɛɛ bɛ ŋakwo làtɛn naa mɛ
in'wà nà? » Petɔlà waa kàfuur naa: « Ngye awà Klistɔ a
Nzam. » 21 Yɛsu katsüŋ mukyään mbuur akà ikikye. 22
Nde waa kàfàkwɛy naa: « Mwan a mbuur akyer aman
mpay mbɔɔn. Andweer, amfum a angaŋ anà alɔɔŋ a
in'kɔɔn bàkyer un'tɔn, bàkyer un'dwa, waa ilä kyàtär
nde akyer awiyà. » 23 Ungö, nde waa kàtɛn akà baar
banswà: « Isàkal naa mbuur akwen mukan'lab, wɛy
nde ukɔɔb ndür ande, usɛn buur ande ilä byanswà,
wɛy nde kan'läb. 24 Ntɔn mbuur usàkwen muyee möö
ande, wa asàkyà bwà. Wɛɛ mbuur usàpiy möö ande
ntɔn mɛ, nde asàtswà wa. 25 Bweel nà mbuur kan'kwo
muwal isàkal naa nde kan'wal mɛɛn manswà, wɛɛ
möö ande ukyà bwà? 26 Mbuur usàwem mɛ nswɛn
anà ndaa amɛ, Mwan a mbuur sye asun'wem nswɛn
mpal usàyà nde unsà làkoo ande anà là Taa anà là
akyeey in'kyɛɛl. 27 Ndandaa mɛ alàkyään, bàmbɔɔn
uboo abɛ bàyàkal aŋàtàkwà anki kusà muman Imwol
a Nzam. » 28 Kà isii a ilä naan ungö a ndaa ayi, Yɛsu
kàwɛl Petɔlà, Ywan anà Zyak, nde kàlär udu a mɔŋ
ntɔn mukàyamà. 29 Mpal kàkäl nde muyamà, ntabwey
ande waa yàsɔɔmà, ipfɛy ande kyàbulà kyà in'ŋyäŋ a
pɛɛl. 30 Apan, baar böölbàkäl muyääm anà nde, ba
bàkäl Mɔsɛ anà Ɛlya, 31 ban'yàmɛnà uboo a làkoo,
bàmuyäämà ndaa ukàmay Yɛsu isal ande u Yɛlusàlɛm
u mbwo a nkweel ande. 32 Petɔlà anà bumwɛy bàkäl
anà nde bàböön twaal aŋàkir. Umpal bàsubà ba, ba
bàmɛn làkoo a Yɛsu anà baar bööl bàkäl anà nde.
33 Umpal bàkaabà baar aban anà Yɛsu, Petɔlà kàtɛn
a nde naa: « Un'lɔɔŋ, yà ubwaŋ naa bi ikäl apà, bi
imbaar ntɛn, ntɛn tär: mwɛy ntɔn ngye, mwɛy ntɔn
Mɔsɛ anà mwɛy ntɔn Ɛlya. » Kutɛn aŋàbwaŋ nde
kàyöb anki undiir kàtɛɛnà nde. 34 Umpal kàkäl nde
mutɛn, un'böŋ mwɛy waa kafwee. Alɔŋki bàkäl u
bɔɔmà mpal bàmɛn ba naa ba ban'bilà uboo a un'böŋ.
35 Uboo a un'böŋ ndaa waa itoo, waa itɛn naa: «
Awà mwan amɛ, mwan kàsööl mɛ. Lun'wem! » 36
Ungö a ndaa ayi, ba bàsàman Yɛsu aŋàyen mpɛl. Wɛɛ
mpal ayin, ndaa ayi yanswà ba bàkäärà u mpem,
ba akà mbuur mwɛy bàkyään anki. 37 Taaŋtyà, ba
bàkäl muyàtyà u mɔŋ, baar mbɔɔn bàyi mubwey a
Yɛsu. 38 Waa le, uboo a baar abà, mbuur mwɛy kàlal
in'kwɛŋ: « Un'lɔɔŋ, mɛ amabɔɔn, un'ler mwan baal
amɛ! Mwan baal mwɛy awà mpɛl. 39 Dweelà a làbe
làsun'bilà, kà imbürà nde asà in'kwɛŋ, laa lun'bwiy la,
waa ugyɔrà an'te. La làfun'wɛy anki agyä, nde afàkwà
lɛy. 40 Mɛ an'bɔɔn alɔŋki angye naa ba bun'böŋ, wɛɛ
ba bàsàkwo anki. » 41 Yɛsu waa kaŋän: « Bɛ làbà
baar làböön làkwikilà, baar abe! mɛ anà bɛ ilä ikwɛ
in'yàfàkal anà mukàlakaar? » Waa ubulà akà mbuur
awun: « Un'twääl mwan angye! » 42 Umpal kàkäl
mwan musin tsütsü apà Yɛsu, dweelà a làbe lun'bwiy
u mɛɛn, lun'ni a ngwal. Wɛɛ Yɛsu kàŋän dweelà a
làbe, waa kàkɔɔr mwan awun, kun'fuur akà taaràndе.
43 Baar banswà bàkäl unsà ubem muman ibaŋ a Nzam.
Mbuur wanswà kàkäl mubem ndaa kàkyerà Yɛsu, nde
kàtɛn a alɔŋki ande naa: 44 « Làkäär ndaa alàkyään
mɛ yi apanà: Mwan a mbuur bàkyer ayun'yälà kà
an'kɔɔ a baar. » 45 Wɛ alɔŋki ande bàyöb anki ndaa
ayi. Mbuul a ya bàkyer ayee ntɔn ba bàböön ayöb.
Ba bàmɛn bɔɔmà mufuul Yɛsu mbuul a ya. 46 Isür
kyàkyer abilà uboo a antööm: ba bàkwen muyöb naa

nà kan'söön uboo a ba. 47 Yɛsu kàyöb nde an'kyän
aba, nde kàtɛ mwan umbɛy mpi u kɔɔ, kun'si tsütsü
apà nde, 48 waa kàtɛn a ba naa: « Mbuur awal mwan
wà kà ikɔb amɛ, nde kan'wal mɛ ŋakwo, waa mbuur
kàman'wal, nde kan'wal mbuur kan'töm. Ntɔn mbuur
awà ikikye uboo abɛ, nde awun awà mbuur a kölàköl.
» 49 Ywan waa kàsɛmà mutɛn naa: « Un'lɔɔŋ, bi
kàmɛn mbuur mwɛy wàmuböŋ an'dweelà an'be kà
ikɔb angye, wɛɛ bi kun'tsüŋ mukyer abun ntɔn nde
ngye ufalab anki anà bi. » 50 Yɛsu waa kàfuur naa: «
Twon làmutsuŋ, ntɔn mbuur mpa afàtɔn bɛ, nde wà
anà bɛ. » 51 Taaŋ a Yɛsu mulwomà u mɛɛn làkäl tsütsü
mukwo, nde kàsi ukwen mbɔɔn mukyà Yɛlusàlɛm. 52
Nde kàtöm akyeey kusà ande. Mpal bàkäl ba u mbwo,
ba bàbilà u bul mwɛy là Samalya ntɔn mukun'yiil
ikal. 53 Wɛɛ baar a Samalya bàtön mukun'wal ntɔn
nde kàkäl mukyà Yɛlusàlɛm. 54 Mpal bàmɛn ba abun,
alɔŋki ande Zyak anà Ywan bun'lööm naa: « Mwol, ipɛ
mbwo bi iswɛŋ ipar a mbaa ifi du, kyabweel, waa ba
bàkuŋà. » 55 Wɛɛ Yɛsu kàbulà nde ntsü bàkäl ba, waa
kaŋän. 56 Waa ba bàkyen bul asin. 57 Mpal bàkäl ba
u mbwo, mbuur mwɛy kàyi nde, kàtɛn a Yɛsu naa:
« Mɛ in'kyer ayalab ntsü yanswà ayàkyà ngye. » 58
Yɛsu waa kun'fuur naa: « In'kyɛŋ mye anà an'fu, nɛn
a du ye anà an'yaab, wɛ Mwan a mbuur ikal musà
un'tswe kyatɛy. » 59 Yɛsu waa kàtɛn a mbuur mwɛy
naa: « Yan'läb! » Mbuur awà waa kàtɛn a nde naa: «
Mwol, an'pɛ mbwo mɛ in'tàkàdyee taa. » 60 Yɛsu waa
kun'fuur naa: « Wɛy akü bàdyee akü aba. Wɛɛ ngye,
kyen kapay làsaŋ a Imwol a Nzam! » 61 Mbuur asin
waa kàtɛn a nde naa: « Mɛ in'kyer ayalab, wɛɛ ngye
tan'pà mbwo mɛ in'kàpà atɔŋ amɛ mbɔr a ntsüü. »
62 Yɛsu waa kun'fuur naa: « Mbuur kan'sà kɔɔ ande
mulem ywaŋ ande anà kan'wɛy la ntɔn mukyer undiir
asin, nde ukwe anki uboo a Imwol a Nzam. »

10 Ungö apan, Yɛsu kàfàsɔɔl alɔŋki bumwɛy
an'kwem nsambwaar aŋiyweel, waa katöm abööl
abööl, ntɔn ba bàkyen kusà ande uboo a an'bul anà
ntsü yanswà kàkwe nde mubilà. 2 Nde waa kàtɛn a ba
naa: « Isaa uboo a ywaŋ byà mbɔɔn, wɛɛ baar abwo
bya bà ikikye. Làlöm akà Mwol ŋaywaŋ mutɔm baar a
isal mbɔɔn ntɔn ba bàbwe bya. 3 Làkyen: mɛ amàlatɔm
asànaa baan a in'kɔk uboo a nkwee. 4 Twon lan'syen
ngim, itàkal ngɔɔr, itàkal an'sàbar, wɛɛ twon lan'mbar
u mbwo ntɔn muyipà baar mbɔr. 5 U ndwà yanswà
làbilà bɛ, tàlatɛɛnà naa: "Wɛy duu làkäl udu a ndwà
yi." 6 Isàkal naa we anà mbuur a duu u ndwà ayin,
duu abɛ làyàbwaay udu ande, naa tɛy, duu làyàfurà
akà bɛ. 7 Làkäl u ndwà ayin, làdi, lànü undiir wanswà
bàlapà ba, ntɔn mbuur a isal afàwal làfur ande. Twon
lan'kyà ndwà a ndwà. 8 U bul lanswà làbilà bɛ isàkal
naa bàmàlawal, làdi undiir wanswà bàlapà ba, 9 làkɔɔr
abɛy, lakyään naa: "Imwol a Nzam kyan'sin tsütsü apà
bɛ." 10 Wɛɛ u bul lanswà làbilà bɛ, isàkal naa bàlawɛl
anki, làkyen unsà an'balàbal ala, làtɛn naa: 11 "Bi
kan'kɔɔb un'twà a bul abɛ kan'dyaar bi kà in'kɔl, wɛɛ
làyöb naa Imwol a Nzam kyà tsütsü." 12 Mɛ alàkyään
naa ilä a nsaŋ, Sɔdɔm bàsun'pa anki mpay aŋàsöönà
mpay a baar a bul alan. » 13 « Ngyɛb akà ngye Kɔrazin!
Ngyɛb akà ngye Bɛtesayidà! Ntɔn, ilàkal naa impà
bàkyer akà bɛ, bàkyer u Tir anà u Sidɔn, abà itaan
baar aba bàkyàbuul mpem, bàkyàbwaar ngɔɔr anà
bàkyàkübà un'twà. 14 Lalan ilä a nsaŋ, Tir anà Sidɔn
mpay a mbɔɔn bàsapà anki asànaa bàsàpà ba bɛ. 15
Waa ngye, ngye Kapɛrnawum, ngye akasii naa ngye
asàlaar du? Ngye asàtyà an'lɔŋ! (Hadēs g86) 16 Mbuur
usàwem bɛ, nde mɛ kan'wem, mbuur usàlapiy, nde
mɛ kan'piy. Wɛɛ mbuur apiy mɛ, nde kan'piy mbuur
kan'töm. » 17 Alɔŋki an'kwem nsambwaar aŋiyweel
bàyàfurà unsà un'sak, waa bàtɛn naa: « Mwol, kà ikɔb
angye itàkal insɔŋà bàkyer akà iweemà. » 18 Yɛsu waa
kafuur naa: « Mɛ kàkimanà Satanà kàbwee nde fà du
asànaa munyä. 19 Le, Mɛ akyàlapà iköb mundyaar udu
a ntäy anà nye, anà udu a imfum a Satanà, wɛɛ akà
undiir mwɛy ukwe anki mukyer bɛ ube. 20 Wɛɛ bɛ
twon lan'man un'sak naa insɔŋà myàkyer alàwem,
wɛɛ bɛ làmɛn un'sak naa ikɔb abɛ ban'sɔn u du. »
21 Taaŋ nsil alan, u mbwo a Dweelà In'kyɛɛl, Yɛsu
kàyöl a un'sak, waa kàtɛn naa: « Taa, Mwol a du anà
mɛɛn, mɛ amasyäŋà, ntɔn kàyee ngye indiir abi akà
aŋayeerà anà akà aŋuyɛnà, wɛɛ ngye bya kàswɛŋ akà
baan ambɛy. Ɛɛ, Taa, ngye kàkwen naa ya ikäl abà.
» 22 « Taaràmɛ kàkyan'pà indiir byanswà, wɛɛ akà
mbuur mwɛy tɛy uyöb Mwan, isàkal naa kà Taa anki,
anà mbuur mwɛy tɛy uyöb Taa, isàkal naa kà Mwan
anki anà mbuur kan'kwen Mwan mukyään ndaa ayi.
» 23 Ungö apan, waa kàbulà ntsü bàkäl alɔŋki ande,
waa kàtɛn a ba mpɛl naa: « Un'sak mbɔɔn akà mii
ikamanà ndaa làmanà bɛ yi! 24 Ntɔn mɛ alàkyään
naa aŋangɔɔm anà amfum mbɔɔn bàkwen muman
ndaa làmanà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàman anki, muwem
ndaa làweemà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàwem anki. » 25
Un'lɔɔŋ a un'kɔɔn mwɛy kàmbarà ntɔn mulwab Yɛsu

ndaa, waa kàtɛn naa: « Un'lɔɔŋ, ininà mɛ in'kyer ntɔn
muwal möö a mbul a in'tye? » (aiōnios g166) 26 Yɛsu
kun'fuur naa: « Uboo a un'kɔɔn ininà bàsön? Ngye
akataŋà aben? » 27 Nde kàfuur naa: « Ngye ayàkwen
Mwol, Nzam angye, unsà mpem angye yanswà, unsà
möö angye wanswà, unsà ngwal angye yanswà, unsà
an'kyän angye manswà, anà un'tɔŋ angye asànaa ngye
ŋakwo. » 28 Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: « Ngye an'fuur
ubwaŋ. Kyer abun, waa ngye ayàkal anà möö. » 29
Wɛɛ nde kàkwen muwal iböŋ anà mufuul Yɛsu naa: «
Un'tɔŋ amɛ nà? » 30 Yɛsu waa kàfuur naa: « Mbuur
mwɛy kàfü Yɛlusàlɛm mutyà Yɛlikɔ. Baar abɛ laa
bun'käär ba, bàgyɔɔr ba indiir ande byanswà, bun'düb
ba, bàkyen ba anà bàsun'wɛy ba tsütsü a ukwà. 31
Ngaŋ mwɛy kàkäl mutyà u mbwo ayin. Mpal kàmɛn
nde mbuur awun, nde kàlyaaŋ ukɔl. 32 Un'lɛvi mwɛy
sye kàkɔlà kà ikal akin, kun'mɛn nde, waa kàköl. 33
Wɛɛ un'samàlya mwɛy kàkäl u mbwo ande mulyaaŋ.
Mpal kàmɛn nde mbuur awà, ngyɛb laa yun'käär
yà. 34 Nde kàsin tsütsü, kun'bäm ipfɛy kà iwà ande,
kun'tyaŋ may anà man, waa kun'si udu a mpoonà
ande, kun'syen u ndwà a angyey, waa kun'bay. 35
Taaŋtyà nde kàwɛl ndiim yweel, laa kàpɛ nde ya akà
ŋandwà a angyey, waa kàtɛn a nde naa: "Sun'bay
mbuur wà, isàkal naa ngye an'sàtwey ngim mbɔɔn
yan'söön yi, mɛ in'yafuur umpal in'yàfurà mɛ." 36 «
Uboo a baar abà batär, nà awà un'tɔŋ a mbuur kàbü
wà kà an'kɔɔ a baar abe? » 37 Un'lɔɔŋ a un'kɔɔn
waa kun'fuur naa: « Mbuur akwà kun'wem ngyɛb. »
Yɛsu naa: « Kyen, ngye sye kakyer abun. » 38 Umpal
kàkäl Yɛsu u mbwo anà alɔŋki ande, nde kàbilà u bul
mwɛy, un'kaar mwɛy ikɔb ande Màtà kawɛl u ndwà
ande. 39 Nde kàkäl anà un'tɔŋ ande wà un'kaar ikɔb
ande Màlye. Mwan un'kaar awà kàbwaay kà in'kɔl a
Mwol ntɔn muweemà ndaa ande. 40 An'kyän a Màtà
manswà màkäl mukyer isal a ifà ifà, laa kàyàmɛnà nde
kà ikal kàkäl Yɛsu, waa kàtɛn a nde naa: « Mwol, ngye
ube akamanà anki naa un'tɔŋ amɛ kàman'söölisal
byanswà aŋayen? Un'swɛŋ nde uyan'bay. » 41 Mwol
waa kun'fuur naa: « Màtà, Màtà, ngye akamanà mpay
anà akayoolàyoolà ntɔn indiir mbɔɔn. 42 Wɛɛ, undiir
mwɛy awà ndöŋ. Kyakin Màlye kan'sɔɔl kab aŋàbwaŋ
mpa bàsun'lwom. »

11 Yàmɛnà naa ilä mwɛy Yɛsu kàkäl muyamà kà ikal
mwɛy. Umpal kàmay nde, un'lɔŋki ande mwɛy
kàtɛn a nde naa: « Mwol, ilɔŋ muyamà asànaa Ywan
kàlɔŋ nde alɔŋki ande. » 2 Nde waa kàtɛn a ba naa:
« Mpal làyamà bɛ, làtɛn abà: "Taa! Wɛy ikɔb angye
ikäl kyà in'kyɛɛl, wɛy imwol angye iyi. 3 Ipɛ ŋàbà
isaa abi byà ilä a ilä. 4 Idwääl nkul asànaa ifàdwääl
bi nkul akà baar bàfikyer ube. Twon an'pà mbwo
naa bi ibilà u ndɛb." » 5 Nde waa kàfàtɛn a ba naa:
« Isàkal naa umwɛy uboo a bɛ we anà un'sam, waa
nde ukyen akà nde uboboo a mpib ntɔn mulɔm akà
nde naa. "Un'sam, nsɔɔm nsɔ tär, 6 ntɔn un'sam amɛ
mwɛy kan'fà kwɛl, kan'yàkɔlà apanà u ndwà amɛ,
wɛɛ mɛ undiir un'pà watɛy." 7 Wɛɛ, isàkal naa uboo a
ndwà ande un'sam ande awun kan'fuur naa: "Twon
aman'sà lingyoomà, ibeenà kyàŋàbäm, baan amɛ anà
mɛ ŋakwo ibaŋàböön, mɛ in'fàsubà anki ntɔn mupà
ngye nsɔ." 8 Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa nde
usubà anki mukun'pà ya ntɔn nde wà un'sam ande,
nde akyer ayàsubà mukun'pà undiir wanswà awe nde
awà mfun ntɔn un'sam ande wàmusà mukü ünà. 9
Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään naa: Làlöm, waa bàlapà. Làleŋ,
waa bɛ làyàman. Làbɛɛrà, waa bàyàladuub. 10 Ntɔn
mbuur wanswà afàlɔm akyer afàwal, mbuur afàleŋ
akyer afàman, anà bàfàduub akà mbuur afàbɛɛrà. 11
Isàkal naa umwɛy uboo a bɛ wà taa, nkye nde kan'kwo
mupà mwan ande ntäy isàkal naa nde kàmulööm nsö?
12 Itàkal naa nde kan'lɔm kyà, waa nde kun'pà lànye?
13 Isàkal naa bɛ baar abe làkyàyöb mupà baan abɛ
indiir aŋàbwaŋ, wɛɛ Taa u du waa mpa upà Dweelà
In'kyɛɛl akà baar bàmulööm? » 14 Yàlöm naa ilä mwɛy
Yɛsu kàböŋ unsɔŋà mwɛy kàbuulà mbuur mwɛy nkiin.
Ungö a ntoo a unsɔŋà awun, nkiin waa kàsɛmà musà
ndaa, baar banswà bàkäl unsà ubem. 15 Wɛɛ baar
bumwɛy uboo a ba bàtɛɛnà naa: « Nde ayisyääl iköb a
Bɛlzebul, mfum a insɔŋà, ntɔn muböŋ insɔŋà. » 16
Baar bumwɛy waa bàlöm naa nde ukyer impà kyan'fà
du ntɔn mukun'si. 17 Yɛsu abà kàyöb nde an'kyän aba,
waa kàtɛn a ba naa: « Imwol kyanswà kye anà nkaabà
uboo a kya, kya ikyer afàpää: Ndwà ibwà udu a ndwà
yumwɛy. 18 Isàkal naa Satanà wà un'yiiŋ ande ŋakwo,
imwol ande iyàtsim aben? Ntɔn bɛ làtɛɛnà naa mɛ
in'kaböŋà insɔŋà kà iköb a Bɛlzebul. 19 Isàkal naa mɛ
insɔŋà in'kaböŋà kiköb a Bɛlzebul, baan abɛ insɔŋà
bàfàböŋ kà iköb a nà? Lalan ba ŋakwo bàsàkal atsüül a
nsaŋ abɛ. 20 Wɛɛ, isàkal naa mɛ insɔŋà in'yiböŋ a làpin
a Nzam, iswaŋà naa imwol a Nzam kyàkyàtol akà bɛ.
21 Uman naa mbuur a ngwal awe anà an'tà màŋàkwo
wàmuler ndwà ande, indiir ande mbuur uyàba anki.
22 Wɛɛ, isàkal naa mbuur asin kàmun'söön u ngwal

kan'yà, kan'wal iböŋ udu ande, nde kun'gyɔɔr an'tà
ande manswà kàsyee nde làkyän, waa ukab indiir
byanswà kàmun'gyɔɔr nde. 23 « Mbuur mpa awà anà
mɛ nde wà un'yiiŋ amɛ, wɛɛ mbuur mpa ayàtüüb
anà mɛ ntɔn muböbà, nde wàmupay. 24 « Isàkal naa
dweelà a làbe lan'too uboo a mbuur, la làfàkyà nsye a
ipɔl muleŋ ikal akàyöör. La usàkɔɔn aman ikal ayöör
laa làtɛn la naa: "Mɛ in'furà ndwà amɛ kàfü mɛ."
25 Mpal làyàfurà la, la làsàman ya yàŋàkɔɔm, indiir
byanswà byàŋayöŋà ubwaŋàbwaŋ, 26 laa ukyà nde,
ukàwal nde an'dweelà nsambwaar mà mun'söön u
nkyɛl, ma màbilà u ndwà, waa màbwaay. Apan mpay a
mbuur awà laa isöönà ya mpay yàtàtwɛb. » 27 Yàmɛnà
naa mpal kàkäl Yɛsu mutɛɛnà abwɛy, un'kaar mwɛy
kàmbarà uboo a baar, waa kàtɛn u ndaa a ngwal
naa: « Un'sak akà un'kaar kakäär kà an'bäl ande anà
kanüü an'bɛɛl ande! » 28 Nde waa kàfuur naa: « Aay,
un'sak aŋasöönà akà baar bàweemà ndaa a Nzam anà
bàsyäälà ya. » 29 Umpal ban'yàköŋ baar apà Yɛsu,
nde kàsɛmà mutɛn naa: « Baar a mpalàbà bà baar
abe: ba bàlɔɔmà idiim, wɛɛ ba idiim asin bàman anki,
idiim nsil kyà Yɔnas. 30 Lalan, asànaa Yɔnas kàkäl nde
idiim ntɔn baar a Ninive, abun sye Mwan a mbuur
uyàkal nde idiim ntɔn baar a mpalàbà. 31 Kà ilä a
nsaŋ, mfum a ngyɛl wà un'kaar akyer asàmbarà kusà
a baar a mpalàbà ntɔn mukapà ikwàndwà, ntɔn nde
kàfü ntsü a kwɛl muyàwem an'yeerà a Salɔmun. Wɛɛ
apà we anà mbuur kan'söön Salɔmun. 32 Kà ilä a nsaŋ,
baar a Ninive bàkyer asàmbarà kusà a baar a mpalàbà
ntɔn mukapà ikwàndwà, ntɔn baar a Ninive bàbuul
mpem umpal bàwem ba an'lɔɔŋ a Yɔnas. Wɛɛ apà we
anà mbuur kan'söön Yɔnas! 33 « Akà mbuur mwɛy
ukwe anki mukyä mwinà waa nde uyee wa, itàkal
naa nde usi wa u ngyɛl a kantin. Wɛɛ nde wa asà
udu a un'te bàfàsà mwinà ntɔn baar bàbilà u ndwà
bàmɛn pɛɛlà. 34 Mii angye myà mwinà a ndür angye:
isàkal naa mii angye myà ubwaŋ, ndür angye yanswà
ikal uboo a pɛɛlà, wɛɛ mii angye isàkal anà ukyal,
ndür angye yanswà ikal uboo a làpib. 35 Duub mii
angye ubwaŋàbwaŋ, wɛy pɛɛlà a ndür angye làköön
abwà làpib. 36 Abun, isàkal naa ndür angye yanswà
yà uboo a pɛɛlà, akà ikal mwɛy kyatɛy uboo a làpib,
ya yanswà iyàkal uboo a pɛɛlà, asànaa mwinà ufàpà
wa ngye ŋakwo pɛɛlà a in'ŋyäŋ ande. » 37 Yàmɛnà
naa mpal kàmay Yɛsu mutɛn, umfarisi mwɛy kun'bel
ntɔn mukàdyà u ndwà ande. Yɛsu kàbilà nde, waa
kàbwaay u mɛsà. 38 Umfarisi awun kàkyer abem
muman naa Yɛsu kàtàywab anki kusà mudyà. 39 Wɛɛ
Mwol waa kàtɛn a nde naa: « Le ndaa abɛ Amfarisi: Bɛ
làfàsɔŋ nsà a an'kɔɔb anà an'lɔŋà, wɛɛ uboo bɛ làbà
aŋàyɔl a làmfɛɛl anà nkyɛl mbɔɔn. 40 Angwöy Mbuur
akwà kàkyer nsà, nde boo kàkyer anki? 41 Làpɛ akà
aŋàlàmbwà indiir abyà uboo a an'kɔɔb anà uboo a
an'lɔŋà abɛ, waa indiir byanswà byàyàkal byà in'kyɛɛl
ntɔn bɛ. 42 « Wɛɛ ngyɛb akà bɛ Amfarisi! Bɛ làfàpà
mwɛy uboo a kwem wà nkay ifàsà indiir ntsà asànaa
un'dül anà köb anà nkay adyà asin yà ifà ifà, wɛɛ
bɛ làfàkyer anki ndaa a balàbal anà ukwen a Nzam:
undiir làlàkyer bɛ ukɔɔn adiimà indiir byumwɛy. 43
Ngyɛb akà bɛ Amfarisi, ntɔn bɛ làfàkwen an'kir a
làkoo u ndwà a nköŋ. Bɛ làfàkwen naa baar bàlapɛ
mbɔr kà ikal a nköŋ. 44 Ngyɛb akà bɛ! Bɛ làbà asànaa
an'dii mpa bàfàman baar anà bàfàndyaar ba ukɔɔn
ayöb. » 45 Umwɛy uboo a alɔɔŋ a Un'kɔɔn, kàtɛn
a nde naa: « Un'lɔɔŋ, akatɛɛnà ngye abwɛy, ngye
bi akatoo sye! » 46 Yɛsu waa kàfuur naa: « Ngyɛb
akà bɛ sye, alɔɔŋ a in'kɔɔn! Ntɔn bɛ làfàtɔɔl buur
a mpay musɛn akà baar, wɛɛ bɛ la làfàba anki akà
u làpin làmwɛy. 47 Ngyɛb akà bɛ, ntɔn bɛ làfàtɔŋ
an'dii a aŋangɔɔm bàdwä bàtaaràbɛ! 48 Abun iswaŋà
ubwaŋàbwaŋ naa bɛ lan'kyey ndaa bàkyer bàtaaràbɛ:
ba bàdwä aŋangɔɔm, wɛɛ bɛ, bɛ làtɔŋà an'dii aba!
49 Lalan Nzam kàtɛn nde unsà an'yweerà ande naa:
"mɛ ba in'satööm aŋangɔɔm anà antööm, ba bàsàdwa
bumwɛy anà bàsàmɛɛy bumwɛy nkwaaŋ." 50 Lalan
an'kil a aŋangɔɔm màpää fà nsɛmà a mɛɛn bàsàtälà
udu a un'tswe a baar a mpalàyi, 51 sɛmà an'kil a Abɛl
tii an'kil a Zakàlye awà bàdwä uboboo a mɛsà a ibɔɔn
anà idwà. Ndandaa mɛ alàkyään, buur a an'kil a baar
abà banswà bàsàtälà udu a un'tswe a baar a mpalàyi!
52 « Ngyɛb akà bɛ alɔɔŋ a Un'kɔɔn, bɛ làkyàduum nsab
ufàduub ndaa a un'yɛnà. Bɛ ŋakwo làfàbilà anki, bɛ
sye làfàtsuŋ baar bumwɛy bàfàkwen mubilà kwo. »
53 Yàmɛnà naa umpal kàtoo Yɛsu u ndwà, alɔɔŋ a
in'kɔɔn anà Amfarisi bàkun'nüün ntɔn mukun'fuul
ndaa yà ifà ifà: 54 ba bàkäl mukun'lwab ndaa, ntɔn ba
bàwɛl ndaa ayifà u mun ande ntɔn ba bun'füün.

12 Yàmɛnà naa utaaŋ nsil alan, baar nsaab bàkyer
ayàköŋ, ba bàndyàndyaar ba a ba kà in'kɔl. Yɛsu
kàtàsɛmà mutɛn a alɔŋki ande naa: « Làduub mii abɛ
ntɔn ful a Amfarisi, iswaŋà naa ukwen a loor. 2 Ndaa
yanswà yàŋàyee ikyer asàmɛnà u mii, ndaa a unku
ikyer asàtoo. 3 Lalan ndaa yanswà làsàtɛn bɛ u làpib,

bàkyer asàwem u mwäänà answà, wɛɛ ndaa yanswà
làsàŋüŋün bɛ u mun a tsü uboo a suk aŋàdübà, isàbulà
ndaa a kuub in'kwɛŋ udu a nsyä a ndwà. 4 « Asam
amɛ, mɛ alàkyään naa: twon lan'man bɔɔmà a baar
bàfàlɔ ndür mpɛl, wɛɛ mpa bàkwe mufàkyer undiir
asin. 5 Mɛ in'kyer alàswaŋ nà bɛ lan'kwo mutiin
bɔɔmà: làtiin mbuur awe anà iköb mukàlàtɔɔm u yaaŋ
a mbaa ungö a nkweel. Ndandaa mɛ alàkyään, bɛ
bɔɔmà làtiin nde! » (Geenna g1067) 6 « nkye Insɔɔr ityeen
bàfàyälà anki ndiim yweel? Wɛɛ Nzam ufàdiimà anki
akà umwɛy uboo a bya. 7 Yumwɛy ayi: Itàkal ntswee
abɛ yanswà yàŋàtaŋ. Twon lan'man bɔɔmà, ntɔn bɛ
lan'söön insɔɔr mbɔɔn u ntal. 8 « Wɛɛ mɛ alàkyään
naa mbuur wanswà asàtà imbäl amɛ u mii a baar,
Mwan a mbuur sye asun'tɛɛl imbäl u mii a akyeey a
Nzam. 9 Wɛɛ mbuur wanswà asàswaŋ ngaal u mii a
baar naa nde mɛ kan'yöb anki, nde sye bàsun'yöb anki
u mii a akyeey a Nzam. 10 Isàkal naa mbuur kan'twe
Mwan a mbuur, nde bàsun'dwääl nkul, wɛ mbuur
asàto Dweelà In'kyɛɛl, usàwal anki ndwääl a nkul. 11
« Mpal bàsàlasyen ba u ndwà a nköŋ a Ayudà ntɔn
mukàlatsüül nsaŋ, itàkal kusà a amfum, itàkal kusà a
an'yɔl, twon lan'man mpay naa bɛ un'lɔn làkàsà aben,
bɛ ndaa nà làkàtɛn. 12 Ntɔn Dweelà In'kyɛɛl akyer
asàlalɔŋ taaŋ nsil alan ndaa lan'kwo bɛ mutɛn. » 13
Yàmɛnà naa uboo a un'sɛŋ a baar mbuur mwɛy kàtɛn
a Yɛsu naa: « Un'lɔɔŋ, un'swɛŋ un'tɔŋ amɛ mukab
anà m un'naaŋ abi. » 14 Yɛsu waa kun'fuur naa: «
Un'sam amɛ, nà kan'si ntɛɛn abɛ, itàkal nkalsà mukab
un'naaŋ abɛ? » 15 Nde waa kàtɛn a ba naa: « Làwem
ubwaŋàbwaŋ: twon lan'kal anà ngyal mukal anà indiir
mbɔɔn, ntɔn möö a mbuur kà wà uboo a indiir ande
anki, itàkal naa nde wà ŋun'naaŋ. » 16 Apan nde katɛɛl
nsim yi: « An'ywaŋ a ŋun'naaŋ mwɛy màtwey isaa
mbɔɔn. 17 Nde kàsɛmà muyweer: "Mɛ in'kyer aben?
Ntɔn mɛ ikal musà isaa amɛ abi byanswà kyatɛy." 18
Apan nde kàtɛn naa: "Mɛ in'yàkyer abà: Mɛ in'kyer
ayàpay ikɔr amɛ byanswà ntɔn mutɔŋ byàkölàköl, waa
in'yàsà mbɛŋ amɛ yanswà anà isaa amɛ byumwɛy. 19
Ungö apan mɛ in'yàtɛn a mɛ ŋakwo naa: Möö amɛ,
ngye awe anà isaa mbɔɔn ntɔn mbul mbɔɔn. Yweer,
dyà, nwà, man un'sak." 20 Wɛɛ Nzam waa kàtɛn a nde
naa: "Insil! U mpib a ŋàbà nsil awà ngye akyer akwà.
Ayi yanswà an'lɔn ngye ntɔn ngye, nà asàman ubwaŋ
a ya?" » 21 Yɛsu kàkwɛy naa: « Abun, ya yabwɛy sye
ntɔn mbuur afàköŋà un'naaŋ mbɔɔn ntɔn nde ŋakwo,
wɛɛ nde uköön akal ŋun'naaŋ ntɔn Nzam. » 22 Apan
Yɛsu kàfàtɛn a alɔŋki ande naa: « Lalan m alàkyään
naa: Twon lan'man mpay ntɔn möö abɛ anà mutɛɛn
naa bɛ ininà làyàdyà, itàkal naa ntɔn ndür abɛ naa
bɛ ininà làyàbwaar. 23 Ntɔn möö kan'söön isaa anà
ndür yan'söön ipfɛy. 24 Làler inkaak, bya ifàkɔn anki,
ifàbwo anki, bya ikɔr byatɛy, wɛɛ Nzam akyer afadii.
Bɛ lan'söön nɛn! 25 Nà uboo a bɛ, ntɔn ngyɛb ande,
kan'kwo mukwɛy akà ilä mwɛy u möö ande? 26 Isàkal
naa bɛ làkwe anki mukyer undiir ikikye, ntɔn nkye
làmanà bɛ mpay ntɔn indiir byumwɛy? 27 Làler iful a
an'ywaŋ ifàyɛl bya: bya byàfàsal anki, byàfàtɔŋ anki,
wɛɛ mɛ alàkyään naa itàkal Salɔmun unsà un'naaŋ
ande wanswà kàsàbwaar anki asànaa bya. 28 Isàkal naa
Nzam afàbwää iteerà abyà u ywaŋ ŋàbà wɛɛ nkàswo
bya bàyàtɔɔm u mbaa, waa Nzam mpa uyàlabwää, bɛ
aŋàlàkwikilà ikikye. 29 Wɛɛ bɛ, twon lan'man mpay
ntɔn udyà anà unwà abɛ, twon lan'kal u ngyɛb. 30
Ntɔn indiir abi byanswà baar mpa bàyöb Nzam u mɛɛn
mà bàfàleŋ bya taaŋ lanswà. Wɛɛ bɛ, Taaràbɛ akyàyöb
naa bɛ làbye anà mfun a bya. 31 Wɛɛ bɛ, tàlaleŋà
imwol a Nzam, waa bàsàlakwɛy indiir abi byanswà.
» 32 « Twon an'man bɔɔmà, ngye làböl ikikye! Ntɔn
Taaràbɛ kàkwen mukàlapà imwol. 33 Làyälà indiir
abɛ, làpɛ ngim akà aŋàlàmbwà. Làkyer in'di a ngim
mpa ifàbwà an'tär. Làyee in'naaŋ abɛ u du, waa mya
mpa myàtäy. Mbüüb bàyàkwo anki muwal mya, anà
nsɛɛl sye idyà anki mya. 34 Ntɔn ikal awà in'naaŋ
abɛ, ikal sye iwà mpem abɛ. 35 Làkäl kà igyɛɛŋ musal
anà indiir a isal abɛ u kɔɔ. Làwɛy minà abɛ myàkäl
myàŋàlɛɛmà. 36 Làkäl asànaa asyääl bàkadilà nkum
aba kàkyen mukàbäl un'kyay, ntɔn ba bun'duub ndwà
isàkal naa nde kan'yàfura anà kan'bɛɛrà. Mpal uyàfurà
nde, ubɛɛrà nde, waa ba bun'duub ndwà. 37 Un'sak
akà asyääl usyetaan nde bàmuleerà mpal uyàfurà nde!
Mɛ ndandaa alàkyään, nde ŋakwo asàbwaar ipfɛy a
isal, asàpà ba ikal abwaay anà isaa. 38 Isàkal naa nde
kan'yà uboboo a mpib, itàkal naa u nkɔɔ atàtwɛb,
un'sak akà asyääl akwà usàtaan nde bàŋàleer! » 39 «
Làyöb ubwaŋàbwaŋ naa isàkal naa ŋandwà akyàyöb
taaŋ uyà mbüüb, nde uyun'wɛy anki mubilà u ndwà
ande. 40 Bɛ sye, làduub mii abɛ, ntɔn bɛ làyöb anki
taaŋ usàyà Mwan a mbuur. » 41 Apan Petɔlà waa
kun'fuul naa: « Mwol, nsim ayi yà ntɔn bi mpɛl lɛɛ
ntɔn baar banswà? » 42 Mwol waa ufuur naa: « Nà
un'syääl a balàbal anà ŋun'yɛnà awà kan'kwo nkum
ande mupà buur muler asyääl anà mupà umwɛy
umwɛy isaa ande u taaŋ a taaŋ? 43 Un'sak akà un'syääl

awà, isàkal naa nkum ande amàyun'taan mukyer isal
akin! 44 Mɛ alàkyään ndandaa, nde asun'sà mfum
udu a un'naaŋ ande wanswà. 45 Wɛɛ, isàkal naa
un'syääl kan'yweer u mpem ande naa: "Nkum amɛ
kan'kyer itaan muyàfurà." Nde usɛmà mudüb baar a
isal abaal anà bakaar, isal ande udyà, unwà anà uyɔr
man, 46 apan nkum ande asyefurà ilä mpa kun'dilà
nde anà u taaŋ mpa uyöb nde. Apan nkum ande
asun'pà ntaaŋàmbar aŋàsöönà, nde asun'sà uboo a
un'lwaaŋ a atsüüŋ mpa bàfàlab nswɛɛŋ. 47 Un'syääl
akwà awà ayöb naa nkum ande ininà ufàkwen, wɛɛ
nde ufàkwen anki mukyer ya anà mulöön ya kusà,
nde asàwal an'füm mbɔɔn. 48 Wɛɛ un'syääl akwà
mpa uyöb naa nkum ande inina ukwen ntɔn nde,
isàkal naa nde an'kyer ube, ntaaŋàmbar ande isàkal
ikikye. Isàkal naa mbuur kàwɛl mbɔɔn, bàsun'löom
sye mbɔɔn. Isàkal naa bàmapà mbɔɔn, bàsalöom sye
mbɔɔn. » 49 « Mɛ kàyi muyàtɔɔm mbaa u mɛɛn.
Wɛɛ mɛ in'kwen naa ya ikäl yàŋàlɛɛmà. 50 Ye anà
ndüümà mwɛy mɛ in'wal, mɛ waa in'wà u ngyɛb
mbɔɔn tii umpal isàkwo ya! 51 Nkye bɛ làsii naa mɛ
kàyi ntɔn mutwaal duu u mɛɛn? Ŋaa, mɛ alàkyään naa
nkaabà. 52 Yan'mɛnà naa sɛmà ŋàbawà, u ywar a baar
atyeen nkaabà yan'bilà, atär bàkwen anki abööl, aböol
bàkwen anki atär, 53 taa ukwen anki mwan ande wà
baal, mwan baal ukwen anki taaràndе, maa ukwen
anki mwan ande wà un'kaar, mwan un'kaar ukwen
anki ngwän, maa ukwen anki un'kyay a mwan ande,
un'kyay a mwan ukwen anki ukwà ande wà un'kaar.
» 54 Ungö apan, Yɛsu waa kàtɛn sye a baar banswà
naa: « Umpal làfàman bɛ itööm ntsü làfàmina taaŋ, bɛ
làfàtɛn naa: "Mbul akyer anɔ", wa sye afàkyer anɔ. 55
Isàkal naa un'pöb an'fà ngyɛl, bɛ làfàtɛn naa: "Ŋàbà
mwäänà akal mbɔɔn", wa sye afàkal mbɔɔn. 56 Baar a
mpem yweel! Bɛ làkyàyöb ndaa yan'kwo mulyaaŋ u
mɛɛn anà u du, wɛɛ ntɔn nkye mpa làyöb bɛ ndaa a
mpalàyi? » 57 « Ntɔn nkye bɛ ŋakwo mpa làyöb bɛ
musɔɔl ndaa a ndandaa? 58 Isàkal naa we anà mbur
kàmafüün, wɛɛ bɛ làwàmukyà làbay a nsaŋ, leŋ ipöl
muyöŋà anà nde mpal làbà bɛ u mbwo. Abun nde
ngye uyàfasyen anki akà ntɛɛn, ntɛɛn ayàfapà anki
akà un'kyɛɛŋ, un'kyɛɛŋ uyàfabiil anki u bɔlokà. 59 Kya
naa tɛy, mɛ akyään ndandaa, ngye kwo asàtoo anki
isàkal naa ngye ngim ande yanswà ŋàtàfur anki. »

13 Umpal ayin, baar amwɛy bàyi mukyään Yɛsu naa
Pilatu kàdwä aben Angalilɛ taaŋ bàkäl ba mupà
ibɔɔn akà Nzam. 2 Yɛsu kafuur naa: « Bɛ làsii naa
Angalilɛ abà bàsöön Angalilɛ bumwɛy unsà man'be,
lalan bàmɛn ba mpay a tub ayi? 3 Mɛ in'tɛn a bɛ
naa ŋaa. Wɛɛ bɛ làsàkɔɔn asɔɔmà, bɛ banswà sye
làsàkwà asànaa ba. 4 Itàkal baar kwem aŋinaan bàkü
mpal yabweel ndwà a bwɛlàbwɛl a Silɔwɛ, bɛ làsii naa
ba bàkäl anà man'be màŋasöönà baar a Yɛlusàlɛm
banswà? 5 Mɛ in'tɛn a bɛ naa ŋaa. Isàkal naa bɛ mpem
làbuul anki, bɛ banswà làkyer asàkwà. » 6 Apan nde
katɛɛl nsim yi: « Mbuur mwɛy kàkäl anà un'te adyà
wàŋàkɔn uboo a làpaŋ ande. Ilä mwɛy nde kàkwen
mubwo mbɛŋ, wɛɛ nde kàmɛn anki akà mwɛy. 7 Abun
nde kàtɛn a mbuur kàfalerà làpaŋ a in'te adyà ande
naa: "Le, abà mbul tär in'yaa mɛ muyàbwo mbɛŋ kà
un'te awà, wɛɛ mɛ akà imwɛy in'manà anki. Tsul
wa: mɛ in'manà anki isin usaa nde làpib a bunàbun
uboo a làpaŋ amɛ." 8 Mbuur awun naa: "Un'lɔɔŋ,
tàfun'wɛy mbul awà! Mɛ in'yàbuun mɛɛn u mbil a
wa, mɛ in'yàsà nkay: 9 taaŋ lumwɛy ilä iyà ungö wa
akyer ayàbɔr. Kya naa tɛy, ngye waa asun'tsul." »
10 Yàmenà naa ilä a saba mwɛy Yɛsu kàkäl muləŋ
u ndwà a nköŋ a Ayudà. 11 Wɛɛ le, uboo kwo kàkäl
anà un'kaar mwɛy dweelà a làbe lun'buulà aŋàkwɛkà
abà mbul kwem aŋinaan: nde kàkäl aŋàtöör, kàkwee
anki mumbar aŋàsubà alää. 12 Mpal kun'mɛn Yɛsu,
nde waa kun'bel, kàtɛn a nde naa: « Un'kaar, ngye
an'kɔɔrà unsà nkwɛkà angye! » 13 Nde kàsi an'kɔɔ
ande udu a un'kaar awà, taaŋ nsil alan un'kaar waa
kàsubà, laa kàsɛmà nde musyäŋà Nzam. 14 Wɛɛ mfum
a ndwà a nköŋ a Ayudà kàwem nkyɛl ntɔn Yɛsu kàkɔɔr
nde mbuur ilä a saba. Apan nde kàtɛn a baar banswà
naa: « Ilä mukyer isal byà isyaam, làyi kà ilä abin
ntɔn bàlakɔɔr, wɛɛ kà ilä a saba anki! » 15 Mwol waa
kun'fuur naa: « Bɛ làbà baar a loor! Mbuur wanswà
uboo abɛ afàbäm ngɔɔmà ande itàkal ntab ande kà ikal
ufàdyà wa anà mukun'nüü ilä a saba. Kabwɛy anki? 16
Wɛɛ un'kaar wà, mwan a Abàlam kàkör Satanà wà
mbul kwem aŋinaan, bàlun'kɔɔr anki in'siŋ ande ntɔn
ŋàbà ilä a saba? » 17 Mfuur a Yɛsu ayi yàpɛ nswɛn
akà ayiiŋ ande, wɛɛ baar banswà bàmɛn un'sak ntɔn
ndaa aŋàbwaŋ kàkyerà nde. 18 Yɛsu kàfàtɛn naa: «
Imwol a Nzam kyà asànaa ininà? 19 Kya kyà asànaa
imbɛŋ ikikye kan'wal mbuur mwɛy anà kan'tɔɔm nde
uboo a làpaŋ ande: kya waa imɛn, iyɛl, ibulà un'te,
nɛn a du waa itöŋ an'yaab kà an'kɔkà a wa. » 20 Nde
kàkwɛy naa: « Mɛ imwol a Nzam in'sii anà ininà? 21
Kya kyà asànaa ful kàwɛl un'kaar mwɛy waa kàtüüb la

anà an'kɔɔb an'tär mà mfufu a mampà. Ungö apan
mfar yanswà laa yàfül ya. » 22 Yɛsu kàyilyaaŋà uboo a
an'bul a kölàköl anà mà ikikye muyiləŋ anà muyisin
tsütsü a Yɛlusàlɛm. 23 Mbuur mwɛy kun'fuul naa: «
Mwol, nkye baar ikikye mpɛl bàsàwà möö? » Nde waa
kàfuur naa: 24 « Làkyer ngwal mubilà u kimunàmbwo,
ntɔn mɛ alàkyään naa baar mbɔɔn bàsàleŋ mubilà wɛɛ
ba bàsàkwo anki. » 25 « Mpal usàsubà ŋandwà anà
usàbäm nde ndwà, isàkal naa bɛ lan'sàsal u nsà, bɛ
làtàbɛɛrà ibeenà unsà làböön lanswà: "Mwol, iduub!"
Nde bɛ asàlafuur naa: "Bɛ làbà baar a ken?" 26 Apan,
bɛ làsàtɛn a nde naa: "Wɛɛ bi laa kàdi anà kànü u mii
angye, ngye kàlɔɔŋà kà an'balàbal anà bi." 27 Nde
afàsàlafuur naa: "Bɛ làbà baar a ken. Làlwomà apà
mɛ, bɛ baar làfàkyer man'be." 28 Akun isàkal ilel anà
nkwoor a an'din mpal làsàman bɛ Abàlam, Isak anà
Yakɔb anà aŋangɔɔm banswà uboo a Imwol a Nzam,
wɛɛ bɛ ŋakwo bàkyàlapiy unsà. 29 Apan, baar bàsàfà
ntsü làfàsɛnà taaŋ, ntsü làfàminà la, ntaal anà ngyɛl,
ba bàsàwal ikal u mɛsà kà Imwol a Nzam. 30 Lalan baar
a ngöngö bàsàbulà baar atàtwɛb, wɛɛ baar atàtwɛb
bàsàbulà baar a ngöngö. » 31 Umpal ayin, Amfarisi
amwɛy bàyi ba, ba bàtɛn a Yɛsu naa: « Lwomà pabà,
kyen ntsü asin, ntɔn Ɛlɔdi akwen mukadwa. » 32 Yɛsu
waa kafuur naa: « Làkyen kàlun'kyään un'kyɛŋ awun:
ŋàbà anà nkàswo mɛ in'wà muböŋ insɔŋà anà mukɔɔr
aŋakyal, nkàswo wunà isal amɛ iyàkal aŋàwà. 33 Wɛɛ
mɛ in'kyer alab mbwo amɛ ŋàbà, nkàswo anà nkàswo
wunà, ntɔn ŋangɔɔm ukwe anki mukwà kà ikal asin
mpa akyà Yɛlusàlɛm. 34 Aa, Yɛlusàlɛm! Yɛlusàlɛm!
Ngye an'may aŋangɔɔm, ngye an'dwa baar ufàtɔm
Nzam a in'kul. Mbalà kwe mɛ kàkwen muböbà baan
angye tsütsü apà mɛ asànaa nkɔɔ ufàfwee wa an'tsül
u ngyɛl a an'paab ande. Wɛɛ bɛ ya làsàkwen anki!
35 Isàkal abun ndwà abɛ bàkyer apiy bwà. Ɛɛ, sɛmà
ŋàbawà bɛ mɛ làfàsan'man anki tii mpal làsàtɛn bɛ
naa: "Wɛy un'sak ukäl akà mbuur kan'yà kà ikɔb a
Mwol." »

14 Yàmɛnà naa ilä a saba mwɛy mfum a Amfarisi
mwɛy kàbel Yɛsu mukàdyà u ndwà ande. Baar
bàkäl paa bàkäl musey nde ubwaŋàbwaŋ. 2 Wɛɛ
le, mbuur aŋàyàyam u ndür kàkäl aŋàmbar kusà a
nde. 3 Yɛsu kàsi ndaa, waa kàtɛn a alɔɔŋ a in'kɔɔn
anà Amfarisi naa: « Nkye bàkyàpà mbwo lɛɛ tɛy
mukɔɔr mbuur ilä a saba? » 4 Wɛɛ ba ndaa bàsi anki.
Apan Yɛsu laa kàbä nde mbuur awun, waa kun'kɔɔr,
kun'swɛŋ mufurà ndwà ande. 5 Ungö apan, nde waa
kàtɛn a ba naa: « Nà uboo abɛ, isàkal naa mwan
ande itàkal ngɔɔmà ande kan'bwà uboo a fu, mpa
kun'twey nde a agyägyä, ilä a saba? » 6 Wɛɛ ba
sye bàsàkwo anki mufuur. 7 Mpal kàmɛn nde naa
baar bàbel bàkäl musɔɔl ikal atàtwɛb, nde kàtɛ nsim
yi: 8 « Isàkal naa mbuur kàmabel mukàdyà ilä atà
bör ande, twon an'kàbwaay kà ikal a imfum. Taaŋ
lumwɛy uboo abɛ we anà mbuur kan'söön ngye unsà
imfum 9 anà mbuur kàlabel, ngye anà nde, uyàtɛn
a ngye naa: "Sun'wɛy ikal ki." Uboo a nswɛn, ngye
akàbwaay kà ikal a ngöngö. 10 Wɛɛ, manà bàmabel,
kyen kabwaay kà ikal a ngöngö. Abun, mpal uyàbilà
mbuur kabel, nde waa kakyään naa: "Un'sam amɛ, kye
anà ikal aŋasöön ubwaŋ ntɔn ngye, yabwaay udu kà".
Abun ngye ayàkal aŋasyäŋà u mii a baar bàkäl anà
ngye u mɛsà. 11 Lalan, mbuur afàsɛɛn an'pɛy bàkyer
afun'tyeey, mbuur afàtyà bàkyer afun'sɛn. » 12 Ungö
Yɛsu waa kàtɛn a mbuur kun'bel naa: « Isàkal naa
ngye apà baar udyà, twon an'bel asam angye, atɔŋ
angye, baar a mbil angye, itàkal aŋun'naaŋ bàfàkal
tsütsü apà ngye, ntɔn ba sye bàfàsabel mufuur ayi
yanswà an'kyer ngye. 13 Wɛɛ, isàkal naa ngye apà isaa
akà baar, bel aŋàlàmbwà, baar aŋàyɔm in'kɔl, ikar,
ikwàmii. 14 Waa ngye ayàkal kà un'sak ntɔn baar aban
ndöŋ yatɛy musafuur asànaa an'kyer ngye. Waa Nzam
usakwɛy mpal bàsàwiyà baar a balàbal kà ukwà. » 15
Yàmɛnà naa ungö apan, umwɛy uboo a baar bàbel
waa kàtɛn a Yɛsu naa: « Un'sak akà mbuur asàwal
ikal mpal bàsàdii baar uboo a Imwol a Nzam! » 16
Waa Yɛsu kun'fuur naa: « Ilä mwɛy, mbuur mwɛy
kàwɛl baar u ndwà ande ntɔn udyà a kölàköl. Waa
nde kàbel baar mbɔɔn. 17 Taaŋ a udyà làkwe la, nde
kàtöm un'syääl ande mukàswaŋ baar kàbel nde naa:
"Làyi apanà, ntɔn ndaa yanswà yan'kwo." 18 Wɛ ba
banswà bàkal mun umwɛy wa, waa bàlöm ndwääl a
nkul. Wàtàtwɛb kun'kyään naa: "Mɛ an'som ywanŋ
làmwɛy, mɛ in'kyer akyà mukàler la. Mɛ amabɔɔn,
ndwääl nkul." 19 Wumwɛy naa: "Mɛ an'som adim
atyeen anà akyay atyeen bà ngɔɔmà. Mɛ in'kyer akàsi
ya. Mɛ amabɔɔn, ndwääl nkul." 20 Wumwɛy sye naa:
"Mɛ an'bääl làbenàben alà, mɛ in'kwe anki muyà."
21 Taaŋ kàyàfurà un'syääl awun, nde kàkyään nkum
ande ndaa ayi yanswà bàtɛn ba. Lalan ŋandwà kàwem
nde nkyɛl, kàswɛŋ nde un'syääl ande naa: "Kyen
agyägyä! Kyen u mbay anà kan'balàbal a bul, twaal
pabà aŋàlàmbwà, baar aŋàkwɛkà, ikwàmii, ikar." 22

Ungö a taaŋ, un'syääl waa kàyàkyään nkum ande naa:
"Mwol, mɛ anʼkyer asànaa anʼswɛŋ ngye, wɛɛ ikal
a ipɔl byà paa." 23 Nkum ande naa: "Kyen u mbwo
yanswà, u mbil a mpaŋ, siinà baar bàbilà, ntɔn ndwà
amɛ iyöl abar. 24 Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään ndandaa naa
akà mbuur mwɛy uboo a baar kàbel mɛ ulɛr anki isaa
amɛ!" » 25 Yàmɛnà naa mbul a baar kàyikyeenà a Yɛsu,
nde waa kàbulà, waa kàtɛn a ba naa: 26 « Isàkal naa
mbuur anʼyà akà mɛ, wɛɛ nde udiimà anki taaràndɛ,
ngwän, unʼkyay ande, baan ande, atɔŋ ande babaal
anà bakaar, itàkal ndür ande ŋakwo, nde ukwe anki
mukal unʼlɔŋki amɛ. 27 Mbuur mpa usɛn buur ande
anà mpa ulab mɛ, nde ukwe anki mukal unʼlɔŋki amɛ.
28 Abà, nà uboo abɛ akwen mutɔŋ ndwà a bwɛlàbwɛl,
nde uwal anki taaŋ muyweer ntɔn muyöb naa nde kwe
uyàtwey, nkye nde ayàkwo mumay ndwà ande? 29 Naa
tɛy, nde uyàmay anki mutɔŋ ungö musà unʼbään, baar
banswà bàsamanà ya bàkyer asunʼsɛ. 30 Ba bàsàtɛn
naa: "Làler mbuur kàsɛmà mutɔŋ, wɛ nde kàkwe anki
mumay." 31 Itàkal naa mfum mwɛy wà tsütsü muleŋ
ngwiy a mfum asin. Nde uwal anki taaŋ mubwaay
anà muyweer naa nkye nde akyàkwo muwal iböŋ
kusà a mbuur awe abà baar nsaab anʼkwem möol
isàkal naa nde ŋakwo we abà baar nsaab kwem? 32
Nde usàman naa nde ukwo anki, nde atɔm inʼkyeey
mpal awà unʼyiiŋ ande u kwɛlàkwɛl ntɔn muyöŋà
duu. 33 Ya ye abun sye ntɔn bɛ: uboo abɛ, mbuur mpa
ukwen mukɔɔb ubwaŋ ande banswà ukwe anki mukal
unʼlɔŋki amɛ. » 34 « Muŋ wà undiir aŋàbwaŋ, wɛɛ ntsà
awa isàwà, ya bàyunʼfuur a nkye? 35 Wa bàfàsàsyääl
anki itàkal ntɔn mɛɛn, itàkal ntɔn mudii ndon. Undiir
kanʼsaal: upiy wa bwà u nsà. Wɛy mbuur awe anà
anʼtsü awem uwem. »

15 Yàmɛnà naa afüür a itɛr anà baar asin babe, ba
banswà bàsin tsütsü apà Yɛsu ntɔn mukunʼwem.
2 Amfarisi anà alɔɔŋ a inʼkɔɔn bàŋüŋün anà bàtɛn naa:
« Mbuur wà ayiwal baar abɛ anà ayidyà ikal imwɛy
anà ba. » 3 Wɛɛ Yɛsu katɛɛl nsim yi: 4 « Nà uboo
abɛ we amyà inʼkɔk nkam, wɛ umwɛy udiimà, nkye
nde usàwɛy anki inʼkɔk anʼkwem wà aŋiwà u nsye
ntɔn mukàleŋ umwɛy kanʼdiimà wà tii mpal usàman
nde wa? 5 Mpal usàman nde wa, unsà unʼsak nde,
nde wa asàsà kà anʼpɛy. 6 Mpal uyàfurà nde ndwà
ande, nde abel asam ande anà baar a tsütsü, waa
utɛn naa: "Làsäŋ anà mɛ, ntɔn unʼkɔk amɛ kàdiimà
kanʼmɛnà." 7 Abun sye, mɛ ndandaa alàkyään, unʼsak
mbɔɔn asàkal u du isàkal naa mbuur unʼbe mwɛy
kanʼbuul mpem, wɛɛ kà ntɔn anʼkwen wà aŋiwà mpa
bàwe anà mfun a mbuul a mpem. » 8 « Itàkal naa, nà
unʼkaar mwɛy we abyà itɛr a ngim kwem, wɛɛ imwɛy
kyanʼdiimà. Nkye nde ukyää anki mwinà, ukööm ndwà
anà uyaal ntsü yanswà tii mpal uyàfàman nde kya? 9
Wɛɛ umpal uman nde kya, nde abel asam ande anà
baar a tsütsü anà mutɛn naa: "Làsäŋ anà mɛ, ntɔn
itɛr a ngim amɛ kyàdiimà kanʼmɛnà." 10 Abun sye,
mɛ alàkyään naa unʼsak mbɔɔn afàkal akà akyeey a
Nzam isàkal naa mbuur unʼbe mwɛy kanʼbuul mpem.
» 11 Yɛsu waa kàfàtɛn naa: « Mbuur mwɛy kàkäl abà
baan abaal bööl. 12 Mwan wà umbɛy kàtɛn a taaràndɛ
naa: "Taa, mpɛ kab a indiir làmɛ." Taaràba kakääb
indiir ande. 13 Ungö a ilä, mwan umbɛy awun kàwɛl
indiir ande byanswà, laa kàyälà nde bya, waa kàkyen
nsi a kwɛl. Wɛɛ akun nde kàtay unʼnaaŋ ande uboo a
lingyoomà. 14 Mpal kàmay nde indiir ande byanswà,
ngyal a ngwal yàbilà u nsi ayin, laa kàsɛmà nde muleŋ
udyà. 15 Apan, nde kàkàleŋ isal akà mbuur mwɛy wà
nsi ayin. Mbuur awà kunʼtöm u nsye mukàdii ngul
ande. 16 Wɛɛ anʼkyän ande màkäl naa nde udi itàkal
isaa a ngul, wɛɛ mbuur unʼpà bya kàkäl anki. 17 Apan,
nde kàfuur anʼkyän, waa kàtɛn naa: "Asyääl a taa akwe
bàfàdyà asànaa bàkwen ba, wɛɛ mɛ kà inʼwà mukwà a
ngyal. 18 Mɛ inʼkyer ambarà, inʼkyer akyà akà taa,
waa inʼkàtɛn a nde naa: Taa, mɛ anʼkyer manʼbe akà
Nzam anà akà ngye. 19 Mɛ inʼkwe anki mufàkal mwan
angye. Ngwɛl asànaa umwɛy uboo a asyääl angye." 20
Apan laa kambarà nde, kàfurà nde akà taaràndɛ. Nde
kàkäl anki ŋàtàtol, mpal kunʼmɛn taaràndɛ ukwɛl,
laa kunʼwem nde ngyɛb mbɔɔn, kàkyen nde ntiin,
kunʼbwirà nde, waa kundüür. 21 Mwan laa kàtɛn nde
a taaràndɛ naa: "Taa, mɛ kàkyer manʼbe akà Nzam
anà akà ngye, mɛ inʼkwe anki mufàkal mwan angye
..." 22 Wɛɛ taaràndɛ kàswɛŋ asyääl ande: "Làkyen
agyägyä, kàlaleŋ ipfɛy kanʼsöön ntwɛn, lunʼbwää,
lunʼsi làpɛr u làpin, lunʼbwää anʼsàbar aŋàbwaŋ. 23
Wɛɛ làtwääl unʼtö a ngɔɔmà a may, làdwä wa. Bi
ikyer adyà, bi ikyer ataam 24 ntɔn mwan amɛ kàkäl
awàŋàkwà, nde kanʼwiyà, nde kàkyer adiimà, wɛɛ mɛ
amunʼman." Laa bàsɛmà ba mutaam. 25 Taaŋ nsil
alan, mwan wà nswɛm kàkäl kà anʼywaŋ. Mpal kàkäl
nde u mbwo muyàfurà, kàkɔlà nde tsütsü a ndwà, laa
kàwem nde anʼdiim anà anʼkyen. 26 Nde kàbel umwɛy
uboo a asyääl, waa kunʼfuul naa ndaa nà ikalyaaŋà.
27 Unʼsyääl kunʼfuur abà: "Unʼkɔm angye anʼyàfurà.

Taaràŋà kan'dwa un'tö a ngɔɔmà a may ntɔn nde
an'yàfurà anà möö." 28 Lalan, mwan wà nswɛm kàwen
nde nkyɛl, waa kàtön mubilà u ndwà. Taaràndе laa
kàyàtoo nde, waa kun'lööm mubilà. 29 Wɛɛ nde kàtɛn a
taaràndе naa: "Le, mɛ an'kyer mbul anà mbul musyääl
ngye: mɛ ndaa angye mwɛy akà ikikye in'fàbɛy anki.
Wɛɛ, akà mbalà mwɛy ngye un'tö a ntab kan'pɛ anki
ntɔn mutaam anà asam amɛ. 30 Wɛɛ mwan angye,
mbuur kan'kàtay indiir angye byanswà anà akaar a
pasàsɛ kan'yàfurà, ntɔn nde, ngye an'dwa un'tö a
ngɔɔmà a may!" 31 Taaràndе naa: "Mwan amɛ, ngye
awà anà mɛ taaŋ lanswà, indiir amɛ byanswà byà
byàngye. 32 Wɛɛ, yubwaŋ naa bi ikäl kà un'sak, ntɔn
un'tɔŋ angye wà asànaa mbuur kàkü waa kan'wiyà,
ntɔn nde kàkyer adiimà, waa kan'mɛnà." »

16 Yàmɛnà naa Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: «
Ŋun'naaŋ mwɛy kàkäl anà mfum a isal ande.
Baar laa bàyun'füün ba naa nde afàtaam anà indiir
ande. 2 Ŋun'naaŋ waa kun'bel, waa kàtɛn a nde naa:
"Ndaa nà mɛ in'weemà ntɔn ngye? Nswɛŋ nsyääl
angye, ntɔn ngye ayàfàlab anki musyääl indiir amɛ."
3 Mfum a isal kàsɛmà muyweer: "Mɛ in'kyer aben,
ntɔn nkum amɛ kàman'lwom muler isal ande? In'bulà
mulem an'ywaŋ? Mɛ ngwal yatɛy. In'sɛmà muyilɔm
akà baar? Yà ndaa a nswɛn. 4 Aa, mɛ an'man naa mɛ
ininà in'kyer ntɔn baar ban'wɛl u ndwà aba mpal
bàyan'lwom kà isal amɛ." 5 Ungö apan, nde kàbeelà
umwɛy umwɛy aŋankul a nkum ande. Nde kàtɛn a
mbuur wàtàtwɛb naa: "Ngye kwɛ apà akà nkum amɛ?"
6 Nde kun'fuur naa: "Ngungulà nkam yà may." Nde
waa kàtɛn naa: "Le un'kaan a nkul angye, bwaay pabà,
kyer agyägyä, sɔn an'kwem an'tyeen." 7 Ungö nde
waa kàtɛn a wumwɛy naa: "Atöl ngye kwe?" Nde naa:
"Ngɔɔr nkam mwɛy yà mbɛŋ a imbab." Mfum a isal
naa: "Mà un'kaan a nkul angye, sɔn an'kwem naan."
8 Abun, nkum kàkyer un'syäŋà un'be un'syääl awà
ntɔn mankay ande. Iswaŋà naa baan a nsi yi ban'söön
mankay kusà a atɔŋ aba akwà abà baan a pɛɛlà. (aiōn
g165) 9 Wɛɛ mɛ alàkyään naa: Làtɛ isaam a in'naaŋ
a loor myà mɛɛn mà. Abun, umpal myàsàkɔɔn mya,
waa mya isàlawal kà ikal a mbul a in'tye. (aiōnios g166)
10 Isàkal naa mbuur wà balàbal unsà indiir ikikye,
nde asàkal sye wàbalàbal unsà indiir mbɔɔn. Wɛɛ
isàkal naa mbuur wà ŋaloor unsà indiir ikikye, nde
asàkal sye ŋaloor unsà indiir mbɔɔn. 11 Lalan, isàkal
naa bɛ balàbal batɛy musyääl un'naaŋ a loor a mɛɛn
mà, nà kan'kwo mukàlapà un'naaŋ a ndandaa? 12
Isàkal naa bɛ balàbal batɛy unsà indiir a baar asin, nà
ayàlapà indiir abɛ ŋakwo? 13 Akà un'syääl mwɛy tɛy
kan'kwo musyääl ankum böölˈ. Ya iyàmɛnà naa nde
ayàkyey umwɛy, nde ayàtɔn wumwɛy, itàkal naa nde
ayàpà möö ande akà umwɛy, nde ayàyiiŋ wumwɛy. Bɛ
làkwe anki musyääl Nzam anà ngim u taaŋ làmwɛy
la. » 14 Yàmɛnà naa Amfarisi bàwem ba ndaa ayi
yanswà, ba bàsɛɛ Yɛsu, ntɔn ba bàkweenà ngim. 15
Wɛɛ nde kàtɛn a ba naa: « Bɛ làbà baar làfàswaŋ u mii
a baar naa bɛ làbà balàbal, wɛɛ Nzam akiyöb boo a
mpem abɛ. Undiir bàfàman baar naa wa wà làkoo,
Nzam wa afàman wà ŋingyäy. 16 « Taaŋ a Un'kɔɔn anà
là in'kaan a aŋangɔɔm làtsü apà Ywan. Sɛmà taaŋ
alan, Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Imwol a Nzam ban'kyään, anà
mbuur mbuur wà mukyer ngwal ntɔn mubilà kwo. 17
Du anà mɛɛn man'kwo isàdiimà, wɛɛ akà isɛrà mwɛy
kyà Un'kɔɔn isàdiimà anki. 18 « Baal wanswà kàkaabà
anà un'kyay ande, usàkàwal un'kyay asin, nde kan'tà
inswem, wɛɛ baal wanswà asàwal un'kaar kàkaabà
anà un'dim ande, nde kan'tà inswem. 19 « Taaŋ mwɛy
kàkäl anà ŋun'naaŋ mwɛy kàfàbwaarà ubwaŋàbwaŋ
ipfɛy a ntal. Ilä byanswà isal ande udyà anà utaam. 20
Ŋàlàmbwà mwɛy ikɔb ande Lazar kàfaböönà u mun a
làpaŋ a ŋun'naaŋ awà, nde kàkäl anà inkyar u ndür
ande. 21 Nde kàlàkwen mudyà mfür a mampà yàbwee
u mɛsà a ŋun'naaŋ. Apan sye mbwà yàyee mulɛɛr
inkyar ande. 22 Yàmɛnà naa ŋàlàmbwà waa ukü,
akyeey a Nzam laa bun'syen ba akà Abàlam. Ŋun'naaŋ
sye waa ukü, waa bun'dyee. 23 Kà an'lɔŋ, ŋun'naaŋ
kàkäl uboo a mpay yà mbɔɔn. Mpal kàler nde u du
laa kàmɛn nde ukwɛl Lazar tsütsü apà Abàlam. (Hadēs
g86) 24 Apan nde kàlaal in'kwɛŋ: "Taaràmɛ Abàlam,
ngwem ngyɛb! Tɔm Lazar, nde udüma nswɛŋ a làpin
ande kà an'dà, nde kan'nö lànyaŋ a an'dà u làlem
amɛ, ntɔn mɛ in'wà u mpay mbɔɔn uboo a mbaa
yi." 25 Wɛɛ Abàlam kun'fuur naa: "Mwan amɛ, yɔbà
ubwaŋ banswà kàmɛn ngye u möö angye taaŋ kàkäl
ngye u mɛɛn, wɛɛ Lazar kàkäl u mpay taaŋ lanswà.
Mpalabà, apà, Lazar wà kà un'sak, wɛɛ ngye awà u
mpay aŋasöönà. 26 Yumwɛy ayi: Uboo a bi anà bɛ
we anà un'baan a kölàköl. Ilàtàkal naa ukwen bàkäl,
bi ikwe anki musoonà wa, itàkal naa mufà akà bi
muyà akà bɛ, itàkal naa mufà akà bɛ muyà akà bi." 27
Ŋun'naaŋ waa kàtɛn naa: "Isàkal abwɛy, mɛ amabɔɔn,
taa, tɔm Lazar u ndwà a taaràmɛ, 28 ntɔn mɛ in'we
abà atɔŋ abaal atyeen, nde ukakyään, manà ba sye

bàyàlab mbwo a mpay ayi." 29 Abàlam naa: "Atɔŋ
angye bye anà Mɔsɛ anà aŋangɔɔm, wɛy ba bawem."
30 Nde naa: "Ŋaa, taa Abàlam, manà mbuur kan'fà
an'lɔŋ, kan'kyà akà ba, ba bàkyer ayàbuul mpem." 31
Abàlam waa kun'fuur naa: "Isàkal naa ba bàkwe anki
muwem Mɔsɛ anà aŋangɔɔm, ba sye bàyàkwo anki
muwem akà ikikye mbuur kan'fà an'lɔŋ." »

17 Ungö apan, Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: « Yà
ndandaa naa taaŋ lanswà baar ban'kwo bàbü
u man'be, wɛɛ ngyɛb akà mbuur awà mbwo ntɔn
mbweel a un'tɔŋ ande. 2 Yubwaŋ akà nde naa bun'bäm
nkɔŋ a kölàköl u bway anà bun'tɔɔm u ngyäl, akwà
naa nde mubwiy umwɛy uboo a baan ambɛy bà. 3
Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn bɛ ŋakwo! Isàkal naa un'tɔŋ
angye kan'kyer man'be, un'pɛ an'lwɛŋ. Nde usàsɔɔmà,
un'dwääl nkul. 4 Itàkal naa nde kàmakyer ube mbalà
nsambwaar kà ilä mwɛy wɛɛ nde akayaa akà ngye
taaŋ lanswà naa nde akyer asɔɔmà, un'dwääl nkul. »
5 Yàmɛnà naa ilä mwɛy antööm bàtɛn a Mwol naa:
« Kwɛy làkwikilà abi. » 6 Mwol waa kàfuur naa: «
Isàkal naa ndandaa bɛ làbye anà làkwikilà làtàkal
ikikye asànaa imbɛŋ a làpöölà, bɛ lan'kwo muswaŋ
un'te a kölàköl naa: "Tsumà pà, kyen kambär uboo a
ngyäl!" Wa akyer alàwem. » 7 Yɛsu kàkwɛy naa: « Bi
itàwal naa umwɛy uboo abɛ ukäl anà un'tsüüŋ ande
isal ande mulem, taaŋ lumwɛy mudii ntsür. Uman
nde kan'fà an'ywaŋ kan'yàfurà, nkye nde ayàtɛn a
nde naa: "Yà agyägyä, bwaay u mɛsà"? 8 Aay, nde
ayàtɛn a nde naa: "Ndääm isaa, bwaar ubwaŋ, yà
yan'pɛ udyà, manà mɛ an'may mudyà anà munwà,
ungö ngye sye waa ayàdyà anà ayànwà." 9 Nkye
nkum kan'kwo mupà ndä akà un'tsüüŋ ande ntɔn nde
kan'kyer isal kyanswà kun'swɛŋ nde? 10 Ya sye ye
abwɛy ntɔn bɛ. Isàkal naa bɛ lan'kyer isal kyanswà
bàlaswɛŋ, làtɛn naa: "Bi ibà atsüüŋ iköön ndöŋ: bi
kan'kyer isal kan'kwo bi mukyer." » 11 Yàmɛnà naa
Yɛsu kàkäl mukyà Yɛlusàlɛm, nde kàsoonà ndel a
Samalya anà Ngalilɛ. 12 Mpal kàkäl nde tsütsü mubilà
u bul mwɛy, aŋakyal a bay kwem bàyi akà nde, ba
bàmbär u kwɛl 13 waa bàsɛn ndaa: « Yɛsu, Un'lɔɔŋ,
iwem ngyɛb! » 14 Mpal kamɛn Yɛsu, nde kàtɛn a ba
naa: « Làkyen kàlamɛnà akà angaŋ. » Mpal bàkäl ba u
mbwo, laa bàkɔɔrà ba. 15 Umwɛy uboo aba kàmɛn
nde naa nde kan'kɔɔrà, waa kàyàfurà, wàmuyisyäŋà
Nzam u ndaa a dudu. 16 Apan, waa kàbü, ntabwey u
mɛɛn, kà in'kɔl a Yɛsu, waa kun'kömà. Mbuur awà
kàkäl un'nsi Samalya. 17 Waa Yɛsu kàtɛn naa: « Ba
bàkwem bàkyer akɔɔrà, wɛɛ bàken baar wà bumwɛy?
18 Akà mbuur mwɛy ukäl anki anà an'kyän muyàfurà
ntɔn mukömà Nzam, ilàkɔɔn akal ungyey abarankye
wà? » 19 Apan Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mbarà, kyen,
làkwikilà angye làmatswà möö. » 20 Ilä mwɛy Amfarisi
bàfuul Yɛsu naa imwol a Nzam isàyà mpal yɛn. Yɛsu
kafuur naa: « Imwol a Nzam iyà anki asànaa undiir a
ubem. 21 Bàsàtɛn anki naa: "Làler, kya aki kà." Taaŋ
lumwɛy naa: "Kya kyà kunà." Ntɔn, làyöb naa Imwol a
Nzam kyà uboo a bɛ. » 22 Apan nde waa kàtɛn a alɔŋki
ande naa: « Taaŋ là paa làsàkwen bɛ muman Mwan a
mbuur itàkal ilä mwɛy mpɛl, wɛɛ bɛ làsun'man anki.
23 Ba bàsàlakyäänà naa: "Làler kunà!", taaŋ lumwɛy
naa: "Làler kà!" Wɛɛ twon lan'kyà, twon lan'kaamà
ntiin. 24 Ilä a Mwan a mbuur isàkal asànaa muŋyä
ufàparà wa udu, anà ufàpà wa kyɛɛy awa ntsü anà
ntsü. 25 Wɛɛ kusà nde akyer atàman mpay mbɔɔn anà
baar a mpalàbà bàkyer un'tɔn. 26 Lalan ndaa yàlyaaŋ
utaaŋ a Nɔwa, isàkal sye kà ilä a Mwan a mbuur. 27
Baar bàkyer afadyaa, bàkyer afanwaa, bàkyer afataa
an'bɔr, bàkyer afapaa baan aba an'bɔr, tii ilä kàbilà
Nɔwà kà an'swà. An'dà màyööl ma mɛɛn, laa bàkü
ba banswà. 28 Isàkal sye asànaa utaaŋ a Lɔti: baar
bàkyer afadyaa, bàkyer afanwaa, bàkyer afasoomà,
bàkyer afayälà, bàkyer afakɔnà, bàkyer afatɔŋà. 29
Wɛɛ ilä kàtoo Lɔti u Sɔdɔm, mbul a in'kul a mbaa laa
kàfü wa du, kàdwä wa ba banswà. 30 Ya isàkal abà
sye kà ilä a Mwan a mbuur usàmɛnà nde. 31 Ilä akin,
mbuur asàkal udu a nsyä a ndwà ande, ufàsàbilà anki
u ndwà ntɔn mukàwal indiir ande, ifà imwɛy sye akà
mbuur asàkal kan'ywaŋ usàkwo anki mufurà ndwà
ande. 32 Làyɔbà un'kyay a Lɔti! 33 Mbuur asàkwen
muyee möö ande, wa asàkyà bwà, wɛɛ mbuur asàkɔɔb
möö ande, akyer asàwal wa. 34 Mɛ alàkyään naa: u
mpib ayin, baar böölbàsàkal iböön imwɛy: umwɛy
bàkyer asun'syen, umwɛy bàkyer asun'wɛy. 35 Akaar
böölbàsàkal mutswà ikal imwɛy: un'mwɛy bàkyer
asun'syen, un'mwɛy bàkyer asun'wɛy. 36 Abaal böölbàsàkal kà ibɔr: umwɛy bàkyer asun'syen, un'mwɛy
bàkyer asun'wɛy. » 37 Alɔŋki ande bun'fuul naa: «
Mwol, ndaa ayi isàkal ken? » Waa nde kafuur naa: «
Ntsü isàkal ndom, akun sye inkaak isàköŋ bya. »

18 Ilä mwɛy Yɛsu katɛɛl nsim yi ntɔn muswaŋ ba
naa ba bàkyer ayamà taaŋ lanswà, bàköön ayɔɔn:
2 « U bul mwɛy, kàkäl anà ntɛɛn mwɛy. Nde Nzam

kàfun'weemà anki, nde mbuur wanswà kàfun'manà
naa wa undiir a bunàbun. 3 U bul nsil alan kàkäl sye
anà un'kweel a un'dim mwɛy kàfayaa taaŋ lanswà
akà nde ntɔn nde ulöön ndaa ande, nde kàtɛɛnà
naa: "Mpɛ iböŋ udu a un'yiiŋ amɛ!" 4 Taaŋ mbɔɔn
ntɛɛn awà kàkyer atɔnà, wɛɛ mpal mwɛy nde kàtɛn u
mpem ande naa: "Yà ndandaa naa mɛ Nzam bɔɔmà
in'fun'man anki, mɛ sye akà mbuur mwɛy làkoo
in'fun'sà anki, 5 wɛɛ asànaa un'kweel a un'dim wà
kàman'sà pfwopfwo, mɛ in'kyer un'löön ndaa ande,
naa tɛy, usinayaa nde abà, nde ayan'twääl lingyoomà."
» 6 Apan Mwol waa ufàkwɛy naa: « Làwem ndaa
kan'tɛn ntɛɛn un'be wà! 7 Wɛ bɛ làsii naa Nzam uyàpà
anki iböŋ agyägyä akà baar ande kàsööl nde, bàfun'bel
mpib anà mwäänà? Nde ayàbwiy mpib mukyer abà? 8
Mɛ, mɛ alàkyään naa nde ba iböŋ ayapà agyägyä. Wɛɛ,
nkye mpal usàyà Mwan a mbuur, nde akyer asàtaan
làkwikilà u mɛɛn? » 9 Ungö apan Yɛsu kàfàtà nsim
ntɔn baar bàfàkyey uyɔl naa ba bà baar a balàbal anà
bàfàbɛy baar bumwɛy. 10 Nde kàtɛn abà: « Baar böol
bàkaanà u ndwà a Nzam mukàyamà: umwɛy kàkäl
Umfarisi, wumwɛy un'füür a itɛr. 11 Umfarisi kàkäl
umbär anà muyamà u mpem ande naa: "Ɔɔ Nzam,
mɛ amafuur an'tɔɔn ntɔn mukɔɔn akal asànaa baar
bumwɛy, aŋunkaam, baar mpa abà balàbal, baar a
inswem, itàkal asànaa un'füür a itɛr wà. 12 Mɛ in'fàkin
mbɔr ilä byeel u mpɔsà mwɛy, in'fàpà kwen unsà
indiir nkam amɛ byanswà." 13 Un'füür a itɛr kàkäl
ukɔl, nde kàkwen anki musuub ntabwey ande. Wɛɛ
nde kàyabɛɛrà itɔl ande, waa kàtɛɛnà naa: "Ɔɔ Nzam,
ngwem ngyɛb ntɔn mɛ in'wà mbuur a man'be!" 14
Ndandaa mɛ alàkyään, un'füür a itɛr Nzam kun'twey
mbuur a balàbal mpal kàfurà nde ndwà ande, wɛɛ kà
Umfarisi anki. Ntɔn mbuur wanswà afàsɛnà bàkyer
afun'tyeey, wɛɛ mbuur afàtyà bàkyer afun'sɛɛn. » 15
Umpal ayin yàmɛnà naa baar bàyàtwaal baan ambɛy
akà Yɛsu ntɔn nde kasi an'kɔɔ. Alɔŋki bàmɛn ba abun,
waa baŋän. 16 Yɛsu waa kabel, waa kàtɛn naa: « Lawɛy
baan bàyi apà mɛ! Twon làmatsuŋ, ntɔn imwol a Nzam
kye a baar abà asànaa ba. 17 Mɛ ndandaa alàkyään,
mbuur mpa awal imwol a Nzam asànaa mwan, nde
kya usàbilà anki. » 18 Mfum mwɛy kàfuul Yɛsu naa:
« Un'lɔɔŋ aŋàbwaŋ, mɛ in'kyer aben muwal möö a
mbul a in'tye? » (aiōnios g166) 19 Yɛsu kàtɛn a nde naa:
« Ntɔn nkye aman'bel ngye aŋàbwaŋ? Akà mbuur
mwɛy wàŋàbwaŋ watɛy, usàkɔɔn akal Nzam mpɛl.
20 Ngye akiyöb in'kɔɔn: "Twon an'tà inswem, twon
an'lɔ, twon an'yib, twon an'tà imbäl a loor, sà làkoo
akà taaràŋà anà ngwa." » 21 Wɛɛ nde kun'fuur naa:
« Ayin yanswà mɛ in'kyer afàlab sɛmà imbɛy. » 22
Ungö kàwem nde abwɛy, Yɛsu kun'fuur naa: « Undiir
mwɛy mpɛl kàmasääl: Yälà indiir angye byanswà,
waa akääb ngim ayin aŋàlàmbwà, waa ngye asàwal
un'naaŋ u du. Ungö, yan'läb! » 23 Umpal kàwem
mbuur awà abwɛy, nde kàmɛn mpay mbɔɔn u mpem
ande, ntɔn nde kàkäl ŋunaaŋ a kölàköl. 24 Yɛsu kàmɛn
nde naa ŋun'naaŋ kan'kwamà ndür, nde kàtɛn naa: «
Yà mpay akà aŋin'naaŋ mubilà uboo a Imwol a Nzam!
25 Lalan mpay yatɛy akà mpoonà mubilà u mun a
nsway akwà naa ŋun'naaŋ mubilà uboo a Imwol a
Nzam. » 26 Baar bun'weemà bàtɛn naa: « Woo, abwɛy
nà kan'kwo muwà möö? » 27 Yɛsu kafuur naa: « Indiir
mpa bàfàkwo baar, akà Nzam bya mpay byatɛy. » 28
Apan Petɔlà waa kàtɛn naa: « Atöl bi, bi kàsàwɛy indiir
abi ŋakwo ntɔn mulab ngye. » 29 Yɛsu kàtɛn a ba naa: «
Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa ntɔn imwol a Nzam,
mbuur an'sàwɛy ndwà ande, un'kyay ande, atɔŋ ande,
aböör ande itàkal baan ande, 30 nde asàwal mbɔɔn
u mpalàyi, wɛɛ umpal isàyà nde asàwal möö a mbul
a in'tye. » (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Yàmɛnà naa Yɛsu
kàwɛl Bàkwen Aŋiyweel tsütsü apà nde, waa kàtɛn
a ba naa: « Làler, bi ibeenà Yɛlusàlɛm, ndaa yanswà
bàsön aŋangɔɔm ntɔn Mwan a mbuur ikyer akàkwo.
32 Lalan ba bàyun'pà kà an'kɔɔ a baar mpa bàyöb
Nzam, ba bàkyer ayun'sɛ, bàkyer ayun'to, bàkyer
ayun'tsul an'te. 33 Ungö apan ba bàkyer ayun'kam
an'füm, waa bàyun'dwa. Wɛɛ kà ilä kyàtär nde akyer
ayàwiyà. » 34 Wɛɛ alɔŋki ande bàyöbà anki akà undiir
unsà ndaa ayin, mbuul aya bàkyer ayee, ba bàyöb anki
naa Yɛsu nkye kàkwen mutɛn. 35 Mpal kàkäl Yɛsu
tsütsü a Yɛlikɔ, ikwàmii mwɛy kàkäl aŋàbwaay ukɔl a
mbwo wàmulɔɔmà akà baar. 36 Mpal kàwem nde làso
a baar bàkäl mulyaaŋ, nde kàfuul naa nkye ikalyaaŋà.
37 Ba bun'kyään naa Yɛsu un'nsi Nazàlɛr wàmulyaaŋ.
38 Nde kàkuub in'lalà: « Yɛsu, Mwan a David, ngwem
ngyɛb! » 39 Baar bàyikyeenà kusà bun'tsüŋà musà
làso, wɛɛ nde kàsöönà mukuub in'lalà: « Mwan a
David, ngwem ngyɛb! » 40 Yɛsu laa kàmbär nde, waa
kàswɛŋ naa bun'twääl awà. Mpal kàtöl ikwàmii tsütsü
apà nde, Yɛsu kun'fuul naa: 41 « Ngye ininà akwen mɛ
mukyer ntɔn ngye? » Ikwàmii kun'fuur naa: « Mwol,
wɛy mɛ in'fàman. » 42 Wɛɛ Yɛsu waa kàtɛn a nde naa:
« Fàman! Làkwikilà angye làmakɔɔr. » 43 Apan sye laa

kàfàman nde, kàläb nde Yɛsu, wàmuyisyäŋà Nzam.
Baar banswà bàmɛn ba abun laa bàsyäŋà ba Nzam.

19 Ilä mwɛy Yɛsu kàbilà u Yɛlikɔ, nde kàlyaaŋ uboo
a la. 2 Wɛɛ le, kwo kàkäl anà mbuur ikɔb ande
Zakay. Nde kàkäl mfum a afüür a itɛr, nde kàkäl
ŋun'naaŋ. 3 Nde kàkweenà muman naa Yɛsu kàkäl nà,
wɛɛ nde kàkwe anki ntɔn baar bàkäl mbɔɔn, ntɔn nde
kàkäl ikökö. 4 Nde kàkaamà ntiin kusà, waa kàlär udu
a un'te ntɔn nde umɛn Yɛsu ntɔn nde ayàlyaaŋ paa. 5
Mpal kàkɔlà Yɛsu kà ikal akin, nde kàler u du, waa
kàtɛn a nde naa: « Zakay, yatɔlà agyägyä, mɛ ŋàbà
in'kàböön u ndwà angye. » 6 Zakay kàtɔlà agyägyä,
waa kàwɛl Yɛsu unsà un'sak. 7 Mpal bàmɛn baar abun,
ba banswà bàkyer aŋünjün, waa bàtɛn naa: « Làler, nde
akyer akàböön u ndwà a mbuur a man'be wà! » 8 Wɛɛ
Zakay laa kàmbär nde, waa kàtɛn a nde naa: « Mwol,
wem, mɛ in'pà boboo a indiir amɛ akà aŋàlàmbwà,
isàkal naa mɛ kàgyɔɔr undiir a mbuur, mɛ un'fuur
mbalà nà udu a wa. » 9 Apan Yɛsu kàtɛn ntɔn nde naa:
« Ŋabawà möö kan'bilà u ndwà ayi, ntɔn nde sye wà
mwan a Abàlam. 10 Ntɔn Mwan a mbuur kàyi muleŋ
anà mutswà möö a baar bàdiimà mbwo. » 11 Umpal
bàkäl ba muweemà ndaa ayi, Yɛsu kàläb mutà nsim
mwɛy. Ntɔn nde kàkäl tsütsü a Yɛlusàlɛm, wɛɛ ba bàsii
naa Imwol a Nzam ikyer amɛnà apanà. 12 Làwem ndaa
kàtɛn nde: « Mbuur mwɛy wà ywar a imwol kàkäl
tsütsü mukyà nsi a kwɛl ntɔn bun'si mfum. Ungö nde
waa kàyàfurà nsi ande. 13 Nde kàbel baar kwem uboo
a asyääl ande, waa kàpɛ akà umwɛy umwɛy itɛr a wɔl.
Ungö apan nde kaswɛŋ mutà yà a ngim ayin ntɔn ya
ibör yàsin tii mpal usyefurà nde. 14 Wɛɛ mbuur awà,
baar a nsi ande bàfun'kwenà anki. Lalan bàtöm ba
akyeey ungö ande ntɔn mutɛn naa: "Bi ikwen anki
naa mbuur awun uyaal u nsi abi!" 15 Ungö bun'si ba
mfum, nde kàfurà nsi ande. Nde kàbel asyääl akwà
kàpɛ nde ngim ntɔn muyöb naa ya ininà yàbör. 16
Wàtàtwɛb kàyi nde, kàtɛn naa: "Un'lɔɔŋ, itɛr a wɔl
angye kyan'bɔr itɛr kwem." 17 Apan, Nkum ande naa:
"Yubwaŋ mbɔɔn, ngye awà un'syääl aŋàbwaŋ! Ngye
an'syääl balàbal unsà undiir ikikye, mɛ amasà mfum a
an'bul a kölàköl kwem." 18 Wàyweel waa kàyàsin, waa
kàtɛn naa: "Un'lɔɔŋ, itɛr a wɔl a ngye kyan'bɔr ityeen
asin." 19 Nkum waa kàtɛn ande sye naa: "Yubwaŋ,
mɛ amasà mfum a an'bul a kölàköl an'tyeen." 20
Ungöngö, umwɛy waa kàyi, waa kàtɛn naa: "Mwol,
itɛr a wɔl angye kyaki: mɛ kya kàyee uboo a itɛɛnà a
ipfɛy. 21 Lalan mɛ kàmɛn bɔɔmà angye, ntɔn ngye
awà mbuur a ndaa a ngwal, ngye afàwal ngim kà ikal
mpa kàsi ngye, ngye afàbwo ywaŋ mpa kàkön ngye."
22 Nde waa kàtɛn a nde naa: "Un'syääl un'be! Mbar
angye mɛ in'tsul unsà ndaa angye ŋakwo! Ngye kàkyer
ayöb naa mɛ in'wà mbuur a ndaa a ngwal, in'fàwal
ngim kà ikal mpa kàsi mɛ, in'fàbwo ywaŋ mpa kàkön
mɛ. 23 Wɛɛ ntɔn nkye mpa kàsi ngye ngim amɛ u
bank? U mfurà amɛ, mɛ in'làwal bweel!" 24 Apan nde
kàswɛŋ akà baar bàkäl paa: "Làduum itɛr a wɔl kin akà
nde, làpɛ kya akà mbuur awe abyà kwem!" 25 Ba waa
bàtɛn a nde naa: "Un'lɔɔŋ, nde we abyà kwem!" 26 Mɛ
alàkyään naa: "mbuur awe anà bya bàkyer asun'kwɛy,
wɛɛ mbuur mpa awe undiir bàkyer asun'lwom itàkal
kindam awe nde akyà! 27 Wɛɛ ayiiŋ amɛ akwà mpa
bàkwen naa mɛ in'käl mfum, latwääl pà, ladwä u
mii amɛ!" » 28 Ungö mutɛn abà, Yɛsu kàkyen kusà
a un'sɛŋ a baar kàkäl mubeenà Yɛlusàlɛm. 29 Mpal
kàsin nde tsütsü apà Bɛtfagɛ anà Bɛtani, tsütsü apà
mɔŋ bàfàbel naa mɔŋ a in'te a ɔlivɛ, nde kàtöm alɔŋki
böol kusà, 30 waa kàtɛn naa: « Làkyen u bul lanà u
sim. Bɛ làsàkɔlà, bɛ làkàman mwan a anɛ wàŋabäm,
udu awa mbuur ŋàtàlaar anki. Lun'tsuuŋ, lun'twääl
pà. 31 Wɛɛ isàkal naa mbuur amàlafuul naa: "Ntɔn
nkye làtsuuŋà bɛ wa?" Lun'fuur naa: "Mwol we anà
mfun a wa." » 32 Umpal bàkyen antööm, ba bàmɛn
asànaa kàtɛn Yɛsu. 33 Utaaŋ bàkäl ba mutsuuŋ mwan
a anɛ wa, aŋawa bafuul naa: « Ntɔn nkye làtsuuŋà bɛ
wa? » 34 Ba bàfuur naa: « Mwol we anà mfun a wa. »
35 Apan ba bàsyen mwan a anɛ akà Yɛsu. Ba bàyeel
ipfɛy aba udu a ntsür, waa bàbay Yɛsu mulaar udu
awa. 36 Mpal kàkäl nde muyikyà, baar bàyiyeelà ipfɛy
aba u mbwo. 37 Utaaŋ kàkäl nde tsütsü a Yɛlusàlɛm, u
mbumà a mɔŋ a in'te a ɔlive, un'kàbɔ a alɔŋki wanswà
kàkäl mukömà Nzam unsà un'sak, u ndaa a ngwal,
ntɔn impà byanswà bàmɛnà ba. 38 Ba bàtɛɛnà naa: «
Wɛy Nzam usaak mfum kan'yà kà ikɔb a Mwol! Duu u
dudu anà làkoo akà Nzam. » 39 Uboo a un'kàbɔ awà
bàkäl anà Amfarisi amwɛy, ba bàtɛn a Yɛsu naa: «
Un'lɔɔŋ, aswɛŋ alɔŋki angye bàwɛy musà làso. » 40
Yɛsu waa kafuur naa: « Mɛ alàkyään naa ba bàsàkal
a duu, in'kul ikyer a kuub in'kwɛŋ. » 41 Mpal kàkäl
Yɛsu tsütsü a bul a kölàköl anà kàmɛn nde la, nde
kàkyer alel ntɔn la, 42 anà kàtɛn nde naa: « Ngye sye
alàyöb ŋàbà naa ngye akyer aben muman duu! Wɛɛ
apanà ndaa ayi yàŋayee u mii angye! 43 Ntɔn ngye,
ilä abyà iyà ungö ayiiŋ angye bàkyer asasà uboboo

a ibä, bàkyer asadiŋà anà bàsaküünà ntsü yanswà.
44 Ba bàkyer asapay ipepey, ngye anà baar angye.
Ba bàsàwɛy anki un'kul udu a un'kul wumwɛy, ntɔn
ngye kàyöb anki taaŋ kàyi Nzam muyaler! » 45 Ungö
apan Yɛsu kàbilà u ndwà a Nzam, waa kàsɛmà muböŋ
ayääl, 46 waa kàtɛn a ba naa: « Bàsön naa: "Ndwà amɛ
isàkal ndwà a ngyamàkà." Wɛɛ bɛ ya lan'buul mboo a
mbüüb! » 47 Yɛsu kàlɔɔŋà ilä byanswà u ndwà a Nzam.
Amfum a angaŋ, alɔɔŋ a in'kɔɔn anà abyääl a baar
banswà bàleŋà mukun'dwa. 48 Wɛɛ ba bàyöbà anki
naa ba bàkyer aben mukɔr nde, ntɔn baar banswà
bàkäl muweemà nde ubwaŋàbwaŋ.

20 Yàmɛnà naa ilä mwɛy, Yɛsu kàkäl muloŋ baar
u ndwà a Nzam anà mupay Làsaŋ Aŋàbwaŋ.
Amfum a angaŋ, alɔɔŋ a in'kɔɔn anà andweer bàyi 2
mukun'fuul naa: « Ikyään, unsà ikɔ̈b nà akakyerà ngye
indiir abi, nà kapɛ ikɔ̈b udu a bya? » 3 Yɛsu kafuur naa:
« Mɛ sye in'kwen mukàlafuul undiir mwɛy. Lan'kyään:
4 Ywan nà kun'töm mudümà baar? Du lɛɛ baar? »
5 Wɛɛ ba bàbulà muyweer ba a ba naa: « Bi isàfuur
naa: "Du kun'töm", nde ayifuul naa: "Ntɔn nkye mpa
lun'kyey bɛ?" 6 Wɛɛ bi isàtɛn naa: "Baar bun'töm",
baar banswà bàyilom in'kul, ntɔn ba bàkyàyöb naa
Ywan kàkäl ŋangɔɔm. » 7 Apan ba bun'fuur naa: « Bi
iyöb anki naa nde kàfü ken. » 8 Yɛsu waa kàtɛn a ba
naa: « Aay, mɛ sye alàkyään anki naa nà kan'pɛ mbwo
mukyer indiir abi. » 9 Apan nde kàfàtɛɛl un'sɛŋ nsim
yi: « Mbuur mwɛy kàkön ywaŋ a vin. Nde kàsɔ̈ɔ̈m la
akà baar bàfàkyer vin ntɔn ba bàkyer isal aba uboo
kwo. Ungö nde kàkyen nsi a kwɛl. Nde kwo kàkyer
taaŋ mbɔɔn. 10 Taaŋ abwo mbɛŋ làkwe la, nde kàtöm
un'syääl ande mwɛy akà baar aban ntɔn ba bun'pɛ kab
lànde. Wɛɛ akyeer a man laa bàdüb ba un'syääl awun,
waa kàfurà an'kɔɔ ipɔl. 11 Ŋaywaŋ kàtöm un'syääl
asin. Nde awà sye bàkyer un'düb, bàkyer un'to, waa
bun'fuur an'kɔɔ ipɔl. 12 Nde kàfàtɔm un'syääl wàtär.
Awun sye bun'yɔ̈ɔ̈l, waa bun'böŋ. 13 Ŋaywaŋ kàyweer
naa: "Mɛ in'kyer aben? Mɛ in'tɔm mwan baal amɛ
in'fàkwen mɛ, mɛ in'sii naa ba bàkyer akun'sà làkoo."
14 Wɛɛ mpal bun'mɛn akyeer a vin, ba bàyweerà ba
a ba naa: "Làler ikyee! Yää bi kun'dwä waa ywaŋ a
vin làyàbulà làbi." 15 Laa bun'böŋ ba, waa bun'dwä. «
Apan ŋaywaŋ asàkyer aben ntɔn ba? 16 Nde ŋakwo
akyer asàyà, nde asàdwa akyeer a man abà banswà,
waa usàsɔɔm ywaŋ akà baar asin. » Mpal bàwem baar
ndaa ayi yanswà, ba bàtɛn naa: « Ndaa a tub ayi isàbwà
anki! » 17 Wɛɛ Yɛsu kaler nde, waa kàtɛn naa: « Ndaa
bàsön yi iswaŋà aben: "Nkɔŋ bàpiy atöö̈ŋ a ndwà,
"yàbulà nkɔŋ a twɛrà." 18 « Mbuur wanswà asàbwà
udu a nkɔŋ ayin akyer asàbɔɔ. Wɛɛ isàkal naa nkɔŋ
ayi yan'bweel mbuur, nde akyer asàpää nwamnwam.
» 19 Taaŋ nsil alan, alɔɔŋ a in'kɔɔn anà amfum a
angaŋ bàkwen mukɔr Yɛsu, ntɔn ba bàkyer ayöb naa
nde nsim yi ba kàtɛɛl, wɛɛ ba bàtiinà un'seŋ bɔɔmà.
20 Apan ba bàsɛmà musey Yɛsu. Lalan bun'tööm ba
baar bàfakurà naa ba bà baar aŋàbwaŋ. Baar abà
bàlàlwab Yɛsu ndaa unsà mfuul mwɛy ntɔn ba bàwɛl
iböŋ mukun'yälà akà abyääl anà akà mfum a nsi. 21
Baar aban bàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikyàyöb naa
ndaa afàtɛn ngye anà afàloŋ ngye yà ndandaa. Ngye
afàler anki ntabwey a mbuur mupà nde ikwàndwà,
wɛɛ ngye afàloŋ ndandaa mbwo a Nzam. 22 Wɛɛ bi
ikwen muyöb naa nkye un'kɔɔn abi kà ipaa mbwo bi
mufur itɛr akà Sɛzar lɛɛ tɛy? » 23 Wɛɛ Yɛsu kàyöb
nkwɛɛr a ba, waa kàtɛn a ba naa: 24 « Lan'swɛŋ itɛr a
ngim. Ntabwey anà ikɔb ki udu a kya byà nà? » Ba
bàfuur naa: « Byà Sɛzar. » 25 Apan Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Abun, làpɛ yà Sɛzar akà Sɛzar, yà Nzam akà
Nzam. » 26 Lalan ba bàsàman anki ube unsà yinà
yanswà kàtɛɛnà nde u mii a baar. Ba bàkäl mubem
mfuur ande, ba ndaa bàfàsà anki. 27 Yàmɛnà naa
Asadusu amwɛy bàyi akà Yɛsu. Ba baar bàfàtɛn naa
akü bàfàwiyà anki. Ba bun'fuul, 28 waa bàtɛn a nde
naa: « Un'lɔɔŋ, Mɔsɛ kà ipɛ un'kɔɔn aŋàsɔn: "Isàkal
naa mbuur aŋàkwɛl kan'kwà ukɔɔn asàwɛy baan,
un'tɔŋ ande asàwal un'kyay kàkäl wànde ntɔn mupà
ikyee akà un'kü." 29 Kyekà, bàkäl anà atɔŋ nsambwaar.
Wàtàtwɛb kàkyer abääl, ungö waa kàkü ukɔɔn abɔr. 30
Wàyweel waa kàbääl un'kaar kàsàwɛy bweel ande, 31
wàtär sye abun. Ya yàkäl abun ntɔn ba bànsambwaar:
ba bàkü ukɔɔn abɔr. 32 Ungö apan un'kaar sye waa
kàkü. 33 Abun, ilä bàsàwiyà akü, un'kaar awà asàkal
un'kyay a nà? Ntɔn ba bànsambwaar bàkyer un'bääl.
» 34 Wɛɛ Yɛsu kafuur naa: « Abaal anà akaar a nsi yi
bàkyer afàbääl, (aiōn g165) 35 wɛɛ abaal anà akaar bàsɔ̈ɔ̈l
muwiyà kà ukwà anà mukal anà mö̈ö taaŋ làsàyà,
bàsàbääl anki. (aiōn g165) 36 Ba bàfàsàkwà anki, ba bà
asànaa akyeey a du. Ba bà baan a Nzam, ntɔn ba baan
a ngwiiyà. 37 Mɔsɛ ŋakwo kàtɛn ubwaŋàbwaŋ naa
akü bàkyer asàwiyà. Uboo a nsim a ibwiy a mbaa,
nde Mwol Nzam kun'bel Nzam a Abàlam, Nzam a
Isak, Nzam a Yakɔb. » 38 Yɛsu kàfàkwɛy naa: « Mwol
wà Nzam a baar a mö̈ö, nde kà wà Nzam a akü anki,

ntɔn akà nde baar banswà bye anà möö. » 39 Alɔɔŋ
a in'kɔɔn amwɛy bàtɛn a nde naa: « Un'lɔɔŋ, ngye
an'tɛn ubwaŋ. » 40 Abun ba nde ndaa bàfun'fuul
anki. 41 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Ban'kwo mutɛn aben
naa Klistɔ wà mwan a David? 42 Ntɔn David atɛɛnà
nde ŋakwo uboo a un'kaan a an'diim naa: "Mwol
kàtɛn akà Mwol amɛ: "Bwaay u kɔɔ amɛ là ibaal, 43
mɛ in'kwen mubwiy ayiiŋ angye ntɔn ba bàbulà ikal
angye mutɔɔl in'kɔl." 44 David kun'bel Mwol: Klistɔ
kan'kwo mufàkal mwan a David? » 45 Ilä mwɛy, mpal
kàkäl un'sɛŋ wanswà mulab an'lɔɔŋ ande, Yɛsu kàtɛn
a alɔŋki ande naa: 46 « Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn alɔɔŋ a
in'kɔɔn: isal aba uyilyaaŋ anà mvwɛl anà bàfàkwɛn
naa bàyapà mbɔr u balàbal. Ba bàfàsɔɔl an'kir amà
kusà uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà anà ikal a làkoo u
mɛsà adyà a kölàköl. 47 Ba bàfàduum indiir a akweel
a adim byanswà, taaŋ nsil alan ba bàfàsà ngyamàkà
a bwɛlàbwɛl ntɔn baar bamɛn: nsaŋ aba isàkal yà
kölàköl. »

21 Yàmɛnà naa ilä mwɛy, mpal kàkäl Yɛsu muler,
nde kàmɛn aŋin'naaŋ bàmusà an'kab aba uboo a
insak a an'kab. 2 Nde kàmɛn sye un'kweel un'dim
mwyɛ wàŋàlàmbwà wàmusà an'falà möö̀l. 3 Nde
kàtɛn naa: « Ndandaa mɛ alàkyään: un'kweel un'dim
wàŋàlàmbwà wà kan'pà yàŋàsöön baar banswà. 4
Ntɔn baar bumwɛy banswà ban'pà ngim ikö̀ön ndöŋ
akà ba, wɛɛ nde, unsà làmbwà ande, nde kan'pà yinà
yanswà ikäl ntɔn möö ande. » 5 Ilä mwɛy, baar amwɛy
bàkäl mukan in'kul anà indiir byàpɛɛ ntwɛn a ndwà a
Nzam, wɛɛ Yɛsu kàtɛn naa: 6 « Ilä bià paa mpa usàsaal
akà un'kul mwɛy udu a un'kul wumwɛy uboo a bya
làmanà bɛ bi: bya byanswà byàsàkyer apää. » 7 Apan
ba waa bun'fuul naa: « Un'lɔɔŋ, ndaa ayi isàlyaaŋ
mpal nà? Undiir nà asàswaŋ ngyeel a ndaa ayi? »
8 Yɛsu kàfuur naa: « Làkäl kà igyɛɛŋ, mbuur twon
amàlakur. Ntɔn baar mbɔɔn bàsàyà kà ikɔb amɛ, waa
bàsàtɛn naa: "Mɛ in'wà Klistɔ!" Anà: "Taaŋ lan'kwo!"
Wɛɛ twon làmalab. 9 Mpal làsàwem bɛ naa ità anà
lingyoomà byan'yà, twon lan'man bɔɔmà: yubwaŋ
naa bya itàyà abun kusà, wɛɛ bya kà ntsüü anki. »
10 Apan nde waa kàtɛn a ba naa: « Isàmɛnà naa nsi
mwɛy yàmunwan anà nsi yumwɛy, imwol mwɛy anà
imwol kyumwɛy. 11 Mɛɛn ikyer asàtɛɛr ngwal. Kà ikal
mbɔɔn ngyal mbɔɔn anà an'fway màkyer asàbilà, ndaa
a bɔɔmà yà ifà ifà ikyer asàtoo, idiim a kölàköl byàkyer
asàmɛnà u du. 12 Wɛɛ kusà a ndaa ayi yanswà, bàkyer
asàlakɔr, bàkyer asàlamɛɛy nkwaaŋ, bàkyer asàlasyen
u làbay a nsaŋ a amfum a ndwà a nkö̀ŋ a Ayudà, waa
bàsàlatɔɔm u bɔlokà. Ntɔn ikɔb amɛ, bàkyer asàlasyen
akà amfum a nsi anà akà amfum a itiir a nsi. 13 Indiir
abi byanswà isàlayeel ntɔn bɛ làkäl anà mbwo mutà
imbäl. 14 Twon lan'yweer kusà naa bɛ làkyer aben
musàsà un'lɔɔn abɛ. 15 Mɛ ŋakwo in'kyer asàlapà
ndaa anà an'yeerà mpa bàsàtɔn ayiiŋ abɛ itàkal musà
mbaaŋ. 16 Baar bàsàlayälà bà aböör anà atɔŋ abɛ, baar
a tsütsü a bɛ anà asam abɛ, ba bàsàdwa baar mbɔɔn
uboo a bɛ. 17 Baar banswà bàkyer asàlayiiŋ ntɔn mɛ.
18 Wɛɛ akà làtswe abɛ làmwɛy làsàdiimà anki. 19 Abun,
ntɔn nkäänŋ a mpem abɛ, bɛ làsàwà möö. 20 « Wɛɛ mpal
làsàman bɛ naa aŋità ban'diŋà Yɛlusàlɛm, apan làyöb
naa mpää a la yà tsütsü. 21 Apan, wɛy baar a Yuday
bàtiin udu a myɔŋ. Wɛy baar abà u Yɛlusàlɛm bàtoo
agyägyä. Wɛy baar abà u bitsuŋ a ndwà bàkö̀ön abilà u
bul a kölàköl! 22 Ntɔn ilä abin isàkal ilä a bweel, ntɔn
Ndaa Aŋàsɔn yanswà ikwe. 23 Ngyɛb akà akaar bàsàkal
anà an'yöm anà akaar bàsàkal munüü baan ilä abin!
Ntɔn ntaan isàkal uboo a nsi yi, anà nkyɛl ntɔn un'sɛŋ
wà. 24 Baar a nsi yi bàsadwa a kɔm, bumwɛy bàsasyen
asɔ u nsi a ingyey, wɛ Yɛlusàlɛm làsàbulà là baar mpa
bàyöb Nzam tii mpal isàwà isɔ. 25 « Idiim ikyer asàkal
uboo a taaŋ, uboo a nsöŋ anà unsà mbwaar. U mɛɛn
baar banswà bàsàkal mutɛɛr a bɔɔmà ntɔn làso anà
ibɔ a an'dà a ngyäl. 26 Lalan baar mbɔɔn bàsàkwà a
bɔɔmà muyweer ndaa isàbwà u mɛɛn manswà, ntɔn
ngwal a du yanswà ikyer asàni. 27 Apan, baar bàsàman
Mwan a mbuur wàmuyà uboo a itööm unsà ngwal
anà làkoo mbɔɔn. 28 Taaŋ isàlyaŋ ndaa ayi yanswà,
làsuub un'tswe anà làsi un'kanà, ntɔn ntsuuŋ abɛ
isàkal tsütsü. » 29 Apan Yɛsu katɛɛl nsim yi: « Làler
un'te a maŋ anà in'te myanswà: 30 Bɛ làsàman naa
mya myan'fulà, bɛ lan'yöb bɛ ŋakwo naa paŋà a mbul
là tsütsü. 31 Ya sye yabun mpal làsàman bɛ naa ndaa
ayi yan'yà, làyöb naa Imwol a Nzam kyà tsütsü. 32
Mɛ ndandaa alàkyään, nkööl ayi isàlyaŋ anki kusà a
ndaa ayi yanswà mukwo. 33 Du anà mɛɛn màkyer
asàlyaaŋ, wɛɛ ndaa amɛ isàlyaaŋ anki akà ikikye. 34 «
Làkäl kà ikyɛɛŋ bɛ ŋakwo ntɔn an'kyän abɛ màkö̀ön
abwà mpye ntɔn udyà mbɔɔn, unwà mbɔɔn anà ngyɛb
ntɔn indiir a mɛɛn mà, naa tɛy, ilä aki isàyàlataan kà
imbwirà imbwirà. 35 Ntɔn kya isàbwà asànaa an'tɛy
udu a baar a mɛɛn banswà. 36 Làkäl kà ikyɛɛŋ, làyamà
taaŋ lanswà, ntɔn bɛ làkäl anà ngwal mutiin ndaa iyà
yi yanswà anà musàkal umbär kusà a Mwan a mbuur.

» 37 U mwäänà Yɛsu kàlɔɔŋà u ndwà a Nzam, wɛ sisye
nde kàkyeenà mukàtyeey taaŋ u mɔŋ bàfàbel naa mɔŋ
a in'te a ɔlive. 38 Ututu tutu, un'sɛŋ wanswà kàkyeenà
akà nde u ndwà a Nzam ntɔn mukun'wem.

22 Un'kyɔm a mampà màkɔ̈ɔ̈n ful bàfàbel Pak làsin
tsütsü. 2 Amfum a angaŋ anà alɔɔŋ a in'kɔɔn
bàleŋà mudwa Yɛsu, wɛɛ ba bàweemà bɔɔmà a un'sɛŋ.
3 Apan, Satanà kàbilà u mpem a Yudas Iskaryɔt,
umwɛy uboo a Bàkwem Aŋiyweel. 4 Yudas kàkyen
akà amfum a angaŋ anà amfum a aleer a ndwà a
Nzam ntɔn nde ukàyäm anà ba muyöb naa nde Yɛsu
ayun'yälà aben. 5 Ba bàkäl kà un'sak, waa bàyilà naa
ba bàyun'pà ngim. 6 Nde waa kàkyey. Sɛmà apan,
nde kàleŋà ipöl aŋàbwaŋ muyälà Yɛsu kà unku, ntɔn
baar banswà bàkɔ̈ɔ̈n ayöb. 7 Yàmɛnà naa ilä a mampà
màkɔ̈ɔ̈n ful, ilä bàfàdwa in'tö a in'kɔk ntɔn Pak kyàkwe
kya, 8 Yɛsu kàtöm Petɔlà anà Ywan, waa kaswɛŋ naa:
« Làkyen kàlayilà ndyeel a Pak. » 9 Ba bun'fuul naa: «
Ngye akwen naa bi la ikàyilà ken? » 10 Yɛsu kafuur
naa: « Le, mpal làkàbilà bɛ u bul a kölàköl, bɛ làkàman
mbuur mwɛy anà làbuuŋ a an'dà. Lun'läb tii u ndwà
ukàbilà nde. 11 Bɛ làkàtɛn a ŋandwà abà: "Un'lɔɔŋ
kan'tɛn a ngye naa: Làken suk in'dyà mɛ Pak anà
alɔŋki amɛ?" 12 Waa nde ukàlaswaŋ, u ndwà adu,
suk a kölàköl làŋalɔɔn ubwaŋàbwaŋ, ikal làkàyilà bɛ
Pak kyakin. » 13 Ba waa bàkyen, bàmɛn ndaa yanswà
asànaa kàtɛn Yɛsu, waa bàyilà isaa a Pak. 14 Taaŋ
làkwe la, Yɛsu kàkäl u mɛsà anà antööm. 15 Nde kàtɛn
a ba naa: « Mɛ, mɛ kàkwen mbɔɔn mudyà Pak alà anà
bɛ kusà muman mpay. 16 Lalan, mɛ ndandaa alàkyään
naa mɛ in'fàsàdyà anki la tii ilä isàmɛnà mbuul a la
uboo a Imwol a Nzam. » 17 Apan, nde kàwɛl kɔɔb,
kàfuur an'tɔɔn, waa kàtɛn naa: « Làwɛl kɔɔb là, làkäb
la bɛ a bɛ, 18 ntɔn mɛ alàkyään naa sɛmà apanà mɛ
in'fàsànwà anki vin tii mpal isàyà Imwol a Nzam. »
19 Ungö apan, nde kàwɛl mampà, waa kàfuur an'tɔɔn akà
Nzam, kàtsül ma, kapɛ, waa kàtɛn naa: « Ayi ndür amɛ
bàpɛ ntɔn bɛ. Làkyer abà ntɔn mukan'yɔbà. » 20 Ungö
a udyà, nde kàwɛl kɔɔb, waa kàtɛn naa: « Lalà kɔɔb a
un'tüüb akün kan'kyer bi unsà an'kil amɛ amiyàpää
ntɔn bɛ. 21 Wɛɛ le, mbuur ayàyälà mɛ wà papà u mɛsà
anà mɛɛ. 22 Ntɔn Mwan a mbuur wàmukyà asànaa
bàtsül ya, wɛɛ ŋgyɛb akà mbuur kàmun'yälà! » 23
Apan, ba bàbulà mufufuul ba a ba naa uboo a ba nà
ayàkyer undiir a tub awà. 24 Yàmɛnà naa ilä mwɛy
alɔŋki bàsyeelà mbaaŋ ba a ba: ba bàkwen muyöb naa
uboo a ba nà awà mbuur a kölàköl. 25 Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Amfum a in'sɛŋ bàkyer afandyaar, baar abye
anà ikɔ̈b udu a ba bàfàleŋ naa babel baar aŋàbwaŋ. 26
Kà yubwaŋ anki bɛ mukyer abà, yubwaŋ naa mbuur a
kölàköl uboo a bɛ ukäl umbɛy, wɛɛ mbuur akayaalà
ukäl asànaa un'syääl. 27 Uboo a an'kyän abɛ, nà awà
kölàköl? Mbuur kan'bwaay u mɛsà lɛɛ mbuur akapaa
isaa? Kà mbuur kan'bwaay u mɛsà anki? Wɛɛ mɛ, mɛ
uboo a bɛ in'wà asànaa un'syääl. 28 Bɛ lan'ndäär u
ndür amɛ taaŋ lanswà an'man mɛ mpay. 29 Lalan,
asànaa kan'pɛ Taaràmɛ Imwol, mɛ sye amàlapà kya:
30 Bɛ làsàdyà anà làsànwà u mɛsà anà mɛ, uboo a
imwol amɛ, bɛ làsàbwaay udu a kir a imfum ntɔn
mutsul nsaŋ a in'sɛŋ a Isàlɛl myàkwem aŋiyweel.
» 31 Yàmɛnà naa Yɛsu kàtɛn a Simɔn Petɔlà naa: «
Simɔn, Simɔn! Le, Satanà kàkyer alɔm naa nde kàlasɛk
asànaa bàfàsɛk mbɛŋ mukaab ya anà isɛrà. 32 Wɛɛ
mɛ kàyamà ntɔn ngye, ntɔn làkwikilà angye làkɔ̈ɔ̈n
abwà. Wɛɛ ngye, ilä asyefurà ngye akà mɛ, pà atɔŋ
angye ngwal. » 33 Simɔn kàtɛn a nde naa: « Mwol,
mɛ an'kyey mukyà anà ngye, itàkal u bɔlokà, itàkal
kà ukwà. » 34 Yɛsu waa kun'fuur naa: « Simɔn, mɛ
ndandaa akyään, ŋabawà, kusà nkɔɔ mubel, ngye
akyer an'tɔn mukan'yöb mbalà tär. » 35 Ungö apan,
nde kàtɛn a ba naa: « Taaŋ kàlatöm mɛ ukɔɔn ngim,
ngɔɔr anà an'sàbar, nkye we anà undiir kàlakɔ̈ɔ̈n? »
Ba waa bàfuur naa: « Akà undiir. » 36 Apan, nde kàtɛn
a ba naa: « Wɛɛ papanà, isàkal naa mbuur we anà
ngim, uwɛl ya, isàkal sye naa mbuur we anà ngɔɔr,
uwɛl wa, isàkal naa mbuur kɔm latɛy, uyälà inkur
ande, usöm làmwɛy. 37 Ntɔn mɛ alàkyään naa yubwaŋ
naa undiir aŋàsɔn wà ukwe amu mɛ: "Nde bun'täŋ
uboo a adwää baar." » 38 Waa ba bàtɛn naa: « Mwol, le
an'kɔm möölamà. » Yɛsu kafuur naa: « Man'kwo! »
39 Yàmɛnà naa Yɛsu kàkyer atoo, waa kàkyen u mbwo
a mɔŋ a in'te a ɔlive asànaa ifà ande. Alɔŋki waa
bun'läb. 40 Mpal kàtöl nde kà ikal akin, nde kaswɛŋ
naa: « Làyamà, ntɔn bɛ làkɔ̈ɔ̈n abwà u ndɛb. » 41 Wɛɛ
nde, nde kàkyen ukɔl a ba kà isii a bwɛl ufàkàbwà
un'kul awà ban'lom, kàbü an'köm, waa kàyamà 42
abà: « Ɔɔ Taa, kya ngye asàkwen, lwom kɔɔb là tsütsü
apà mɛ! Wɛɛ taaŋ lanswà, wɛy bàkäl ukwen angye, kà
bàmɛ anki. » [43 Apan, un'kyeey mwɛy waa kàyamɛnà
akà nde ntɔn mukun'pà ngwal. 44 Yàmɛnà naa nkyän
yàkyer un'kaar, nde kàfàyamà nswɛy nswɛy, kyaŋ a
ndür ande waa làbulà asànaa bin'kul a an'kil byàbwee
u mɛɛn.] 45 Ungö a ngyamàkà ayi, nde waa kàmbarà,

kàsin tsütsü apà alɔŋki ande, nde kamɛn bàkyàbɔ̈ɔ̈n
a ngyɛb. 46 Apan, nde kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye
lan'bɔ̈ɔ̈n bɛ? Làmbarà! Làyamà ntɔn bɛ làkɔ̈ɔ̈n abwà u
ndɛb. » 47 Nde kàkäl mutɛn, mpal kàkɔlà un'kàbɔ a
baar. Mbuur bàfabeelà Yudas, umwɛy uboo a Bàkwem
Aŋiyweel, kàkäl kusà a ba. Nde kàsin tsütsü apà Yɛsu
ntɔn mukundüür. 48 Waa Yɛsu kàtɛn a nde naa: «
Yudas, ngye Mwan a mbuur un'yälà a ndüür? » 49
Mpal bàmɛn baar bàkäl a Yɛsu naa ndaa yan'täy, ba
bun'fuul naa: « Un'lɔɔŋ, nkye bi isyääl an'kɔm abi
ntɔn munwan? » 50 Utaaŋ nsil alan, umwɛy uboo a ba
kàkäm un'syääl a undweer a angaŋ mwɛy kɔm, waa
kun'ywaŋ tsü a ibaal. 51 Wɛɛ Yɛsu kàtɛn naa: « Làwɛy,
yan'kwo! » Apan, nde kàbä tsü a mbuur awun, waa
kun'kɔɔr. 52 Apan, Yɛsu kàtɛn a amfum a angaŋ, a
an'kaptɛn a ndwà a Nzam anà andwer a baar bàyi
ntɔn mukun'kɔr: « Nkye mɛ in'wà un'dwää a baar waa
bɛ làyi anà an'kɔm anà nköl? 53 Mɛ kàkälà anà bɛ ilä
byanswà u ndwà a Nzam, wɛ akà mbuur kan'bä anki.
Apanà là taaŋ abɛ anà ngwal a mpib. » 54 Apan ba
bun'te mpi, waa bun'syen u ndwà a amfum a angaŋ.
Petɔlà kàyilabà ukwɛl. 55 Baar bàyöbà mbaa uboo a
làpaŋ. Petɔlà kàbwaayà uboo a baar bàkäl ukɔl a ya.
56 Un'syääl mwɛy wà un'kaar kun'mɛn tsütsü a ba, laa
kun'syebà u kyɛɛy a mbaa, waa kàtɛn naa: « Le, mbuur
wà sye kàkäl anà nde. » 57 Wɛɛ nde kàkyer un'tɔn,
waa kàtɛn naa: « Un'kaar wà, mɛ nde un'yöb anki. »
58 Ungö a taaŋ ikikye, mbuur asin kàmɛn nde Petɔlà,
kàtɛn a nde naa: « Ngye sye awà umwɛy uboo a baar
bà! » Petɔlà naa: « Mbuur wà, mɛ mwo watɛy! » 59
Tsütsü ungö a taaŋ làmwɛy, mbuur asin waa ufàtɛn a
ngwal yanswà: « Ndandaa, mbuur wunà kàkäl anà nde
ntɔn nde wà un'nsi Ngalilɛ. » 60 Petɔlà kàfuur naa:
« Mbuur wà, mɛ in'yöb anki naa ngye nkye akwen
mutɛn. » Taaŋ nsil alan, nde kàkäl anki aŋàtàmay
mutɛn, nkɔɔ waa kàbel. 61 Mwol kàbulà nde, waa kàler
Petɔlà. Apan Petɔlà kàyɔbà ndaa kun'kyään Mwol: «
Kusà nkɔɔ mutàbel ŋàbawà, ngye ayan'tɔn mbalà tär!
» 62 Apan laa kàtoo nde, waa kàlel ubwaŋàbwaŋ. 63
Baar bàkäl muler Yɛsu bàkyer akun'sɛɛ anà kun'dübà.
64 Ba bun'bäämà ipfɛy u mii, waa bun'fuulà naa: « Le!
Tà ngɔɔm! Ikyään nà kàmadwa! » 65 Laa bun'töö ba
in'tswe asin myà ifà ifà. 66 Mpal làsɛnà taaŋ, nkööŋ a
andweer a un'sɛŋ, amfum a angaŋ anà alɔɔŋ a in'kɔɔn
bàkyer aköŋ, waa bun'syɛn u làbay a nsaŋ a kölàköl,
67 waa bàtɛn naa: « Isàkal naa ngye, ngye awà Klistɔ,
ikyään. » Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Mɛ in'sàlakyään, bɛ
làyàkyey anki, 68 mɛ in'sàlafuul, bɛ làyan'fuur anki. 69
Wɛɛ, sɛmà apanà, Mwan a mbuur ayàkal wàŋàbwaay
u kɔɔ a ibaal a ngwal a Nzam. » 70 Apan ba banswà
bàtɛn naa: « Iswaŋà naa ngye awà Mwan a Nzam! »
Yɛsu kàtɛn naa: « Bɛ ŋakwo lan'tɛn naa mɛ in'wà nde.
» 71 Apan, ba bàtɛn naa: « Bi mfun a imbäl ifàkal anki.
Bi ŋakwo kan'wem u mun ande. »

23 Yàmɛnà naa un'kàbɔ a baar wanswà kàkyer
ambarà, waa kàsyen Yɛsu kusà a Pilatu. 2 Akun,
ba bàsɛmà mukun'füün abà: « Bi kan'man mbuur
wà wàmutwaal lingyoomà uboo a un'sɛŋ abi: Nde
akatsuŋà baar mufur itɛr akà Sɛzar, nde kan'tɛn sye
naa nde wà Klistɔ, mfum! » 3 Apan Pilatu kun'fuul
naa: « Nkye ngye awà mfum a Ayudà? » Yɛsu waa
kun'fuur naa: « Ngye ŋakwo an'tɛn. » 4 Pilatu kàtɛn
a amfum a angaŋ anà un'kàbɔ a baar naa: « Mɛ
in'manà anki undiir kan'kwo mɛ mupà mbuur wà
ikwàndwà. » 5 Wɛɛ ba bàsi unkiiŋ mutɛn naa: «
Nde ayimbaar baar mukyer ube unsà an'lɔɔŋ ande
u Yuday lanswà sɛmà u Ngalilɛ tii apà. » 6 Mpal
kàwem Pilatu ndaa ayi, nde kafuul naa nkye mbuur
awà wà un'nsi Ngalilɛ. 7 Umpal kàyöb nde naa nde wà
mbuur a ikal ufàyaal Ɛlɔdi, nde kun'töm akà Ɛlɔdi.
Taaŋ nsil alan Ɛlɔdi kàkäl u Yɛlusàlɛm. 8 Ɛlɔdi kàkäl
unsà un'sak mbɔɔn muman Yɛsu, ntɔn sɛmà itaan
nde kàkwen mukun'man, ntɔn yinà kàweemà nde,
nde kàleŋà naa nde utàman akà impà mwɛy. 9 Nde
kun'si mfuul mbɔɔn, wɛɛ Yɛsu kàsàfuur anki akà
ikikye. 10 Taaŋ nsil alan, amfum a angaŋ anà alɔɔŋ
a in'kɔɔn bàmbärà paa, bàmukun'füünà a nkyɛl. 11
Apan, Ɛlɔdi anà aŋità ande bun'mɛn asànaa undiir
a bunàbun, waa bun'sɛɛ, bun'bwää inkur aŋàbwaŋ.
Ɛlɔdi kun'fuur akà Pilatu. 12 Ɛlɔdi anà Pilatu bàkäl
ayiiŋ, wɛɛ sɛmà ilä akin ba bàbulà asam. 13 Abun,
Pilatu kàbel amfum a angaŋ, abyääl anà un'sɛŋ, 14
waa kàtɛn a ba naa: « Bɛ lan'twääl mbuur wà naa nde
wàmubuul an'kyän a un'sɛŋ. Wɛ mɛ, mɛ amun'fuul u
mii abɛ, mɛ in'sàman anki undiir kan'kyer nde uboo a
indiir byanswà lun'füünà bɛ. 15 Ɛlɔdi sye usàman anki
ube ande, lalan kàman'fuur nde awà. Abun, mbuur
wà undiir ukyer nde watɛy awà ban'kwo mukun'dwa.
16 Mɛ in'swaŋ baar amɛ bun'käm an'füm, waa mɛ
un'wɛy. » 17 Kà un'kyɔm a Pak wanswà Pilatu kàkäl
anà nkääl mukatsuuŋ mbuur a bɔlokà mwɛy. 18 Wɛɛ
un'sɛŋ wanswà kàsɛmà musà in'kwɛŋ: « Idwääl mbuur
wà! Un'tsuuŋ Barabas! » 19 Barabas awà bun'si ba u

bɔlokà ntɔn lingyoomà làbü uboo a bul anà nde sye
kàdwä mbuur. 20 Wɛ Pilatu kàkwen muwɛy Yɛsu, waa
kàfàtɛn mbalà asin a ba, 21 wɛɛ ba bàkuub in'kwɛŋ,
waa bàtɛn naa: « Un'bɛɛrà u kulunsi! Un'bɛɛrà u
kulunsi! » 22 Wɛɛ nde kàfafuul mbalà yàtär: « Ube
nà nde kan'kyer? Mɛ in'sàman anki akà ube mwɛy
ntɔn nde ukwe mukwà. Abun, mɛ in'pà mbwo naa
bun'pɛ an'füm waa mɛ un'wɛy. » 23 Wɛɛ ba bàsi unkiiŋ
u ndaa a ngwal naa bun'bɛɛrà u kulunsi. In'kwɛŋ
aba myàwɛl iböŋ. 24 Lalan Pilatu kàyer akyey nde
ndɔ̈ɔ̈m aba. 25 Nde kàtsuuŋ mbuur kàbilà bɔlokà
ntɔn lingyoomà anà nkweel a mbuur mwɛy, waa kapɛ
Yɛsu ntɔn ba bun'kyer undiir bàkweenà ba. 26 Wɛɛ
mpal bàkäl ba mukun'syen, ba bàbweey anà mbuur
mwɛy kàkäl u mbwo kàfü nde itsuŋ a ndwà, ikɔb
ande Simɔn un'nsi Sirɛn, ba bun'siinà a ngwal mubay
Yɛsu musyen kulunsi ungö. 27 Un'kàbɔ a baar kàkäl
muyilab. Akaar sye bàkäl mbɔɔn muyilel anà muman
ntaan ntɔn nde. 28 Yɛsu kàbulà ntsü akà ba, waa kàtɛn
a ba naa: « Akaar a Yɛlusàlɛm, twon lan'lel ntɔn mɛ!
Làlel ntɔn bɛ ŋakwo anà baan abɛ, 29 ntɔn le, làyöb
naa ilä iyàyà bàyàtɛn naa: "Un'sak akà akaar ikɔb anà
akaar mpa bàbör anà mpa bànüü baan." 30 Apan baar
bàsàbulà mutɛn a myɔŋ a bwɛlàbwɛl naa: "Làbü udu
a bi!" A myɔŋ a ikökö: "Lifwee!" 31 Ntɔn isàkal naa
un'te a un'bu bàmukyer abà, ya isàkal aben ntɔn un'te
aŋàyɔm? » 32 Yàmɛnà sye naa ba bàsyen, mbwo mwɛy
anà Yɛsu, baar bööl bàfakyerà baar ube, ntɔn bàkadwa
sye. 33 Mpal bàtöl ba kà ikal mwɛy ikɔb akya « Bɔl a
un'tswe », ba bàbɛɛrà Yɛsu u kulunsi anà baar bööl
abà, umwɛy u kɔɔ ande là ibaal, wumwɛy u kɔɔ ande
là ikaar. 34 Waa Yɛsu kàtɛn naa: « Taa, adwääl nkul,
ntɔn ba bàyöb anki ndaa bàkyerà ba. » Ba bàkäb ipfɛy
ande mutà löb. 35 Un'sɛŋ kàkäl paa muleerà. Wɛɛ
abyääl bàkäl musɛɛ nde, waa bàtɛɛnà naa: « Nde kàtsü
baar asin möö, wɛy nde utsü möö nde ŋakwo isàkal
naa nde wà Klistɔ, mbuur kàsɔ̈ɔ̈l Nzam. » 36 Aŋità
sye bàkäl mukun'sɛɛ. Ba bàsin tsütsü apà nde, waa
bun'pɛɛ man a nkyään, 37 waa bàtɛɛnà naa: « Isàkal
naa ngye awà mfum a Ayudà, tswà möö ngye ŋakwo.
» 38 Udu a nde yàkäl anà ndaa aŋàsɔn abà: « Mbuur
wà, wà mfum a Ayudà. » 39 Umwɛy uboo a baar abe
bàkäl u kulunsi waa kun'töö, waa kàtɛn a nde naa: «
Nkye ngye kà Klistɔ anki? Tswà möö ngye ŋakwo anà
bi mwo sye. » 40 Wɛɛ wumwɛy waa kun'pɛl, kàtɛn
a nde naa: « Ngye Nzam bɔɔmà un'tiin anki, ngye
mbuur an'wal ntaaŋàmbar nsil ya? 41 Akà bi, bi ube
abi kan'fur, wɛ nde undiir ube ukyer nde watɛy. » 42
Waa kàkwɛy naa: « Yɛsu, ngyɔbà mpal asàyà ngye
kà imwol angye. » 43 Yɛsu waa kun'fuur naa: « Mɛ
ndandaa akyään, ŋabawà ngye akal u du anà mɛ. »
44 Sɛmà tsütsü a taaŋ a midi tii taaŋ làtär ungö a
midi làpib làkyer abwà u nsi yanswà. 45 Taaŋ làkäl
lan'minà, rido a kölàköl làkäl uboo a ndwà a Nzam
làkyer akaamà u boboo. 46 Apan Yɛsu kàsi in'kwɛŋ
waa kàtɛn naa: « Taa, mɛ möö amɛ an'fuur akà ngye. »
Ungö mutɛn ndaa ayi, laa kàkü nde. 47 Muman ndaa
yàlyaaŋ yi, kaptɛn a Lɔmà kàsi Nzam làkoo anà kàtɛn
naa: « Ndandaa mbuur wà kàkäl mbuur a balàbal. » 48
Ungö apan, in'kàbɔ a baar myanswà myàyi muyàler
ibaŋ a ndaa aki, bàfurà bàmuyibɛɛrà kà itɔl. 49 Asam a
Yɛsu banswà anà akaar bàyilabà nde sɛmà Ngalilɛ,
bàmbärà ukwɛl mulerà ndaa yàlyaaŋà. 50 Yàmɛnà naa
kàkäl anà mbuur mwɛy ikɔb ande Yɔsɛfi, nde kàkäl
mbuur a làbay a nsaŋ a kölàköl, mbuur aŋàbwaŋ anà
wàbalàbal. 51 Nde kàkäl anki un'sak anà atɔŋ ande
baar a Làbay a Nsaŋ a kölàköl ntɔn ayà bàtsül ba anà
bàkyer ba. Nde kàkäl mbuur a bul a Yuday ikɔb la
Arimatay, waa kàdilà ngyeel a Imwol a Nzam. 52 Nde
kàkàlɔm ndür a Yɛsu akà Pilatu. 53 Ungö mutɔl ya u
kulunsi, nde kàläl ya uboo a làpye a ntal, waa kàsi ya
kà an'dii akün bàfuun uboo a nkɔŋ anà mpa aŋàtàsà
mbuur. 54 Kya kyàkäl ilä muyöŋà ntɔn saba làkäl
tsütsü musɛmà. 55 Akaar bàläbà Yɛsu sɛmà Ngalilɛ
bàläb Yɔsɛfi. Ba bàleerà an'dii anà muyöb naa ba ndür
a Yɛsu bàtɔl aben. 56 Ungö, bàfurà ba ndwà aba, ba
bàyilà may a usɔŋ anà an'nanàsi. Apan waa bàkyɛɛl
saba asànaa Un'kɔɔn utɛɛnà wa.

24 Ilä a làmiŋ ututu tutu, akaar bàkyen kà an'dii,
bàsyen may a usɔŋ bàläm ba. 2 Ba bàmɛn naa
nkɔŋ yàkäl u mun a an'dii bàkyàbuum ukɔl. 3 Waa
bàbilà, wɛɛ ba bàmɛn anki ndür a Mwol Yɛsu. 4 Kyekà
mpal bàkäl ba mubem ndaa ayi, wɛɛ le, baar bööl
bàŋàbwaar ipfɛy a in'ŋyäŋ bàyàmɛnà tsütsü apà ba. 5
Bɔɔmà lawɛl la, laa bàtsüüm ba u mɛɛn, waa bàtɛn a ba
naa: « Ntɔn nkye làleŋà bɛ mbuur a möö uboo a akü? 6
Nde papà watɛy, nde akyàwiyà. Làyɔbà ndaa kàlakyään
nde mpal kàkäl nde u Ngalilɛ 7 anà kàtɛn nde naa:
"Yubwaŋ naa Mwan a mbuur bun'yälà akà baar abe,
bun'bɛɛrà u kulunsi, waa nde uwiyà kà ilä kyàtär."
» 8 Apan ba bàyɔbà ndaa a Yɛsu. 9 Ba bàlwomà kà
an'dii, waa bàkàkyään ndaa ayi yanswà akà Bàkwem
Aŋimwɛy anà akà alɔŋki bumwɛy banswà. 10 Akaar

aban bàkäl Màlye a Magàdalà, Zwan anà Màlye ngwän
a Zyak. Akaar bumwɛy bàkäl anà ba bàkàkyään ndaa
nsil ayi akà antööm. 11 Wɛɛ ba làkwikilà bàsi anki
ntɔn ya yàkäl asànaa ndwɛy a mwäänà. 12 Itàkal
abwɛy, Petɔlà waa kàmbarà, kàpaarà ntiin mukyà
an'dii, laa kànyee nde, kàmɛn nde in'siŋ a ipfɛy mpɛl,
waa kàfurà ndwà ande wàmuyibem ndaa yàlyaaŋ. 13
Yàmɛnà naa ilä nsil akin, alɔŋki bööl bàkäl mukyà
bul mwɛy ikɔb a la Ɛmayüs, la làkäl isii an'taaŋ möölˇ
mà dwaan a Yɛlusàlɛm. 14 Ba bàkäl muyiyääm ndaa
yanswà yàlyaaŋ. 15 Mpal bàkäl ba muyiyääm, Yɛsu
ŋakwo kàsin tsütsü apà ba, waa uyikyà mbwo mwɛy
anà ba. 16 Ba bàkyer un'manà, wɛɛ mii a ba myapɛɛ
anki mbwo muyöb naa awà nde. 17 Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Bɛ ininà làyiyääm u mbwo làyikyà bɛ? » Ba waa
bàmbär, anà ngyɛb yanswà. 18 Umwɛy uboo a ba ikɔb
ande Klɔpas waa kun'fuul: « Ngye, ngye awà un'nsi
Yɛlusàlɛm umwɛy mpɛl mpa uyöb indiir ikalyaaŋà ilä
abi? » 19 Nde waa kafuul naa: « Ininà bà? » Ba waa
bun'fuur naa: « Ndaa yàbweel Yɛsu un'nsi Nasàlɛr!
Nde kàkäl ŋangɔɔm a ngwal. Nde ya kàswɛŋ unsà
nsyääl ande anà ndaa ande kusà a Nzam anà kusà
a un'sɛŋ wanswà. 20 Wɛɛ amfum a angaŋ abi anà
abyääl abi bàkyer aben mukun'yälà ntɔn bun'tsüül
mbar a ukwà, waa bun'bɛɛrà u kulunsi. 21 Wɛɛ bi, bi
kàsi làkyän naa nde mbuur ayàkɔɔr Isàlɛl. Udu a ayi
yanswà, wɛɛ le, ŋàbawà ilä kyàtär sɛmà yan'lyaaŋ
ndaa ayi yanswà. 22 Yà ndandaa naa akaar amwɛy
uboo a un'tüüb abi bàyikyään ndaa a ubem: ba bàkyen
ututu tutu kà an'dii, 23 wɛɛ ba bàmɛn anki ndür ande.
Waa ba bàyikyään sye naa akyeey a du bàyàmɛnà
akà ba ntɔn mukakyään naa nde we anà möö. 24
Bumwɛy uboo abi waa bàkyen kà an'dii, ba bàmɛn
asànaa bàtɛn akaar, wɛɛ ba nde bun'mɛn anki. » 25
Apan Yɛsu waa kàtɛn a ba naa: « Ɔɔ bɛ baar làköön
un'yɛnà, u mpem mpa ifàyöb agyägyä ndaa yanswà
bàtɛn aŋangɔɔm! 26 Yàlöm anki naa Klistɔ umɛn mpay
ayi yanswà, waa ubilà u làkoo ande? » 27 Ungö, nde
kakyään indiir byanswà bàsön ntɔn nde sɛmà Mɔsɛ tii
aŋangɔɔm banswà. 28 Mpal nsil ayin, ba bàtöl tsütsü a
bul bàkäl ba mukyà. Yàmɛnà asànaa Yɛsu alab mbwo
ande. 29 Wɛɛ ba bun'si mukküünà, waa bàtɛn naa: «
Kal anà bi, ngye akimanà naa taaŋ làmuminà, mpib
yàmubwà. » Nde kàbilà u ndwà ntɔn mukal anà ba. 30
Nde kàbwaay u mɛsà anà ba, waa kàwɛl mampà, ungö
mufuur antɔɔn, nde kàtsül ma, waa kapɛ. 31 Apan, mii
aba waa myàdubà, bun'yöb ba, wɛɛ taaŋ nsil alan,
laa kàyaalà nde kusà aba. 32 Ba waa bàsàbulà mutɛn
un'tɔŋ a un'tɔŋ naa: « Mpem abi yàböl anki mpal
uyitɛɛn nde u mbwo anà uyibuul nde Ndaa Aŋàsɔn? »
33 Taaŋ nsil alan waa bàmbarà, waa bàfurà Yɛlusàlɛm.
Akun ba bàmɛn Bàkwem Aŋimwɛy ban'köŋ anà baar
bàkäl anà ba. 34 Ba banswà bawɛl ubwaŋ. Apan ba
bàtɛn a ba naa: « Ndandaa Mwol akyàwiyà, nde amɛnà
akà Simɔn. » 35 Apan alɔŋki böölˇ abà bakyään indiir
byanswà byàlyaaŋ u mbwo anà ba Yɛsu bun'yöb aben
mpal kàtsül nde mampà. 36 Mpal bàkäl ba muyäämà
abà, Yɛsu ŋakwo kàyàmɛnà uboo a ba, waa kàtɛn naa:
« Duu làkäl anà bɛ. » 37 Wɛɛ ba bàkäl unsà ubem
anà u bɔɔmà ntɔn ba bàsii naa ba ban'man buulà.
38 Nde waa kàtɛn a ba naa: « Ntɔn nkye lan'bulà bɛ
udu udu? Ntɔn nkye nkyɛɛr yan'bilà ya u mpem abɛ?
39 Làler an'kɔɔ amɛ anà in'kɔl amɛ: awà mɛ. Lan'tɛ
mpi anà làler! Ntɔn buulà ufàkal anki anà in'twaŋ
anà in'kwo. Wɛɛ bɛ làkimanà naa mɛ in'we anà mya.
» 40 Mpal kàtɛɛnà nde abwɛy, nde kàkälà muswaŋ
an'kɔɔ ande anà in'kɔl ande. 41 Abun, unsà un'sak, ba
bàkwe anki musà làkwikilà, ba bàkäl mubem. Apan
nde waa kafuul naa: « Nkye bɛ làwe anà undiir adyà
apà? » 42 Ba bun'pɛ itsu a nsö aŋàyaŋ. 43 Nde kàwɛl
kya, waa kàdi kya u mii aba. 44 Ungö, nde kàtɛn a
ba naa: « Bɛ lan'man ndaa kàtɛn mɛ a bɛ mpal kàkäl
mɛ anà bɛ: "Yubwaŋ naa ndaa yanswà bàsön ntɔn
mɛ uboo a Un'kɔɔn a Mɔsɛ, Aŋangɔɔm anà An'diim
yan'mɛnà u mii." » 45 Apan nde kaduub un'yɛnà
ntɔn ba bàyöb Ndaa Aŋàsɔn. 46 Wɛɛ nde kàtɛn a ba
naa: « Bàsön naa: "Klistɔ ayàman ntaan, nde akyer
ayàwiyà kà ilä kyàtär, 47 waa bàyàlɔŋ kà ikɔb ande
akà baar a in'sɛŋ myanswà, sɛmà Yɛlusàlɛm, naa ba
bàkyer asɔɔmà, waa bàwal ndwääl a nkul a man'be
aba. 48 Bɛ làbà ambäl a indiir abi byanswà. 49 Waa mɛ,
mɛ in'yàlatööm undiir kàlapɛ Taa ilää. Wɛɛ akà bɛ,
làkäl apà uboo a bul a kölàköl tii mpal làsàyɔl bɛ anà
ngwal isàfà du. » 50 Ungö, nde kasyen u nsà a bul a
tsütsü a Bɛtani, nde kàsɛn an'kɔɔ ande, waa kasaak. 51
Mpal kàkäl nde mukasaak, nde kàkaabà anà ba, waa
bun'syen u du. 52 Wɛɛ akà ba, ungö mukun'sà làkoo,
ba bàfurà Yɛlusàlɛm unsà un'sak mbɔɔn. 53 Wɛɛ ba
bàkälà taaŋ lanswà u ndwà a Nzam musyaŋà Nzam.

YWAN

1 U nsɛmà kàkäl Ndaa, Ndaa kàkäl anà Nzam, Ndaa
kàkäl Nzam. **2** Nde kàkäl u nsɛmà anà Nzam. **3**
Indiir byanswà bàkyer u mbwo a nde, kà we anà undiir
anki bàkɔ̈ɔ̈n akyer u mbwo a nde. **4** Mɔ̈ɔ̈ kàkäl amu
nde, mɔ̈ɔ̈ wa kàkäl pɛɛlà a baar. **5** Pɛɛlà wàmunyɛŋ
uboo a mpib, wɛɛ mpib bun'yöb anki. **6** Kàkäl anà
mbuur mwɛy, ntööm a Nzam, ikɔb ande Ywan. **7** Nde
kàyi asànaa mbäl, ntɔn mutɛɛl pɛɛlà imbäl, ntɔn baar
banswà bàsi làkwikilà u mbwo a nde. **8** Nde kàkäl anki
pɛɛlà, wɛɛ nde kàkäl ntɔn mutɛɛl pɛɛlà imbäl. **9** Ndaa
kàkäl pɛɛlà a ndandaa. Kàyi nde u mɛɛn, nde àfàpà
kyɛɛy akà mbuur wanswà. **10** Nde kàkäl u mɛɛn, mɛɛn
màyàmɛnà u mbwo ande, wɛɛ mɛɛn mun'yöb anki. **11**
Nde kàyi ntsü akà bànde ŋakwo, wɛɛ ba bun'wɛl anki.
12 Wɛɛ akà baar bun'wɛl, akà baar bàfàsà làkwikilà kà
ikɔb ande, nde kapɛ ikɔ̈b mubulà baan a Nzam. **13**
Baar abanà babör anki unsà an'kil, itàkal unsà ukwen
a ndür, itàkal unsà ukwen a mbuur, wɛɛ unsà ukwen a
Nzam. **14** Ndaa kàbwäär ndür, nde kàkäl uboo a bi,
wàŋàyɔl a kab a ngway anà ndandaa. Bi kàkyàman
làkoo ande, làkoo a Mwan baal mwɛy mpɛl kàfü akà
Taa. **15** Ywan amun'tɛɛl imbäl, waa kan'kyään naa: «
Le mbuur akwà kàtɛn mɛ naa: "Mbuur awayà ungö a
mɛ kàfweel kusà a mɛ, ntɔn nde kàkäl kusà a mɛ."
» **16** Abun, unsà ukwà ande, bi banswà kàwɛl kab
a ngway udu a kab a ngway. **17** Isàkal naa un'kɔɔn
bàpɛ u mbwo a Mɔsɛ, kab a ngway anà ndandaa byàyi
u mbwo a Yɛsu Klistɔ. **18** Akà mbuur mwɛy kàmɛn
anki Nzam akà ikikye, Mwan baal mwɛy mpɛl awà
Nzam, awà uboo a Taa kà imɛɛy awà. **19** Le imbäl kàtɛ
Ywan mpal amfum a Ayudà a Yɛlusàlɛm bun'tööm
ba angaŋ anà alɛwi ntɔn mukun'fuul naa: « Ngye,
ngye awà nà? » **20** Nde kàkyer kyey mufuur, waa
kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ kà in'wà Klistɔ anki. » **21** Waa ba
bun'fuul naa: « Waa ngye awà nà bà? Nkye ngye awà
Ɛli? » Nde kàfuur naa: « Aay, mɛ kà in'wà nde anki.
» - « Nkye ngye awà Ŋangɔɔm? » Nde kàfuur naa: «
Aay. » **22** Abun, ba bàtɛn a nde naa: « Ngye awà nà
bà? Ntɔn bi ikàpà mfuur akà baar bitöm. Ngye atɛn
aben ntɔn ngye ŋakwo? » **23** Nde kàtɛn naa: « Mɛ,
mɛ in'wà "ndaa a mbuur ifàsà in'kwɛŋ u nsye a ipɔl:
Làlɔ̈ɔ̈n alää mbwo a Mwol!" » asànaa kàtɛn ŋangɔɔm
Yɛsay. **24** Kyekà baar abà bàtöm bàkäl Amfarisi. **25**
Ba bàläb mufun'fuul, waa bàtɛn naa: « Isàkal naa
ngye kà Klistɔ anki, itàkal Ɛli, itàkal Ŋangɔɔm, ntɔn
nkye akadümà ngye? » **26** Ywan kàfuur naa: « Mɛ,
mɛ in'kadümà kà an'dà. Uboo a bɛ we anà mbuur
mwɛy mpa làyöb bɛ, **27** nde wàmuyà ungö a mɛ. Mɛ
in'kwe anki musɔɔl in'siŋ a idyäär ande. » **28** Indiir
abi byanswà byàlyaaŋà u Bɛtani, u sim a Yɔrdan,
mper kàfadümà Ywan. **29** Taaŋtyà, nde kan'man Yɛsu
wàmuyà ntsü akà nde, waa kàtɛn naa: « Le Mwan
a un'kɔk a Nzam awalwom man'be a mɛɛn. **30** Awà
mbuur akwà kàtɛn mɛ naa: "Ungö a mɛ, we anà mbuur
ayà, nde kàfweel itaan, ntɔn nde kàkyàtàkal." **31** Mɛ
ŋakwo sye kun'yöbà anki. Wɛɛ ntɔn nde muyàmɛnà
akà un'sɛŋ a Isàlɛl, waa mɛ kàyi mudümà kà an'dà. »
32 Ywan kàtɛ imbäl ande naa: « Mɛ, mɛ kàmɛn Dweelà
kan'fà du, kan'yàtyà asànaa yem, waa kàn'yàbwaay
udu a nde. **33** Mɛ, mɛ kun'yöbà anki, wɛɛ mbuur akwà
kan'töm mudümà kà an'dà, kan'kyään naa: "Mbuur
ayàman ngye naa Dweelà kan'yàtyà anà kan'yàbwaay
udu a nde, nde awun ayàdümà u Dweelà In'kyɛɛl." **34**
Mɛ, mɛ kàkyàman anà kàkyàtà imbäl naa nde, nde wà
Mwan a Nzam. » **35** Taaŋtyà, Ywan kàfàkal ikal nsil kya
anà alɔŋki abɔ̈ɔ̈l uboo alɔŋki ande. **36** Mpal kàsyebà
nde Yɛsu wàmulyaaŋ, nde kàtɛn naa: « Le Mwan a
un'kɔk a Nzam! » **37** Alɔŋki abà bàbɔ̈ɔ̈l bàwem ndaa
kàtɛn Ywan, ba bàläb Yɛsu. **38** Yɛsu kàbulà ungö, waa
kàmɛn ba bàmuyun'lab, nde kafuul naa: « Ininà bɛ
làleŋà? » Ba bàfuur naa: « Rabi - iswaŋà naa Un'lɔɔŋ
- ngye afàkal ken? » **39** Nde kàtɛn a ba naa: « Làyi,
waa bɛ làkàman. » Apan sye laa bun'läb ba, bàmɛn
ba ikal kàfakalà nde, waa bàkäl apà nde ilä akin, la
làkäl taaŋ lànà ungö a midi. **40** Andrɛ, un'tɔŋ a Simɔn
Petɔlà, kàkäl umwɛy uboo a abɔ̈ɔ̈l bàwem Ywan anà
bàläb Yɛsu. **41** Kusà a nde mukàman mbuur asin, nde
kàtàkàman un'tɔŋ ande ŋakwo Simɔn, waa kàtɛn a
nde naa: « Bi kan'swaal Mɛsya! » Ikaswaŋà naa « Klistɔ
». – **42** Nde kun'syen akà Yɛsu. Yɛsu kun'ler a lää, waa
kàtɛn a nde naa: « Ngye, ngye awà Simɔn, mwan a
Ywan, ngye, ngye bàyabeelà Sɛfas. » Ikɔb aki ikaswaŋà
naa Petɔlà. **43** U taaŋtyà, Yɛsu kàwɛl an'kyän mukyà
Ngalilɛ. Nde kàbwey a Filipo, waa kàtɛn a nde naa: «
Yan'läb! » **44** Kyekà Filipo kàkäl un'nsi Bɛtesayidà,
bul làmwɛy anà Andrɛ anà Petɔlà. **45** Nde kàkàman
Natanayɛl, waa kun'kyään naa: « Bi, bi ban'swaal
mbuur akwà bàsön unsà Un'kɔɔn a Mɔsɛ anà unsà
aŋangɔɔm. Mbuur wa Yɛsu, mwan a Yɔsɛfi, un'nsi
Nasàlɛr. » **46** Natanayɛl waa kàtɛn a nde naa: « Nkye
undiir aŋàbwaŋ sye kan'kwo utoo u Nasàlɛr? » Filipo
naa: « Yà, man. » **47** Umpal kàmɛn Yɛsu Natanayɛl

wàmuyàsin tsütsü apà nde, nde kàtɛn ntɔn nde naa: « Le un'nsi Isàlɛl umwɛy wà ndandaa, awà akɔ̈ɔ̈n loor uboo a nde. » 48 Natanayɛl kun'fuul naa: « Ngye mɛ an'yöb aben? » Yɛsu naa: « Kusà Filipo mutabel, mɛ amɛn itaan umpal akäl ngye u ngyɛl a un'te a fige. » 49 Apan Natanayɛl kàfàfuur naa: « Rabi, ngye, ngye awà Mwan a Nzam, ngye, ngye awà mfum a Isàlɛl! » 50 Yɛsu kun'fuur naa: « Nkye ntɔn amakyään mɛ naa: mɛ amɛn u ngyɛl a un'te a fige, waa ngye an'sà làkwikilà? Ngye, ngye ayàman indiir mbɔɔn byan'söön bi. » 51 Nde kàfàkwɛy naa: « Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään, bɛ làsàman du lan'dubà, akyeey a Nzam bàmubeenà anà bàmutyà udu a Mwan a mbuur! »

2 Kyekà, ilä kyàtär, kàkäl anà un'kyɔm a bɔr mwɛy u Kana, u Ngalilɛ. Ngwän a Yɛsu kàkäl kwo. 2 Yɛsu sye bàkyer un'bel anà alɔŋki ande kà un'kyɔm awà. 3 Yàmɛnà naa man màkyer awà. Ngwän a Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Ba vin latɛy. » 4 Wɛɛ Yɛsu kun'fuur naa: « Un'kaar wà, ngye anà mɛ inina? Taaŋ amɛ ŋàtàkwo anki. » 5 Ngwän waa kàtɛn a asyääl naa: « Làkyer yinà yanswà utɛn nde a bɛ. » 6 Paa màkäl anà an'buuŋ, an'buuŋ an'syaam mà nkɔŋ, amà bàfasyäälà Ayudà ntɔn mupöŋ ndür. U làbuuŋ làmwɛy man'kwo ibilà isii a an'litre an'kwem an'tär aŋitär. 7 Yɛsu kàswɛŋ asyääl naa: « Làyööl an'dà uboo a an'buuŋ mà. » Ba sye waa bàyööl ma tii u mɔɔl. 8 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Apanà, làtɛɛ an'dà anà làsyen ma akà mfum a un'kyɔm. » Ba waa bun'syeen ma. 9 Kàkyee nde, an'dà màkäl man'bulà vin. Nde kàyöb anki naa vin alà lan'fà ken. Wɛɛ asyääl bàtɛɛ an'dà bàkyer ayöb. Apan sye nde kàbel ŋabɔr, 10 waa kàtɛn a nde naa: « Baar banswà bàfàtapà vin aŋàbwaŋ. Ungö, isàkal naa baar ban'yɔr, waa bapà vin làkɔ̈ɔ̈n ntsà. Wɛɛ ngye, ngye vin a ntsà akyer asàlɔɔn tii apanà! » 11 Ayi nsɛmà a idiim a Yɛsu yàlyaaŋ u Kana a Ngalilɛ. Nde kàmɛɛy làkoo ande, alɔŋki ande waa bun'si làkwikilà. 12 Ungö apan, Yɛsu kàtyà Kapɛrnawum anà ngwän, anà atɔŋ ande anà alɔŋki ande. Ba kwo bàkyer anki ilä mbɔɔn. 13 Pak a Ayudà làkäl tsütsü mukwo, Yɛsu waa kàbeenà Yɛlusàlɛm. 14 Nde kàmɛn ayääl a ngɔɔmà, in'kɔk, an'yem anà agyɛɛŋ a ngim sye bàkyàbwaay uboo a ndwà a Nzam. 15 Abun, nde kàkyer füm a in'siŋ, waa kàböŋ ba banswà u ndwà a Nzam, anà ngɔɔmà, anà in'kɔk aba. Nde kàpay ngim a agyɛɛŋ anà kàbuum mɛsà aba. 16 Nde kàtɛn a ayääl a an'yem naa: « Làlwom indiir abi byanswà pà! Twon lan'buul ndwà a Taaràmɛ ndwà atà yà! » 17 Alɔŋki ande bàyɔbà naa bàsön abà: « Ukwen a ndwà angye bàkyer asan'kwiiy. » 18 Apan, amfum a Ayudà bun'fuul naa: « Idiim nà an'kwo ngye mukyer, ntɔn muswaŋ naa ngye awe anà ikɔ̈b mukyer abà? » 19 Yɛsu kafuur naa: « Làbwaab ndwà a Nzam yi, ungö a ilä itär mɛ in'yàmbaar ya. » – 20 Apan, Ayudà abà bàtɛn a nde naa: « Yàlɔ̈m mbul an'kwem an'nà aŋisyaam mutɔŋ ndwà ayi, wɛɛ ngye, ngye ya ayàmbaar ungö a ilä itär? » 21 Wɛɛ, kyekà, ndwà a Nzam kàtɛɛnà nde yàkäl ndür ande ŋakwo. 22 Ungöngö, umpal kàwiyà Yɛsu uboo a akü, alɔŋki ande waa bàyɔbà naa nde kàkyàtɛn abà. Kyakin bàsi ba làkwikilà amu Ndaa Aŋàsɔn anà amu ndaa kàtɛn nde. 23 Utaaŋ kàkäl Yɛsu u Yɛlusàlɛm, umpal a un'kyɔm a Pak, bàmbɔɔn bàsi làkwikilà kà ikɔb ande ntɔn idiim kàfakyerà nde. 24 Wɛɛ Yɛsu, nde ba làkwikilà kasyeelà anki, ntɔn nde kàkyayöb ba banswà ubwaŋàbwaŋ. 25 Nde kàkäl anki anà mfun naa bun'tɛɛl imbäl ntɔn mbuur, ntɔn nde ŋakwo kàkyer ayöbà naa ininà abyu mpem a mbuur.

3 Kàkäl anà mbuur mwɛy kiböl a Amfarisi ikɔb ande Nàkàdim. Nde kàkäl umwɛy uboo a amfum a Ayudà. 2 Nde kàyi u mpib akà Yɛsu, waa kàtɛn a nde naa: « Rabi, bi ikyàyöb naa ngye awà un'lɔɔŋ an'fà akà Nzam, ntɔn akà mbuur mwɛy ukwe anki mukyer idiim asànaa afàkyer ngye, isàkal naa uboo ande Nzam watɛy. » 3 Yɛsu kun'fuur naa: « Ndandaa, ndandaa, mɛ akyään: Isàkal naa mbuur bun'bör anki wàkün, nde ukwe anki muman Imwol a Nzam. » 4 Nàkàdim kun'fuul naa: « Nkye mbuur aŋànün kan'kwo bàfun'bɔr mbalà asin? Nkye nde kan'kwo ufàbilà mbalà yàyweel kà an'bäl a ngwän waa bàfun'bɔr? » 5 Yɛsu kun'fuur naa: « Ndandaa, ndandaa, mɛ akyään: akà mbuur mwɛy ukwe anki mubilà kà Imwol a Nzam, isàkal naa nde bun'bör anki kà an'dà anà u Dweelà. 6 Ayà ban'bɔr unsà un'sön yà un'sön, ayà ban'bɔr unsà Dweelà, yà dweelà. 7 Twon an'bem isàkal naa mɛ an'tɛn a ngye naa: "Yan'kwo naa bàfabɔr mböör a du." 8 Un'pöb afàful mper ayà ukwen wa. Ngye awem làso awa, wɛɛ ngye ayöb anki naa wa kan'fà ken, itàkal naa wa sye akyà ken. Ayi yà ndaa ifàlyaaŋ uboo a mbuur wanswà awà ban'bɔr u Dweelà. » 9 Apan Nàkàdim kun'fuul naa: « Ndaa ayi yan'kwo mukal aben? » 10 Yɛsu kun'fuur naa: « Ngye, ngye awà un'lɔɔŋ atoo làpan kà Isàlɛl, waa ngye indiir abi ayöb anki! 11 Ndandaa, ndandaa, mɛ akyään: bi ifàtɛn ya iyöb bi,

bi ifàtà imbäl a yakwà kàmɛn bi. Wɛɛ bɛ, bɛ làkwen
anki làkyey imbäl abi. 12 Isàkal naa bɛ làkakyeyà
anki mpal alàkyäänà mɛ indiir a mɛɛn, bɛ làyàkyey
aben isàkal naa mɛ amàlakyään indiir a du? 13 Ntɔn,
akà mbuur ŋàtàbeenà anki du, nà Mwan a mbuur
mpɛl awà kàfü du. 14 Asànaa Mɔsɛ kàmbaar nde ntäy
u nsye a ipɔl, abun sye bàsàmbaar Mwan a mbuur,
15 ntɔn mbuur wanswà asà làkwikilà amu nde, ukäl
anà möö a mbul a in'tye. (aiōnios g166) 16 Abun Nzam
kàkwen mɛɛn mbɔɔn, lalan kàpɛ nde Mwan baal ande
mwɛy mpɛl, ntɔn mbuur wanswà asà làkwikilà amu
nde uköön akyà bwà, wɛɛ nde ukäl anà möö a mbul a
in'tye. (aiōnios g166) 17 Ntɔn Nzam kàtöm anki Mwan
baal ande u mɛɛn ntɔn mudwa mbuur ndwà, wɛɛ
ntɔn mɛɛn iwü möö u mbwo a nde. 18 Mbuur afàsà
nde làkwikilà bun'tsüül anki nsaŋ. Mbuur mpa afàsà
làkwikilà, bàkyun'tsüül mbar itaan, ntɔn nde kàsi anki
làkwikilà amu ikɔb a Mwan baal mwɛy mpɛl a Nzam.
19 Nsaŋ ya yi: pɛɛlà làyi u mɛɛn, wɛɛ baar bàkwen
làpib kà ikal a pɛɛlà, ntɔn nsyääl aba yàkäl yàmbe. 20
Abun, mbuur wanswà afàkyer ube, nde kan'tɔn pɛɛlà
anà nde sye kan'kaabà anà la, manà nsyääl ambe ande
iyàmɛnà u leŋ. 21 Mbuur wanswà afàkyer ndandaa,
nde afàyà ntsü awà pɛɛlà, ntɔn nsyääl ande amu Nzam
imɛnà u leŋ. » 22 Ungö apan, Yɛsu kàkyen Yuday
anà alɔŋki ande. Nde kàbwaay kwo anà ba anà kàpɛɛ
ndüümà. 23 Ywan sye kàpɛɛ ndümà u Ɛnɔ tsütsü a
Salim, ntɔn an'dà màkäl mbɔɔn kwo. Baar bàyee akà
nde, waa bàwɛlà ndüümà. 24 Ntɔn Ywan kàkäl anki
aŋàtàbilà bɔlokà. 25 Kyekà, nsyeel a mbaaŋ yàkyer
abwà uboo a alɔŋki a Ywan anà Un'yudà mwɛy unsà
ndaa iler mpɔɔŋà a ndür. 26 Ba bàyàman Ywan, waa
bun'fuul naa: « Rabi, mbuur akwà kàkälà anà ngye u
sim a Yɔrdan lumwɛy, nde akwà kàtɛɛlà ngye imbäl, le
nde sye wàmupaa ndüümà anà baar banswà bàkyeenà
akà nde! » 27 Ywan kafuur naa: « Akà mbuur mwɛy
ukwe anki muwal undiir asin udu a undiir bun'pɛ
fà du. 28 Bɛ, bɛ ŋakwo làbà ambäl amɛ mpal kàtɛn
mɛ naa: "Mɛ, mɛ kà in'wà Klistɔ anki, wɛɛ mɛ in'wà
mbuur bàtöm kusà a nde." 29 Mbuur awe anà un'kyay,
nde wà un'dim. Wɛɛ akà un'sam ande afàkal ukɔl,
wàmukun'wemà, ndaa a un'dim yàmukun'paa un'sak.
Awà un'sak amɛ, wa wàŋàkwo. 30 Yubwaŋ naa nde
uyɛl, wɛɛ mɛ, mɛ in'tyà. 31 « Mbuur kan'fà du, wà udu
a baar banswà. Mbuur awà u mɛɛn, wà mbuur a mɛɛn,
ndaa ande yà ndaa a mɛɛn. Mbuur kan'fà du wà udu a
baar banswà, 32 nde afàtà imbäl a indiir kàmɛn nde
anà kàwem nde, wɛɛ akà mbuur mwɛy afàkyey imbäl
ande watɛy. 33 Mbuur afàwal imbäl ande, kan'bɛɛrà
inyɛm naa Nzam wà ndandaa. 34 Ntɔn mbuur kàtöm
Nzam afàtɛn ndaa a Nzam, ntɔn nde afun'pà Dweelà
aŋàkwo. 35 Taa akwen Mwan, waa kàpɛ indiir byanswà
kà an'kɔɔ ande. 36 Mbuur afàsà làkwikilà ande amu
Mwan, we anà möö a mbul a in'tye. Mbuur mpa afàsà
làkwikilà amu Mwan usàman anki möö, wɛɛ nkyɛl a
Nzam isàkal udu a nde. » (aiōnios g166)

4 Mpal kàyöb Yɛsu naa Amfarisi bàwem naa nde
kàfakyerà anà kàfadümà alɔŋki aŋàsöön Ywan, 2
- Kutɛn aŋàbwaŋ, Yɛsu kàfadümà anki nde ŋakwo,
wɛɛ alɔŋki ande. - Mpal kàwem Yɛsu indiir bàtɛɛnà
baar, 3 nde kàlwomà u Yuday, waa kàfurà Ngalilɛ. 4
Mukyà kwo, yàlöm naa nde atsul uboo a Samalya. 5
Apan, nde kàtöl bul a Samalya mwɛy ikɔb a la Sikar,
tsütsü a ywaŋ kàpɛ Yakɔb mwan ande Yɔsɛfi 6 ntsü
làkäl fu a an'dà a Yakɔb. Ntɔn yöön a mbwo, Yɛsu
kàkäl wàŋàbwaay kà un'beel a fu. La làkäl isii a taaŋ
a midi. 7 Un'kaar un'nsi Samalya mwɛy kàyi mutɛɛ
an'dà. Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mpɛ an'dà anwà. »
8 Ntɔn alɔŋki ande bàkäl aŋàkyà bul mukàsom isaa
adyà. 9 Wɛɛ un'kaar awà, un'nsi Samalya awà, kàtɛn a
nde naa: « Aben? Ngye Un'yudà, ngye awe anà yɔr
mulɔm an'dà anwà, akà mɛ, un'kaar mwɛy, un'nsi
Samalya mwɛy? » - Kutɛn aŋàbwaŋ, Ayudà un'tüüb
watɛy anà Asamalya. - 10 Yɛsu kun'fuur naa: « Ilàkal
naa ngye ayöb kab a Nzam anà mbuur wa kan'tɛn
wà a ngye naa: "Mpɛ an'dà", ngye mbuur alun'lööm
an'dà, waa nde ulapà an'dà a möö. » 11 Un'kaar waa
kàtɛn a nde naa: « Mwol, ngye akà kantin latɛy, fu
a an'dà la sye làŋàtyà mbɔɔn. Ngye an'dà a möö ma
màfàken? 12 Nkye ngye an'söön taaràbi Yakɔb, mbuur
kà ipɛ fu alà anà kànü an'dà mwo nde ŋakwo, anà
baan ande anà itɔŋà ande? » 13 Yɛsu kun'fuur naa:
« Mbuur wanswà anwà an'dà mà, afàsàwem mfwää
a an'dà, 14 wɛɛ mbuur asànwà an'dà insun'pà mɛ,
nde ufàsàwem anki mfwää a an'dà akà ikikye, wɛɛ
an'dà insun'pà mɛ isàbulà amu nde ntwà isàfuunà
ntɔn möö a mbul a in'tye. » (aiōn g165, aiōnios g166) 15
Apan, un'kaar kàtɛn a nde naa: « Mwol, mpɛ an'dà
ma, ntɔn mɛ in'köön afàsàwem mfwää a an'dà, waa
mɛ mpa in'fàsàyà mutɛɛ an'dà apà. » 16 Yɛsu kàtɛn a
nde naa: « Kyen, un'bel un'dim angye, waa ayàfurà
pà. » 17 Un'kaar kun'fuur naa: « Mɛ un'dim watɛy.
» Yɛsu naa: « Ngye awe anà iböŋ mutɛn naa: "Mɛ
un'dim watɛy." 18 Ngye kàkäl abà adim atyeen, baal

awà ngye awà apanà, kà wà un'dim angye anki. Abun,
ngye an'tɛn ndandaa. » 19 Apan, un'kaar kàtɛn a nde
naa: « Mwol, mɛ in'manà naa ngye awà ŋangɔɔm. 20
Bàtaaràbi, bàfakömà udu a mɔŋ wà, wɛɛ bɛ, bɛ làtɛn
naa ikal kyan'kwo mukömà kyà u Yɛlusàlɛm. » 21 Yɛsu
waa kàtɛn a nde naa: « Un'kaar, nkyey, taaŋ làmuyà
alà mpa làsàkömà bɛ Taa itàkal udu a mɔŋ awà, itàkal
u Yɛlusàlɛm. 22 Bɛ, Asamàlya, bɛ làfàkömà Nzam mpa
làyöb bɛ. Bi, Ayudà, bi ifàkömà Nzam iyöb bi, ntɔn möö
afàyà u mbwo a Ayudà. 23 Wɛɛ taaŋ làmuyà, la sye
lan'yà, mpal aŋankömà a ndandaa bàsakömà ba Taa u
Dweelà anà u ndandaa, ba bà aŋankömà ufàleŋ Taa. 24
Nzam wà Dweelà, kyakin baar bàfun'kömà bun'kömà
unsà dweelà anà unsà ndandaa. » 25 Un'kaar waa
kàtɛn a nde naa: « Mɛ, mɛ in'kyàyöb naa Mɛsya,
iswaŋà naa Klistɔ, asàkyer ayà. Mpal usàyà nde, nde
asikyään indiir byanswà. » 26 Yɛsu kun'fuur naa: «
Mɛ, mɛ in'wà nde, mɛ mbuur in'yäämà wà anà ngye.
» 27 Umpal bàyàfurà alɔŋki, ba bàmɛn ndaa mwɛy
yubem ntɔn nde kàkäl muyäämà anà un'kaar. Wɛɛ
akà mbuur mwɛy uboo aba kàkwe anki mukun'fuul
naa: « Ngye nkye akwen akà nde? » Sye naa: « Ininà
ngye akayäämà anà nde? » 28 Apan, un'kaar kàsàwɔm
làbuuŋ ande paa, waa kàkyen bul, waa kàtɛn a baar
naa: 29 « Yàlamɛn mbuur mwɛy kan'tɛn a mɛ indiir
byanswà kàkyer mɛ. Nkye nde kà wà Klistɔ anki? » 30
Kyakin bàtoo ba u bul, bàyi ba mper akà nde. 31 Apan
sye, alɔŋki bun'siinà naa: « Rabi, dyà! » 32 Wɛɛ nde
kàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ in'we anà isaa adyà, isaa
mpa làyöb bɛ. » 33 Kyakin alɔŋki bàtɛɛnà ba, ba a ba
naa: « Nkye ikyàkal naa mbuur mwɛy kun'twääl isaa
adyà? » 34 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Isaa adyà amɛ, byà
ntɔn mukyer ukwen a mbuur kan'töm anà mukwey
isal ande. 35 Bɛ, nkye bɛ làfàtɛn anki bɛ ŋakwo naa:
"Yan'sal nsöŋ nà mubwo isaa." Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään
naa làduub mii abɛ, anà làler an'ywaŋ: mbɛŋ yan'söŋ
anà yan'kwo mubwo! 36 Un'bweel kan'wal làfur ande
itaan anà kan'böbà mbɛŋ ntɔn möö a mbul a in'tye,
ntɔn mbuur kan'kɔn anà mbuur kan'bwo, bàmɛn
un'sak ba bàbööl. (aiōnios g166) 37 Abà, un'sim afàtɛn
ndandaa naa: "Umwɛy afàkɔn, umwɛy afàbwo." 38 Mɛ,
mɛ kàlatöm mukàbwo mbɛŋ làköön aman bɛ mpay,
baar asin bàsöön mwäänà. Wɛɛ bɛ, bɛ lan'bilà unsà
bweel a isal aba. » 39 Asamalya mbɔɔn bàsi làkwikilà
amu Yɛsu ntɔn imbäl kàtɛ un'kaar naa: « Nde kan'tɛn
amɛ indiir byanswà kàkyer mɛ. » 40 Undiir awun,
mpal bàyàkɔlà ba tsütsü apà nde, ba bun'böön mukal
anà ba. Yɛsu kàbwaay paa ilä byeel. 41 Abun sye,
un'kàbɔ a baar kàsi làkwikilà ntɔn ndaa kàtɛɛnà nde
ŋakwo. 42 Waa ba bàtɛɛnà a un'kaar naa: « Bi kan'sà
anki làkwikilà ntɔn ndaa kà ikyään ngye, wɛɛ ntɔn bi
ŋakwo kàmuwem, waa bi kan'yöb naa ndandaa nde
wà Un'tswää a möö a mɛɛn. » 43 Ungö a ilä byeel, Yɛsu
kàlwomà apan, waa kàkyen Ngalilɛ. 44 Nde kàkyään
nde ŋakwo naa: « Ŋangɔɔm bàfun'pà anki làkoo u nsi
ande ŋakwo. » 45 Umpal kàtöl nde u Ngalilɛ, baar a
itiir a nsi akin bun'wɛl ubwaŋ, ntɔn ba bàkyer aman
indiir byanswà kàkyer nde kà un'kyɔm, ntɔn ba sye
bàkyen un'kyɔm. 46 Apan Yɛsu kàfurà Kana u Ngalilɛ,
ntsü kàbuul nde an'dà vin. Kàkäl anà undweer a mfum
a aŋità mwɛy, mwan ande wàbaal kàkäl anà ukyal u
Kapɛrnawum. 47 Mpal kàwem nde naa Yɛsu kan'yà u
Yuday a Ngalilɛ, waa kàkun'man anà kun'böön naa
nde utyà anà ukɔɔr mwan baal ande awà kàkäl tsütsü
mukwà. 48 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Isàkal naa bɛ làmɛn
anki idiim anà impà, bɛ làsà anki làkwikilà akà ikikye!
» 49 Mfum aŋità awà kun'fuur naa: « Mwol, tyà kusà a
mwan amɛ mukwà. » 50 Yɛsu waa kàtɛn a nde naa: «
Kyen, mwan angye we anà möö. » Mbuur awà kàsi
làkwikilà u ndaa kàtɛn Yɛsu a nde, waa kàkyen. 51
Umpal kàkäl nde mutyà, baar a isal ande bàkàbwey
ande, waa bun'kyään naa: « Mwan angye kan'wà möö!
» 52 Apan, nde kàfuul ba naa taaŋ nà mwan ande
ukayà, ba bun'fuur naa: « Làbwɛy a mpye làlwomà
ywenà, utaaŋ atàtwɛb, ungö a midi. » 53 Taaràndе
kàyɔbà naa làkäl taaŋ nsil lalɛy alà kun'kyään Yɛsu
naa: « Mwan angye we anà möö ». Apan, nde anà
ndwà ande yanswà bàsi làkwikilà amu Yɛsu. 54 Kyaki
kyà idiim a impà kyàyweel kàkyer Yɛsu u mfuurà
ande u Ngalilɛ fà Yuday.

5 Ungö a indiir abi byanswà, kàkäl anà un'kyɔm a
Ayudà, waa Yɛsu kàbeenà Yɛlusàlɛm. 2 Kyekà, u
Yɛlusàlɛm, tsütsü a munàmbwo a In'kɔk, kyàkäl anà
itɛy a an'dà bàfàbel un'sà Ɛbɛlyɔ naa Bɛtesdà. Kya
kyàkäl anà myäy, myäy in'tyeen. 3 Ungyɛl a myäy
ami un'kàbɔ abɛy bàkäl musil: ikwàmii, aŋibweel
anà ikar bàkäl mudil naa an'dà inini, 4 ntɔn utaaŋ
làmwɛy un'kyeey a Mwol mwɛy kàfatɔlà uboo a itɛy,
waa kàfanii an'dà. Un'bɛy atàtwɛb kàfatɔlà kan'dà
aŋàni, kàkyer afakɔɔrà itàkal naa ukyal ande abɛy
bàkaben. 5 Kwo kàkäl anà ikar mwɛy kàkäl anà ukyal
mbul an'kwem an'tär aŋinaan. 6 Utaaŋ kun'mɛn Yɛsu
wàŋàböön anà kàyöb nde naa nde kàbɛl itaan, nde

kun'fuul naa: « Nkye ŋgye akyàkwen akɔɔrà? » 7
Ikar kun'fuur naa: « Mwol, mɛ in'we anki anà mbuur
akan'tɔɔm uboo a itɛy umpal ifàsɛmà an'dà munini.
Umpal in'kyà mɛ, mbuur asin kan'tɔɔmà kusà a mɛ.
» 8 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mbarà, sɛn ipɔy angye,
kyen. » 9 Apan sye, baal awà waa kàkɔɔrà, kàsɛn ipɔy
ande, waa kàsɛmà mukyà. Kyekà, ilä akin kyàkäl ilä
a saba. 10 Apan, amfum a Ayudà bàfuul baal awà
kàkɔɔrà naa: « Ŋàbà ilä a saba, ngye mbwo musyen
ipɔy angye yatɛy. » 11 Wɛɛ nde kafuur naa: « Mbuur
awà kan'kɔɔr, atɛn a mɛ naa: "Wal ipɔy angye, kyen."
» 12 Ba bun'fuul naa: « Nà mbuur awà atɛn a ngye naa:
"Wal ipɔy angye, kyen"? » 13 Wɛɛ mbuur awà kàkɔɔrà,
kàyöbà anki naa nà kun'kɔɔr, ntɔn Yɛsu kàbilà uboo
a iköŋ a baar bàkäl kà ikal akin. 14 Ungöngö, Yɛsu
kàfun'man uboo a ndwà a Nzam, waa kàtɛn a nde
naa: « Le, apanà ngye awà ŋàkɔɔrà. Twon an'fàkyer
man'be, ntɔn undiir aŋàsöön ube ukɔɔn afayeel. »
15 Baal awà kàkàkyään amfum a Ayudà naa Yɛsu
kun'kɔɔr. 16 Lalan Ayudà bàmɛɛyà ba Yɛsu nkwaaŋ,
ntɔn nde indiir abi kàkyerà ilä a saba. 17 Wɛɛ Yɛsu
kafuur naa: « Tii lalà Taa wàmusal, mɛ sye in'wàmusal.
» 18 Ntɔn ndaa ayi, amfum a Ayudà bàyileŋà ipöl
mbɔɔn mukun'dwa, kànà ntɔn kàbɛyà nde saba anki,
wɛɛ ntɔn kàtɛɛnà nde naa Nzam wà Taaràndе ŋakwo,
abà nde mumɛnà làsii làmwɛy anà Nzam. 19 Apan
Yɛsu kàfàwal ndaa, waa kàtɛn a ba naa: « Ndandaa,
ndandaa mɛ alàkyään, Mwan ukwe anki mukyer akà
undiir mwɛy nde ŋakwo, wɛɛ nà wa akwà ufàman nde
mukyer akà Taa. Ntɔn indiir byanswà ufàkyer Taa,
Mwan sye afàkyer bya. 20 Ntɔn Taa akwen Mwan, anà
nde sye afun'swaŋ indiir byanswà ufàkyer nde ŋakwo.
Nde afàsun'swaŋ indiir mwɛy byàkölàköl byan'söön
abi ntɔn bɛ làsàkal unsà ubem. 21 Ntɔn, asànaa Taa
ufàwiy nde akü anà ufapà nde möö, abun sye Mwan
afàpà möö akà mbuur awukwen nde. 22 Taa ufàtsüül
anki mbuur nsaŋ, wɛɛ nde iköb atsul nsaŋ kyanswà
kàpɛ akà Mwan, 23 ntɔn baar banswà bàsi Mwan làkoo
asànaa bàfàsà ba Taa làkoo. Mbuur mpa afàsà Mwan
làkoo, nde sye Taa awà kun'töm ufun'sà anki làkoo. »
24 Nde kàkwɛy naa: « Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään,
mbuur wanswà afàwem ndaa amɛ anà afàsà làkwikilà
amu mbuur kan'töm, nde we anà möö a mbul a in'tye,
nde uyà anki u nsaŋ, wɛɛ nde kàkyàtoo itaan unsà
ukwà, nde kàkyàwal möö. (aiōnios g166) 25 Ndandaa,
ndandaa mɛ alakyään, taaŋ làmuyà - la sye lan'kwo -
alà bàsàwem akü ndaa a Mwan a Nzam. Baar bàsàwem
ya, bàsàkal anà möö. 26 Ntɔn, asànaa Taa awà nde
anà möö amu nde ŋakwo, nde kàpɛ mbwo akà Mwan
mukal anà möö. 27 Nde kun'pɛ iköb mutsul nsaŋ, ntɔn
nde wà Mwan a mbuur. 28 Twon lan'man ndaa yubem
unsà ya, ntɔn taaŋ làmuyà alà bàsàwem baar banswà
abà uboo a an'dii ndaa ande. 29 Baar bàkyer indiir
aŋàbwaŋ bàsàwiyà ntɔn muwal möö, wɛɛ baar bàkyer
indiir ibe, ba bàsàwiyà ntɔn nsaŋ. 30 Mɛ, mɛ in'kwe
anki mukyer akà undiir mwɛy mɛ ŋakwo: mɛ in'fàtsul
nsaŋ a ndaa in'fàwem mɛ, lalan mbar in'fàtsul mɛ
yà balàbal, ntɔn mɛ in'fàleŋ anki ukwen amɛ ŋakwo,
wɛɛ mɛ in'fàleŋ ukwen a mbuur kan'töm. 31 « Ilàkal
naa mɛ kàtɛɛ imbäl ntɔn mɛ ŋakwo, kya kyàlàkal
anki kyà ndandaa. 32 Wɛɛ mbuur asin afan'tɛɛl imbäl
anà mɛ sye in'kyàyöb naa imbäl ufan'tɛɛl nde kyà
ndandaa. 33 Bɛ, bɛ làtöm akyeey akà Ywan, nde waa
kàtɛɛl ndandaa imbäl. 34 Akà mɛ, mɛ mfun a imbäl
a mbuur kyatɛy, wɛɛ an'tɛn mɛ abà, ntɔn bɛ làwü
möö. 35 Ywan kàkäl asànaa mwinà aŋàkyää wàmupà
pɛɛlà: u taaŋ làmwɛy bɛ làkwen muman un'sak a pɛɛlà
ande. 36 Wɛɛ mɛ, mɛ in'we anà imbäl aŋàsöön kyà
Ywan, ntɔn isal abyà kan'pɛ Taa mukyer, isal nsil bya
in'fàkyer mɛ bi anà bya ifan'tɛɛl imbäl ntɔn muswaŋ
naa Taa kan'töm. 37 Taa awà kan'töm nde ŋakwo kàtɛ
imbäl ntɔn mɛ. Wɛɛ bɛ, bɛ làwem anki akà ikikye
ndaa ande, bɛ làmɛn anki akà ikikye ntabwey ande.
38 Ndaa ande yatɛy amu bɛ, ntɔn bɛ mbuur kun'töm
làfun'sà anki làkwikilà. 39 Bɛ, bɛ làfàlab pànsi pànsi
Ndaa Aŋàsɔn, ntɔn bɛ làfàsi naa bɛ làwal möö a mbul a
intye uboo aya: kyekà ya ŋakwo ifàtà imbäl ntɔn mɛ!
(aiōnios g166) 40 Wɛɛ bɛ, bɛ làkwen anki muyà akà mɛ
ntɔn muwal möö. 41 « Mɛ in'fàwal anki làkoo làfàfà
akà baar. 42 Wɛɛ mɛ in'kyàyöb naa amu bɛ ukwen
batɛy akà Nzam. 43 Mɛ, mɛ kàyi kà ikɔb a Taa, wɛɛ bɛ,
bɛ làtön mukan'wal. Isàkal naa mbuur asin kan'yà kà
ikɔb ande ŋakwo, bɛ làkyer asun'wal! 44 Aben, nkye bɛ
lan'kwo mukal anà làkwikilà, bɛ baar làkoo abɛ làfàfà
akà bɛ a bɛ, anà mpa làfàleŋ làkoo làfàfà akà Nzam
mpɛl? 45 Bɛ twon lan'si naa mɛ in'sàkyer alafüün kusà
a Taa. Mbuur afüünà bɛ Mɔsɛ awà làsi bɛ làkyän abɛ.
46 Kyakin, yàlàkal naa bɛ làsi làkwikilà amu Mɔsɛ, bɛ
làlàsà làkwikilà akà mɛ sye, ntɔn nde kàsön ntɔn mɛ.
47 Wɛɛ isàkal naa bɛ làsi anki làkwikilà u ndaa kàsön
nde, bɛ lan'kwo aben musà làkwikilà u ndaa amɛ? »

6 Ungö a indiir abi, Yɛsu kàsabà sim a ɛwà a Ngalilɛ
lumwɛy, akyà bàfàbel sye naa Tibɛryade. 2 Iköŋ a

baar mbɔɔn kyàkäl muyun'lab, ntɔn bàmɛn ba idiim
kàkyerà nde udu a abɛy. 3 Kyakin Yɛsu kàbeenà nde
udu a mɔŋ, kàbwaay nde paa anà alɔŋki ande. 4 Pak,
un'kyɔm a Ayudà, làkäl tsütsü mukwo. 5 Kyekà, kàsɛn
nde mii, nde kàmɛn ikön̈ a baar mbɔɔn kyan'yà akà
nde, nde kàfuul Filipo naa: « Bi kan'kwo musom ken
mampà ntɔn baar bà bàdi? » 6 - Kàtɛn nde abà ntɔn
mubilà Filipo u mpem, ntɔn akà nde, nde kàkyer ayöbà
naa nde ininà uyàkyer. - 7 Filipo kun'fuur naa: « Itàkal
làfur a mbul mwɛy lun'syääl a an'ywaŋ làkwo anki
musom mampà isàkal naa mbuur mbuur awal itàkal
kitsu. » 8 Umwɛy uboo a alɔŋki ande, ikɔb ande Andrɛ,
un'tɔŋ a Simɔn Petɔlà, kàtɛn a nde naa: 9 « Mwan baal
mwɛy awà apà, nde we anà mampà an'tyeen mà ɔrze
anà bibaan a nsö byeel. Wɛɛ indiir abi nkye byan'kwo
mukyer akà un'kàbɔ a baar? » 10 Yɛsu kàtɛn naa: «
Laswɛŋ baar bàbwaay. » Ikal akin kyàkäl anà in'lɛŋ
mbɔɔn. Baar waa bàbwaay, ba bàkäl abaal isii a nsaab
tyeen. 11 Apan, Yɛsu kàwɛl mampà, kàfuur an'tɔɔn,
waa kàkäb akà baar bàkäl paa. Nde kàkyer abun sye
ntɔn nsö: nde kapɛɛ yinà yanswà bàkweenà ba muwal.
12 Umpal bàyüür ba, Yɛsu kàtɛn a alɔŋki ande naa: «
Làkön̈à itiir byan'sal, ntɔn akà undiir ukön̈n akyà bwà.
» 13 Ba bàkön̈à bya, waa bàyööl in'lwaŋ, in'lwaŋ kwem
aŋiyweel a itiir a mampà an'tyeen mà ɔrzɛ byàsääl
akà baar bàdi. 14 Mpal bàmɛn baar impà kàkyer nde,
ba bàtɛn naa: « Ndandaa mbuur awà, wà Ŋangɔɔm
awayà u mɛɛn! » 15 Wɛɛ Yɛsu, abà kàyöb nde naa ba
bàkyer ayun'wal a ngwal ntɔn mukun'sà mfum, nde
kàfàkyà u mpey aŋàyen udu a mɔŋ. 16 Mpal làbü sisye,
alɔŋki ande bàyàtyà kà un'kɔɔl a ɛwà, 17 ba bàbilà u
bwaar làmwɛy, waa bàsɛmà mubweel ɛwà ntɔn mukyà
Kapɛrnawum. Làpib làkäl lan'bwà itaan, Yɛsu kàkäl
anki aŋàtataan. 18 Un'pöb angwal kàkäl muful, ɛwà
kyàkäl munini. 19 Ba bàkäl ban'kyer an'kilɔmɛtre
an'tyeen, itàkal an'syaam, ba bàmɛn Yɛsu wàmuyikyà
udu a an'dà, wàmuyàsin tsütsü a bwaar. Apan bɔɔmà
làkyer akaar. 20 Wɛɛ Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Wà mɛ,
twon lan'man bɔɔmà! » 21 Ba bàkwen mukun'wal u
bwaar, wɛɛ la làkäl lan'tol u mɛɛn kà ikal akyà bàkyen
ba. 22 U taaŋtye, ikön̈ a baar bàsàsal u sim lumwɛy,
bàmɛn ba naa bwaar làkäl làmwɛy mpɛl paa, naa
Yɛsu sye kàkyen anki mbwo mwɛy anà alɔŋki ande
uboo a bwaar aba, wɛɛ ba, bàkyen ba mpɛl aŋàyen. 23
Apan sye, an'bwaar asin màfü Tibɛryade, màyàkɔlà
tsütsü kà ikal bàdi ba mampà, ungö kàfuur Mwol
an'tɔɔn. 24 Wɛɛ utaaŋ kàmɛn ikön̈ a baar naa itàkal
Yɛsu, itàkal alɔŋki ande bàkäl anki paa, baar bàbilà kà
an'bwaar, waa bàkyen Kapɛrnawum mukàleŋ Yɛsu.
25 Utaaŋ bun'mɛn ba u sim a ɛwà lumwɛy, ba bàtɛn
a nde naa: « Rabi, ngye apà an'yàkɔlà taaŋ nà? » 26
Yɛsu kafuur naa: « Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään, kà
ntɔn impà làmɛn bɛ anki waa bɛ, bɛ làyan'leŋ, wɛɛ
ntɔn làdi bɛ mampà anà làyüür bɛ. 27 Twon lan'sal
ntɔn isaa abyà ifàtay, wɛɛ ntɔn isaa ifàlam ntɔn möö a
mbul a in'tye, bya akwà usàlapà Mwan a mbuur, ntɔn
nde wà mbuur kàsi Taa Nzam inyɛm ande. » (aiōnios
g166) 28 Apan, ba bun'fuul naa: « Ininà bi kan'kwo
mukyer ntɔn musal isal a Nzam? » 29 Yɛsu kafuur
naa: « Isal udilà Nzam akà bɛ kyà musà làkwikilà amu
mbuur kàtöm nde. » 30 Apan ba bun'fuur naa: « Wɛɛ
ngye, idiim nà ngye akyer ntɔn bi imɛn anà bi kasi
làkwikilà? Ininà ngye afàsal? 31 Bànkaa abi bàdi mane
u nsye a ipɔl, asànaa bàsön ya naa: "Isaa kapɛ nde
mudyà byà làmpà làfü du." » 32 Apan Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään, kà Mɔsɛ tɛy
kàlapɛ làmpà a du, wɛɛ Taa amɛ afàlapà làmpà a du là
ndandaa. 33 Ntɔn làmpà a Nzam là mbuur kan'fà du
anà kan'pà möö u mɛɛn. » 34 Apan, ba bàtɛn a nde
naa: « Mwol, ipɛ taaŋ lanswà làmpà alà. » 35 Yɛsu
kàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ in'wà làmpà a möö. Mbuur
awayà akà mɛ usàwem anki ngyal akà ikikye, mbuur
awà asà làkwikilà amu mɛ, usàwem anki mfwää akà
ikikye. 36 Wɛɛ, mɛ ya kàkyàtɛn a bɛ naa: bɛ làkyàman,
wɛɛ bɛ làsaa anki làkwikilà. 37 Baar banswà kan'pà Taa
bàsàyà akà mɛ, anà mbuur ayà akà mɛ, mɛ in'sun'piy
anki, 38 ntɔn kàyàtɔlà mɛ fà du, kà mukyer ukwen
amɛ ŋakwo anki, wɛɛ mukyer ukwen a mbuur awà
kan'töm. 39 Le, ukwen a mbuur awà kan'töm abà: naa
mbuur wanswà kan'pɛ nde ukön̈n akyà bwà, wɛɛ mɛ
un'wiiy kà ilä a ntsüü. 40 Abun, ukwen a Taaràmɛ
abà: mbuur wanswà aman Mwan anà asà làkwikilà
amu nde, ukäl anà möö a mbul a in'tye, waa mɛ, mɛ
in'sun'wiiy kà ilä a ntsüü. » (aiōnios g166) 41 Sɛmà apan,
Ayudà bàbulà muŋüŋün ntɔn kàtɛn nde naa: « Mɛ,
mɛ in'wà làmpà làfü du. » – 42 Ba waa bàfatɛɛnà naa:
« Nkye nde kà Yɛsu, mwan a Yɔsɛfi anki? Nkye bi
taaràndɛ anà ngwän kayöb anki? Aben nde kan'kwo
mukyey uyɔl apanà naa: "Mɛ an'yàtɔlà fà du"? » 43
Wɛɛ Yɛsu kafuur naa: « Twon lan'ŋüŋün bɛ a bɛ.
44 Akà mbuur mwɛy ukwe anki muyà akà mɛ isàkal
naa Taa awà kan'töm kun'naan anki, waa mɛ, mɛ
insun'wiiy kà ilä a ntsüü. 45 Aŋangɔɔm bàsön abà:
"Nzam asàlɔŋ ba banswà." Mbuur wanswà kàwem Taa

anà kàkyey an'lɔɔŋ ande, ayà akà mɛ. 46 Ikaswaŋà
naa akà umwɛy kàmɛn anki Taa akà ikikye, nà mbuur
mwɛy awà kàfü akà Nzam, nde awà kàmɛn Taa. 47
Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään: mbuur asà làkwikilà
we anà möö a mbul a in'tye. (aiōnios g166) 48 Mɛ, mɛ
in'wà làmpà a möö. 49 Bànkaa abɛ bàdi manɛ u nsye a
ipɔl, wɛɛ ba bàkyàkwà. 50 Wɛɛ làmpà làyàtɔlà fà du,
là naa mbuur adyà la ukɔɔn akwà. 51 Mɛ, mɛ in'wà
làmpà alye anà möö làfü du. Isàkal naa mbuur kan'dyà
unsà làmpà alà, nde asàkal anà möö a mbul a in'tye.
Làmpà alà in'sàpà mɛ, lun'sön a ndür amɛ an'pà mɛ
ntɔn mɛɛn ikäl anà möö. » (aiōn g165) 52 Apan, Ayudà
bàsyeelà mbaaŋ a ngwalàngwal ba a ba: « Aben mbuur
wà kan'kwo mupà bi un'sön a ndür ande naa bàdi wa?
» 53 Abun, Yɛsu kakyään naa: « Ndandaa, ndandaa
mɛ alàkyään: isàkal naa bɛ làdi anki un'sön a ndür a
Mwan a mbuur anà bɛ lànü anki an'kil ande, bɛ möö
làsàkal awà anki. 54 Mbuur awadyà un'sön a ndür
amɛ anà anwà an'kil amɛ, nde we anà möö a mbul a
in'tye, waa mɛ, mɛ insun'wiiy kà ilä a ntsüü. (aiōnios
g166) 55 Ntɔn un'sön a ndür amɛ wà isaa a ndandaa
byàdyà anà an'kil amɛ mà man a ndandaa. 56 Mbuur
awadyà un'sön a ndür amɛ anà anwà an'kil amɛ, nde
wà amu mɛ anà mɛ in'wà amu nde. 57 Asànaa Taa
awà kan'töm awà nde anà möö, mɛ sye in'wà anà
möö u mbwo ande. Abun, mbuur asan'dyà, nde asàkal
anà möö u mbwo amɛ: 58 Alà là làmpà làyàtɔlà fà du.
La kà latɛy asànaa la akwà bàdi bànkaa abɛ. Ba, ba
bàkyàkwà. Wɛɛ mbuur asàdyà làmpà là, nde asàkal
anà möö a mbul a in'tye. » (aiōn g165) 59 Indiir abi nde
kàlɔɔŋà u ndwà a nköŋ a Ayudà u Kapɛrnawum. 60
Ungö bàwem ba Yɛsu, bàmbɔɔn uboo a alɔŋki ande
bàtɛn naa: « Ndaa ayi yà bwoor! Nà kan'kwo muwem
ya? » 61 Wɛɛ nde kayöb nde ŋakwo naa alɔŋki ande
bàkäl mukun'twe ntɔn ndaa ayi, waa kàtɛn a ba naa: «
Nkye ndaa ayi yàmàladii ukyal? 62 Akya isàkal naa
bɛ lan'man Mwan a mbuur wàmubɛɛnà mper kàkäl
nde kusà? 63 Dweelà làfàpà möö, wɛɛ un'sön a ndür
wà undiir mwɛy ndöŋ watɛy. Ndaa an'tɛn mɛ a bɛ
yà dweelà anà möö. 64 Wɛɛ bamwɛy uboo abɛ bàfàsà
anki làkwikilà. » Abun, Yɛsu kàkyer ayöbà fà nsɛmà
naa bànà mpa bàsye làkwikilà anà nà kàlun'yälà. 65
Nde kàkwɛy naa: « Kyakin kàlakyään mɛ naa: "akà
mbuur mwɛy ukwe tɛy muyà akà mɛ, isàkal naa ya
Taa kun'pɛ anki." » 66 Fà apan, alɔŋki ande mbɔɔn
bàkyer alwomà, waa bàwɛy muyikyà anà nde. 67 Apan,
Yɛsu kàtɛn a Bàkwem Aŋiyweel naa: « Atöl bɛ, nkye
bɛ làkwen anki mukyà? » 68 Simɔn Petɔlà kun'fuur
naa: « Mwol, bi ikyà akà nà? Ngye awe anà ndaa a möö
a mbul a in'tye. (aiōnios g166) 69 Bi, bi kàkyàsà làkwikilà
anà kàkyàyöb naa ngye, ngye awà Ŋun'kyɛɛl a Nzam.
» 70 Yɛsu kafuur naa: « Nkye kà mɛ anki kàlasöölˌ
bɛ Bàkwem Aŋiyweel? Kyekà umwɛy uboo abɛ wà
ileŋ! » 71 Abun, nde kàtɛɛnà ntɔn Yudasi, Mwan a
Simɔn Isikalyɔt. Ntɔn nde wumwɛy uboo a Bàkwem
Aŋiyweel awà kàlun'yälà.

7 Ungö apan, Yɛsu kàyilyaaŋà u Ngalilɛ. Nde kàkwen
anki muyilyaaŋ u Yuday, ntɔn amfum a Ayudà
bàleŋà mukun'dwa. 2 Kyekà, un'kyɔm a ndwà a ntɛn
a Ayudà kàkäl tsütsü. 3 Apan, atɔŋ a Yɛsu bàtɛn
a nde naa: « Lwomà apà, kyen Yuday, ntɔn alɔŋki
angye sye bàmɛn isal akyerà ngye bi. 4 Akà mbuur
mwɛy ufàkyer anki undiir u nku isàkal naa nde akwen
umɛnà. Ntɔn akakyerà ngye indiir abi, wɛy ngye
ŋakwo sye amɛnà u mii a baar. » 5 Abun, atɔŋ ande
ŋakwo bun'si anki làkwikilà. 6 Apan Yɛsu kàtɛn a
ba naa: « Taaŋ amɛ ŋàtàkwo anki. Wɛɛ akà bɛ, taaŋ
lanswà là ubwaŋ. 7 Mɛɛn ikwe tɛy mukàlayiiŋ, wɛɛ
mɛ, nde akyer afan'yiiŋ, ntɔn mɛ in'fàtà imbäl naa
isal ande byà ibe. 8 Kyakin, bɛ, bɛ làbeenà un'kyɔm.
Akà mɛ, mɛ in'beenà tɛy un'kyɔm, ntɔn taaŋ amɛ
ŋàtàkwo anki. » 9 Ungö mutɛn abà, nde kàsàbwaay
u Ngalilɛ. 10 Wɛɛ mpal bàkyen atɔŋ ande un'kyɔm,
apan, nde sye kàbeenà aŋàyen, kà u mii a baar anki,
wɛɛ asànaa u nku. 11 Umpal a un'kyɔm, amfum a
Ayudà bàyun'leŋà ba, waa bàtɛɛnà naa: « Wàken nde
bà? » 12 Baar bàsyeelà mbaaŋ mbɔɔn ntɔn nde uboo a
nköŋ. Amwɛy naa: « Nde wà mbuur aŋàbwaŋ ». Wɛɛ
bumwɛy naa: « Ŋaa, nde wà muyibwiy baar ndwaŋ. »
13 Itàkal abun, akà mbuur mwɛy kàtɛɛnà anki u mii
a baar, ntɔn ba bàtiinà amfum a Ayudà bɔɔmà. 14
Un'kyɔm kàkäl kan'tol uboboo, Yɛsu kàbeenà ndwà a
Nzam, waa kàlɔɔŋà. 15 Amfum a Ayudà bàmɛn ndaa
yubem, waa bàtɛɛnà naa: « Aben nde uyöbà, nde
mbuur mpa kàtäŋ? » 16 Yɛsu kafuur naa: « An'lɔɔŋ
amɛ kà man'fà akà mɛ anki, wɛɛ màmbuur kan'töm.
17 Isàkal naa mbuur akwen mukyer ukwen a Nzam,
nde asàyöb naa nkye an'lɔɔŋ amà man'fà akà Nzam,
lɛɛ mɛ in'wà mutɛn kà ikɔb amɛ ŋakwo. 18 Mbuur
afàtɛn ntɔn nde ŋakwo, afàleŋ làkoo ande ŋakwo.
Wɛɛ mbuur afàleŋ làkoo a mbuur kun'töm, nde wà
mbuur a ndandaa, usɔɔr akà nde batɛy. 19 Nkye kà
Mɔsɛ anki kàlapɛ Un'kɔɔn? Wɛɛ akà umwɛy uboo abɛ
ufàsyäät anki wa. Ntɔn nkye làkwen bɛ mukan'dwa? »

20 Ikön̩ a baar kyun'fuur naa: « Ngye awe anà un'sɔn̩à!
Nà akwen akadwa? » 21 Yɛsu kafuur naa: « Mɛ, mɛ
an'kyer isal imwɛy, wɛɛ bɛ banswà, bɛ lan'bem! 22
Ntɔn Mɔsɛ kàlaswɛn̩ mukyɛy baan abaal - ya sye yàfü
anki akà Mɔsɛ, wɛɛ yàfü akà bànkaa - waa bɛ làfàkyɛy
baal mwɛy ilä a saba. 23 Isàkal naa bɛ lan'kwo mukyɛy
baal mwɛy ilä a saba ukɔɔn abɛy Un'kɔɔn a Mɔsɛ,
ntɔn nkye làman'wem bɛ nkyɛl ntɔn an'kɔɔr mɛ baal
an̩un'kiinà ilä a saba? 24 Twon lan'tsul mbar ntɔn
ubwan̩ a nsà, wɛɛ làtsül mbar a balàbal. » 25 Ndam a
baar uboo a baar a Yɛlusàlɛm bàtɛɛnà naa: « Nkye wà
kà mbuur bàyilen̩ ba mudwa anki? 26 Le, nde wàmutɛn
u mii a baar, wɛɛ akà mbuur a un'sà nso watɛy! Nkye
amfum abi ban'kyey naa ndandaa nde wà Klistɔ? 27
Mpal usàyà Klistɔ, akà mbuur mwɛy usàyöb anki ntsü
kan'fà nde. Wɛɛ baal wà, bi ikyàyöb ntsü kan'fà nde.
» 28 Apan, umpal kàlɔɔn̩à Yɛsu u ndwà a Nzam, nde
kàsi un'kwɛn̩: « Bɛ, bɛ làkyan'yöb! Bɛ làkyàyöb ntsü
an'fà mɛ! Wɛɛ mɛ, mɛ kàyi anki mɛ n̩akwo, mbuur
awà kan'töm wà ndandaa. Bɛ, bɛ lun'yöb anki. 29
Mɛ, mɛ in'kyun'yöb, ntɔn mɛ kàfü akà nde, nde sye
kan'töm. » 30 Apan, ba bàlen̩ mukun'kɔr, wɛɛ akà
mbuur kun'bä anki, ntɔn taan̩ ande làkäl an̩àkwo anki.
31 Uboo a ikön̩, baar mbɔɔn bàsi làkwikilà amu nde. Ba
bàtɛɛnà naa: « Nkye mpal usàyà Klistɔ, nde asàkyer
impà an̩àsöön abyà ukyerà mbuur wà? » 32 In'n̩ün
myàkäl uboo a ikön̩ a baar ntɔn Yɛsu, myàyàböl kà
an'tsü a Amfarisi. Apan, andwer a angan̩ anà Amfarisi
waa bàtöm aseey ntɔn mukun'kɔr. 33 Yɛsu kàtɛn naa:
« Mɛ, mɛ in'wà anà bɛ taan̩ ikikye, ungö mɛ in'kyà
ntsü akà mbuur kan'töm. 34 Bɛ làkyer asan'len̩, wɛɛ
bɛ làsan'man tɛy, ntɔn bɛ làkwe anki muyà kà ikal
in'sàkal mɛ. » 35 Fà apan, amfum a Ayudà bàsɛmà
mufuul ba a ba naa: « Nde apɛy ayàkyà ken ntɔn bi
ifàkɔɔn un'man? Nkye nde apɛy ayàkàtaan Ayudà
akwà bàpää uboo a Angɛlɛki? Nkye nde apɛy Angɛlɛki
usàkàlɔn̩? 36 Ikaswan̩à aben ndaa utɛn nde ayɛy naa:
"Bɛ, bɛ làkyer asan'len̩, wɛɛ bɛ làsan'man tɛy, naa sye
bɛ làkwe tɛy muyà kà ikal in'sàkal mɛ"? » 37 Ilä a
ntsüü a un'kyɔm kyàkäl ilä mwɛy kyà kölàköl. Yɛsu
kàkäl umbär wàmukyäänà naa: « Isàkal naa mbuur
we anà mfwää, wɛy nde uyi akà mɛ, waa unwà. 38
Mbuur awe anà làkwikilà amu mɛ, "ngyäl a an'dà
a möö isàtoo u mpem ande", asànaa itɛɛnà Ndaa
An̩àsɔn. » 39 Kàtɛɛnà nde abunà, yà ntɔn Dweelà
bàlàwal baar bàlàsà làkwikilà aba amu nde. Umpal
ayin, Dweelà kàkäl an̩àtàpà anki, ntɔn Yɛsu kàkäl
anki an̩àtàwal làkoo. 40 Amwɛy uboo ikön̩ bàwem
ndaa ayi, ba bàtɛɛnà naa: « Ndandaa mbuur awà,
wà Ŋangɔɔm! » 41 Bumwɛy bàtɛɛnà naa: « Nde wà
Klistɔ! » – Wɛɛ bumwɛy bàfuur naa: « Nkye Klistɔ sye
an'kwo utoo u Ngalilɛ? 42 Nkye Ndaa An̩àsɔn itɛɛnà
anki naa nde asàkal mbuur a ywar a David, nde asàfà
Bɛtelɛm, bul kàkälà David? » 43 Apan, ikön̩ kyàkaabà
ntɔn nde. 44 Amwɛy uboo a ba bàkweenà naa bun'kör,
wɛɛ akà mbuur mwɛy kàkwe anki mukun'ba. 45 Aseey
bàyàfurà ba akà andweer a angan̩ anà Amfarisi, ba
bafuul naa: « Ntɔn nkye mpa làtwääl bɛ Yɛsu? » 46
Aseey bàfuur naa: « Akà mbuur mwɛy n̩àtàtɛn anki
akà ikikye asànaa nde! » – 47 Apan, Amfarisi bafuul
naa: « Nkye anà bɛ sye, nde akyàlabwiy ndwan̩? 48
Nkye we anà umwɛy uboo a amfum itàkal uboo a
Amfarisi, kàsi làwikilà amu nde? 49 Wɛɛ baar abà,
baar mpa bàyöb Un'kɔɔn akà ikikye, ba bàn̩àküül! » 50
Wɛɛ umwɛy uboo a Amfarisi, Nàkàdim akwà kàkàman
Yɛsu itaan, kàtɛn a ba naa: 51 « Nkye Un'kɔɔn abi
afàtsüül mbuur mbar ukɔɔn atun'wem anà muyöb
naa nde nkye kan'kyer? » 52 Ba bun'fuur naa: « Nkye
ngye sye awà un'nsi Ngalilɛ? Len̩, ngye ayàman naa
akà n̩angɔɔm mwɛy ufàtoo anki u Ngalilɛ akà ikikye. »
53 Ungö apan, mbuur mbuur kàfurà ndwà ande.

8 Yɛsu kàkyen mɔn̩ a In'te a olive. 2 Ututu tutu, nde
kàyàfurà u ndwà a Nzam. Un'sɛn̩ a baar wanswà
kàyi akà nde, nde waa kàbwaay, waa kàsɛmà mulɔn̩.
3 Apan, alɔɔn̩ a Un'kɔɔn anà Amfarisi bun'twääl
un'kaar mwɛy bàkör ba wàmutà inswem, waa bun'tɔɔl
uboboo a baar banswà, 4 waa bàtɛn a Yɛsu naa: «
Un'lɔɔn̩, un'kaar wà bàmun'kɔr wàmutà inswem. 5
Unsà un'kɔɔn, Mɔsɛ kà iswɛn̩ mutà akaar a tub abà
in'kul. Waa ngye, ngye an'tɛn aben bà? » 6 Bàtɛɛnà ba
abà ntɔn ba bun'lwɛb ndaa, anà ba bàkäl anà undiir
ban'kwo ba mukun'füün. Wɛɛ Yɛsu waa kàtsüüm,
kàsɛmà mubaar in'dyärà a làpin u mɛɛn. 7 Ntɔn bàsi
ba mukü̈ünà mukun'fuul, Yɛsu kàsuub un'tswe, waa
kàtɛn a ba naa: « Isàkal naa apà we anà mbuur mwɛy
uboo a bɛ mpa an̩àtàkyer man'be akà ikikye, wɛy nde
kun'käm un'kul atàtwɛb. » 8 Ungö, kàfàtsüüm nde,
nde kàsön u mɛɛn. 9 Ungö bàwem ba ndaa ayi, ba
bàsɛmà mutà upay umwɛy umwɛy, semà akà andweer.
Wɛɛ Yɛsu kàsàsal an̩àyen, un'kaar kàkyàmbar kusà a
nde. 10 Apan, Yɛsu kàsuub nde un'tswe, waa kun'fuul
naa: « Un'kaar, bàken ba? Nkye akà mbuur akyapà
ikwàndwà? » – 11 Nde kàfuur naa: « Ŋaa, Mwol, akà

mbuur. » Waa Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mɛ sye, mɛ apà
anki ikwàndwà. Kyen, twon an'fàkyer man'be. » 12
Yɛsu kàfàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ in'wà pɛɛlà a mɛɛn.
Mbuur ayan'lab, nde usàkyà anki u mpib akà ikikye,
nde asàwal pɛɛlà làfàpà möö. » 13 Apan, Amfarisi bàtɛn
a nde naa: « Ngye, ngye awàmutà imbäl angye ŋakwo.
Imbäl angye kà kyà ndandaa anki. » 14 Yɛsu kafuur
naa: « Yà ndandaa naa mɛ, mɛ in'wàmutà imbäl amɛ
ŋakwo. Imbäl amɛ kyà ndandaa, ntɔn mɛ in'kyàyöb
naa mɛ an'fà ken anà mɛ sye in'kyà ken. Wɛɛ bɛ,
bɛ làyöb anki naa mɛ an'fà ken anà mɛ sye in'kyà
ken. 15 Bɛ, bɛ nsaŋ làfàtsul unsà imbuur. Wɛɛ mɛ, mɛ
in'fàtsüül anki mbuur nsaŋ. 16 Mpalabà, isàkal naa
mɛ in'kyer atsul nsaŋ, ntsüül a nsaŋ amɛ yà balàbal,
ntɔn mɛ kà in'wà aŋàyen anki, wɛɛ mɛ in'wà anà
Taa, mbuur awà kan'töm. 17 Bàsön unsà Un'kɔɔn abɛ
ŋakwo naa bàfàtɔn anki imbäl a baar böö̈l. 18 Mɛ, mɛ
in'fàtà imbäl amɛ ŋakwo, Taa awà kan'töm afan'tɛɛl
sye imbäl. » 19 Apan ba bàtɛɛnà a nde naa: « Wàken
Taaràŋà wa? » Yɛsu naa: « Bɛ, bɛ mɛ lan'yöb anki,
itàkal Taaràmɛ, bɛ lun'yöb anki. Ilàkal naa bɛ lan'yöb,
bɛ sye Taaràmɛ làkyer alun'yöb. » 20 Ndaa ayi, Yɛsu
ya kàtɛɛnà umpal kàlɔɔŋà nde u ndwà a Nzam, kà
ikal a insak a an'kab. Akà mbuur mwɛy kàkwe anki
mukun'kɔr, ntɔn taaŋ ande làkäl aŋàkwo anki. 21
Yɛsu kàfàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ in'kyer ayàkyà, bɛ
làkyer ayan'leŋ, wɛ bɛ, bɛ làsàkwà unsà ube abɛ. Bɛ
làkwe anki mukyà mper in'kyà mɛ. » 22 Apan amfum
a Ayudà bàtɛɛnà naa: « Nkye nde we anà an'kyän
mudwa nde ŋakwo, ntɔn nde wàmutɛn naa: "Bɛ làkwe
anki mukyà mper in'kyà mɛ"? » 23 Yɛsu kafuur naa: «
Bɛ, bɛ làbà baar a indiir a mɛɛn mà. Wɛɛ mɛ, mɛ in'wà
mbuur a indiir a dudu. Bɛ, bɛ làbà baar a mɛɛn mà,
wɛɛ mɛ, mɛ kà in'wà mbuur a mɛɛn mà anki. 24 Undiir
awun in'tɛn mɛ a bɛ naa bɛ làsàkwà unsà man'be abɛ.
Abun, isàkal naa bɛ làkyey anki naa "Mɛ In'wà", bɛ
làsàkwà unsà man'be abɛ. » – 25 Ba bun'fuul naa:
« Ngye, ngye awà nà? » Yɛsu kafuur naa: « Mbuur
akwà kàlakyään mɛ fà nsɛmà. 26 Mɛ, mɛ in'we anà
indiir mbɔɔn mutɛn anà mutsul nsaŋ ntɔn bɛ. Wɛɛ mɛ
in'fàkyään u mɛɛn nà ya akwà kàwem mɛ akà mbuur
kan'töm, nde afàtɛn ndandaa. » 27 Wɛɛ ba bàyöbà anki
naa nde ba kasaamà ntɔn Taa. 28 Apan, Yɛsu kàtɛn
naa: « Utaaŋ làsàsɛɛn bɛ Mwan a mbuur, bɛ laa làsàyöb
bɛ naa "Mɛ In'wà", anà mɛ in'fàkyer anki undiir kà
ukwen amɛ ŋakwo: mɛ in'fàtɛn ya akwà kan'lɔŋ Taa. 29
Mbuur kan'töm wà anà mɛ: nde kan'wɛy anki aŋàyen,
ntɔn mɛ, taaŋ lanswà mɛ in'fàkyer indiir ufàkwen
nde. » 30 Umpal kàkäl nde mutɛɛnà abà, baar mbɔɔn
bàsi làkwikilà amu nde. 31 Abun Yɛsu kàtɛn a Ayudà
abà bàsi làkwikilà amu nde naa: « Isàkal naa bɛ, bɛ
lan'lam u ndaa amɛ, ndandaa bɛ làbà alɔŋki amɛ. 32
Abun, bɛ làsàyöb ndandaa, waa ndandaa isàlabuul
baar a nsaay. » 33 Ba bun'fuur naa: « Bi, bi ibà itoo
a Abàlam, bi kàsàkal anki asɔ a mbuur mwɛy akà
ikikye. Aben ngye, ngye atɛɛnà naa: "Bɛ làsàbulà baar
a nsaay"? » 34 Yɛsu kafuur naa: « Ndandaa, ndandaa
mɛ alàkyään: mbuur wanswà afàkyer man'be, nde
wà un'sɔ a man'be. 35 Un'sɔ ufàbwaay anki ipepey u
ndwà, wɛɛ mwan afàbwaay ipepey kwo. (aiōn g165) 36
Abun, isàkal naa Mwan kàmàlakɔɔr, bɛ làsàkal baar a
nsaay bàndandaa. 37 Mɛ in'kyàyöb naa bɛ làbà itoo a
Abàlam, wɛɛ bɛ làfàleŋ mukan'dwa, ntɔn ndaa amɛ
ifàlatwà anki u mpem. 38 Mɛ, mɛ in'fàtɛn indiir kàmɛn
mɛ akà Taa. Wɛɛ bɛ, bɛ làfàkyer indiir làwem bɛ akà
taaràbɛ. » 39 Ba bun'fuur naa: « Abàlam wà taaràbi. »
Yɛsu naa: « Kya bɛ làlàkal baan a Abàlam, bɛ làlikyerà
isal a Abàlam. 40 Wɛɛ apanà, bɛ, bɛ làleŋà mukan'dwa,
mɛ mbuur kàlakyään ndandaa ayà kàwem mɛ akà
Nzam. Abàlam kàkyer anki abà! 41 Wɛɛ bɛ, bɛ làfàkyer
isal a taaràbɛ. » Ba bun'fuur naa: « Bi kà ibà baan a
inswem anki. Bi ibye awà Taa mwɛy mpɛl, Nzam. »
42 Yɛsu kafuur naa: « Yàlàkal naa Nzam wà Taaràbɛ,
bɛ làlàkyer an'kwen. Ntɔn mɛ, mɛ an'too amu Nzam
anà mɛ sye an'fà kwo. Mɛ, mɛ kàyi anki a ukwen amɛ
ŋakwo, wɛɛ Nde kan'töm. 43 Ntɔn nkye mpa làkayöbà
bɛ ntɛɛn amɛ? Ntɔn bɛ, bɛ làkwe anki muwem ndaa
amɛ. 44 Bɛ, taaràbɛ ileŋ, bɛ làfàkwen mukyer ngyal
a taaràbɛ. Nde wun'dwää fà nsɛmà, nde kàsàtsim
anki uboo a ndandaa, ntɔn ndandaa amu nde yatɛy.
Umpal ufàtà nde loor, nde la afàwal uboo a indiir
ande ŋakwo, ntɔn nde wà ŋaloor anà taar a loor. 45
Wɛɛ, mɛ in'fàtɛn ndandaa, undiir awun mpa làfan'sà
bɛ làkwikilà. 46 Nà uboo abɛ kan'kwo mukan'swaŋ naa
mɛ an'kyer man'be? Ntɔn nkye lan'kɔɔn bɛ mukan'sà
làkwikilà isàkal naa mɛ an'tɛn ndandaa? 47 Mbuur
awà mbuur a Nzam, afàwem ndaa a Nzam. Wɛɛ bɛ, bɛ
làfàwem anki, ntɔn bɛ kàlàbà baar a Nzam anki. » 48
Ayudà bun'fuur naa: « Nkye bi iböŋ kyatɛy mutɛn
naa ngye awà un'nsi Samalya, anà ngye sye awe anà
unsɔŋà? » – 49 Yɛsu kàfuur naa: « Mɛ, mɛ unsɔŋà
watɛy. Wɛɛ mɛ, mɛ in'wàmusyäŋà Taaràmɛ. Wɛɛ bɛ,
bɛ làkun'syäŋà anki. 50 Mɛ, mɛ in'fàleŋ anki làkoo
amɛ ŋakwo. We anà mbuur afàpà la anà afàtsul mbar.

51 Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään: isàkal naa mbuur
kan'kaar ndaa amɛ, nde usàkwà anki akà ikikye. »
(aiōn g165) 52 Apan, Ayudà nsil abà bàtɛn a nde naa: «
Apanà, bi kan'yöb naa ngye awe anà unsɔŋà! Abàlam
kàkyàkwà anà aŋangɔɔm sye, wɛ ngye atɛn naa: "Isàkal
naa mbuur an'kaar ndaa amɛ, nde usàkwà anki akà
ikikye." (aiōn g165) 53 Nkye ngye, ngye an'söön taaràbi
Abàlam awà kàkü itaan? Aŋangɔɔm sye bàkyàkwà!
Ngye, ngye akasii naa ngye awà nà? » 54 Yɛsu kafuur
naa: « Isàkal naa mɛ, mɛ in'fàsà làkoo akà mɛ ŋakwo,
la ndöŋ latɛy. Mɛ, mɛ in'fàsà làkoo a Taaràmɛ, nde
akwà làfàtɛn bɛ naa: "Nde wà Nzam abi". 55 Bɛ nde
lun'yöb anki, wɛɛ akà mɛ, mɛ in'kyun'yöb. Kya mɛ
in'sàtɛn naa mɛ un'yöb anki, mɛ in'sàkal mbuur a
loor asànaa bɛ. Mɛ in'kyun'yöb anà mɛ sye in'fàkaar
ndaa ande. 56 Taaràbɛ Abàlam kàkäl kà un'sak unsà
an'kyän muman ilä amɛ: nde kàkyàman kya, waa kàkü
unsà un'sak. » 57 Ayudà waa bàtɛn a nde naa: « Nkye
ngye akà mbul an'kwem an'tyeen awe ayà, waa ngye
kàmɛn Abàlam! » 58 Yɛsu naa: « Ndandaa, ndandaa,
mɛ alàkyään: kusà a mböör a Abàlam, "Mɛ In'wà". »
59 Apan, ba b 1 bür in'kul ntɔn mukun'kam. Wɛɛ Yɛsu
laa kàkàyee nde, waa kàtoo u ndwà a Nzam.

9 U mbwo, Yɛsu kàmɛn baal mwɛy wàŋàkwàmii fà
mböör ande. 2 Alɔŋki ande bun'fuul naa: « Rabi, nà
kàkyer man'be ntɔn nde bun'bör wàŋàkwàmii, nkye
nde lɛɛ aböör ande? » 3 Yɛsu kàfuur naa: « Kà nde
anki, itàkal aböör ande, wɛɛ ntɔn isal a Nzam imɛnà
amu nde. 4 Ibà bi pà u mwäänà, bi ikyer isal a mbuur
kan'töm. Làpib làmubwà, taaŋ mpa usal mbuur. 5
Umpal in'wà mɛ pà u mɛɛn, mɛ in'wà pɛɛlà a mɛɛn.
» 6 Ungö mutɛn indiir abi, nde kàtsül an'te u mɛɛn,
kàkyer twar, waa kàkiir la u mii a ikwamii, 7 waa kàtɛn
a nde naa: « Kyen, kaywɛb kà itɛy a Silɔwɛ. » Ikɔb
aki ikaswaŋà naa « Ntööm ». Ikwàmii kàkyen kwo,
kàywɛy ntabwey, waa kàyimanà mpal kàyàfurà nde.
8 Baar a tsütsü anà nde anà baar bàfun'manà kusà
wàmulɔlɔm, bàfuulà naa: « Nkye wà kà mbuur akwà
kàkälà wà aŋàbwaay anà kàfalɔlömà anki? » 9 Amwɛy
bàtɛɛnà naa: « Awà nde. » Bumwɛy naa: « Awà kà nde
anki, mbuur asin kàmufwän. » Wɛɛ ikwàmii kàkyey
naa: « Ndandaa, wà mɛ. » 10 Abun, ba bun'fuulà naa: «
Mii angye myan'dubà aben? » 11 Nde kàfuur naa: «
Mbuur awà bàfàbel Yɛsu kàkyer twar, kan'kiir la u
mii, waa kàtɛn a mɛ naa: "Kyen Silɔwɛ, kaywɛb". Apan
sye in'kyen mɛ, in'ywɛb mɛ, waa in'bulà muman!
» 12 Ba bun'fuul naa: « Nde wàken, mbuur wa? »
Nde kàfuur naa: « Mɛ in'yöb anki. » 13 Apan, ba
bàtwääl mbuur kàkäl ikwàmii akà Amfarisi. 14 Kyekà,
ilä akin kyàkäl ilä a saba akyà kàkyer Yɛsu twar, anà
kun'duub nde mii. 15 Apan sye, Amfarisi bun'fuul
sye naa mii angye myàdubà aben. Nde kafuur naa: «
Nde kan'kiir twar u mii, in'ywɛb mɛ, waa mɛ an'man.
» 16 Apan, uboo a Amfarisi amwɛy bàtɛɛnà naa: «
Mbuur awà kà kan'fà akà Nzam anki, ntɔn nde saba
ufàkyɛɛl anki. » Wɛɛ bumwɛy bàtɛɛnà naa: « Nkye
mbuur a man'be kan'kwo ukäl anà iköb akyer idiim a
tub abi? » Nkaabà yàkyer abilà uboo a ba. 17 Apan,
ba bàfàfuul ikwamii naa: « Waa ngye, ngye an'tɛn
aben ntɔn mbuur kaduub mii? » Nde kàfuur naa: «
Nde wà ŋangɔɔm. » 18 Wɛɛ amfum a Ayudà bàkyer
atɔn musà làkwikilà naa nde kàkäl ikwàmii, waa nde
kàbulà muman. Undiir awun, bàbel ba aböör ande
19 ntɔn mukafuul naa: « Nkye wà mwan abɛ akwà
làwe bɛ naa nde bun'bör wàŋàkwàmii? Abun, nde
kan'man aben apanà? » 20 Aböör ande bàfuur naa: «
Bi, bi ikyàyöb ndandaa naa wà mwan baal abi, nde sye
bun'bör wàŋàkwàmii. 21 Apanà nde kan'man aben, bi
iyöb anki. Nà kun'duub mii? Bi iyöb anki. Lun'fuul,
nde wàŋàyɛl, nde kan'kwo musam ntɔn nde ŋakwo! »
22 Aböör ande bàtɛɛnà ba abà, ntɔn ba bàtiinà Ayudà
bɔɔmà. Ntɔn amfum a Ayudà bàdirà kusà muböŋ u
ndwà a nköŋ a Ayudà mbuur wanswà asàkyey naa
Yɛsu wà Klistɔ. 23 Undiir awun aböör ande bàtɛn
ba naa: « Nde wàŋàyɛl, lun'fuul! » 24 Amfarisi bàbel
mbuur akwà kàkäl aŋàkwàmii mbalà yàyweel, waa
bàtɛn a nde naa: « Pà làkoo akà Nzam! Bi, bi ikyàyöb
naa baal wà wà mbuur a man'be. » 25 Nde kafuur naa:
« Isàkal naa nde wà mbuur a man'be, mɛ in'yöb anki.
Mɛ in'yöb undiir mwɛy mpɛl awà: mɛ kàkäl ikwàmii,
apanà mɛ an'man. » 26 Ba waa bun'fuul naa: « Ininà
nde kakyer? Nde ngye mii kaduub aben? » 27 Nde
kafuur naa: « Mɛ ya akyàlakyään itaan, wɛɛ bɛ, bɛ
làwem anki. Ntɔn nkye làkwen bɛ mufàwem mbalà
asin? Nkye bɛ sye, bɛ làkwen mubulà alɔŋki ande?
» 28 Apan, ba waa bàsɛmà mukun'to, mutɛn naa: «
Ngye mbuur awà un'lɔŋki ande! Bi, bi ibà alɔŋki a
Mɔsɛ. 29 Bi, bi ikyàyöb naa Nzam kàyääm a Mɔsɛ, wɛɛ
mbuur wà, bi iyöb anki naa nde an'fà ken! » 30 Baal
kafuur naa: « Le, ayi ndaa yubem: bɛ làyöb anki naa
nde kan'fà ken, apan sye nde kàman'duub mii! 31
Bi ikyàyöb naa Nzam ufàwem anki baar a man'be.
Wɛɛ isàkal naa mbuur afàkömà Nzam anà afàkyer
ukwen ande, Nzam afàkyer un'wem. 32 Baar ŋàtàwem

anki akà ikikye mutɛn naa mbuur mwɛy waa kàkɔɔr
ikwàmii fà mböör ande. (aiōn g165) 33 Ilàkal naa mbuur
awà kàfü anki akà Nzam, nde kàlàkwo anki mukyer
akà undiir. » 34 Ba bun'fuur naa: « Ngye wanswà
awà uboo a man'be fà mböör angye, waa ngye ilɔŋ! »
Apan ba waa bun'tɔɔm u nsà. 35 Yɛsu kàwem naa ba
nde bàkyer un'böŋ. Mpal kàbwey nde anà nde, nde
kun'fuul naa: « Nkye ngye, ngye an'sà làkwikilà amu
mwan a mbuur? » – 36 Nde kun'fuur naa: « Mwol, nde
wà nà, waa mɛ in'sà làkwikilà amu nde? » 37 Yɛsu
waa kàtɛn a nde naa: « Ngye amun'man, wa atɛɛnà
awà apanà anà ngye, nde awà. » 38 Baal waa kàtɛn
naa: « Mwol, mɛ, mɛ an'sà làkwikilà. » Apan, nde kàbü
an'köm kusà a Yɛsu. 39 Waa Yɛsu kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ
kàyi u mɛɛn pà ntɔn ntsüül a nsaŋ mwɛy ikäl: ntɔn
ikwàmii bàmɛn, baar bàfàman bàbulà ikwàmii. » 40
Amfarisi bàkäl tsütsü apà nde, bàwem ba indiir abi,
waa bun'fuul naa: « Nkye bi sye, bi ibà ikwàmii? » 41
Yɛsu kafuur naa: « Yàlàkal naa bɛ làbà ikwàmii, bɛ
làlàkal anki baar a man'be. Wɛɛ ntɔn bɛ làtɛn naa: "Bi
ifàman", abun, man'be abɛ mà kapaa. »

10 Yɛsu kàtɛn naa: « Ndandaa, ndandaa, mɛ
alàkyään: isàkal naa mbuur ubilà anki u
munàmbwo a làböl a in'kɔk, wɛɛ naa nde kan'lar udu
a ibä a làböl, u ntsü yumwɛy, nde wà mbüüb anà
un'dwää. 2 Wɛɛ mbuur afàbilà u munàmbwo, nde
wun'kyɛɛŋ a in'kɔk. 3 Un'leer kun'duub munàmbwo,
in'kɔk myàwem ndaa ande. Nde afàbel in'kɔk ande
umwɛy umwɛy kà ikɔb awa, waa utwey mya u nsà.
4 Utaaŋ utwey nde mya myanswà, uyikyà nde kusà
a mya, mya myun'lab ungö, ntɔn mya myàkyàyöb
ndaa ande. 5 Ikwe anki akà ikikye naa mya myàsàlab
ungyey, mya ikyer asun'tiin, ntɔn mya myàyöb anki
ndaa a angyey. » 6 Yɛsu katɛɛl nsim ayi, wɛɛ ba bàyöb
anki naa indiir nà nde kàtɛɛnà. 7 Yɛsu kàfàtɛn naa: «
Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään, mɛ in'wà munàmbwo
a làböl a in'kɔk. 8 Baar banswà bàfwel kusà a mɛ bà
mbüüb anà adwää, wɛɛ in'kɔk myawem anki. 9 Mɛ,
mɛ in'wà munàmbwo. Isàkal naa mbuur kan'bilà u
mbwo amɛ, nde asàwà möö, nde akyer asàbilà, akyer
asàtoo, nde asàman byàdyà. 10 Mbüüb afàyà nà muyib,
mudwa anà mupay. Wɛɛ mɛ, mɛ kàyi ntɔn baar bàwɛl
möö anà bàwɛl wa mbɔɔn. 11 Mɛ, mɛ in'wà un'kyɛɛŋ
aŋàbwaŋ. Un'kyɛɛŋ aŋàbwaŋ afàpà möö ande ntɔn
in'kɔk ande. 12 Mbuur afàsal ntɔn ngim mpɛl, nde kà
wà un'kyɛɛŋ a ndandaa anki, in'kɔk kà myànde anki.
Kya nde usàman kyɛŋbɔl làmuyà, nde la usàkɔɔb nde
in'kɔk, waa uwurà ntiin. Apan, kyɛŋbɔl la làsàbürà la
mya, waa làsàtà làböl upay. 13 Le, nde wà un'syääl
a ngim, nde undiir ukyɛr anki ntɔn in'kɔk. 14 Mɛ,
mɛ in'wà un'kyɛɛŋ aŋàbwaŋ. Mɛ in'kyàyöb in'kɔk
amɛ, mya sye myàkyan'yöb, 15 Taaràmɛ akyan'yöb,
mɛ sye in'kyun'yöb. Mɛ in'fàpà möö amɛ ntɔn in'kɔk
amɛ. 16 Mɛ, mɛ in'we anà in'kɔk myumwɛy mpa amyà
uboo a làböl alà. Mya sye mɛ in'kyer atwaal. Mya
isàwem ndaa amɛ, làböl làsàkal làmwɛy, un'kyɛɛŋ
mwɛy sye. 17 Taa akyan'kwen, ntɔn mɛ in'fàpà möö
amɛ, ungö waa in'fàwal wa. 18 Akà mbuur mwɛy tɛy
afan'duum möö, wɛɛ mɛ, mɛ wa in'fàpà a ukwen amɛ.
Mɛ in'we anà ikɔb apà wa, anà ikɔb afàwal wa. Ayi
nswɛɛŋ kan'pɛ Taaràmɛ. » 19 U ndaa ayi, nkaabà
yàkyer abilà uboo a amfum a Ayudà. 20 Bàmbɔɔn
uboo a ba bàtɛɛnà naa: « Nde we anà unsɔŋà! Nde wà
ŋukɔŋ! Ntɔn nkye lun'weemà bɛ? » 21 Wɛɛ bumwɛy
bàtɛɛnà naa: « Mbuur awe anà unsɔŋà ufàtɛn anki
abà. Nkye unsɔŋà kan'kwo muduub mii a ikwàmii?
» 22 La làkäl paŋà làfakalà mpye mbɔɔn, baar bàkäl
mukyɔm mpööŋ a ndwà a Nzam u Yɛlusàlɛm. 23 Yɛsu
kàkäl mulàlyaaŋ u ndwà a Nzam, u myäy bàfàbel naa
myäy a Salɔmun. 24 Apan, Amfum a Ayudà bàkyer
un'diŋà, waa bun'fuul naa: « Tii mpal nà asikaar ngye
unsà pfürà? Ikyään ubwaŋàbwaŋ isàkal naa ngye awà
Klistɔ. » 25 Yɛsu kafuur naa: « Mɛ ya akyàlakyään
itaan, wɛɛ bɛ, bɛ lan'si anki làkwikilà. Isal in'fàkyer mɛ
kà ikɔb a Taaràmɛ, byàmutà imbäl ntɔn mɛ. 26 Wɛɛ bɛ
lan'si anki làkwikilà, ntɔn bɛ kàlàbà in'kɔk amɛ anki.
27 In'kɔk amɛ myàfàwem ndaa amɛ. Mɛ in'kyayöb,
mya sye myàkyer afan'lab. 28 Mɛ in'fapà möö a mbul a
in'tye, mya myàsàkyà anki bwà akà ikikye, akà mbuur
mwɛy ukwe anki mugyɔɔr mya u kɔɔ amɛ. (aiōn g165,
aiōnios g166) 29 Taaràmɛ, mbuur kan'pɛ mya, kan'söön
baar banswà. Akà mbuur mwɛy ukwe anki mugyɔɔr
mya u kɔɔ a Taa. 30 Taa anà mɛ, bi ibà mwɛy. » 31
Ayudà bàfàbürà in'kul ntɔn mukun'tà. 32 Apan, Yɛsu
kàtɛn a ba naa: « Mɛ kàlamɛɛy isal a ntwɛn mbɔɔn
byàfü akà Taa. Isal nà uboo a bya làkwen bɛ mukan'tà
in'kul? » 33 Ayudà bun'fuur naa: « Kà ntɔn isal a
ntwɛn anki waa bi katà in'kul, wɛɛ ntɔn mbɛɛy: ngye
awà mbuur, wɛɛ ngye, ngye awàmukyey naa ngye
awà Nzam! » 34 Yɛsu kafuur naa: « Nkye bàsön anki
uboo a un'kɔɔn abɛ naa: "Mɛ, mɛ kàtɛn naa bɛ làbà
bànzam."? 35 Bi ikyàyöb naa ikwe anki bàlwom indiir
abyà uboo a Ndaa Aŋàsɔn. Kyekà, Nzam kàbel nde

baar naa bànzam, ntɔn ndaa ande bàtöm akà ba. 36
Bɛ, bɛ làtɛn a baal kàsi Nzam an'kɔɔ anà kàtöm nde u
mɛɛn naa: "Ngye awàmubɛy!", ntɔn an'tɛn mɛ naa
mɛ in'wà Mwan a Nzam! 37 Isàkal naa mɛ in'fàkyer
anki isal a Taaràmɛ, twon làman'sà làkwikilà. 38 Wɛɛ
isàkal naa mɛ in'fàkyer bya, itàkal naa bɛ lan'sà anki
làkwikilà, làsi làkwikilà unsà isal abi. Ntɔn bɛ làyöb
anà làkyey naa Taa wà amu mɛ, mɛ in'wà amu Taa. »
39 Apan, ba bàfàleŋ mukun'kɔr, wɛɛ nde kàkwiyà kà
an'kɔɔ aba. 40 Yɛsu kàfàfurà sim a Yɔrdan lumwɛy, kà
ikal kàfadümà Ywan utàtwɛb, waa kàbwaay kwo. 41
Baar mbɔɔn bàyee akà nde, waa bàtɛɛnà naa: « Ywan
kàkyer anki akà idiim mwɛy, wɛɛ ndaa yanswà kàtɛn
nde ntɔn mbuur awà yàkäl ndandaa. » 42 Abun, baar
mbɔɔn bàsi làkwikilà amu nde.

11 Kàkäl anà ŋukyal mwɛy ikɔb ande Lazar, un'si
Bɛtanya, bul a Màlatà anà mpääŋ ande Màlye. 2
- Wawà Màlye akwà kàtsüül Mwol may a usɔŋ anà
kun'kɔɔm in'kɔl a ntswe ande. Baal ande Lazar kàkäl
anà ukyal. - 3 Abun, ampääŋ abà bàbööl bàtöm mbuur
mwɛy mukàkyään Yɛsu naa: « Mwol, mbuur akwà
afàkwen ngye we anà ukyal. » 4 Umpal kàwem Yɛsu
làsaŋ alà, nde kàtɛn naa: « Abà kà ukyal akun'syen kà
ukwà anki, wɛɛ ba bà ntɔn mupà làkoo akà Nzam: u
mbwo a ba, Mwan a Nzam ayàwal làkoo. » 5 Kyekà,
Yɛsu kàfakwenà Màlatà, anà mpääŋ ande, anà Lazar.
6 Umpal kàwem nde naa Lazar we anà ukyal, nde
kàfàkyer ilä byeel kà ikal kàkäl nde. 7 Ungö apan
nde kàtɛn a alɔŋki naa: « Tsweenà ifurà Yuday. » 8
Alɔŋki bun'fuur naa: « Un'lɔɔŋ, itaan a mbɔɔn tɛy,
amfum a Ayudà bàleŋà mukatà in'kul, waa ngye
akwen mufàfurà kwo? » 9 Yɛsu kàfuur naa: « Nkye
an'taaŋ kwem aŋiyweel matɛy u mwäänà? Isàkal naa
mbuur wàmuyikyà u mwäänà, nde uböl anki kyà, ntɔn
lye anà pɛɛlà. 10 Wɛɛ isàkal naa mbuur wàmuyikyà
u làpib, nde atɛbà kyà, ntɔn pɛɛlà latɛy. » 11 Ungö
kàtɛn nde ndaa ayi, nde kàkwɛy naa: « Un'sam abi
Lazar kàn'böön, wɛɛ mɛ in'kyer akyà mukun'wiiy. » 12
Apan, alɔŋki bàtɛn a nde naa: « Mwol, isàkal naa nde
wàŋàböön, nde akyer ayàwà möö. » 13 Kutɛn aŋàbwaŋ,
Yɛsu kàsam ukwà a Lazar, wɛɛ ba bàsii naa twaal a
twaal. 14 Apan, Yɛsu kàtɛn a ba ubwaŋàbwaŋ naa:
« Lazar kan'kwà. 15 Mɛ in'wà unsà un'sak ntɔn bɛ
in'köön akal mɛ kwo, ntɔn bɛ lan'si làkwikilà. Wɛɛ
tsweenà akà nde. » 16 Apan, Tuma awà bàfàbel naa
Didimɔ, kàtɛn a alɔŋki bumwɛy naa: « Tsweenà, kya
ikäl naa ukwà, bi sye ikàkwà mbwo mwɛy anà nde! » 17
Mpal kàyàkɔlà Yɛsu, nde kàwem naa Lazar kàkyàkyer
ilä inà kà an'dii. 18 Kyekà, Bɛtanya làkäl tsütsü a
Yɛlusàlɛm, kà isii a an'kilɔmɛtre an'tär. 19 Ayudà bàyi
mbɔɔn muyàlɛɛl Màlye anà Màlatà ntɔn nkweel a
baal aba Lazar. 20 Umpal kàwem Màlatà naa Yɛsu
wàmuyà, nde kàkàbwey anà nde, wɛɛ Màlye kàsàsal
u ndwà wàŋàbwaay. 21 Màlatà kàtɛn a Yɛsu naa: «
Mwol, ilàkal naa ngye akäl apà, baal amɛ kàlàkwà
anki! 22 Wɛɛ mɛ, mɛ in'kyàyöb, itàkal apanà, naa
undiir wanswà ayàlɔm ngye akà Nzam, Nzam akyer
ayapà. » 23 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Baal angye akyer
ayàwiyà. » 24 Màlatà kàfuur naa: « Mɛ in'kyàyöb naa
nde asàkyer awiyà mbwo mwɛy a akü, kà ilä a ntsüü.
» 25 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Mɛ, mɛ in'wà ngwiiyà
anà möö. Mbuur wanswà an'sà làkwikilà amu mɛ
asàkal anà möö, itàkal naa nde kan'kwà. 26 Mbuur
wanswà awe anà möö anà an'sà làkwikilà amu mɛ, nde
usàkwà anki akà ikikye. Nkye ngye an'sà làkwikilà? » -
(aiōn g165) 27 Nde kàfuur naa: « Inye, Mwol, mɛ an'sà
làkwikilà naa ngye awà Klistɔ, Mwan a Nzam awasàyà
pà u mɛɛn. » 28 Apan, Màlatà kàkàbel mpääŋ ande
Màlye, waa kun'kyään unsinsi naa: « Un'lɔɔŋ kan'yà,
nde sye wàmukabeelà. » 29 Pa kàwem Màlye abà, laa
kàmbarà nde, kàkyen u ntiin akà Yɛsu. 30 Kyekà, Yɛsu
kàkäl anki aŋàtàbilà uboo a bul, wɛɛ nde kàtàfàkal kà
ikal kàkun'taan Màlatà. 31 Ayudà bàkäl anà Màlye u
ndwà ntɔn mukun'lɛɛl, mpal bun'mɛn ba kan'barà
anà kan'too u ntiin, laa bun'läb ba. Ntɔn ba bàsii naa
nde wàmukyà an'dii mukàlel. 32 Umpal kàkɔlà Màlye
kà ikal kàkäl Yɛsu, pa kun'mɛn nde, nde kàbü kà in'kɔl
ande, waa kàtɛn a nde naa: « Mwol, ilàkal naa ngye
akäl apà, baal amɛ kàlàkwà anki. » 33 Utaaŋ kàmɛn
Yɛsu Màlatà anà Ayudà bàkäl anà nde bàmulel, mpem
ande yàkyer atɛɛr, lingyoomà làkyer un'wal. 34 Nde
waa kafuul naa: « Wa bɛ lun'töölken? » Ba bun'fuur
naa: « Mwol, yamɛn. » 35 Yɛsu waa kàlel. 36 Abun,
Ayudà bàtɛɛnà naa: « Làler naa nde kàfun'kwenà aben!
» 37 Wɛɛ amwɛy uboo a ba bàtɛn naa: « Nde mbuur
kàkɔɔr ikwàmii, nkye nde kàlàkyer anki sye naa Lazar
uköön akwà? » 38 Apan, Yɛsu kàfàtɛɛr u mpem ande,
waa kàkyen an'dii, ma màkäl mɔɔ aŋàdübà a nkɔŋ. 39
Apan, Yɛsu kàtɛn naa: « Làlwom nkɔŋ yi. » Màlatà,
mpääŋ a un'kü, kàtɛn a nde naa: « Mwol, apanà nde
ayàkal aŋàfuurà nsɔŋ, ntɔn ŋàbà ilä inà awà nde apà.
» 40 Wɛɛ Yɛsu kun'fuur naa: « Nkye mɛ in'tɛn anki
a ngye naa isàkal naa ngye awe anà làkwikilà, ngye

ayàman làkoo a Nzam? » 41 Abun, ba waa bàlwom
nkɔŋ. Apan, Yɛsu kàler u du, waa kàtɛn naa: « Taa, mɛ
amafuur anˈtɔɔn ntɔn amanˈwem ngye. 42 Ndandaa,
mɛ inˈkyàyöb naa ngye afàkyer anˈwem taaŋ lanswà.
Wɛɛ anˈtɛn mɛ abà, ntɔn baar bàmanˈdiŋà bà bàyöb
naa ngye kanˈtöm. » 43 Ungö mutɛn abà, nde kàbel
u ndaa a ngwal naa: « Lazar, yatoo! » 44 Unˈkü sye
waa kàyàtoo, inˈkɔl anà anˈkɔɔ myàŋàlàlal a ikaam a
ipfɛy anà ntabwey yàŋàfwe a ipfɛy. Yɛsu kàtɛn a baar
naa: « Lunˈtsuuŋ, lunˈwɛy ukyen. » 45 Apan, bàmbɔɔn
uboo a Ayudà bàyi akà Màlye anà bàmɛn indiir kàkyer
Yɛsu, ba bunˈsi làkwikilà. 46 Wɛɛ bumwɛy bàkàman
Amfarisi, waa bakyään indiir kàkyer Yɛsu. 47 Apan,
amfum a angaŋ anà Amfarisi bàköŋà làbay a nsaŋ a
kölàköl, waa bàtɛn naa: « Ininà bi kanˈkwo mukyer?
Ntɔn baal wà wàmukyer idiim mbɔɔn! 48 Isàkal naa
bi kàmuwɛy musin akyer abà, baar banswà bàyunˈsà
làkwikilà. Apan, Bàlɔmà bàyàyà mupay ndwà a Nzam
abi anà nsi abi! » 49 Umwɛy uboo aba, ikɔb ande
Kayifa, kàkäl undweer a angaŋ u mbul awun, nde
kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ akà undiir mwɛy làkayöbà
anki! 50 Nkye bɛ làmanà anki naa yubwaŋ naa mbuur
mwɛy ukü ntɔn unˈsɛŋ, waa nsi yanswà mpa ikyà
bwà? » 51 Kyekà, nde kàtɛɛnà anki abà unsà ukwen
ande ŋakwo, wɛɛ ntɔn kàkäl nde undweer a ngaŋ u
mbul awun, nde kàtɛɛ ngɔɔm naa Yɛsu akyer asàkwà
ntɔn unˈsɛŋ ande, 52 kànà ntɔn unˈsɛŋ mpɛl anki,
wɛɛ sye ntɔn mutüüb baan a Nzam abà bàtɛ upay. 53
Fà ilä akin, amfum a Ayudà bàtsül mbar naa bàdwa
Yɛsu. 54 Undiir awun, Yɛsu mpa kàfàfilyaaŋà nde kà
imɛɛy u mii a amfum a Ayudà: nde kàkyen u mpey, kà
itiir a nsi mwɛy tsütsü a nsye a ipɔl, u bul mwɛy ikɔb
a la Ɛfalayimi, waa kàbwaay kwo anà alɔŋki ande.
55 Unˈkyɔm a Pak a Ayudà kàkäl tsütsü. Baar mbɔɔn
bàfwee kà itiir a nsi aki bàbeenà Yɛlusàlɛm kusà a
unˈkyɔm mukwo, ntɔn mukàpöŋ ndür. 56 Ba bàkäl
muleŋà Yɛsu, wɛɛ umpal bàkäl ba u Ndwà a Nzam,
ba bàtɛɛnà ba a ba naa: « Bɛ làsii aben? Nkye nde
uyà anki unˈkyɔm? » 57 Kyekà, andweer a angaŋ anà
Amfarisi bàpɛ nswɛɛŋ naa: isàkal naa mbuur kanˈyöb
ikal awà nde, nde kakyään ntɔn ba bunˈkör.

12 Ilä isyaam kusà a Pak mukwo, Yɛsu kàkyen
Bɛtanya, kà ikal kàfakalà Lazar akwà kàwiiy nde
uboo a akü. 2 Akun, Màlatà kunˈpɛ isaa bunˈläämba.
Lazar kàkäl umwɛy uboo a baar bàkäl mbwo mwɛy
anà Yɛsu mudyà u mɛsà. 3 Màlye kàwɛl boboo a litre
mwɛy là may a usɔŋ màndandaa, màntal a mbɔɔn, nde
kàsir ma kà inˈkɔl a Yɛsu. Ungö waa kàkɔɔmà ma a
ntswe ande. Apan, ndwà yanswà yàtiimà a usɔŋ a may.
4 Ungö apan, Yudasi Isikalyɔt - umwɛy uboo a alɔŋki
ande, nde mbuur awayunˈyälà, - kàtɛn naa: 5 « Ntɔn
nkye mpa bàyälà ba may a usɔŋ amà unsà nkam tär yà
itɛr a ngim, waa bàlàpà ya akà aŋàlàmbwà? » 6 Kàtɛɛnà
nde abà, kà ntɔn nde kàkäl anà ngyɛb a aŋàlàmbwà
anki, wɛɛ ntɔn nde kàkäl mbüüb: nde kàfakaarà böön
a ngim, waa kàfalwabà ngim bàsyee uboo mwo. 7
Apan, Yɛsu kàtɛn naa: « Unˈsi a duu! Kanˈkyer nde
abà, nde kanˈtsweel kusà ntɔn ilä bàsanˈdye. 8 Bɛ
làwe anà aŋàlàmbwà ilä byanswà, wɛɛ mɛ, bɛ làbye
anki anà mɛ ilä byanswà. » 9 Apan, unˈsɛŋ a Ayudà
mbɔɔn kàwem wa naa Yɛsu kàkäl u Bɛtanya, wa
kàkyeenà kwo, kà nà ntɔn Yɛsu mpɛl anki, wɛɛ sye
ntɔn mukàman Lazar akwà kàwiiy nde uboo a akü.
10 Apan, andweer a angaŋ bàdirà mudwa Lazar sye,
11 ntɔn Ayudà mbɔɔn bàtiinà Ikööŋ aba, waa bàsyee
làkwikilà akà Yɛsu isin nà Lazar. 12 U taaŋtye, iköŋ a
baar mbɔɔn akwà bàyi unˈkyɔm a Pak, kyàwem naa
Yɛsu wàmuyàbeenà Yɛlusàlɛm. 13 Ba bàwɛl anˈlaaŋ a
anˈbà, bàkyen mukàbwey anà nde, bàmuyisà inˈkwɛŋ
naa: « Ɔsana! Wɛy ukäl aŋàsaak mbuur awà ayà kà
ikɔb a Mwol, Mfum a Isàlɛl. » 14 Yɛsu kàmɛn mwan
a anɛ, waa kàbwaay udu a wa, asànaa ikyäänà Ndaa
Aŋàsɔn naa: 15 « Bul a Siyɔn, twon anˈman bɔɔmà!
Le, Mfum angye wàmuyà, akyàbwaay udu a mwan a
anɛ. » 16 U nsɛmà, alɔŋki ande bàkayöbà anki indiir
abi. Wɛɛ umpal kàwɛl Yɛsu làkoo, apan ba bàyɔbà naa
indiir abi bàsön ntɔn nde anà ba bya sye bàkyer ntɔn
nde. 17 Baar banswà bàkäl anà Yɛsu mpal kàbel nde
Lazar muyàtoo kà anˈdii anà kunˈwiiy nde uboo a akü,
bunˈtɛɛlà imbäl. 18 Kyakin, iköŋ a baar kyàkàbwey kya
anà nde, ntɔn kya kyàwem naa nde kàkyer impà akin.
19 Apan, Amfarisi bàtɛn ba a ba naa: « Bɛ lanˈman naa
bɛ akà undiir làyàwal anki: le, baar banswà bàmunˈlab!
» 20 Yàmɛnà naa uboo a baar bàbeenà Yɛlusàlɛm
mukömà umpal a unˈkyɔm, bàkäl anà Angɛlɛki amwɛy.
21 Ba bàsin apà Filipo, unˈnsi Bɛtesayidà a Ngalilɛ, waa
bunˈlööm naa: « Unˈlɔɔŋ, bi ikwen muman Yɛsu. » 22
Filipo kàkàsam Andrɛ, ungö, ba bàböölwaa bàkàsam
Yɛsu. 23 Yɛsu kafuur naa: « Mpalabà taaŋ lanˈkwo alà
uwal Mwan a mbuur làkoo. 24 Ndandaa, ndandaa, mɛ
alàkyään, isàkal naa imbɛŋ a blɛ kyanˈbwà u mɛɛn ikü
anki, kya ikal kya mpɛl aŋàyen. Wɛɛ, isàkal naa kya
kyanˈkwà, kya ibɔr mbɛŋ mbɔɔn. 25 Mbuur akwen

möö ande aŋàsöön Nzam, wa akyà bwà, wɛɛ mbuur
asàkɔɔb möö ande u mɛɛn pà, nde asàkaar wa mbul
a in'tye. (aiōnios g166) 26 Isàkal naa mbuur kan'kwen
mukan'syääl, wɛy nde kan'läb. Ikal in'wà mɛ, un'syääl
amɛ asàkal kwo sye. Isàkal naa mbuur kàman'syääl,
Taa asun'pà làkoo. 27 « Papanà mpem amɛ yan'too!
Waa ininà mɛ in'tɛn? Taa, ntsü möö utaaŋ alà? Wɛɛ
kiin amɛ, mɛ kàyi ntɔn taaŋ a mpay a tub alà! 28 Taa,
pà ikɔb angye làkoo! » Apan, ndaa yàfü du, yàtɛn
naa: « Mɛ kàkyàpà kya làkoo, mɛ in'kyer ayàfàpà
kya làkoo. » 29 Iköŋ a baar kyàkäl pa anà kyàwem
ndaa, kyàtɛɛnà naa: « Ipar kyan'bwà! » Bumwɛy naa:
« Un'kyeey mwɛy kàmusam! » 30 Yɛsu kakyään naa: «
Ndaa ayi kà ban'tɛn a mɛ anki, wɛɛ ban'tɛn a bɛ. 31
Papanà là taaŋ mutsul nsaŋ a mɛɛn mà, papanà mfum
a mɛɛn mà bàyun'tɔɔm u nsà. 32 Wɛɛ akà mɛ, mpal
bàsan'sɛɛn u mɛɛn pà, mɛ in'sànaan baar banswà akà
mɛ. » 33 Kàtɛɛnà nde abà, nde kàswɛŋà naa nkweel
ande isàkal aben. 34 Iköŋ a baar kyun'fuur naa: « Bi,
bi kàlɔŋàkà unsà Un'kɔɔn naa Klistɔ asàkal anà möö
ipepey. Aben ngye an'kwo mutɛn naa Mwan a mbuur
bàkyer asun'sɛɛn? Nà Mwan a mbuur awà? » (aiōn g165)
35 Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Pɛɛlà làfàkal anki anà taaŋ
mbɔɔn uboo a bɛ. Làlyaaŋ umpal làbà bɛ anà pɛɛlà,
ntɔn mpib iköön alabweel. Ntɔn mbuur afilyaaŋ u
mpib, nde uyöb anki naa nde akyà ken. 36 Kyakin,
mpal làbà bɛ anà pɛɛlà, làsi làkwikilà amu pɛɛlà, ntɔn
bɛ làbulà baan a pɛɛlà. » Ungö kàsam nde ba abà, Yɛsu
kàlwomà paa, waa kàkàyee ukwɛl apà ba. 37 Itàkal naa
nde kàkyerà idiim mbɔɔn u mii a ba, ba bàsun'sà anki
làkwikilà. 38 Abun yàkwe ndaa kàtɛn ŋangɔɔm Yɛsay:
« Mwol, nà kàsi làkwikilà akà an'lɔɔŋ abi? Mwol ngwal
ande kàswɛŋ akà nà? » 39 Yɛsay awà kàswɛŋ sye isin a
ndaa mpa bàkwe ba musà làkwikilà: 40 « Nzam kàdwä
mii aba, nde kàbuul mpem aba bwoor, ntɔn mii aba
iköön atääl, naa mpem aba iköön ayöb, ntɔn ba bàköön
asàfyefurà akà mɛ ntɔn mɛ akɔɔr. » 41 Yɛsay kàtɛn nde
indiir abi, ntɔn kàmɛn nde làkoo a Yɛsu, waa kàsam
ntɔn nde. 42 Apanà sye, bàmbɔɔn uboo a amfum
a Ayudà ŋakwo bàsi làkwikilà amu nde. Wɛɛ, ntɔn
Amfarisi, ba bàkyey anki u mii a baar manà bàyatwey
u ndwà a nköŋ a Ayudà. 43 Ntɔn ba bàkwen làkoo
lan'fà akà baar, akwànaa lan'fà akà Nzam. 44 Yɛsu
kàsi un'kwɛŋ: « Mbuur asà làkwikilà amu mɛ, kà amu
mɛ mpɛl anki nde kan'sà làkwikilà, wɛɛ amu mbuur
kan'töm sye. 45 Mbuur aman'man, nde kan'man sye
mbuur kan'töm. 46 Mɛ pɛɛlà, mɛ kàyi u mɛɛn, ntɔn
mbuur wanswà asà làkwikilà amu mɛ, uköön akal uboo
a mpib. 47 Isàkal naa mbuur kan'wem ndaa amɛ, wɛ
nde ya ufàsyääl anki, kà mɛ anki in'sàtsul nsaŋ ande,
ntɔn mɛ kàyi anki mutsul nsaŋ a mɛɛn, wɛɛ ntɔn
mukun'tswà möö. 48 Mbuur atɔn mɛ anà aköön akyey
ndaa amɛ, nde we anà un'tsüül a nsaŋ ande: an'lɔɔŋ
kàpɛɛ mɛ isun'tsüül mbar kà ilä a ntsüü. 49 Ntɔn mɛ
kàtɛn anki unsà ukwen amɛ ŋakwo, wɛɛ Taa, mbuur
kan'töm, kan'swɛŋ nde ŋakwo naa ininà mɛ in'tɛn,
ininà mɛ in'kyään. 50 Waa mɛ in'kyàyöb naa nswɛɛŋ
ande ifàpà möö a mbul a in'tye. Kyakin indiir an'tɛn
mɛ, mɛ bya an'tɛn asànaa kan'swɛŋ Taa. » (aiōnios g166)

13 Yàmɛnà naa kusà a un'kyɔm a Pak, Yɛsu kàkyer
ayöb naa taaŋ ande lan'kwo, taaŋ ntɔn mulwomà
u mɛɛn pà anà mukyà akà Taa. Nde kàkwen bànde abà
u mɛɛn pà, nde kakwen aŋàsöönà. 2 Kyekà, umpal
bàkäl ba mudyà làsisye, ileŋ kàkyàbiil itaan an'kyän
u mpem a Yudasi, mwan a Simɔn Isikalyɔt, ntɔn
mukun'yälà. 3 Yɛsu kàyöbà naa indiir byanswà Taa
kàpɛ kà an'kɔɔ ande, naa nde kàtoo amu Nzam, nde
wàmufurà akà Nzam. 4 Yɛsu kàmbarà u mɛsà, kàlwom
ipfey adu ande, waa kàwɛl làpye, kàbäm la u lɔŋ. 5
Ungö, nde kàsi an'dà u làlɔŋà, waa kàsɛmà muywɛy
in'kɔl a alɔŋki ande, waa kàkɔɔmà mya a làpye kàbäm
nde u lɔŋ. 6 Apan, kan'yàtol nde akà Simɔn Petɔlà,
nde waa utɛn a nde naa: « Mwol, ngye, an'ywɛy in'kɔl!
» 7 Yɛsu waa kun'fuur naa: « Undiir in'kyer mɛ wà,
ngye wa ayöb anki apanà, wɛɛ ngye wa asàyöb ungö.
» 8 Petɔlà kàtɛn a nde naa: « Aay, ngye mɛ in'kɔl
an'ywɛy anki akà ikikye! » Yɛsu kun'fuur naa: « Isàkal
naa mɛ mya aywɛy anki, ngye un'tüüb anà mɛ watɛy.
» (aiōn g165) 9 Simɔn Petɔlà kàtɛn a nde naa: « Mwol,
isàkal abwɛy, twon aman'ywɛy nà in'kɔl mpɛl, wɛɛ
anà an'kɔɔ anà un'tswe sye! » 10 Yɛsu kàtɛn a nde
naa: « Mbuur aŋàywab, nde mfun afàywab yatɛy, ntɔn
ndür ande yanswà yàŋàpɔŋà. Bɛ, bɛ làbà aŋàpɔŋà, wɛɛ
kà bɛ banswà anki. » 11 Nde kàkyer ayöb ubwaŋàbwaŋ
naa nà kàlun'yälà, undiir awun kàtɛn nde naa: « Kà bɛ
banswà anki làbà aŋàpɔŋà. » 12 Ungö kaywɛy nde
in'kɔl, Yɛsu kàfàbwaar ipfɛy adu ande, nde kàfurà u
mɛsà, waa kàtɛn a ba naa: « Nkye bɛ lan'yöb undiir
amàlakyer mɛ? 13 Bɛ, bɛ làfan'bel "Un'lɔɔŋ" anà
"Mwol", bɛ làbye anà iböŋ, ntɔn mɛ in'wà nde. 14
Abun, isàkal naa mɛ Mwol anà Un'lɔɔŋ, mɛ amàlaywɛy
in'kɔl, wɛy bɛ, bɛ sye làywɛy in'kɔl bɛ a bɛ. 15 Mɛ
amàlapà mbaan, ntɔn bɛ sye làkyer asànaa amàlakyer

mɛ là. 16 Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään: un'syääl
ukwe anki ulyaaŋ nkum ande, itàkal naa ntööm ulyaaŋ
mbuur kun'töm. 17 Isàkal naa bɛ lan'yöb indiir abi,
bɛ làbà aŋun'sak isàkal naa bɛ lan'syääl bya. 18 Mɛ,
mɛ in'tɛn anki ntɔn bɛ banswà, ntɔn mɛ in'kyàyöb
baar kàsöölmɛ. Wɛɛ, wɛy Ndaa Aŋàsɔn ikwe: "Mbuur
kàdyee làmpà anà mɛ, kàman'diŋà làkɔl mbaar." 19
Apanà, mɛ amàlakyään kusà a ndaa ayi muyà, ntɔn,
umpal iyàyà ya, waa bɛ làyàsà làkwikilà naa "Mɛ
In'wà". 20 Ndandaa, ndandaa mɛ alàsam: mbuur
wanswà awal mbuur an'tɔm mɛ, nde kàman'wal sye.
Mbuur kàman'wal, nde kan'wal sye mbuur kan'töm. »
21 Ungö mutɛn indiir abi, mpem a Yɛsu kàkyer ayɔɔ,
waa kàtɛ imbäl ki: « Ndandaa, ndandaa mɛ alàkyään,
umwɛy uboo abɛ akyer ayan'yälà. » 22 Apan, alɔŋki
bàleerà ba a ba u mii, ukɔɔn ayöb naa nde atɛɛnà
ntɔn nà. 23 Umwɛy uboo a alɔŋki, awà kàfakweenà
Yɛsu, kàkäl ukɔl a nde. 24 Apan, Simɔn Petɔlà kun'bɛl
imbweer: « Un'fuul, nde atɛɛnà ntɔn nà. » 25 Ungö,
un'lɔŋki awà kàkàyiir kà itɔl a Yɛsu, waa kun'fuul naa:
« Mwol, nà wa? » 26 Yɛsu kàfuur naa: « Mbuur awà
in'yàpà mɛ itiir a làmpà in'yàdümà mɛ. » Apan sye,
Yɛsu kàwɛl itiir a làmpà, kàdümà kya, waa kàpɛ kya
akà Yudasi, mwan a Simɔn Isikalyɔt. 27 Pa kàyä Yudasi
itiir a mampà kya, Satanà laa kun'bilà nde. Yɛsu kàtɛn
a nde naa: « Yudasi, undiir awà ngye awà mukyer,
kyer wa agyägyä! » 28 Baar bàkäl u mɛsà bàyöb anki,
akà mbuur mwɛy, naa ntɔn nkye Yɛsu kun'kyään nde
abwɛy. 29 Bàmbɔɔn bàsii naa ntɔn böön a ngim làkälà
a Yudasi, undiir awun Yɛsu kun'swɛŋ nde naa nde
ukyen mukàsom indiir byàkäl mfun ntɔn un'kyɔm,
itàkal naa mupà an'kab akà aŋàlàmbwà. 30 Pa kàwɛl
Yudasi itiir a làmpà, nde kàtoo agyägyä. Làpib làkäl
aŋàbwà. 31 Apan, ungö a ntoo a Yudasi, Yɛsu kàtɛn
naa: « Apanà, làkoo a Mwan a mbuur lan'mɛnà, làkoo
a Nzam sye lan'mɛnà amu nde. 32 [Isàkal naa làkoo a
Nzam lan'mɛnà amu nde,] itaan a mbɔɔn tɛy, Nzam
sye asàmɛɛy làkoo a Mwan amu nde ŋakwo. 33 Baan
amɛ, mɛ in'fàsaal anki anà taaŋ mbɔɔn mukal anà bɛ.
Bɛ, bɛ làkyer asan'leŋ, asànaa kàtɛn mɛ a amfum a
Ayudà: "bɛ, bɛ làkwo anki muyà u mper ayà in'kyà
mɛ", mɛ in'tɛn a bɛ sye apanà. 34 Mɛ amàlapà nswɛɛŋ
akün: làkäl anà ukwen bɛ a bɛ. Asànaa kàlakwen mɛ,
wɛy bɛ sye làkäl anà ukwen bɛ a bɛ. 35 Isàkal naa
bɛ lan'kwen bɛ a bɛ, apan, baar banswà bàsàyöb naa
bɛ làbà alɔŋki amɛ. » 36 Simɔn Petɔlà kàfuul Yɛsu
naa: « Mwol, ngye ken akyà? » Yɛsu kun'fuur naa: «
Apanà, ngye akwo anki muyà mper in'kyà mɛ, wɛɛ
ngye asan'lab ungöngö. » 37 Petɔlà naa: « Mwol, ntɔn
nkye mpa in'kwo mɛ muyalab apanà? Mɛ, mɛ an'kyey
mupà möö amɛ ntɔn ngye! » 38 Yɛsu naa: « Akɔɔb möö
angye ntɔn mɛ! Ndandaa, ndandaa, mɛ akyään, nkɔɔ
mwɛy uyàtàkal aŋàbel anki, ayan'tɔn ngye mbalà tär.
»

14 Yɛsu kan'tɛn naa: « Wɛy mpem abɛ iköön akyɛɛr.
Làsi làkwikilà amu Nzam, làsi làkwinkilà sye amu
mɛ. 2 U ndwà a Taaràmɛ ikal byà mbɔɔn. Kya ilàkɔɔn
akal abwɛy, mɛ in'làlakyään anki: Mɛ amàkàlalöön ikal.
3 Umpal in'sàkyà mɛ mukàlalöön ikal, mɛ insàfyefurà
muyàlawal, ntɔn ikal in'wà mɛ, bɛ sye làkäl paa. 4
Mɛ, ntsü in'kyà mɛ, bɛ làkyàyöb mbwo. » 5 Tuma
kàtɛn a nde naa: « Mwol, bi iyöb anki mper akyà
ngye. Bi ban'kwo muyöb aben mbwo a ya? » 6 Yɛsu
kun'fuur naa: « Mɛ, mɛ in'wà mbwo, ndandaa anà
möö. Mbuur ukwo anki mukyà akà Taa ukɔɔn alyaaŋ
u mbwo amɛ. 7 Ilàkal naa bɛ lan'yöb, bɛ làlàyöb sye
Taaràmɛ. Fà apanà, bɛ làmun'yöb, bɛ làmun'man. » 8
Filipo kàtɛn a nde naa: « Mwol, iswɛŋ Taa, waa ya
ikwo akà bi. » 9 Yɛsu kun'fuur naa: « Filipo, mɛ an'kal
anà bɛ taaŋ mbɔɔn, wɛɛ ngye ŋàtan'yöb anki? Mbuur
kàman'man, kan'man Taa. Ntɔn nkye an'tɛn ngye naa:
"Iswɛŋ Taa"? 10 Làsi làkwikilà naa mɛ in'wà amu Taa,
naa nde wà amu mɛ. Ndaa in'fàtɛn mɛ a bɛ banswà, kà
mɛ ŋakwo in'fàbɔn anki, Taa awà amu mɛ afàkyer
isal ande ŋakwo. 11 Làsi làkwikilà naa mɛ in'wà amu
Taa, naa Taa wà amu mɛ. Naa tɛy, làsi làkwikilà ntɔn
isal abi. 12 Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään: mbuur
awe anà làkwikilà amu mɛ, nde sye, nde asàkyer
isal in'fàkyer mɛ. Nde asàkyer byàŋàsöön, ntɔn mɛ
in'wàmukyà akà Taa. 13 Undiir wanswà làsàlɔm bɛ
kà ikɔb amɛ, mɛ in'kyer asàkyer wa, ntɔn Taa uwɛl
làkoo amu Mwan. 14 Isàkal naa bɛ lan'lɔm undiir
mwɛy kà ikɔb amɛ, mɛ, mɛ in'kyer asàkyer wa. 15 «
Isàkal naa bɛ làman'kwen, bɛ làsàsyääl nswɛɛŋ amɛ.
16 Waa mɛ, mɛ in'sàbɔɔn Taa, waa nde usàlatööm
un'lɛɛl asin ntɔn nde ukäl anà bɛ ilä byanswà: (aiōn
g165) 17 Dweelà a ndandaa mpa ban'kwo baar a mɛɛn
muwal, ntɔn ba bun'manà anki, ba bun'yöb anki.
Wɛɛ bɛ, bɛ làkyun'yöb, ntɔn nde wà apà bɛ, anà nde
asakalà amu bɛ mbul a in'tye. 18 Mɛ in'sàlawɛy anki
asànaa itii, mɛ in'kyer asàfyefurà akà bɛ. 19 Yan'saal
ikikye, baar a mɛɛn bàsan'man anki, wɛɛ bɛ, bɛ làkyer
asan'man ntɔn mɛ in'wà wàmöö anà bɛ, bɛ làsàkal

bàmöö sye. 20 Kà ilä akin, bɛ làsàyöb naa mɛ in'wà
amu Taaràmɛ, naa bɛ làbà amu mɛ anà mɛ in'wà amu
bɛ. 21 « Mbuur awe anà nswɛɛŋ amɛ anà afàsyääl ya,
wawun mbuur afan'kwen. Kyeka mbuur afan'kwen,
Taa asàkyer un'kwen, mɛ sye in'kyer asun'kwen, waa
mɛ ŋakwo in'sàmɛnà akà nde. » 22 Yudasi - kà Yudas
mwan a Isikalyɔt anki - kun'fuul naa: « Mwol, ya yà
aben naa ngye akyer asyemɛɛy akà bi, wɛɛ kà akà
baar a mɛɛn mà anki? » 23 Yɛsu kun'fuur naa: « Isàkal
naa mbuur mwɛy kàman'kwen, nde asàkaar ndaa
amɛ, Taaràmɛ akyer asun'kwen. Bi isàyà akà nde, waa
isàbwaay amu nde. 24 Mbuur mpa kan'kwen, ufàkyey
anki ndaa amɛ. Ndaa lan'wem bɛ yi, kàyan'fà akà mɛ
anki, wɛɛ yà Taa mbuur kan'töm. 25 Indiir abi, mɛ bya
amàlakyään utaaŋ in'wà mɛ anà bɛ. 26 Dweelà In'kyɛɛl,
un'lɛɛl, usàtɔm Taa kà ikɔb amɛ, nde asàlalɔŋ indiir
byanswà, waa usàlayɔɔb ndaa yanswà kàtɛn mɛ a bɛ.
27 « Mɛ amàsàlawɛy duu, mɛ amàlapà duu amɛ. Mɛ la
alapà anki asànaa bàfàpà baar a mɛɛn. Wɛy mpem a
bɛ iköön akyɛɛr, iköön atɛɛr. 28 Bɛ làkyàwem, mɛ kàtɛn
a bɛ naa: "Mɛ an'kyà anà mɛ in'kyer asàfyefurà akà
bɛ". Yàlàkal naa bɛ làfàkyer an'kwen, bɛ làlàkal unsà
un'sak ntɔn in'kyà mɛ akà Taa, ntɔn Taa kàman'söön.
29 Mɛ amàlawey indiir abi apanà, kusà a bya muyà,
ntɔn umpal isàyà bya, waa bɛ làsàsà làkwikilà. 30 Mɛ
in'sàfàyääm anki mbɔɔn anà bɛ, ntɔn mfum a mɛɛn
mà wàmuyà. Itàkal abun, nde iköb mwɛy kyatɛy udu a
mɛ, 31 wɛɛ, ntɔn naa mɛɛn màyöb naa mɛ in'kwen
Taa, anà mɛ in'fàkyer nswɛɛŋ kan'pɛ Taa. Làmbarà,
tsweenà!

15 « Mɛ, mɛ in'wà un'te a vin a ndandaa, Taaràmɛ
wà ŋawa. 2 Nde afàtsul kɔkà lanswà alà amu mɛ
anà mpa làfàtwà, wɛɛ nde afàsaal la akwà làfàtwà,
ntɔn la làbör mbɛŋ asin mbɔɔn. 3 Bɛ, bɛ làbà aŋàpɔŋà
itaan ntɔn ndaa kàlakyään mɛ. 4 Làkäl amu mɛ, asànaa
in'wà mɛ amu bɛ. Akà kɔkà làmwɛy làkwe anki mubɔr
mbɛŋ la ŋakwo isàkal naa la kà là aŋànääm anki a
mbiim a un'te, itàkal bɛ sye, bɛ làkwo anki mubɔr
mbɛŋ, isàkal naa bɛ, bɛ làbà anki amu mɛ. 5 Mɛ, mɛ
in'wà mbiim a un'te a vin, bɛ, bɛ làbà an'kɔkà. Mbuur
awà amu mɛ, anà mɛ amu nde, nde afàbɔr mbɛŋ
mbɔɔn. Ntɔn bɛ, bɛ làkwe anki mukyer akà undiir
mwɛy ukɔɔn mɛ. 6 Mbuur mpa awà amu mɛ, nde
wàŋàpiy u nsà, asànaa kɔkà, laa uyɔm nde. An'kɔkà
aŋàyɔm bàkyer afàköŋà, bàtɔɔm u mbaa, waa ma
ikuŋà. 7 Isàkal naa bɛ, bɛ làbà amu mɛ, ndaa amɛ sye
yà amu bɛ, bɛ làsàlɔm undiir wanswà làsàkwen bɛ,
bɛ làsàwal wa. 8 Ndaa ifàpà Taaràmɛ làkoo yà naa
bɛ làbör mbɛŋ mbɔɔn, waa bɛ làsàkal alɔŋki amɛ. 9
Abun, asànaa kan'kwen Taa, mɛ sye amàlakwen. Làkäl
uboo a ukwen amɛ. 10 Isàkal naa bɛ làfàsyääl nswɛɛŋ
amɛ, bɛ làbà uboo a ukwen amɛ, asànaa kàkwey mɛ
nswɛɛŋ a Taaràmɛ, mɛ in'wà uboo a ukwen ande. »
11 « An'tɛn mɛ a bɛ abà, ntɔn un'sak amɛ ukäl uboo
abɛ, anà wa sye ukäl wàŋàkwo. 12 Le nswɛɛŋ amɛ ayi:
làkwen bɛ a bɛ asànaa in'fàlakwen mɛ. 13 Kà we anà
mbuur mwɛy anki awe anà ukwen a kölàköl isàkɔɔn
akal asànaa mukɔɔb möö ande ntɔn asam ande. 14 Bɛ
làbasam amɛ isàkal naa bɛ làfàkyer indiir in'fàlàswaŋ
mɛ. 15 Mɛ alàbel anki asyääl, ntɔn un'syääl uyöb
anki ayufàkyer nkum ande. Wɛɛ mɛ, mɛ alabel asam,
ntɔn ndaa yanswà kàwem mɛ akà Taaràmɛ, mɛ ya
akyàlaswaŋ. 16 Kà bɛ anki lan'söölɛ, mɛ kàlasööl, mɛ
kàlasi ntɔn bɛ làkyen, làbör mbɛŋ, waa mbɛŋ abɛ ilam.
Abun, undiir wanswà làsàlɔm bɛ akà Taa kikɔb amɛ,
nde akyer asàlapà wa. 17 Undiir alàswaŋ mɛ awà:
làkwen bɛ a bɛ. » 18 « Isàkal naa mɛɛn mà màmàlayiiŋ,
làyöb naa mɛ in'wà mbuur atàtwɛb kàyiiŋ ma. 19
Ilàkal naa bɛ làkäl baar a mɛɛn, mɛɛn ikyer alàlakwen
ntɔn bɛ làbà baar ama. Wɛɛ bɛ kà làbà baar ande
anki: ntɔn kàlasi mɛ ukɔl, undiir awun mɛɛn màlayiiŋ
ma. 20 Làyɔbà ndaa kàlakyään mɛ: "Un'lɔŋki ukwe
anki ulyaŋ un'lɔɔŋ ande." Isàkal naa ba mɛ ban'mɛɛy
nkwaaŋ, ba bɛ sye bàsàlamɛɛy nkwaaŋ. Isàkal naa ba
bàkäär ndaa amɛ, ba bàsàkaar sye yàbɛ. 21 Wɛɛ indiir
abi byanswà ba bàsàlakyer ntɔn ikɔb amɛ, ntɔn ba
bàyöb anki mbuur kan'töm. 22 Ilàkal naa mɛ in'köön
ayà anà in'köön akakyään, ba bàlàkal anki anà man'be.
Wɛɛ apanà, ba undiir afàkur watɛy ntɔn man'be aba.
23 Mbuur kàman'yiiŋ, nde kan'yiiŋ sye Taaràmɛ. 24
Ilàkal naa mɛ in'köön akàkyer isal abi uboboo a ba, isal
mpa kàkwe mbuur asin mukyer, ba bàlàkal anki anà
man'be. Apanà ba bàkyàman bya, wɛɛ ba bàmufiyiiŋ,
mɛ anà Taaràmɛ. 25 Wɛɛ ya yà ntɔn ndaa bàsön uboo
un'kɔɔn aba ikwe: "Ba ban'yiiŋ abunàbun." » 26 «
Mpal usàyà un'lɛɛl in'sàlatööm mɛ kà ikɔb a Taa,
Dweelà a ndandaa lan'fà akà Taa, nde asan'tɛɛl imbäl.
27 Anà bɛ sye, bɛ làsan'tɛɛl imbäl, ntɔn bɛ làbà anà mɛ
fà nsɛmà. »

16 « Kàlakyään mɛ indiir abi, ntɔn bɛ làköön abwiy
làkwikilà abɛ. 2 Bàkyer asàlaböŋ u ndwà a nköŋ
a Ayudà. Yumwɛy ayi: taaŋ làmuyà, mbuur asàladwa

asàsi naa nde wàmupà ibɔɔn akà Nzam. 3 Bàsàkyer
ba abà, ntɔn ba bàyöb anki itàkal Taa, itàkal mɛ.
4 Wɛɛ kàlayäm mɛ indiir abi, ntɔn umpal làsàkwo
taaŋ, bɛ, bɛ làsàyɔbà naa mɛ, mɛ kàkyàlayäm ya. «
Mɛɛ ya kàlasam anki fà nsɛmà, ntɔn mɛ kàkälà anà
bɛ. 5 Apanà, mɛ in'wàmukyà akà mbuur kan'töm,
wɛɛ akà mwɛy uboo a bɛ kan'fuul anki naa: "Ngye
ken akyà?" 6 Wɛɛ, ntɔn amàlasam mɛ abà, undiir
awun mpem abɛ yan'yɔl ya a ngyɛb. 7 Mpalabà, mɛ
amàlasam ubwaŋàbwaŋ: yan'söön mfun akà bɛ naa
mɛ, mɛ in'kyen. Wɛɛ kya mɛ impàkyà anki, un'lɛɛl
akwà alàyà mukàlabay, uyàfàyà anki akà bɛ. Wɛɛ isàkal
naa mɛ an'kyà, mɛ in'kyer asàlatööm awà. 8 Waa
mpal usàyà nde, nde asàswaŋ ubwaŋàbwaŋ muyöb
man'be aba, balàbal anà nsaŋ a Nzam. 9 U ndaa iler
man'be, ntɔn ba bàfàsà anki làkwikilà amu mɛ, 10
u ndaa iler balàbal, ntɔn mɛ in'kyà akà Taa anà bɛ
làfàsan'man anki, 11 u ndaa iler nsaŋ, mfum afàyaal
mɛɛn bàyun'tsüül nsaŋ. » 12 « Mɛ, mɛ in'we anà
indiir mbɔɔn mukàlasam, wɛɛ papanà bɛ làkwo anki
mukaar bya u mpem abɛ. 13 Utaaŋ usàyà Dweelà
a ndandaa, nde asàlatwaal unsà ndandaa yanswà.
Ntɔn nde usàtɛn anki kà ukwen ande ŋakwo, nde
asàtɛn ndaa yanswà usàwem nde anà asàkyään ndaa
yanswà isàyà. 14 Nde asan'sà làkoo, ntɔn nde asàwal
ndaa amɛ, waa usàlakyään ya. 15 Indiir byanswà abyà
byàtaa, bya sye byà byàmɛ. Undiir awun in'tɛn mɛ
naa Dweelà asàwal unsà byàmɛ, waa usàlakyään bya.
16 « Itaan a mbɔɔn tɛy, bɛ làsàfan'man anki, apan sye,
ungö a taaŋ ikikye, bɛ làkyer asàfan'man. » 17 Apan,
amwɛy uboo a alɔŋki ande bàtɛɛnà ba a ba naa: «
Ininà nde ukwen mutɛn a bi naa: "Itaan a mbɔɔn tɛy,
bɛ làfàsan'man anki, apan sye, ungö a taaŋ ikikye,
làkyer afàsan'man", anà sye: "Ntɔn mɛ in'kyà akà
Taa"? 18 "Taaŋ ikikye" utɛɛnà nde ikaswaŋà aben? Bi
ikayöbà anki naa ininà nde utɛɛnà! » 19 Yɛsu kàyöb
nde naa ba bàkwen mukun'fuul, waa kàtɛn a ba naa: «
Bɛ làbàmuleŋ uboo a bɛ muyöb naa mɛ ininà in'kwen
mutɛn: "Itaan a mbɔɔn tɛy, bɛ làfàsan'man anki, apan
sye, ungö a taaŋ ikikye, bɛ làkyer afàsan'man." 20
Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään, bɛ, bɛ làkyer asàlel
anà làsàsà un'saabà, mpal isàkal mɛɛn musaŋ. Bɛ
làsàkal u ngyɛb, wɛɛ ngyɛb abɛ isàbulà un'sak. 21
Umpal ufàkal un'kaar anà in'swaŋ, mpem ande ifàkal
udu udu ntɔn taaŋ ande lan'kwo. Wɛɛ isàkal naa nde
kan'bɔr, nde afàdiimà usaay abà banswà, waa usaŋ
ntɔn kan'bɔr nde mwan. 22 Lalan ŋàbawà bɛ làbà u
ngyɛb mbɔɔn. Wɛɛ mɛ, mɛ in'kyer afàsàlaman, mpem
abɛ isàkal unsà un'sak, mbuur asàladuum wa watɛy.
23 « Abun, ilä akin, akà undiir mwɛy bɛ làfàsan'fuul
anki. Ndandaa, ndandaa, mɛ alàkyään, undiir wanswà
làsàlɔm bɛ akà Taa, nde akyer asàlapà wa kà ikɔb amɛ.
24 Tii apanà, akà undiir mwɛy bɛ ŋàtàlɔm anki kà ikɔb
amɛ. Làlɔ̈m, waa bɛ làsàwal, ntɔn un'sak abɛ ukàl
wàŋàkwo. » 25 « Indiir abi mɛ kàtɛn a bɛ unsà nsim.
Taaŋ làmuyà, alà mpa in'fàsàlasam mɛ abà, wɛɛ alà
in'sàlakyään mɛ kà imɛɛy ndaa iler Taa. 26 Ilä akin,
bɛ làsàlɔm akà Taa kà ikɔb amɛ, mɛ in'tɛn anki naa
mɛ in'sàlalööm akà Taa, 27 ntɔn Taa akyàlakwen nde
ŋakwo, ntɔn lan'kwen bɛ anà làsi bɛ làkwikilà naa mɛ
kàfü akà Nzam. 28 Mɛ, mɛ kàtoo amu Taa, waa mɛ
kàyi u mɛɛn. Apanà, mɛ in'wàmulwomà u mɛɛn anà
mufurà akà Taa. » 29 Alɔŋki bàtɛn a nde naa: « Le,
apanà ngye an'tɛn kà imɛɛy, ukɔɔn asyääl nsim. 30
Apanà bi kan'yöb naa ngye ayöb indiir byanswà, anà
ngye mfun yatɛy naa mbuur kafuul ndaa. Undiir awun
waa bi kan'sà làkwikilà naa ngye an'fà akà Nzam. » 31
Yɛsu kafuur naa: « Nkye apanà bɛ lan'sà làkwikilà? 32
Le, taaŋ làmuyà, apanà la lan'kwo, alà làsàtà bɛ upay,
mbuur mbuur a mbwo ande, làsan'wɛy bɛ aŋàyen.
Wɛɛ mɛ kà in'wà aŋàyen anki, ntɔn Taa wà anà mɛ. 33
Amàlakyään mɛ indiir abi ntɔn bɛ làkäl anà duu amu
mɛ. Bɛ làbà uboo a lingyoomà u mɛɛn mà. Wɛɛ làkäl
anà un'kanà, mɛ, mɛ mɛɛn akyun'wal iböŋ! »

17 Ungö kàtɛn nde abà, Yɛsu kàler u du, waa kàtɛn
naa: « Taa, taaŋ lan'kwo, mɛɛy làkoo a Mwan
angye, ntɔn nde sye umɛɛy làkoo angye. 2 Ngye
kun'pɛ ikɔ̈b udu a baar banswà, ntɔn nde upɛ mɔ̈ö
a mbul a in'tye akà baar kun'pɛ ngye. (aiōnios g166) 3
Wɛɛ mɔ̈ö a mbul a in'tye wà naa ba bàyöb ngye mpɛl,
Nzam a ndandaa, anà bàyöb Yɛsu Klistɔ, awà kàtöm
ngye. (aiōnios g166) 4 Mɛ, mɛ kàkyapà làkoo u mɛɛn. Mɛ
akyàmay isal akyan'pɛ ngye mukyer. 5 Apanà, ngye,
Taa, mpɛ làkoo akwà kàkäl mɛ alà akà ngye, kusà
mɛɛn mukal. 6 Mɛ, mɛ ngye akyamɛɛy akà baar akwà
kàtwey ngye u mɛɛn ntɔn mukan'pà. Ba bàkäl bàngye,
waa ngye kan'mpɛ abà, waa ba bàkäär ndaa angye.
7 Apanà, ba ban'yöb naa indiir byanswà kan'mpɛ
ngye, byan'fà akà ngye. 8 Ntɔn mɛ ba kapɛ ndaa
kan'mpɛ ngye. Ba ya bàkyàwal. Ba bàkyàyöb ndandaa
naa mɛ kàtoo amu ngye, waa ba bàsi làkwikilà naa
ngye kan'töm. » 9 « Ngyamàkà amɛ yà ntɔn ba. Mɛ
in'yamà anki ntɔn mɛɛn, wɛɛ ntɔn baar kan'pɛ ngye,

ntɔn ba bà bàngye. 10 Indiir byanswà in'wà mɛ abyà,
byà byàngye. Indiir awà ngye abyà, byà byàmɛ. Mɛ
kàwɛl làkoo amu ba. 11 Mɛ in'fàkal anki u mɛɛn,
wɛɛ ba, ba bà u mɛɛn. Mɛ in'wàmukyà akà ngye. Taa
In'kyɛɛl, aler unsà ikɔb a ikɔb angye, ikɔb akwà kan'pɛ
ngye, ntɔn ba bàkäl mwɛy asànaa ibà bi mwɛy. 12
Umpal kàkäl mɛ anà ba, mɛ, mɛ ba kàfalerà kà ikɔb
a ikɔb angye kan'pɛ ngye. Mɛ ba afàkyer atii, lalan,
akà umwɛy kàdiimà anki, nà mwan aŋàdiimà mbwo,
ntɔn Ndaa Aŋàsɔn ikwe. 13 Apanà, mɛ in'kyà akà
ngye. Indiir abi mɛ an'tɛn umpal in'wà mɛ u mɛɛn,
ntɔn ba bàkäl anà un'sak amɛ u mpem aba, un'sak
wàŋàkwo. 14 Mɛ, mɛ kapɛ ndaa angye, baar a mɛɛn
bàkyer ayiiŋ, ntɔn ba kà bà baar a mɛɛn anki, asànaa
mɛ mpa in'wà mɛ wàmɛɛn. 15 Mɛ, mɛ in'löm anki naa
ngye alwom u mɛɛn, wɛɛ mukatii ntɔn Ŋube. 16 Ba
kà baar a mɛɛn anki, asànaa mpa in'wà mɛ mbuur a
mɛɛn. 17 Asi ukɔl ntɔn ngye u mbwo a ndandaa: ndaa
angye yà ndandaa. 18 Asànaa kan'töm ngye u mɛɛn,
mɛ sye ba amatɔm u mɛɛn. 19 Mɛ anˈsà ndür amɛ
ŋakwo akà ngye ntɔn ba, ntɔn ba sye bàkäl bàngye
ndandaa. » 20 « Mɛ in'yamà anki ntɔn ba mpɛl, wɛɛ
sye ntɔn baar abà bàsàsà làkwikilà aba amu mɛ u
mbwo a an'lɔɔŋ aba. 21 Wɛy ba banswà bàkäl mwɛy,
asànaa ngye, Taa, ngye awà amu mɛ anà mɛ in'wà
amu ngye, wɛy ba sye bàkäl mwɛy amu bi, ntɔn mɛɛn
màyöb naa ngye kan'töm. 22 Mɛ, mɛ ba akyapà làkoo
kan'pɛ ngye, ntɔn ba bàkäl mwɛy, asànaa naa bi ibà bi
mwɛy: 23 mɛ amu ba, ngye amu mɛ, ntɔn ba bàkäl
bàŋakwo mwɛy, waa mɛɛn màyöb naa ngye kan'töm,
naa ngye ba akyakwen asànaa kan'kwen ngye. 24 Taa,
mɛ in'kwen naa ikal in'wà mɛ, ba sye bàkäl paa, anà
ba bàmɛn làkoo kan'pɛ ngye kusà a nkyeer a mɛɛn. 25
Taa a balàbal, mpal mpa mayöb mɛɛn, wɛɛ mɛ, mɛ
kàkyayöb, ba abà bàkyàyöb naa ngye kan'töm. 26 Mɛ
kàkyer naa ba bàyöb ikɔb angye, mɛ in'yàfàkyer naa
ba bàyöb kya, ntɔn ukwen kan'kwen ngye bàkäl amu
ba, anà mɛ in'käl amu ba. »

18 Ungö mutɛn abà, Yɛsu kàkyen anà alɔŋki ande
u sim a un'lwɛy bàfàbel Sɛdrɔn. Akun làkäl anà
làpaŋ làmwɛy, waa kàkàbilà kwo anà alɔŋki ande. 2
Kyekà Yudasi, mbuur kun'yälà, kàkyàyöb ikal aki, ntɔn
Yɛsu kàfakyeenà kwo mbalà mbɔɔn anà alɔŋki ande.
3 Nde kàkäl kusà a un'lwaŋ a aŋità bun'pɛ andweer
a angaŋ anà Amfarisi, waa kàbilà u làpaŋ anà isüü
a mbaa, anà mwinà anà an'tà. 4 Apan, Yɛsu kàyöb
indiir byanswà byun'yeel, nde kàkyen mper akà ba,
anà kafuul naa: « Nà bɛ làyileŋ? » 5 Ba bun'fuur naa:
« Yɛsu, un'nsi Nasàlɛr. » Yɛsu kàtɛn a ba naa: « Mɛ
awà. » Kyekà, uboo a ba, Yudasi, mbuur kun'yälà,
kàkäl mwo. 6 Umpal kàtɛn Yɛsu a ba naa: « Mɛ awà »,
ba bàfurà lingö, waa bàbü u mɛɛn. 7 Yɛsu kàfafuul
naa: « Nà bɛ làyileŋ? » Ba naa: « Yɛsu, un'nsi Nasàlɛr.
» 8 Yɛsu kafuur naa: « Mɛ in'kyàtɛn a bɛ, mɛ awà.
Isàkal naa bɛ mɛ làyileŋ, abun lawɛy baar bumwɛy bà
bàkyen kàba. » 9 Abun yàlàkwo ndaa kàtɛn Yɛsu naa:
« Uboo a baar kan'pɛ ngye, mɛ akà umwɛy kàpiy anki.
» 10 Apan, Simɔn Petɔlà kàkäl anà kɔm, nde kàswam
la kà inkwà, kàkäm la un'tsüüŋ a undweer a angaŋ,
waa la lun'ywaaŋ tsü là ibaal. Un'tsüüŋ awà ikɔb ande
kyàkäl Malkusu. 11 Wɛɛ Yɛsu waa kàtɛn a Petɔlà naa: «
Fuur kɔm angye uboo a inkwà a la. Nkye mɛ in'sànwà
anki kɔɔb kan'pɛ Taa munwà? » 12 Apan, iköŋ a aŋità
anà mfum aba, anà aleer a amfum a Ayudà, bàkör
Yɛsu, waa bun'läl in'siŋ. 13 Ba bàtun'syen akà An.
Nde kàkäl ukwà a Kayifa, undweer a angaŋ u mbul
awun. 14 Kyekà Kayifa awà, wà mbuur kàpɛ amfum a
Ayudà lwɛŋ naa: « Yà mfun naa mbuur mwɛy ukü
ntɔn un'sɛŋ a baar. » 15 Simɔn Petɔlà anà un'lɔŋki
wumwɛy bàyilabà Yɛsu. Undweer a Angaŋ kàkyun'yöb
un'lɔŋki awà. Nde kàbilà mbwo mwɛy anà Yɛsu u
làpaŋ a undweer a angaŋ. 16 Simɔn Petɔlà kàkäl u
nsà, tsütsü a munàmbwo. Abun, un'lɔŋki awà kàyöb
Undweer a Angaŋ, kàyàtoo nde, kàyäm a un'kaar
kàkäl un'leer a munàmbwo, waa nde kàbiil Petɔlà. 17
Apan, un'syääl a un'kaar, un'leer a munàmbwo, kàtɛn
a Petɔlà naa: « Nkye ngye, ngye sye kawumwɛy anki
uboo a alɔŋki a mbuur awunà? » Petɔlà kun'fuur naa:
« Aay, kà mɛ anki. » 18 Asyääl anà aleer bàyöbà böl a
mbaa a an'kal, waa bàyörà ya, ntɔn mpye yàkyer akal.
Petɔlà sye kàkäl paa muywar mbaa anà ba. 19 Apan,
un'dweer a angaŋ kàfuul Yɛsu unsà ndaa iler alɔŋki
anà an'lɔɔŋ ande. 20 Yɛsu kun'fuur naa: « Mɛ, mɛ
kàtɛɛnà kimɛɛy akà baar. Taaŋ lanswà, mɛ kàyilɔɔŋà u
ndwà a nköŋ a Ayudà anà u ndwà a Nzam, ikal bàfàköŋ
Ayudà banswà. Akundiir mwɛy wàŋàyee kàtɛn mɛ
watɛy. 21 Ntɔn nkye an'fuulà ngye? Fuul baar bàwem
ndaa kàtɛn mɛ, ba bàkyàyöb ubwaŋàbwaŋ ndaa kàtɛn
mɛ! » 22 Umwɛy uboo a aleer bàkäl paa, umpal kàwem
nde mfuur a Yɛsu ayi, waa kun'käm mbar, anà mutɛn
naa: « Nkye ngye undweer a angaŋ un'fuur abwɛy? »
23 Yɛsu kun'fuur naa: « Isàkal naa mɛ an'tɛn ube, swaŋ
ba. Isàkal naa mɛ an'tɛn ubwaŋ, ntɔn nkye aman'kam

ngye mbar? » 24 Apan, An kun'töm wàŋàbäm in'siŋ
akun'dweer a angaŋ Kayifa. 25 Utaaŋ nsil alan, Simən
Petɔlà kàkälà paa, wàmuywar mbaa. Ba bun'fuul naa:
« Nkye ngye sye awumwɛy uboo a alɔŋki ande? »
Petɔlà waa kàtön: « Ŋaa, kà mɛ anki. » 26 Umwɛy
uboo a asyääl a undweer a angaŋ, un'tɔŋ a mbuur
awà kàywaaŋ Petɔlà tsü ande, kàtɛn naa: « Nkye mɛ
kamɛn anki anà nde uboo a làpaŋ? » 27 Wɛɛ Petɔlà
waa kàfun'tən. Utaaŋ nsil alan, nkɔɔ mwɛy waa kàbel.
28 Apan, ba bàsyen Yɛsu u ndwà a kuvɛrnöör fà ndwà a
Kayifa. Yàkäl ututu. Baar bun'twäl bàkyer atən mubilà
u ndwà a kuvɛrnöör, ntən mukɔən asà ndür aba làbiin
anà ba bàdi Pak. 29 Abun, kuvɛrnöör Pilatu kàyaman u
nsà, waa kafuul naa: « Undiir nà lan'füün bɛ mbuur
wà? » 30 Ba bun'fuur naa: « Ilàkal naa mbuur awà
uköön akyer ube, bi ilatwääl awà anki. » 31 Abun,
Pilatu kàtɛn a ba naa: « Lun'wɛl, lun'tsüül nsaŋ bɛ
ŋakwo unsà un'kɔən abɛ. » Ba bun'fuur naa: « Bi iköb
mutsüül mbuur mbar a ukwà kyatɛy. » 32 Kyakin,
yàkwe ndaa kàtɛn Yɛsu muswaŋ naa nde kàlàkwà
aben. 33 Apan, Pilatu kàfurà u ndwà, waa kàswɛŋ naa
bun'twääl Yɛsu. Nde kun'fuul naa: « Nkye ngye, ngye
awà mfum a Ayudà? » 34 Yɛsu kàfuur naa: « Nkye
ngye an'tɛn unsà an'kyän angye ŋakwo lɛɛ baar asin
bàmakyään ntən mɛ? » 35 Pilatu kàfuur naa: « Nkye
mɛ, mɛ in'wà Un'yudà? Baar a nsi angye anà amfum
a angaŋ bàmayälà akà mɛ! Ininà ngye an'kyer? » 36
Yɛsu kàfuur naa: « Imwol amɛ kà kyà mɛɛn mà tɛy.
Ilàkal naa kya ikäl kyà mɛɛn mà, asyääl amɛ bàlàkyer
an'nwään naa bàkɔən an'yälà akamfum a Ayudà. Ŋaa,
imwol amɛ kà kyà mɛɛn mà anki. » 37 Apan, Pilatu
kàtɛn a nde naa: « Iswaŋà naa ngye awà mfum? »
Yɛsu kun'fuur naa: « Ngye an'tɛn ngye ŋakwo naa
mɛ in'wà mfum. Mɛ, bàkyer an'bər, waa mɛ kàyi u
mɛɛn ntən mutà imbäl akà ndandaa. Mbuur wanswà
awunsà ndandaa afàwem ndaa amɛ. » – 38 Pilatu
kun'fuul naa: « Ndandaa ininà? » Ungö a ngɔk ayi,
Pilatu kàfàkàman amfum a Ayudà u nsà, waa kàtɛn a
ba naa: « Mɛ akà undiir in'mɛn anki kan'kwo mutsüül
mbuur wà mbar a ukwà. 39 Wɛɛ asànaa akyà kya ifà
abɛ naa mɛ alàwɛɛy mbuur mwɛy kun'kyəm a Pak,
nkye bɛ làkyàkwen naa mɛ in'wɛy mfum a Ayudà? »
40 Apan ba banswà bàfàsà in'kwɛŋ: « Ŋaa, kà nde tɛy,
wɛɛ Banabasi! » Kyekà, Banabasi awà kàkäl un'dwää
baar.

19 Apan, Pilatu kàswɛŋ mutwal Yɛsu anà
mukun'kam an'füm. 2 Aŋità bàtöŋ nkar a
nsyeenà, waa bun'bwä ya kun'tswe. Ba bun'bwä sye
kàzak a tsöö. 3 Ba bàsinà tsütsü apà nde, waa bàtɛɛnà
naa: « Mfum a Ayudà, mbər angye! » Ba bun'kämà
mbar. 4 Pilatu kàkyer afàtoo, waa kàtɛn a amfum a
Ayudà naa: « Làler, mɛ in'kyer alatwääl awà u nsà: bɛ
làkyer ayöb naa mɛ in'mɛn anki ube kan'kyer nde.
» 5 Abun, Yɛsu kàyàtoo wàŋàbwaar nkar a nsyeenà
anà kàzak a tsöö. Pilatu kàtɛn a ba naa: « Le baal!
» 6 Pa bun'mɛn andweer a angaŋ anà aleer, ba bàsi
in'kwɛŋ: « Un'bɛɛrà u kulunsi! Un'bɛɛrà u kulunsi!
» Pilatu kàtɛn a ba naa: « Lun'wɛl anà lun'bɛɛrà bɛ
ŋakwo u kulunsi, wɛɛ akà mɛ, mɛ in'mɛn anki undiir
kan'kwo mukun'tsüül mbar a ukwà. » 7 Amfum a
Ayudà bun'fuur naa: « Bi iwe anà un'kɔən, mulab
un'kɔən awà, nde akyer akwà, ntən nde kàkyeyà uyəl
naa nde wà Mwan a Nzam. » 8 Mpal kàwem Pilatu
ndaa ayi, nde kàfàman bɔəmà mbɔən. 9 Nde kàfurà u
ndwà, waa kàfuul Yɛsu naa: « Ngye, ngye awà un'nsi
nà? » Wɛɛ Yɛsu kun'fuur anki akundiir. 10 Apan, Pilatu
kàtɛn a nde naa: « Ngye an'tən mukan'pà mfuur?
Nkye ngye ayöb anki naa mɛ, mɛ in'we anà iköb
mukawɛy itàkal mukabɛɛrà u kulunsi? » 11 Wɛɛ Yɛsu
kun'fuur naa: « Ngye iköb alàkal akyà anki, ilàkal naa
Nzam uköön akapà kya. Undiir awun, mbuur awà
kàman'yälà akà ngye, we anà man'be màŋàsöönà. »
12 Fà apan, Pilatu kàleŋà mukun'wɛy. Wɛɛ amfum a
Ayudà bàsi in'kwɛŋ: « Isàkal naa ngye amun'wɛy, ngye
kawà un'sam a Sɛzar anki! Mbuur wanswà afàkyey
uyəl naa nde wà mfum, nde kan'kyey naa nde wà
ŋankir a Sɛzar! » 13 Mpal kàwem Pilatu ndaa ayi, nde
kàsyen Yɛsu u nsà, kàbwaay u làbay a nsaŋ, kikal
bàfàbel naa « Plase pavɛ » - unsà ɛbɛlyɔ naa « Ngabàtà
». 14 Kya kyàkäl ilä mulöön un'kyəm a Pak u midi.
Pilatu kàtɛn a Ayudà naa: « Le mfum abɛ! » 15 Wɛɛ
ba bàsɛmà musà in'kwɛŋ: « Ukü! Ukü! Un'bɛɛrà u
kulunsi! » Pilatu kàfàtɛn a ba naa: « Nkye mɛ in'bɛɛrà
mfum abɛ u kulunsi? » Andweer a angaŋ bàfuur
naa: « Bi mfum asin watɛy, Sɛzar mpɛl. » 16 Apan
Pilatu wa kapɛ awà ntən bun'bɛɛrà u kulunsi. Apan ba
bàsyen Yɛsu. 17 Yɛsu kàyisyeenà kulunsi ande, nde
ŋakwo, nde kàtoo u nsà a bul ntən mukyà ikal akyà
bàfàbel naa « Bəl a un'tswe », unsà ɛbɛlyɔ bàfàbel «
Ngɔlɔngɔta ». 18 Akun ba bun'bɛɛrà u kulunsi anà
baar, baar böölˈ: mwɛy u kɔɔ a ibaal, mwey u kɔɔ a
ikaar, Yɛsu uboboo. 19 Pilatu kàsön isən udu a kilàbää,

waa kàbɛɛrà kya udu a kulunsi. Kya kyàkäl aŋàsön
naa: « Yɛsu un'nsi Nasàlɛr, mfum a Ayudà. » 20 Ayudà
mbɔɔn bàtäŋà isɔn abi, ntɔn ikal bàbɛɛrà Yɛsu u
kulunsi kyàkäl tsütsü a bul, anà isɔn bya sye bàsön
unsà ibɛlyɔ, unsà ilatɛ anà unsà ingɛlɛki. 21 Abun,
andweer a angaŋ a Ayudà bàtɛn a Pilatu naa: « Twon
an'sɔn naa "mfum a Ayudà", wɛɛ sɔn naa: "mbuur
wà kàkyey uyɔl naa nde kàkäl mfum a Ayudà." » 22
Pilatu kàfuur naa: « Ayan'sɔn mɛ, mɛ an'sɔn ya. »
23 Mpal ban'may aŋità mun'bɛɛrà Yɛsu u kulunsi,
ba bàwɛl ipfɛy ande, bàsi bya an'kab an'nà, mbuur
mbuur kàwɛl kab làmwɛy. Làsàsal nà kàzak ande. La
làkäl anki làŋàtsum: ipfɛy mwɛy fà du tii u ngyɛl. 24
Aŋità bàtɛɛnà ba a ba naa: « Wɛy bi iköön akaam kya,
wɛɛ bi itɔɔm löb, ntɔn muyöb naa nà awal kya. » Ntɔn
naa Ndaa Aŋàsɔn ikwe: « Ba bàsi ipfɛy amɛ an'kab anà
ba bàtɔɔm löb ntɔn kàzak amɛ. » Byabi indiir bàkyer
aŋità. 25 Baar bàkäl tsütsü a kulunsi anà Yɛsu babà:
ngwän, mpäänŋ a ngwän, Màlye un'kyay a Kɔlɔpasi,
anà Màlye un'nsi Makdalà. 26 Yɛsu kàmɛn nde ngwän
anà un'lɔŋki kàfakweenà nde ukɔl a nde, nde kàtɛn
a ngwän naa: « Un'kaar, le mwan angye wàbaal. »
27 Ungö waa kàtɛn a un'lɔŋki naa: « Le ngwa. » Fà
apan, un'lɔŋki kun'wɛl u ndwà ande. 28 Ungö a ndaa
ayi, nde kàyöb naa indiir byanswà byakyàkwo itaan,
ntɔn Ndaa Aŋàsɔn ikwe, Yɛsu kàtɛn naa: « Mfwää
yàman'kaar. » 29 Paa làkäl anà làbuuŋ aŋàyɔl a vin a
nyän, ba bàbäm ikaam a ipfɛy aŋànwɛmà unsà vin a
nyän alan u nswɛŋ a kɔkà a kite bàfàbel naa isɔp, waa
bun'bämà kya u mun. 30 Pa kànü nde vin a nyän alà,
nde kàtɛn naa: « Yanswà yan'kwo! » Abun, nde kàtsülà
un'tswe, waa kàfuur möö. 31 Kya kyàkäl ilä ayöŋà
un'kyɔm a saba. Ntɔn mukɔɔn awɛy ndom isinakalà
u kulunsi ilä a saba, ntɔn kya kyàkäl ilä a kölàköl,
amfum a Ayudà bàkàlɔm mbwo akà Pilatu ntɔn bàböölɔ
ya in'kɔl anà bàlwom ya. 32 Apan, aŋità bàböölɔ in'kɔl
a mbuur atàtwɛb anà myà mbuur wàyweel bàbɛɛrà u
kulunsi mbwo mwɛy a Yɛsu. 33 Mpal bàkɔlà ba apà
Yɛsu, ba bun'mɛn wàŋàkwà, waa mpa bun'böölɔ in'kɔl.
34 Wɛɛ umwɛy uboo a aŋità, kun'kül kwaŋ u bɛl a
nsyäärà, apan sye an'kil anà an'dà waa màyàtoo. 35
Mbuur kàmɛn ya, kàtɛ imbäl. Imbäl ande kyà ndandaa.
Nde, nde akyàyöb naa nde kan'tɛn ndandaa ntɔn
bɛ sye làsi làkwikilà. 36 Abun, indiir abi byàyi ntɔn
Ndaa Aŋàsɔn ikwe: « Bàsun'bɔɔl anki akun'kwo ande
mwɛy. » 37 Ntsü yumwɛy, Ndaa Aŋàsɔn itɛn naa: «
Ileer aba isàkal akà mbuur bàkül ba kwaŋ. » 38 Ungö
a indiir abi, un'lɔŋki a Yɛsu mwɛy ikɔb ande Yɔsɛfi,
un'nsi Alimatɛ, kàkyen akà Pilatu u nku, ntɔn bɔɔmà
a Ayudà, mulɔm mbwo mulwom ndom a Yɛsu. Pilatu
waa kàkyey. Abun, Yɔsɛfi kàkàlwom ya. 39 Nàkàdim
sye, mbuur akwà kàkyen mukàman Yɛsu u mpib,
kàtwäl isii an'kilɔ an'kwem an'tär mà may a usɔŋ mà
mir àŋàtüüb anà alɔwɛ. 40 Ba bàböölɔ bàwɛl ndom a
Yɛsu, bàläl ya ikaam a ipfɛy a linɔ, bàtyaŋ ya may a
usɔŋ, asànaa awà ifà a Ayudà bàfàdyee ba akü aba. 41
Kikal bàbɛɛrà Yɛsu u kulunsi làkäl anà làpaŋ. Uboo
a la màkäl anà an'dii akün, mpa amàŋàtàsà mbuur
akikikye. 42 Abun, ba Yɛsu bun'töl kwo, ntɔn ngyööŋ
a Ayudà anà an'dii sye màkäl tsütsü.

20 Ututu a ilä atàtwɛb kyà mpɔsà, u kilàpib, Màlye
un'nsi Makdalà kàkyen an'dii, waa kàmɛn nkɔŋ
yàŋàlwomà. 2 Apan, nde kàwurà ntiin, kàkàman Simɔn
Petɔlà anà un'lɔŋki kàfakweenà Yɛsu, waa kàtɛn a ba
naa: « Mwol bàkyun'lwom kan'dii, bi iyöb anki naa
bàmusà ken. » 3 Petɔlà anà un'lɔŋki wumwɛy waa
bàkyen an'dii. 4 Ba bàböölɔ bàwurà ntiin, wɛɛ un'lɔŋki
wumwɛy kàyiwurà aŋàlyaŋ Petɔlà, waa kàkàkɔlà
mbuur atàtwɛb kan'dii. 5 Nde kànyee ntɔn muler,
waa kàmɛn ikaam a ipfɛy a linɔ byàŋàtɔɔl u mɛɛn.
Wɛɛ nde kàbilà anki uboo a an'dii. 6 Simɔn Petɔlà
kàyun'labà nde, waa kàyàkɔlà sye. Nde kàbilà uboo a
an'dii, waa kàmɛn ikaam a ipfɛy byàŋàtɔɔl u mɛɛn,
7 anà ipfɛy bàfwe un'tswe a Yɛsu. Kya kyàkäl anki
ikal imwɛy anà ikaam a ipfɛy a linɔ, wɛɛ kya kyàkäl
kyàŋàbwɛlà, kyàŋàtɔɔl ikal asin. 8 Apan, un'lɔŋki
akwà kàkàkɔlà kusà kan'dii waa kabilà sye. Nde waa
kàmɛn, waa kàsi làkwikilà. 9 Ntɔn ba bàkäl aŋàtàyöb
anki Ndaa Aŋàsɔn ayà itɛɛnà naa Yɛsu kàkyer alàwiyà
uboo a akü. 10 Ungö apan, alɔŋki bàfurà ndwà aba. 11
Màlye kàkäl u nsà, tsütsü a an'dii, wàmulelà. Umpal
kàlelà nde, nde kànye ntɔn muler uboo a an'dii, 12
nde kàmɛn akyeey abööl bàkyàbwaar ipfɛy a pɛɛl,
bàŋàbwaay kikal bàtöl ndom a Yɛsu, mwɛy ntsü a
un'tswe, mwɛy ntsü a in'kɔl. 13 Akyeey bun'fuul
naa: « Un'kaar, ntɔn nkye alelà ngye? » Nde kafuur
naa: « Mwol amɛ bàmun'lwom, mɛ in'yöb anki naa
bun'si ken. » 14 Ungö mutɛn abà, nde kàler ungö,
waa kàmɛn Yɛsu kàkyàmbar paa, wɛɛ nde kàyöb anki
naa awunà nde. 15 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Un'kaar,
ntɔn nkye alelà ngye? Nà ngye aleŋà? » Wɛɛ nde
kàsii naa un'syääl a làpaŋ kàkäl, waa kàtɛn a nde
naa: « Mwol, isàkal naa ngye kun'lwom, nkyään, ngye

kun'si ken, waa mɛɛ in'kun'wal. » 16 Yɛsu kàtɛn a
nde naa: « Màlye! » Nde waa kàbulà, kun'fuur unsà
Ibɛlyɔ naa: « Rabuni! », iswaŋà naa « Un'lɔɔŋ ». 17
Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Twon aman'ba, ntɔn mɛ
ŋàtàbeenà anki akà Taaràmɛ. Wɛɛ kyen kakyään atɔŋ
amɛ naa mɛ an'beenà akà Taaràmɛ awà Taaràbɛ sye,
akà Nzam amɛ awà Nzam abɛ sye. » 18 Abun, Màlye
un'si Makdalà kàkyen akalɔŋki, waa kasam naa: « Mɛ,
mɛ an'man Mwol, le ndaa kan'kyään nde. » 19 Làsisye
a ilä nsil aki, ilä atàtwɛb kyà mpɔsà, alɔŋki bàkàköŋ u
ndwà, ibeenà byàkäl byàŋàdübà a in'kaŋàboo, ntɔn
ba bàtiinà bɔɔmà a amfum a Ayudà. Yɛsu waa kàyi,
kàmbär uboboo a ba, waa kàtɛn a ba naa: « Duu làkäl
anà bɛ! » 20 Ungö mutɛn abà, nde kamɛɛy an'kɔɔ
anà bɛl a nsyäärà ande. Alɔŋki banswà bàkäl unsà
un'sak muman Mwol. 21 Yɛsu kàfàtɛn a ba naa: «
Duu làkäl anà bɛ! Asànaa kan'töm Taa, mɛ, mɛ sye
amàlatɔm. » 22 Ungö a ndaa ayi, nde kafül un'swey,
waa kàtɛn a ba naa: « Làwɛl Dweelà In'kyɛɛl! 23 Akà
baar abà làsàdwääl bɛ nkul a man'be aba, ba bàsàwal
ndwääl a nkul. Wɛɛ akà baar mpa làsàdwääl bɛ nkul,
ba ya sye bàsàwal anki. » 24 Kyekà Tuma awà bàfàbel
Didimɔ, umwɛy uboo a Bàkwem Aŋiyweel kàkäl anki
anà ba umpal kàyi Yɛsu. 25 Abun, alɔŋki bumwɛy
bun'kyään naa: « Bi kan'man Mwol. » Wɛɛ nde kafuur
naa: « Isàkal naa mɛ in'mɛn anki idiim a in'sàmar
kan'kɔɔ ande, isàkal naa mɛ in'külà anki làpin amɛ
kikal a in'sàmar anà kɔɔ amɛ u bɛl a nsyäärà ande, mɛ
in'sà anki làkwikilà. » 26 Wɛɛ ungö a ilä naan, alɔŋki
bàfàköŋ u ndwà, Tuma kàkäl anà ba. Ibeenà byanswà
byàkäl byàŋàsà in'kaŋàboo. Yɛsu kàyi nde, kàmbär
uboboo a ba, waa kàtɛn a ba naa: « Duu làkäl anà bɛ! »
27 Ungö waa kàtɛn a Tuma naa: « Sin làpin angye pà,
ler an'kɔɔ amɛ. Sin sye kɔɔ angye, fwaar la u bɛl a
nsyäärà amɛ. Wɛy mukal un'syeel a mbaaŋ, wɛɛ bulà
aŋàlàkwikila! » 28 Tuma kun'fuur naa: « Mwol amɛ,
Nzam amɛ! » 29 Yɛsu kàtɛn a nde naa: « Nkye ntɔn
aman'man ngye, waa ngye an'sà làkwikilà? Un'sak
mbɔɔn akà baar mpa bàmɛn, waa bàsi làkwikilà! » 30
Yɛsu kàkyer idiim asin mbɔɔn u mii a alɔŋki ande
abyà mpa bàsön uboo a un'kaan awà. 31 Indiir abi
bàsön ntɔn bɛ làsi làkwikilà naa Yɛsu wà Klistɔ, Mwan
a Nzam, naa sye u mbwo a làkwikilà alà, bɛ làkäl anà
möö kikɔb ande.

21 Ungö a indiir abi, Yɛsu kàfàmɛnà akalɔŋki ande
kun'kɔɔl a ɛwà a Tibɛryade. Le, nde kàyàmɛnà
aben akà ba: 2 Simɔn Petɔlà, Tuma - bàfàbel naa
Didimɔ, Natanayɛl un'nsi Kana u Ngalilɛ, baan a
Zebeday anà alɔŋki böölbumwɛy bàkäl ikal imwɛy.
3 Simɔn Petɔlà kàtɛn a ba naa: « Mɛ, mɛ awin'kyà
in'kàlwab nsö. » Ba bàtɛn a nde naa: « Bi ikyà anà ngye!
» Laa bàtoo ba, bàbilà ba u bwaar, wɛɛ u mpib ayin, ba
akundiir bàsiim anki. 4 Taaŋ làkäl lan'tyà, Yɛsu kàkäl
aŋàmbar paa kun'kɔɔl a an'dà. Wɛɛ alɔŋki bàyöbà
anki naa awun Yɛsu kàkäl. 5 Apan, Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Baan amɛ, nkye bɛ làwe anà undiir adyà? » Ba
bun'fuur naa: « Ŋaa. » 6 Nde kàtɛn a ba naa: « Làtɔɔm
an'tɛy u kɔɔ a ibaal a bwaar, waa bɛ làyàman. » Abun,
waa ba bàtɔɔm ma, wɛɛ ba bàkwe anki munaan ma,
ntɔn nsö yàkäl mbɔɔn. 7 Apan, un'lɔŋki kàfakweenà
Yɛsu kàtɛn a Petɔlà naa: « Awà Mwol! » Pa kàwem
Petɔlà naa Mwol kàkäl, nde kàbwäär ipfɛy, ntɔn nde
kàkäl nsàpɔl, waa kàbü kan'dà. 8 Alɔŋki bumwɛy bàyi
anà bwaar, ntɔn munaan an'tɛy màkäl aŋàyɔl a nsö: ba
bàkäl anki kwɛl a nkankyel, isii a mɛtre nkam mwɛy. 9
Utaaŋ bàtɔlà ba u nkankyel, ba bàmɛn böl a an'kal a
mbaa anà nsö udu, anà mampà. 10 Yɛsu kàtɛn a ba
naa: « Làtwääl nsö yumwɛy uboo a nsö lan'siim bɛ. »
11 Simɔn Petɔlà kàbilà u bwaar, kànaan an'tɛy u mɛɛn,
ma màkäl aŋàyɔl a nsö an'köl an'köl: nkam mwɛy a
an'kwem an'tyeen aŋitär. Itàkal naa ya yàkäl un'kàbɔ,
an'tɛy màkaamà anki. 12 Yɛsu waa kabel: « Yää, làdi. »
Akà un'lɔŋki mwɛy kàkwe anki mukun'fuul naa: «
Ngye, ngye nà? » Ntɔn ba bàkiyöbà naa awà Mwol
kàkäl. 13 Abun Yɛsu kàsin nde, nde kàwɛl mampà anà
nsö, waa kakääb. 14 Ayi yàkäl mbalà yàtär ayà kàmɛnà
Yɛsu akalɔŋki ande, fà kàwiyà nde uboo a akü. 15
Ungö a udyà, Yɛsu kàfuul Simɔn Petɔlà naa: « Simɔn,
mwan a Ywan, nkye ngye akyan'kwen aŋàsöön baar
bà? » – Nde kàfuur naa: « Inye, Mwol, ngye akyàyöb
ngye ŋakwo naa mɛ in'kyakwen. » Apan Yɛsu kàtɛn
a nde naa: « Sey baan a in'kɔk amɛ. » 16 U mbalà
yàyweel, Yɛsu kun'fuul naa: « Simɔn, mwan a Ywan,
nkye ngye akyan'kwen? » Nde kàfuur naa: « Inye,
Mwol, ngye akyàyöb naa mɛ in'kyakwen. » Yɛsu kàtɛn
naa: « Kal nkyɛɛŋ a in'kɔk amɛ. » 17 U mbalà yàtär, nde
kàtɛn a nde naa: « Simɔn, mwan a Ywan, nkye ngye
akyan'kwen? » Petɔlà kàmɛn ngyɛb ntɔn kun'fuul
Yɛsu mbalà yàtär naa: « Nkye ngye akyan'kwen? »
Nde kun'fuur naa: « Mwol, ngye mbuur ayöb ndaa
yanswà, ngye akyàyöb naa mɛ, mɛ in'kyakwen! » Yɛsu
waa kàtɛn a nde naa: « Sey in'kɔk amɛ. 18 Ndandaa,
ndandaa, mɛ akyään: mpal kàkäl ngye un'tö, ngye

ŋakwo kàfabäämà un'kab, ngye kàkyeenà ntsü yanswà
kàkweenà ngye. Wɛɛ mpal asàbulà ngye un'nün, ngye
asayaamà anˈkɔɔ angye, waa mbuur asin usabäämà
un'kab, nde sye usasyeenà ntsü mpa akwen ngye. »
19 Kàtɛn nde abà, Yɛsu kàkwen muswaŋ naa nkweel
a Petɔlà isàkal aben ntɔn mupà Nzam làkoo. Ungö
mutɛn abà, nde kàtɛn a nde naa: « Yanˈläb! » **20** Petɔlà
kàler ungö, kàmɛn nde un'lɔŋki kàfakweenà Yɛsu -
nde akwà kàkàyiir kitɔl ande umpal bàkäl ba mudyà
anà kun'fuul naa: « Mwol, nà asayälà? » **21** Mpal
kun'mɛn Petɔlà, nde kàfuul Yɛsu naa: « Mwol, atöl
nde, ininà isàkal? » **22** Yɛsu kun'fuur naa: « Isàkal naa
mɛ in'kwen naa nde ukäl anà möö tii mpal in'sàyà mɛ,
a akà ngye mwo nkye? Ngye, yan'läb! » **23** Fà apan,
làsaŋ làpää akatɔŋ naa unˈlɔŋki awà usàkwà anki.
Kyekà, Yɛsu kàtɛn anki naa un'lɔŋki awà usàkwà anki,
wɛɛ nde kàtɛn naa: « Isàkal naa mɛ in'sàkwen naa
nde ukäl tii mpal in'sàyà mɛ, a akà ngye mwo nkye? »
24 Un'lɔŋki nsil awà, wàmutà imbäl a indiir abi anà
kàsön bya, bi ban'yöb naa imbäl ande kyà ndandaa.
25 Yɛsu kàkyer indiir asin mbɔɔn. Yàlàkal naa bàsön
bya imwɛy imwɛy, mɛ in'sii ikal kyàlàkal anki musà
in'kaan myanswà bàlàsɔn.

ISAL

1 Un'sam Tyɔfil, Uboo a un'kaan amɛ wàtàtwɛb, mɛ
kasam indiir byanswà kàsɛmà Yɛsu mukyer anà
mulɔŋ **2** tii ilä bun'sɛɛn ba ungö mupà nswɛɛŋ u mbwo
a Dweelà In'kyɛɛl akà Antööm kàsööl nde. **3** Yàlɔ̈m naa
ungö a nkweel ande, nde kàyamɛnà nde ŋakwo akà ba
ntɔn mukaswaŋ unsà mbwo yà ifà ifà naa ndandaa
nde wà anà möö. Nde kàyàmɛnà akà ba ilä an'kwem
an'nà mukakyään indiir a Imwol a Nzam. **4** Ilä mwɛy
nde kàkäl mudyà anà ba, nde kaswɛŋ ndaa yi: « Twon
lan'lwomà u Yɛlusàlɛm, wɛɛ làdil ilää kàpɛ Taa, kab
a ngway kàlakyään mɛ. **5** Ntɔn Ywan kàyadümà kà
an'dà, wɛɛ bɛ, bɛ bàyàladümà unsà Dweelà In'kyɛɛl
ungö a ilä ikikye. » **6** Apan, baar bàyàköŋ apà nde
bun'fuul naa: « Mwol, nkye taaŋ nsil alà ayàfuur ngye
imwol akà Isàlɛl? » **7** Yɛsu kafuur naa: « Kà bɛ anki
lan'kwo muyöb taaŋ anà ilä kàsi Nzam unsà iköb
ande. **8** Wɛɛ bɛ làsàwal ngwal taaŋ usyetyà Dweelà
In'kyɛɛl udu a bɛ. Bɛ làsàkal ambäl amɛ u Yɛlusàlɛm,
uboo a Yuday lanswà, u Samalya tii u ntsüü a mɛɛn. »
9 Utaaŋ kàmay nde mutɛn abwɛy, laa bun'sɛɛn ba,
Antööm bàkäl mukun'lerà. Itööm mwɛy kyun'fwee u
mii aba. **10** Umpal bàkäl ba mulerà u du ntsü kàkyen
Yɛsu, kà imbürà, ba bàmɛn abaal böölbàŋambwaar
ipfɛy a pɛɛl bàŋàmbar apà ba, **11** waa bàtɛn a ba naa: «
Baar a Ngalilɛ, ntɔn nkye lan'mbar bɛ apà mulerà u
du? Yɛsu wa bàmàlalwom wà mubeenà du, afàsyefurà
asànaa lun'mɛn bɛ mubeenà. » **12** Antööm bàlwomà
u mɔŋ bàfàbel naa mɔŋ a in'te a olive, ba bàfurà
Yɛlusàlɛm. Mɔŋ awà wà tsütsü a Yɛlusàlɛm kà isii a
kilɔmɛtre mwɛy. **13** Mpal bàkɔlà ba, ba bàläär u suk
adu, ikal bàfaköö̱ŋà ba. Ba bàkäl Petɔlà, Ywan, Zyak
anà Andrɛ, Filipo anà Tuma, Bàtɛlàmay anà Màtay,
Zyak mwan a Alefɛ, Simɔn Ŋinaŋ, anà Yudà mwan
a Zyak. **14** Ba banswà bàkyer afabweyà mbɔɔn ntɔn
muyamà, anà akaar, anà Màlye ngwän a Yɛsu anà
atɔŋ ande. **15** Kà ilä abin, alɔŋki bàköŋ bàkal kà isii a
nkam a an'kwem möölɔ̈. Petɔlà kàmbarà uboo a ba,
waa kàtɛn a ba naa: **16** « Atɔŋ, yubwaŋ naa ndaa kàtɛn
Dweelà In'kyɛɛl uboo Un'kaan ikwe: u mun a David,
nde kàtɛn kusà ntɔn Yudasi mbuur kàtwääl baar ntɔn
mukɔr Yɛsu. **17** Ntɔn nde kàkäl umwɛy uboo a bi,
nde sye kàkyer awal kab uboo a isal bipɛ. **18** Nde
kàsöm mɛɛn a ngim kàyälà nde Yɛsu. Nde kàbü kwo
un'tswe lingyɛl, ndür ande yàbarà uboboo, in'swà
ande myanswà waa myàpää. **19** Baar a Yɛlusàlɛm
banswà bàkyer ayöb ndaa ayin: lalan bàbeelà ba mɛɛn
aman u ndaa aba naa "akɛldamà", iswaŋà naa "mɛɛn
a an'kil". **20** Wɛɛ, làwem ndaa bàsön uboo a un'kaan
a an'diim: "Wɛy ndwà ande ikäl ipɔl, mbuur ukɔɔn
abilà kwo." Waa bàfàkwɛy naa: "Wɛy mbuur asin uwɛl
buur ande." **21** Abun, bye anà baar bàyikyeenà anà bi
taaŋ lanswà kàyilyaaŋà Mwol abi Yɛsu kusà a bi **22**
sɛmà ilä kun'dümà Ywan tii ilä kàlwomà nde uboo a
bi. Lalan mbuur awun ayàkal mbäl ntɔn ngwiiyà a
Yɛsu. » **23** Ba bàswɛŋ baar böölɔ̈: Yɔsefi bàfabeelà naa
Barsàbas, bun'pɛ sye ikɔb naa Mbuur a balàbal, anà
Màtyas. **24** Apan ba bàsi ngyamàkà yi: « Ngye, Mwol,
ngye akyàyöb mpem a baar banswà. Iswɛŋ uboo a
atɔŋ bà bàböölɔ̈ ngye nà an'sɔɔl **25** ntɔn muwal uboo a
isal a Antööm ikal kàsàwɛy Yudasi ki ntɔn mukyà ikal
kàsööl nde. » **26** Ungö apan ba bàtööm löb, löb waa
làbü udu a Màtyas. Nde mbuur kàtüüb anà Antööm
bàkwem aŋimwɛy.

2 Ungö apan, mpal kyàkwe ilä a Pantɛkɔt, alɔŋki
banswà bàkàköŋ ikal imwɛy. **2** Yàmɛnà naa kà
imbürà, làso làfü du: la làkäl asànaa un'pöb a ngwal
akayaa anà akayöölà ndwà yanswà bàkälà ba. **3** Taaŋ
nsil alan, yàmɛnà anà ndem mwɛy asànaa ndem a
mbaa. Ya yakyer akaabà, waa yàbwee udu a umwɛy
umwɛy uboo a ba. **4** Apan sye Dweelà In'kyɛɛl kàwɛl
ba banswà, ba waa bàsɛmà mutɛn unsà ndaa asin yà
ifà ifà, mbuur mbuur asànaa Dweelà kàswɛŋà nde
ba mutɛn. **5** Kyekà taaŋ nsil alan, Ayudà a mpem
aŋàbwaŋ bàfü in'sɛŋ myanswà amyu mɛɛn, bàkäl u
Yɛlusàlɛm. **6** Mpal bàwem ba làso alan, un'sɛŋ wanswà
kàyi u ntiin. Ba bàkäl mubem, ntɔn mbuur mbuur
kàweemà u ndaa ande ŋakwo bàtɛɛnà ba. **7** Ba bàkäl
unsà lingyoomà anà ubem, waa bàtɛɛnà naa: « Làler,
baar bàyäämà bà banswà, nkye ba kà baar a Ngalilɛ
anki? **8** Iswaŋà aben naa bi ikaweemà umwɛy umwɛy
u ndaa a bul ande ŋakwo? **9** Uboo abi, bi ibà anà bà
Partɛs, bà Mɛdɛs, bà Ɛlamit, bi ifàkal u Mɛzɔpɔtami, u
Yuday, u Kapadɔs, u Pɔn anà kà itiir a nsi a Azi, **10**
u Frizi bàfàbel sye Pamfili, u Ngipiti, u Libi tsütsü a
Sirɛn, u Lɔmà, **11** u Krɛt anà Arabi. Bi ibà Ayudà unsà
mböör abi anà Ayudà unsà inzaam, wɛɛ mbuur mbuur
uboo a bi wàmuweemà u ndaa ande ŋakwo indiir a
kölàköl kan'kyer Nzam. » **12** Ba banswà bàkäl unsà
lingyoomà anà isak isak. Ba bàtɛɛnà ba a ba naa: « Abà
iswaŋà aben? » **13** Wɛɛ bumwɛy bàsɛɛ aŋàlàkwikilà,
waa bàtɛn naa: « Ba bàŋàyɔr ubwaŋàbwaŋ! » **14** Apan,

Petɔlà waa kàmbarà anà Bàkwen Aŋimwɛy, nde kàtɛn
u ndaa a ngwal a baar mbɔɔn naa: « Abaal a Yuday anà
bɛ banswà làfàkal u Yɛlusàlɛm, làwem ubwaŋàbwaŋ
ndaa amɛ! 15 Aay, baar bà kàbàŋàyɔr anki asànaa
làkasii bɛ, ntɔn bi ibà u taaŋ làwà làtutu. 16 Wɛɛ papà,
ndaa kàkyään ŋangɔɔm Ywel yan'kwo: 17 "Làler ndaa
isàlyaaŋ kà ilä a ntsüü, mɛ in'sàtsuul Dweelà amɛ udu
a mbuur wanswà, baan abɛ babaal anà bakaar bàsàtà
ngɔɔm, mɛ in'sàtɛn kà imanmii akà baan ambɛy abɛ
anà u ndwɛy akà anün abɛ. 18 Ɛɛ, mɛ in'sàtsuul Dweelà
amɛ itàkal udu a asyääl amɛ babaal anà bakaar kà ilä
abin, mɛ in'sàtsuul Dweelà amɛ, ba bàsàtà ngɔɔm. 19
Mɛ in'sàmɛɛy indiir a ubem untaal u du anà idiim
ungyɛl udu a mɛɛn: an'kil, mbaa anà un'swey a un'diŋ
a mbaa, 20 taaŋ làsàbulà mpib, nsöŋ asàbulà wàtsöö
asànaa an'kil kusà a ilä a Mwol muyà, ilä a kölàköl anà
kyàlàkoo. 21 Abun, mbuur wanswà asàbel ikɔb a Mwol
asàwà möö." 22 Baar a Isàlɛl, làwem ndaa yi: Yɛsu
un'nsi Nasàlɛr wà mbuur kàtöm Nzam ntɔn bɛ. Nde
kàkyer isal a ngwal, indiir a ubem anà idiim uboo a bɛ
asànaa làyöb bɛ ŋakwo, 23 mbuur awà bàkyer un'yälà
kà an'kɔɔ a baar abɛ asànaa kàbön Nzam itaan unsà
an'kyän ande. Wɛɛ bɛ, bɛ làkyer un'dwa, lun'bɛɛrà u
kulunsi u kɔɔ a baar abɛ. 24 Wɛɛ Nzam kun'fuur u
möö, kun'tsuuŋ unsà usaay a nkweel, ntɔn yàlàkwo
anki naa an'lɔŋ mun'käär uboo a ikɔb a ma. 25 Lalan
David kàtɛn nde ntɔn nde naa: "Mɛ kàmɛnà Mwol
taaŋ lanswà kusà a mɛ, ntɔn nde wà u kɔɔ amɛ là
ibaal ntɔn mɛ in'kɔ̈ɔ̈n abwà. 26 Ntɔn ndaa ayi, mpem
amɛ yà unsà un'sak anà mun amɛ wàmutwey ndaa
a ntsà. Abun, ndür amɛ sye isàbɔ̈ɔ̈n unsà làkyän. 27
Ntɔn ngye, ngye mɛ asan'wɛy anki kà an'lɔŋ. Ngye
asun'wɛy anki mbuur angye wàŋin'kyɛɛl upɔ̈ɔ̈n. (Hadēs
g86) 28 Ntɔn ngye mɛ kan'swɛŋ mbwo a möö anà ngye
asan'yööl a un'sak u mii a ngye." 29 Atɔŋ, wɛy mɛ
alàkyään alää naa undweer David kàkyàkwà ndandaa,
bàkyun'dyee. An'dii ande mà tsütsü apà bi tii ŋàbawà.
30 Wɛɛ nde kàkäl ŋangɔɔm anà kàkyer ayöbà naa
Nzam kàdi kyän naa: "Mɛ in'sàsà ikyee angye u kir a
imwol angye". 31 David kàyöb kusà ndaa iyàyà ntɔn
ngwiiyà a Klistɔ, nde kàtɛɛnà naa Nzam asun'wɛy
anki kà an'lɔŋ, nde sye usàwɛy anki ndür ande ipɔ̈ɔ̈n.
(Hadēs g86) 32 Yɛsu awà, Nzam kàkyun'wiiy, bi banswà
ibà ambäl. 33 Abun, Nzam kun'sɛɛn, waa kun'si u kɔɔ
ande là ibaal, nde kan'wal akà Taa Dweelà Inkyɛɛl
kàbön nde, waa kàmun'tyaaŋ. Ayin ya làmanà anà
làweemà bɛ yi. 34 Kutɛn aŋàbwaŋ, David kàbeenà anki
du nde ŋakwo, wɛɛ nde kàtɛn naa: "Mwol kàtɛn a
Mwol amɛ naa: Yabwaay u kɔɔ amɛ là ibaal, 35 tii mpal
in'sàsà mɛ aŋankir angye u ngyɛl a in'kɔl angye." 36
Wɛy un'sɛŋ a Isàlɛl wanswà uyöb ndandaa naa Yɛsu
akwà bɛ, lun'bɛɛrà bɛ u kulunsi, Nzam kàkyun'sà
Mwol anà Klistɔ. » 37 Ndaa ayi yàpɛ mpay mbɔɔm
akà baar bàwem ya. Ba bàfuul Petɔlà anà antööm
bumwɛy naa: « Atɔŋ abaal, ininà bi kan'kwo mukyer?
» 38 Petɔlà waa kafuur abà: « Làbuul mpem abɛ, wɛy
mbuur mbuur uwɛl ndüümà kà ikɔb a Yɛsu Klistɔ,
ntɔn bàladwääl nkul a man'be abɛ. Apan bɛ làsàwal
kab a Dweelà In'kyɛɛl. 39 Ntɔn ilää kyà bɛ, ntɔn ikyee
abɛ anà ntɔn in'sɛŋ a nsi a kwɛlàkwɛl usàbel Mwol
Nzam abi tsütsü apà nde. » 40 Wɛɛ unsà ndaa yà ifà ifà,
nde kàkweenà naa ba bàkyey ndaa kàtɛɛnà nde anà
kalɔɔŋà nde naa: « Làkaabà a nkööl a lingyoomà yi. »
41 Abun baar bàkyey ndaa a Petɔlà bàwɛl ndüümà.
Ilä akin baar bàbilà uboo a un'tüüb a aŋàlàkwikilà
bàkäl kà isii a nsaab tär. 42 Wɛɛ ba bàsi mukü̈ünà
mulab an'lɔɔŋ a Antööm, mukal un'tüüb ba banswà:
ba bàkäbà, bàdyee anà bàyayamà ikal imwɛy. 43 Mbuur
wanswà kàkäl u bɔɔmà, ntɔn Antööm bàkyerà impà
anà idiim mbɔɔn. 44 Aŋàlàkwikilà banswà bàkälà ikal
imwɛy, indiir aba byàkäl byà ba banswà. 45 Ba bàyälà
mɛɛn anà indiir aba anà mukab bweel ba banswà
mbuur mbuur u ngyal ande. 46 Unsà ukwen aba, ilä
byanswà ba bàfabweyà u ndwà a Nzam. Unsà un'sak
wanswà anà ukɔɔn nkyɛɛr u mpem, ba bàfadyaa ibööl
u ndwà aba. 47 Ba bàfasyaŋà Nzam, baar banswà
bakyer akweenà. Ilä byanswà Mwol kàkwɛyà kà Ikööŋ
aba baar kàtswää nde möö.

3 Yàmɛnà naa ilä mwɛy Petɔlà anà Ywan bàkäl
mubeenà ntɔn mukàyamà u ndwà a Nzam u taaŋ
làtär ungö a midi. 2 Kyekà ilä byanswà ba bàfatwaalà
ŋatoo mwɛy sɛmà mböör ande, waa bàfun'tɔɔlà u
munàmbwo a ndwà a Nzam tsütsü a ibeenà bàfàbel
naa « La Bɛɛl Pɔrte » ntɔn nde ulöömà ngim akà baar
bàfabilà u ndwà a Nzam. 3 Umpal kàmɛn nde Petɔlà
anà Ywan bàmubilà u ndwà a Nzam, nde kalööm ngim.
4 Petɔlà anà Ywan waa bun'syebà. Petɔlà kàtɛn a nde
naa: « Iler. » 5 Mbuur awà kaler ubwaŋàbwaŋ. Nde
kàsii naa nde awal undiir mwɛy akà ba. 6 Petɔlà waa
kàtɛn a nde naa: « Mɛ ngim yatɛy, itàkal wɔl, wɛɛ
undiir in'wà mɛ awà mɛ in'kyer apà wa: Kà ikɔb a
Yɛsu Klistɔ un'nsi Nasàlɛr, mbarà, kyen. » 7 Apan nde
kun'te mpi u kɔɔ ande là ibaal, waa kumbaar. Papan

sye in'kəl anà nkən a in'kəl ande waa myàtsim, 8 nde
waa kàfumà, kàmbarà, kàsɛmà mukyà dwaan. Nde
kàbilà anà ba u ndwà a Nzam, wàmukyà, mufumà
anà musyäŋà Nzam. 9 Baar banswà bun'mɛn mukyà
dwaan anà musyäŋà Nzam. 10 Ba bàkyer ayöbà naa
wà mbuur afàkal aŋàbwaay tsütsü a « La Bɛɛl Pərte »
muləəmà ngim. Muman ndaa yun'yeel, baar bàkäl
mutɛɛr anà muman bəəmà aŋàkir. 11 Wɛɛ nde, nde
kàsàwɛy anki Petəlà anà Ywan. Un'sɛŋ wanswà kàyi
wa, kàköŋ tsütsü apà ba u làpaŋ a ndwà a Nzam,
ungyɛl a ta a ndwà a Saləmun wàmutɛɛr a bəəmà.
12 Mpal kàmɛn Petəlà abun, nde kàtɛn a un'sɛŋ naa:
« Abaal a Isàlɛl, ntən nkye làkabemà bɛ ntən ndaa
yan'lyaaŋ yi? Ntən nkye lileerà bɛ apəŋaa asànaa u
ngwal abi itàkal unsà inzaam abi waa bi kambaar
mbuur wà? 13 Aay, wà Nzam a Abàlam, wà Izak anà
Zakəb, Nzam a bànkaa abi, kan'sà un'syäál ande Yɛsu
làkoo, Yɛsu akwà bɛ, làyälà bɛ anà làtön bɛ u mii a
Pilatu umpal kàkwen nde mukun'tsuuŋ. 14 Ɛɛ, bɛ,
bɛ làkyer atən Ŋun'kyɛɛl anà wàbalàbal, wɛɛ bɛ, bɛ
làsöölun'dwää baar mukun'tswà möö. 15 Abun bɛ
làdwä aŋamöö. Wɛɛ Nzam kun'twey kà ukwà, bi ibà
ambäl a ndaa ayi. 16 Ntən làkwikilà amu ikəb a Yɛsu,
ngwal a ikəb aki yan'fuur ngwal ambarà akà mbuur
làmanà bɛ anà làyöb bɛ wà. Làkwikilà amu Yɛsu
lan'kəər ubwaŋàbwaŋ mbuur wà kusà a bɛ banswà. 17
Wɛɛ apanà, atəŋ, mɛ inkyàyöb naa ntən ukəən ayöb
waa bɛ anà amfum abɛ sye làkyer abà akà Yɛsu. 18
Wɛɛ Nzam kan'kwey ndaa kàtɛn nde itaan u mun a
aŋangəəm ande naa Klistə ande akyer asàman mpay.
19 Abun, làbuul mpem abɛ, làsəəm nkääl abɛ, ntən
mubiiŋ man'be abɛ. 20 Apan, Mwol asàtwaal paŋà
a duu, waa usàtəm mbuur kàsöölnde kusà ntən bɛ:
Klistə Yɛsu. 21 Wɛɛ apanà, Yɛsu atàkal u du tii mpal
isàsəəmà ndaa yanswà asànaa kàkyään Nzam u mun a
aŋangəəm inkyɛɛl ande itaan. (aiōn g165) 22 Lalan, unsà
ndaa ayi Məsɛ kàtɛn naa: "Mwol, Nzam abɛ asàlatweey
ŋangəəm asànaa mɛ, nde asàkal umwɛy uboo a un'sɛŋ
abɛ. Bɛ làkyer asàkyey ndaa yanswà usàlakyään nde.
23 Mbuur wanswà asàkəən awem ndaa a ŋangəəm
awà bàkyer asun'böŋ kà un'sɛŋ a Nzam." 24 Wɛɛ
aŋangəəm bàtɛn sɛmà Sàmwel, ba banswà umwɛy
umwɛy, bàkyer akyäänà ilä abi. 25 Ilää kàsi Nzam u
mbwo a aŋangəəm kyà ntən bɛ, bɛ sye làbye anà kab
uboo a nkwà kàdi Nzam anà andweer abɛ mpal kàtɛn
nde a Abàlam naa: "Mɛ in'sàsaak an'bər manswà u
mɛɛn u mbwo a ikyee angye." 26 Abun, Nzam kàtwey
un'syäál ande utàtwɛb ntən bɛ, nde kun'töm ntən nde
kàlasaak anà kàlalwom unsà an'kyän abɛ man'be. »

4 Umpal bàkäl Petəlà anà Ywan mukyäänà un'sɛŋ
a baar, angaŋ, mfum a aleer a ndwà a Nzam anà
Asadusi waa bàyi. 2 Ba bàkäl anki un'sak unsà an'ləəŋ
aba akà un'sɛŋ anà mukun'kyään naa Yɛsu akyàwiyà
kà an'ləŋ ntən muswaŋ naa akü bàkyer asàwiyà. 3
Ba waa bakör, basi u bəlokà tii taaŋtyà, ntən sisye
làkäl aŋàkwo itaan. 4 Apan, bàmbəən uboo a baar
bàwem ndaa a Antööm bàkyer akyey ya. Abun abaal
aŋàlàkwikilà bàkəlà kà isii a nsaab tyeen. 5 Yàmɛnà
naa taaŋtyà, amfum a un'sɛŋ, andweer anà aləəŋ a
in'kəən bàköŋ u Yɛlusàlɛm, 6 anà An, undweer a
angaŋ, anà Kayifà anà Ywan anà Aleksandre anà baar
banswà bàkäl u ywar a undweer a angaŋ. 7 Ba bàsi
Antööm uboboo, waa bafuul naa: « Unsà ikəb nà itàkal
kikəb anà bɛ, bɛ làkyerà ndaa ayi? » 8 Apan Petəlà
kàkäl aŋàyəl a Dweelà In'kyɛɛl, waa kàtɛn a ba naa: «
Amfum a un'sɛŋ anà andweer, 9 isàkal naa ŋàbawà
bàkifuulà ntən ubwaŋ kan'kyer bi ntən un'bɛy anà
muyöb naa nde kan'kərà aben, 10 yubwaŋ naa bɛ anà
un'sɛŋ a Isàlɛl wanswà làyöb naa unsà ikəb a Yɛsu
Klistə, un'nsi Nasàlɛr, mbuur akwà bɛ, bɛ lun'bɛɛrà
u kulunsi anà kàtwey Nzam kà ukwà, waa mbuur
wà kambar anà ngwal kusà a bɛ. 11 Mbuur awà wà
nkəŋ akwà làtön bɛ atööŋ anà kàbulà un'tswe a twɛrà
a ndwà. 12 Lalan, ngweel a möö yatɛy unsà mbuur
asin, ntən uboo a baar u mɛɛn pà ikəb a mbuur asin
kyatɛy u mbwo a kya ban'kwo bi muwà möö. » 13
Baar a làbay a nsaŋ bàkäl mubem ntən bàmɛn ba
uyəl a Petəlà anà Ywan anà muyöb naa ba bàkäl baar
asànaa baar banswà, baar mpa bàtäŋ. Ba bàyöb naa
ba bàyikalà ana Yɛsu. 14 Wɛɛ ba bàmɛnà sye mbuur
kàkəərà wà akyàmbar kusà a ba, ba undiir atɛn kàkäl
anki. 15 Apan ba baswɛŋ mutoo u làbay a nsaŋ, waa
bàbulà muyäám ba a ba, waa 16 bàtɛn naa: « Ininà bi
kan'kwo mukyer anà baar bà? Ntən baar a Yɛlusàlɛm
banswà bàkyàyöb ubwaŋàbwaŋ naa idiim aŋàmɛnà
ba bàkyer. Bi ikwo anki mutən kya. 17 Wɛɛ ndaa
ayi mukəən apää uboo a un'sɛŋ wanswà, bi ikyer
atsuŋ a ngwal ba mutɛn akà mbuur mwɛy kà ikəb
a akyɛy. » 18 Ba waa bàfabel, batsüŋ a ngwal mutɛn
anà muləŋ kà ikəb a Yɛsu. 19 Wɛɛ Petəlà anà Ywan
bafuur naa: « Làtsül bɛ ŋakwo, nkye yà balàbal u mii a
Nzam, bi mulab ndaa abɛ anà mubɛy ndaa a Nzam? 20
Wɛɛ bi, bi iwɛy anki mukyään indiir kàmɛn bi anà

kàwem bi. » 21 Baar a Làbay a nsaŋ bàläb mukasiinà
a ngwal, waa bawɛy. Ba bàsàman anki mbwo mupà
ba ntaaŋàmbar, ntɔn un'sɛŋ wanswà kàkäl musyäŋà
Nzam ntɔn ndaa yàlyaaŋ. 22 Abun, mbuur awà kàkɔɔrà
nkɔɔr impà kàkäl ayà mbul aŋàlyaŋ an'kwen an'nà. 23
Ungö batsuuŋ ba, ba bàkyen akà atɔŋ aba bumwɛy,
waa bakyään indiir byanswà bàtɛn amfum a angaŋ
anà andweer aba. 24 Ungö muwem ndaa ayi, ba bàlaal
unsà un'tüüb akà Nzam, waa bàtɛn naa: « Mwol, ngye,
ngye kàkyer du, mɛɛn, ngyäl anà indiir byanswà abyà
uboo mwo, 25 u mbwo a Dweelà In'kyɛɛl, ngye kàten u
mun a nkaa abi David, un'syääl angye naa: "Ntɔn nkye
nsi yàbilà ya uboo a lingyoomà anà in'sɛŋ myàkyer
mya indiir ikɔ̈ɔ̈n ndöŋ? 26 Amfum a mɛɛn bàkyer
ayööŋ munwan, baar abye anà ikɔ̈b bàkyer aköŋ ntɔn
munwan a Mwol anà Klistɔ ande. 27 Ntɔn, yà ndandaa
naa Ɛlɔdi anà Pɔns Pilatu bàköŋ u bul alà anà angyey
anà in'sɛŋ a Isàlɛl ntɔn mutɔn un'syääl angye wà
in'kyɛɛl, Yɛsu kàsi ngye an'kɔɔ, 28 ntɔn mukyer indiir
byanswà kàbön ngye anà kàkwen ngye kusà. 29 Wɛɛ
apanà, Mwol, kyɛɛŋ ubwaŋàbwaŋ ndaa aba yàmbe,
apɛ atsüüŋ angye mbwo mukyään ndaa angye unsà
uyɔl. 30 Abun, swaŋ ngwal angye ntɔn nkɔɔr, impà anà
idiim byàmɛnà kà ikɔb a un'syääl inkyɛɛl angye Yɛsu.
» 31 Umpal bàmay ba muyamà, ikal bàkäl ba mukö̈ŋ
kyàkyer atɛɛr, ba banswà bàyöl a Dweelà In'kyɛɛl, waa
bàkyään ndaa a Nzam anà uyɔl. 32 Apan, un'sɛŋ a
baar bàsi làkwikilà bàkäl mpem anà mö̈ö mwɛy, akà
umwɛy kàkyey anki naa indiir ande ikäl byànde mpɛl,
wɛɛ indiir byanswà byàkäl bya un'sɛŋ. 33 Abun, unsà
ngwal mbɔɔn, Antööm bàtɛɛ imbäl a ngwiiyà a Mwol
Yɛsu, kab a ngway a kölàköl làkäl udu a ba. 34 Kyakin,
akà mbuur umwɛy uboo a ba kàkö̈ɔ̈n anki undiir. Ntɔn
baar bàkäl anà an'ywaŋ itàkal ndwà, bàkyer ayälà,
bweel bàyälà ba indiir abin bàkyer atwaalà, 35 anà
bàpɛɛ akà Antööm, ungö waa bàkäbà mbuur mbuur
u ngyal ande. 36 Apan, Yɔsefi, Antööm bun'pɛ ikɔb
a Barnabas, iswaŋà naa « Mbuur afàpà un'kanà. »
Nde kàkäl un'lɛvi, un'nsi Sipriyɔt, 37 nde kayälà ywaŋ
ande, waa kàpɛ ngim ayin akà Antööm.

5 Wɛɛ yàmɛnà naa mbuur mwɛy ikɔb ande Ananyas,
ikɔb a un'kyay ande Safirà, ba bàyälà ywaŋ làmwɛy.
2 Ungö pa, un'tüüb mwɛy a un'kyay ande, nde kàyee
yar a ngim làmwɛy, lumwɛy waa kàsyen, kàkàtɔl kà
in'kɔl a Antööm. 3 Apan Petɔlà kàtɛn a nde naa: «
Ananyas, ntɔn nkye Satanà uyööl nde mpem angye
ntɔn ngye akür Dweelà Inkyɛɛl, waa ayee yar a ngim
yan'fà u ngyäälà a ywaŋ? 4 Kusà ngye muyälà la, la kà
làkäl làngye anki? Ungö ngye muyälà la, ngim ayin
kà yàkäl kan'kɔɔ angye anki? Ntɔn nkye awel ngye
an'kyän mukyer ndaa ayin? Ngye kà baar an'kur anki,
wɛɛ ngye an'kur Nzam. » 5 Pa kàwɛm Ananyas ndaa
ayi laa kàbü nde, waa kàkü. Baar banswà bàwem ndaa
ayi, bɔɔmà làkyer akaar. 6 Apan atö laa bàmbarà ba,
bun'läl ba ipfey, bun'syen ba u nsà, waa bun'dyee.
7 Yàmɛnà naa ungö a isii a an'taaŋ an'tär, un'kyay
ande waa kàyàbilà, nde kàyöb anki ndaa yàlyaaŋ. 8
Petɔlà kun'fuul naa: « Nkyään, ngim làyälà bɛ ywaŋ
abɛ, ayi? » Nde kàfuur naa: « Ɛɛ, ayi. » 9 Apan Petɔlà
waa kàtɛn a nde naa: « Bɛ làtüüb aben an'kyän musi
Dweelà a Mwol? Leer ntääm a baar bàkàdyee un'dim
angye u munàmbwo, ba sye bàkyer asyen u nsà. »
10 Nde kàbü sye kusà a in'kɔl ande, waa kàkü. Atö
bàyàbilà ba, bun'mɛn ba wàŋàkwà, waa bun'syen,
bàkun'dyee tsütsü apà un'dim ande. 11 Apan, baar
a ndwà a Nzam banswà bàmɛn bɔɔmà mbɔɔn anà
baar bàwɛm ndaa ayi. 12 Apan, u mbwo a an'kɔɔ
a Antööm, idiim anà impà mbɔɔn byàkyer amɛnà
uboo a un'sɛŋ a baar. Ba banswà sye bàkälà un'tüüb
mwɛy uboo a un'lwaaŋ a an'ta a Salɔmun. 13 Wɛɛ
akà mbuur asin wà nsà kàkwe anki mutüüb anà ba,
wɛɛ un'sɛŋ kàkyer akanà mbɔɔn. 14 Lalan un'sɛŋ
abaal anà akaar mbɔɔn bàsye làkwikilà amu Mwol,
bàtüübà anà ba. 15 Ba sye bàtweyà baar an'kyal u
mbwo, basyee udu a bitäb, taaŋ lumwɛy udu a bipɔy,
ntɔn utaaŋ uyàlyaaŋ Petɔlà, munii ande ufwee itàkal
umwɛy uboo a ba. 16 Un'sɛŋ a baar mbɔɔn bàfwee
an'bul a tsütsü a Yɛlusàlɛm, bàtwäälà baar an'kyal
anà baar bàkäl anà dweelà a làbe, ba banswà bàkyer
akɔɔrà. 17 Apan, undweer a angaŋ anà baar banswà
bàkäl anà nde, baar a un'tüüb a Asadusi, bàyöm mpem
ntɔn Antööm, 18 waa bakör, basi u bɔlokà a baar
banswà. 19 Wɛɛ uboboo a mpib, un'kyeey a Mwol
kàduub ibeenà a bɔlokà, waa katwey anà mukàtɛn a
ba naa: 20 « Làkyen, làmbär uboo a ndwà a Nzam,
waa làkyään akà un'sɛŋ ndaa a mö̈ö ayi yanswà. » 21
Ba bàkyer un'wem: ba bàkyen ututu tutu u ndwà a
Nzam, waa bàsɛmà mulɔŋ. Undweer a angaŋ anà baar
bàkäl anà nde bàbel baar a làbay a nsaŋ a kölàköl anà
un'syääl a andweer a baan a Isàlɛl, waa bàtöm baar
muwal Antööm u bɔlokà. 22 Wɛɛ utaaŋ ban'yà ba u
bɔlokà, ba bamɛn anki. Ban'furà ba, ba bakyään 23 anà
bàtɛn naa: « Bi bɔlokà ikàman làŋàdübà a kwab kwab,

aseey bàkäl kà ikal aba kusà a munàmbwo. Wɛɛ umpal
kan'duub bi, bi mbuur imɛn anki uboo. » 24 Mpal
bàwɛm ba ndaa ayin, mfum a aleer a ndwà a Nzam
anà amfum a angaŋ bàkäl kà ubem anà muyweer naa
ndaa nà yàyeel antööm. 25 Wɛɛ mbuur mwɛy kayi
mukasam naa: « Làler baar làbiil bɛ u bɔlokà, ba abanà
uboo a ndwà a Nzam mukalɔɔŋà un'sɛŋ ndaa aba. » 26
Apan, mfum a aseey anà asyääl bàkàwal antööm a
duu ntɔn ba bàmɛnà bɔɔmà naa manà baar balom
in'kul. 27 Ungö batwääl ba, ba batɔ̈l u làbay a nsaŋ
a kölàköl. Mfum a angaŋ kafuul naa: 28 « Nkye bi
kàlatsüŋ anki mulɔŋ kà ikɔb aki? Wɛɛ bɛ, bɛ lan'yööl
Yɛlusàlɛm anà an'lɔɔŋ abɛ, bɛ làkwen muwɔm an'kil a
mbuur awà udu a bi! » 29 Petɔlà anà Antööm bumwɛy
bafuur naa: « Yubwaŋ mulab Nzam wɛɛ kà baar anki.
30 Nzam a andweer abi kàwiiy Yɛsu akwà làdwä bɛ
mpal lun'bɛɛrà bɛ u kulunsi. 31 Mbuur akwà kàsɛɛn
Nzam u kɔɔ ande là ibaal asànaa nkum anà Un'tswää a
möö ntɔn mupà mbwo akà baar a Isàlɛl musɔɔmà anà
muwal ndwääl a nkul a man'be aba. 32 Wɛɛ bi, bi ibà
ambäl a ndaa ayi, bi anà Dweelà In'kyɛɛl kàpɛ Nzam
akà baar bàfun'lab. » 33 Mpal bàwem ba ndaa ayin,
un'fur a nkyɛl kàkyer awal, waa bàkwen mukadwa.
34 Wɛɛ kàkäl anà Umfarisi umwɛy uboo a ba, ikɔb
ande Ngàmàlyɛl, un'lɔɔŋ a un'kɔɔn kàfakwenà un'sɛŋ
wanswà, kàkyer ambarà, waa kàswɛŋ naa batwey
ikikye antööm, 35 waa kàtɛn a ba naa: « Abaal a Isàlɛl,
làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn bɛ ŋakwo unsà undiir làkwen
bɛ mukyer akà baar bà. 36 Lalan, itaan a mbɔɔn tɛy,
mbuur mwɛy ikɔb ande Tɛwudas kàkyer ayàmɛnà,
waa kàkyey uyɔl naa nde wà un'byääl. Isii a abaal
nkam nà bàkyer un'lab. Wɛɛ nde bàkyer un'dwa, baar
banswà bàkyer apay. Akà undiir kàfàkal anki. 37 Ungö
a nde, utaaŋ musɔn ikɔb, mbuur mwɛy un'nsi Ngalilɛ
kàkyer ayàmɛnà, ikɔb ande Yudas. Nde kàsyen un'sɛŋ
a baar u mpey. Nde sye bàkyer un'dwa, baar bàkäl anà
nde banswà bàkyer apay. 38 Wɛɛ apanà, mɛ in'tɛn a bɛ
naa twon laläb, lawɛy ba bàkyen. Isàkal naa an'kyän
anà isal aba byan'fà akà baar, bya ikyer ayàdiimà. 39
Wɛɛ, isàkal naa bya byan'fà akà Nzam, bɛ làkwe anki
mudwa bya, naa tɛy, bɛ làyànwan sye a Nzam! » Ba
bàsyääl an'kyän ande. 40 Abun, ba bàbel Antööm,
bakäm an'füm, batsüŋ mutà ikɔb a Yɛsu din, waa
bawɛy. 41 Apan sye, ba bàlwomà u làbay a nsaŋ a
kölàköl unsà un'sak wanswà muman naa bàmatwey
an'yɔl muman ntaan ntɔn ikɔb a Yɛsu. 42 Abun, ilä
byanswà uboo a ndwà a Nzam anà uboo a ndwà a
baar, ba bàwɛy anki mulɔŋ anà mupay Làsaŋ Aŋàbwaŋ
là Klistɔ Yɛsu.

6 Kà ilä abin, ntal a alɔŋki yàkyer alaar, yàmɛnà naa
bà Elɛnit bàkäl anki un'sak anà bà Ɛbɛlyɔ ntɔn
akweel adim aba bayɔbà anki taaŋ lanswà unsà nkääb
a indiir a ilä a ilä. 2 Lalan Bàkwem Aŋiyweel bàtüüb
ba un'kàbɔ a alɔŋki, waa bàtɛn a ba naa: « Kà yubwaŋ
anki naa bi iwɛy ndaa a Nzam ntɔn mukab isaa adyà. 3
Abun, làsɔ̈ɔ̈l uboo a bɛ baar nsambwaar abye anà imbäl
aŋàbwaŋ bàŋàyɔl a Dweelà anà an'yeerà, waa bi iyapà
isal aki. 4 Ntɔn bi, bi iyàlab mupà taaŋ abi u ngyamàkà
anà mulɔŋ Ndaa. » 5 Nköŋ yanswà yàkyey an'kyän
amà: Ba bàsɔ̈ɔ̈l Ityen, mbuur aŋàyɔl a làkwikilà anà
Dweelà In'kyɛɛl, anà Filipo, Pɔlɔkɔr, Nikanɔr, Timɔnà,
Palàmɛnas anà Nikɔlà un'nsi Antyɔsha kàbulà un'yudà
unsà inzaam. 6 Ba baswɛŋ akà Antööm, Antööm
bàyamà ntɔn ba, waa basi an'kɔɔ. 7 Apan, ndaa a
Nzam yàpää aŋàsöönà. Ntal a alɔŋki yàbulà ya mbɔɔn
a mbɔɔn u Yɛlusàlɛm, un'sɛŋ a angaŋ mbɔɔn kàläb
làkwikilà. 8 Abun, Ityen kàkäl aŋàyɔl a kab a ngway
anà ngwal, nde kàkyerà impà anà idiim a kölàköl uboo
a un'sɛŋ. 9 Wɛɛ baar amwɛy uboo a baar a ndwà a
nköŋ a Ayudà bàfabeelà naa asɔ aŋàtsuŋà, anà baar a
Sirɛn anà Alɛksandri anà Silisi anà Azi, ba bàsɛmà
musyeel mbaaŋ anà Ityen. 10 Wɛɛ ba bàkwe anki
mutɔn an'yeerà anà Dweelà kàsyäälà nde mutɛn. 11
Ba bàpɛɛ baar nsɛm ntɔn ba bàtɛn naa: « Bi kan'wem,
nde wàmubɛy Mɔsɛ anà Nzam. » 12 Apan, ba bàsiinà
un'sɛŋ anà andweer anà alɔɔŋ a in'kɔɔn, waa bàyi,
bàkör Ityen kà imbürà, waa bun'syen u làbay a nsaŋ a
kölàköl. 13 Akun, ba bun'twääl ambäl a loor bàtɛn
naa: « Mbuur wà usàwɛy anki mutɛn ndaa a mbe akà
ikal abi kyà in'kyɛɛl anà akà Un'kɔɔn. 14 Bi kàwem u
mun ande naa Yɛsu, un'nazɔrya wà, ayàbwaab Ikal ki
anà ayàsɔɔm nkääl abi kàsiwɛɛy Mɔsɛ. » 15 Apan baar
banswà bàkäl mutsul nsaŋ u làbay a nsaŋ a kölàköl,
ileer aba byàkäl akà Ityɛn, ba bàmɛn ntabwey ande
asànaa ntabwey a un'kyeey.

7 Mfum a angaŋ kun'fuul naa: « Nkye ndaa ya
bàkatɛɛnà yi a ngye yà ndandaa? » 2 Wɛɛ Ityen
kàfuur naa: « Atɔŋ anà bàtaa, lan'wem. Nzam a làkoo
kàyàmɛnà akà taaràbi Abàlam umpal kàkäl nde u
Mɛsɔpɔtami, kusà nde mukàkal u Aran. 3 Waa nde
kun'sam naa: "Lwomà u bul angye anà ywar angye,
kyen bul alà in'yaswaŋ mɛ." 4 Abun, Abàlam kàlwomà
u bul aba Syaldɛyɛn mukàkal u Aran. Akun, ungö a

nkweel a taaràndе, Nzam kàyun'tɔl u nsi làbà bɛ yi
ŋàbà. 5 Abun, nde kun'pɛ anki akà ywaŋ mwɛy, itàkal
itiir a mɛɛn, wɛɛ nde kun'pɛ ilää mukun'pà mɛɛn
ande anà baan ande ungö a nkweel ande. Wɛɛ Abàlam
kàkäl anki anà mwan. 6 Kyakin Nzam kun'kyään naa:
"Ikyee ande bàsàkal u nsi a baar asin, ba bàsàbulà
asɔ anà bàsatà an'kaal mbul nkam nà. 7 Wɛɛ mɛ
in'sàtsul nsaŋ a nsi ayisàbuul ba asɔ. Ungö a indiir
abi, ba bàkyer asàtoo anà bàsan'syaŋà kà ikal aki."
8 Ungö apan Nzam kàdi nkwà anà nde, idiim a wa
kyàkäl nkyɛɛy. Kyakin Abàlam kàkyɛy nde mwan
ande Izak kà ilä kyà naan ungö a mböör ande. Izak
sye kàkyer abun akà Yakɔb, Yakɔb waa kàkyer akà
ankum bà kwem aŋiyweel. 9 Ankum bàyöm mpem
ntɔn Yɔsɛfi, ba bàkyer un'yälà ntɔn bun'syen Ngipiti.
Wɛɛ Nzam kàkäl anà nde. 10 Abun, nde kun'lwom
uboo a ngyɛb, waa kun'pɛ kab anà an'yeerà kusà a
Falawɔ, mfum a Ngipiti, nde kun'si mfum ikikye u
Ngipiti anà udu a ndwà ande yanswà. 11 Wɛɛ umpal
ayin, ngyal mbɔɔn yàbilà u Ngipiti wanswà anà u
Kanana. Ngyɛb yàkäl mbɔɔn, bàtaaràbi bàmɛnà anki
isaa adyà. 12 Mpal kàyöb Yakɔb naa isaa byàkäl u
Ngipiti, nde kàtöm bàtaaràbi u mbalà atàtwɛb. 13 U
mbalà yàyweel, nde kàkyer naa atɔŋ ande bun'yöb,
apan Falawɔ waa kàyöb ntsü kàfü Yɔsɛfi. 14 Ungö apan
Yɔsɛfi katöm mukàbel taaràndе Yakɔb anà ywar ande
lanswà, ba bàkäl baar an'kwem nsambwaar aŋityeen.
15 Apan, Yakɔb kàtyà Ngipiti, waa kàkàkwà kwo anà
bàtaaràbi, 16 waa basyen u Sishɛm, batööl uboo a
an'lom kàsöm Abàlam a ngim akà baan a Amɔr, taar a
Sishɛm. 17 Ungö apan, taaŋ kàsi Nzam ntɔn ilää kàpɛ
nde akà Abàlam kyàkäl tsütsü mukwo, un'sɛŋ kàkyer
ayɛl, baar bàbulà mbɔɔn u Ngipiti 18 tii umpal kàwɛl
mfum asin imfum u Ngipiti. Nde Yɔsɛfi kàsun'yöb
anki. 19 Mfum awà kàkür un'sɛŋ abi anà kàpɛ bànkaa
abi mpay muswaŋ ba a ngwal mupiy baan a kɔɔ aba
ntɔn ba bàkü. 20 Umpal ayin bàbör ba Mɔsɛ awà kàkäl
ntwɛn mbɔɔn u mii a Nzam. Nde bun'bɔɔŋ ngɔn tär
u ndwà a taaràndе. 21 Mpal bàkun'tɔɔl ba, mwan a
Falawɔ wun'kaar laa kun'wɛl nde, waa kun'ywaaŋ
nkà. 22 Mɔsɛ bun'lɔŋ unsà an'yeerà a baar a Ngipiti
manswà. Nde kàkäl un'te baal unsà ntɛɛn anà unsà
nsyääl ande. 23 Mpal kàkölà nde mbul an'kwem an'nà,
ankyän màyi u mpem ande mukàler atɔŋ ande baan a
Isàlɛl. 24 Akun nde kàmɛn mbuur mwɛy wàmukyerà
mwan a Isàlɛl mwɛy ube, nde kàwɛɛl mbuur bàkyeer
ube wà, waa kàdwä Un'ngipiti wa. 25 Abun nde kàsii
muswaŋ atɔŋ ande naa u mbwo ande Nzam kàlatswà
möö, wɛɛ ba bàsàyöb anki. 26 Wɛɛ ilä kyàläät paa,
nde an'kàmɛnà akà ba mpal bàkäl ba munwan ba a
ba, nde waa katsuuŋ, waa kàtɛn a ba naa: "Abaal, bɛ
làbà atɔŋ, ntɔn nkye làkyerà bɛ ube bɛ a bɛ?" 27 Wɛɛ
mbuur akwà kàkyerà un'tɔŋ ande ube kàtön Mɔsɛ,
waa kàtɛn a nde naa: "Nà kasi mfum anà ntɛɛn udu a
bi? 28 Nkye ngye akwen mukan'dwa asànaa kàdwä
ngye un'ngipiti ywenà?" 29 Ntɔn ndaa ayi, Mɔsɛ laa
kàtiin nde, waa kàkàbwaay u nsi a Madyani, mper
kàbör nde baan abaal böölɔ. 30 Ungö a mbul an'kwem
an'nà, un'kyeey mwey kàkàmɛnà akà nde u nsye a
ipɔl yà mɔŋ a Sinayi uboo a làlɛm a mbaa a ibwiy.
31 Mpal kàmɛn Mɔsɛ abun, nde kàbem mbɔɔn ntɔn
iman mii akin. Wɛɛ mpal kàsin nde tsütsü muler naa
nkye ikalyaaŋà, nde kàwɛm ndaa a Mwol yàmutɛn
naa: 32 "Mɛ in'wà Nzam a bàtaaràŋà, Nzam a Abàlam,
a Izak anà wà Yakɔb." Mɔsɛ kàkyer atɛɛr a bɔɔmà,
kàfàkwo anki muler. 33 Apan, Mwol waa kun'sam naa:
"Lwoom idyaar abyà kà in'kɔl angye, ntɔn ikal awà
ngye kin mà mɛɛn in'kyɛɛl. 34 Mɛ kàkyàman mpay a
un'sɛŋ amɛ u Ngipiti anà in'tär aba. Lalan mɛ an'yàtyà
ntɔn mukatsuuŋ. Kyen apanà, mɛ inkwen mukatɔm u
Ngipiti." 35 Mɔsɛ awà, ba bàkyer un'tɔn, waa bàtɛn a
nde naa: "Nà kasi mfum anà ntɛɛn?" Nzam kàkyer
un'tɔm asànaa mfum anà ntɛɛn, u mbwo a un'kyeey
akwà kàyamɛnà akà nde uboo a ibwiy. 36 Nde mbuur
awà kàtwey baan a Isàlɛl, mukyer impà anà idiim u
Ngipiti, u ngyäl a tsöö anà u nsye a ipɔl mbul an'kwem
an'nà. 37 Mɔsɛ nsil awà kàtɛn a baan a Isàlɛl naa:
"Nzam ayàtwey ŋangɔɔm mwɛy asànaa mɛ uboo a
atɔŋ abɛ." 38 Mbuur nsil awà, utaaŋ a nköŋ u nsye a
ipɔl, nde kàkäl nkalsà a bànkaa abi anà un'kyeey akwà
kàtɛɛnà a nde udu a mɔŋ a Sinayi, nde mbuur kàwɛlà
ndaa a möö ntɔn mupà akà bi. 39 Wɛɛ bànkaa abi
bàkwen anki mukun'wem, ba bàkyer un'tɔn, an'kyän
aba màfurà Ngipiti. 40 Abun, ba bàtɛn a Alɔn naa:
"Ikyeer bànzam bàyàkal kusà abi, ntɔn bi iyöb anki
naa Mɔsɛ akwà kà itwey u Ngipiti nkye kan'bulà." 41
Apan, ba bàkyer un'tö a ngɔɔmà, waa bàpɛɛ ibɔɔn akà
wa, bàyakyerà un'kyɔm a indiir bàkyerà ba a an'kɔɔ
aba. 42 Wɛɛ Nzam kapɛ ngö, waa kawɛy musyäŋà
indiir a du, asànaa bàsön uboo a un'kaan a aŋangɔɔm
naa: "In'sɛŋ a Isàlɛl, nkye kà akà mɛ anki bɛ làpɛɛ
ntsür anà ibɔɔn asin mbul an'kwem an'nà u nsye a
ipɔl? 43 Wɛɛ bɛ làbwäär ntɛn a Mɔlɔk anà mbwaar a
nzam abɛ Rɛfan, abi itɛk làkyer bɛ ntɔn bɛ làsyeel bya

làkoo. Kyakin, mɛ in'sàkàlasà asɔ lyaaŋ Babilɔn." 44 U
nsye a ipɔl bànkaa abi bàkäl anà ntɛn a imbäl. Mbuur
kàyäämà a Mɔsɛ kun'swɛŋ naa nde ukyer wa asànaa
idiim kàmɛn nde. 45 Umpal bàwɛl bàtaa abi ya, ba anà
Yɔswa bàbiil ya u mɛɛn a in'sɛŋ kàböŋ Nzam kusà
aba. Ya yàkäl kwo tii upaŋà a David. 46 David kàwɛl
kab angway akà Nzam, waa kàlöm akà nde ikal mutɔŋ
ndwà in'kyɛɛl ntɔn ywar a Yakɔb. 47 Wɛɛ mbuur
kun'töötŋ ndwà Salɔmun. 48 Wɛɛ Nzam a dudu afàböön
anki u ndwà bàtöŋ baar kà an'kɔɔ aba, asànaa kàtɛn
nde u mun a ŋangɔɔm naa: 49 "Du là kir a imfum
amɛ, mɛɛn mà ikal in'fàsà mɛ in'kɔl amɛ. Ndwà nà bɛ
lan'kwo mutöötŋ mɛ? Itàkal naa ikal nà mɛ an'kwo
muyöör? 50 Nkye kà an'kɔɔ amɛ anki màkyer indiir
abi byanswà?" 51 Bɛ, baar a ibway aŋàbwà un'sey,
mpa bàkyɛy mpem anà an'tsü, bɛ làfàmbäär Dweelà
In'kyɛɛl taaŋ lanswà! Bɛ, bɛ làbà asànaa bànkaa abɛ. 52
Uboo a aŋangɔɔm banswà, nà bànkaa abɛ mpa bàmɛɛy
nkwaaŋ? Ba bàdwä baar abà bàkyäänà kusà a ngyeel
a mbuur a balàbal mwɛy mpɛl. Wɛɛ ŋàbawà bɛ, bɛ
làmun'yälà anà làmun'dwa. 53 Bɛ baar làwɛl un'kɔɔn u
mbwo a akyeey, wɛɛ bɛ, bɛ wa làfàlab anki! » 54 Mpal
bàwem ba indiir abi, un'fur a nkyɛl kàwɛl mpem aba,
waa bàkwoorà an'din. 55 Wɛɛ nde, nde kàkäl aŋàyɔl a
Dweelà In'kyɛɛl, waa kàsyebà du, kàmɛn làkoo a Nzam
anà Yɛsu kàkyàbwaay u kɔɔ a Nzam là ibaal. 56 Waa
kàtɛn naa: « Làler, mɛ in'wàmumanà an'du màŋàduub,
Mwan a mbuur wàŋàbwaay u kɔɔ a Nzam là ibaal. » 57
Apan, ba bàsi in'kwɛŋ, waa bàdübà an'tsü. Ba banswà
waa bun'bürà, 58 bun'syen u nsà a bul, waa bun'kämà
in'kul. Ambäl ipfɛy aba bàtöölà kà in'kɔl a mwan baal
mwɛy ikɔb ande Sɔl. 59 Mpal bàkäl ba mukun'lomà
in'kul, Ityen kàyamà naa: « Mwol Yɛsu, wal dweelà
amɛ! » 60 Apan, nde kàbü an'köm, waa kàlaal: « Mwol,
twon an'tälà buur a ube bà udu a ba! » Ungö mutɛn
abà, nde waa kàkü.

8 Wɛɛ Sɔl kàkyer akyey nkweel a Ityen. Ilä nsil akin
nkwaaŋ a ngwal yàsɛmà ntɔn Ikööŋ a Yɛlusàlɛm.
Baar bàkyey ndaa a Nzam banswà bàtɛ upay u Yuday
anà u Samàlya. Antööm mpɛl bàsàsal. 2 Apan, baar a
mpem aŋàbwaŋ bàdyee Ityen, waa bun'lel mbɔɔn. 3
Wɛɛ Sɔl kàkyer ngwal mudwa Ikööŋ, nde kàyibilà u
ndwà mukɔr abaal anà akaar anà mukabiil u bɔlokà.
4 Baar abà bàpää bàyilyaaŋà ntsü anà ntsü mupay
Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Ndaa. 5 Lalan Filipo kàkyen nde
bul mwɛy là Samalya mukyään ba làsaŋ a Klistɔ. 6
Apan, unsà un'tüüb, in'sɛŋ a baar myàkäl maàŋàbääb
u ndaa kàtɛɛnà Filipo ntɔn ba bàweemà anà bàmɛnà
impà kàkyerà nde. 7 Abun, an'dweelà an'be màkyer
atɔɔ akà baar bàkäl anà ma u ndaa a ngwal. Baar
aŋàkwɛkà anà ikar bàkyer akɔɔrà. 8 Lalan, un'sak
kàkäl wàmbɔɔn u bul alan. 9 Wɛɛ u bul alan kàfwel anà
mbuur mwɛy ikɔb ande Simɔn. Nde kàfakyerà inwɛŋ
anà kàbemà ngwal un'sɛŋ a Samàlya. Nde kakyeyà
uyɔl naa nde mpɛl awà mbuur a kölàköl. 10 Apan, baar
banswà, sɛmà baan akye tii akà andweer, bun'wemà
unsà igyɛɛŋ kyanswà mutɛɛnà naa: « Mbuur awà wà
ngwal a Nzam ayà bàfàbel naa: "Ngwal a kölàköl." » 11
Ba bun'weemà kà igyɛɛŋ, ntɔn ba bàbemà inwɛŋ ande
taaŋ mbɔɔn. 12 Wɛɛ umpal bàkyey ba Làsaŋ Aŋàbwaŋ
là imfum a Nzam anà ikɔb a Yɛsu Klistɔ kàlɔɔŋà Filipo,
abaal anà akaar bàwɛl ndüümà. 13 Simɔn ŋakwo sye
kàsi làkwikilà, waa kàwɛl ndüümà, wɛɛ nde Filipo
kun'wɛy anki, ntɔn nde kàkyer abemà muman idiim
anà ndaa a ngwal yàlyaaŋà. 14 Mpal ban'wem Antööm
bàkäl u Yɛlusàlɛm naa baar a Samàlya ban'kyey Ndaa
a Nzam, ba batööm Petɔlà anà Ywan. 15 Mpal bàyàkɔlà
ba u Samàlya, ba bàyamà ntɔn ba naa ba bàwɛl Dweelà
In'kyɛɛl. 16 Ntɔn Dweelà In'kyɛɛl kàkäl aŋàtàyàtyà
anki akà udu a umwɛy uboo a ba: ba badümà mpɛl
kà ikɔb a Mwol Yɛsu. 17 Abun, Petɔlà anà Ywan bàsi
an'kɔɔ, ba waa bàwɛl Dweelà In'kyɛɛl. 18 Abà kàmɛn
Simɔn naa baar bàwɛlà Dweelà mpal basi Antööm
an'kɔɔ, nde kàpɛ Petɔlà anà Ywan in'naaŋ, 19 waa
kàtɛn naa: « Lan'pɛ mɛ sye iköb, ntɔn taaŋ in'yasaa
mɛ baar an'kɔɔ ba sye bàwɛl Dweelà In'kyɛɛl. » 20
Wɛɛ Petɔlà kun'fuur naa: « Wɛy ngim angye ikü anà
ngye ŋakwo ntɔn ngye akasii naa kab a Nzam bàfàsom
a in'naaŋ! 21 Uboo a ndaa ayi, ngye akà kitiir, akà
yar latɛy, ntɔn mpem angye kà yàbalàbal anki kusà
a Nzam. 22 Buul mpem angye, yamà Mwol ntɔn u
taaŋ lumwɛy, nde akyer awem ngyɛb unsà an'kyän
awà ngye amà. 23 Mɛ an'man naa ndandaa ngye awɛ
anà ube bàŋàsöön anà ngye awà un'sɔ a ube. » 24
Waa Simɔn kàtɛn naa: « Bɛ ŋakwo làyamà Mwol ntɔn
mɛ, ntɔn undiir mwɛy uköön ayà unsà ya yanswà
lan'tɛn bɛ yi. » 25 Ungö mutà imbäl anà mulɔŋ ndaa
a Mwol, ba bàfurà Yɛlusàlɛm. U mbwo ba bàyipayà
Làsaŋ Aŋàbwaŋ uboo an'bul mbɔɔn mà Samàlya. 26
Yàmɛnà naa un'kyeey a Mwol mwɛy kàyäämà anà
Filipo, waa kàtɛn naa: « Mbarà, kyen ntsü a ngyɛl, u
mbwo ifàtyà sɛmà Yɛlusàlɛm tii u Gaza. Mbwo ayi yà
ipɔl. » 27 Apan Filipo waa kàmbarà, kàkyen agyägyä.

Kyekà yɔl mwɛy wà Ɛtyɔpi, mbuur a isal a kölàköl,
isal ande musyäl un'naaŋ a Kandase, mfum un'kaar a
Ɛtyɔpi, nde kàfü Yɛlusàlɛm ntɔn mukàkömà Nzam.
28 Mpal kàfurà nde, nde kàkäl aŋàbwaay udu a shar
wàmutaŋ un'kaan a ŋangɔɔm Yɛsay. 29 Dweelà waa
kàtɛn a Filipo naa: « Sin, kabweey a shar lanà. » 30
Apan, Filipo kàkyà ntiin, waa kàwem mbuur a Ɛtyɔpi
wàmutaŋ u ndaa a ngwal un'kaan a ŋangɔɔm Yɛsay.
Filipo waa kun'fuul naa: « Nkye ngye akiyöbà ndaa
akataŋà ngye yi? » 31 Nde kàfuur naa: « Mɛ an'kwo
muyöb aben, isàkal naa mbuur kan'buul anki? » Nde
kàlööm Filipo mulaar anà mubwaay ukɔl a nde. 32
Itiir a ndaa kàtäŋà nde kyaki: « Nde kàkäl asànaa
un'kɔk bàfàsyen kà idwääl, asànaa mwan a un'kɔk
mpa afàsà ndaa kusà a mbuur awà kun'kɔɔlà in'kà.
Lalan nde mun ufàduub anki. 33 Uboo a làböön ande,
nde kàwɛl anki iböŋ. Nà kan'kwo mutɛn ntɔn ikyee
ande? Ntɔn möö ande bàkyer alwom u mɛɛn. » 34 Wɛɛ
yɔl a Ɛtyɔpi kàfuul Filipo naa: « Mɛ amabɔɔn, nkyään,
ntɔn nà ŋangɔɔm ukatɛɛnà nde abà? Ntɔn nde ŋakwo
lɛɛ ntɔn mbuur asin? » 35 Filipo kàduub mun, waa
kàsɛmà kà itiir a ndaa aŋàsɔn aki, mukun'kyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là Yɛsu. 36 Ba bàkäl mulab mbwo aba, waa
bàkɔlà kà ikal mwɛy kyàkäl anà an'dà. Yɔl awà kàtɛn
naa: « Le an'dà, undiir nà kan'kɔɔn mukan'dümà?
» 37 Apan, Filipo waa kàtɛn a nde naa: « Isàkal naa
ngye an'kyey u mpem angye yanswà, ngye an'kwo
awɛl ndüümà. » Mbuur awà waa kàfuur naa: « Mɛ
an'kyey naa Yɛsu Klistɔ wà Mwan a Nzam. » 38 Apan
nde kàswɛŋ mubäm shar ande. Ba bàböölˈ Filipo anà
yɔl, bàtɔlà kan'dà, waa Filipo kun'dümà. 39 Umpal
bàtoo ba kà an'dà, Dweelà a Mwol kàsyen Filipo, yɔl
kàfun'man anki. Wɛɛ nde kàläb mbwo ande unsà
un'sak. 40 Apan, Filipo kàkàmɛnà u Azɔt, nde kàyipayà
Làsaŋ Aŋàbwaŋ kà an'bul manswà kàlyaaŋà nde tii u
Sɛzarɛ.

9 Yàmɛnà naa utaaŋ alan, Sɔl kàkwen anki uwɛy
mupà alɔŋki a Mwol mpay a ukwà. Nde kàkàman
undweer a angaŋ, 2 ntɔn mulɔm in'kaan mubilà u
ndwà a nköŋ a Ayudà u Damas, isàkal naa nde kan'man
baar, itàkal abaal itàkal akaar abà bàläbà Mbwo, nde
waa kakɔr anà katwääl u Yɛlusàlɛm. 3 Wɛɛ mpal kàkäl
nde u mbwo tsütsü a Damas, kà imbürà, un'ŋyäŋ a
pɛɛlà kàfü du, waa kun'diŋà. 4 Nde kàbü u mɛɛn, waa
kàwem ndaa yàmutɛɛnà a nde naa: « Sɔl, Sɔl, ntɔn
nkye an'mɛɛyà ngye nkwaaŋ? » 5 Nde kàfuul naa:
« Ngye awà nà, Mwol? » Ndaa waa itɛn naa: « Ɛɛ,
mɛ in'wà Yɛsu akwà ngye, afàmɛɛy ngye nkwaaŋ. 6
Wɛɛ mbarà, bilà uboo a bul, bàkyer akakyään undiir
ayàkyer ngye kwo. » 7 Abaal kàyilyaaŋà nde abà,
bàkyer atsum mun, ba bàweemà ndaa, wɛɛ ba mbuur
bàmɛn anki. 8 Sɔl kàsubà u mɛɛn, itàkal naa mii
ande myàkäl myàŋàduub, nde undiir kàmɛnà anki.
Ba bun'te mpi u kɔɔ ntɔn mukun'syen Damas. 9 Nde
kàkäl ilä itär ukɔɔn aman, ukɔɔn adyà anà ukɔɔn
anwà. 10 Kyekà kàkäl anà un'lɔŋki mwɛy u Damas
ikɔb ande Ananyas. Mwol kàkàmɛnà akà nde unsà
imanmii, waa kàtɛn a nde naa: « Ananyas! » Nde
kàfuur naa: « Mɛ awà, Mwol. » 11 Mwol kàtɛn a
nde naa: « Kyen uboo a balàbal bàfàbel balàbal a
lää, u ndwà a Yudasi, fuul mbuur mwɛy wà Tarsɛ
ikɔb ande Sɔl. Nde wàmukayamà taaŋ nsil alà, 12
wɛɛ uboo a imanmii, nde kan'man mbuur mwɛy
ikɔb ande Ananyas wàmubilà anà kàmusà an'kɔɔ
ntɔn nde ufàman. » 13 Ananyas waa ufuur naa: «
Mwol, mɛ an'wem akà baar mbɔɔn ube banswà kàkyer
mbuur awà akà aŋin'kyɛɛl angye u Yɛlusàlɛm. 14
Kyakin, apà nde kan'yà anà ikɔb bun'pɛ amfum a
angaŋ mukɔr baar banswà bàkayamà ikɔb angye. »
15 Wɛɛ Mwol kàtɛn a nde naa: « Kyen, ntɔn mbuur
awà mɛ amun'sɔɔl asànaa un'syääl amɛ musyen ikɔb
amɛ kusà a baar mpa abà Ayudà, kusà a amfum anà
kusà a baan a Isàlɛl. 16 Mɛ ŋakwo in'yun'swaŋ indiir
byanswà usàman nde mpay ntɔn mɛ. » 17 Ananyas
waa kàkyen. Nde kàbilà u ndwà, kun'si an'kɔɔ, waa
kàtɛn a nde naa: « Sɔl, un'tɔŋ amɛ, Mwol kàman'tɔm,
Yɛsu akwà kàyàmɛnà akà ngye u mbwo kàfü ngye,
ntɔn ngye afàman anà akäl aŋàyɔl a Dweelà In'kyɛɛl. »
18 Utaaŋ nsil alan, indiir imwɛy asànaa ibal byàbwee
fà mii a Sɔl, laa kàfàman nde. Nde waa kambarà,
waa bun'dümà. 19 Ungö apan nde kàkyer adyà, waa
kàwɛl ngwal. Sɔl kàkäl ndam a ilä anà alɔŋki bàkäl u
Damas. 20 Itaan a mbɔɔn anki, nde kàsɛmà mukyään
uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà naa Yɛsu wà Mwan
a Nzam. 21 Apan, baar banswà bàweemà nde bàkäl
unsà ubem, waa bàtɛɛnà naa: « Nkye wunà kà mbuur
akwà anki kàmɛɛyà baar bàfàbel ikɔb aki kwaaŋ u
Yɛlusàlɛm? Nkye apà nde kàyi anki ntɔn mukɔr anà
musyen ba akamfum a angaŋ? » 22 Wɛɛ Sɔl kàkäl
ngwal mbɔɔn muswaŋ akà Ayudà bàkäl u Damas naa
Yɛsu wà Klistɔ. 23 Ungö a ilä mbɔɔn, Ayudà banswà
bàdirà mukun'dwa. 24 Wɛɛ Sɔl kàyöb ndaa ayin. Mpib
anà mwäänà, ba bàkaseyà ibeenà a bul alà, ntɔn

mukun'dwa. 25 Abun, alɔŋki a Sɔl bun'syen u mpib
ntɔn mukun'sweey u ntsü yumwɛy yà ibää a bul.
Ba bun'twey uboo a un'tɛr. 26 Mpal kan'kɔlà nde u
Yɛlusàlɛm, Sɔl kàsi mutüüb anà alɔŋki. Wɛɛ ba banswà
bàkäl u bɔɔmà, ntɔn ba bàkyey anki naa nde akyàbulà
un'lɔŋki ndandaa. 27 Abun, Banàbasi waa kun'wɛl,
kun'syen akà Antööm, waa kasam ndaa kàmɛn Sɔl
Mwol u mbwo anà kàyääm nde anà nde. Nde kasam
sye naa Sɔl kàlɔŋ anà uyɔl kà ikɔb a Yɛsu u Damas. 28
Sɛmà apan, Sɔl kàkälà anà ba u Yɛlusàlɛm anà mulɔŋà
anà nuyɔl kà ikɔb a Mwol. 29 Nde sye kayakyäänà
Ayudà bàfatɛɛnà Ingɛlɛki anà kàfasaa mbaaŋ anà ba.
Wɛɛ ba bàlɛŋà mukun'dwa. 30 Mpal ban'wem atɔŋ
ndaa ayi, ba bun'syen Sɛzarɛ, akun ba bun'töm Tarse.
31 U Yuday lanswà, sɛmà Ngalilɛ anà Samàlya, Ikööŋ
kyanswà kyàkäl unsà duu, kyàwɛlà ngwal, kyàwemà
Mwol bɔɔmà, anà kyàyɛlà u ngwal a Dweelà In'kyɛɛl.
32 Yàmɛnà naa Petɔlà kàfilyaŋà ntsü yanswà, waa
kàtyà sye akà baar in'kyɛɛl bàkäl u Lidà. 33 Nde kàmɛn
mbuur mwɛy kwo ikɔb ande Ɛnɛ, wàŋàböön udu a
ntäŋ, fà mbul naan nde kàkäl aŋàkwɛkà. 34 Petɔlà
kàtɛn a nde naa: « Ɛnɛ, Yɛsu Klistɔ kàmakɔɔr! Mbarà,
bwɛlà ntäŋ angye, ngye ŋakwo. » Apan sye, Ɛnɛ waa
kambarà. 35 Mpal bun'mɛn baar a Lidà anà baar a
Sarɔn banswà, ba bàbuul mpem aba amu Mwol. 36 U
Yɔpɛ kàkäl anà un'lɔŋki mwɛy wà un'kaar ikɔb ande
Tabità, ikaswaŋà naa Dɔkasi u ndaa aba, waa ifiswaŋà
naa Nsey. Taaŋ lanswà nde kàfakyerà ndaa aŋàbwaŋ
anà kàfabayà aŋàlàmbwà. 37 Umpal ayin, nde kàkyer
abɛɛl, waa kàkü. Ungö mukun'ywɛy, ba bun'si u suk
adu. 38 Mpal bàwem alɔŋki a Yɔpɛ naa Petɔlà wà u
Lidà, bul a tsütsü anà ba, ba bàtöm abaal abööl ntɔn
mukun'bel anà mutɛn naa: « Bi kàmabɔɔn, yà akà bi
làgyägyä. » 39 Apan, Petɔlà waa kàmbarà, waa kàkyen
anà ba. Umpal kàkɔlà nde, ba bun'syen u suk adu.
Akweel adim bàyi kusà a nde, bàmulel anà muswaŋ
ba inkur anà ipfɛy a mpye kàfakyerà Dɔkasi mpal
bàkäl ba banswà. 40 Apan, Petɔlà kàtwey baar banswà,
nde kàbü an'köm, kàyamà, waa kàbulà ntsü yàkäl
ndom anà mutɛn naa: « Tabità, mbarà! » Nde kàduub
mii, mpal kàmɛn nde Petɔlà, waa kàbwaay. 41 Abun,
Petɔlà kàsilà kɔɔ ande, waa kun'mbaar. Nde kàbel baar
in'kyɛɛl anà akweel adim, waa kun'mɛɛy, wà möö. 42
Baar a Yɔpɛ banswà bàwem ba ndaa ayi, bàmbɔɔn
bàsi làkwikilà akà Mwol. 43 Petɔlà kàkäl ilä mbɔɔn u
Yɔpɛ akà un'kwaam a ibaan, ikɔb ande Simɔn.

10 U Sɛzarɛ kàkäl anà mbuur mwɛy ikɔb ande
Kɔlɔnɛlyɔ. Nde kàkäl kaptɛn a iköŋ a aŋità a
Lɔmà bàfàbel naa « iköŋ a Itali. » 2 Nde kàkäl anà
inzaam, nde anà ywar ande lanswà bàweemà Nzam
bɔɔmà. Nde kàfabayà baar mbɔɔn anà kàfayamà Nzam
taaŋ lanswà. 3 Ilä mwɛy, u ntsü a taaŋ làtär ungö a
midi, nde kàmɛn ubwaŋàbwaŋ unsà imanmii un'kyeey
a Nzam mwɛy kan'yàbilà u ndwà ande, waa kan'tɛn
a nde naa: « Kɔlɔnɛlyɔ! » 4 Kɔlɔnɛlyɔ kun'ler a lää,
kun'wem bɔɔmà, waa kun'fuul naa: « Mwol, ininà
abi? » Un'kyeey waa kun'fuur naa: « Ngyamàkà angye
anà nkääb angye yàkyàbeenà u mii a Nzam, nde waa
kan'yɔbà ya. 5 Wɛɛ apanà, tɔm baar u Yɔpɛ mukàbel
mbuur mwɛy ikɔb ande Simɔn, bàfun'bel Petɔlà. 6
Nde afàböön u ndwà a mbuur mwɛy ikɔb ande Simɔn,
nde wà un'kwaam a ibaan a ntsür. Ndwà ande yà
kà un'kɔɔl a ngyäl a kölàköl. » 7 Ungö a nkyeen
a un'kyeey kàyun'kyään ndaa ayi, Kɔlɔnɛlyɔ kàbel
asyääl ande abööl anà ŋità mwɛy kàkäl anà inzaam
anà kàkäl wàŋàbääb anà nde taaŋ mbɔɔn. 8 Ungö
mukakyään indiir byanswà byalyaaŋ, nde katöm Yɔpɛ.
9 U taaŋtyà, ba bàkäl u mbwo, tsütsü a Yɔpɛ, Petɔlà
kàlär kà ikal bàfàyöör mper a midi ntɔn muyamà. 10
Nde kàwem ngyal, waa kàkwen mudyà. Mpal bàkäl
ba mukun'läämà isaa, nde kàmɛn imanmii. 11 Nde
kàmɛn du lan'dubà, undiir mwɛy asànaa yar a ipfɛy a
kölàköl làŋàbääm in'siŋ kà an'twɛrà man'nà, lan'yàtyà
anà lan'yàtɔlà u mɛɛn. 12 Uboo a la yàkäl anà ntsür a
ifà ifà: ntsür a in'kɔl in'nà, ntsür ifilaan u mɛɛn anà
nɛn a du. 13 Ndaa mwɛy yàtɛn a nde naa: « Petɔlà,
mbarà, dwa anà dyà! » 14 Wɛɛ Petɔlà kàfuur naa: «
Mwol, ikwo anki akà ikikye, ntɔn mɛ ŋàtàdyà anki
undiir wanswà wàlàbiin anà wàŋingyäy. » 15 Wɛɛ nde
an'fàwem ndaa mbalà yàyweel: « Ngye, twon an'bel
ŋingyäy indiir kan'pööŋ Nzam. » 16 Ya yàkɔlà mbalà
tär, ungö apan, undiir awun bàfuur u du. 17 Petɔlà
kàkäl unsà lingyoomà anà muyweerà nde ŋakwo naa
imanmii kàmɛn nde ki ikaswaŋà aben. Kyekà taaŋ
nsil alan, baar kàtöm Kɔlɔnɛlyɔ bàkäl u munàmbwo
bàmufuulà ndwà a Simɔn. 18 Ba bàbel u ndaa a ngwal,
waa bàfuul naa: « Nkye Simɔn awà bàfàbel naa Petɔlà
afàböön apà? » 19 Apan Petɔlà kàkäl mukayweerà u
mpem ande ntɔn imanmii akyà kàmɛn nde ki, Dweelà
kàtɛn a nde naa: « Le, baar atär bàmukaleŋà. 20
Mbarà, tyà, kyen mbwo mwɛy anà ba ukɔɔn nkyɛɛr,
ntɔn ba mɛ, mɛ amatɔm. » 21 Undiir awun, Petɔlà
kàtɔlà nde, waa kàtɛn a baar aban naa: « Le, mɛ in'wà

mbuur làleŋà bɛ. Ntɔn nkye làyi bɛ? » 22 Ba bàtɛn
naa: « Kaptɛn Kɔlɔnɛlyɔ kàmitɔm. Nde wà mbuur
mwɛy wà balàbal anà afàtiin Nzam bɔɔmà. Nde sye
we anà imbäl aŋàbwaŋ akà un'sɛŋ a Ayudà wanswà.
Un'kyeey in'kyɛɛl mwɛy kun'swɛŋ naa nde akyer
ayabel u ndwà ande, ntɔn ngye awem ndaa awà nde
ayà mukakyään. » 23 Apan, Petɔlà waa kabiil anà kapɛ
ikal aböön. Taaŋtyà nde kàkyen anà ba mbwo mwɛy
anà atɔŋ amwɛy bà Yɔpɛ. 24 Kà ilä kyàläab, nde kàkɔlà
Sɛzarɛ. Kɔlɔnɛlyɔ awà kàkäl mudilà ba, kàbel ywar
ande anà asam ande bànkwen. 25 Umpal kàkɔlà Petɔlà,
Kɔlɔnɛlyɔ kàyàbwey anà nde, waa kàbü kà in'kɔl ande
ntɔn mukun'sà làkoo. 26 Petɔlà waa kumbaar, kàtɛn
a nde naa: « Mbarà, ntɔn mɛ, mɛ sye in'wà kàmɛ
mbuur. » 27 Apan, Petɔlà kàkäl muyiyääm a Kɔlɔnɛlyɔ
umpal kàbilà nde u ndwà, waa kàmɛn baar mbɔɔn
bàkyàköŋ. 28 Nde kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ làkyàyöb naa
wà ikin naa un'yudà mwɛy utüüb itàkal usin tsütsü
apà ungyey. Wɛɛ mɛ, Nzam kan'mɛɛy naa twon an'tɛn
a mbuur naa nde wà làbiin itàkal naa ŋingyäy. 29
Undiir awun, mɛ an'yà mɛ ukɔɔn asà impeen u làbeel
angye. Wɛɛ apanà, mɛ in'kwen muyöb ntɔn atöm
ngye baar muyan'bel. » 30 Apan Kɔlɔnɛlyɔ kàtɛn a nde
naa: « Ŋàbà ilä kyànà, mɛ kàkäl u ngyamàkà u ndwà
amɛ, u taaŋ làtär ungö a midi, wɛɛ le, mbuur mwɛy
kàkyàbwaar ipfɛy a iŋyäŋ akyàmbar kusà a mɛ, 31 nde
kan'kyään naa: "Kɔlɔnɛlyɔ, Nzam akyàwem ngyamàkà
angye, anà akyàyɔbà nkääb angye. 32 Tɔm baar u Yɔpɛ
mukàbel Simɔn awà bàfàbeel Petɔlà. Nde wà u ndwà a
Simɔn un'kwaam a ibaan a ntsür. Ndwà ande yà kà
un'kɔɔl a ngyäl." 33 Làgyägyä, mɛ waa atööm baar
muyabel. Ngye, ngye waa akyey muyà. Apanà bi, bi
banswà ibà kusà a Nzam ntɔn muwem indiir byanswà
kaswɛŋ Mwol. » 34 Abun, Petɔlà kàduub mun mutɛn
naa: « Mɛ in'kyàyöb ndandaa naa Nzam un'kɔl aŋàyɔŋ
afàkyer anki, 35 wɛɛ unsà un'sɛŋ wanswà, mbuur
afun'man bɔɔmà anà afàkyer ndaa a balàbal, nde
akyer afun'kyey. 36 Nde kàtöm ndaa ande akà un'sɛŋ a
Isàlɛl, mukyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ là duu u mbwo a Yɛsu
Klistɔ awà Mwol a baar banswà. 37 Bɛ, bɛ làkyàyöb
ndaa yàsɛmà u Ngalilɛ anà yàpää u Yuday lanswà ungö
a ndüümà kàlɔɔŋà Ywan. 38 Bɛ, bɛ làkyàyöb naa Nzam
kàtsüül Dweelà In'kyɛɛl anà kàpɛ ngwal udu a Yɛsu
un'nsi Nasàlɛr awà kàyilyaaŋà mukyer ubwaŋ anà
mukɔɔr baar bàkäl uboo a iköb a Satanà, ntɔn Nzam
kàkäl anà nde. 39 Anà bi sye, bi ibà ambäl a indiir
byanswà kàkyer nde u mɛɛn a Ayudà anà u Yɛlusàlɛm.
Nde sye wà mbuur bàdwä ba anà bàbɛɛrà ba u kulunsi,
40 wɛɛ Nzam kun'wiiy kilä kyàtär, waa kun'pɛ mbwo
muyàmɛnà, 41 kakun'sɛŋ wanswà anki, wɛɛ akà bi, bi
baar abà kàsöölˈ Nzam kusà asànaa ambäl, bi baar kàdi
anà kànü anà nde ungö a ngwiiyà ande uboo a akü. 42
Apan Yɛsu kà iswɛŋ mukyään un'sɛŋ anà mutà imbäl
naa Nzam nde kàsöölˈ mukal nkalsà a baar a möö anà
akü. 43 Aŋangɔɔm banswà bun'tɛɛl imbäl, mutɛn naa
mbuur wanswà asun'wal anà asàsà làkwikilà amu nde,
bàsun'dwääl nkul a man'be ande u mbwo a iköb a
Ikɔb ande. » 44 Umpal kàkäl Petɔlà mutɛɛnà ndaa ayi,
Dweelà In'kyɛɛl kàbü udu a baar banswà bàweemà
ndaa kàlɔɔŋà nde. 45 Wɛɛ aŋàlàkwikilà bàŋàkyɛy abà
bàyi mbwo mwɛy anà Petɔlà bàkäl unsà ubem muman
naa Dweelà In'kyɛɛl kàpää sye udu a baar mpa abà
Ayudà. 46 Abun, ba bàweemà naa ba bàmutɛɛnà u
ndaa a ingyey anà bàmusyäŋà Nzam. Apan, Petɔlà
kàtɛn naa: 47 « Taaŋ alà, nkye we anà mbuur kan'kwo
mutsuŋ an'dà a ndüümà akà baar ban'wal Dweelà
In'kyɛɛl bà asànaa bi? » 48 Apan, nde kàswɛŋ naa
badümà kà ikɔb a Yɛsu Klistɔ. Ba bun'lööm naa nde
ubwaay ndam a ilä apà ba.

11 Antööm anà atɔŋ bàkäl u Yuday bàwem naa baar
mpa abà Ayudà sye ban'wal Ndaa a Nzam. 2
Wɛɛ mpal kàbeenà Petɔlà Yɛlusàlɛm, baar bàŋàkyɛy
bàkäl musà mbaaŋ anà nde. 3 Ba bàtɛn a nde naa:
« Ngye an'kàbilà u ndwà a baar bàkɔ̈ön aŋàkyɛy
anà an'kàdyà ikal imwɛy anà ba. » 4 Apan, Petɔlà
kàsɛmà mukakyään ndaa yanswà pànsi pànsi asànaa
yàlyaaŋ ya. Waa kàtɛn a ba naa: 5 « Mɛ, mɛ kàkäl
uboo a Yɔpɛ muyamà, laa kàkabà mɛ, waa kàmɛn
imanmii: undiir mwɛy kan'fà du wàŋàbäm in'siŋ a
bwɛlàbwɛl kà an'twɛrà man'nà asànaa yar a ipfɛy. 6
Mpal kàsyeebà mɛ boo awa ubwaŋàbwaŋ, mɛ kàmɛn
ntsür a in'kɔl in'nà, ntsür a ndwaŋ, ntsür ifilaan u
mɛɛn anà nɛn a du. 7 Apan, mɛ kàwem ndaa mwɛy
yàmukan'kyäänà naa: "Petɔlà, kyen, dwa, dyà." 8
Wɛɛ mɛ kàtɛn naa: "Aay, Mwol, akà undiir mwɛy wà
ikin itàkal wàŋingyäy ŋatàbilà anki u mun amɛ." 9
Ndaa yan'fàfà du mbalà yàyweel, yan'fuur naa: "Indiir
kàpɔŋà Nzam, twon an'bel bya mbiin." 10 Ndaa ayi
yàkyer abà mbalà tär. Ungö, indiir byanswà byàfurà
du. 11 Kyekà taaŋ nsil alan, abaal atär bàyàkɔlà u
ndwà kàkäl bi. Ba ban'tööm abà u Sɛzarɛ. 12 Apan,
Dweelà kan'kyään naa mɛ in'kyen mbwo mwɛy anà
ba ukɔɔn nkyɛɛr. Atɔŋ bà basyaam bàyan'swà. Bi

banswà kàkàbilà u ndwà a mbuur awun. 13 Nde kà
ikyään naa un'kyeey kàyàmɛnà aben u ndwà ande anà
kun'kyään naa: "Tɔm mbuur mwey u Yɔpɛ mukàbel
Simɔn awà bàfàbel naa Petɔlà. 14 Nde ayakyään ndaa
yanswà iyàtswà ngye möö anà ndwà angye yanswà."
15 Pa kàsɛmà mɛ mutɛn, Dweelà kàyàtyà udu a ba
asànaa kàyàtyà nde udu a bi u nsɛmà. 16 Apan, mɛ
kàyɔbà ndaa kàtɛn Mwol naa: "Ywan kàfadümà kà
an'dà. Wɛɛ bɛ, bɛ bàsàladümà u Dweelà In'kyɛɛl."
17 Abun, Nzam kapɛ kab nsil la asànaa kàpɛ nde bi
umpal kàsi bi làkwikillà amu Yɛsu Klistɔ, mɛ, mɛ kàkäl
nà mutsuŋ Nzam? » 18 Ungö bàwem ba ndaa ayi,
ba bàkäl a duu, bàsi Nzam làkoo, waa bàtɛn naa: «
Abà Nzam kan'pà mbwo sye akà baar mpa abà Ayudà
musɔɔmà nkääl aba anà muwal möö. » 19 Yàmɛnà
naa aŋàlàkwikilà bàkyer atà upay mper yanswà ntɔn
nkwaaŋ bamɛɛy mpal bàdwä Ityen. Ba bàkàkɔlà anà u
Fɛnisi, u Shipɛlɛ anà Antyɔsha. Wɛɛ ba Ndaa a Nzam
bàyilɔɔŋà Ayudà mpɛl. 20 Wɛɛ bumwɛy bàkäl baar
a Shipɛlɛ anà Sirɛn. Umpal bàtöl ba Antyɔsha, ba
bàkyäänà Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Mwol Yɛsu akà Angɛlɛki
sye. 21 Kɔɔ a Mwol làkäl anà ba, undiir awun baar
mbɔɔn bàsi ba làkwikilà anà bàbuul ba mpem akà
Mwol. 22 Mpal kyàwem Ikööŋ a Yɛlusàlɛm ndaa ayi, ba
bàtöm Banabasi u Antyɔsha. 23 Umpal kàtöl nde anà
kàmɛn nde kab a ngway a Nzam, nde kàmɛn un'sak,
nde kàlööm ba banswà mukal uboo a un'tüüb a Mwol
u mpem aba yanswà. 24 Ntɔn nde kàkäl mbuur mwɛy
wàŋàbwaŋ, wàŋàyɔl a Dweelà In'kyɛɛl anà làkwikilà.
Apan, un'kàbɔ a baar kàyàtüüb anà Mwol. 25 Ungö
apan, Banabasi kàkyen Tarsis mukàleŋ Sɔl. 26 Umpal
kun'mɛn nde, nde kun'twääl u Antyɔsha. Ba bàkyer
mbul mwɛy aŋun'kiinà musal mbwo mwɛy anà mulɔŋ
iköŋ a baar uboo a Ikööŋ. Ya yàkäl mbalà atàtwɛb u
Antyɔsha bàbel ba alɔŋki naa aklistɔ. 27 Kà ilä abin,
aŋangɔɔm bàfü Yɛlusàlɛm bàyàtyà Antyɔsha. 28 Wɛɛ
umwɛy uboo aba, ikɔb ande Agabüs, kàkyer ambarà,
waa kàkyään u mbwo a Dweelà naa ngyal mbɔɔn ikyer
ayàbilà u mɛɛn manswà. Ya sye yàkäl abun u paŋà a
Kɔlɔde. 29 Abun, alɔŋki bàtsül mbar naa mbuur mbuur
upɛ kab kan'kwo nde mupà ntɔn mutööm atɔŋ abà
u Yuday. 30 Ba bàkyer abun sye, waa bàtöm an'kab
aman akà andweer u mbwo a Banabasi anà Sɔl.

12 Yàmɛnà naa utaaŋ alan, mfum Ɛlɔdi kàsɛmà
mumɛɛy baar a Ikööŋ bàmwɛy nkwaaŋ. 2 Nde
kàdwä Zyak, un'tɔŋ a Ywan wàbaal, a kɔm. 3 Mpal
kàmɛn nde naa ya yan'pà Ayudà un'sak, nde kàfàkɔr
Petɔlà ilä a mampà iköön ful. 4 Ungö mukun'kɔr, nde
kun'tɔɔm u bɔlokà, kun'pɛ kan'kɔɔ a itsuŋ inà bye
abyà aŋità anà uboo a imwɛy ntɔn mukun'kaar. Nde
kàkwen mukun'sà u làbay a nsaŋ u mii a un'sɛŋ ungö
mukyɛɛl Pak. 5 Petɔlà bun'käär u bɔlokà. Wɛɛ Ikööŋ
kyàyön anki musà ngyamàkà akà Nzam ntɔn nde. 6
Wɛɛ u mpib, kusà a ilä kàbön Ɛlɔdi mutsul nsaŋ ande
u mii a un'sɛŋ, Petɔlà kàkäl wàŋàböön uboboo a aŋità
abööl, wàŋàbääm an'dwaaŋ möölˈ Aseey a bɔlokà bàkäl
u munàmbwo. 7 Wɛɛ kà imbürà, un'kyeey a Mwol
mwɛy waa kàyàmɛnà, bɔlokà waa làpɛɛlà. Un'kyeey
kàni Petɔlà u làbɛm, kun'wiiy, waa kàtɛn a nde naa: «
Mbarà agyägyä! » Apan, an'dwaaŋ màkäl kà an'kɔɔ
ande waa màbü. 8 Un'kyeey kàtɛn a nde naa: « Bäm
un'kab angye, bwaar idyäär angye. » Nde waa kàkyer
abun. Nde kàfàtɛn a nde naa: « Bwaar ipfɛy angye,
yan'läb. » 9 Nde kàkyer atoo, waa kun'läb. Wɛɛ nde
kàyöb anki naa ndaa kàkyerà un'kyeey yàkäl ndandaa.
Nde kàsii naa kya kyà imanmii. 10 Apan ba bàlyaaŋ
ikal a nseey kyàtàtwɛb, bàfàlyaaŋ kyàyweel, waa bàtöl
u munàmbwo awe anà ibeenà a in'naan ifàler mper a
bul. Ibeenà aki kyàdubà kya ŋakwo kusà a ba. Ba waa
bàtoo, bàyikyeenà u balàbal làmwey. Apan, un'kyeey
kàsun'wɛy kà imbürà. 11 Mpal màfurà an'kyän a Petɔlà,
nde kàtɛn naa: « Apanà mɛ an'yöb naa ndandaa Mwol
kàtöm un'kyeey ande, nde kàman'tsuuŋ kà an'kɔɔ a
Ɛlɔdi anà akà yinà yanswà kàdiilà un'sɛŋ a Ayudà. »
12 Ungö kàyöb nde abun, nde kàkyen ndwà a Màlye,
ngwän a Ywan awà bàfàbel Malakɔ. Akun, baar mbɔɔn
bàkyer aköŋ anà bàkäl muyamà. 13 Mpal kàbɛɛrà nde
kà ibeenà a munàmbwo, un'syääl mwɛy wà un'kaar
ikɔb ande Lɔdɛ waa kàsin muwem. 14 Nde kàyöb ndaa
a Petɔlà. Wɛɛ unsà un'sak ande, nde kàduub anki
ndwà, nde kàkyen u ntiin ntɔn mukàkyään naa Petɔlà
wàŋàmbar u nsà. 15 Wɛɛ ba bàtɛn a nde naa: « Ngye
awe anà nukɔŋ. » Wɛɛ nde kàsi muküünà mutɛn naa
yà ndandaa. Apan, ba bàtɛn naa: « Un'kyeey ande
ayàkal. » 16 Wɛɛ Petɔlà kàsi muküünà mubɛɛrà. Ba
bàduub ndwà, waa bàbem mpal bun'mɛn ba. 17 Wɛɛ
akà nde, nde kadübà mun a kɔɔ ntɔn mukaswaŋ naa
ba bàkäl a duu, nde kakyään naa Mwol kàkyer aben
mukun'twey u nsà a bɔlokà. Nde kàtɛn sye naa: «
Kyen kàlakyään Zyak anà atɔŋ bumwɛy indiir abi.
» Apan, nde waa kàtoo, kàkyen mper asin. 18 Wɛɛ
mpal làtyà taaŋ, lingyoomà làbü uboo a aŋità, ba
bàtɛn ba a ba naa Petɔlà nkye byàmubweel? 19 Ɛlɔdi

kàkäl muyun'leŋ, wɛɛ nde kun'mɛn anki. Nde kàfuul
aleer, waa kàswɛŋ naa basyen anà badwä. Ungö nde
kàlwomà u Yuday, waa kàtyà Sɛzarɛ. Nde kàkäl ndam a
ilä kwo. 20 Ɛlɔdi kàkäl nkyɛl mbɔɔn akà baar a Tir anà
Sidɔn. Wɛɛ ba bàkäl un'tüüb mwɛy ntɔn mukun'man.
An'yääm a ba anà Balàstüs, mbuur kàfaleerà suk a
mfum, màkyer abwaŋ. Ungö ba bàkàlɔm mfum Ɛlɔdi
musà duu uboo a ba, ntɔn udyà aba bàfafaa nsi a
mfum Ɛlɔdi. 21 Mpal kyàkwe ilä bàsi ba, Ɛlɔdi kàbwäär
ipfɛy a imfum, laa kàbwaay de kà un'syäl, waa kàtɛɛnà
a ba u mii a un'sɛŋ. 22 Apan, un'sɛŋ kàtɛn u ndaa a
ngwal naa: « Ayi ntɛɛn a nzam mwɛy, wɛɛ kà yà mbuur
anki. » 23 Wɛɛ utaaŋ nsil alan, un'kyeey a Mwol waa
kun'düb, ntɔn nde Nzam làkoo kun'pɛ anki. In'swab
myàkyer un'dyà, laa kàkü nde. 24 Apan, Ndaa a Nzam
waa yàyɛl, waa yàpää. 25 Wɛɛ akà Banabasi anà Sɔl,
mpal bàmay ba isal aba u Yɛlusàlɛm, ba bàkyer akyà,
waa bàsyen anà Ywan awà bàfàbel Malakɔ.

13 Kà Ikööŋ a Antyɔsha bàkäl anà aŋangɔɔm anà
alɔɔŋ asànaa Banabasi, Simɛyɔ awà bàfàbel Nizyɛr
anà Lusyus un'nsi Sirɛn, Manayɛn un'sam a Ɛlɔdi
fà imbɛy, anà Sɔl. 2 Mpal bàkäl ba musyäŋà Mwol
anà mukin mbɔr, Dweelà In'kyɛɛl kàtɛn naa: « Lasi
Banabasi anà Sɔl ukɔl, ntɔn mukyer isal kabel mɛ. »
3 Abun, ungö ukin mbɔr anà uyamà, ba basi an'kɔɔ,
waa bapɛ mbwo mukyà. 4 Wɛɛ akà Banabasi anà Sɔl,
Dweelà In'kyɛɛl katöm nde, ba bàtyà Sɛlusi, akun ba
bàwɛl an'swà mukyà isaŋ a Shipɛlɛ. 5 Mpal bàtöl ba u
Salamin, ba bàkyäänà ndaa a Nzam uboo a ndwà a
nköŋ a Ayudà. Ywan kàkäl anà ba sye ntɔn mukabay.
6 Ungö mulyaaŋ uboo a isaŋ kyanswà tii u Pafɔsi, ba
bàbweey anà un'kyeer a inwɛŋ mwɛy, ŋangɔɔm a
loor wà un'yudà, ikɔb ande Bar Yɛsu, 7 nde kàkälà
tsütsü a Pawulus Sɛrzyus, mfum a Isaŋ a Shipɛle.
Nde kàbel Banabasi anà Sɔl ntɔn mukakyään naa nde
we anà ngyal muwem Ndaa a Nzam. 8 Wɛɛ un'kyeer
a inwɛŋ Ɛlimasi, ayi mbuul a ikɔb ande, laa kàtön
nde, ntɔn nde ndaa aba kakyeyà anki, nde kàleŋà
naa mfum ukɔɔn akal anà làkwikilà. 9 Apan, Sɔl awà
bàfàbel sye Pɔl, awà kàkäl aŋàyɔl a Dweelà In'kyɛɛl,
kun'paam mii, 10 waa kàtɛn naa: « Ngye awàŋàyɔl a
an'yeerà anà an'kyän an'be, mwan a ileŋ, un'yiiŋ a
ndaa a balàbal yanswà, taaŋ nà ngye asàwɛy mubääm
an'kyän a balàbal mà Mwol? 11 Wɛɛ papanà, wem:
Mwol akyer akam un'swaŋ, ngye abulà ikwàmii, u
ndam a an'taaŋ, ngye mwäänà aman anki. » Utaaŋ
nsil alan, un'böŋ anà làpib myun'bweel u mii, nde
kàbulà muyoyoolà, wàmuyileŋ naa mbuur kun'twääl u
kɔɔ. 12 Undiir awun, mpal kàmɛn mfum ndaa yàlyaaŋ
yi, nde kàsi làkwikilà, ntɔn an'lɔɔŋ a Mwol màkyer
un'bilà ubwaŋàbwaŋ. 13 Pɔl anà baar bàyikyeenà
anà nde, bàwɛl an'swà u Pafɔs ntɔn mukyà Pɛrzɛ u
Pamfili. Ywan kàkaabà anà ba, waa kàfurà Yɛlusàlɛm.
14 Wɛɛ ba, ba bàläb mbwo aba: bàlwomà ba u Pɛrzɛ, ba
bàkyen Antyɔsha u Pisidi. Ilä a saba, ba bàbilà u ndwà
a nköŋ a Ayudà, waa bàbwaay. 15 Ungö mutaŋ un'kɔɔn
anà aŋangɔɔm, amfum a ndwà a nköŋ a Ayudà balööm
naa: « Atɔŋ, kya isàkal naa bɛ làbye anà undiir atɛn
akà baar ntɔn mukalɛɛl, làtɛn! » 16 Apan, Pɔl waa
kàmbarà, kàswɛŋ isii a kɔɔ, waa kàtɛn naa: « Bɛ baar a
Isàlɛl anà bɛ bumwɛy làfàtiin Nzam bɔɔmà, làwem!
17 Nzam a un'sɛŋ a Isàlɛl wà, kàsööl bàtaa abi. Nde
kàbuul wa wàkölàköl mpal kàkäl wa u mɛɛn a Ngipiti.
Wɛɛ u ngwal a kɔɔ ande, nde kun'twey kwo. 18 Wɛɛ
nde ba kasyen kà isii a mbul an'kwem an'nà mpal
bàkäl ba u nsye a ipɔl. 19 Ungö, kàmay nde in'sɛŋ
nsambwaar u mɛɛn a Kanana, nde kakääb mɛɛn mukal
un'naaŋ aba 20 kà isii a mbul nkam nà a an'kwem
an'tyeen. « Ungö apan, nde kapɛ ntɛɛn tii utaaŋ a
ŋangɔɔm Sàmwel. 21 Wɛɛ semà apan, ba bàlöm mfum,
kyakin Nzam kapɛ nde Sawul, mwan a Kisi, umwɛy
uboo a mbil a Bɛnsàmɛn. Nde kàyaal mbul an'kwem
an'nà. 22 Wɛɛ ungö, Nzam waa kun'tön, waa kàtwey
David mukal mfum aba. Ntɔn nde, nde kàtɛ imbäl
ki: "Mɛ aman David, mwan a Yɛsɛ, mbuur kan'kwen
mpem amɛ, nde ayakyerà ndaa yanswà in'kwen mɛ."
23 Unsà ikyee ande, Nzam kàtwey Yɛsu, Un'tswää a
möö a Isàlɛl, asànaa kàpɛ nde ilää. 24 Kusà a ngyeel
ande, Ywan kàlɔŋ un'sɛŋ a Isàlɛl wanswà ndüümà a
mbuul a mpem. 25 Wɛɛ mpal kàkäl Ywan mumay isal
ande, nde kàtɛɛnà naa: "Bɛɛ làsii naa mɛ in'wà nà?
Mɛ kà in'wà mbuur làdilà bɛ anki! Wɛɛ làwem: we
anà mbuur ayàyà ungö amɛ, mɛ in'kwe anki musɔɔl
idyäär kà in'kɔl ande." » 26 « Atɔŋ abaal, baan a
ywar a Abàlam, anà bɛ bumwɛy làfàtiin Nzam bɔɔmà,
Ndaa a möö ayi bàtöm akà bi. 27 Wɛɛ abun, baar a
Yɛlusàlɛm anà amfum aba, bun'kyey anki Yɛsu. Wɛɛ
mpal bun'tsüül ba mbar, ba bàkwey ndaa a aŋangɔɔm
bàfàtaŋ saba lanswà. 28 Wɛɛ, itàkal ba bàmɛn anki
undiir ban'kwo mukun'dwa, ba bàlöm akà Pilatu
mulwom möö ande. 29 Ungö bàmay ba mukyer ndaa
yanswà bàsön ntɔn nde, ba bun'tɔɔl u kulunsi, waa
bun'tööl uboo a an'dii mwɛy. 30 Wɛɛ Nzam kun'twey

uboo a akü, 31 nde kàyàmɛnà ilä mbɔɔn akà baar abà
bàbeenà anà nde, sɛmà Ngalilɛ tii Yɛlusàlɛm. Ŋàbawà
ba bà ambäl ande kusà a un'sɛŋ a Isàlɛl! 32 Wɛɛ bi, bi
ikàlakyäänà Ndaa Aŋàbwaŋ yi: ilää kàpɛ Nzam akà
bàtaaràbi, 33 nde kya kan'kölà ubwaŋàbwaŋ apanà
ntɔn bi baan aba, muwiy Yɛsu, asànaa bàsön uboo
a diim làyweel naa: "Ngye, ngye awà Mwan amɛ,
ŋàbawà, mɛ amabɔr." 34 Nzam kun'wiiy uboo a akü,
ntɔn nde ukɔɔn afàfurà unsà upɔɔn. Abun nde kàtɛn
naa: "Mɛ in'sàlapà indiir in'kyɛɛl anà byàndandaa
kàbön mɛ mupà David." 35 Undiir awun kàfàtɛn nde
kà itiir a ndaa asin: "Ngye asàpà anki mbwo naa
mbuur angye wà in'kyɛɛl upöön." 36 Wɛɛ, David, utaaŋ
ande, nde kàsyääl ukwen a Nzam. Ungö, waa kàkü, ba
bun'dye kà an'dii a bàtaaràande, nde kàkyer apɔɔn. 37
Wɛɛ mbuur kàwiiy Nzam, nde kàpöön anki. 38 Undiir
awun, atɔŋ, làyöb naa u mbwo ande bàkyàlakyään
ndwääl a nkul. 39 U mbwo ande, mbuur wanswà awà
wasà làkwikilà atoo wàbalàbal unsà indiir byanswà
mpa kàkwe un'kɔɔn a Mɔsɛ mukyer. 40 Kyakin, làkäl
kà igyɛɛŋ manà ndaa bàtɛn aŋangɔɔm iyàlabweel:
41 "Làler, bɛ baar aŋàyɔl a un'köl, làkäl unsà ubem
anà làyaalà, ntɔn mɛ in'kyer undiir mpal làwà bɛ
anà möö, undiir mpa lan'kwo bɛ mukyey isàkal naa
mbuur mwɛy kàmàlakyään wa!" » 42 Mpal bàtoo Pɔl
anà Banabasi, ba balööm muyàlɔŋ ndaa nsil ayin u
saba làlääb. 43 Ungö a nköŋ, Ayudà mbɔɔn anà baar
bàkyey inzaam a Ayudà, ba bàläb Pɔl anà Banabasi.
Ba bàyäämà ba a ba, waa bapɛɛ un'kaay mubääb anà
kab angway a Nzam. 44 Ilä a saba kyàlääb, bul lanswà
làkàköŋ ntɔn muwem Ndaa a Mwol. 45 Wɛɛ mpal
bàmɛn Ayudà in'sɛŋ ami, ba bàwem un'köl, bàtön ndaa
a Pɔl, waa bun'bɛyà. 46 Wɛɛ Pɔl anà Banàbasi bàtɛn
a uyɔl naa: « Ya yàlöm naa ndaa a Nzam bàtàkyään
bɛ. Wɛɛ, ntɔn lan'tɔn bɛ ya, bɛ ŋakwo lan'swaŋ naa
bɛ làkwe anki muwal möö a mbul a in'tye. Apanà bi
ntabwey abi ibuul akà baar mpa abà Ayudà. (aiōnios g166)
47 Abun, Mwol kà iswɛŋ abà: "Mɛ ngye kasi pɛɛlà ntɔn
baar mpa abà Ayudà, ntɔn ngye asyen möö, tii mper
màkàtsü mɛɛn." » 48 Wɛɛ mpal bàwem baar mpa abà
Ayudà ndaa ayi, ba bàmɛn un'sak, ba bàsɛmà musà
ndaa a Mwol làkoo. Baar banswà basöölmuwal möö a
mbul a in'tye, ba bàsi làkwikilà. (aiōnios g166) 49 Abun,
ndaa a Mwol yàpää kà itiir a nsi akin kyanswà. 50 Wɛɛ
Ayudà bàkàkul usey akà akaar aŋun'naaŋ bàfasyäŋà
Nzam anà akà abyääl a bul, ba bàsiinà baar mupà Pɔl
anà Banabasi nkwaaŋ, ba baböŋ kà itiir a nsi aba. 51
Apan, ba bàkyen Ikɔn bàmusakɔɔb un'twà a in'kɔl
aba. 52 Wɛɛ akà alɔŋki, ba bàkäl aŋàyɔl a un'sak anà
Dweelà In'kyɛɛl.

14 U Ikɔnyum Pɔl anà Banabasi bàbilà sye u ndwà
a nköŋ a Ayudà, waa bàlɔɔŋà. Abun, un'kàbɔ
a Ayudà anà Angɛlɛki basi làkwikilà. 2 Wɛɛ Ayudà
bàtön an'lɔɔŋ, waa bàsiinà baar mpa abà Ayudà mutɔŋ
mpem ambe akà atɔŋ. 3 Itàkal abun, ba kwo bàkäl
ilä mbɔɔn bàmulɔŋ a uyɔl ntɔn làkwikilà aba akà
Mwol. Nde kapɛ ikɔ̈b mukyer impà anà idiim anà
mutà imbäl u ndaa a kab angway ande. 4 Wɛɛ un'sɛŋ
a bul waa kàkaabà: amwɛy bàbü a Ayudà, bumwɛy
bàbü a Antööm. 5 Baar mpa abà Ayudà anà Ayudà anà
amfum aba, ba bàbön mumɛɛy ba nkwaaŋ anà mukam
ba in'kul. 6 Pa bàyöb ba ndaa ayi, ba bàkyer akàyee,
waa bàkyen ntsü a Likayɔni, Listre, Dɛrbɛ anà Likɔnya
anà an'bul a tsütsü. 7 Akun sye, ba bàkäl mukyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ. 8 U Listre kàkäl anà ŋàkwɛkà mwɛy,
nde kàkäl ikar, sɛmà mböör ande, nde kàsàkyà anki
dwaan. 9 Ilä mwɛy nde kàkäl mulab ndaa kàlɔɔŋà Pɔl.
Pɔl kun'paam mii, waa kàmɛn naa mbuur awà kàkäl
anà làkwikilà ntɔn nde ukɔɔrà. 10 Apan, nde kàtɛn a
nde u ndaa a ngwal naa: « Mbarà, kal aŋàtsim unsà
in'kɔl angye! » Mbuur awà waa kàfumà, waa kàkyen.
11 Mpal bàmɛn in'sɛŋ ndaa kàkyer Pɔl, ba bàsi in'kwɛŋ
kà Ilikɔnya, waa bàtɛn naa: « Bànzam ban'bulà baar,
waa ban'yàtyà mper akà bi. » 12 Ba bàpɛ Banabasi
ikɔb a « Zösi » Pɔl bun'pɛ ikɔb a « Ɛrmɛsi » ntɔn
ndaa yanswà yàkäl anà nde. 13 Ndwà a nzam a ngaŋ
a Zösi yàkäl u nswɛŋ a bul. Nde kàtwääl in'dim a
ngɔɔmà anà in'siŋ a iful u minàmbwo a ndwà ayi ntɔn
nde kàkwen naa nde anà un'sɛŋ, ba bàpɛ ibɔɔn. 14
Wɛɛ mpal bàwem Antööm ndaa ayi, ba bàkaam ipfɛy
aba, waa bàkyen u ntiin ntsü kàkäl un'sɛŋ a baar,
bàmusà in'kwɛŋ 15 anà mutɛn naa: « Abaal, ntɔn nkye
lan'kyer bɛ indiir a tub abi? Làyöb naa bi sye, bi ibà
baar asànaa bɛ. Ndaa Aŋàbwaŋ ikàlakyään bi yà naa
bɛ làwɛy itɛk, wɛɛ bɛ làyi akà Nzam a möö awà kàkyer
du, mɛɛn, ngyäl a kölàköl anà indiir byanswà abyà
uboo. 16 U nkööl yàlyaaŋ, nde kàwɛy in'sɛŋ myanswà
mulab ndaa aba ŋakwo. 17 Itàkal abà, nde kàkö̈ön anki
mutà imbäl a ubwaŋ ande, mukàlapà fà du, mbul anà
mbɛŋ kà an'paŋà a bya, mukàlapà isaa anà muyööl
mpem abɛ a un'sak. » 18 Wɛɛ itàkal bàtɛn ba ndaa ayi,
yàkäl mpay antööm mutsuŋ un'sɛŋ a baar mukɔɔn
akapà ibɔɔn. 19 Apan, Ayudà bàfü Antyɔsha anà Ikɔn,

ba bàsi mukküünà akà un'sɛŋ a baar. Un'sɛŋ a baar
awà kàkyey an'kyän aba, waa bàtɛ Pɔl in'kul ntɔn
mukun'dwa. Ungö ba bàkun'wɔm u nsà a bul. Ba bàsii
naa nde kan'kwà. 20 Wɛɛ mpal bàkàköŋ alɔŋki umbil a
Pɔl, laa kàmbarà nde, kàbilà nde uboo a bul. Taaŋtyà,
ba bàkyen Dɛrbɛ anà Banabasi. 21 Ungö bàlɔŋ ba baar
Làsaŋ Aŋàbwaŋ u bul alà anà baar mbɔɔn bàbulà ba
alɔŋki, ba bàfurà Listre, Ikɔn anà Antyɔsha. 22 Ba
bàpɛɛ alɔŋki ngwal anà bàlöömà naa ba bàsi mukküünà
u làkwikilà anà mutɛn naa: « Ilɔɔmà naa bi itwab
atàman mpay mbɔɔn mubilà kà imwol a Nzam. » 23 Ba
bàsöölandweer kà Ikööŋ imwɛy imwɛy. Ungö muyamà
anà mukin, ba bapɛ kà an'kɔɔ a Mwol awà bàsi ba
làkwikilà. 24 Ungö apan, ba bàsoonà Pisidi mukyà
Pamfili. 25 Ungö mulɔŋ Ndaa u Pɛrzɛ, ba bàtyà Atalya.
26 Akun, ba bàwɛl an'swà, waa bàkyen Antyɔsha, ikal
akyà basi u kab a ngway a Nzam ntɔn isal bàkyer
ba. 27 Mpal bàtöl ba, ba bàbel Ikööŋ, bàkyään ndaa
yanswà kàkyer Nzam akà ba, anà kaduub nde sye
mbwo a làkwikilà akà baar mpa abà Ayudà. 28 Abun,
ba bàkäl ilä mbɔɔn anà alɔŋki.

15 Ndam abaal bàfü Yuday, bàlɔɔŋà atɔŋ naa: «
Isàkal naa bɛ bàlakyɛy anki asànaa ukaswaŋà
un'kɔɔn a Mɔsɛ, bɛ làkwe anki muwà möö. » 2 Yàmɛnà
naa an'sye anà mbaaŋ a kölàköl yàkyer abwà uboo
a Pɔl anà Banabasi asye anà ba. Ba bàtsül mbar naa
Pɔl anà Banabasi anà ndam a baar bumwɛy, bàbeenà
Yɛlusàlɛm akà Antööm anà andweer, ntɔn mutsul ndaa
ayin. 3 Wɛɛ akà ba, Ikööŋ kyapɛ indiir byàkäl mfun
ntɔn nkyeen aba, ba bàsoonà Fɛnɛsi anà Samàlya,
bàmuyisam mbuul a mpem a baar mpa abà Ayudà.
Ndaa ayi yàpɛɛ un'sak mbɔɔn akà atɔŋ banswà. 4 Mpal
bàtöl ba Yɛlusàlɛm, Ikööŋ anà Antööm anà andweer
bawɛl ba, ba bàsam ndaa yanswà kàkyer Nzam u
mbwo anà ba. 5 Wɛɛ, ndam a Amfarisi amwɛy abà
bàbula aklistɔ bàmbarà ntɔn mutɛn naa baar mpa
abà Ayudà bàkyer akyɛy anà bàkyer aswaŋ mulab
un'kɔɔn a Mɔsɛ. 6 Antööm anà andweer bàköŋ ntɔn
muler ndaa ayi. 7 Ungö a mbaaŋ a bwɛlàbwɛl, Petɔlà
laa kàmbarà nde, waa kàtɛn naa: « Atɔŋ abaal, bɛ, bɛ
làkyàyöb naa sɛmà itaan Nzam kàsöölu boo abɛ naa u
mun amɛ, baar mpa abà Ayudà bàwem Ndaa a Làsaŋ
Aŋàbwaŋ anà bàsi làkwikilà. 8 Waa Nzam awà ayöb
mpem a baar, katɛɛl imbäl mukapà Dweelà In'kyɛɛl
asànaa akà bi. 9 Nde sye nsöön kàsi anki uboo a bi
anà ba: nde kàpöŋ mpem aba ntɔn làkwikilà aba. 10
Apanà, ntɔn nkye lan'lwab bɛ Nzam, lan'sà bɛ buur u
bway a alɔŋki, buur mpa bàkwe bànkaa abi itàkal bi
ŋakwo musɛn? 11 Wɛɛ, ntɔn ngyɛb a Mwol Yɛsu awà
ifàsà bi làkwikilà, bi kàwü möö sye asànaa ba. » 12
Abun, un'sɛŋ wanswà kàkäl a kul, ba bàkäl muwem
Banabasi anà Pɔl bàkäl mukyäänà ba idiim anà impà
byanswà kàkyɛr Nzam akà baar mpa abà Ayudà u
mbwo a Antööm. 13 Mpal bàmay ba mutɛn, Zyak
kàwɛl ndaa, waa kàtɛn naa: « Atɔŋ abaal, lan'wem!
14 Simɔn kàmiyɔɔb naa u nsɛmà Nzam kàkyer aben
musɔɔl un'sɛŋ umwɛy uboo a in'sɛŋ myanswà mpa
amyà Ayudà ntɔn muwal ikɔb ande. 15 Ya yan'bwà
balàbal asànaa ndaa bàsön aŋangɔɔm naa: 16 "Mwol
kan'tɛn naa: Ungö apan, mɛ in'sàkyer asàyàfurà ntɔn
musuub ndwà a David ayà yàbü. Mɛ in'sàlɔɔn indiir
aya byàtäy, mɛ in'sàmbaar ya. 17 Abun, ndam abaal
ayisàsal waa isàleŋ Mwol, anà baar a in'sɛŋ myanswà
myàfàtà ikɔb amɛ din. Ayi ntɛɛn a Mwol afàkyer indiir
abi 18 abyà bàyöb sɛmà itaan." (aiōn g165) 19 Kyakin
mɛ, mɛ in'kasii naa kà ubwaŋ anki mupà mpay akà
baar mpa abà Ayudà ban'buul mpem aba akà Nzam,
20 wɛɛ basöön un'kaan naa ba bàkɔɔn asin tsütsü apà
ŋingyäy a itɛk, anà inswem, anà ntsür mpa aŋàtsul
kil anà an'kil. 21 Ntɔn, sɛmà nkööl yàlyaŋ itaan, bye
anà baar bàfalɔŋ un'kɔɔn a Mɔsɛ u bul lanswà, ntɔn
bàfàtaŋ wa ilä a saba kyanswà u ndwà a nköŋ a Ayudà.
» 22 Abun yan'söön ubwaŋ naa Antööm anà andweer
anà Ikööŋ kyanswà bàsöölbaar uboo aba anà batöm
Antyɔsha mbwo mwɛy anà Pɔl anà Banabasi. Ba bàsööl
Yudɛ awà bàfàbel naa Balàsàbasi anà Silasi, baar bàkäl
anà ikɔb uboo a atɔŋ. 23 Ba bapɛ un'kaan mwɛy awà
bàsön ba abà: « Akà bɛ atɔŋ mpa abà Ayudà làfàkal kà
Antyɔsha u Siri anà Silisi, Antööm, andweer anà atɔŋ
bàmàlapà mbɔr! 24 Bi kan'wem naa baar amwɛy bàfü
uboo a bi, waa bàyàtwaal lingyooma akà bɛ unsà ntɛɛn
aba anà bàpɛ mpem abɛ mpay, wɛɛ bi ba katöm anki.
25 Lalan kàmɛn bi anà kàkyey bi banswà naa yubwaŋ
bi isöölabaal anà bi katöm akà bɛ. Ba bàyà mbwo
mwɛy anà nkween abi Banabasi anà Pɔl. 26 Baar abà
bàbööl, bàkyàyälà möö aba ntɔn ikɔb a Mwol abi Yɛsu
Klistɔ. 27 Abun, bi kàmàlatööm Yude anà Silasi, ba
bàyàlakyäänu mun aba ndaa nsil ayi. 28 Yàmɛnà naa
yubwaŋ naa Dwelà In'kyɛɛl anà bi ŋakwo, bi kàtsül
mukɔɔn akàlatälà buur asin udu a indiir a mfun bi: 29
utɔn in'twaŋ a ntsür bàfàpà ibɔɔn akà itɛk, anà an'kil,
anà ntsür mpa yàŋàtsul kil, anà ipasàsɛ. Bɛ làsàlab
ndaa ayi, bɛ lan'kyer ubwaŋ. Làkäl ubwaŋ! » 30 Apan

ba bàkaabà anà Ikööŋ, waa bàtyà Antyɔsha. Akun ba
bàtüüb un'sɛŋ a aŋàlàkwikilà, waa bapɛ un'kaan. 31
Ungö ban'taŋ ba wa, atɔŋ bàmɛn un'sak, ntɔn wa
kapɛ ngwal. 32 Yude anà Silasi, ba ŋakwo sye bàkäl
aŋangɔɔm, ba bapɛɛ an'lwɛŋ mbɔɔn ntɔn ba bàwɛl
un'kanà anà ngwal. 33 Ba bàkäl ndam a taaŋ paa,
atɔŋ waa bafuur unsà duu akà baar batöm. 34 Wɛɛ
Silasi kàsàsal paa. 35 Wɛɛ akà Pɔl anà Banabasi, ba
bàsàsal u Antyɔsha anà baar asin mbɔɔn mulɔɔŋà
anà mukyäänà Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Ndaa a Mwol. 36
Ungö a an'taaŋ, Pɔl kàtɛn a Banabasi naa: « Tsweenà
bi ifurà mukàler atɔŋ kà an'bul manswà kàyilɔɔŋà
bi Ndaa a Mwol, ntɔn muyöb naa ba kwo bà aben. »
37 Banabasi kàkwen musyen sye anà ba Ywan, awà
bàfabeelà sye Malakɔ. 38 Wɛɛ Pɔl kàmɛn naa kà ubwaŋ
anki ba mukyà anà mbuur awà kàsawɛy sɛmà Pamfili
anà mpa kàsabay unsà isal aba. 39 Apan, an'sye màkäl
màngwal uboo a ba bàböölˈ undiir awun bàkaabà ba.
Banabasi kàwɛl Malakɔ, waa bàbilà anà nde kà an'swà
ntɔn mukyà isaŋ a Shipɛlɛ. 40 Wɛɛ akà Pɔl, nde kàsööl
Silasi, waa kàkyen anà nde, ungö bun'si atɔŋ u kab
angway a Mwol. 41 Nde kàyilyaaŋà u Siri anà Silisi
ntɔn muyipà Ikööŋ ngwal.

16 Pɔl kàkɔlà Dɛrbɛ anà Listre. Akun, kàkäl anà
un'lɔŋki mwɛy ikɔb ande Tumàtɛ, mwan a
un'kaar un'yudà kàbulà un'klistɔ, taaràndeˈ kàkäl
un'ngɛlɛki. 2 Atɔŋ abà u Listre anà u Ikɔn bun'tɛɛl
imbäl aŋàbwaŋ. 3 Pɔl kàkwen mukun'syen. Ungö
akun'wal, nde kàkyer un'kyɛy, ntɔn Ayudà bàkäl kwo
bàkyer ayöbà naa taaràndeˈ kàkäl un'ngɛlɛki. 4 Kà
an'bul bàyilyaaŋà ba, ba bàyiswaŋà atɔŋ mulab ndaa
bàtsül Antööm anà andweer u Yɛlusàlɛm. 5 Abun,
Ikööŋ byàbulà ngwal unsà làkwikilà anà byàkwɛyà
ntal a aklistɔ ilä a ilä. 6 Dwelà In'kyɛɛl kàkyer atsuŋ
mukyään Ndaa u mɛɛn a Azi, abun ba bàsoonà nsi a
Filizi anà Ngalàtyà. 7 Mpal bàtöl ba tsütsü a Misi, ba
bàsii mubilà u Bitini, wɛɛ Dweelà a Yɛsu mbwo kapɛ
anki. 8 Lalan bàsoonà ba Misi, waa bàtyà Tɔlɔwasi. 9 U
mpib mwɛy, Pɔl kàmɛn imanmii: un'nsi Masɛdwan
mwɛy kàkäl aŋàmbar, waa kun'böön, waa kàtɛn naa: «
Lyaaŋ u Masɛdwan, yibay! » 10 Ungö a imanmii aki, kà
imbürà, nde kàleŋ bi mukyà Masɛdwan, ntɔn bi kàyöb
naa Mwol kàmibel mukàkyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ akà
baar a mper ayin. 11 U Tɔlɔwasi, bi kàbilà kà an'swà
mukyà ipey isaŋ a Samɔtalasi. Taaŋtyà bi kàtoo kà
an'swà u Nɛyapɔlisi. 12 Fà apan, bi kàkyà Filipe, bul a
kölàköl là itiir a nsi Masɛdwan, la làkäl nsal a Lɔmà. Bi
kàkäl ndam a taaŋ u bul alà. 13 Ilä a saba, bi kàtoo
u nsà a bul ntɔn mukyà kà un'kɔɔl a an'dà, ntɔn bi
kàsii naa bi ikàman ikal a ngyamàkà. Bi kàbwaay
paa, anà kàyamà anà akaar bàköŋ paa. 14 Umwɛy
uboo a akaar abà, ikɔb ande Lidi, bul ande Tyatir, nde
kàkäl un'yääl a ipfɛy a tsöö, nde kàfasyäŋà Nzam. Nde
kàkyer iweemà, waa Mwol kun'duub mpem ntɔn nde
uwem ubwaŋàbwaŋ indiir kàtɛɛnà Pɔl. 15 Umpal kàwɛl
nde ndüümà, nde anà ndwà ande, nde kà iböön, waa
kàtɛn naa: « Kya bɛ làsàman naa mɛ in'wà ŋàlakwikilà
a Mwol, wɛy bɛ làbilà anà làkäl u ndwà amɛ. » Nde kàsi
mukü̈ünà naa bi ikyey. 16 Ilä mwɛy bi kàkäl mukyà
ikal a ngyamàkà, un'syääl mwɛy wà un'kaar kàkäl
anà bwoo a nkwee, nde kàyi akà bi. Nde kàfakɔlà
myee anà kàfakyäänà baar ndaa iyàyà kusà. Isal ande
aki kyàpɛɛ bweel mbɔɔn akà ankum ande. 17 Nde
kàsɛmà muyilab Pɔl anà bi. Nde kàyikuubà in'kwɛŋ,
waa kàtɛɛnà naa: « Baar làman bɛ bà, ba bà asyääl a
Nzam a Dudu! Ba bàmuyàlakyään mbwo a möö! » 18
Nde kàfakyerà abà ilä mbɔɔn. Ya yàpɛ Pɔl làkyämun,
lalan kàbulà nde, waa kàswɛŋ dweelà alan naa: « Kà
ikɔb a Yɛsu Klistɔ, mɛ amaswaŋ, too uboo a un'kaar
wà. » La waa làtoo taaŋ nsil alan. 19 Mpal bàmɛn
ankum ande naa undiir kàfapaa ba ubwaŋ kan'too,
ba bàkör Pɔl anà Silasi, waa basyen kà un'syäl kusà a
antɛɛn. 20 Ba baswɛŋ akà amfum a antɛɛn, waa bàtɛn
naa: « Baar bà, bàmuyitwaal lingyoomà uboo a bul
abi. Ba Bayudà, 21 ba bàyikyään nkääl a ingyey mpa
ban'kwo bi mulab ntɔn bi ibà baar a Lɔmà. » 22 Un'sɛŋ
a baar kàmbarà u nkyɛl ntɔn mutɔn ba, antɛɛn batöm
mukasɔl ipfɛy, waa baswɛŋ naa bapɛ an'füm. 23 Ungö
mukadüb iki mbɔɔn, ba batɔɔm u bɔlokà, waa bàswɛŋ
un'leer a bɔlokà mukasey ubwaŋàbwaŋ. 24 Pa kàwɛl
nde nswɛɛŋ ayi, nde kasi u bɔlokà làboboo, waa kabäm
ibiŋ a in'te kà in'kɔl aba. 25 Tsütsü a boboo a mpib, Pɔl
anà Silasi bàkäl muyamà anà mutɔl an'diim musyäŋà
Nzam. Baar a bɔlokà bumwɛy bàkäl muweemà ba. 26
Kà imbürà, mɛɛn màni a ngwal, an'sin an'ta a bɔlokà
màkyer atɛɛr, apan ibeenà byanswà waa byàdubà,
in'siŋ a baar a bɔlokà banswà waa myàtsuŋà. 27 Umpal
kàwiyà un'leer a bɔlokà u twaal anà kàmɛn nde naa
ibeenà a bɔlokà byàŋàdubà, nde kàtwey kɔm ande
ntɔn mudwa möö ande, ntɔn nde kàsii naa baar a
bɔlokà ban'tiin. 28 Wɛɛ Pɔl kàtɛn u ndaa a ngwal
naa: « Twɔn an'dwa möö angye, bi banswà ibà paa!
» 29 Un'leer a bɔlokà kàlɔ̈m mwinà, kàbilà uboo a
ndwà u ntiin, waa kàbü a matɛɛr kà in'kɔl a Pɔl anà

Silasi. 30 Apan, nde katwey u nsà, waa kàtɛn naa: « Amwol, ininà mɛ in'kyer muwal möö? » 31 Ba bun'fuur naa: « Sà làkwikilà akà Mwol Yɛsu, waa ngye ayàwà möö, ngye anà ndwà angye yanswà. » 32 Abun, ba bun'kyään ndaa a Mwol, anà baar banswà bàkäl u ndwà ande. 33 Taaŋ nsil alan u mpib, nde kasyen mukàsoŋ iwà aba. Ungö apan nde kàwɛl ndüümà, nde anà baar ande banswà. 34 Nde kasyen u ndwà ande, kàyöŋà mɛsà, waa kàsäŋà anà ndwà ande yanswà ntɔn kàsi nde làkwikilà amu Nzam. 35 Mpal làyaanà taaŋ, antɛɛn bàtöm asyääl ntɔn mutɛn a un'leer a bɔlokà naa: « Awɛy baar ban. » 36 Un'leer a bɔlokà kàkyään Pɔl ndaa ayi, waa kàtɛn naa: « Amfum antɛɛn ban'tɔm ndaa naa bàlatwey u bɔlokà. Apanà, làtoo anà làkyen unsà duu. » 37 Wɛɛ Pɔl kàtɛn naa: « Ungö mukikam an'füm u mii a baar ukɔɔn akifuul un'lɔɔn, bi Alɔmà, ba bitɔɔm u bɔlokà. Apanà waa ba bitɔɔm u nsà u nku! Ya ikal anki abwɛy! Wɛy ba ŋakwo bàyitwey! » 38 Asyääl bàkàkyään ndaa ayi akà amfum a antɛɛn. Mpal bàwem ba naa ba bàkäl Alɔmà, bɔɔmà waa lawɛl. 39 Ba waa bàyi, baböön, batwey anà balöm mutoo u bul. 40 Mpal bàtoo ba u bɔlokà, ba bàkàbilà u ndwà a Lidi. Ungö mubwey anà atɔŋ, ba bapɛ ngwal, waa bàkyen.

17 Pɔl anà Silasi bàlyaaŋ kà Amfipolisi anà Apɔlɔni, ba bàkɔlà Tɛsalɔnikà. Akun Ayudà bàkäl anà ndwà a nköŋ aba. 2 Pɔl kàbilà kwo asànaa nkääl ande. An'saba an'tär màlääb, nde kàkäl muyäämà anà ba ntɔn Ndaa Aŋàsɔn, 3 wàmubuul anà muswaŋ naa Klistɔ kàkyer alàman mpay anà kàkyer alàwiyà uboo a akü. Klistɔ wà Yɛsu wa alàkyäänà mɛ wà. 4 Ndam a baar uboo a ba bàkyey ba, ba bàtüüb anà Pɔl anà Silasi, anà un'kàbɔ a Angɛlɛki bàfasyäŋà Nzam, anà akaar a nkaay mbɔɔn. 5 Wɛɛ Ayudà bàwem un'köl, ba bàwɛl baar a bunàbun bàmbàmbärà kà an'balàbal ntɔn musà binköŋ mbɔɔn uboo a un'sɛŋ anà lingyoomà uboo a bul. Ba bàkàyɔl u ndwà a Yasɔn, ntɔn muleŋ Pɔl anà Silasi anà mukasyen akà un'sɛŋ a baar. 6 Ba bamɛn anki, apan ba bàwɛl Yasɔn anà ndam a atɔŋ bàkäl anà nde, ba batwääl akà abyääl a bul, bàmusà in'kwɛŋ anà mutɛn naa: « Baar bà ban'twaal lingyoomà u mɛɛn manswà, wɛɛ ŋàbawà ba ban'yàkɔlà apà! 7 Yasɔn kawɛl u ndwà ande. Ba banswà bàkwen anki mulab in'kɔɔn a Sɛzar, ba bàmutɛɛnà naa we anà mfum asin ikɔb ande Yɛsu. » 8 Ndaa ayi yàtwääl lingyoomà akà un'sɛŋ a baar anà akà abyääl a bul. 9 Ungö muwal nkwiy kà an'kɔɔ a Yasɔn anà mà baar bumwɛy, ba waa bawɛy. 10 U mpib, atɔŋ bàtöm Pɔl anà Silasi u Bɛrɛ. Umpal bàtöl ba, ba bàbilà u ndwà a nköŋ a Ayudà. 11 Ayudà a Bɛrɛ bàkäl anà mpem aŋàbwaŋ akwànaa Ayudà a Tɛsalɔnikà. Ba bàwɛl Ndaa unsà mansyäär, ba sye bàfasyeebà Ndaa Aŋàsɔn ilä byanswà ntɔn muyöb naa nkye indiir bakyäänà byàkäl ndandaa. 12 Baar mbɔɔn uboo a ba bàsi làkwikilà, anà akaar angɛlɛki a nkaay, anà abaal mbɔɔn. 13 Wɛɛ mpal bàyöb Ayudà a Tɛsalɔnikà naa Pɔl wàmukyäänà ndaa a Nzam sye u Bɛrɛ, ba bàyi ntɔn musà lingyoomà uboo a baar banswà. 14 Apan, làgyägyä, atɔŋ bàkàswà Pɔl u ntsü a ngyäl a kölàköl, wɛɛ akà Silasi anà Tumàtɛ, ba bàsàsal paa. 15 Baar bàsyen Pɔl, bàkàtsü kà Atɛn. Ungö bàyàfurà ba, ba bàkyään Silasi anà Tumàtɛ nswɛɛŋ katööm Pɔl: nde kalöm naa ba bun'läb agyägyä. 16 Umpal kàkäl Pɔl mudilà ba kà Atɛn, mpem ande yàlalà mbaa muman naa bul la làkäl aŋàyɔl a itɛk. 17 Nde kàyäämà anà Ayudà anà baar mpa abà Ayudà abà bàfasyäŋà Nzam uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà, anà baar banswà kàbweeyà nde abà kà un'syäl ilä byanswà. 18 Ndam a baar a an'yeerà, baar a Epikür anà baar a Stɔyi bàyäämà anà nde. Amwɛy bàtɛɛnà naa: « Ŋamun awà ininà ukwen mutɛn? » Bumwɛy naa: « Nde ayàkal un'lɔɔŋ a bànzam a ingyey » ntɔn nde kàkyäänà Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Yɛsu anà ngwiiyà a akü. 19 Apan waa bun'kör, bun'syen kà un'syäl a Arɔpazɛ, waa bàtɛn a nde naa: « Nkye bi ikyàkwo muyöb, an'lɔɔŋ nà màkün ayikyään ngye mà? 20 Ntɔn ngye awà mukyäänà bi indiir a ingyey. Bi ikwen muyöb naa bya iswaŋà aben. » 21 Abun, baar a Atɛn banswà anà angyey bàfàkal kà Atɛn, taaŋ aba mbɔɔn làlyaaŋà mutɛn itàkal muwem indiir akün. 22 Pɔl kàkäl umbär uboboo a Arɔpazɛ, waa kàtɛn naa: « Abaal a Atɛn, mɛ an'man naa möö abɛ wanswà wà unsà inzaam. 23 Ntɔn an'yilyaaŋ mɛ uboo a bul abɛ anà an'syebà mɛ indiir a in'kyɛɛl abɛ, mɛ an'man idwà imwɛy bàkyàsɔn naa: "Akà nzam mpa bàyöb baar!" Wɛɛ nde wa làfàsyänà bɛ wà anà làköön ayöb bɛ, mɛ amàyàlakyään wa. 24 Nzam awà kàkyer du anà mɛɛn anà indiir byanswà abyà uboo, nde wà Mwol a du anà mɛɛn, nde ufàkal anki uboo a ndwà a nzam ayà bàkyer kà an'kɔɔ a baar, 25 nde baar bàfun'bay anki, asànaa nde kà we anà mfun a undiir aben undiir. Ntɔn nde wà mbuur afàpà möö anà un'swey akà baar banswà anà indiir byumwɛy. 26 Fà mbuur mwɛy nde kàkyer in'sɛŋ a baar ntɔn ba bàkäl udu a mɛɛn manswà, nde kàtsül an'mpaŋà anà ndel a nsi bàtöŋ ba. 27 Nde kàkwen naa baar bàleŋ Nzam, taaŋ lumwɛy naa ba bun'mɛn unsà ileleŋ aba. Kutɛn

aŋàbwaŋ nde kwɛl watɛy anà umwɛy umwɛy uboo a bi, 28 ntɔn: "U mbwo ande, bi ibye anà möö, ibàmubar
anà mukal." Ya yà asànaa bàtɛn asöön abɛ amwɛy
naa: "Bi sye ibà itoo ande." 29 Undiir awun, ntɔn ibà
bi itoo a Nzam, bi ikwe anki muyweer naa nde ukäl
asànaa itɛk a wɔl, kyà arza anà kyà un'kul kàkyer
mbuur unsà an'kyän ande. 30 Wɛɛ Nzam, ukɔɔn alab
taaŋ a ingyöy, apanà nde wàmubel baar banswà u
ntsü yanswà mubuul mpem, 31 ntɔn nde kàkyàtsul ilä
mwɛy akyà usàtsüül nde mɛɛn manswà nsaŋ unsà
balàbal u mbwo a mbuur kàsöölnde, awà kaswɛŋ
nde idiim mukun'wiiy kà ukwà. » 32 Mpal bàwem
ba « ngwiiyà a akü », baar amwey waa bun'sɛɛ, wɛɛ
bumwɛy bàtɛɛnà naa: « Bi iyàfawem mutɛn ndaa ayi u
mbalà asin. » 33 Apan, Pɔl waa kàsawɛy. 34 Wɛɛ ndam
a baar bumwɛy bàbääb anà nde, ba bàsi làkwikilà:
uboo a ba, Dɛnis mbuur a Arɔbazɛ, anà un'kaar mwɛy
ikɔb ande Damalis, anà baar asin sye.

18 Ungö apan, Pɔl kàlwomà kà Atɛn, waa kàkyen
Kɔlintɔ. 2 Nde kwo kàbwey anà Un'yudà mwɛy
ikɔb ande Akilasi, un'nsi Pɔnt, kàfü Itali itaan a mbɔɔn
tɛy anà un'kyay ande Pilàsilà, ntɔn Kɔlɔdɛ kàswɛŋ naa
Ayudà banswà bàkyer atoo u Lɔmà, nde kàbääb anà
ba, 3 ntɔn nde kàkäl akyà isal mwɛy anà ba, nde kàkäl
apà ba ntɔn mukyer isal: ba bàkäl akyeer a ntɛn. 4
Pɔl kàyäämà kà ilä a saba kyanswà u ndwà a nköŋ
a Ayudà. Nde kàkyer ngwal naa Ayudà anà Angɛlɛki
bàkyey. 5 Wɛɛ utaaŋ bàfü Silasi anà Tumàtɛ Masɛdwan
anà bàyàkɔlà ba, Pɔl kàpɛ möö ande wanswà mulɔŋ
Ndaa anà mutà imbäl akà Ayudà naa Yɛsu wà Klistɔ. 6
Ayudà bàsyee mbaaŋ, waa bun'töö. Pɔl kàkɔɔb ipfɛy
ande, waa kàtɛn a ba naa: « Wɛy an'kil abɛ màbü
udu a un'tswe abɛ ŋakwo! Mɛ un'bar ankye akwɛy
watɛy. Sɛmà apanà mɛ in'kyà akà baar mpa abà Ayudà.
» 7 Apan, nde kàtoo akun, waa kàbilà u ndwà a
mbuur mwɛy ikɔb ande Tityüs Züstüs, nde kàfasyäŋà
Nzam, ndwà ande yàkäl yàŋàbääb a ndwà a nköŋ
a Ayudà. 8 Apan, Krispüs, un'leer a ndwà a nköŋ
a Ayudà, kàsi làkwikilà amu Mwol anà ndwà ande
yanswà. Bàkɔlintɔ mbɔɔn bàweemà Pɔl, bàsi làkwikilà
anà bàwɛlà ndüümà. 9 U mpib mwɛy, Mwol kàkyään
Pɔl unsà imanmii naa: « Twɔn an'man bɔɔmà, lab
mukyään, twɔn an'kal a duu. 10 Ntɔn mɛ, mɛ in'wà
anà ngye, akà mbuur mwɛy ukwe anki mukakyer ube,
ntɔn un'sɛŋ amɛ wà mbɔɔn u bul alà. » 11 Nde kàkyer
mbul mwɛy a ngɔɔn syaam mulɔŋ ndaa a Nzam uboo
a ba. 12 Wɛɛ umpal kàkäl Galyɔn mfum u Akayi, unsà
un'tüüb mwɛy, Ayudà bàtwääl lingyoomà ntɔn mutɔn
Pɔl. Apan, ba bun'syen u làbay a nsaŋ, 13 waa bàtɛn
naa: « Mbuur wà wàmuyisyen baar musyäŋà Nzam
ukɔɔn alab un'kɔɔn. » 14 Umpal kàlàduub Pɔl mun,
Galyɔn kàtɛn a Ayudà naa: « Kya ilàkal ndwääl itàkal
ube a kölàköl, mɛ in'kyer alawem, oo Ayudà. 15 Wɛɛ
isàkal naa mbaaŋ yà ntɔn ndaa anà ikɔb anà un'kɔɔn
abɛ ŋakwo, ayin iler bɛ ŋakwo. Mɛ, mɛ in'kwen anki
mukal ntɛɛn a indiir abi! » 16 Apan, nde waa kafuur. 17
Lalan bàkör ba Sɔstɛn, mfum a ndwà a nköŋ a Ayudà,
waa bun'düb kusà a làbay a nsaŋ. Wɛɛ Galyɔn indiir
abi kàsi anki u mpem. 18 Pɔl kàfàkal ilä mbɔɔn u
Kɔlintɔ. Ungö, nde kàsàwɛy atɔŋ, waa kàwɛl an'swà
ntɔn mukyà Siri anà Pilàsilà anà Akilasi, ungö mukɔɔl
ntswe ande u Sanshres ntɔn nde kàdi kyän. 19 Ba
bàtöl Ɛfɛsɔ, Pɔl kàsàwɛy atɔŋ bàkäl anà nde paa. Nde
kàbilà nde ŋakwo u ndwà a nköŋ a Ayudà, waa kàyäm
anà Ayudà. 20 Ba bun'lööm naa nde ukäl ilä mbɔɔn
apà ba, wɛɛ Pɔl kàkyey anki, 21 wɛɛ nde kàsawɛy
nde, waa kàtɛn naa: « Nzam usàkwen, mɛ in'kyer
afàsyefurà apà bɛ. » Nde kàbilà kà an'swà mukyà Ɛfɛsɔ.
22 Nde kàtoo kà an'swà u Sɛzarɛ. Nde kàtàbeenà mupà
Ikööŋ mbɔr, waa kàtyà Antyɔsha. 23 Ungö kàkyer
nde ndam a an'taaŋ paa, nde kàkyen anà kàsoonà
Ngalàtyà anà Frizi muyipà alɔŋki banswà ngwal. 24
Un'yudà mwɛy ikɔb ande Apɔlɔsi, un'nsi Alɛksandri,
kàyàkɔlà kà Ɛfɛsɔ. Nde kàkäl aŋun'yɛnà, kàyöb utwɛɛy
ubwaŋàbwaŋ anà kàkäl ngwal u Ndaa Aŋàsɔn. 25 Nde
kàwɛl un'yɛnà u mbwo a Mwol, anà mbämà unsà
dwelà, nde kàyikyäänà anà kàyilɔɔŋà anà nwɛŋ indiir
iler Yɛsu, itàkal naa nde kàyöb nà ndüümà a Ywan
mpɛl. 26 Nde kàyääma unsà uyɔl uboo a ndwà a nköŋ
a Ayudà. Wɛɛ Pilàsilà anà Akilasi bun'wem ba, ba
bun'wɛl ukɔl, ntɔn ba bun'swɛŋ ubwaŋàbwaŋ Mbwo a
Nzam. 27 Nde kàkwen mulyaaŋ kà Akayi, atɔŋ bun'pɛ
ngwal mukyer abun, ba bàsön un'kaan akà alɔŋki ntɔn
ba bun'wɛl. Mpal kàtöl nde, unsà kab a ngway, nde
kàmɛnà mbuur a ndöŋ akà baar bàbulà aŋàlàkwikilà
28 ntɔn nde kàtön Ayudà ipepey a ngwal yanswà u mii
a baar: nde kàswɛŋà u mbwo a Ndaa Aŋàsɔn naa Yɛsu
wà Klistɔ.

19 Yàmɛnà naa mpal kàkäl Apɔlɔsi u Kɔlintɔ, Pɔl,
ungö kàsoonà nde itiir a nsi a myɔŋ, nde kàtyà
Ɛfɛsɔ. Nde kwo kàbwey a ndam a alɔŋki, nde kafuul
naa: 2 « Nkye bɛ làkyàwal Dwelà In'kyɛɛl umpal làbulà
bɛ aŋàlàkwikilà? » Ba bun'fuur naa: « Bi kàwem anki

akà làsaŋ làmwɛy naa we anà Dweelà In'kyɛɛl. » 3
Apan nde kafuul naa: « Ndüümà nà bɛ làwɛl? » Ba naa:
« Ndüümà a Ywan. » 4 Waa Pəl kàtɛn naa: « Ndüümà
a Ywan yà ndüümà a mbuul a mpem, nde kàkyäänà
un'sɛŋ naa ba bàsi làkwikilà akà mbuur awà ayàyà
ungö a nde, iswaŋà naa Yɛsu. » 5 Ungö bàwem ba ndaa
ayi, ba bàwɛl ndüümà kà ikɔb a Mwol Yɛsu. 6 Ungö
kasi Pəl an'kɔɔ, Dweelà In'kyɛɛl kàyi udu a ba, waa ba
bàsɛmà mutɛn unsà ndaa yà ifà ifà anà mutà ngɔɔm. 7
Ba banswà bàkäl isii a baar kwem aŋiyweel. 8 Ungö
apan, Pəl kàbilà u ndwà a nköŋ a Ayudà, nde kàtɛɛnà
anà uyəl ngɔɔn tär, wàmuyämà anà musiinà baar
bàweemà nde naa ba bàkyey ndaa a Imwol a Nzam
kàlɔɔŋà nde. 9 Wɛɛ bumwɛy uboo a ba bàkäl baar a
un'tswe bwoor, ba bàtön musà làkwikilà anà bàsɛɛ
Mbwo u mii a nköŋ a baar. Apan Pəl kàkaabà anà ba,
waa kàwɛl alɔŋki ukəl ntən muyäämà anà ba ilä a ilä u
ndwà a nkaan a Tiranüs. 10 Ya abà yàkölà mbul yweel,
abun baar banswà bàkäl kà Azi, Ayudà anà a Angɛlɛki,
bàkyer awem Ndaa a Mwol. 11 Nzam kàkyerà impà a
ifà asin u mbwo a an'kɔɔ a Pəl. 12 Undiir awun, bàsyee
ba ipfey itàkal itɛɛnà a ipfɛy byàböölà ndür ande udu
a abɛy: an'kyal aba waa màwüü, an'dweelà an'be waa
màtoo. 13 Ndam a Ayudà bàyilyaaŋà ntsü yanswà ntən
muböŋ an'dweelà an'be uboo a baar, bàbulà sye mutà
ikəb a Mwol Yɛsu din anà mutɛn naa: « Mɛ amaswaŋ,
too kà ikəb a Yɛsu awà ufàkyään Pəl wà! » 14 Baar
bàkyerà abun bà baan a Tsɛva babaal bànsambwaar.
Tsɛva kàkäl Un'yudà, kàkäl sye undweer a angaŋ. 15
Wɛɛ dweelà a làbe kafuur naa: « Mɛ Yɛsu in'kyun'yöb,
mɛ in'kyàyöb naa Pəl wà nà. Wɛɛ bɛ, bɛ làbà bànà? »
16 Apan, mbuur kàkäl anà dweelà a làbe kabweel u
ndür, kàsöön ba banswà u ngwal. Unkiiŋ kàkü bɛy,
lalan bàtiin ba ndwà ande bànsàpəl anà iwà u ndür.
17 Baar banswà bàkäl kà Ɛfɛsɔ, Ayudà anà Angɛlɛki,
bàkyer ayöb ndaa ayi, bɔɔmà waa lawɛl, ikəb a Mwol
Yɛsu kyàkäl kyàŋàsyäŋà. 18 Baar mbɔɔn uboo a baar
bàbulà aŋàlàkwikilà, bàyee mukyey anà mukyään
nsyääl aba. 19 Baar mbɔɔn uboo a baar bàfasyäälà
inwɛŋ, bàtwääl in'kaan aba, waa bàsyee mya mbaa
kusà a baar banswà. Mpal bàyilà ba ntal a mya, ya
yàbü nsaab an'kwem an'tyeen myà itɛr a ngim. 20
Undiir awun, unsà ngwal a Mwol, Ndaa yàkyer ayɛl
anà yàkäl ngwal. 21 Ungö byàlyaaŋ indiir abi, Pəl
kàwɛl an'kyän unsà dweelà musoonà Masɛdwan anà
Akayi ntən mukyà Yɛlusàlɛm, waa kàtɛn naa: « Mɛ
insàfur atol paa, mɛ in'kyer aman Lɔmà sye. » 22 Ungö
mutəm Masɛdwan abööl uboo a baar basälà anà nde,
Tumàtɛ anà Ɛlastɛ, nde ŋakwo kàsàkyer ndam a ilä kà
Azi. 23 Umpal ayin, lingyoomà a ngwal làkyer atoo
ntən Mbwo. 24 Kàkäl anà un'kyeer a in'tak mwɛy ikəb
ande Dɛmɛtrüs, kàfakyerà bikwom a idwà a Artɛmisi
anà arza. Abun asyääl ande bàwɛlà bweel mbɔɔn. 25
Nde kàtüüb ba anà baar asin bàfakyerà isal imwey anà
ba, waa kàtɛn naa: « Abaal, bɛ làkyàyöb naa ubwaŋ
abi bàfàfà unsà isal ki. 26 Wɛɛ bɛ ŋakwo làkimanà anà
làkiweemà: kànà kà Ɛfɛsɔ mpɛl anki, wɛɛ kà isii a Azi
kyanswà, Pəl awà wàmuni an'kyän a un'sɛŋ mbɔɔn
anà musiinà ba, asànaa ukatɛɛnà nde, naa bànzam
akwà bàfàfà kà an'kɔɔ abi kàbà bànzam anki. 27 Kà nà
isal abi mpɛl anki iyàtäy, wɛɛ sye ndwà a nzam abi
wàkölàköl wà un'kaar Artɛmisi iköön afàyàkal anà
làkoo a nzam wa bàfàsyäŋà wà kà Azi anà u mɛɛn
manswà! » 28 Ndaa ayi yàpɛ nkyɛl mbɔɔn akà baar
bàwem ya, ba bàsi in'kwɛŋ, waa bàtɛn naa: « Artɛmisi
wà nzam un'kaar wàkölàköl wà baar a Ɛfɛsɔ! » 29
Bul lanswà làbilà uboo a lingyoomà. Baar mbɔɔn
bàkyen u ndwà a itaŋà, bàkör Gayüsi anà Aristarkà,
baar a Masɛdwan abööl bàyilyaaŋà anà Pəl. 30 Pəl
kàkwen mukàmɛnà kusà a un'sɛŋ, wɛɛ alɔŋki waa
bun'tsüŋ. 31 Andweer a isal amwɛy bàkäl asam ande,
ba bàtöm baar mukun'lɔm naa nde ukɔɔn akàpà ndür
ande u ndwà a itaŋà. 32 Baar baar bàkäl mutɛn a
ngwal unsà làkyamun, lingyoomà làkyer abilà uboo
a nköŋ, bàmbɔɔn bàyöb anki isin a ndaa bàköŋ ba.
33 Apan, baar uboo a un'sɛŋ bàkyään ndaa ayin akà
mbuur mwɛy ikəb ande Alɛksandre awà bàsi Ayudà
nkalsà. Alɛksandre kàsɛn kɔɔ udu ntən muwɛɛl ba
kusà a nköŋ. 34 Wɛɛ mpal bàwem ba naa nde kàkäl
un'yudà, ba banswà, u mun mwɛy, bàsi in'kwɛŋ tsütsü
a an'taaŋ möölˈ: « Artɛmisi a Ɛfɛsɔ wàkölàköl! » 35
Apan, ungö mukyäämà un'sɛŋ, nde kàtɛn naa: « Abaal
a Ɛfɛsɔ, nà mpa ayöb naa Ɛfɛsɔ là bul làfàler ndwà a
nzam a Artɛmisi a kölàköl anà itɛk ande kyàfü du anà
kyàyàbwà u mɛɛn? 36 Ntən ndaa ayi, akà mbuur asà
ya mbaaŋ watɛy, làkäl a duu, twən lan'kyer agyägyä.
37 Wɛɛ baar bà, bɛ làmatwaal apà, baar mpa bàkyer
ube akà nzam abi wà un'kaar, anà mpa bun'bɛy. 38
Isàkal naa Dɛmɛtrüs anà baar kàsälà nde abà bàkwen
mufüün mbuur mwɛy, ye anà mbay a nsaŋ anà ntɛɛn:
wɛy baar baar bakàfüün kwo. 39 Kya isàkal naa bɛ làwe
anà undiir asin mulɔm, wɛy un'syäl a balàbal ulön
wa. 40 Naa tɛy, baar bàyiwal asànaa baar a lingyoomà
ntən nköŋ abi yàŋàbà, ntən akà undiir mwɛy kan'kwo

mupà bi iböŋ ntɔn nköŋ ayi watɛy. » 41 Ungö apan,
nde kàpay baar bàköŋ.

20 Mpal làwü làso lanswà, Pɔl kàtüüb alɔŋki. Ungö
mukapà ngwal, laa kàsawɛy nde, waa kàkyen
Masɛdwan. 2 Nde kàlyaaŋ kà in'tà amin mupà alɔŋki
ngwal unsà an'yääm mbɔɔn. Ungö nde kàkyen Ngɛlɛsi
3 mper kàkyer nde ngɔɔn tär. Nde kàbön muwal
an'swà ntɔn mukyà Siri, wɛɛ Ayudà bàdirà mukun'kyer
ube. Undiiràwun kàsɔɔm nde an'kyän mufàsoonà u
Masɛdwan. 4 Baar bàkyen muyisal anà nde tii kà
Azi babà: Sɔpatrɔs, mwan baal a Pirüs un'nsi Bɛrɛ,
Aristark anà Sɛgɔn ansi Tɛsalɔnikà, Gayüs un'nsi
Dɛrbɛ, Tumàtɛ anà Tishik anà Trɔfim baar a un'tà
a Azi. 5 Ba banswà bàkyen kusà a bi, ba bàkidil u
Tɔlɔwasi. 6 Wɛɛ bi, bi Filipe kàlwomà ungö a ilä
a mampà iköön ful, bi kàbilà kà an'swà mukàtaan
ba ungö a ilä ityeen u Tɔlowasi, ikal kàkyer bi ilä
nsambwaar. 7 Ilä atàtwɛb ungö a saba, bi kàkäl ikal
imwɛy ntɔn mutsul mampà, Pɔl kàkäl muyäämà anà
ba. Ntɔn ya yàlɔ̈m naa nde akyà taaŋtyà, nde kàläb
an'yääm ndaay tii uboboo a mpib. 8 Minà myàkäl
mbɔɔn u suk adu kàköŋ bi. 9 Kyekà, un'tö mwɛy ikɔb
ande Ötik, kàkäl wàŋàbwaay u mun a nɛl. Umpal
kàkäl Pɔl mulab an'yääm ndaay, nde kàkuur a twaal.
Twaal alà lun'syen nkuur, waa kàbü fà ndwà yàtär
udu. Mpal bun'suub ba, nde kàkäl wàŋàkwà. 10 Pɔl laa
kàtɔlà nde, waa kàkyà ntiin mper kàkäl un'tö awà. Nde
kun'wɛl kà an'kɔɔ, waa kàtɛn naa: « Twɔn lan'tɛɛr,
möö ande wà mwo! » 11 Ungö mubeenà, Pɔl, kàtsül
làmpà, waa kàdi. Apan, waa kàfàlab an'yääm tii làtyà
taaŋ. Apan, laa kàkyen nde. 12 Wɛɛ akà un'tö awà, ba
bun'syen anà möö. Ya yàpɛ ngwal mbɔɔn akà baar
banswà. 13 Wɛɛ bi, bi kàwɛl an'swà kusà mukyà Asɔsi,
bul kàkàwal bi Pɔl, ntɔn nde kàkwen mukyà u mbwo a
mɛɛn. 14 Mpal kàyitaan nde u Asɔsi, bi kun'wɛl kà
an'swà ntɔn mukyà Mitilɛn. 15 Fà apan, bi kàläb mbwo
a an'dà taaŋtyà, bi kàkàtol tsütsü a Kyɔ. Ilä kyàlääb
pa, bi kàsoonà u Samɔsi. Ungö a ilä mwɛy, bi kàtöl
Milɛ ungö mukɔm u Trɔzilyɔn. 16 Ntɔn, Pɔl kàkwen
mulyaaŋ ifaŋ kà Ɛfɛsɔ, ntɔn mukɔɔn adwa taaŋ kà
Azi: nde kàdüül mukal u Yɛlusàlɛm ilä a Pantɛkɔt, kya
mbwo yàlàkal. 17 Mpalàbà, u Milɛ, Pɔl kàtöm baar
mukàbel andweer a Ikööŋ a Ɛfɛsɔ. 18 Utaaŋ bàyàkɔlà
ba apà nde, nde kàtɛn a ba naa: « Bɛ, bɛ làkyàyöb naa
mɛ anà bɛ in'fàkal aben sɛmà ilä atàtwɛb kàtɔ̈l mɛ
Azi. 19 Mɛ kàsyääl Mwol unsà làböön lanswà uboo a
nsaaŋ anà uboo a in'taam myàfü u ndiirà a Ayudà.
20 Mɛ kàyee anki akà undiir mwɛy kan'kwo mukal
wàndöŋ ntɔn bɛ. Wɛɛ mɛ kàkyer alakyään anà kàkyer
alalɔŋ u mii a baar anà uboo a ndwà, 21 mukyään
Ayudà anà Angɛlɛki mbuul a mpem akà Nzam anà
musà làkwikilà amu Mwol abi Yɛsu. 22 Wɛɛ apanà,
mɛ, mɛ in'wà aŋàbämà anà Dweelà, lalan in'kyà mɛ
Yɛlusàlɛm, ukɔɔn ayöb naa ndaa nà ikan'bweel kwo.
23 Wɛɛ undiir mwɛy mpɛl Dweelà In'kyɛɛl ukan'swaŋà:
u bul lanswà in'siŋ anà mpay aŋàkir yàmukan'diilà. 24
Wɛɛ akà mɛ, mɛ ndöŋ mbɔɔn in'paa anki akà möö
amɛ, undiir mwɛy awà kan'söön ubwaŋ wà mulab
mbwo amɛ anà mumay isal kan'pɛ Mwol Yɛsu: utà
imbäl a Làsaŋ Aŋàbwaŋ là kab a ngway a Nzam. 25
Sɛmà apanà, mɛ, mɛ in'kyàyöb naa bɛ ntabwey amɛ
làyàfàman anki, bɛ banswà baar abà kàlyaaŋà mɛ
uboo a bɛ muyikyään Imwol a Nzam. 26 Lalan, mɛ, mɛ
an'kwo in'tɛ imbäl ŋàbawà kusà a bɛ naa umwɛy uboo
abɛ usadiimà mbwo, nsaŋ ande ŋakwo. 27 Ntɔn mɛ
akà undiir mwɛy kàyee anki, wɛɛ mɛ, mɛ kàlakyään
an'kyän a Nzam manswà. 28 Làkäl kà igyɛɛŋ ntɔn bɛ
ŋakwo anà ntɔn làböl kàlapɛ Dweelà In'kyɛɛl muler,
làkäl aseey a Ikööŋ a Nzam kàwɛl nde u mbwo a an'kil
ande ŋakwo. 29 Mɛ, mɛ inkyàyöb naa ungö a nkyeen
amɛ, in'kyɛŋ a nkyɛl mpa myàsàwem ngyɛb a làböl
myàkyer asàbilà uboo a bɛ, 30 itàkal uboo a itsuŋ
abɛ ŋakwo baar bàkyer asàmbarà mutɛn ndaa a loor
ntɔn alɔŋki baläb. 31 Lalan, làtsim, làyöb naa u mbul
tär, mpib anà mwäänà, isal amɛ kyàkäl mutɛn a bɛ
anà nsaaŋ u mii. 32 « Waa apanà, mɛ amàlapà kà
an'kɔɔ a Nzam anà akà ndaa a kab a ngway ande alye
anà ngwal atɔŋ anà mupà kwal akà baar aŋàkyɛɛl
banswà. 33 Mɛ kàsàwem anki un'köl ntɔn ngim itàkal
wɔl itàkal ipfey a mbuur. 34 Bɛ, bɛ ŋakwo làkyàyöb
naa an'kɔɔ mà, ma màsäl ntɔn indiir kàkäl bi abyà
ndöŋ, mɛ anà baar bàkäl anà mɛ. 35 Mɛ kàlaswɛŋ taaŋ
lanswà naa yubwaŋ musal abun ntɔn mubay baar
abà u ngyal, muyɔbà ndaa kàtɛn Mwol Yɛsu ŋakwo
naa: "Un'sak afàkal mbɔɔn mupà akwànaa muwal!"
» 36 Ungö mutɛn abwɛy, nde kàbü an'köm mbwo
mwɛy anà ba banswà, waa kàyamà. 37 Apan ba banswà
waa bàlel, bun'bweel u bway ntɔn mukundüür. 38
Ngyɛb aba yàmbɔɔn yàfü unsà ndaa kàtɛn nde naa ba
ntabwey ande bàfàsàman anki. Apan ba bàkun'swà tii
kà an'swà.

21 Yàmɛnà naa ungö mukaabà anà ba a mpay anà
muwal an'swà, bi kàkyen ipey tii u Kɔs, taaŋtyà
bi kàkɔlà Rɔdɛ, apan bi kàkyà Patara. **2** Paa, bi kàmɛn
an'swà màmukyà Fɛnɛsi, laa kàbilà bi, kàkyen bi. **3**
Mpal kàtääl bi isaŋ a Shipɛlɛ, bi kàsàwɛy kya u kɔɔ a
ikaar, waa kàwɛl mbwo mukyà mper a Siri, bi kàtɔlà u
Tir, ikal màtwey an'swà buur ama. **4** Akun bi kàmɛn
alɔŋki, bi kàbwaay paa mpɔsà mwɛy. U mbwo a Dweelà
ba bàtɛn a Pɔl naa nde ukɔɔn abeenà Yɛlusàlɛm. **5**
Wɛɛ mpal byàkwe ilä abi, bi kàfàwal mbwo mukyà.
Ba banswà anà akyay aba anà baan aba bàkiswà tii u
nsà a bul. Mpal kàtöl bi kà un'kɔɔl a an'dà, bi kàbü
an'köm, waa kàyamà. **6** Ungö mupɛɛl mbɔr a ntsüü
anà atɔŋ, bi kàbilà kà an'swà, wɛɛ ba bàfurà ndwà aba.
7 Wɛɛ akà bi, bi kàmay mbwo abi yanswà sɛmà Tir
tii Petɔlɛmayis, bi kàpɛ atɔŋ mbɔr, waa kàbwaay apà
ba ilä mwɛy. **8** Taaŋtyà, kàtoo bi, bi kàkyen Sɛzarɛ.
Akun, bi kàbilà u ndwà a Filipo un'paylàsaŋ a Làsaŋ
Aŋàbwaŋ, umwɛy uboo a Nsambwaar, waa bi kàbwaay
paa. **9** Nde kàkäl abà baan akaar ankɔr anà. Ba bàfataa
ngɔɔm. **10** Bi kàkäl paa ilä mbɔɔn, umpal kàyi ŋangɔɔm
mwɛy kàfü Yuday ikɔb ande Agabüs. **11** Nde kayi akà
bi anà kàwɛl un'di a lɔŋ a Pɔl, nde kàbäm wa kà in'kɔl
anà kà an'kɔɔ ande ŋakwo, waa kàtɛn naa: « Làwem,
Dweelà In'kyɛɛl an'tɛn naa mbuur aŋun'di wà, Ayudà
bàsàkyer un'bäm u Yɛlusàlɛm asànaa an'bäm mɛ là,
waa bàsun'yälà kà an'kɔɔ a angyey. » **12** Mpal bàwem
bi indiir abi, bi ŋakwo anà atɔŋ a bul alan, bi bàböön
Pɔl mukɔɔn abeenà Yɛlusàlɛm. **13** Apan, Pɔl kàfuur
naa: « Undiir nà làlelà bɛ anà làkaamà bɛ mpem amɛ?
Wɛɛ akà mɛ, mɛ an'kyey, kà nà mukan'bäm in'siŋ mpɛl
anki, wɛɛ anà mukwà u Yɛlusàlɛm ntɔn ikɔb a Mwol
Yɛsu. » **14** Bi bàsàkwo anki musɔɔm an'kyän ande,
bi bàkäl akul, waa bàtɛn naa: « Wɛy ukwen a Mwol
bàkäl. » **15** Ungö a ndam a ilä, bi bàlöön indiir abi, waa
kàbeenà Yɛlusàlɛm. **16** Ndam a alɔŋki uboo alɔŋki a
Sɛzarɛ bàkiswà anà bisyeen mukàböön u ndwà a un'nsi
Shipɛlɛ mwɛy ikɔb ande Mnasɔn. Nde kàkäl un'lɔŋki
fà itaan. **17** U ntööl abi u Yɛlusàlɛm, atɔŋ biwɛl unsà
un'sak wanswà. **18** Taaŋtyà, Pɔl kàkyen anà bi u ndwà
a Zyak, ikal bàköŋ andweer banswà. **19** Ungö kapɛ nde
mbɔr, nde kakyään pànsi pànsi indiir byanswà kàkyer
Nzam akà baar mpa abà Ayudà u mbwo a isal ande. **20**
Ungö mukun'wem, ba bàsi Nzam làkoo, waa bàfuur
akà Pɔl naa: « Un'tɔŋ, ngye akimanà, Ayudà nsaab
kwe ban'sà làkwikilà, ba banswà ban'pà möö aba unsà
un'kɔɔn. **21** Wɛɛ ntɔn ngye, ba bàwem in'ŋün naa ngye
ayilɔŋ ndaa a nkɔɔl, naa Ayudà bàfàkal uboo a baar
mpa abà Ayudà bàtön Mɔsɛ, anà mukakyään naa ba
bàkɔɔn akyɛy baan aba anà bàkɔɔn alab nkääl a Ayudà.
22 Bi waa ikyer aben? Itàkal kaben, ba bàkyer ayàyöb
naa ngye an'yà. **23** Undiiràwun, ngye akyer asànaa
kaswaŋ bi: bi ibye abà abaal anà bàkyàdyà kyän. **24**
Asyen, kadi nkwà anà ba. Fur sye ngim aba ntɔn ba
bàkɔɔl ntswe aba. Abun baar banswà bàyàyöb ba naa
ndaa yanswà bàwem ba ntɔn ngye kàyà ndandaa anki,
wɛɛ ngye, ngye ŋakwo sye afàlab Un'kɔɔn. **25** Akà baar
mpa abà Ayudà bàbulà aŋàlàkwikilà, bi, bi kàkyasöön
mbar kàtsül bi: ukɔɔn adyà in'twaŋ ifàfà unsà ibɔɔn
bàfàpà akà itɛk, anà an'kil, anà in'twaŋ mpa bàtsül
kil, anà ukɔɔn akyer ipasasɛ. » **26** Apan, Pɔl kàsyen
baar abà, waa kàdi nkwà anà ba taaŋtyà. Nde kàbilà
u ndwà a Nzam ntɔn mukyään ilä isàwà nkwà anà
bàsàpà ibɔɔn ntɔn umwɛy umwɛy uboo a ba. **27** Wɛɛ
ilä nsambwaar byàkäl tsütsü mukwo mpal bun'mɛn
Ayudà a Azi u ndwà a Nzam. Apan ba bàsi lingyoomà
uboo a un'sɛŋ a baar wanswà, waa bun'kör, **28** bàkuub
in'kwɛŋ, waa bàtɛn naa: « Baar a Isàlɛl, kàlayää libay!
Le mbuur akwà ayinwan anà un'sɛŋ anà un'kɔɔn abi,
anà ikal ki unsà ndaa uyilɔŋ nde mper yanswà anà
akà baar banswà! Nde sye kàkyàbiil Angɛlɛki uboo a
ndwà a Nzam ntɔn mubɛy ikal in'kyɛɛl ki! » **29** Ntɔn ba
bàtwab atàman Trɔfimɛ un'nsi Ɛfɛsɔ anà nde uboo a
bul, lalan bàsii ba naa Pɔl kun'biil u ndwà a Nzam. **30**
Bul lanswà waa làni, un'sɛŋ waa kàyàköŋ. Baar bàkör
Pɔl, waa bun'twey u ndwà a Nzam, apan ba bàdübà
ibeenà agyägyä. **31** Ba bàleŋà mbwo mukun'dwa,
mpal làkàtöl làsaŋ akà mfum a aŋità nsaab a Lɔmà
naa Yɛlusàlɛm lanswà lan'bilà u lingyoomà. **32** Taaŋ
nsil alan, nde kàwɛl aŋità anà an'kaptɛn, waa kàkyà
ntiin mupay un'sɛŋ u mper bàkäl ba. Mpal bàmɛn
ba mfum a aŋità nsaab anà aŋità, ba bàwɛy mudüb
Pɔl. **33** Apan mfum a aŋità kàsin tsütsü apà nde, waa
kun'kör, kàswɛŋ mukun'bäm an'dwaaŋ. Ungö apan,
nde kàkwen muyöb naa nde wà nà anà nde sye ininà
kan'kyer. **34** Wɛɛ, uboo a un'sɛŋ a baar, baar baar bàkäl
mukuub in'kwɛŋ. Unsà isak isak aki, mfum a aŋità
kàsàyöb anki akà undiir mwɛy. Undiir awun, kàswɛŋ
nde naa Pɔl bun'syen u Fɔrtɛrɛs a aŋità a Lɔmà. **35**
Mpal kàkɔlà nde udu a ikaar, aŋità bàkyer un'syɛn
ntɔn nkyɛl a un'sɛŋ a baar yàkäl mbɔɔn, **36** ntɔn
un'kàbɔ a baar kàkäl muyun'lab anà musà in'kwɛŋ
naa: « Ukü! » **37** U taaŋ bàlun'biil ba u Fɔrtɛrɛs, Pɔl
kàtɛn a mfum a nsaab naa: « Nkye mbwo ikyàkal mɛ

mutɛn undiir mwɛy a ngye? » Mfum a aŋità kun'fuul
naa: « Nkye ngye akyàyöb Ingɛlɛki? 38 Nkye ngye, kà
ngye anki awà un'ngipiti awà kàtwääl ipaay mfwen
anà kàsyen adwää baar nsaab nà u nsye a ipɔl? » 39 Pɔl
kàtɛn naa: « Mɛ? Mɛ in'wà un'yudà, bul a mɛ Tarsisi u
Silisi, bul làmwɛy là làkoo. Mɛ amabɔɔn, mpɛ mbwo
muyäám a un'sɛŋ. » 40 Mfum a nsaab waa kun'pɛ
mbwo. Pɔl kàkäl umbäär udu a ikaar, kàkyer isii a kɔɔ,
un'sɛŋ a baar wanswà waa kàkäl a duu. Apan nde
kàkyään ba unsà Ɛbɛlyɔ, waa kàtɛn naa:

22 « Atɔŋ abaal anà bàtaa, làwem un'lɔn in'kwen
mɛ musà kusà a bɛ apanà. » 2 Mpal bàwem ba Pɔl
wàmutɛn u ndaa a Bɛbɛlyɔ, Ba bàkäl akul. Apan Pɔl
waa kàtɛn naa: 3 « Mɛ, mɛ in'wà un'yudà, mɛ ban'bör
u Tarsis a Silisi, wɛɛ mɛ ban'bɔŋ u bul alà, ban'lɔŋ kà
in'kɔl a Ngamalyɛl asànaa awà un'kɔɔn a andweer,
mɛ kàkäl anà un'kanà mbɔɔn ntɔn Nzam asànaa naa
làbà bɛ banswà ŋàbawà. 4 Mɛ awà, mɛ kàyiiŋ Mbwo
ayi ngwal tii u nkweel, mɛ kàbäm abaal anà akaar
in'siŋ anà katɔɔm u bɔlokà. 5 Undweer a angaŋ anà
itsuŋ a andweer bà ambäl amɛ: mɛ kàwɛl anà in'kaan
akà ba ntɔn mukyà Damas mukɔr atɔŋ bàkäl kwo
anà mukasyen Yɛlusàlɛm ntɔn bapɛ ntaaŋàmbar. 6 «
Yàmɛnà naa kàkäl mɛ u mbwo anà kàtöl mɛ tsütsü a
Damas, kà imbürà, mper a midi, un'ŋyäŋ a pɛɛlà mwɛy
kàfü du, waa kan'diŋà. 7 Mɛ kàbü u mɛɛn, umpal
kàwem mɛ ndaa mwɛy itɛɛnà a mɛ naa: "Sɔl, Sɔl, ntɔn
nkye ayan'mɛɛy ngye nkwaaŋ?" 8 Mɛ kàfuur naa:
"Mwol, ngye nà?" Nde kàtɛn naa: "Mɛ, mɛ in'wà Yɛsu
Nazorye akwà afàmɛɛy ngye nkwaaŋ." 9 Baar bàkäl
anà mɛ bàkyàman un'ŋyäŋ a pɛɛlà, wɛɛ ba bàwem
anki ndaa a mbuur kàyäämà anà mɛ. 10 Mɛ kàtɛn naa:
"Mwol, ininà mɛ an'kwo mukyer?" Mwol kàtɛn a mɛ
naa: "Mbarà, kyen Damas, bàkyer akasam yinà yanswà
kàmaswaŋ Nzam mukyer." 11 Wɛɛ un'ŋyäŋ a pɛɛlà
awun kan'dwä mii, baar bàkäl anà mɛ ban'ntɛ mpi u
kɔɔ tii kàtöl mɛ Damas. 12 « U Damas, kàkäl anà mbuur
mwɛy ikɔb ande Ananyas, nde kàkäl anà inzaam anà
kàläbà un'kɔɔn ubwaŋàbwaŋ. Ayudà banswà bàkälà
paa bun'tɛɛlà imbäl. 13 Nde kàkyer ayan'man, waa
kàtɛn a mɛ naa: "Un'tɔŋ amɛ Sɔl, fàman. Taaŋ nsil
alan mɛ waa kàfàman, waa kun'mɛn. 14 Nde kàtɛn
naa: "Nzam a bàtaaràbi kasööl kaa usà ntɔn muyöb
ukwen ande, muman Ŋabalàbal anà muwem ndaa itoo
u mun ande, 15 ntɔn ngye asàkal mbäl ande u mii a
baar banswà unsà indiir kàmɛn ngye anà kàwem ngye.
16 Wɛɛ apanà, ininà ngye afidilà? Mbarà, wal ndüümà
anà mpɔɔŋà a man'be angye mutà ikɔb ande din. 17 «
Yàmɛnà naa kàfurà mɛ Yɛlusàlɛm, ilä mwɛy, mɛ kàkäl
muyamà u ndwà a Nzam, waa kàmɛn imanmii. 18 Mɛ
kàmɛn Mwol, nde kàtɛn a mɛ naa: "Kyer agyägyä,
too apanà u Yɛlusàlɛm, ntɔn ba imbäl angye ntɔn
mɛ bàyàkyey anki." 19 Wɛɛ mɛ kàtɛn naa: "Mwol, ba
ŋakwo bàkyàyöb naa mɛ, mɛ kàyisaa baar u bɔlokà anà
kàyikamà baar bàkäl anà làkwikilà akà ngye an'füm
uboo a ndwà a nköŋ a Ayudà yanswà. 20 Mpal bàdwä
mbäl angye Ityen, mɛ ŋakwo kàkäl paa, mukyey baar
bun'dwä anà mukaar ipfɛy aba. 21 Wɛɛ nde kàtɛn a mɛ
naa: "Kyen, mɛ, mɛ ŋakwo in'yatɔm ukwɛl mper akà
baar mpa abà Ayudà." » 22 Ba bàkäl mukun'weemà tii
mpal kàtɛn nde ndaa ayi, ba bàkuub in'kwɛŋ, waa
bàtɛn naa: « Lun'lwom u mɛɛn mbuur atub awà, nde
ukwe anki mukal anà möö! » 23 Ba bàkuubà in'kwɛŋ,
bàkaamà ipfɛy aba anà bàfuumà un'twà u du. 24 Mfum
a nsaab kàswɛŋ naa bun'biil u fɔrtɛrɛs anà bun'fuul
in'lɔɔn a an'füm ntɔn nde uyöb ndaa kàkyer nde ntɔn
ba bàsi in'kwɛŋ ntɔn nde. 25 Wɛɛ mpal bun'bäm ba
in'siŋ ntɔn bun'käm an'füm, Pɔl kàtɛn a kaptɛn kàkäl
paa naa: « Nkye bɛ làbye anà mbwo mukam un'lɔmà
an'füm ukɔɔn un'fuul un'lɔɔn? » 26 Kaptɛn kàwem
nde abwɛy, waa kàkàkyään mfum a nsaab: « Ngye
pà akyer aben? Mbuur awà wà un'lɔmà. » 27 Apan,
mfum a nsaab kàyàsin apà Pɔl, waa kun'fuul: « Nkyän,
nkye ndandaa ngye awà un'lɔmà? » Nde naa: « Ɛɛ.
» 28 Mfun a nsaab waa kàtɛn naa: « Mɛ, mɛ kàfür
ngim mbɔɔn ntɔn mubulà un'lɔmà. » Pɔl waa kàtɛn
naa: « Mɛ, mɛ un'bar anki, ilɔmà amɛ bàkyer an'bɔr
anà kya. » 29 Kà imbürà, baar bàlun'kam an'füm
ntɔn nde usi ndaa, waa bàtɛ upay. Wɛɛ mfum a nsaab
kàwem bɔɔmà naa kyekà mbuur kàbäm nde in'siŋ
wà, wà un'lɔmà. 30 Lalan taaŋtyà kàkwen nde muyöb
ubwaŋàbwaŋ undiir bun'füün Ayudà, nde kun'sɔɔl
isiŋ ntɔn nde usi un'lɔɔn kusà a ba.

23 Pɔl kàler làbay a nsaŋ a kölàköl a tɔŋtɔŋ, waa
kàtɛn naa: « Atɔŋ abaal, yà unsà an'kyän a duu
mɛ kàsyääl Nzam tii ŋàbawà. » 2 Wɛɛ Undweer a
ngaŋ Ananyas kàswɛŋ baar bàkäl tsütsü apà nde
mukun'kam mbar u mun ande. 3 Pɔl kàtɛn a nde naa:
« Ubwaŋ a nsà, Nzam ayapà mbar! Ngye an'bwaay
mukan'tsüül nsaŋ unsà un'kɔɔn, wɛɛ ngye, ngye
awàmubɛy un'kɔɔn, ngye aswaŋ baar ban'käm mbar!
» 4 Baar bàkäl tsütsü apà nde bàtɛn a nde naa: « Ngye
awàmuto undweer a angaŋ a Nzam! » 5 Pɔl kàtɛn

naa: « Atɔŋ, mɛ in'yayöb anki naa nde wà undweer a angaŋ, ntɔn bàsön naa: "Ngye asun'to anki mfum a un'sɛŋ angye!" » 6 Pɔl kàkyer ayöb naa Làbay a Nsaŋ
a kölàköl làkäl anʼkab möölʼ: ndam yà Asadusi, ndam
yà Amfarisi. Lalan kàkuub nde in'kwɛŋ kusà a ba: «
Atɔŋ abaal, mɛ, mɛ in'wà un'mfarisi, mwan a amfarisi.
Ntɔn làkyän unsà ngwiiyà a akü, ba bàman'sà u làbay
a nsaŋ. » 7 Pa kàmay nde mutɛn, mbaaŋ yàbü uboo
a Amfarisi anà Asadusi, lalan nköŋ yàkaabà ya. 8
Ntɔn Asadusi bàfàtɛn naa itàkal ngwiiyà kà ukwà,
itàkal un'kyeey, itàkal dweelà batɛy, wɛɛ Amfarisi
bàfàkyey naa ba bà mwo. 9 In'kwɛŋ myàkyer asöönà
mbɔɔn, alɔɔŋ a in'kɔɔn amwɛy uboo a Amfarisi waa
bàmbarà, bàtɛn a ngwal naa: « Bi akà ndaa mwɛy yà
ube imanà anki unsà mbuur wà. Taaŋ lumwɛy dweelà
làmwɛy aköön sye un'kyeey mwɛy kun'kyään ndaa!
» 10 Mbaaŋ yàbulà yà ngwal. Ntɔn bɔɔmà muman
naa ba ban'kwo musay Pɔl, mfum a nsaab kàswɛŋ
aŋità ande mutyà anà mukun'lwom uboo a ba anà
mukun'syen u fɔrtɛrɛs. 11 U mpib yàläab paa, Mwol
kàyàmɛnà akà Pɔl, waa kàtɛn a nde naa: « Tsim! Ngye
an'tà imbäl amɛ apà u Yɛlusàlɛm, ngye akyer afàkàtà
sye u Lɔmà. » 12 Taaŋtyà, Ayudà bàkyer adirà, waa
bàdi kyän naa ba bàdyà anki anà bànwà anki tii mpal
bàsàdwa ba Pɔl. 13 Baar bàdirà ndaa ayi bàkäl aŋàsöön
ankweem an'nà. 14 Apan, ba bàkàman amfum a angaŋ
anà andweer, waa bàtɛn naa: « Bi kan'bɔl un'kaan anà
kan'dyà kyän naa bi undiir idyà anki kusà mudwa
Pɔl. 15 Wɛɛ akà bɛ apanà, mbwo mwɛy anà Làbay
a Nsaŋ a Kölàköl, làkyen kàlalöm mfum a aŋità naa
nde kàlatwääl awà asànaa bɛ làkwen mulab ndaa
ande pànsi pànsi. Wɛɛ bi, bi indiir byanswà ikyàlɔn
ntɔn mukun'dwa kusà nde muyàkɔlà apà. » 16 Wɛɛ
mwanàmpääŋ a Pɔl wàbaal kàwem ndiirà ayi, nde
kàkyen fɔrtɛrɛs, waa kàbilà ntɔn mukyään Pɔl naa
nde ukäl kà igyɛɛŋ. 17 Pɔl kàbel umwɛy uboo a aŋità,
waa kàtɛn a nde naa: « Lun'syen mwan baal wà akà
mfum a aŋità ntɔn nde we anà ndaa mukun'kyään. »
18 Kaptɛn awà kàsyen mwan baal awun akà mfum a
nsaab, waa kàtɛn naa: « Mbuur a bɔlokà Pɔl akyer
an'bel, waa kan'lööm mukatwääl mwan baal wà awe
anà undiir akakyään. » 19 Mfum a nsaab kàtɛ mwan
baal awun mpi u kɔɔ, kun'syen u mpey, waa kun'fuul
naa: « Ininà ngye awe awà mukan'kyään? » 20 Nde
kun'fuur naa: « Ayudà ban'lwɛɛŋ naa ba bàyàlɔm
akà ngye naa ngye asyen Pɔl nkàswo u Làbay a Nsaŋ
a Kölàköl asànaa ba bàkwen ulab ndaa ande pànsi
pànsi. 21 Wɛɛ ngye, ngye twɔn amakyey, ntɔn aŋàsöön
baar an'kwem an'nà uboo a ba bàkun'diil ndɔɔŋ u
mbwo. Ba bàdi kyän naa ba bàdyà anki anà bànwà
anki tii mpal bàyun'dwa ba. Ba ndaa yanswà ban'yöŋà,
yan'sal nkyeey angye mpɛl. » 22 Apan mfum a nsaab
kàfuur mwan baal awun ungö akun'swaŋ naa: « Twɔn
an'kyään akà mbuur mwɛy naa mɛ an'yöb ndaa ayi. »
23 Ungö apan, mfum a nsaab kàbel baar böölʼ uboo a
an'kaptɛn, waa kàtɛn a ba naa: « Làsööl aŋità nkam
yweel, asyeen a mpoonà an'kwem nsambwaar anà
aŋanwɛŋ nkam yweel, ntɔn u taaŋ làwà là mpib ba
bàkyà Sɛzarɛ. 24 Làlöön sye mpoonà ntɔn musyen Pɔl
ntɔn nde ukàtol unsà ubwaŋ banswà akà kuvernöör
Filikisi. » 25 Apan, nde kàsön un'kaan abà: 26 « Kɔlɔdɛ
Lizyasi akà mwol Filikisi, làköm angye! 27 Mbuur
wà, Ayudà bakyer un'kɔr anà bàkyer alun'dwa. Mpal
kàwem mɛ naa nde wà un'lɔmà, mɛ kàkyen anà aŋità
ntɔn mukun'lwom kan'kɔɔ aba. 28 Mɛ kàkwen muyöb
isin a ndaa bun'füün ba, lalan kun'syen mɛ kusà a
Làbay a Nsaŋ a Kölàköl. 29 Mɛ, mɛ kàmɛn naa ba
bun'füün ntɔn ndaa a un'kɔɔn aba, wɛɛ akà ube mwɛy
kàkyer nde batɛy ntɔn bun'dwä itàkal bun'bäm in'siŋ.
30 Kan'wem mɛ sye naa Ayudà bàmulɛɛ untaam, lalà
amatööm mɛ awà anà an'swaŋ mɛ baar bun'füün naa
ba ŋakwo bun'füün akà ngye. » 31 Aŋità bàläb ndaa
baswɛŋ, waa bàwɛl Pɔl, bun'syen u mpib u Antipatris.
32 Taaŋtyà, ba bàwɛy asyeen a mpoonà mulab mbwo
anà Pɔl, waa bàfurà fɔrtɛrɛs. 33 Mpal bàtöl ba Sɛzarɛ,
asyeen a mpoonà bàpɛ mfum un'kaan, waa bun'swɛŋ
Pɔl sye. 34 Ungö kàtäŋ nde un'kaan, nde kàfuul naa Pɔl
wà mbuur a itiir a nsi nà. Mpal kàwem nde naa nde
wà mbuur a Silisi, 35 nde kàtɛn naa: « Mɛ in'yawem
mpal bàyàyà sye baar bafüün. » Apan, nde kàswɛŋ
naa bun'si u làpaŋ a Ɛlɔdi.

24 Ungö a ilä ityeen, mfum a angaŋ Ananyas anà
andweer anà nkalsà mwɛy ikɔb ande Tɛrtülüs,
bàtyà ntɔn mufüün Pɔl akà kuvernöör. 2 Apan, ba
bàbel Pɔl. Tɛrtülüs kàsɛmà mukun'füün abà: « Mwol
Filikisi, mbɔr angye. Ntɔn ngye anà ndaa akün an'kyer
ngye ntɔn musyen nsi unsà ubwaŋ banswà, lalan
ibà bi uboo a duu aŋàkwo. 3 Taaŋ lanswà anà ntsü
yanswà, bi ibàmukömà ubwaŋ angye. 4 Wɛɛ mukɔɔn
akà adwääl taaŋ mbɔɔn, mɛ in'tɛn ikikye, lalan mɛ
amalɔm mukan'wem unsà igyɛɛŋ kyanswà asànaa
kayöb bi. 5 Bi kan'man naa mbuur wà, wà fway,
nde wàmuyisà lingyoomà uboo a Ayudà banswà u

mɛɛn manswà ntɔn nde wà mfum a Bànazɔrye. 6
Nde sye alàkwen mubɛy un'kyɛɛl a ndwà a Nzam,
undiir awun bun'kör bi. Bi bàkwen mutsul nsaŋ ande
asànaa ukalɔɔmà un'kɔɔn abi, 7 wɛɛ mfum a nsaab
waa kàyun'duum a ngwal yanswà kà an'kɔɔ abi. 8
Abun, ngye, ngye ŋakwo asun'fuul un'lɔɔn, ngye akyer
akyey naa ndaa kàmun'füün bi yà ndandaa. » 9 Ayudà
banswà bàkyey naa ndaa yanswà kàtɛn Tɛrtülüs yà
abwɛy. 10 Apan kuvɛrnöör kun'swɛŋ musà ndaa, Pɔl
waa kàfuur abà: « Mɛ in'kyàyöb naa sɛmà mbul mbɔɔn
ngye afàswaŋ balàbal akà un'sɛŋ abi: undiirawà, waa
mɛ anˈsà làkyän akà ngye, mɛ in'sà un'lɔɔn amɛ kusà
angye. 11 Ngye an'kwo ayim ubwaŋàbwaŋ: ilyaaŋ
anki ilä kwem aŋiyweel kàbeenà mɛ Yɛlusàlɛm ntɔn
mukàsyäŋà. 12 Itàkal u ndwà a Nzam, itàkal u ndwà a
nköŋ a Ayudà, itàkal uboo a bul, akà mbuur mwɛy
kan'mɛn anki musà mbaaŋ anà mbuur itàkal musiinà
un'sɛŋ a baar mukyer lingyoomà. 13 Ba bàkwo anki
mukaswaŋ apanà indiir bàkan'füünà ba. 14 Wɛɛ mɛ,
ndaa in'yöb mɛ kusà angye ayi: mɛ in'fàsyääl Mbwo
ayà bàmanà ba naa yà loor. Mɛ in'fàsyääl Nzam a
andweer abi. Làkwikilà amɛ là unsà ndaa yanswà
bàsön uboo a Un'kɔɔn anà uboo a Aŋangɔɔm. 15
Làkyän amɛ là akà Nzam, ba ŋakwo sye bàkyer afàkyey
la, naa baar mpa abà balàbal anà baar a balàbal bàkyer
asàwiyà. 16 Lalan mɛ sye in'fàsà mɛ ngwal taaŋ lanswà
mukal anà an'kyän mpa ban'kwo mubɛy kusà a Nzam
anà kusà a baar. 17 Ungö a mbul mbɔɔn, mɛ kàyàfurà u
Yɛlusàlɛm ntɔn mubay un'sɛŋ amɛ anà mupà an'kab.
18 Apan ba bàyan'man u ndwà a Nzam ungö a mpööŋ
amɛ: akà nköŋ mwɛy itàkal làso làmwɛy làkäl anki. 19
Wɛɛ Ayudà amwɛy bà Azi bàkäl paa, ba baar bàlàkwo
muyàmɛnà kusà a ngye mukan'füün ilàkal naa ba
bàkäl anà undiir atɛn a mɛ. 20 Itàkal ba abà, ba ŋakwo
bàtɛn ndaa a ube bàmɛn ba mpal kasi mɛ un'lɔɔn u
Làbay a Nsaŋ a Kölàköl. 21 Taaŋ lumwɛy ndaa mwɛy
mpɛl kàsi mɛ umbäär kusà a ba naa: "Yà ntɔn ngwiiyà
a akü lalan bàman'füün ba ŋàbawà kusà a bɛ!" »
22 Filikisi kàkyer ayöb ubwaŋàbwaŋ ndaa a Mbwo,
waa kàsin mutsul ungö anà mutɛn naa: « Mɛ ndaa
abɛ in'yàtsul mpal uyàtyà mfum a nsaab. » 23 Apan
nde kàswɛŋ kaptɛn mwɛy mukaar Pɔl u bɔlokà anà
mukun'pà mbwo naa atɔŋ ban'kwo mukun'bay. 24
Ungö a ndam a ilä, Filikisi kàkäl anà un'kyay ande
Dulàsiye, un'kaar un'yudà, nde kàtöm baar mukàbel
Pɔl. Nde kàkwen mukun'wem ntɔn ndaa a làkwikilà
unsà Klistɔ Yɛsu. 25 Wɛɛ mpal kàsɛmà Pɔl mutɛn ndaa
mukal anà möö a balàbal anà nkääŋ a mpem anà nsaŋ
isàyà kusà, Filikisi kàwem bɔɔmà, waa kàtɛn naa: «
Apanà ngye an'kwo afurà. Taaŋ làsàkal mɛ in'kyer
afasàbel. » 26 Nde kàsii naa Pɔl ayun'pà ngim, undiir
awun kàfatɔmà nde baar mbalà mbɔɔn mukun'bel u
bɔlokà ntɔn muyäm anà nde. 27 Ungö a mbul yweel,
Filikisi bun'kiir akà Pɔrsyus Fɛstüs. Wɛɛ, ntɔn muswaŋ
ubwaŋ ande akà Ayudà, nde kàsàwɛy Pɔl u bɔlokà.

25 Ungö a ilä itär a ngyeel ande kà itiir a nsi akin,
Fɛstüs kàbeenà Yɛlusàlɛm fà Sɛzarɛ. 2 Amfum a
angaŋ anà andweer a Ayudà bayi mufüün Pɔl akà nde.
3 Ba bàsi mukü̈ünà mulɔm naa nde kakyeer ndam a
ubwaŋ mubel Pɔl u Yɛlusàlɛm. Kutɛn aŋàbwaŋ ba
bàdirà mukun'dwa u mbwo. 4 Wɛɛ Fɛstüs kàfuur naa
bɔlokà a Pɔl là u Sɛzarɛ, anà nde ŋakwo kàkäl u mbwo
mufurà. 5 Nde kàkwɛy naa: « Wɛy baar a an'yeerà
uboo a bɛ bàtüüb anà mɛ, ntɔn bi ityà Sɛzarɛ. Kya
isàkal naa we anà undiir un'be mbuur awà kàkyer, waa
ba bun'füün. » 6 Fɛstüs kàkäl aŋàsöön ilä naan akö̈ön
kwem apà ba, ungö waa kàtyà Sɛzarɛ. Taaŋtyà, nde
kàbwaay u làbay a nsaŋ, waa kàswɛŋ naa bun'twääl
Pɔl. 7 Mpal kàyàkɔlà nde, Ayudà bàfü Yɛlusàlɛm
bàkyer un'diŋà, waa bun'füün ndaa a ngwalàngwal
mbɔɔn, wɛɛ ba bàsàswaŋ anki naa ya yà ndandaa. 8
Wɛɛ Pɔl kàsi un'lɔɔn ande, waa kàtɛn naa: « Mɛ akà
undiir mwɛy wà ube in'kyer anki, itàkal unsà Un'kɔɔn
a Ayudà, itàkal u ndwà a Nzam, itàkal akà Sɛzar. » 9
Ntɔn mumɛnà mbuur aŋàbwaŋ kusà a Ayudà, Fɛstüs
kàfuul Pɔl naa: « Nkye ngye akyàkwen mubeenà
Yɛlusàlɛm ntɔn bàtsül ndaa angye u mii amɛ? » 10
Wɛɛ Pɔl kàfuur naa: « Mɛ in'wà u làbay a nsaŋ a
Sɛzar, nsaŋ amɛ bàkàtɛn kwo. Akundiir mwɛy wà ube
an'kyer mɛ Ayudà watɛy asànaa ngye ŋakwo ayöb
ngye ubwaŋàbwaŋ. 11 Isàkal naa ndandaa mɛ kàkyer
ube mwɛy ban'kwo mutwaal ukwà, mɛ ukwa in'tɔn
anki. Wɛɛ, isàkal naa ndaa ban'füünà baar ndöŋ aya
yatɛy, akà mbuur mwɛy ukwe anki mukan'pà kà an'kɔɔ
aba. Mɛ an'lɔm naa Sɛzar utsül ndaa amɛ. » 12 Apan,
ungö mulwɛɛŋ anà ntɛɛn ande, Fɛstüs kàfuur naa: «
Ngye an'lɔm muman Sɛzar, ngye akyer akyà kusà a
Sɛzar. » 13 Ungö a ilä, mfum Angilàpà anà Bɛrnis bàyi
u Sɛzarɛ ntɔn mupà Fɛstüs mbɔr. 14 Ba paa bàkyer ilä
mbɔɔn, lalan Fɛstüs kàkyään nde mfum ndaa a Pɔl
mutɛn naa: « We anà baal mwɛy Filikisi kàsàwɛy u
bɔlokà. 15 Umpal kàbeenà mɛ Yɛlusàlɛm, amfum a
angaŋ anà andweer a Ayudà bàkyer ayà mukun'füün,

ba bàkwen naa bun'dwä ndwà. 16 Mɛ ba kafuur naa:
"Kya kà ifà a baar a Lɔmà anki mupà mbuur kà an'kɔɔ
a baar, isàkal naa kusà ande baar bun'füün batɛy,
isàkal sye naa nde un'lɔɔn ŋàtàsà anki." 17 Ba bàyi apà
anà mɛ. Mukɔɔn afàsà ilä, taaŋtyà mɛ kàbwaay u làbay
a nsaŋ, mɛ kàlöm naa bun'twääl mbuur awun. 18 Ayiiŋ
ande bàyi ba, ba bàsàmɛɛy anki akà undiir mwɛy wà
ngwal uboo indiir ibe kàyweerà mɛ. 19 Undiir mwɛy
bàkäl ba awà anà nde yà mbaaŋ ntɔn inzaam aba
ŋakwo, sin sin ntɔn mbuur mwɛy ikɔb ande Yɛsu,
nde kàkyer akwà, wɛɛ Pɔl akakyeyà uyɔl naa nde we
anà möö. 20 Ya yàkäl mpay akà mɛ mutsul ndaa a
tub ayi, lalan kàpɛ mɛ Pɔl lwɛŋ mubeenà Yɛlusàlɛm
ntɔn bàkàtsul nsaŋ ande kwo. 21 Wɛɛ Pɔl kàlöm naa
ndaa ande bàkàtsul kusà a Sɛzar. Lalan kàswɛŋ mɛ naa
bun'käär u bɔlokà tii mpal in'sun'tɔm mɛ akà Sɛzar.
» 22 Waa Angilipà kàtɛn a Fɛstüs naa: « Mɛ ŋakwo
sye in'kwen muwem mbuur awà. » Fɛstüs kun'fuur
naa: « Ngye ayun'wem nkàswo. » 23 Taaŋtyà, Angilipà
anà Bɛrnis bàyi unsà làso lanswà, waa bàbilà u làbay
a nsaŋ mbwo mwɛy anà amfum a nsaab anà abyääl
a bul. Fɛstüs kàswɛŋ naa bun'twääl Pɔl. 24 Fɛstüs
kàtɛn naa: « Mfum Angilipà, anà bɛ banswà làbà pà
anà bi, bɛ làkyun'manà mbuur wà. Un'kàbɔ a Ayudà
kàyun'füün akà mɛ, itàkal u Yɛlusàlɛm, itàkal apà,
bàmusà in'kwɛŋ naa nde ufàkwo anki mukal anà möö.
25 Wɛɛ akà mɛ, mɛ in'sàman anki undiir un'be kàkyer
nde ntɔn nde ukyà an'lɔŋ. Wɛɛ nde ŋakwo kàlöm naa
nde ukyà akà Sɛzar, mɛ kàtsül naa mɛ in'kyer un'töom
awà. 26 Itàkal abwɛy, mɛ in'manà anki undiir in'söön
mɛ Sɛzar, lalan, an'kwen mɛ naa nde usi un'lɔɔn u mii
a bɛ, sin sin u mii a ngye Mfum Angilipà, ntɔn mɛ
in'wɛl undiir asɔn ungö a nköŋ ayi. 27 Ntɔn akà mɛ, ya
ikamɛnà naa kà yubwaŋ anki naa mɛ in'töm mbuur a
bɔlokà ukɔɔn aswaŋ ubwaŋàbwaŋ ube kàkyer nde. »

26 Angilipà kàtɛn a Pɔl naa: « Bàmapà mbwo musà
un'lɔɔn angye. » Apan nde kàsen kɔɔ ntɔn musà
un'lɔɔn ande: 2 « Mfum Angilipà, mɛ an'man un'sak
mbɔɔn musà un'lɔɔn kusà a ngye ŋàbawà ntɔn indiir
byanswà bàman'füün Ayudà, 3 sin sin ngye akyàyöb
ubwaŋàbwaŋ nkääl a Ayudà anà nsyeel a mbaaŋ aba.
Kyakin mɛ amalɔm mukan'wem anà igyɛɛŋ unsà
nkääŋ a mpem yanswà. 4 « Ntɔn möö amɛ, sɛmà
imbɛy, Ayudà banswà bàkyàyöb wa, ntɔn mɛ kàkäl u
Yɛlusàlɛm uboo a un'sɛŋ amɛ. 5 Ba ŋakwo bàkyàyöb fà
itaan, ba ban'kwo bàtɛ imbäl, kya ba bàsàkwen, naa mɛ
in'wà umwɛy uboo a Ikööŋ a Amfarisi ifàlab inzaam
abi pànsi pànsi. 6 Apanà, mɛ bàman'füün ntɔn làkyän
amɛ unsà ilää kàpɛ Nzam akà andweer abi. 7 In'sɛŋ
abi myanswà myàkwem aŋiyweel myàfàsyääl Nzam
uboo a mukküünà mpib anà mwäänà ntɔn muman
nkölà a ilää aki. Ɔɔ Mfum, ntɔn làkyän alà, Ayudà waa
bàman'füün! 8 Ntɔn nkye mpa làkyeyà bɛ naa Nzam
afàwiy akü? 9 Mɛ ŋakwo, mɛ kàyweerà naa yubwaŋ
munwan a ngwal yanswà anà ikɔb a Yɛsu Nazɔrye.
10 Undiir nsil awà mɛ kàkyer u Yɛlusàlɛm. Mɛ kàbiil
baar in'kyɛɛl mbɔɔn u bɔlokà mpal kàwɛl mɛ iköb akà
andweer a angaŋ, mɛ sye kàkyer akyeyà naa badwä.
11 Mɛ kàyibilà mbalà mbɔɔn u ndwà a nköŋ a Ayudà
yanswà ntɔn mukapà ntaaŋàmbar anà mukasiinà a
ngwal yanswà ba mubɛy làkwikilà aba. Uboo a nkyɛl
amɛ yanswà, akà ba, mɛ ba kàyalabà tii kà an'bul a
ingyey. » 12 « Lalan ilä mwɛy mɛ kàkyà Damas anà
iköb aŋàkwo anà isal ban'pɛ amfum a angaŋ. 13 Ɔɔ
Mfum, ilä mwɛy ntsü a midi, mɛ kàkäl u mbwo, mɛ anà
atɔŋ bàkäl anà mɛ, mpal kàmɛn mɛ un'ŋyäŋ a pɛɛlà
wàŋàsöönà taaŋ kan'fà du, waa kan'diŋà. 14 Bi banswà
kàbü u mɛɛn, waa mɛ kàwem ndaa mwɛy ikan'kyäänà
unsà Ibɛlyɔ naa: "Sɔl, Sɔl, ntɔn nkye ayan'mɛɛy ngye
nkwaaŋ? Yà mpay akà ngye mutɔn un'swaaŋ!" 15 Mɛ
kàfuur naa: "Mwol, ngye awà nà?" Mwol waa kan'fuur
naa: "Mɛ, mɛ in'wà Yɛsu akwà ayimɛɛy ngye nkwaaŋ.
16 Wɛɛ mbarà, tsim kà in'kɔl angye. An'yàmɛnà mɛ
akà ngye ntɔn mɛ kàkyasɔɔl kusà mukal un'syääl
anà mbäl unsà indiir kàmɛn ngye anà unsà indiir
in'yàfamɛɛy mɛ. 17 Mɛ ngye akyasɔɔl uboo a un'sɛŋ
wà anà uboo a baar mpa abà Ayudà mper amatɔm mɛ.
18 Mɛ ngye amatɔm ntɔn ngye aduub ba mii, alwom
ba u mpib anà atwääl u pɛɛlà anà akà Nzam fà iköb
a Satanà, ntɔn ba bàwɛl ndwääl a man'be aba anà
kwal uboo a aŋin'kyɛɛl u mbwo a làkwikilà amu mɛ."
» 19 « Unsà ayi yanswà, mfum Angilipà, mɛ kàtön
anki imanmii kyàfü du ki. 20 Wɛɛ mɛ kàtàlɔŋ baar a
Damas, u Yɛlusàlɛm, kà itiir a Yuday kyanswà, anà
akà in'sɛŋ mpa abà Ayudà, ntɔn ba bàbuul mpem anà
bàpɛ möö aba akà Nzam anà muswaŋ nsɔɔmà ayi u
nsyääl aba. 21 Undiir awun Ayudà ban'kör ba mpal
kàkäl mɛ u ndwà a Nzam, laa bàleŋ ba mukan'dwa.
22 Wɛɛ Nzam laa kan'tii nde, lalan mɛ in'wa mɛ anà
möö tii ŋàbawà, mɛ in'wàmuyità imbäl kusà a ambɛy
anà andweer ndaa bàtɛn aŋangɔɔm anà Mɔsɛ naa ya
isàkyer ayà, 23 muyöb naa Klistɔ kàkyer alàman mpay,
naa nde, nde alàkal mbuur atàtwɛb mutoo uboo a akü,

naa nde akyään pɛɛlà akà un'sɛŋ anà akà baar mpa abà Ayudà. » 24 Pɔl kàkäl musà un'lɔɔn ande mpal kàsi Fɛstüs in'kwɛŋ naa: « Pɔl, ngye awà ŋun'kɔŋ! Un'yɛnà angye wà mbɔɔn kàmatwääl ukɔŋ! » 25 Wɛɛ Pɔl kun'fuur naa: « Un'byääl Fɛstüs, mɛ kà in'wà ŋukɔŋ anki. Ndaa in'kyäänà mɛ yi yà ndandaa anà yan'kyän aŋàbwaŋ. 26 Ntɔn Mfum awà in'kakyäänà mɛ unsà uyɔl banswà, akyàyöb indiir abi ubwaŋàbwaŋ. Mɛ in'we anà iböŋ muyweer naa undiir mwɛy udiimà nde watɛy, ntɔn ndaa ayi yàlyaaŋ anki kunku, kà ikal aŋàyee. 27 Mfum Angilipà, nkye ngye afàsà làkwikilà akà aŋangɔɔm? Mɛ in'kyàyöb naa ngye awe anà làkwikilà. » 28 Angilipà waa kàtɛn a Pɔl naa: « Le, ngye akwen mukan'buul un'klistɔ! » 29 Nde kàfuur naa: « Mɛ in'kwenà naa itàkal naa taaŋ ikikye, naa taaŋ mbɔɔn, wɛy Nzam ukyer naa kà nà ngye mpɛl anki, wɛɛ sye anà baar banswà bàweemà mɛ ŋàbawà, bɛ làbulà asànaa mɛ ukɔɔn in'siŋ mii. » 30 Mfum waa kàmbarà, anà kuvɛrnöör, Bɛrnis anà baar banswà bàtɛɛnà nsaŋ. 31 Ba bàkyen nku, waa bàtɛn ba a ba naa: « Mbuur wà undiir mwɛy kan'kyer nde watɛy ntɔn nde uwɛl ukwà itàkal in'siŋ. » 32 Apan, Angilipà kàsam Fɛstüs naa: « Mbuur wà bàkyer alun'wɛy ilàkal naa nde uköön alom muman Sɛzar. »

27 Mpal bàtsül mbar naa bi iwal an'swà mukyà Itali, ba bàpɛ Pɔl anà baar a bɔlokà amwɛy akà kaptɛn mwɛy ikɔb ande Zülyüs, umwɛy uboo a itsuŋ a Lɔmà bàfàbel naa Itsuŋ a Sɛzar. 2 Bi kàbilà kà an'swà a Adalamit màyilyaaŋà à kun'kɔɔl a Azi, waa kàkyen. Un'nsi Masɛdwan a Tɛsalɔnikà mwɛy ikɔb ande Aristark kàkäl anà bi. 3 Taaŋtyà, bi kàmbär u Sidɔn. Zülyüs kàwɛlà Pɔl unsà ubwaŋ banswà, nde kun'pɛɛ mbwo mukàler asam ande ban'kwo mukun'bay. 4 Kan'lwomà bi apan, bi kàläb kà an'dà, kàlyaaŋ kà un'kɔɔl a Shipɛlɛ ntɔn un'pöb kiyeelà lisà. 5 Apan bi kàbwel ngyäl a kölàköl tsütsü a Silisi anà Pamfili, waa kàtɔlà u Mira a Lisi. 6 Akun, kaptɛn kàmɛn an'swà a Alɛksandri màmukyà Itali, laa kibiil nde. 7 Bi kàkyer ilä mbɔɔn ntɔn an'swà màyikyeenà ikye ikye, a mpay yanswà bi, kàkàtöl bi tsütsü a Snide. Ntɔn un'pöb kàyee wa lisà, bi kàlyaaŋ u ngyɛl a isaŋ a Krɛte, tsütsü a Salmɔnɛ. 8 Bi kya kàlyaaŋ a mpay yanswà tii kàkàtol bi kà ikal mwɛy bàfàbel Bo Pɔr, tsütsü a bul làmwɛy ikɔb a la Lasàyà. 9 Taaŋ làmwɛy làbwɛlàbwɛl làlyaaŋ, nkyeen udu a an'dà yàbulà yà bɔɔmà, ntɔn ilä a ukin udyà a Ayudà kyàkäl aŋàlyaaŋ itaan, Pɔl waa kakyään, 10 kàtɛn naa: « Asam amɛ, mɛ in'manà naa nkyeen udu a an'dà itwaal ube mbɔɔn, indiir mbɔɔn ikyà bwà, kànà isaa anà an'swà mpɛl anki, wɛɛ anà möö a baar abi sye. » 11 Wɛɛ mfum a nsaab a Lɔmà mpem ande kàpɛ akà kaptɛn a an'swà anà akà ŋan'swà, akwànaa akà ndaa a Pɔl. 12 Yumwɛy ayi: làbuŋ alà làkwe anki naa baar bàkäl paa u paŋà a mpye. Lalan baar mbɔɔn bàkäl ba an'kyän mwɛy naa ba bàläb mbwo aba anà muleŋ mukɔlà Fɛniksi, làbuŋ làmwɛy là Krɛt bàduub mper làfàminà taaŋ ntɔn isà ilyaaŋ kwo. 13 Kipöb kyàfü ngyɛl, waa kyàlyaaŋà, apan ba bàsii naa ma màkäl an'kyän aŋàbwaŋ, ba bàtsuuŋ an'swà, bàsɛmà muyikyà ukɔl a isaŋ a Krɛt. 14 Wɛɛ ungö a kitaaŋ, un'pöb a ngwal awà bàfàbel naa Ɔrakilɔ n, kàfü isaŋ akin, waa kàyabweel, 15 kàsyen an'swà, ma màkwe anki munwaan a un'pöb, laa kàwɛy bi naa wa kisyen. 16 Bi kàlyaaŋ u ngyɛl a kisaŋ bàfàbel Kɔda, bi kàböŋ a mpay muwal itiir a un'sɛŋ. 17 Ungö mufuur kya uboo, unsà bɔɔmà mukàböl kà anseŋ a Sirt, ba bàbäm an'swà in'siŋ asànaa nkwɛl, waa bàtɔɔm löŋ. Ba bàläb muyiwɔŋ abun. 18 Un'pöb a ngwal kàkäl mukàyisiinà a ngwal, lalan taaŋtyà bàtɔɔm ba indiir kan'dà. 19 Kà ilä kyàtär, ba bàtɔɔmà anà an'kɔɔ aba ŋakwo indiir a isal a an'swà. 20 Ilä mbɔɔn, itàkal taaŋ, itàkal mbwaar myàmɛnà anki, un'pöb a ngwal kàkäl mbɔɔn, lalan mpa kàkäl bi anà làkyän muwà möö. 21 An'taaŋ mbɔɔn baar badi anki. Apan, Pɔl kàmbarà uboboo a ba, waa kàtɛn naa: « Ɔɔ asam amɛ, yàlàkal ubwaŋ naa bɛ làwem lwɛŋ amɛ mukɔɔn ambarà u Krɛt, ntɔn mukɔɔn ayàman nkweel ayi anà bwà alà. 22 Wɛɛ apanà, mɛ amàlalɔm musà un'kanà, ntɔn akà mbuur mwɛy uboo a bɛ ukwà anki, wɛɛ an'swà mpɛl ikyà bwà. 23 U mpib aŋàbà, un'kyeey mwɛy wà Nzam in'wà mɛ uboo ande anà in'fàsyääl mɛ ayàmɛnà akà mɛ, 24 waa kan'kyään naa: "Pɔl, twon an'man bɔɔmà! Yubwaŋ naa ngye akàsà un'lɔɔn u mii a Sɛzar, waa Nzam kàmapà sye möö a atɔŋ angye abà musabà anà ngye." 25 Lalan, asam amɛ, làkäl ngwal, ntɔn mɛ in'we anà làkwikilà amu Nzam naa ya iyàkal balàbal asànaa kan'kyään nde. 26 Wɛɛ bi ikàtsüüŋ kà un'kɔɔl a isaŋ mwɛy. » 27 U mpib yà kwem aŋinà, un'pöb kisyen u Adriyatik. Uboboo a mpib, baar a isal a an'swà bàmɛn asànaa bi kàkäl tsütsü a nkankyel. 28 Apan ba bàsii indübà a an'dà a lwaŋ, ba bàmɛn mɛtre an'kwem an'tär aŋinsambwaar. U kikwɛl, ba bàfàtɔɔm lwaŋ, waa bàmɛn mɛtre an'kwem möölaŋinaan. 29 Ba bàmɛn bɔɔmà naa bi ikyer akàböl udu a in'kul, lalan bàtɔɔm

ba an'löŋ an'nà kà an'dà ungö anà bàkäl musyäär
naa taaŋ làyaanà. 30 Wɛɛ, baar a isal a an'swà bàleŋà
mbwo yanswà mutiin an'swà, ba bàtööl itiir un'sɛŋ
kà an'dà anà bàkür naa ba bàkàbäm an'löŋ kusà a
an'swà. 31 Pəl kàtɛn a kaptɛn anà aŋità naa: « Isàkal
naa baar bà bàkal anki uboo a an'swà, bɛ, bɛ làwà anki
möö. » 32 Lalan aŋità bàtsül ba in'siŋ a itiir a un'sɛŋ,
waa bàtyeey kya. 33 Kusà a mwäänà mubalà, Pəl kàlöm
akà baar banswà mudyà isaa anà mutɛn naa: « Ŋàbà
ilä kyàkwem aŋinà làdilà bɛ, ukɔɔn adyà anà mpa
làkwen bɛ musà akà undiir mwɛy u mun. 34 Lalan
mɛ amàlalɔm mudyà ndam a isaa ntɔn bya byà ndöŋ
ntɔn bɛ làwü möö. Akà làtswe a un'tswe a umwɛy
uboo a bɛ làyàkyà anki bwà. » 35 Ungö mutɛn abwɛy,
nde kàwɛl làmpà, kàkömà Nzam u mii a baar banswà,
kàtsül la, waa kàsɛmà mudyà. 36 Apan, ba banswà
bàwɛl ngwal, waa bàdi sye. 37 Bi banswà uboo a
an'swà kàkäl baar nkam yweel a an'kwem nsambwaar
aŋisyaam. 38 Ungö muyuur a isaa, ba bàtyeey buur a
an'swà mutɔɔm blɛ kà an'dà. 39 Mpal làyaanà taaŋ,
baar a isal a an'swà bàmɛn anki nkankyel, wɛɛ ma
màkäl ansɛŋ a an'dà anà un'soo, ba bàbön musiinà
an'swà kwo, kya mbwo yàlàkal. 40 Apan ba bàtsuuŋ
an'löŋ, bàwɛy ma uboo a an'dà, ba bàtsuuŋ sye in'siŋ
myàfàkwaar an'swà. Ungö ba bàmbaar ipfɛy kusà a
an'swà ntɔn un'pöb kasyen kà un'kɔɔl a an'dà, kya
mbwo yàlàkal. 41 Wɛɛ ba bàkàböl kà ansɛŋ màkäl
uboboo a indek myeel, ba bàsiinà an'swà u nkankyel,
usà bàteen kà ansɛŋ anà bàsàkwo anki mubar, wɛɛ akà
ngö a an'swà, ibɔ a an'dà byàkäl mupay ya a ngwal.
42 Apan, aŋità bàwɛl an'kyän mudwa baar a bɔlokà
ntɔn uman naa umwɛy uboo a ba utääb anà utiin.
43 Wɛɛ kaptɛn kàkwen mutswà Pəl möö, waa katsüŋ
musyääl an'kyän aba. Nde kàswɛŋ baar bàyöb utääb
mukal baar atàtwɛb mutɔɔmà kà an'dà anà musabà
u nkankyel. 44 Bumwɛy bàlàsabà udu a an'bää anà
udu a ikaam a an'swà. Undiiràwun, ba banswà bàtöl
nkankyel anà möö.

28 Ungö kàwü bi möö, bi kàyöb naa isaŋ aki ikɔb
a kya Malte. 2 Aŋabul biswɛŋ ukwen a ifà asin:
ntɔn mbul kàsɛmà munɔ anà mpye yàkäl mbɔɔn, ba
bàyöbà böl a mbaa a kölàköl, waa bàwɛl bi banswà
ukɔl a la. 3 Pəl kàkàbɔɔl ibiŋ a nkön, waa kàtɔɔm kya u
mbaa. Ntɔn un'swey a mbaa, iyäy mwɛy laa kyàyàtoo
kya, waa kyundäär u kɔɔ. 4 Mpal bàmɛn aŋabul
ntäy wàmunyɔŋ u kɔɔ ande, ba bàtɛn ba a ba naa: «
Ndandaa mbuur wà, wà un'dwää a baar. Nde kan'too
anà möö u ngyäl a kölàköl, wɛɛ Balàbal kàmupà anki
mbwo mukal anà möö. » 5 Pəl waa kàfwaŋ ntäy awun
u mbaa ukɔɔn awem akà kisaay. 6 Baar bàdilà naa nde
uyäm, itàkal naa nde ukü kà imbürà. Wɛɛ ungö mudil
an'taaŋ mbɔɔn, ba bàmɛn naa akà undiir mwɛy wà
un'be kun'yeel anki. Apan ba bàsɔɔm an'kyän, waa
bàtɛɛnà naa nde wà nzam. 7 Tsütsü paa, yàkäl anà
ndwaŋ a mfum a isaŋ akin, ikɔb ande Pübiliyüs. Nde
kiwɛl anà kipɛ ikal aböön u ndwà ande ilä itär unsà
isam kyanswà. 8 Wɛɛ yàmɛnà naa taar a Pübiliyüs
kàkäl aŋàböön, ntɔn nde kàkäl anà limpye anà pfulà a
pfulà a an'kil. Pəl waa kàkun'ler. U mbwo a ngyamàkà
anà nsyeel a an'kɔɔ, nde waa kun'kɔɔr. 9 Ungö apan,
aŋan'kyäl bumwɛy banswà bàkäl uboo a isaŋ aki bàyi
sye akà nde, waa bàkɔɔrà. 10 Ba bipɛ làkoo mbɔɔn.
Mpal kàbilà bi kà an'swà, ba bipɛ indiir aŋàkwo ntɔn
mbwo abi. 11 Ungö a ngɔɔn tär, bi kàbilà kà an'swà a
Alɛksandri màkyer isà uboo a isaŋ, u mbil a ma bàsi
isii a Dyɔskür. 12 Bi kàtoo u Siraküse, waa kàkäl paa ilä
itär. 13 Fà apan, bi kàyilabà un'kɔɔl a an'dà tii kàkàtol
bi Rɛgyɔ. Taaŋtyà, un'pöb a mper angyɛl laa kàyi wa,
ungö a ilä byeel bi kàtöl Pusɔlɛs. 14 Akun, bi kàbwey
anà atɔŋ, bà bilööm mukal ilä nsambwaar apà ba. Le,
bi Lɔmà kàkyen abà. 15 Mpal bàwem atɔŋ a Lɔmà
làsaŋ a ngyeel abi, ba bàyiwool u Yà a Apiyüs anà u
Trwa Tavɛrn. Mpal kàmɛn nde ba, Pəl kàkömà Nzam,
waa kàfàwal ngwal. 16 Mpal kàtöl bi Lɔmà, ba bàpɛ Pəl
mbwo mukal anà ndwà ande aŋàyen anà ŋità mwɛy
mukun'kyɛŋ. 17 Yàmɛnà naa ungö a ilä itär, Pəl kàbel
abyääl a Ayudà. Mpal bàköŋ ba banswà, nde kàtɛn
a ba naa: « Atɔŋ abaal, mɛ mbuur mpa kàkyer akà
undiir mwɛy wà ube akà un'sɛŋ abi, itàkal akà ikin
byàfü akà andweer abi, mɛ ban'kör u Yɛlusàlɛm anà
ban'pɛ kà an'kɔɔ a Alɔmà. 18 Baar abà, ungö akan'fuul
un'lɔɔn, bàkyer alan'wɛy ntɔn ba bàmɛn anki akà
ube mwɛy ban'kwo mukan'twääl ukwà. 19 Wɛɛ Ayudà
bàkyer atɔn, lalan kàlöm mɛ musà un'lɔɔn kusà a
Sɛzar, ukɔɔn akal anà an'kyän mufüün un'sɛŋ amɛ. 20
Lalà in'löm mɛ mubwey anà muyääm anà bɛ. Kutɛn
aŋàbwaŋ, yà ntɔn làkyän a Isàlɛl waa mɛ in'wà aŋàlal
un'siŋ wà. » 21 Ba bun'fuur naa: « Bi, bi kàwɛl anki
akà un'kaan mwɛy awà kàfü Yuday ntɔn ngye, akà
un'tɔŋ mwɛy kàfü anki kwo wa kàyikyään ndaa itàkal
mutɛn ube angye akà bi. 22 Wɛɛ bi imanà naa yubwaŋ
bi iwem u mun angye ŋakwo ndaa akayweerà ngye,
ntɔn bi ikyàyöb naa mper yanswà ikööŋ awà ngye ki

bàkyer ayitɔn kya. » 23 Ba bàpɛɛl ilä mwɛy mubwey
anà nde, ba bàyi baar mbɔɔn muyun'man u ndwà
ande. Unsà an'yääm ande, nde kàkäl mutà imbäl a
Imwol a Nzam. Fà tutu tii sisye, nde kàleŋà naa ba
bàkyey ndaa kàtɛɛnà nde ntɔn Yɛsu, sɛmà un'kɔɔn
a Mɔsɛ anà Aŋangɔɔm. 24 Baar amwɛy bàkyey ndaa
kàtɛɛnà nde, wɛɛ bumwɛy bàkyer atɔn musà làkwikilà.
25 Apan ba bàkaabà unsà isak isak. Abun, Pɔl kàkwɛy
ndaa mwɛy mpɛl: « Dweelà In'kyɛɛl kàkäl anà iböŋ
kàkyään nde andweer abɛ u mbwo a ŋangɔɔm Yɛsay
26 naa: "Kyen kamɛn un'sɛŋ wà, un'kyään naa: Bɛ
làkyer asàwem ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ bɛ làsàyöb anki. Bɛ
làsàler ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ bɛ làsàman anki. 27 Ntɔn
mpem a un'sɛŋ kàkyàbwà bwoor, ba bàkyàkiin an'tsü
aba ikà, ba bàkyàdübà mii aba, ntɔn mutsuŋ mii aba
muman, an'tsü aba muwem, mpem aba muyöb anà
ba bàkɔɔn abulà mper in'wà mɛ ntɔn mɛ in'köön
akɔɔr ba." 28 Abwɛy, làyöb naa ngweel a möö a Nzam
ayi bàtöm akà baar mpa abà Ayudà: ba, ba bàkyer
asàwem! » 29 Ungö bàwem ba ndaa ayi yanswà, Ayudà
waa bàkyen, bàmuyisyeel mbaaŋ a ngwal ba a ba. 30
Abun, Pɔl kàkyer yanswà mbul yweel u ndwà kàfafurà
nde. Nde kàfawalà baar banswà bàyee mukun'ler. 31
Nde kàkyäänà ndaa a Imwol a Nzam anà kàlɔɔŋà indiir
iler Mwol Yɛsu Klistɔ, unsà uyɔl banswà anà u duu.

LƆMÀ

1 Pəl, un'syääl a Klistə Yɛsu, bun'bel mukal ntööm
anà bun'si ukəl ntən mukyään Làsaŋ a Nzam. **2**
Làsaŋ alà, nde kàtɛn itaan uboo a in'kaan in'kyɛɛl u
mbwo a ŋangəəm ande. **3** Abun, ya yà ntən Mwan
ande, bun'bör unsà ndür kà itoo a David, **4** bun'si
Mwan a Nzam anà ngwal, u mbwo a Dweelà In'kyɛɛl,
ntən ngwiiyà ande uboo a akü, Yɛsu Klistə, Mwol
abi. **5** U mbwo a nde, bi kàwɛl kab a ngway mukal
ntööm ntən musyen, kà ikəb ande, in'sɛŋ myanswà
mpa amyà Ayudà mukun'kyey u mbwo a làkwikilà,
6 in'sɛŋ làbà bɛ sye uboo mwo, bɛ baar làwɛl làbeel
a Yɛsu Klistə, **7** - akà atəŋ banswà abà nkween a
Nzam, u Lɔmà, abà bàwɛl làbeel a Nzam mukal bà
in'kyɛɛl, wɛy bɛ làwɛl kab a ngway anà duu byan'fà
akà Nzam awà Taaràbi anà akà Mwol Yɛsu Klistə. **8** Mɛ
in'tàkwen mufuur an'təən akà Nzam amɛ u mbwo
a Yɛsu Klistə ntən bɛ banswà, ntən u mɛɛn manswà
bàmutà imbäl a làkwikilà abɛ. **9** Nzam awà in'fàsyääl
mɛ unsà dweelà amɛ, u mbwo a Làsaŋ Aŋàbwaŋ a
Mwan ande, nde wà mbäl amɛ naa mɛ in'fàlatà din
taaŋ lanswà. **10** Taaŋ lanswà, unsà ngyamàkà amɛ,
mɛ in'fàlɔm naa unsà ukwen a Nzam, mɛ in'mɛn ipöl
aŋàbwaŋ muyà akà bɛ. **11** Unsà ya yanswà, mɛ iwe
anà ngyal mukàlaman ntən mukàlapà kab a Dweelà
ntən bɛ làkäl bàŋàtsim. **12** Itàkal naa u mbwo abɛ, bi
banswà iwɛl ngwal, amwɛy anà bumwɛy, u mbwo a
làkwikilà abi banswà, làbɛ asànaa làmɛ. **13** Atəŋ, mɛ
in'kwen anki mukalawɛy ukəən ayöb naa mɛ in'fàkal
anà an'kyän muyà akà bɛ, ntən muwal imbɛŋ imwɛy
akà bɛ, asànaa akà in'sɛŋ myumwɛy mpa imyà Ayudà,
wɛɛ tii apanà mɛ ipöl ŋàtàman anki. **14** Mɛ, mɛ in'we
anà nkul a Angɛlɛki asànaa yà baar mpa abà Angɛlɛki,
yà aŋan'yeerà asànaa yà insil. **15** Kyakin, mɛ in'we anà
ngyal mukyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ akà bɛ sye baar làbà
u Lɔmà. **16** Ntən mɛ in'we anki anà nswɛn a Làsaŋ
Aŋàbwaŋ, ntən la là ngwal a Nzam ntən möö a mbuur
awe anà làkwikilà, utàtwɛb akà Un'yudà, ungö akà
Ungɛlɛki. **17** Ntən balàbal a Nzam làfàmɛnà u mbwo a
la, unsà làkwikilà anà ntən làkwikilà, asànaa bàsön
ya naa: « Mbuur awà balàbal unsà làkwikilà akyer
asàwà möö. » **18** Apan sye, nkyɛl a Nzam ifàmɛnà fà
du ntən mutən ukəən inzaam anà nsaŋ a nkəəl a baar
bàfàkaar ndandaa uboo a ntsüül a nsaŋ a nkəəl. **19**
Ntən undiir ban'kwo muyöb akà Nzam, wa afàmɛnà
ntən ba: Nzam kàkyamɛɛy wa. **20** Abun, fà kàkyer
Nzam mɛɛn, nsyääl ande yàŋàsöön ubwaŋ yàŋàyee,
ngwal a mbul a in'tye anà inzaam ande, byàkyer
afàmɛnà ubwaŋàbwaŋ unsà un'yɛnà u mbwo a isal
ande. Abun, baar un'ləən bawɛɛl anki. **(aïdios g126)** **21**
Ntən, itàkal naa ba bàyöb Nzam, ba nde làkoo bun'si
anki asànaa Nzam, an'təən sye bun'fuur anki. Wɛɛ
an'kyän aba màbulà màbunàbun, mpem aba yà unsil
yàbilà uboo a làpib. **22** Ba bàkyeyà uyəl naa ba bà
aŋayeerà, kyekà ba bàbulà aŋukəŋ: **23** Ba bàsəəm làkoo
a Nzam mpa afàsəəmà anà itɛk a mbuur afàsəəmà,
anà itɛk a nɛn, anà ntsür a in'kəl in'nà, anà ntsür
yàfilaan. **24** Kyakin Nzam kawɛy nde naa mpem aba
ikyer ukwen aba unsà mbiin, ntən ya ilwom làkoo a
ndür aba ŋakwo. **25** Ba bàsəəm ndandaa a Nzam asye a
loor, ba bàpɛ làkoo anà bàsyäälà undiir bàkyer kà ikal
a Nkyer awàŋàsaak, mbul a in'tye. Wöwö! **(aiōn g165)**
26 Lalan, Nzam kasölà nde akà ilään a nswɛn: Akyay
aba bàwɛy mukal anà abaal, ba bàbulà mukal ba a ba.
27 Abaal sye u mper yàba, bàpiy nkääl aŋàbwaŋ anà
un'kaar, ba bàbilà unsà ilään a amwɛy anà bumwɛy,
mukyer ndaa a nswɛn a baal anà baal, anà muwal
unsà ndür aba, bweel a balàbal ntən ndiimà aba. **28**
Asànaa mpa bàmɛn ba naa ndöŋ yatɛy muyöb Nzam,
Nzam kasölà akà un'yɛnà aba aköön an'kyän aŋàbwaŋ:
kyakin bàkyerà ba indiir mpa ban'kwo ba mukyer. **29**
Ba bàŋàyəl a un'kəəl aŋàyəŋ wà ifà ifà, wà làmfɛɛl,
wà ngyal a ngim, wà nkyɛl, wà un'köl, wà ndwää
a baar, wà an'sye, wà impeenà, wà indiir a nswɛn,
aŋambämà, **30** aŋatwee, ayiiŋ a Nzam, aŋunköön,
aŋuyəl, aswesweey, aŋun'yɛnà abɛ, aŋambɛɛy a aböör
aba, **31** bàköön un'yɛnà, bàköön in'kəən, bàköön mpem
a ukwen, bàköön ngyɛb. **32** Itàkal naa ba bàkyàyöb
ubwaŋàbwaŋ ntsüül a nsaŋ a Nzam ayitɛɛnà naa baar
bàfàkyer indiir abi bàkyà ukwà, ba kà nà bàfàkyer bya
mpɛl anki, ba bàfàkyey sye baar bàfàkyer bya.

2 Abun, ngye, ngye un'ləən bàsawɛɛl anki, ngye, itàkal
naa ngye awà nà, ngye mbuur afàtsul mbar. Ntən,
afàtsul ngye mbar a mbuur asin, ngye awàŋàkwɛlà
ngye ŋakwo, ntən ngye afàkyer abun, ngye mbuur
afàtsul mbar. **2** Kyekà, bi ikyàyöb naa ntsüül a nsaŋ a
Nzam ifàkal unsà ndandaa ifàpà ngö akà baar bàfàkyer
indiir abin. **3** Nkye ngye akasii, ngye mbuur afàtsul
nsaŋ a baar ban'kyer anà afàkyer asànaa ba, naa
ngye ayàkwɛlà anki u ntsüül a nsaŋ a Nzam? **4** Taaŋ
lumwɛy ngye awàmudyà un'siinà un'naaŋ a ubwaŋ
ande, nkääŋ a mpem anà un'kaay ande. Nkye ngye

ayöb anki naa ubwaŋ abà bàmusiinà ngye u mbuul
a mpem? 5 Unsà mpem bwoor angye, unsà mpem
angye mpa ikwen musɔɔmà, ngye awàmubel nkyɛl a
kölàköl akà ngye ŋakwo, ntɔn ilä a nkyɛl a Nzam, ilä
usàmɛɛy nde ntsüül a nsaŋ ande yà balàbal, 6 nde
asàfuur mbuur mbuur asànaa akyà isal ande: 7 möö
a mbul a in'tye akà baar akwà, u mbwo a mukü̈ünà
aba mukyer ubwaŋ anà muleŋ làkoo, ibyääl anà möö
mpa afàtay, (aiōnios g166) 8 wɛɛ nkyɛl anà mfuunà a
mpem akà ba akwà, ntɔn mutɔn uwem, bàfàlwomà u
mbwo a ndandaa anà bàfàlab mbwo ikö̈ön balàbal.
9 Ngyɛb mbɔɔn anà bɔɔmà mbɔɔn byàsàkal ntɔn
mbuur afàkyer ube, utàtwɛb akà Un'yudà, ungö akà
Ungɛlɛki. 10 Wɛɛ làkoo, ibyääl anà duu byàsàkal akà
mbuur wanswà afàkyer ubwaŋ, utàtwɛb akà Un'yudà,
ungö akà Ungɛlɛki, 11 ntɔn akà Nzam un'kɔɔl aŋàyɔŋ
watɛy. 12 Baar banswà bàkyer man'be ukɔɔn un'kɔɔn,
bàsàkwà sye ukɔɔn un'kɔɔn. Baar banswà bàkyer
man'be uboo a un'kɔɔn bàsatsüül nsaŋ u mbwo a
un'kɔɔn. 13 La itàkal naa baar bàfàwem un'kɔɔn abà
bàbalàbal kusà a Nzam, wɛɛ baar bàfàsyääl un'kɔɔn.
14 Isàkal naa baar mpa abà Ayudà, mpa bàyöb un'kɔɔn,
abà bàfàkyer balàbal ndaa ufaswaŋ un'kɔɔn, un'kɔɔn
awà amu ba ŋakwo, ba baar bàkö̈ön un'kɔɔn. 15 Ba
ban'swaŋ naa isal ukweenà un'kɔɔn kyàŋàsɔn u mpem
aba, an'kyän aba màmutà imbäl sye, ntsüül a nsaŋ u
mpem aba taaŋ làmwɛy ikyer afapɛl, taaŋ lumwɛy
ikyer afawɛɛl. 16 Ndaa ayin yanwsà isàmɛnà u mii a
mii, umpal usàtsul Nzam nkääl a baar yàŋàyee u mbwo
a Yɛsu Klistɔ, asànaa awà ya unsà Làsaŋ Aŋàbwaŋ
in'fàlɔŋ mɛ. 17 Wɛɛ, ngye mbuur bàfabel Un'yudà,
afàsà mpem angye unsà un'kɔɔn anà afàswaŋ ngaal
ntɔn Nzam angye, 18 ngye akyàyöb ukwen ande,
un'kɔɔn ande kàkyàlɔŋ naa ufàsɔɔl aben ndaa a mfun,
ntɔn wa bàkyalɔŋ, 19 ngye mbuur an'sà kam naa ngye
afàsyen ikwàmii, ngye awà pɛɛlà a baar abà uboo
a làpib, 20 un'lɔɔŋ insil anà wà baar mpa abye anà
ngyööb, ntɔn ngye ngyööb anà ndandaa an'wal uboo
a un'kɔɔn ... 21 Inye, ngye awɛy bää awà un'lɔɔŋ a
baar asin, ntɔn nkye mpa alɔɔŋà ngye, ngye ŋakwo?
Ngye afàlɔŋ naa bàkɔɔn ayib, ntɔn nkye ngye ŋakwo
afàyib ngye? 22 Ngye afàtsuŋ baar mutà inswem, ntɔn
nkye ngye ŋakwo afàtà ngye inswem? Ngye mbuur
afàman itɛk ŋingyääy, wɛɛ ngye afàwal indiir a ngwal
u ndwà a nzam aba! 23 Ngye afàswaŋ ngaal angye
ntɔn un'kɔɔn, wɛɛ ngye afàbɛy Nzam utaaŋ afàdwa
ngye un'kɔɔn! 24 Abun, ya yàŋàsɔn naa: « Ntɔn bɛ,
ikɔb a Nzam kyàŋàbɛy akà in'sɛŋ asin. » 25 Ndandaa
naa nkyɛɛy yà mfun isàkal naa ngye afàsyääl un'kɔɔn,
wɛɛ, isàkal naa ngye afàbɛy un'kɔɔn anà nkyɛɛy, ngye,
ngye awà asànaa mbuur mpa awàŋàkyɛy. 26 Isàkal naa
mbuur mpa awàŋàkyɛy afàlab in'kɔɔn, nkye Nzam
ayun'kyey anki asànaa nde wàŋàkyɛy, itàkal naa nde
kà wàŋàkyɛy anki? 27 Abun, mbuur mpa awàŋàkyɛy
u ndür ande usilabà un'kɔɔn, nde asatsüül nsaŋ,
ngye mbuur awe anà un'kaan a un'kɔɔn anà nkyɛɛy,
wɛɛ ngye afàbɛy un'kɔɔn. 28 Ntɔn, kà ndaa ifàmɛnà
u mii anki ifàkyer Un'yudà, itàkal idiim ifàmɛnà u
ndür kyan'kyer nkyɛɛy, 29 wɛɛ ndaa aŋàyee ifàkyer
Un'yudà, anà nkyɛɛy yà yà uboo a mpem, nkyɛɛy ifàfà
amu Dweelà, kà kà un'kaan anki. Un'yudà a ndandaa
awà, làkɔɔ ande afàwal anki akà baar, wɛɛ akà Nzam.

3 Abun, bweel nà Ayudà bye alà? Mfun a nkyɛɛy
nkye? 2 Mfun yà unsà indiir mbɔɔn! Ntɔn Ndaa
a Nzam bàtwab atàpa akà ba. - 3 Ininà? Isàkal naa
bàmbɔɔn uboo a ba bàkäl anki bàlää, nkye ukɔɔn lää
aba alà làyàlwom lää a Nzam? 4 Kabwɛy anki! Wɛy
Nzam bun'yöb naa nde wà ndandaa, mbuur wanswà
wà mbuur a loor, asànaa bàsön ya naa: « Yubwaŋ
bayöb naa ngye awà balàbal unsà ndaa angye, naa
ngye afàwal ibö̈ŋ isàkal naa bàmatsüül nsaŋ. » 5 Wɛɛ bi
itɛn aben, isàkal naa un'kɔɔl aŋàyɔŋ abi afàsà balàbal
a Nzam ukɔl? Nkye Nzam kà we anà un'kɔɔl aŋàyɔŋ
anki kidwa nde unsà nkyɛl ande? Mɛ in'wàmutɛn
unsà anɩ'kyän a imbuur. 6 Kabwɛy anki! Ntɔn abun,
Nzam mɛɛn nsaŋ asun'tsüül aben? 7 Wɛɛ, isàkal naa u
mbwo a loor amɛ, ndandaa a Nzam ifàpää mbɔɔn ntɔn
làkoo ande, ntɔn nkye, mɛ, tii lalà ban'tsüülà ba nsaŋ
asànaa mbuur un'be? 8 Abun, ntɔn nkye mpa ban'kwo
mutɛn naa: « Wɛy bi ikyer ube ntɔn ubwaŋ bàtoo mwo
»? Ntɔn baar amwɛy bàfibämà naa bi bàfàlɔŋ abwɛy.
Baar aban ban'kwo muwal ntaaŋàmbar! 9 Wɛɛ ininà?
Bi Ayudà, bweel nà bi ifàkal alà? Akà ikikye! Ntɔn
bi bàkyàtsul mbar naa baar banswà, Ayudà asànaa
Angɛlɛki, bà ungyɛl a ikö̈b a man'be. 10 Asànaa bàsön
ya naa: « Mbuur a balàbal watɛy, itàkal akà mwɛy,
11 akà mbuur a an'yeerà watɛy, mbuur aleŋà Nzam
watɛy. 12 Ba banswà bàkyàbwà ndwaŋ, bàkyàyöö.
Akà mwɛy afàkyer ubwaŋ watɛy, itàkal akà mwɛy
mpɛl. 13 Un'kwaal aba wà asànaa an'dii aŋàduub,
làlem aba làfàkɔn loor, an'te a ntäy mà ungyɛl a itö̈ö̈m
aba. 14 Mun aba wàŋàyɔl a in'küül anà buul. 15 In'kɔl
aba myà nswɛy mupay an'kil, 16 Ntɛɛl a upay anà

ngyɛb yà u mbwo a ba, 17 anà mbwo a duu ba bàyöb
anki. 18 Bɔɔmà a Nzam akà ikikye u mii a ba latɛy.
» 19 Kyekà, bi bàkyàyöb naa ndaa yanswà kan'tɛn
un'kɔɔn, wa kan'tɛn akà baar abà u ngyɛl a un'kɔɔn,
ntɔn mun wanswà ukäl wàŋàbäm anà mɛɛn manswà
màŋàkwàndwà u mii a Nzam. 20 Wɛɛ, akà mbuur
mwɛy usàmɛnà anki wàbalàbal kusà a nde u mbwo
a isal a un'kɔɔn, ntɔn un'kɔɔn aswaŋà nà man'be
mpɛl. 21 Wɛɛ apanà, u nsaay a un'kɔɔn, balàbal a
Nzam làkyer amɛnà, un'kɔɔn anà aŋangɔɔm bun'tɛɛlà
imbäl. 22 La là balàbal a Nzam u mbwo a làkwikilà
amu Yɛsu Klistɔ ntɔn baar banswà bàfun'kyey, ntɔn
nsöön yatɛy: 23 ba banswà bàkyer man'be, anà batsüŋ
làkoo a Nzam. 24 Wɛɛ ba batwey bàngway balàbal u
mbwo a kab a ngway ande ntɔn ntsuuŋà amu Yɛsu
Klistɔ. 25 Nzam nde kàpɛ asànaa ibɔɔn musɔŋ man'be
a baar u mbwo a làkwikilà. Ibɔɔn aki iswaŋà balàbal a
Nzam, mpa kàpɛ nde ntaaŋàmbar akà man'be bàkyer
itaan, 26 utaaŋ a nkäänŋ a mpem ande, ntɔn muswaŋ
balàbal ande u taaŋ alà ntɔn nde ukäl wàbalàbal anà
mutwey balàbal a mbuur kan'sà làkwikilà amu Klistɔ
Yɛsu. 27 Nkye apanà we anà undiir afàkyey uyɔl? Akà
mwɛy watɛy! Ntɔn nkye? Unsà un'kɔɔn nà? Nkye wà
isal? Ŋaa, wɛɛ kà un'kɔɔn a làkwikilà. 28 Bi bàkyàyöb
naa mbuur afàtoo wàbalàbal u mbwo a làkwikilà, wɛɛ
kà u mbwo a isal a un'kɔɔn anki. 29 Isàkal abwɛy, nkye
Nzam wà Nzam a Ayudà mpɛl? Nkye Nde kà wà Nzam
a in'sɛŋ myumwɛy anki? Ya yà ndandaa naa nde sye
wà Nzam a in'sɛŋ myumwɛy, 30 ntɔn Nzam wà mwɛy:
Nde asàtwey balàbal baar aŋàkyɛy u mbwo a làkwikilà,
anà baar mpa abàŋàkyɛy u mbwo a làkwikilà. 31 Nkye
apanà, ikaswaŋà naa u mbwo a làkwikilà bi kan'lwom
un'kɔɔn? Ŋaa, bi kan'pà wa ngwal.

4 Abun, bi itɛn aben ntɔn nkaa abi Abàlam? Ininà nde
kàwɛl unsà imbuur? 2 Isàkal naa Abàlam bun'twey
balàbal u mbwo a isal ande, nde kàlàkal anà ngyal
musɛn an'pɛy, wɛɛ kà kusà a Nzam anki. 3 Apan,
Ndaa Aŋàsɔn itɛɛnà aben? Abàlam kàsi làkwikilà amu
Nzam, kyakin Nzam kun'twey nde wàbalàbal. 4 Kyekà,
mbuur afàkyer isal mwɛy, làfur làŋàtɔɔl a lää, kà
sànaa kab a ngway anki, wɛɛ asànaa nkul. 5 Isàkal naa
mbuur ufàkyer anki isal, wɛɛ nde afàsà làkwikilà akà
Mbuur afàtwey baar a man'be balàbal, làkwikilà ande
làŋàsà un'tal unsà balàbal. 6 Kyakin David utɛɛnà
nde ntɔn un'sak a mbuur kan'twey Nzam wàbalàbal
mukɔɔn alab isal: 7 un'sak akà baar bàmadwäál nkul
a an'kyän an'be aba, anà bàkyàfwe man'be aba! 8
Un'sak akà mbuur mpa ufàsyeel Mwol un'tal a man'be
ande! 9 Nkye un'sak a kölàköl awà wà ntɔn bàŋàkyɛy
mpɛl, lɛɛ wà sye ntɔn baar mpa abàŋàkyɛy? Kyakin,
waa bi itɛn naa: làkwikilà a Abàlam bun'syel asànaa
balàbal. 10 La bun'syeel taaŋ nà? Kusà lɛɛ ungö a
nkyɛɛy ande? Ŋaa, kà ungö anki, wɛɛ kusà. 11 Ungö
amukun'pà, ba bun'si isii a nkyɛɛy asànaa inyɛm a
balàbal kàwɛl nde u mbwo a làkwikilà, utaaŋ kàkäl nde
ŋàtun'kyɛy anki. Kyakin awà nde taa a baar banswà
mpa abàŋàkyɛy, ntɔn ba sye bàbulà baar a balàbal,
12 anà taa a bàŋàkyɛy, a baar abà uboo a un'sɛŋ a
bàŋàkyɛy mpɛl anki, wɛɛ baar ban'lab sye ntääm a
làkwikilà a taaràbi Abàlam, kusà mukun'kyɛy. 13 Kà
ntɔn u mbwo a un'kɔɔn anki, wɛɛ u mbwo a balàbal
a làkwikilà naa ilää awal kwal a mɛɛn bàpɛ Abàlam,
itàkal itoo ande. 14 Isàkal naa kwal alà baar bàfàlab
un'kɔɔn bàwal la, làkwikilà mfun làfàkal anki, ilää
ifàkal anki. 15 Ntɔn un'kɔɔn afàtwaal nkyɛl. Kyekà,
kà ikal iköön un'kɔɔn, mbɛɛy a un'kɔɔn sye yatɛy. 16
Kyakin, ikyee bàfàbulà u mbwo a làkwikilà, ntɔn ya
ikäl u mbwo a kab a ngway, ntɔn ilää ikäl ntɔn itoo a
Abàlam kyanswà, kà ntɔn baar bàfàlab un'kɔɔn mpɛl
anki, wɛɛ sye baar bàfàlab làkwikilà a Abàlam, awà
taaràbi banswà, 17 asànaa bàsön ya naa: « Mɛ kabuul
taa a in'sɛŋ mbɔɔn. » Nde wà taaràbi kusà a mbuur
kàsi nde làkwikilà, Nzam, afàpà akü möö anà afàbel
indiir mpa byàkäl akà ikikye asànaa bya byàkyàkal.
18 Ukɔɔn asà an'kyän ande ukwɛl a làkyän lanswà,
nde kàsi làkwikilà, waa kàbulà « taar a in'sɛŋ mbɔɔn
» asànaa bàtɛn ya a nde naa: « Itoo angye isàkal
mbɔɔn. » 19 Nde kàkäl tsütsü mukɔlà mbul nkam,
wɛɛ làkwikilà ande làkäl ka paa, itàkal naa ndür ande
yàkäl yàŋàyɔɔn anà un'kyay ande Saal kàkäl ikɔb. 20
Ukɔɔn asà mpem bwoor akà ilää, nde kàsi ngwal unsà
làkwikilà, waa kasi Nzam làkoo. 21 Ntɔn nde kàkyer
ayöb ubwaŋàbwaŋ naa Nzam usàpà ilää, nde akyer
afàkölà kya sye, nde we anà ngwal mukwey kya. 22
Kyakin bun'twey ba wàbalàbal. 23 Kyekà, bàsön anki
ntɔn nde mpɛl naa: « Nde bun'twey wàbalàbal. » 24
Wɛɛ ntɔn bi sye, bàsitwey bàbalàbal, bi baar ifàsà
làkwikilà amu Nde awà kàwiiy Mwol abi Yɛsu uboo a
akü. 25 Nde bàkyer un'kab ntɔn ibii abi, waa kàwiyà
ntɔn mutwey bi bàbalàbal.

5 Abà, bitwey ba bàbalàbal u mbwo a làkwikilà, bi ibà
a duu anà Nzam u mbwo a Mwol abi Yɛsu Klistɔ.

2 Amu nde, bi kan'wal mbwo u làkwikilà, unsà kab
a ngway alà ifàkal bi aŋàtsim uboo a la anà ifàswaŋ
bi ngaal unsà làkyän a làkoo a Nzam. 3 Yumwɛy, bi
ifàswaŋ ngaal itàkal uboo a ngyɛb aŋàdiir, bi ikyàyöb
naa ngyɛb aŋàdiir ifàbɔr muküünà, 4 muküünà afàpà
ntsim uboo a nsii, ntsim uboo a nsii ifàbɔr làkyän.
5 Kyekà, làkyän làfàkur anki, ntɔn ukwen a Nzam
bàŋàyɔl u mpem abi u mbwo a Dweelà In'kyɛɛl awà
bipɛ. 6 Ntɔn, utaaŋ bàkɔ̈ɔ̈n bi ngwal, Klistɔ kàkü ntɔn
baar a man'be, utaaŋ làkwe la. 7 Yà mpay naa mbuur
ukü ntɔn mbuur a balàbal, taaŋ lumwɛy, yan'kwo ikäl
naa mbuur mwɛy ukäl anà un'kanà mukyey ukwà
ntɔn mbuur aŋàbwaŋ. 8 Wɛɛ Nzam afàswaŋ ukwen
ande akà bi: Ntɔn, u taaŋ bàkäl bi baar a man'be, Klistɔ
kàkü ntɔn bi. 9 Ntɔn apanà, bi bàkyitwey balàbal u
mbwo a an'kil nde, abun, bi sye isàwà möö u nkyɛl. 10
Kyakin, isàkal naa bi bàkäl ayiiŋ a Nzam, bi bàkyàbulà
un'tüüb anà nde u mbwo a nkweel a Mwan ande, awà
bi unsà un'tüüb, bi ikyer asàwà möö u mbwo a möö
ande. 11 Kà nà abwɛy mpɛl anki, bi bàfàswaŋ ngaal
amu Nzam u mbwo a Mwol abi Yɛsu Klistɔ, u mbwo
ande apanà, bi bàwɛl lɔ̈ɔ̈n. 12 Kyakin, asànaa u mbwo
a mbuur mwɛy man'be màbilà u mɛɛn manswà, waa
ube bàtwääl ukwà, waa ukwà bàbilà mbuur wanswà
ntɔn baar banswà bàkyer man'be. 13 Ntɔn, fà nsɛmà
tii un'kɔɔn, man'be màkäl u mɛɛn. Wɛɛ, ntaaŋàmbar
yàkäl anki ntɔn man'be, un'kɔɔn kàkäl anki. 14 Kyekà,
fà Adam tii akà Mɔsɛ, ukwà bàkyer akal, itàkal akà
baar mpa bàkyer man'be, akɔ̈ɔ̈n ngweem asànaa mà
Adam, ifà a mbuur awà ayàyà. 15 Wɛɛ, ye anà nsöön
uboo a kab a ngway anà ibii. Ntɔn, isàkal naa u mbwo
a man'be a mbuur mwɛy, bàmbɔɔn bàkyen ukwà, lalan
sye, u mbwo a kab a ngway a Nzam, kab a ngway lan'fà
akà mbuur mwɛy, Yɛsu Klistɔ, lan'söön ntɔn baar
mbɔɔn. 16 Yumwɛy, kab a Nzam lan'lyaaŋ man'be a
mbuur mwɛy u mfun: abà, u mbwo a man'be a mbuur
mwɛy, ntsüül a nsaŋ yan'pà ntaaŋàmbar, kyekà, kab a
ngway bàpɛ ungö a ibii mbɔɔn, lan'lwom ntaaŋàmbar.
17 Ntɔn, isàkal naa u mbwo a ibii a mbuur mwɛy,
ukwà bàkyer ayaal, abun sye, u mbwo a Yɛsu Klistɔ
mpɛl, baar bàfàwal kab a ngway mbɔɔn anà kab a
balàbal, bàsàyaal u möö. 18 Abun, ntɔn ibii a mbuur
mwɛy, mbuur wanswà kàwɛl ntaaŋàmbar, abun sye,
isal a balàbal a mbuur mwɛy, kyà ntɔn baar banswà
bàwɛl balàbal làfàpà möö. 19 Abun sye, unsà ukɔɔn
ngweem a mbuur mwɛy, baar mbɔɔn bàbulà baar a
man'be, ifà imwɛy sye, unsà unkyeey a mbuur mwɛy,
un'kàbɔ bàbulà bàbalàbal. 20 Kyeka, un'kɔɔn kan'yà
ntɔn ibii ibɛy, wɛɛ, kà ikal man'bilà man'be mbɔɔn,
kab a ngway lan'sɔ̈ɔ̈nà. 21 Kyakin, asànaa man'be
man'yaal ntɔn ukwà, apan u mbwo a balàbal, kab a
ngway làyaal ntɔn möö a mbul a in'tye u mbwo a Yɛsu
Klistɔ, Mwol abi. (aiōnios g166)

6 Apanà, ininà bi itɛn? Nkye bi ikal tii kunà uboo
a man'be ntɔn kab a ngway làsöönà? 2 Ŋaa! Bi
kàkyàfuràkwà ntɔn man'be, bi iyàfàkal aben uboo a
man'be? 3 Aben, bɛ lan'diimà naa bi banswà kàwɛl
ndüümà amu Klistɔ Yɛsu, nkye unsà nkweel ande ayi,
waa bi kàwɛl ndüümà? 4 Unsà ndüümà, bi bidyee
u mbwo a nkweel ande mbwo mwɛy anà nde, ntɔn
yà asànaa Klistɔ kàwiyà nde uboo a akü u mbwo a
làkoo a Taa, bi sye iwal möö akün. 5 Ntɔn, isàkal naa
bi bàkäl un'tüüb unsà ukwà ande, bi sye isàkal anà wa
u ngwiiyà ande. 6 Wɛy bi iyöb naa: imbuur itaan kàkäl
bi akyà, bàkyàbɛɛrà u kulunsi anà Nde ntɔn mudwa
ndür a man'be yi anà bi ikɔ̈ɔ̈n akal asɔ a man'be. 7
Ntɔn mbuur awà kan'kwà, nde bàmutwey balàbal
unsà man'be. 8 Kyekà, ntɔn bi ban'kwà anà Klistɔ, bi
ban'kyey naa bi isàkal sye u möö anà Nde. 9 Ntɔn bi
ikyàyöb naa Klistɔ awà kàwiyà uboo a akü, ufàsàkwà
anki: ukwà bàfàkal anki anà ikɔ̈b udu a Nde. 10 Nde
kàkü ntɔn man'be, mbalà mwɛy ipepey. Wɛɛ apanà,
nde we anà möö, möö ande wà ntɔn Nzam. 11 Abà sye
bɛ, bɛ làmɛnà asànaa bɛ làkyàkwà unsà man'be, bɛ
làwe anà möö ntɔn Nzam amu Klistɔ Yɛsu. 12 Lalan,
wɛy man'be màkɔ̈ɔ̈n akal anà ikɔ̈b udu a ndür abɛ yà
ukwà ntɔn mufàkyey ilään a ya. 13 Twon lan'pà itiir
a ndür abɛ akà man'be asànaa an'tà a indiir ikɔ̈ɔ̈n
balàbal. Wɛɛ, làpɛ möö abɛ akà Nzam asànaa baar
bàwiyà uboo a akü, waa abye anà möö. Lun'pɛ itiir a
ndür abɛ asànaa an'tà a indiir a balàbal. Labilà unsà
isal a Nzam. 14 Ntɔn man'be màfàsàkal anki anà ikɔ̈b
udu abɛ, ntɔn bɛ làfàkal anki ungyɛl a un'kɔɔn, wɛɛ
ungyɛl a kab a ngway. 15 Ininà abun? Nkye bi ikyer
man'be naa ntɔn bi bàfàkal anki ungyɛl a un'kɔɔn,
wɛɛ ungyɛl a kab a ngway? Kà abwɛy anki! 16 Nkye
bɛ làyöb anki naa kya bɛ làsàkal uboo a isal a mbuur
asànaa asɔ ntɔn mukun'kyey, bɛ làbà asɔ a mbuur wa
làkakyeyà bɛ wà? Itàkal isɔ a man'be ifàsyen kà ukwà,
itàkal isɔ a nkyeey ifàsyen u balàbal? 17 Wɛɛ bi bàfuur
an'tɔɔn akà Nzam: kusà bɛ làkäl asɔ a man'be, wɛɛ
apanà, bɛ làkyàkyey u mpem abɛ wanswà an'lɔɔŋ a
kiin amà bàlapɛ. 18 Abun, bɛ làkyàlwomà ungyɛl a

man'be, waa lan'bulà asɔ a balàbal. 19 Mɛ in'tɛɛnà
unsà imbuur, ntɔn bɛ sye làbà baar. Ntɔn, asànaa
làpɛ bɛ itiir a ndür asànaa asɔ unsà isal a mbiin anà
kyàlingyoomà abyà ifàsyɛn mutɔn Nzam, abun sye,
làpɛ bya apanà ntɔn bya ibulà ungyɛl a isɔ a balàbal
alà làfàsyen kà un'kyɛɛl. 20 Umpal làkäl bɛ asɔ a
man'be, bɛ làkäl nsaay kusà a balàbal. 21 Bɛ bweel
nà làwɛl? Ŋàbawà bɛ làbà u nswɛn, ntɔn ntsüü a ma
ukwà. 22 Wɛɛ apan bɛ làkyàlwomà ungyɛl a isɔ a
man'be anà làkyàbulà asɔ a Nzam, bɛ lan'wal bweel
làfasyɛn kà un'kyɛɛl, waa ntsüü a ya, yà möö a mbul a
in'tye. (aiōnios g166) 23 Ntɔn làfur a man'be là ukwà, wɛɛ
kab a ngway a Nzam là möö a mbul a in'tye amu Mwol
abi Klistɔ Yɛsu. (aiōnios g166)

7 Atɔŋ, ikamɛnà naa bɛ lan'diimà - mɛ in'tɛɛnà a
baar bàyöb un'kɔɔn - naa nkye bɛ làyöb anki naa
un'kɔɔn afàkal anà ikɔ̈b udu a mbuur nà utaaŋ awà
nde anà möö? 2 Abun, un'kaar aŋàbääl wà un'tüüb,
unsà un'kɔɔn, anà mbääl ande utaaŋ awà nde anà möö.
Wɛɛ nde usàkwà, nde ufàfàkal anki ungyɛl a un'kɔɔn
a bɔr. 3 Abà, isàkal naa nde kan'wal un'dim asin utaaŋ
awà mbuur awà anà möö, nde kan'tà inswem. Wɛɛ,
isàkal naa un'dim kan'kwà, nde kan'bulà nsaay kusà
a un'kɔɔn, apan nde uyàkal anki ŋinswem mubulà
un'kyay a mbuur asin. 4 Abun sye ntɔn bɛ, atɔŋ amɛ,
bɛ bàkyàlasà kà ukwà kusà a un'kɔɔn, u mbwo a ndür
a Klistɔ, ntɔn mubulà baar a mbuur asin, Mbuur
awà kàwiyà uboo a akü, ntɔn bi itwey mbɛŋ ntɔn
Nzam. 5 Kyakin, utaaŋ kàkäl bi unsà in'twaŋ, ilään
a man'be màfü unsà un'kɔɔn, màsyäälà itiir a ndür
abi, ntɔn bi itwey mbɛŋ ntɔn ukwà. 6 Wɛɛ apanà,
kàkü bi unsà ikɔ̈b kyàkäärà bi kà isɔ, bi kàkyàtoo
nsaay kusà a un'kɔɔn. Ntɔn bi isäl ungyɛl a ikɔ̈b akün
kyà Dweelà, wɛɛ kà ungyɛl a ikɔ̈b itaan kyà un'kɔɔn
aŋàsɔn anki. 7 Abun, ininà bi itɛn? Nkye un'kɔɔn wà
man'be? Kà abwɛy anki! Wɛɛ, yàlàkal naa un'kɔɔn
watɛy, mɛ man'be kàlàyöb anki. Abun, mɛ kàlàyöb
anki ngyööm a mpem, yàlàkal naa un'kɔɔn kàtɛɛn anki
naa: "Twon an'yɔm mpem." 8 Mulab ndaa ayi, man'be
màbör amu mɛ ngyööm a mpem yà ifà ifà u mbwo
a nswɛɛŋ. Ntɔn, yàlàkal naa un'kɔɔn ukö̈ön, man'be
màlàkal undiir aŋàkwà. 9 Itaan, mpal kàkö̈ön un'kɔɔn,
mɛ kàkäl anà möö. Wɛɛ mpal yàyi nswɛɛŋ, man'be
màfàwal möö, 10 mɛ waa kàkü: nswɛɛŋ yàlàsyeen u
möö, yan'syeen kà ukwà. 11 Ntɔn man'be, u mbwo
nsil ayin, laa man'kür ma, u mbwo a nswɛɛŋ, anà u
mbwo a wa, waa kan'pɛ ukwà. 12 Abun, un'kɔɔn wà
in'kyɛɛl, nswɛɛŋ yà in'kyɛɛl, balàbal anà ubwaŋ. 13
Apan, nkye undiir aŋàbwaŋ kàkyàtwaal ukwà ntɔn
mɛ? Kà ndandaa anki! Wɛɛ mà man'be: ma màsyääl
undiir aŋàbwaŋ mukan'pà ukwà, ntɔn wa kàmɛnà
asànaa man'be anà muswaŋ nkyɛl a man'be, u mbwo
a nswɛɛŋ. 14 Ndandaa, bi bàkyàyöb naa un'kɔɔn wà
wàdweelà. Wɛɛ mɛ, mɛ in'wà mbuur a un'sön a ndür,
bàkyän'yälà u man'be asànaa un'sɔ. 15 Ntɔn, mɛ
in'fàyöb anki ayà in'fàkyer mɛ: mɛ in'fàkyer anki
ayà in'fàkwen mɛ, wɛɛ mɛ in'fàkyer ndaa in'fàtɔn
mɛ. 16 Abun, isàkal naa ayà mpa in'fàkwen mɛ, mɛ
in'fàkyer ya, mɛ an'kyey naa un'kɔɔn wà ubwaŋ. 17 Kà
mɛ anki in'kyer abun, wɛɛ man'be amà amu mɛ. 18
Ntɔn mɛ in'kyàyöb naa amu mɛ, - mɛ in'kwen mutɛn
uboo a ndür amɛ - ubwaŋ batɛy: ukwen akyer ubwaŋ
bàmwo, wɛɛ mɛ in'kakwo anki mukyer ba. 19 Kyakin
ubwaŋ in'kwen mɛ mukyer, mɛ in'kyerà anki, wɛɛ
ube mpa in'kwen mɛ, mɛ in'wàmukyer ba. 20 Kyekà,
isàkal naa mɛ an'kyer ayà mpa in'kwen mɛ, kà mɛ
anki an'kyer, wɛɛ man'be amà amu mɛ. 21 Apan, mɛ
an'man un'kɔɔn wà: mpal in'kwen mɛ mukyer ubwaŋ,
ube bàmanääm. 22 U mpem amɛ, mɛ in'fàman un'sak
ntɔn un'kɔɔn a Nzam. 23 Wɛɛ, uboo a itiir a ndür
amɛ, mɛ an'fàman un'kɔɔn asin wàmunwan a un'kɔɔn
a un'yɛnà amɛ, wa kàman'buul un'sɔ a un'kɔɔn a
man'be amà uboo a itiir a ndür amɛ. 24 Ngyɛb akà mɛ!
Nà asan'tsuuŋ u ndür a ukwà yi? 25 An'tɔɔn akà Nzam
u mbwo a Yɛsu Klistɔ, Mwol abi! Mutsülà, mɛ ŋakwo
in'wà un'sɔ a un'kɔɔn a Nzam unsà un'yɛnà, un'sɔ a
un'kɔɔn a man'be unsà ndür.

8 Lalan, apanà, ikwàndwà ifàkal anki ntɔn baar abà
amu Klistɔ Yɛsu. 2 Ntɔn un'kɔɔn a Dweelà awafàpà
möö amu Klistɔ Yɛsu, kàman'tsuuŋ unsà un'kɔɔn a
man'be anà ukwà. 3 Ntɔn undiir kàkäl mpay mukyer
unsà un'kɔɔn, ntɔn un'sön kun'kwaamà ngwal, Nzam
kàkyer akyer wa: ntɔn man'be, Nde kàtöm Mwan
ande ŋakwo u ndür ayà asànaa ndür a man'be, nde
kàpɛ ikwàndwà akà man'be unsà un'sön. 4 Kàkyer
nde abà ntɔn balàbal alà kàlö̈ömà un'kɔɔn làkwey
amu bi, bi baar mpa ifàyikyà ungyɛl a ikɔ̈b a un'sön,
wɛɛ unsà Dweelà. 5 Abun sye, ungyɛl a ikɔ̈b a un'sön,
an'kyän aba màfàsyääl imbuur, wɛɛ baar abà ungyɛl
a Dweelà, an'kyän aba màfàsyääl yin'kyɛɛl. 6 Ntɔn
un'sön afàsyen kà ukwà, wɛɛ Dweelà afàsyen u möö
anà u duu. 7 Ntɔn an'kyän a un'sön màfàmbäär Nzam,
ma màfàkal anki ungyɛl a un'kɔɔn a Nzam, ma màkwo

anki akà ikikye. 8 Kyekà, baar bàfàkal ungyɛl a ikɔb
a un'sön, ba bàkwe anki mupà Nzam un'sak. 9 Wɛɛ
akà bɛ, bɛ làbà anki unsà un'sön, wɛɛ unsà Dweelà,
isàkal naa ndandaa Dweelà a Nzam wà anà bɛ. Isàkal
naa mbuur watɛy anà Dweelà a Klistɔ, nde kà wà
mbuur ande anki. 10 Abun, isàkal naa Klistɔ wà amu
bɛ, ndür abɛ, ndandaa, yà ndür aŋàkwà ntɔn man'be,
wɛɛ Dweelà wà möö abɛ ntɔn balàbal. 11 Isàkal naa
Dweelà a Nzam awà kàwiiy Yɛsu uboo a akü wà uboo
a bɛ, mbuur awà kàwiiy Yɛsu Klistɔ uboo a akü asàpà
sye möö u ndür abɛ yà ukwà yi, u mbwo a Dweelà
ande alà uboo a bɛ. 12 Abun, atɔŋ amɛ, bi ibye anà
nkul, wɛɛ kà yà un'sön anki ntɔn mukal anà möö a
imbuur. 13 Ntɔn, isàkal naa bɛ làbà anà möö unsà
imbuur, bɛ làkyer asàkwà, wɛɛ isàkal naa unsà Dweelà,
bɛ lan'dwa nkääl abɛ yà imbuur, apan bɛ làsàkal anà
möö. 14 Kyakin, baar abà bàfasyeen unsà Dweelà a
Nzam, ba bà baan a Nzam. 15 Ntɔn bɛ làwɛl anki
dweelà làmwɛy lan'kwo mubuul bɛ asɔ anà mukàlapà
bɔɔmà, wɛɛ Dweelà mwɛy afàlabuul bàŋàywaaŋ nkà,
waa anà bi ikuub in'kwɛŋ: « Wɔɔ Taa! » 16 Dweelà nde
ŋakwo afàtà imbäl akà dweelà abi naa bi ibà baan a
Nzam. 17 Abun, ntɔn bi ibà baan, bi sye ibà akyee a
kwal: akyee a Nzam anà akyee a kwal mbwo mwɛy
anà Klistɔ, ntɔn bi ban'wal yar unsà mpay ande, bi
sye isàwal yar unsà làkoo ande. 18 Mɛ in'yweerà naa
mpay a taaŋ alà ikwo anki anà làkoo alà làyàmɛnà
amu bi. 19 Ntɔn, nkyeer yanswà yàmudilà anà nkääŋ a
mpem mɛɛy a baan a Nzam. 20 Ntɔn, nkyeer yanswà
yàŋàbilà ungyɛl a ikɔb a bunàbun, kà unsà ukwen aya
anki, wɛɛ unsà ukwen a mbuur kàsi ya, wɛɛ làkyän
làmwo: 21 ntɔn ya sye iyàfàkal anki kà isɔ a küüb
ntɔn muwal yar a nsaay anà làkoo a baan a Nzam. 22
Abun, bi ikyàyöb naa nkyeer yanswà tii lalà yà unsà
mpay asànaa usaay a bɔr. 23 Kà ntɔn ya mpɛl anki:
bi sye, bi baar ibye anà mbɛŋ atàtwɛb yà Dweelà, bi
ibàmulaal u mpem abi, mudilà ngywaaŋ a nkà, ntsüüŋ
a ndür abi. 24 Ntɔn bi kàkyàwà möö, wɛɛ ngweel a
möö ya yà unsà làkyän mpɛl. Abun, làkyän imanà bi là
la kà làkyän anki. Kyekà, uman undiir bàsyeelà làkyän
ifàkal nsyeel a làkyän anki: làkyän bàfàsà aben unsà
undiir akamɛnà? 25 Wɛɛ usà làkyän unsà undiir mpa
ikamanà bi, yà mudil wa unsà mukküünà. 26 Ifà imwɛy
sye, Dweelà làfàyà mukibay unsà gyöölà abi, ntɔn bi
iyöb anki muyamà ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ Dweelà ŋakwo
afàyamà ntɔn bi mulaal unsà ngɔk mpa ukwo mbuur
mutwey. 27 Waa mbuur awà afàleŋ muyöb mpem
akyàyöb an'kyän a Dweelà, ntɔn Dweelà afàyamà ntɔn
baar in'kyɛɛl asànaa ukwen Nzam. 28 Bi ikyàyöb sye
naa indiir byanswà byàfàlyaaŋ ntɔn ubwaŋ a baar
bàkwen Nzam, anà baar kàbel nde ntɔn nswaal ande.
29 Ntɔn, baar abà kàyöb nde kusà, nde ba sye katsüül
mukal bàbalàbal kà isii a Mwan ande, ntɔn naa nde
awà ukäl nswɛm uboo a atɔŋ mbɔɔn. 30 Baar abà
kàlöön nde fà itaan, nde kàkyer abel sye, baar kàbel
nde, nde ba kabuul bàbalàbal sye, anà ba akwà kàbuul
nde bàbalàbal, nde kàkyer asyäŋà sye. 31 Abun, ininà
bi ifàtɛn ntɔn indiir abi? Isàkal naa Nzam wà anà bi, nà
asimbäär? 32 Abun, nde mbuur mpa kàtii Mwan ande
ŋakwo, wɛɛ nde kun'käb ntɔn bi banswà, ntɔn nkye
mpa kipà nde, mbwo mwɛy anà Mwan ande, indiir
byanswà? 33 Nà kan'kwo mufüün baar abà kàsööl
Nzam? Nzam afàtwey baar balàbal! 34 Nà asatsüül
mbar? Klistɔ Yɛsu kàkyàkwà, waa kàfàwiyà, nde wà u
kɔɔ a ibaal a Nzam, wàmubɔɔn ntɔn bi! 35 Nà asàkaab
bi anà ukwen a Klistɔ? Lingyoomà, ngyɛb, nkwaaŋ,
ngyal, làmbwà, kɔm itàkal igɔnsà? 36 Asànaa bàsön
naa: « Ntɔn ngye, bi bàkidwa ilä aŋukiinà, ba bàfiwal
asànaa ntsür bàfàsyen kà idwääl. » 37 Wɛɛ unsà ayi
yanswà, bi ibà aŋàböŋ aŋàsöönà u mbwo a mbuur awà
kikwen. 38 Ɛɛ, ndandaa mɛ an'sà kam naa itàkal ukwà,
itàkal möö, itàkal akyeey, itàkal amfum, itàkal papanà,
itàkal taaŋ làsàyà, itàkal ngwal, 39 itàkal ngwal a du,
itàkal ngwal a ngyɛl a mɛɛn, itàkal nkyeer asin, undiir
mwɛy tɛy akaab bi anà ukwen a Nzam bàyàmɛnà amu
Klistɔ Yɛsu awà Mwol abi.

9 Amu Klistɔ mɛ in'tɛn ndandaa, mɛ in'kur anki, u
mbwo a Dweelà In'kyɛɛl, an'kyän amɛ man'tɛɛlà
imbäl: 2 u mpem amɛ, mɛ in'we anà ngyɛb mbɔɔn
anà usaay mpa bàfàtsü. 3 Ɛɛ, mɛ in'yàkwen naa ban'si
in'küül, mɛ ŋakwo in'kaabà anà Klistɔ ntɔn atɔŋ amɛ,
itoo amɛ u ndür. 4 Ba bà baar a Isàlɛl, abà unsà
ngywaaŋ a nkà, làkoo, nkwà, nköön, ngyamàkà, ilää 5
anà bàtaa, amu ba, unsà ndür, kàtoo Klistɔ awà udu a
ya yanswà, Nzam aŋàsaak ipepey. Yà abwɛy! (aiōn g165)
6 Ya ikaswaŋà anki naa Ndaa a Nzam iböŋ anki. Ntɔn,
baar banswà abà akyee a Isàlɛl kà Bà Isàlɛl anki, 7
anà, kà akyee a Abàlam banswà anki abà baan ande,
ntɔn Nzam kàtɛn a Abàlam naa: « Ngye akyee asàwal
u mbwo a Isak. » 8 Ikaswaŋà naa: kà baan a ndür anki
unsà imbuur abà baan a Nzam. Baan a Nzam bà baan
abà kàbör nde uboo ilää kun'pɛ nde. 9 Ntɔn, ndaa ayi
yàkäl ilää: « Mɛ in'kyer asàyàfurà u paŋà atub alà, Saal

asàkal anà mwan baal. » 10 Kà yàtsü apan anki, Lɛbɛk
sye kàbör baan a mbuur mwɛy mpɛl, Isak, taaràbi. 11
Apan, baan bàkäl anki bàŋàtàbɔr anà bàŋàtàkyer anki
itàkal ubwaŋ, itàkal ube, ntɔn nswaal a Nzam ikwe,
ndaa yàkäl kusà a nsöölˈ kàkyer nde 12 mukɔɔn alab
isal a baar, wɛɛ ukwen a mbuur kabel, waa kàtɛn a
Lɛbɛk naa: "Bwel asàsyääl un'kɔm", 13 asànaa bàsön
naa: "Mɛ kàkwen Yakɔb, anà kàyiiŋ Isawu." 14 Ininà
bi itɛn? Nkye balàbal latɛy amu Nzam? Kà ndandaa
anki! » 15 Ntɔn nde kàtɛn a Mɔsɛ naa: "Mɛ in'sàsyääm
mbuur an'kwen mɛ musyääm anà in'sàpà kab a ngway
akà mbuur an'kwen mɛ mupà kab a ngway. 16 Abun,
ndaa ayi ifàkal anki ntɔn ukwen itàkal ngwal a mbuur,
wɛɛ u nsyääm a Nzam. 17 Kyakin Ndaa Aŋàsɔn yàtɛn
ya a Falawɔ naa: « Le, mɛ kasi mɛ mfum ntɔn muswaŋ
amu ngye ngwal amɛ, ntɔn naa ikɔb amɛ bàkyään kya
u mɛɛn manswà. » 18 Abun, nde afàsyääm mbuur
ukwen nde, afàsà mpem bwoor akà mbuur ukwen
nde. 19 Wɛɛ abun, ngye ayàtɛn a mɛ naa: « Ntɔn
nkye ufiŋään nde, ntɔn, akà mbuur mwɛy ukwe anki
mumbäär ukwen ande? » 20 Wɛɛ ngye awà nà, mbuur,
ntɔn musà Nzam mbaaŋ? Nkye làbuuŋ lan'kwo làtɛn
a un'boom ande naa: « Ntɔn nkye kan'kyer ngye abà?
» 21 Un'boom, kà wà mfum a tɔm ande anki mukyer a
twar nsil alan, làbuuŋ a ibyääl, itàkal làbuuŋ a isal
a bunàbun? 22 Ngye ininà atɛn, isàkal naa Nzam
akwen mutwey nkyɛl ande anà muswaŋ ngwal ande,
nde kàkyer asɛn buur anà nkääŋ a mpem mbɔɔn
an'buuŋ a nkyɛl balöön ntɔn ukwà, 23 ayi yà ntɔn nde
mumɛɛy un'naaŋ a làkoo ande akà an'buuŋ a un'naaŋ
ande kusà a an'buuŋ a nsyääm kàlöön nde kusà ntɔn
làkoo. 24 Bi ibà baar kàbel nde, kà nà uboo Ayudà
mpɛl anki, wɛɛ sye uboo a baar mpa abà Ayudà. 25
Asànaa, un'kaan a Ɔzɛ utɛɛnà wa naa: Awà mpa kàkäl
un'sɛŋ amɛ, mɛ in'sun'beelà un'sɛŋ amɛ, awà mpa
kàkäl nkween amɛ, mɛ in'sun'beelà nkwen amɛ. 26
Ikal akyä bàtɛɛnà a ba naa: « Bɛ kà làbà un'sɛŋ amɛ
anki », ba bàsabeelà baan a Nzam a möö. 27 Yɛsay, u
mper yànde, kàsi un'kwɛŋ ntɔn Isàlɛl: « Itàkal naa
baan a Isàlɛl bàkäl asànaa ansɛŋ a ngyäl a kölàköl,
baar ikikye bàsàwà möö. 28 Ntɔn Mwol asàkwey Ndaa
ande yanswà làgyägyä u mɛɛn. » 29 Yɛsay awà kàtàtà
ngɔɔm kusà naa: « Isàkal naa Mwol a aŋità kàsiwɛy
anki ikyee, abà bi kàkyàbulà asànaa Sɔdɔm, bi kàlàkal
balàbal asànaa Gɔmɔr. » 30 Apanà, ininà bi ifàtɛn? Ayi:
baar mpa abà Ayudà, mpa bàleŋà mubulà bàbalàbal,
bàkyàwal balàbal lan'fà u làkwikilà, 31 kyekà Isàlɛl
awà kàleŋà un'kɔɔn ntɔn mubulà balàbal, kàsàman
anki la. 32 Ntɔn nkye? Ntɔn balàbal alà ba la bàyadilà
anki unsà làkwikilà, wɛɛ ba bàsii naa ba la bàsawal
unsà isal. Ba bàyàböl akà « un'kul awà afàbwiy », 33
abun, bàsön naa: « Le, mɛ kan'tɔɔl u Siyɔnà un'kul
afàbwiy, nkɔŋ ifàbwiy. Wɛɛ mbuur afàsà làkwikilà amu
Nde usàman anki nswɛn. »

10 Atɔŋ, un'läänˈ awà u mpem amɛ anà ngyamàkà
amɛ akà Nzam ntɔn ba, yà naa ba bàwü möö. 2
Ntɔn, mɛ in'wà mbäl, ba bye anà uyɔl akà Nzam, wɛɛ
kà uyɔl abàkapaa pɛɛlà anki u ngyööb. 3 Mudiimà
balàbal làfàfà akà Nzam anà muleŋ musà là ba ŋakwo,
ba bàfàkal anki ungyɛl a balàbal a Nzam. 4 Ntɔn
ntsüü a un'kɔɔn yà Klistɔ, ntɔn bàpɛ balàbal akà
mbuur wanswà awe anà làkwikilà. 5 Nde ŋakwo Mɔsɛ
kàsön ntɔn balàbal lan'fà akà un'kɔɔn naa: « Mbuur
asàkwey nswɛɛŋ ayi, asàkal anà möö u mbwo a ya.
» 6 Wɛɛ, balàbal làfàfà unsà làkwikilà làtɛn abà: «
Twon an'tɛn u mpem angye naa: "Nà asàbeenà du?"
» Apɛy yà mutyeey Klistɔ. 7 Itàkal naa: « Nà asàtyà
kà un'baan? Nkye apɛy yà mumbaar Klistɔ uboo a
akü? » (Abyssos g12) 8 Wɛɛ wa atɛɛnà aben? « Tsütsü
apà ngye, yà ndaa, u mun anà u mpem angye. » Ndaa
ayi, yà ndaa a làkwikilà alà ipay bi làsaŋ. 9 Isàkal naa
u mun angye, ngye afàtà imbäl naa Yɛsu wà Mwol,
isàkal naa u mpem angye, ngye awe anà làkwikilà naa
Nzam kun'wiiy kà ukwà, ngye asàwà möö. 10 Kyakin,
làkwikilà làfàbuul baar balàbal làfàfà u mpem, anà
imbäl aki ifàwiiy baar möö ifàtoo u mun. 11 Ntɔn,
Ndaa Aŋàsɔn itɛɛnà naa: « Mbuur usàsà làkwikilà amu
Nde, bàsun'mɛɛy anki nswɛn. » 12 Abun, nsöön yatɛy
uboo Ayudà anà Angɛlɛki: ba banswà bà Mwol mwɛy,
awà afàpà indiir ande akà baar banswà bàfun'bel. 13
Abun, mbuur asàbel ikɔb a Mwol akyer asàwà möö. 14
Wɛɛ, ba bàyun'bel aben isàkal naa làkwikilà amu nde
latɛy? Ba làkwikilà bàyàsà aben amu nde, isàkal naa
ba bàŋàtun'wem anki? Ba bàyun'wem aben isàkal naa
mbuur ŋàtaloŋ anki? 15 Wɛɛ ba bàyàloŋ aben, isàkal
naa ba batöm anki? Yumwɛy bàsön ayi: « Myà ubwaŋ
in'kɔl a baar abà bàfàpay Làsaŋ Aŋàbwaŋ! » 16 Wɛɛ
ba banswà bàkyey anki Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà. 17 Abun,
làkwikilà làfàyà unsà ndaa bàfàwem, ngweem ifàfà u
mbwo a Ndaa a Klistɔ. 18 Apan, mɛ in'fuul naa: Nkye
ba bàwem anki? Ɛɛ, bàkyàwem! Ntɔn, bàsön naa: «
Làböl aba làpää u mɛɛn manswà, ndaa aba yàtöl tii u
ntsüü a mɛɛn. » 19 Abun, mɛ in'fuul naa: Aben, baar

a Isàlɛl bàyöb anki? Utàtwɛb Mɔsɛ kàtɛn naa: « Mɛ
in'yàsɛɛn un'köl abɛ akà undiir mpa awà un'sɛŋ, mɛ
in'yàmbaar nkyɛl abɛ akà un'sɛŋ akɔ̈ɔ̈n un'yɛnà. » 20
Yɛsay kan'kyà kwɛl mutɛn naa: « Mɛ bàmàkan'man
akà baar mpa bàyan'leŋà, mɛ kàkàmɛɛy akà baar mpa
ban'lɔ̈ɔ̈mà akà undiir mwɛy. » 21 Wɛɛ ntɔn Isàlɛl, Nde
kàtɛn naa: « Ilä aŋukiinà mɛ an'lɛɛ an'kɔɔ akà un'sɛŋ
aŋunkwem anà wàŋun'tswe ngwal. »

11 Abun, mɛ in'fuul naa: Nkye Nzam kàpiy un'sɛŋ
ande? Akà ikikye! Ntɔn mɛ ŋàkwo iwà un'nsi
Isàlɛl, itoo a Abàlam, uboo a ywar a Bɛnsàmɛn. 2
Nzam kàpiy anki baar ande kàsɔ̈ɔ̈l nde itaan. Imɛnà
naa bɛ làkayöbà anki naa Ndaa Aŋàsɔn nkye itɛɛnà,
u mbwo aya kàsi Elya tär ntɔn Isàlɛl a Nzam: 3 «
Mwol, ba bàkyer adwa aŋangɔɔm angye, bàpay mɛsà
a ibɔɔn angye, mɛ kàsàsal mɛ mpɛl, anà ba bàkwen
mukan'dwa sye! » 4 Wɛɛ, Nzam kàmun'fuur aben? «
Mɛ kàyee ntɔn mɛ baar nsaab nsàmbwar yà abaal,
baar mpa bàsàbwà kà an'bwaŋ kusà a Baal. » 5 Yà
balàbal utaaŋ alà, ban'saal baar ikikye kan'sɔɔl Nzam
unsà kab a ngway ande. 6 Wɛɛ, isàkal naa unsà kab
a ngway, kà unsà isal anki, iswaŋà naa kab a ngway
kà là kab a ngway anki. 7 Apanà, bi ifàtɛn aben?
Undiir ulɛŋà Isàlɛl, nde wa ŋàtàkaar anki, wɛɛ baar
bàsɔ̈ɔ̈l bàkyer akaar wa, wɛɛ akà bumwɛy, mpem aba
yàbulà bwoor, 8 asànaa bàsön ya naa: « Nzam kàpɛ
dweelà a bɔɔmà, mii ntɔn ukɔɔn aman, an'tsü ntɔn
ukɔɔn awem, tii ŋàbà. » 9 David waa kàtɛn sye naa:
« Wɛy mɛsà aba ibulà untaam anà an'tɛy ntɔn ba,
ntɔn mbwaeel anà ntaaŋàmbar ntɔn ba! 10 Wɛy mii
aba ibü mpib, tii mpal bàyàfàman ba. Abɔ̈ɔ̈là müm
ipepey. » 11 Waa mɛ in'fuulà naa: nkye ntɔn mbweel
ipepey, waa ba bàsɛlà? Kà ndandaa anki! Wɛɛ ntɔn ibii
aba, waa Nzam kàpɛ mɔ̈ɔ̈ akà baar mpa abà Ayudà,
ntɔn musɛn un'köl a Isàlɛl. 12 Kyekà, isàkal naa ibii
aba byàpɛ un'naaŋ u mɛɛn, anà ntyeey aba un'naaŋ
a baar mpa abà Ayudà, abun nsuub aba yàŋàkwo
iyàtwaal un'naaŋ a nkye ifà? 13 Mɛ amàlakyään, ntɔn
bɛ baar mpa làbà Ayudà: in'wà mɛ paa, mɛ, ntɔ̈ɔ̈m a
baar mpa abà Ayudà, mɛ in'fàpà làkoo kà isal amɛ 14
unsà làkyän musɛn un'köl. Mɛ in'sii naa mɛ in'yàsɛɛn
un'köl a atɔŋ amɛ unsà ndür ntɔn mutswà mɔ̈ɔ̈ a
ndam a baar uboo a ba. 15 Ntɔn, isàkal naa nsyeel a
ba ukɔl yàfuur un'tüüb a Nzam anà mɛɛn, mfurà aba
iyàkal aben? Ya isàkal asànaa mfurà a baar fà ukwà tii
u mɔ̈ɔ̈. 16 Kyekà, isàkal naa kab atàtwɛb là in'kyɛɛl,
mfwar yanswà iyàkal in'kyɛɛl, isàkal naa un'swɛy wà
in'kyɛɛl, an'kɔkà màyàkal mà in'kyɛɛl. 17 Wɛɛ isàkal
naa an'kɔkà mamwɛy bàkyàtsuul, wɛɛ ngye, un'te a
ɔlive a ndwaŋ, ngye bakön uboo a an'kɔkà màsàsal kà
un'te a ɔlivɛ ntɔn badii anà ma u mbwo a un'swɛy
mwɛy anà u mbwo a inö mwɛy kya, 18 twon an'swaŋ
ngaal kusà a an'kɔkà amàŋàtsul. Ngye an'kwo aswɛŋ
ngaal, wɛɛ kà ngye anki asɛɛnà un'swɛy, wɛɛ un'swɛy
akasɛɛnà. 19 Apan, ngye ayàtɛn naa: « An'kɔkà bàtsül
ma ntɔn mɛ ban'kön. » 20 Ye abwɛy. Bàtsül ba ma
ntɔn bwoor a mpem a ba. Wɛɛ ngye, unsà làkwikilà
waa ngye awà paa. Twon an'sɛn an'pɛy, wɛɛ kal kà
igyɛɛŋ. 21 Ntɔn, isàkal naa Nzam kàtii anki an'kɔkà
màfàtoo ma ŋakwo, kal kà igyɛɛŋ, manà nde ukɔ̈ɔ̈n
asatii, akà ikikye! 22 Ler ubwaŋ anà nsyeel a mii a
Nzam: nsyeel a mii akà baar abà bàbü, ubwaŋ akà
ngye, isàkal naa ngye awà mulalà uboo a ubwaŋ ba,
naa tɛy, ngye sye bàkyer asalwom. 23 Wɛɛ akà ba,
isàkal naa ba ban'wɛy bwoor a mpem aba, ba bàkyer
asakɔn, ba sye, ntɔn Nzam we anà ikö̈b mukakɔn
mbalà asin. 24 Abun, isàkal naa ngye, ngye kàlwomà
unsà un'te a olivɛ a ndwaŋ awà katwey wa ŋakwo,
waa bakön unsà un'te a ɔlive a boo a bul, itàkal naa
kà wa anki katwey, ntɔn nkye mpa bàfuur kà un'te a
ɔlive a boo a bul an'kɔkà amà kàtwey nde ŋakwo?
25 Ntɔn mɛ inkwen anki, atɔŋ, naa bɛ làkɔ̈ɔ̈n ayöb
ngyee ayi, manà bɛ làyamɛnà naa bɛ làbà aŋan'yeerà:
ndam a baar a Isàlɛl, mpem aba isàkal yàŋàbwà bwoor
mbɔɔn tii mpal bàsàbilà baar mpa abà Ayudà banswà
uboo a un'sɛŋ a Nzam. 26 Apan, Isàlɛl kyanswà isàwà
mɔ̈ɔ̈, asànaa bàsön ya naa: « Un'tswää a mɔ̈ɔ̈ asàtoo u
Siyɔnà, nde asàlwom ube a Yakɔb. 27 Ya isàkal nkwà
amɛ anà ba, mpal in'sàlwom mɛ man'be aba. » 28 Ntɔn
Làsaŋ Aŋàbwaŋ, ba bà ayiiŋ a Nzam, ntɔn ubwaŋ abɛ,
wɛɛ, ntɔn nsɔ̈ɔ̈l a Nzam, ba bànkween ntɔn bànkaa
aba. 29 Ntɔn, Nzam ufàduum anki kab a ngway ufàpà
nde, nde ufàsɔɔm anki mbeel ande. 30 Abun sye,
itaan, bɛ Nzam lun'kyeyà anki, apanà, ntɔn unkwem
aba, bɛ bàkyàlasyäämm, 31 abun, ukɔɔn unkyeey aba
apanà kan'kyer naa Nzam kisyäämm, anà nde usyäämm
sye ba banswà. 32 Ntɔn, Nzam kàbäm baar banswà
uboo a unkwem ntɔn musyäämm ba banswà. (eleēsē g1653)
33 Ɔɔ, indübà a un'naaŋ, a an'yeerà anà a un'yɛnà
a Nzam! Ntsüül a mbar ande ufàgyool anki, mbwo
ande ufàkul anki! 34 Asànaa itɛɛnà Ndaa Aŋàsɔn: « Nà
kàyöb an'kyän a Mwol? Itàkal naa nà kan'kwo mukal
un'pɛɛl a an'lwɛŋ ande? 35 Itàkal naa nà kàtun'pà

undiir waa nde kàfun'lɔ̈ɔ̈m mfüür awa? » 36 Ntɔn
undiir wanswà afü akà nde, u mbwo a nde, ntɔn nde.
Akà nde làkoo a mbul a in'tye! Yà abwɛy. (aiōn g165)

12 Atɔŋ, mɛ amàlalɔɔm, kikɔb a nsyäämɔ a Nzam,
làkäb ndür abɛ asànaa ibɔɔn a mɔ̈ɔ̈, kyà in'kyɛɛl
anà kyàmupà Nzam un'sak: kya isàkal ngyamàkà a
ndandaa ntɔn bɛ. 2 Twon lan'lab nsyääl a mɛɛn a
mpal ayi, wɛɛ làkäl bàŋàbulà u nsɔɔmà a un'yɛnà ntɔn
musà nsɔ̈ɔ̈l unsà ukwen a Nzam: undiir aŋàbwaŋ afàpà
nde un'sak anà wàŋàkwo. (aiōn g165) 3 U mbwo a kab a
ngway alà ban'pɛ, mɛ in'tɛn akà umwɛy umwɛy uboo
a bɛ: twon lan'kal anà uyɔl aŋàsɔ̈ɔ̈nà anà uyɔl tii unsà
undiir ayɔbà, làyɔbà mbɔɔn ntɔn mutɔn uyɔl, umwɛy
ntɔn isii a làkwikilà alà kun'pɛ Nzam. 4 Asànaa bi ibà
itiir mbɔɔn unsà ndür mwɛy, wɛɛ itiir abi byanswà kà
byà isal imwɛy anki. 5 Kyakin, itàkal naa bi ibà mbɔɔn,
bi ibà ndür mwɛy unsà Klistɔ, ntɔn bi ibàŋàtüüb
amwɛy anà bumwɛy, asànaa itiir a ndür mwɛy. 6 Bi
ibye anà an'kab mànsɔ̈ɔ̈n, mulab kab a ngway alà bipɛ,
nkye la là kab a ngɔɔm? Wɛy bàsyääl la unsà un'tüüb
anà làkwikilà. 7 Nà awe anà kab a isal? Wɛy nde upɛ
mɔ̈ɔ̈ ande unsà isal. Umwɛy usàkal anà kab alɔŋ, wɛy
nde ulɔŋ. 8 Nkye wumwɛy we alà làlɛɛl? Wɛy nde
ulɛɛl. Wɛy mbuur afàpà, upɛ ukɔɔn asà un'tal, mbuur
asyen, ukyer anà un'kanà, mbuur afàsyääm, ukyer
unsà un'sak. 9 Wɛy ukwen abɛ bàkɔ̈ɔ̈n akal bà mpem
ywel. Làsi làyiiŋ akà ube, làbääb anà ubwaŋ: 10 - ntɔn
ukwen a itɔŋ, làkäl anà ukwen mbɔɔn bɛ a bɛ, - ntɔn
ibyääl, làkäl bàtàtwɛb musyäŋà baar asin, 11 - ntɔn
isal a Mwol, làkäl ngwal unsà Dweelà, lun'syääl asànaa
asɔ, 12 - ntɔn làkyän, làkäl unsà un'sak, - ntɔn mpay,
làkäl anà nkääŋ a mpem, làsi mukü̈ünà u ngyamàkà
13 - ntɔn ngyal a aŋin'kyɛɛl, labay, làkäl anà un'kaay.
14 Làsaak baar abà bàfàlamɛɛy nkwaaŋ: lasaak, twon
lasi in'küül. 15 Làsäŋ anà baar abà unsà un'sak, làlel
anà baar bàlelà. 16 Làkäl anà un'tüüb a ngwal bɛ a
bɛ: twon lan'kal anà ngyal a indiir an'köl an'köl, wɛɛ,
wɛy bàlasyeen akà indiir a làbɔ̈ɔ̈n. Twon lan'kyey uyɔl
naa bɛ làbà aŋan'yeerà. 17 Akà mbuur mwɛy, twon
lan'fuur ube kà ikal a ube. Taaŋ lanswà, làleŋ mukyer
ubwaŋ kusà a baar banswà. 18 Kya ipöl isàkal, naa ba
ukwen abɛ, làkäl a duu anà baar banswà. 19 Nkween
amɛ, twon lan'fuur bɛ ŋakwo ube akà ube, wɛɛ làwɛy
nkyɛl a Nzam isäl, ntɔn bàsön naa: « Mwol kàtɛn naa:
"Mfuur a ube yà yàmɛ, mɛ kan'kwo mufur nsyääl a
umwɛy umwɛy. 20 Wɛɛ isàkal naa un'yiiŋ a ngye we
anà ngyal, un'pɛ udyà, isàkal naa nde we anà mfyää,
un'pɛ unwà. Ntɔn ngye asàkyer abun, ya yà asànaa
an'kal a mbaa ngye akasaa udu a un'tswe ande." » 21
Abun, twon an'wɛy naa ube bàwɛl iböŋ udu a ngye,
wɛɛ kal wàŋàböŋ kusà a ube mukyer ubwaŋ.

13 Wɛy mbuur wanswà ukäl anà unkyeey akà amfum
abye anà ikɔb, ntɔn, kà kye anà ikɔb anki ikɔ̈ɔ̈n
afà akà Nzam anà kàkɔ̈ɔ̈n asà Nde. 2 Abun, mbuur
afàmbäär ikɔb, nde afàmbäär nswɛɛŋ kàkwen Nzam.
Baar bàfàmbäär ya, bàsànaan ntaaŋàmbar udu a ba
ŋakwo. 3 Apan, antɛɛn kà baar awem bɔɔmà anki akà
baar bàfàkyer ubwaŋ, wɛɛ akà baar bàfàkyer ube. Nkye
ngye akwen mukɔɔn awem ntɛɛn bɔɔmà? Kyer ubwaŋ,
waa nde kasyäŋà. 4 Ntɔn, nde wà un'syääl a Nzam
ntɔn mukasiinà mukyer ubwaŋ. Wɛɛ, isàkal naa ngye
afàkyer ube, apan, man bɔɔmà! Ntɔn, kà bunàbun anki
awà nde anà kɔm mupà ntaaŋàmbar: nde wà un'syääl
a Nzam ntɔn muswaŋ nkyɛl ande akà mbuur un'be. 5
Kyakin, yubwaŋ mukal anà unkyeey, kà nà ntɔn bɔɔmà
a nkyɛl mpɛl anki, wɛɛ sye, ntɔn an'kyän. 6 Kyakin sye
làfàfur bɛ iter, ntɔn baar bàfàwal bya, ba bà uboo a isal
a Nzam ntɔn mukwey kya ubwaŋàbwaŋ. 7 Làpɛ akà
mbuur mbuur undiir awà ilɔɔmà mukun'pà: itɛr, akà
mbuur awal itɛr, ibaa, akà mbuur awal ibaa, bɔɔmà,
akà mbuur awal bɔɔmà, làbɔ̈ɔ̈n, akà mbuur awal
làbɔ̈ɔ̈n, ibyääl, akà mbuur awal ibyääl. 8 Twon lan'kal
anà nkul a mbuur, naa tɛy, nkul abɛ, yà mukwen
amwɛy anà bumwɛy. Ntɔn mbuur afàkwen mbuur
wumwɛy, nde kan'kwey un'kɔɔn. 9 Apan, nswɛɛŋ
asànaa: « Twon an'tà inswem, twon an'dwa, twon
an'yib, twon an'yɔm mpem », anà yumwɛy yanswà,
yan'bilà unsà ndaa yi: « Ngye asàkwen un'tɔŋ angye
asànaa ngye ŋakwo. » 10 Ukwen bàfàkyer anki akà
ube mwɛy akà un'tɔŋ. Ukwen, yà mukwey un'kɔɔn
wanswà. 11 Làkäl kà igyɛɛŋ muyöb naa bi ibà mpal
nà: làwiyà u twaal abɛ. Ntɔn ŋàbawà, ngweel a mɔ̈ɔ̈
yà tsütsü apà bi, akwànaa utaaŋ kàsɛmà bi musà
làkwikilà. 12 Mpib yàbü itaan, mwäänà wà tsütsü.
Lalan, bi ipiy isal a làpib, bi ibwaar an'tà a pɛɛlà.
13 Wɛy bi iyikyà a swalaa, asànaa u mwäänà answà,
ukɔɔn in'kyɔm aŋàsɔ̈ɔ̈nà anà ngyöör a man, ukɔɔn
ndaa a nswɛn anà ipasàsɛ, ukɔɔn an'sye anà un'köl. 14
Wɛɛ làbwäär Mwol Yɛsu Klistɔ, twon lan'pà mɔ̈ɔ̈ abɛ
unsà ndür ntɔn mupà un'sak akà ilään aya.

14 Lun'wɛl mbuur awe anà gyɔ̈ɔ̈là unsà làkwikilà,
twon lan'ler an'kyän ande pànsi pànsi. 2 Làkwikilà

a mbuur mwɛy lun'paa mbwo mudyà undiir wanswà,
wɛɛ wumwɛy, u mbwo a gyöölà, afàdyà ndon mpɛl. 3
Wɛy mbuur afàdyà, ukɔɔn adyà un'siinà mbuur mpa
afàdyà anà mbuur mpa afàdyà ukɔɔn atsüül mbuur
afàdyà nsaŋ, ntɔn Nzam kàkyun'wal. 4 Ngye, ngye
awà nà mutsüül un'syääl abar nsaŋ? Itàkal naa nde
wàŋàtsim, itàkal naa nde wàŋàbwà, ntɔn Mwol we anà
ikɔb mukun'mbaar. 5 Akà mbuur umwɛy, ye anà nsöön
uboo a ilä. Akà wumwɛy, bya byanswà byà mfun. Wɛy
mbuur mbuur, amu an'kyän ande ŋakwo, ukäl aŋàsà
kam. 6 Mbuur afàsà ilä un'tal, nde afàkyer ntɔn Mwol.
Mbuur afàdyà indiir byanswà, nde afàkyer ntɔn Mwol,
nde afàfuur an'tɔɔn akà Nzam. Mbuur mpa afàdyà
bya byanswà afàfuur an'tɔɔn sye akà Nzam. 7 Kyakin,
kà we anà umwey anki uboo a bi afàkal anà möö ntɔn
nde mpɛl, kà umwey anki sye afàkwà ntɔn nde ŋakwo.
8 Ntɔn, isàkal naa bi ibye anà möö, bi ibà ntɔn Mwol.
Isàkal naa bi kan'kwà, bi kan'kwà ntɔn Mwol. Lalan,
itàkal naa bi ibye anà möö, itàkal naa bi kan'kwà, bi
ibà ntɔn Mwol. 9 Lalan, ntɔn mukal Mwol a akü anà
wà baar a möö waa Klistɔ kàkü anà kàfyefurà u möö. 10
Wɛɛ ngye, ntɔn nkye atsüülà ngye un'tɔŋ angye nsaŋ?
Abun, bi banswà isàkal kusà a làbay a nsaŋ a Nzam.
11 Asànaa kàtɛn Mwol: « Mɛ, Mwol in'wà anà möö,
an'kyey naa: baar banswà bàsyebwà an'köm kusà amɛ,
ba banswà bàsàsyäŋà Nzam. » 12 Abun, mbuur mbuur
uboo a bi asàkyer asà un'lɔɔn akà Nzam ntɔn nde
ŋakwo. 13 Bi ikyer awɛy mutsuul nsaŋ bamwɛy anà
bumwey, wɛɛ làkyer naa bɛ làköön akal isin a mbweel
a un'tɔŋ. 14 Akà mɛ, mɛ in'kyàyöb, mɛ an'sà kam unsà
Mwol Yɛsu naa: undiir a ŋingyäy watɛy. Wɛɛ undiir
a ŋingyäy wà akà mbuur awà kan'kyey naa wa wà
abun. 15 Isàkal naa un'tɔŋ angye kan'man ngyɛb ntɔn
isaa an'dyà ngye, ngye afàkal anki uboo a ukwen. U
mbwo a isaa angye, twon an'bwiy mbuur awà kàkweel
Yɛsu. 16 Wɛy undiir aŋàbwaŋ ntɔn bɛ uköön akal ntɔn
mutwee bɛ. 17 Ntɔn, Imwol a Nzam kà kyà udyà anà
unwà anki, wɛɛ balàbal, duu anà un'sak amu Dweelà
In'kyɛɛl. 18 Mbuur ufàsyääl Klistɔ abà, asànaa un'sɔ,
Nzam akyer afun'kyey, baar bàkyer afun'kwen. 19
Lalan, bi ilab indiir byàfàpà duu anà indiir byàfàtɔŋ
itɔŋ. 20 Twon an'dwa isal a Nzam ntɔn isaa. Ndandaa,
indiir byanswà byàŋàpɔŋà, wɛɛ yà ube mudyà undiir
kan'kwo mukal kyà ntɔn un'tɔŋ. 21 Yubwaŋ mukɔɔn
adyà in'twaŋ, itàkal unwà man bàfàyɔr, itàkal undiir
asin kan'kwo mubwiy un'tɔŋ angye. 22 Kaar ntɔn
ngye, kusà a Nzam, làkwikilà awà ngye alà. Un'sak
akà mbuur mpa afàtsüül nsaŋ nde ŋakwo ntɔn nsööl
ande ufàsyääl nde. 23 Wɛɛ mbuur akadyaa anà nkyɛɛr,
nde wàŋàkwà ndwà, ntɔn nkääl ande kà yan'fà anki
u nsyeel a kam ande unsà làkwikilà. Kyekà, undiir
wanswà mpa afàfà u nsyeel a kam unsà làkwikilà wà
man'be.

15 Bi baar ibà ngwal, bi ikyer asɛɛn gyöölà a baar
mpa abà ngwal anà mukɔɔn aleŋ ubwaŋ abi
ŋakwo. 2 Wɛy mbuur mbuur uboo a bi uleŋ mupà
un'sak akà un'tɔŋ ande ntɔn mukun'bay muyɛl unsà
làkwikilà. 3 Lalan, Klistɔ kàleŋ anki indiir byàpɛɛ nde
un'sak, wɛɛ, asànaa bàsön naa: « In'tswe a abweel
in'tswe angye myàkyàbwà udu a mɛ. » 4 Kyekà, indiir
byanswà bàsön kusà byàkäl ntɔn an'lɔɔŋ abi, ntɔn
naa, u mbwo a mukü̈ünà anà ndɛɛl yàtwääl Ndaa
Aŋàsɔn, bi ikäl anà làkyän. 5 Wɛy Nzam a mukü̈ünà
anà ndɛɛl, kàlapɛ mukal un'tüüb uboo a bɛ, asànaa
ukwen Klistɔ Yɛsu, 6 ntɔn, u mpem mwɛy anà u
mun mwɛy, bɛ làsi làkoo akà Nzam, Taar a Mwol
abi Yɛsu Klistɔ. 7 Làkäl anà un'kaay bɛ a bɛ, asànaa
Klistɔ kàlawɛl nde, ntɔn làkoo a Nzam. 8 Abun, mɛ
alàkyään naa, kà ikɔb a lää a Nzam waa Klistɔ kàbulà
un'syääl a baar aŋàkyɛy, ntɔn mukwey ilää kàpɛ nde
akà bàtaa. 9 Akà baar mpa abà Ayudà, ba bàfàpà
Nzam làkoo ntɔn nsyääm ande, asànaa bàsön naa:
« Kyakin, mɛ in'sasyäŋà uboo a in'sɛŋ a baar mpa
abà Ayudà, mɛ in'sàtɔɔl diim ntɔn ikɔb angye. » 10
Nde kàfàtɛn naa: « In'sɛŋ a mpa abà Ayudà, làsäŋ anà
un'sɛŋ ande! » 11 Itàkal sye: « In'sɛŋ a mpa abà Ayudà,
bɛ banswà làsyäŋà Mwol, in'sɛŋ myanswà lun'syäŋà!
» 12 Yɛsay kàfàtɛn naa: « Kà itoo a Zesɛ, mbuur akyer
asàyà, nde akyer asàmbarà ntɔn muyaal in'sɛŋ a baar
mpa abà Ayudà. Baar mpa abà Ayudà bàsàsà làkyän
amu nde. » 13 Wɛy Nzam a làkyän kàlayööl a un'sak
wanswà anà duu unsà làkwikilà, ntɔn bɛ làkäl anà
làkyän aŋàsöönà u ngwal a Dweelà In'kyɛɛl! 14 Ntɔn
bɛ, atɔŋ amɛ, mɛ an'kyey ndandaa naa bɛ làbà bɛ
ŋakwo làŋàyɔl a ubwaŋ, làŋàyɔl a un'yɛnà wanswà
anà lan'kwo mupà an'lwɛŋ bɛ a bɛ. 15 Apan, ntɔn
mufàbay an'kyän abɛ mbaa, mɛ amàlasöön anà unkir
kà ikal byumwɛy, ntɔn kab a ngway kan'pɛ Nzam 16
mukal un'syääl a Yɛsu Klistɔ apà baar mpa abà Ayudà,
mupà möö amɛ wanswà kà isal a Làsaŋ Aŋàbwaŋ là
Nzam, ntɔn naa baar mpa abà Ayudà bàbulà an'kab
kàkyey Nzam, màŋàkyɛɛl amu Dweelà In'kyɛɛl. 17
Lalan, mɛ in'we anà ngaal amɛ amu Klistɔ Yɛsu ntɔn

isal a Nzam. 18 Ntɔn, isàkal naa mɛ in'we anà undiir
atɛn, mɛ in'tɛn nà indiir kàkyer Klistɔ u mbwo amɛ
ntɔn musyen baar mpa abà Ayudà kà unkyeey: amu
ndaa anà amu isal, 19 unsà ngwal a idiim anà impà,
unsà ngwal a Dweelà a Nzam. Apan, sɛmà Yɛlusàlɛm
anà ikal a tsütsü tii u Iliri, mɛ kàkyään aŋàkwo Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là Klistɔ. 20 Wɛɛ mɛ kàsi ibyääl mukyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ nà kà ikal mpa bàkäl aŋàtàtà ikɔb
a Klistɔ din, ntɔn mukɔɔn atɔŋ udu a in'bään kàsi
mbuur asin. 21 Kyakin mɛ in'lab ndaa bàsön naa:
« Baar mpa bakyään ntɔn Nde, bàkyer asàman, ba
akwà mpa bàkäl aŋàtàwem musam ntɔn Nde, bàkyer
asàyöb. » 22 Undiir nsil awun kan'tsüŋà mbalà mbɔɔn
muyà akà bɛ. 23 Wɛɛ apan, mɛ in'fàkal anki anà ikal
asal ntsü ayi akà, anà, sɛmà mbul mbɔɔn, mɛ in'we
anà ngyal mbɔɔn muyà akà bɛ, 24 umpal in'yàkyà mɛ
Ɛspanye. Mɛ an'sà làkyän muyàlaler utaaŋ in'yàlyaaŋ
mɛ anà bɛ mukan'bay mukyà kwo, ungö atàyɔl a
un'sak, itàkal ikikye, mukal anà bɛ. 25 Wɛɛ apanà,
mɛ in'wàmukyà Yɛlusàlɛm ntɔn musyääl aŋin'kyɛɛl.
26 Ntɔn, Masɛdwan anà Akayi bàtsül mbar mukönà
indiir, ntɔn mubay aŋàlàmbwà abà uboo a aŋikyɛɛl
a Yɛlusàlɛm. 27 Inye, ba ŋakwo bàtsül abun, wɛɛ,
kutɛn aŋàbwaŋ ba bàlàkyer abun. Ntɔn, isàkal naa
baar mpa abà Ayudà bàwɛl kab unsà indiir in'kyɛɛl
aba, ba sye bàkyer afasyääl unsà indiir a ngyal aba.
28 Umpal in'sàkal mɛ aŋàmay anà aŋàpà kà imɛɛy indiir
ban'bwiy, mɛ in'yàkyà Ɛspanye, muyàlyaaŋ apà bɛ.
29 Mɛ in'kyàyöb naa muyà akà bɛ, mɛ in'yàyà aŋàyɔl a
nsaak a Klistɔ. 30 Mɛ in'lɔm akà bɛ, atɔŋ, akà Mwol
Yɛsu Klistɔ anà u mbwo a ukwen a Dweelà, munwan
un'tüüb anà mɛ u mbwo a ngyamàkà làsaa bɛ akà
Nzam ntɔn mɛ, 31 ntɔn mɛ in'kɔ̈ön akwɛlà akà baar a
Yuday bà mpem bwoor bà, ntɔn mbaay in'syen mɛ u
Yɛlusàlɛm, aŋikyɛɛl bàwɛl ya ubwaŋàbwaŋ. 32 Abun,
mɛ in'yàkɔlà apà bɛ unsà un'sak, kà ukwen a Nzam,
anà muyöör anà bɛ. 33 Wɛy Nzam a duu ukäl anà bɛ
banswà! Yà abwɛy!

16 Mɛ amàlatööm Fɔ̈bɛ, mpääŋ abi, un'syääl a ndwà
a Nzam ayà u Sanshrɛs. 2 Lun'wɛl unsà Mwol,
asànaa yan'kwo ya akà aŋin'kyɛɛl, lun'bay unsà ndaa
yanswà uyàkal nde anà mfun abɛ. Ntɔn nde kàkäl
un'yee a baar mbɔɔn anà wà mɛ ŋakwo. 3 Lapɛ Priskà
anà Akila mbɔr, mbaay amɛ unsà isal a Yɛsu Klistɔ, 4
ba bàkyer alàkwà ntɔn mukan'tswà möö. Kà mɛ mpɛl
anki kàfuur an'tɔɔn, wɛɛ sye Ikööŋ a baar mpa abà
Ayudà. 5 Làpɛ sye Ikööŋ byanswà ifàkön u ndwà aba
mbɔr. Lun'pɛ nkween amɛ Ɛpɛnɛt mbɔr, mbɛŋ atàtwɛb
yà Azi ntɔn Klistɔ. 6 Lun'pɛ Màlye mbɔr, nde kàsäl
mbɔɔn ntɔn bɛ. 7 Lapɛ Andrɔnikis anà Yunyas mbɔr,
aböör amɛ anà mbaay amɛ yà bɔlokà. Ba bà abyääl
uboo a antööm, ba sye bàkäl amu Klistɔ kusà amɛ. 8
Lun'pɛ Ampilayatus mbɔr, mbuur amɛ wàntal uboo a
Mwol. 9 Lun'pɛ Lubɛn mbɔr, un'baay abi amu Klistɔ
anà nkween amɛ Stakis. 10 Lun'pɛ Apɛlɛ mbɔr, mbuur
kàswɛŋ inääm ande amu Klistɔ. Lapɛ baar abà u ndwà
a Aristɔbul mbɔr. 11 Lun'pɛ un'böör amɛ Erɔdyɔn
mbɔr. Lapɛ baar abà u ndwà a Narsis abà uboo a Mwol
mbɔr. 12 Lapɛ Trifɛn anà Trifɔs mbɔr, ba bàmɛn mpay
ntɔn Mwol. Lun'pɛ nkween Pɛrsis mbɔr, nde kàdwä
ndür unsà isal a Mwol. 13 Lun'pɛ Rufus mbɔr, awà
bàsɔ̈ɔ̈l amu Mwol anà ngwän ande awà wàmɛ sye. 14
Làpɛ Asynkrit, Felɛgɔn, Ermɛs, Patrɔbas, Ermas, anà
atɔŋ abà anà ba mbɔr. 15 Làpɛ Filɔlɔke anà Zuli, Nɛrɛ
anà mpääŋ ande, Ɔlympas anà aŋin'kyɛɛl abà anà ba
mbɔr. 16 Làpɛɛlà mbɔr a ndüür in'kyɛɛl bamwɛy anà
bumwɛy. Ikööŋ byanswà byà Klistɔ byàmàlapà mbɔr.
17 Mɛ amàlalɔɔm, atɔŋ, mukal kà igyɛɛŋ akà baar
bàfàtwaal nkaabà anà bàfàbwiy aŋàlàkwikilà ndwaŋ
mutɔn an'lɔɔŋ amà làwɛl bɛ. Làkäl u kwɛl an à ba. 18
Ntɔn baar aban bàfàsyääl anki Klistɔ, Mwol abi, wɛɛ
an'bäl aba, anà, unsà ndaa aba yà ntsà anà an'yääm
aba mà loor, màfàkur baar a làbɔ̈ön. 19 Baar banswà
bàkyàyöb unkyeey abɛ. Lalan mɛ in'wà unsà un'sak
ntɔn bɛ, wɛɛ mɛ in'kwen naa bɛ làkäl aŋan'yeerà ntɔn
ubwaŋ anà ankɔr ntɔn ube. 20 Yan'sal ikikye, Nzam a
duu ayàbwanà Satanà ungyɛl a in'kɔl abɛ. Wɛy kab
a ngway a Mwol abi Yɛsu làkäl anà bɛ! 21 Tumàtɛ,
un'baay amɛ, kàmàlapà mbɔr, anà Lusyus, Yasɔn anà
Sɔsipatrɔs, aböör amɛ. 22 Mɛ Tɛrtyus in'sɔnà un'kaan
wà, mɛ amàlatööm mbɔr unsà Mwol. 23 Gäyus, mbuur
kan'wɛl, anà Ikööŋ kyanswà ifàkön u ndwà ande
kàmàlapà mbɔr. Erast, mbuur afàkaar ngim a bul
lanswà kàmalapà mbɔr, anà un'tɔŋ Kartus. 24 Wɛy kab
a ngway a Mwol abi Yɛsu Klistɔ làkäl anà bɛ banswà!
Wöwö! 25 Bi isyäŋà Nzam! Nde we anà ikɔ̈b mukàlapà
ngwal asànaa làlɔɔmà Làsaŋ Aŋàbwaŋ in'fàkyään mɛ
ntɔn Yɛsu Klistɔ, mulab ngyööb kàwɛl bi u ngyööŋ
aŋàyee a Nzam. Ngyööŋ ayi yàkäl yàŋàyee itaan, taaŋ
mbɔɔn, (aiōnios g166) 26 wɛɛ apanà, ya bàkyàmɛɛy u
pɛɛlà anà u ngyööb a baar mpa abà Ayudà u mbwo a
in'kaan a aŋangɔɔm anà mulab nsweeŋ a Nzam ikɔ̈ön
ntsüü. Ya bàkyàswaŋ akà in'sɛŋ myanswà, ntɔn mya

myàsi làkwikilà amu Nde anà myun'syääl. **(aiōnios g166)**
27 Wɛy làkoo làkäl akà Nzam awà Nde mpɛl ŋan'yeerà,
u mbwo a Yɛsu Klistə, u mbul a in'tye! Wöwö! **(aiōn g165)**

1 KƆLINTƆ

1 Pəl, bun'bel mukal ntööm a Klistə Yɛsu, unsà ukwen
a Nzam, anà un'təŋ abi Sɔstɛn. **2** Akà Ikööŋ a Nzam
akyà u Kɔlintə, akà baar ban'si an'kɔɔ unsà Klistə
Yɛsu anà babel mukal aŋikyɛɛl, mbwo mwɛy anà baar
banswà bàfàtà ikəb a Mwol abi Yɛsu Klistə din, Mwol
aba anà wàbi, kà ikal kyanswà, **3** akà bɛ, kab a ngway
anà duu byan'fà akà Nzam, Taaràbi, anà akà Mwol
Yɛsu Klistə. **4** Mɛ in'fàfuur an'təən akà Nzam amɛ taaŋ
lanswà ntən bɛ, ntən kab a ngway a Nzam alà bàlapɛ
amu Klistə Yɛsu. **5** Ntən, bɛ làkäl amu Nde, bàŋàyəl a
in'naaŋ myanswà, amu ndaa yanswà anà amu ngyööb
yanswà. **6** Imbäl akyà bàtɛ ntən Klistə kyàŋàtsim amu
bɛ, **7** lalan, akà kab làmwɛy là kab a ngway làlaköön
anki, apaa làyadilà bɛ mɛɛy a Mwol abi Yɛsu Klistə. **8**
Nde sye ayàlapà ngwal tii u ntsüü, ntən bɛ làköön akal
anà an'pɛl kà ilä a Mwol abi Yɛsu Klistə. **9** Nzam wà
wàläà, Nde kàlabel mukal un'tüüb anà Mwan ande
Yɛsu Klistə, Mwol abi. **10** Atəŋ, mɛ amàlabəən, kà
ikəb a Mwol abi Yɛsu Klistə: bɛ banswà làkäl mun
mwɛy, nkaabà iköön akal uboo a bɛ. Làkäl bàŋàtüüb
unsà mpem mwɛy anà unsà an'kyän an'mwɛy. **11**
Abun, atəŋ amɛ, baar a ndwà a Kləwɛ ban'sam naa bɛ
làbye anà an'sye uboo a bɛ. **12** Mɛ in'tɛn naa: umwɛy
uboo a bɛ atɛɛnà naa: « Mɛ, mɛ in'wà mbuur a Pəl. »
Wumwɛy naa: « Mɛ in'wà mbuur a Apələs. » Wumwɛy
sye naa: « Mɛ in'wà wà Sɛfas. » Wumwɛy naa: « Mɛ
in'wà wà Klistə. » **13** Nkye Klistə wàŋàkaabà? Nkye
Pəl bun'bɛɛrà u kulunsi ntən bɛ? Nkye bɛ ndüümà
làwɛl kà ikəb a Pəl? **14** Mɛ an'fuur an'təən akà Nzam
naa mɛ kàdümà anki akà mbuur mwɛy uboo a bɛ,
nà Krispus anà Gäwus mpɛl. **15** Kyakin, akà mbuur
mwɛy ukwe anki mutɛn naa bàladümà kà ikəb amɛ.
16 Aa ndandaa, mɛ kàdümà sye ywar a Stɛfanas, mɛ
in'manà anki naa mɛ kàfàdümà mbuur asin. **17** Ntən
Klistə kan'töm anki mudümà, wɛɛ mukyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ, ukəən alab an'yeerà a ndaa, ntən kulunsi a
Klistə làköön amɛnà undiir a bunàbun. **18** Ntən, ndaa
a kulunsi yà ukəŋ akà baar ban'diimà mbwo, wɛɛ akà
bi baar ibà u mbwo a ntsweel a möö, ya yà ngwal a
Nzam. **19** Ntən bàsön naa: « Mɛ in'yàdwa an'yeerà
a aŋayeerà, mɛ in'yàpiy un'yɛnà a aŋun'yɛnà. » **20**
Abun, wàken ŋan'yeerà? Wàken un'ləəŋ a Un'kɔən?
Wàken un'yweer a taaŋ alà? Nkye Nzam kàbuul anki
an'yeerà a mɛɛn ukəŋ? **(aiōn g165)** **21** Abun, ntən mɛɛn,
u mbwo a an'yeerà, màyöb anki Nzam unsà an'yeerà
a Nzam, yà unsà ukəŋ a an'ləəŋ waa Nzam kàtsül
mutswà möö a baar abye anà làkwikilà. **22** Ayudà
bàləəmà idiim, wɛɛ Angɛlɛki bàleŋà an'yeerà. **23** Wɛɛ
bi, bi ifàləŋ Klistə bàbɛɛrà u kulunsi, isin a mbweel
ntən Ayudà, ukəŋ ntən baar mpa abà Ayudà. **24** Wɛɛ,
akà baar kàbel Nzam, itàkal Ayudà, itàkal Angɛlɛki,
Klistə wà ngwal a Nzam anà an'yeerà a Nzam. **25** Ntən
undiir awà ukəŋ a Nzam wàŋàsöönà an'yeerà a baar,
undiir awà gyöölà a Nzam wàŋàsöönà ngwal a baar. **26**
Làler, atəŋ, bɛ làbà bànà, bɛ baar làwɛl mbeel a Nzam:
uboo a bɛ, itàkal abyääl mbəən u mii a baar, itàkal
aŋangwal mbəən, itàkal baar a ywar aŋàbwaŋ mbəən
batɛy. **27** Wɛɛ undiir awà ukəŋ u mɛɛn, Nzam kun'söölntən musà aŋayeerà lingyoomà, undiir a gyöölà u
mɛɛn, Nzam kun'söölntən musà aŋangwal lingyoomà.
28 Indiir a bunàbun anà iköön ndöŋ, indiir iköön paa,
Nzam kàsöölbya ntən mutyey ntal a indiir abyà paa.
29 Abun, akà mbuur mwɛy ukwe anki mukyey uyəl
kusà a Nzam. **30** Yà u mbwo a Nde waa bɛ làbà amu
Klistə Yɛsu, awà kàbulà ntən bi an'yeerà màfü akà
Nzam, balàbal, un'kyɛɛl anà ntsuuŋà, **31** lalan, asànaa
itɛɛnà Ndaa Aŋàsən naa: « Mbuur usàkwen muswaŋ
ngaal, wɛy nde uswɛŋ ngaal unsà Mwol. »

2 Atəŋ, mɛ ŋakwo, mpal kàyi mɛ akà bɛ, kà yàkäl
anki anà uyəl a ndaa, itàkal an'yeerà mukàlakyään
ngyee a Nzam. **2** Ntən mɛ kàtsül mukəən ayöb undiir
mwɛy uboo a bɛ, isàkəən akal Yɛsu Klistə, anà Yɛsu
Klistə awà bàbɛɛrà u kulunsi. **3** Lalan kàkäl mɛ sye
wàgyöölà anà wàbəəmà anà wàŋàtɛɛr kusà a bɛ: **4**
ndaa amɛ anà an'ləəŋ amɛ màkäl anki anà undiir
mwɛy wàntwetweey aŋàsà kam, wɛɛ màkäl muswaŋ
isal a ngwal anà kyà Dweelà, **5** ntən làkwikilà abɛ
làköön akal udu a an'yeerà a baar, wɛɛ udu a ngwal a
Nzam. **6** Apanà sye, bi ifàləŋ an'yeerà mwɛy akà baar
aŋàtsim, an'yeerà mpa amà mà mɛɛn mà, itàkal mà
ntwasà a mɛɛn mà, abà bàsàyaalà. **(aiōn g165)** **7** Wɛɛ,
bi ifàləŋ an'yeerà a Nzam màŋàyee akà baar, amà
kàyöŋà Nzam itaan kusà a nkyeer ntən làkoo abi. **(aiōn g165)** **8** Akà ntwasà mwɛy wà mɛɛn mà kàyöb anki ma,
ntən ba bàlàyöb ma, ba Mwol a làkoo bulun'bɛɛrà
anki u kulunsi. **(aiōn g165)** **9** Wɛɛ, asànaa bàsön ya naa: «
Indiir mpa kàmɛn dii anà mpa kàwem tsü, indiir mpa
kàyweer mbuur u mpem, indiir kàlöön Nzam ntən
baar bàfun'kwen. » **10** Abun, Nzam wa kà imɛɛy u
mbwo a Dweelà. Ntən Dweelà afàgyool indiir byanswà,
itàkal indiir a ngyɛlàngyɛl a Nzam. **11** Nà uboo a baar
kan'kwo muyöb indiir abyà uboo a mbuur, naa tɛy

dweelà alà uboo ande ŋakwo? Ifà imwɛy sye, indiir
abyà amu Nzam, akà mbuur mwɛy uyöb anki, naa tɛy
Dweelà a Nzam. 12 Akà bi, bi kàwɛl anki dweelà a
mɛɛn, wɛɛ Dweelà afàfà akà Nzam, ntɔn bi iyöb an'kab
a kab a ngway a Nzam. 13 Waa bi indiir abi sye ifàtɛn
anki unsà ndaa ifàlɔŋ an'yeerà a mbuur, wɛɛ unsà
ndaa ufàlɔŋ Dweelà a Nzam, mutɛn indiir a Dweelà
unsà ngɔk ufàpà Dweelà. 14 Ntsür a mbuur ufàwal anki
indiir ifàfà akà Dweelà a Nzam. Bya byà ukɔŋ ntɔn
nde, nde ukwe anki muyöb bya, ntɔn bya bàfàyöb unsà
Dweelà. 15 Kyekà, mbuur awe anà Dweelà afàsyeebà
indiir byanswà, nde ŋakwo mbuur mwɛy tɛy kan'kwo
mukun'syeebà. 16 Ntɔn bàsön naa: « Nà kàyöb an'kyän
a Mwol? Nà kan'kwo mukun'pà an'lwɛŋ? » Kyekà bi,
bi ibye anà an'kyän a Klistɔ.

3 Akà mɛ, atɔŋ, mɛ in'kwe anki muyäm anà bɛ asànaa
akà baar a dweelà, wɛɛ asànaa akà baar a imbuur,
asànaa akà baan ambɛy abà amu Klistɔ. 2 Mɛ amàlapà
an'bɛɛl munwà, kà isaa a bwoor anki, ntɔn bɛ làlàkwo
anki anà bya. Itàkal apanà, bɛ làkwo anki, 3 ntɔn
tii lalà bɛ làbà unsà imbuur. Ntɔn uboo a bɛ un'köl
anà an'sye mà mwo, nkye nsyääl abɛ kà yà imbuur
anki? 4 Mpal ufàtɛn mbuur mwɛy uboo a bɛ naa: « Mɛ
in'wà mbuur a Pɔl », wumwɛy naa: « Mɛ in'wà wà
Apɔlɔs! », nkye abun bɛ làfàkyer anki unsà imbuur?
5 Abun, Apɔlɔs ininà? Pɔl ininà? Asyääl: u mbwo a
ba, bɛ làsi làkwikilà. Umwɛy umwɛy kàkyer asànaa
an'kab kun'pɛ Mwol. 6 Mɛ, mɛ kàkön, Apɔlɔs waa
kàtsüül an'dà, wɛɛ Nzam kàkyer ngyɛɛl. 7 Kyakin,
mbuur afàkɔn anà mbuur afàtsuul an'dà, ba ndöŋ
yatɛy, Nzam mpɛl awà ndöŋ, ntɔn Nde afàsà ngyɛɛl.
8 Mbuur afàkɔn anà afàtsuul bà mbwo mwɛy, ntɔn
mbuur mbuur asàwal làfur ande unsà isii a isal ande
ŋakwo. 9 Ntɔn bi ibà mbaay unsà isal a Nzam anà bɛ
làbà ywaŋ ande. Bɛ sye làbà ndwà utɔŋà Nzam. 10 U
mbwo a kab a ngway kan'pɛ Nzam, asànaa un'töönŋ
aŋàbwaŋ, mɛ kàsi un'bään, mbuur asin an'yàtɔŋ udu
a wa. Wɛɛ, wɛy mbuur mbuur ukäl kà igyɛɛŋ unsà
ntöönŋ ande. 11 Wɛy mbuur asin uköön afàsà un'bään
asin ukɔl a un'bään awà paa: Yɛsu Klistɔ. 12 Kyekà,
itàkal naa ban'tɔŋ udu a un'bään awà anà wɔl, arza,
in'kul a ntal, in'te, in'lɛŋ, wɛŋwɛŋ, 13 isal a mbuur
mbuur ikyer asàmɛnà. Ilä a nsaŋ isàmɛɛy kya, ntɔn kya
ifàmɛnà u mbaa. Mbaa isàsi isal a mbuur mbuur ntɔn
muswaŋ ntal a kya. 14 Isàkal naa isal a mbuur kàtöŋ
udu a un'bään kyan'tsim u mbaa, nde asàwal làfur.
15 Isàkal naa kya kyan'kuŋà, nde undiir usàwal anki.
Nde ŋakwo asàwà möö, wɛɛ asànaa mbuur kan'sɔrà u
mbaa. 16 Nkye bɛ làyöb anki naa bɛ làbà ndwà a Nzam
anà Dweelà a Nzam làfàkal uboo a bɛ? 17 Isàkal naa
mbuur kan'dwa ndwà a Nzam, Nzam akyer asun'dwa.
Ntɔn ndwà a Nzam yà in'kyɛɛl, bɛ làbà ndwà a Nzam
ya. 18 Wɛy mbuur uköön akur nde ŋàkwo: isàkal
naa mbuur mwɛy uboo a bɛ akakyeyà uyɔl naa nde
wà ŋayeerà u mɛɛn mà, wɛy nde ubulà ŋukɔŋ, ntɔn
mubulà ŋayeerà. (aiōn g165) 19 Ntɔn an'yeerà a mɛɛn
mà, mà ukɔŋ kusà a Nzam. Kyakin, bàsön naa: « Nde
afàwal aŋayeerà unsà impeenà aba ŋakwo. » 20 Anà
sye naa: « Mwol akyàyöb an'kyän a aŋayeerà, nde
akyàyöb naa ma mà bunàbun. » 21 Abun, mbuur taaŋ
aswaŋ tɛy ngaal ande udu a baar, ntɔn indiir byanswà
byà bɛ: 22 Pɔl, Apɔlɔs itàkal Sɛfas, mɛɛn, möö itàkal
ukwà, apanà itàkal ungö, bya byanswà byà bɛ, 23 wɛɛ
bɛ, bɛ làbà bà Klistɔ, anà Klistɔ wà wà Nzam.

4 Abun, wɛy bi iwɛl asànaa asyääl a Klistɔ, abye anà
buur a an'yee a Nzam. 2 Kyekà, undiir a ntsüü
bàlɔɔmà akà baar abye anà buur abà naa ba bàkäl
bàlää. 3 Akà mɛ, mɛ undiir in'manà anki naa bɛ
làn'tsüül nsaŋ, itàkal naa làbay a nsaŋ a mɛɛn mà. Mɛ
in'fàfàtsüül anki nsaŋ mɛ ŋakwo. 4 Ndandaa, an'kyän
amɛ mà a duu, wɛɛ wa kà undiir atwey mɛ wàbalàbal
anki. Mwol wà mbuur atsüül mɛ nsaŋ. 5 Kyakin, twon
lan'tsul nsaŋ kusà a taaŋ alà bàsi, làdil mpal usàyà
Mwol. Nde mbuur asàsà u pɛɛlà ndaa aŋàyee u làpib
anà asàmɛɛy an'kyän aŋàyee mà mpem a baar. Apan,
mbuur mbuur asàwal akà Nzam nsyäŋà yan'kwo akà
nde. 6 Ntɔn bɛ, atɔŋ, waa mɛ kàswɛŋ indiir abi ifà
asin, musyääl bya akà Apɔlɔs anà akà mɛ ŋakwo, ntɔn
u mbaan abi, bɛ làlɔŋàkà muyöb an'kyän amà unsà
indiir abi: « Yà ubwaŋ naa bɛ làköön asoobà ndel a
Ndaa Aŋàsɔn. » Wɛy naa akà mbuur mwɛy uköön
akyey uyɔl muwɛɛl mbuur mwɛy anà mutɔn wumwɛy.
7 Abun, nà kasɛɛn? Ininà ngye awe awà mpa kàwɛl
ngye? Isàkal naa ya yà abwɛy, ntɔn nkye musɛn an'pɛy
asànaa ngye wa kàwɛl anki? 8 Bɛ làkyàyuur itaan!
Bɛ làbà aŋun'naaŋ fà itaan! Bɛ làsɛmà muyaal ukɔɔn
bi! Ndandaa, mɛ in'kwen naa bɛ làsɛmà uyaal, ntɔn
bi sye ikwe muyaal mbwo mwɛy anà bɛ! 9 Ntɔn, mɛ
in'sii naa bi antööm Nzam kàkisà kà ikal a ngöngö,
asànaa baar batsüül mbar a ukwà: bi bàkibuul indiir
atääŋ ntɔn mɛɛn, ntɔn akyeey anà ntɔn baar. 10 Bi
ibà aŋukɔŋ ntɔn Klistɔ, wɛɛ bɛ, bɛ làbà aŋayeerà amu

Klistɔ, bi ibà bàgyöölà, bɛ làbà ngwal, bɛ làbà unsà ibyääl, bi bàkimɛɛy nswɛn. 11 Tii mpal ayi, bi ibye anà ngyal, bi ibye anà mfwää, bi ibà nsàpɔl, bi bipɛ mpay, bi ibà iwɔŋ, 12 bi kan'man mpay musal a an'kɔɔ abi. Bàmukitoo, bi ibàmusaak, bàmukimɛɛy nkwaaŋ, bi kan'tsim, 13 bàmukàyiküür ndaa, bi ibàmulɛɛl. Tii papanà bi kàkyàbulà indiir a mbin a mɛɛn, nkayäl a baar banswà. 14 Mɛ inkàlasöönà anki indiir abi ntɔn mukàlamɛɛy nswɛn, wɛɛ ntɔn mukàlaweey asànaa baan amɛ bànkween. 15 Ntɔn, itàkal naa bɛ làbye anà alɔɔŋ nsaab kwem amu Klistɔ, bɛ làbye anki anà bàtaa mbɔɔn. Ntɔn mɛ in'wà mbuur kàlabör amu Klistɔ Yɛsu u mbwo a Làsaŋ Aŋàbwaŋ. 16 Abun, mɛ amàlalɔɔm, làläb mbaan amɛ. 17 Kyakin, mɛ kàlatööm Tumàtɛ, awà mwan amɛ wànkween anà wàlää unsà Mwol. Nde ayàlayɔɔb in'kɔɔn amɛ myà möö amu Klistɔ, asànaa in'fàlɔŋ mɛ mper yanswà, uboo a Ikööŋ byanswà. 18 Kyekà, muyweer naa mɛ in'yàyà anki akà bɛ, amwɛy uboo abɛ bàyööl a uyɔl. 19 Wɛɛ isàkal naa Mwol kan'kwen, itaan a mbɔɔn tɛy mɛ in'kyer ayàyà akà bɛ. Mɛ kà in'yàyöb ntwetweey a aŋuyɔl bà anki, wɛɛ ngwal aba! 20 Ntɔn Imwol a Nzam kà kyà ndaa anki, wɛɛ kyà ngwal. 21 Ininà bɛ làkwen? Nkye mɛ in'yi akà bɛ anà an'füm itàkal anà ukwen unsà dweelà a làböön?

5 In'bää myan'too ntsü yanswà naa ndaa a nswɛn yà uboo a bɛ, ndaa a nswɛn mpa aŋàtàman itàkal uboo a baar mpa abà Ayudà: umwɛy uboo a bɛ afàkal anà un'kyay a taarände. 2 Wɛɛ bɛ lan'yam a uyɔl! Nkye bɛ làlàkwo anki muwem ngyɛb mbɔɔn anà mulwom uboo a bɛ mbuur kan'kyer undiir awun? 3 Akà mɛ, mɛ paa watɛy u ndür, wɛɛ mɛ in'wà paa u dweelà, mɛ kàtsül itaan nsaŋ a mbuur wa kàkyer undiir awun asànaa mɛ kàkäl paa. 4 Mpal làsàköŋ bɛ, kà ikɔb a Mwol Yɛsu, mɛ in'sàkal paa unsà dweelà uboo a bɛ. 5 Lun'yälà mbuur atub awun akà Satanà ntɔn mudwa ndür ande, waa dweelà làsàwà möö kà ilä a Mwol. 6 Undiir akyey uyɔl watɛy! Nkye bɛ làyöb anki naa: « Kindam a ful ifàsɛɛn mfwar yanswà »? 7 Abun, làpɔŋà unsà ful là itaan, ntɔn bɛ làbulà mfwar akün iköön ful. Ntɔn Klistɔ, Pak abi, bàpɛɛl ibɔɔn. 8 Abun, wɛy bi iköön atà un'kyɔm anà ful itaan, itàkal ful a ube anà lanʼkyän an'be, wɛɛ anà mampà iköön ful, unsà pɛɛlà anà ndandaa. 9 Mɛ kàlasöön unsà un'kaan amɛ naa twon lan'kal un'tüüb anà baar bàfàkyer ndaa a nswɛn. 10 An'kyän amɛ kà mà ntɔn baar bàfàkyer ndaa a nswɛn u mɛɛn mà anki, itàkal aŋunkaam anà mbüüb, itàkal baar bàfàyamà itɛk, ntɔn, isàkal naa yà abwɛy, bɛ làkyer atoo u mɛɛn. 11 Mɛ kàlasöön apanà naa twon lan'kal un'tüüb anà mbuur afàtɛn naa nde wà « unʼtɔŋ », isàkal naa nde, ŋunkaam, itàkal naa afàyamà itɛk, itàkal un'twee, itàkal un'yöör a man, itàkal mbüüb, mbuur atub awà, twon lan'dyà ikal imwɛy anà nde. 12 Ntɔn, nkye ya ndaa amɛ mutsüül baar a nsà nsaŋ? Nkye kà bɛ anki làtsul nsaŋ a baar abà uboo? 13 Baar a nsà Nzam asàtsul nsaŋ aba. Wɛɛ, bàsön naa: « Lun'böŋ mbuur un'be uboo a bɛ. »

6 Isàkal naa umwɛy uboo abɛ we anà syee anà un'tɔŋ wumwɛy, aben làkàtsul bɛ la akà antɛɛn mpa abà balàbal, akwànaa akà aŋin'kyɛɛl? 2 Nkye bɛ làyöb anki naa aŋin'kyɛɛl bàsàtsüül mɛɛn nsaŋ? Isàkal naa bɛ làsàtsul nsaŋ a mɛɛn mà, nkye bɛ làkwo anki mutsul binsaŋ a bunàbun bi? 3 Nkye bɛ làyöb anki naa bi isàtsul nsaŋ a akyeey? Waa nsaŋ a möö wà isiköön? 4 Abun, mpal làbà bɛ anà nsaŋ atub ayi, nkye bɛ làfàwal baar a bunàbun uboo a Ikööŋ mutsul ya? 5 Mɛ in'tɛɛnà a nswɛn abɛ. Nkye akà ŋan'yeerà mwɛy uboo a bɛ watɛy mutsul nsaŋ uboo a atɔŋ ande? 6 Wɛɛ, nkye unʼtɔŋ akàfüün unʼtɔŋ ande akà baar bàköön làkwikilà? 7 Kiin mutàkal anà nsaŋ uboo a bɛ, iswaŋà naa bɛ lanʼkwà ndwà. Ntɔn nkye mpa làfàkyey bɛ ikwàndwà? Ntɔn nkye mpa làfàkwen bɛ naa bàlapfiy? 8 Wɛɛ bɛ, bɛ làfàkyer ube anà làfàpfiy baar asin. Bɛ ya làfàkyer akà atɔŋ abɛ! 9 Abun, nkye bɛ làyöb anki naa baar mpa abà balàbal bàsàwal anki kwal a Imwol a Nzam? Twon bàlakür: itàkal baar bàfàkyer ndaa a nswɛn, itàkal aŋitɛk, itàkal aŋinswem, itàkal abaal bàfàbulà akaar, itàkal abaal bàfàkal anà abaal, 10 itàkal mbüüb, itàkal aŋàlàmfɛɛl, itàkal ayöör a man, itàkal abweel a in'tswe, itàkal aŋunkaam bàsàwal anki kwal a Imwol a Nzam. 11 Làler indiir bàkäl amwɛy uboo a bɛ. Wɛɛ bɛ bàkyàlasɔŋ, wɛɛ bɛ bàkyàlabuul bàŋin'kyɛɛl, wɛɛ bɛ bàlatwey bàbalàbal kà ikɔb a Mwol Yɛsu Klistɔ anà u mbwo a Dweelà a Nzam abi. 12 « Mɛ in'we anà ikɔb mukyer indiir byanswà », wɛɛ indiir byanswà ndöŋ byatɛy. « Mɛ in'we anà ikɔb mukyer indiir byanswà », wɛɛ mɛ in'kyey anki naa undiir mwɛy kan'yaal. 13 « Isaa byà ntɔn an'bäl, an'bäl mà ntɔn isaa. » Nzam asàdwa amwɛy asànaa wumwɛy. Wɛɛ ndür kà yà ntɔn mukyer ndaa a nswɛn anki, wɛɛ ntɔn Mwol, Mwol wà ntɔn ndür. 14 Kyekà, Nzam, mbuur kàwiiy Mwol, Nde asiwiiy sye unsà ngwal ande.

15 Nkye bɛ làyöb anki naa ndür abɛ yà itiir a ndür a
Klistɔ? Apan, nkye mɛ an'kwo in'wɛl itiir a ndür a
Klistɔ ntɔn mubuul bya itiir a ndür a ndaa a nswɛn?
Akà ikikye! 16 Nkye bɛ làyöb anki naa mbuur usàtüüb
anà un'kaar a pasàsɛ, ba ban'bulà ndür mwɛy? Ntɔn
bàtɛn naa: « Ba bàböölbàsàbulà ndür mwɛy. » 17 Wɛɛ
mbuur awà un'tüüb mwɛy anà Mwol, nde sye wà
dweelà làmwɛy anà nde. 18 Làtiin ipasàsɛ. Man'be
asin asin manswà ukyer mbuur mà u nsà a ndür ande.
Wɛɛ mbuur afàkyer ndaa a nswɛn afàkyer man'be u
ndür ande ŋakwo. 19 Nkye bɛ làyöb anki naa ndür abɛ
yà ndwà a Nzam a Dweelà Inkyɛɛl awà amu bɛ anà
kan'fà akà Nzam ntɔn bɛ, anà bɛ làfàkal anki bàbɛ
ŋakwo? 20 Wɛɛ bɛ bàkyer alasom a ntal mbɔɔn. Lun'si
Nzam làkoo u mbwo a ndür abɛ.

7 Ntɔn ndaa lan'söön bɛ, yà ubwaŋ naa mbuur uköön
abääl. 2 Ntɔn mukɔɔn abwà unsà ŋingyäy, wɛy
baal wanswà ukäl anà un'kyay ande, un'kaar wanswà
ukäl anà un'dim ande. 3 Wɛy un'dim ukwey buur
ande akà un'kyay ande, anà un'kaar ukyer sye abun
kusà a un'dim ande. 4 Un'kaar iköb kyatɛy u ndür
ande ŋakwo, wɛɛ un'dim ande awe anà kya. Ifà imwɛy
sye, un'dim, iköb kyatɛy u ndür ande, wɛɛ un'kyay
ande awe anà kya. 5 Wɛɛ bɛ twon lan'tsuŋ umwɛy
anà wumwɛy, nà isàkal naa, unsà ukwen umwɛy
anà utaaŋ làmwɛy là ikikye, ntɔn bɛ làpɛ taaŋ unsà
ŋgyamàkà, waa làfàfurà kà un'tüüb, manà naa Satanà
uyàsyääl ukɔɔn nkäŋ a mpem abɛ mukàlabwiy. 6 Ndaa
amàlakyään mɛ yi, yà an'kyän mpɛl mɛ an'pà, wɛɛ ya
kà yà nswɛɛŋ anki. 7 Mɛ in'kwen naa abaal banswà
bàkäl asànaa mɛ, wɛɛ mbuur mbuur we anà kab a
nsöön kun'pɛ Nzam, umwɛy ntɔn là, wumwɛy ntɔn
lanà. 8 Apanà, mɛ in'tɛn a ampfwe anà akweel adim
naa yà ubwaŋ mukal aŋàyen, asànaa mɛ. 9 Wɛɛ isàkal
naa ba nkääŋ a mpem yatɛy, wɛy ba bàbääl, ntɔn yà
ubwaŋ mubääl, akwànaa muwulà mbaa a làmfɛɛl. 10
Wɛɛ akà baar abàŋàbääl, mɛ amàlaswaŋ, kà mɛ anki,
wɛɛ Mwol: wɛy un'kaar uköön akaabà anà un'dim
ande, 11 isàkal naa nde kàkyàkaabà, wɛy nde uköön
àfàbääl, itàkal naa nde uyöŋà a un'dim ande. Wɛy
un'dim sye uköön awɛy un'kyay ande. 12 Akà bamwɛy,
mɛ in'tɛn abà, kà Mwol anki: isàkal un'tɔŋ abaal wɛ
anà un'kyay mpa awà ŋàlàkwikilà, wɛɛ un'kaar awà
kan'kyey mukal anà nde, wɛy nde uköön akun'wɛy. 13
Ifà imwɛy sye, isàkal naa un'kaar we anà un'dim mpa
awà ŋàlàkwikilà, wɛɛ baal awà kan'kyey mukal anà
nde, wɛy nde uköön akun'wɛy. 14 Ntɔn, un'dim mpa
awà ŋàlàkwikilà kan'bulà aŋin'kyɛɛl u mbwo a un'kyay
ande, anà un'kyay mpa awà ŋàlàkwikilà kan'bulà
aŋin'kyɛɛl u mbwo a un'dim ande wàŋàlàkwikilà.
Isàkal naa kabwɛy tɛy, baan abɛ bàyàkal mbiin, kyekà
ba bà bàŋikyɛɛl. 15 Wɛɛ, isàkal naa mbuur mpa awà
ŋàlàkwikilà kan'kwen mudwa bɔr, wɛy nde ukyer
abun! Un'tɔŋ wàbaal itàkal wun'kaar kà wàŋàteen
anki unsà indiir abi. Nzam kàlabeel ntɔn bɛ làkäl
unsà duu. 16 Abun, un'kaar, ngye ayöb aben naa
ngye asàtswà un'dim angye möö? Itàkal un'dim, ngye
ayöb aben naa ngye asàtswà un'kyay angye möö? 17
Abun, wɛy mbuur mbuur usyen möö ande unsà kab
alà kun'pɛ Mwol, asànaa kàkäl nde utaaŋ kun'bel
Nzam. Ayi nswɛɛŋ amɛ unsà Ikööŋ byanswà. 18 Nkye
mbuur mwɛy kàkäl aŋàkyɛy utaaŋ bun'bel? Wɛy nde
uköön aye nkyɛɛy ande. Nà mpa kàkäl aŋàkyɛy utaaŋ
bun'bel? Wɛy bàköön un'kyɛy. 19 Nkyɛɛy yundiir
a bunàbun, ukɔɔn nkyɛɛy wundiir a bunàbun, wɛɛ
undiir a mfun wà mulab nswɛɛŋ a Nzam. 20 Wɛy
mbuur mbuur ukäl asànaa kàkäl nde utaaŋ bun'bel.
21 Nkye ngye kàkäl un'sɔ utaaŋ babel? Twon an'kyɛɛr.
Wɛɛ, itàkal naa ngye an'bulà nsaay, syääl isɔ angye. 22
Ntɔn, un'sɔ bàbel uboo a Mwol, nde wà nsaay a Mwol.
Ifà imwɛy sye, mbuur bàbel wà nsaay, nde wà un'sɔ a
Mwol. 23 Mbuur mwɛy kàkyàfur ntal a nkwiy ntɔn
bɛ. Twon lan'fàbulà asɔ a baar. 24 Atɔŋ, wɛy mbuur
mbuur ukäl kusà a Nzam asànaa kàkäl nde utaaŋ
bun'bel. 25 Ntɔn ankɔr, mɛ nswɛɛŋ a Mwol yatɛy: mɛ
an'kyän in'pà, an'kyän a mbuur mwɛy ban'kwo musà
làkyän, u nsyääm a Mwol. 26 Ntɔn mpay a taaŋ alà, mɛ
in'manà naa yubwaŋ naa mbuur mbuur ukäl asànaa
awà nde. 27 Nkye ngye awàŋàtüüb anà un'kaar? Twon
an'leŋ mukaabà. Nkye ngye kawàŋàtüüb anki anà
un'kaar? Twon an'leŋ un'kaar. 28 Isàkal naa ngye
an'bääl, ngye akyer anki man'be. Isàkal naa unkɔr
un'kaar kan'bääl, nde man'be ukyer anki. Wɛɛ baar
bàŋàbääl bye anà buur a ndür mbɔɔn, wɛɛ mɛ in'kwen
naa bɛ làköön akal anà buur a ndür abà. 29 Atɔŋ, mɛ
in'kwen mutɛn abà: taaŋ lan'bulà ikökö. Sɛmà apanà,
wɛy mbuur wanswà awe anà un'kyay ukäl asànaa nde
wa watɛy, 30 baar bàlelà asànaa ba bàlelà anki, baar
bàsaŋà asànaa ba bàsaŋà anki, baar bàsoomà asànaa
ba undiir watɛy, 31 baar bàsyäälà indiir a mɛɛn mà
asànaa ba bya bàsyäälà anki. Ntɔn mɛɛn mà abà, mà
mulyaŋ. 32 Mɛ in'kwen anki naa bɛ làkäl anà nkyɛɛr.
Mpfwe möö ande wanswà wà unsà indiir a Mwol: nde

afàleŋ naa nde Mwol un'sak kun'pà aben. 33 Wɛɛ, baal
aŋàbääl an'kyän mà unsà indiir a mɛɛn, nde aleŋà
naa nde un'kyay ande un'sak kun'pà aben, 34 anà
mpem ande yàŋàkaabà. Ifà imwɛy sye, un'kaar unkɔr
asànaa un'sye, an'kyän ande mà unsà indiir a Mwol,
ntɔn nde ukäl ŋun'kyɛɛl u ndür anà u dweelà. Wɛɛ
un'kaar aŋàbääl an'kyän ande mà mɛɛn, nde afàleŋ
naa nde un'dim ande un'sak kun'pà aben. 35 Mɛ an'tɛn
mɛ abà, ntɔn ubwaŋ abɛ ŋakwo, kà ntɔn mukàlalɛɛ
untaam anki, wɛɛ ntɔn bɛ làkyer undiir aŋàbwaŋ, anà
bɛ làkäl aŋàbääb a Mwol, u mpem abɛ wanswà. 36
Isàkal naa un'tö mwɛy kan'man naa nde ukwe anki
mukaŋ mpem kusa a ŋàtàntüüm ande, isàkal naa nde
wàŋàyɔl a ilään mukal anà nde anà indiir byàmulab
mbwo a bya, wɛy nde ukyer ayukwen nde. Nde ukyer
anki man'be: wɛy ba bàbääl. 37 Wɛɛ, mbuur kan'tsul u
mpem ande, ukɔ̈ɔ̈n akun'siinà a ngwal, unsà ukwen
ande banswà, muwal an'kyän mukɔɔn atüüb ndür
a ŋàtàntüüm ande, nde kan'kyer ubwaŋ. 38 Abun,
mbuur kan'bääl ŋàtàntüün ande, nde kan'kyer ubwaŋ,
wɛɛ mbuur mpa kun'bääl kan'kyer ubwaŋ aŋàsöönà.
39 Un'kaar wàŋàtüüb anà un'dim ande taaŋ lanswà
awà nde anà mö̈ö̈. Isàkal naa un'dim kan'kwà, nde
kan'bulà wà nsaay mubääl mbuur ukwen nde, wɛɛ
uboo a Mwol mpɛl. 40 Kyekà, kà an'kyän amɛ, nde
ayàkal unsà un'sak mbɔɔn, isàkal naa nde kan'kal
asànaa awà nde. Mɛ sye, mɛ in'we anà an'kyän mukal
anà Dweelà a Nzam.

8 Ntɔn ndaa ayà iler in'twaŋ bàfàläämitɛk, bi banswà
ikyàyöb naa bi iwe anà ngyööb. Ngyööb ifàpà ngaal,
wɛɛ ukwen bàkyer afàtɔŋ. 2 Isàkal naa mbuur mwɛy
akasii naa nde ayöb undiir mwɛy, nde ŋàtàyöb anki
asànaa bàkyer ayöb. 3 Wɛɛ isàkal naa mbuur akwen
Nzam, Nzam akyun'yöb. 4 Abun, nkye ngye an'kwo
adi in'twaŋ bàfàläämitɛk? Bi ikyàyöb naa itɛk u mɛɛn
kyà undiir a bunàbun anà nzam asin watɛy, Nzam wà
mwɛy. 5 Ntɔn, ndandaa bye anà indiir bàfàbel naa
bànzam, itàkal u du, itàkal u mɛɛn, asànaa bànzam anà
bàmwol bà mbɔɔn, 6 wɛɛ akà bi, Nzam wà mwɛy, Taa
anà Nkyer a indiir byanswà anà mö̈ö̈ abi wà ntɔn Nde,
anà Mwol mwɛy, Yɛsu Klistɔ. Indiir byanswà bàkyer
u mbwo a Nde anà bi ibà anà mö̈ö̈ u mbwo a Nde. 7
Wɛɛ baar banswà ngyööb yatɛy. Bamwɛy bàkyàyii u
nsyääl aba yà itɛk tii ŋàbawà, mudyà in'twaŋ a ibɔɔn
asànaa naa ndandaa mya bàläämitɛk, anà an'kyän
aba mà gyö̈ö̈là, màŋàbwà ŋingyäy. 8 Kyekà, bya kà
isaa ifàsin bi tsütsü a Nzam anki: isàkal naa bi idi anki
bya, bi undiir ayàkyà bwà watɛy, isàkal naa bi kan'dyà
bya, undiir aŋàsöön iyàwal bi watɛy. 9 Wɛɛ làkäl kà
igyɛɛŋ naa nsaay abɛ ayi ikö̈ö̈n abulà mbwo a mbweel
ntɔn aŋagyö̈ö̈là. 10 Ntɔn, isàkal naa ngye bàmaman,
ngye mbuur awe anà ngyööb, u mɛsà uboo a ndwà a
nzam a itɛk, nkye an'kyän ande iyun'syen anki, nde
ŋagyö̈ö̈là, mudyà in'twaŋ bàläämmupà ibɔɔn akà itɛk.
11 Abun, ŋagyö̈ö̈là awà, ntɔn ngyööb angye, wà un'tɔŋ
awà kàkü Klistɔ ntɔn nde. 12 Mukyer man'be abun
akà atɔŋ abɛ anà muyɔɔl mpem aba yà gyö̈ö̈là, bɛ
làbàmukyer man'be akà Klistɔ. 13 Kyakin, isàkal naa
isaa mwɛy ibwiy un'tɔŋ amɛ, mɛ in'yàfàdyà anki akà
ikikye in'twaŋ ntɔn mukɔɔn abwiy un'tɔŋ amɛ. (aiōn
g165)

9 Nkye mɛ kà in'wà mbuur a nsaay anki? Nkye mɛ
kà in'wà ntööm anki? Nkye mɛ kun'mɛn anki Yɛsu,
Mwol abi? 2 Isàkal naa akà baar bumwɛy mɛ kà in'wà
ntööm anki, wɛɛ ntɔn làbà bɛ unsà un'tüüb a Mwol,
iswaŋà naa ndandaa mɛ in'wà ntööm. 3 Un'kal amɛ
kusà a baar bàfan'pɛl awà: 4 Nkye bi ikwe anki mudyà
anà munwà? 5 Nkye bi ikwe anki musyen un'klistɔ a
un'kaar, asànaa antööm bumwɛy, atɔŋ a Mwol anà
Sɛfas? 6 Nkye mɛ mpɛl anà Banàbà ibye anà mbwo
mukɔɔn asal? 7 Nà afàsal isal uboo a ità a ngim ande
ŋakwo? Nà afàkɔn un'te a vin, ukɔɔn adyà imbɛŋ a
wa? Itàkal naa, nà afàdii böl a ngɔɔmà ukɔɔn anwà
an'bɛɛl a böl a ngɔɔmà alan? 8 Nkye unsà imbuur
mpɛl mɛ in'tɛɛnà indiir abi? Nkye un'kɔɔn sye ufàtɛn
anki abwɛy? 9 Kyekà, unsà un'kɔɔn a Mɔsɛ bàsön naa:
« Twon an'bäm mun a ngɔɔmà utaaŋ udyaarà wa
imbɛŋ. » Nkye Nzam we anà ngyɛb a ngɔɔmà? 10 Nkye
nde utɛɛnà anki ntɔn bi mpɛl? Ɛɛ ya bàsön ntɔn bi,
ntɔn mbuur afàlem anà mbuur afàtswà imbɛŋ bàkäl
anà làkyän muwal kab aba. 11 Isàkal naa bi kàkön
indiir a dweelà ntɔn bɛ, nkye yà ndaa a kölàköl naa bi
ibwe indiir a mɛɛn mà uboo a bɛ? 12 Isàkal naa baar
bumwɛy bàfàsyääl ikö̈b aki udu a bɛ, ntɔn nkye mpa
ikal kya kyàŋàsöönà akà bi? Wɛɛ bi, bi kàsyääl anki
ikö̈b aki. Bi ifàkaŋ mpem ntɔn indiir byanswà, naa tɛy,
bi iyàkal asànaa kyà ntɔn Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Klistɔ.
13 Nkye bɛ làyöb anki naa baar bàfàsal isal u ndwà a
Nzam, ndwà a Nzam ifadii, naa baar bàfàsal u mɛsà
bàfàpà ibɔɔn, ba bye anà kab aba unsà undiir bàfàpà
baar? 14 Ifà imwɛy, Mwol kàswɛŋ baar bàfàkyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ naa udyà aba bà unsà Làsaŋ Aŋàbwaŋ.
15 Wɛɛ mɛ, mɛ kàsàsyääl anki akà ikö̈b mwɛy uboo
a bya. Kà ntɔn mulɔm bya anki ntɔn mɛ, waa mɛ

an'sɔn un'kaan wà. Ubwaŋ mɛ in'yerakwà! Akà mbuur
mwɛy tɛy kan'kwo mulwom làkoo amɛ alà! 16 Akà mɛ,
ukyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ kà undiir muswaŋ ngaal anki,
ntɔn kya isal ban'pɛ a ngwal: ngyɛb akà mɛ isàkal
naa mɛ Làsaŋ Aŋàbwaŋ in'kyään anki! 17 Kya ilàkal
naa isal aki mɛ ŋakwo kàsɔ̈ɔ̈l, mɛ in'kyer alàwal làfur.
Wɛɛ, ntɔn an'kyän amà màfü anki akà mɛ, kyakin mɛ
in'wà mukölà buur ban'pɛ. 18 Apan làfur amɛ làken?
La là ntɔn mukyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ là ngway, ukɔɔn
asyääl ikɔ̈b kan'paa Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà. 19 Ndandaa,
itàkal naa mɛ in'wà nsaay kusà a baar banswà, mɛ
kàkyer naa mɛ in'bulà un'sɔ a baar banswà, ntɔn
musyen baar mbɔɔn akà Mwol. 20 Mɛ kàkäl uboo
a Ayudà asànaa un'yudà, ntɔn muwal Ayudà, uboo
a baar abà u ngyɛl a un'kɔɔn asànaa mbuur awà
ungyɛl a un'kɔɔn, - wɛɛ mɛ ŋakwo in'wà anki ungyɛl a
un'kɔɔn, - ntɔn muwal baar abà ungyɛl a un'kɔɔn,
21 uboo a baar bàkɔ̈ɔ̈n un'kɔɔn asànaa mɛ an'kɔɔn
un'kɔɔn, - kyekà mɛ in'kɔ̈ɔ̈n anki un'kɔɔn a Nzam,
ntɔn Klistɔ wà un'kɔɔn amɛ, muwal baar bàkɔ̈ɔ̈n
un'kɔɔn. 22 Mɛ kàbulà ŋàgyɔ̈ɔ̈là ntɔn aŋàgyɔ̈ɔ̈là, ntɔn
muwal aŋàgyɔ̈ɔ̈là. Ntɔn baar banswà mɛ kàbulà indiir
byanswà ntɔn mutswà mɔ̈ɔ̈ a amwɛy uboo a ba. 23
Kyekà, indiir abi byanswà, mɛ in'fàkyer ntɔn Làsaŋ
Aŋàbwaŋ ntɔn mɛ in'wɛl kab uboo mwo. 24 Nkye bɛ
làyöb anki naa aŋantiin, ubɔɔ a iboon, ba banswà
bàfàtsumà ntiin, wɛɛ umwɛy mpɛl afàwal undiir a
ntal? Làtsumà ntiin ntɔn muböŋ. 25 Aŋan'taam a
ngwiy banswà bàfàkaŋ mpem unsà ya yanswà, ba
bàfàkyer ntɔn muwal mpà ifàtay, wɛɛ bi, ntɔn mpà
mpa ifàtay. 26 Abun, mɛ in'tsumà anki ntiin aŋàdübà
mii, mɛ in'kam anki iki a bunàbun. 27 Wɛɛ mɛ infàpà
ndür amɛ mpay, mɛ infàbuul ya asànaa un'sɔ. Kya
naa tɛy, ungö mukyään làsaŋ akà bumwɛy, mɛ ŋakwo
in'kɔ̈ɔ̈n awal iböŋ.

10 Atɔŋ, mɛ in'kwen naa bɛ làyöb ndaa yi: bànkaa
abi banswà bàkäl ungyɛl a un'böŋ, ba banswà
bàtsül ngyäl, 2 anà ba banswà bàwɛl ndüümà a
Mɔsɛ uboo un'böŋ anà uboo a ngyäl. 3 Ba banswà
bàdyee isaa a dweelà, 4 anà ba banswà bànwee kɔɔb a
dweelà làmwɛy, ntɔn ba bànwee unsà un'kul a dweelà
kàyikyeenà anà ba, un'kul awun kàkäl Klistɔ. 5 Wɛɛ,
Nzam kàkäl anki un'sak anà bàmbɔɔn uboo a ba, lalan
bàkü ba u nsye a ipɔl. 6 Ndaa ayi yanswà yà ntɔn
naa ya ikäl mbaan, ntɔn bi ikɔ̈ɔ̈n aleŋ ube asànaa
bàleŋà ba. 7 Twon lan'bulà baar a itɛk, asànaa bumwɛy
uboo aba, kyakin bàsön naa: « Un'sɛŋ kan'bwaay ntɔn
mudyà anà munwà, waa ba bàmbarà ntɔn mutaam. » 8
Bi sye ipà anki ndür abi mukyer ndaa a nswɛn, asànaa
bàkyerà bumwɛy uboo a ba: kà ilä imwɛy mpɛl bàkü
baar nsaab an'kwem möɔ̈l aŋitär. 9 Bi twon kun'sii
Klistɔ, asànaa bàkyer bumwɛy uboo a ba: ntäy yàkyer
adwa. 10 Twon lan'ŋüŋün asànaa bàŋüŋün bumwɛy
uboo a ba: un'dwää kàkyer adwa. 11 Kyekà, indiir
abi byàyeel ba ntɔn bya ikäl mbaan, bya bàsön ntɔn
mulɔŋ bi, bi baar ibà u taaŋ a ntsüü. (aiōn g165) 12 Abun,
wɛy mbuur akasii naa nde wà umbäär, ukäl kà igyɛɛŋ
ntɔn nde ukɔ̈ɔ̈n abwà. 13 Ndɛb mwɛy tɛy ifàyeel bɛ
ayà mpa ifàyeel mbuur. Nzam wà lää, nde upà anki
mbwo naa bàlasii yàŋàlyaaŋ ngwal abɛ. Anà ndɛb, nde
ayàlɔ̈ɔ̈n sye mbwo mutoo amu ya anà ayàlapà ngwal
mukaŋ mpem. 14 Kyakin, nkween amɛ, làtiin muyamà
itɛk. 15 Mɛ in'yäämà anà bɛ asànaa a baar abye anà
an'kyän aŋàbwaŋ: làtsül bɛ ŋakwo ndaa in'tɛɛnà mɛ.
16 Kɔɔb a nsaak alà ifàsaak bi udu a la, nkye la làfisà
anki unsà un'tüüb anà an'kil a Klistɔ? Làmpà ifàtsul bi,
nkye la làfisà anki unsà un'tüüb anà ndür a Klistɔ? 17
Ntɔn làmpà là làmwɛy mpɛl, bi banswà ibà ndür mwɛy
mpɛl: ntɔn bi banswà ifàkab làmpà mwɛy alan. 18 Wɛɛ
làler baar a Isàlɛl, baar bàfàdyà in'twaŋ bàpɛ ibɔɔn,
nkye ba un'tüüb watɛy anà mɛsà a ibɔɔn? 19 Ininà mɛ
in'kwen mutɛn? Nkye in'twaŋ bàpɛ ibɔɔn akà itɛk lɛɛ
itɛk bya ŋakwo ibye anà mfun? 20 Ŋaa! Wɛɛ, asànaa
ibɔɔn aba bàkyàpà akà insɔŋà, kà akà Nzam anki, mɛ
in'kwen anki naa bɛ làbilà unsà un'tüüb anà insɔŋà. 21
Bɛ làkwo anki munwà mbalà mwɛy ya u kɔɔb a Mwol
anà u kɔɔb a insɔŋà. Bɛ làkwo anki mudyà mbalà
mwɛy ya u mɛsà a Mwol anà u mɛsà a insɔŋà. 22
Nkye bi ikwen mumbaar un'köl a Mwol? Nkye bi ibye
anà ngwal yan'lyaaŋ yà Nde? 23 « Byanswà bàkyàpà
mbwo mukyer », wɛɛ kà bya byanswà anki ibye anà
ndöŋ. « Byanswà bàkyàpà mbwo mukyer », wɛɛ kà
bya byanswà anki byàfàtɔŋ. 24 Wɛy mbuur ukɔ̈ɔ̈n
aleŋ ubwaŋ ande ŋakwo mpɛl, wɛɛ uleŋ sye ubwaŋ a
baar bumwɛy. 25 Indiir byanswà bàfàyälà u yà, làdi
bya làkɔɔn asà mfuul ntɔn mukɔɔn atay an'kyän, 26
ntɔn bàsön naa: « Mɛɛn anà indiir byanswà abyà
uboo, byà Mwol. » 27 Isàkal naa mbuur mpa awe anà
làkwikilà kàmàlabel anà bɛ lan'kyey mukyà, làdi indiir
byanswà kàlapà nde, ukɔɔn asà mfuul ntɔn mukɔɔn
atay an'kyän. 28 Wɛɛ, isàkal naa mbuur an'tɛn abɛ
naa: « Mi in'twaŋ myan'fà unsà ibɔɔn bàpɛ akà itɛk »,
twon lan'dyà wa, ntɔn mbuur kàlaweey anà ukɔɔn

atay an'kyän. 29 Apà mɛ in'tɛɛnà anki ntɔn an'kyän
abɛ, wɛɛ mànde. Ntɔn nkye an'kyän a mbuur asin
itsüül ma nsaay amɛ nsaŋ? 30 Isàkal naa mɛ in'fàfuur
an'tɔɔn ntɔn isaa in'fàdyà mɛ, ntɔn nkye in'bulà mɛ
mbuur atwee ntɔn undiir anı'fuur mɛ an'tɔɔn? 31
Abun, itàkal naa bɛ làkyer adyà, itàkal naa bɛ làkyer
anwà, itàkal undiir wanswà làkyer bɛ, làkyer wanswà
ntɔn làkoo a Nzam. 32 Twon lan'kal kyà ntɔn mbuur:
itàkal ntɔn Ayudà, itàkal ntɔn Angɛlɛki, itàkal ntɔn
Ikööŋ a Nzam. 33 Kyakin, mɛ ŋakwo in'fàkyer ngwal
mupà un'sak akà baar banswà unsà indiir byanswà, kà
ntɔn muleŋ ubwaŋ amɛ aŋàyen anki, wɛɛ ntɔn ubwaŋ
a baar mbɔɔn, ntɔn ba bàwü möö.

11 Lan'yööl, asànaa mɛ ŋakwo in'fàyööl mɛ Klistɔ. 2
Mɛ amàlakan: bɛ làfàyɔbà mɛ unsà indiir byanswà
anà mulab nswɛɛŋ asànaa kàlalɔŋ mɛ. 3 Apanà, mɛ
in'kwen naa bɛ làyöb abà: Klistɔ wà mfum a mbuur
wanswà, baal wà mfum a un'kaar, Nzam wà mfum a
Klistɔ. 4 Baal wanswà afàyamà, itàkal afàtà ngɔɔm,
un'tswe wàŋàfwee, nde afàpà nswɛn akà mfum ande.
5 Wɛɛ un'kaar wanswà afàyamà, itàkal afàtà ngɔɔm,
un'tswe wà ipɔl, nde afàpà nswɛn akà mfum ande,
ntɔn yà asànaa ntswee ande yàŋàkɔɔl. 6 Isàkal naa
un'kaar ufwee anki un'tswe, wɛy bun'kɔɔl ntswe!
Wɛɛ, isàkal naa yà nswɛn ntɔn un'kaar bun'tsül itàkal
bun'kɔɔl ntswe, wɛy nde ubwäär itàmbalà! 7 Abun,
baal ufwe anki un'tswe ande, nde wà ifà anà làkoo a
Nzam, wɛɛ un'kaar wà làkoo a baal. 8 Ntɔn, kà baal
anki bàtwey amu un'kaar, wɛɛ un'kaar bàtwey amu
baal. 9 Baal bun'kyer anki ntɔn un'kaar, wɛɛ un'kaar
bun'kyer ntɔn baal. 10 Lalan, un'kaar akyer abwaar isii
a iköb kà un'tswe ande, ntɔn akyeey. 11 Apan, un'kaar
ukaabà anki anà baal, baal sye ifà imwɛy akà un'kaar,
uboo a Mwol. 12 Ntɔn, isàkal naa un'kaar bun'twey
amu baal, baal sye un'kaar kàmubɔr, yanswà yan'fà
akà Nzam. 13 Làtsül bɛ ŋakwo, nkye yubwaŋ naa
un'kaar uyamà Nzam ukɔɔn afwe un'tswe? 14 Nkye
mɛɛn ŋakwo ifàlalɔŋ anki naa làkoo latɛy akà baal
mukal anà ntswe a bwɛlàbwɛl? 15 Kyekà yà làkoo akà
un'kaar, ntɔn ntswe bun'pɛ musyääl asànaa itàmbalà.
16 Wɛɛ isàkal naa mbuur akwen mutɔn nkääl ayi, bi
ifà aki kyatɛy, itàkal kà Ikööŋ a Nzam sye. 17 Ntɔn
ndaa ilääb yi, mɛ alakan anki, ntɔn nköŋ làfàsà bɛ,
ya ifàlakyer anki ubwaŋ, wɛɛ ube. 18 Musɛmà, mɛ
an'wem naa ye anà nkaabà uboo a bɛ umpal làfàsà
bɛ nköŋ, mɛ an'kyey ikikye naa yà ndandaa: 19 yàkäl
ubwaŋ naa nkaabà ikäl uboo a bɛ, ntɔn muyöb naa
bànà abà aŋàlàkwikilà a ndandaa. 20 Wɛɛ umpal
làfàkal bɛ u nköŋ, bɛ kà isaa a Mwol anki làfàdyà. 21
Ntɔn, utaaŋ adyà, mbuur mbuur afàdüül muwal isaa
aŋàsöön ukɔɔn ayɔbà bumwɛy. Abun, umwɛy we anà
ngyal, umpal wumwɛy wàmuyɔr. 22 Nkye bɛ ndwà
yatɛy ntɔn mudyà anà munwà? Itàkal naa, nkye bɛ
làbɛyà Ikööŋ a Nzam anà làkwen mumɛɛy baar bàköön
undiir nswɛn? Ininà mɛ alakyään? Nkye mɛ in'kyer
alasyäŋà? Aay, u ndaa ayi, mɛ alàsyaŋà anki. 23 Ntɔn,
le an'lɔɔŋ kàwɛl mɛ akà Mwol anà kàlalɔŋ mɛ: Mwol
Yɛsu, u mpib bun'yälà, nde kàwɛl làmpà, 24 ungö
mufuur an'tɔɔn, nde kàtsül la, waa kàtɛn naa: « Yi yà
ndür amɛ, ayà ntɔn bɛ, làkyerà abà muyɔbà mɛ. » 25
Nde kàkyer abun, nde kàwɛl kɔɔb, ungö udyà mutɛn
naa: « Kɔɔb là, là Nkwà akün unsà an'kil amɛ. Làkyer
abun taaŋ lanswà làyanwaa bɛ, ntɔn muyɔbà mɛ. » 26
Ntɔn, taaŋ lanswà làdyaa bɛ làmpà alà anà lànwaa bɛ
kɔɔb alà, bɛ làwàmukyään nkweel a Mwol, tii mpal
usyefurà nde. 27 Lalan, mbuur wanswà asàdyà làmpà
itàkal asànwà kɔɔb a Mwol ukɔɔn akal wàŋàpɔŋà,
nde asàkal wàŋàlɛl kusà a ndür anà an'kil a Mwol.
28 Wɛy mbuur mbuur uler mpem ande ŋakwo kusà
mudyà làmpà alà anà munwà kɔɔb alà. 29 Ntɔn mbuur
adyaa anà anwaa ukɔɔn asà ndür nsööl, wàmudyà anà
wàmunwà mbar ande ŋakwo. 30 Kyakin, uboo a bɛ
bàŋukyal anà aŋatoo bà mbɔɔn, anà ndam yumwɛy
yàkyàkwà. 31 Isàkal naa bi kan'syebà bi ŋakwo, bi
nsaŋ bàlitsüül anki. 32 Wɛɛ Mwol afitsüül nsaŋ ntɔn
mukifuur u mbwo, ntɔn bàkɔɔn akitsüül mbar mbwo
mwɛy anà mɛɛn. 33 Kyakin, atɔŋ amɛ, utaaŋ làfàtüüb
bɛ ntɔn mudyà, làdil bamwɛy anà bumwɛy. 34 Isàkal
naa mbuur we anà ngyal, wɛy nde udi u ndwà ande,
ntɔn nköŋ abɛ iköön akàlatwääl ntaaŋàmbar. Ntɔn
indiir byumwɛy, mɛ insàlöön utaaŋ in'sàyà mɛ.

12 Atɔŋ, mɛ in'kwen naa bɛ làkäl anà ngyööb ntɔn
ndaa iler indiir a Dweelà. 2 Bɛ làkyàyöb naa
umpal làkäl bɛ baar mpa abà Ayudà, bàlasyeenà ukɔɔn
ayöb, ntsü akà bànzam a itɛk abà nkiin. 3 Kyakin
mɛ alàkyään naa: akà mbuur mwɛy tɛy awà kan'kwo
mutɛn u mbwo a Dweelà a Nzam naa: « Wɛy Yɛsu ukäl
wàŋàküül! » Mbuur mwɛy tɛy kan'kwo mutɛn naa: «
Mwol Yɛsu! », isàkɔɔn akal Dweelà In'kyɛɛl. 4 An'kab
a kab a ngway mà mbɔɔn, wɛɛ Dweelà nsil wa. 5 Isal
byà mbɔɔn, wɛɛ Mwol nsil wa. 6 Nsyääl yà mbɔɔn,
wɛɛ Nzam nsil wa afàkyer indiir byanswà amu baar

banswà. 7 Amu mbuur mbuur Dweelà afàmɛnà u mbwo
a kab ntɔn ubwaŋ a baar banswà. 8 Dweelà afàpà akà
mbuur umwɛy ndaa a an'yeerà, akà wumwɛy, Dweelà
nsil awà afàpà ndaa a ngyööb, 9 Dweelà mwɛy nsil awà
afàpà akà umwɛy làkwikilà, akà wumwɛy ikɔ̈b mukɔ̈ɔr
aŋukyal. 10 Dweelà afàpà ngwal akà umwɛy mukyer
impà, akà wumwɛy kab mutà ngɔɔm, akà wumwɛy
musà nsɔ̈ɔ̈l unsà an'dweelà, akà wumwɛy mutɛn ndaa
a ifà ifà, akà wumwɛy ntɔn mubaal ndaa ya. 11 Dweelà
nsil mwɛy awà mpɛl afàkyer indiir abin byanswà,
mupà akà mbuur mbuur kab a nsöön, asànaa ukwen
nde. 12 Ndür yà mwɛy, itàkal naa itiir byà mbɔɔn.
Wɛɛ itiir a ndür byanswà, itàkal naa bya byà mbɔɔn,
bya ikyerà ndür mwɛy mpɛl. Abà, ya sye yà asànaa
Klistɔ. 13 Ntɔn, bi banswà kàwɛl ndüümà unsà Dweelà
mwɛy mpɛl amu ndür mwɛy mpɛl, itàkal Ayudà itàkal
Angɛlɛki, asɔ itàkal baar a nsaay, bi banswà kànü unsà
Dweelà mwɛy awunà. 14 Abun, ndür kà yàŋàkyer anki
itiir mwɛy mpɛl, wɛɛ yà itiir mbɔɔn. 15 Isàkal naa
làkɔl lan'tɛn naa: « Asànaa mɛ kà in'wà kɔɔ anki, mɛ
uboo a ndür watɛy », nkye la làkyer ayàlwomà mukal
itiir a ndür? 16 Isàkal naa tsü lan'tɛn naa: « Asànaa
mɛ kà dii anki, mɛ kà in'wà uboo a ndür anki », nkye
la làkyer ayàlwomà mukal itiir a ndür? 17 Yàlàkal
naa ndür yanswà ikäl dii, ngweem ilàkal ken? Yàlàkal
naa ya yanswà ikäl tsü, usɔŋ bàliweemà ken? 18 Wɛɛ
Nzam kàsi itiir itiir unsà ndür, asànaa kàkwen nde.
19 Yàlàkal naa byanswà ikäl itiir mwɛy mpɛl, ndür
yàlàkal ken? 20 Apà, itiir byà mbɔɔn, wɛɛ ndür yà
mwɛy mpɛl. 21 Dii taaŋ atɛn tɛy a kɔɔ naa: « Mɛ mfun
a ngye yatɛy », itàkal un'tswe utɛn a in'kɔl naa: « Mɛ
mfun abɛ yatɛy. » 22 Kyekà, itàkal itiir a ndür ifàmɛnà
naa bya byà gyɔ̈ɔ̈là gyɔ̈ɔ̈là, bya byà mfun, 23 abyà
ifàman bi naa ndöŋ a mbɔɔn byatɛy u ndür, akà bya
bi ifàpà nsyäŋà aŋàsöönà. Abyà ifàman bi naa bya
ntwɛn yatɛy, bi bya ifàlɔ̈ɔ̈n ubwaŋàbwaŋ, 24 kyekà,
itiir abye anà ntwɛn, byàfàkal anki anà mfun mulɔɔn
bya. Wɛɛ Nzam ndür kàboom naa nsyäŋà mbɔɔn
ikäl akà itiir abyà ifàmɛnà naa bya ndöŋ byatɛy: 25
ntɔn nkaabà ikɔ̈ɔ̈n akal u ndür, wɛɛ itiir byanswà
ikäl ngyal mwɛy bamwɛy anà bumwɛy. 26 Isàkal naa
itiir imwɛy kyà anà usaay, itiir byanswà byan'kab
usaay aban. Isàkal naa itiir imwɛy bàmusyäŋà, itiir
byanswà byan'saŋ anà nde. 27 Kyekà, bɛ làbà ndür a
Klistɔ, umwɛy umwɛy wà itiir a ndür ande. 28 Kyakin,
uboo a Ikööŋ, Nzam kàsi bàtàtwɛb antööm, bàyweel
aŋangɔɔm, bàtär alɔɔŋ, ungö apan, kab a impà, kab a
nkɔɔr, là mbaay, là ntwasà, anà kab mutɛn ndaa a ifà
ifà. 29 Nkye ba banswà bà antööm? Nkye ba banswà
bà aŋangɔɔm? Nkye ba banswà bàkyer afàlɔŋ? Nkye
ba banswà bàfàkyer impà? 30 Nkye ba banswà bye anà
kab a nkɔɔr? Nkye ba banswà bàfàtɛn ndaa a ifà ifà?
Nkye ba banswà bàfàbaal ndaa? 31 Abun, làkäl anà
ngyal a ngwal yan'kab masöönà ndöŋ. Ungö apan, mɛ
in'yàlaswaŋ mbwo yan'söön ubwaŋ.

13 Isàkal naa mɛ an'tɛn amu ndaa a baar anà yà
akyeey, wɛɛ isàkal naa mɛ ukwen batɛy, mɛ in'wà
asànaa ishabà ifàsà làso itàkal nguŋ ifàsà làso. 2 Isàkal
naa mɛ in'we anà kab mutà ngɔɔm, muyöb ngyee
yanswà anà là ngyööb yanswà, isàkal naa mɛ in'we anà
làkwikilà lanswà lan'kwo mutsum myɔŋ, wɛɛ isàkal
naa mɛ ukwen batɛy, mɛ in'wà wà bunàbun! 3 Isàkal
naa mɛ an'kab indiir amɛ byanswà akà aŋangyal,
itàkal naa mɛ an'pà ndür amɛ u mbaa ntɔn muwal
nsyäŋà, wɛɛ isàkal naa mɛ ukwen batɛy, akà undiir
mwɛy in'wal mɛ watɛy. 4 Ukwen bà nkääŋ a mpem
anà ubwaŋ, ba un'kɔl aŋàyɔŋ watɛy, bàfàswaŋ anki
ngaal, bàfàkyey anki uyɔl, 5 bàfàkyer anki ndaa ikɔ̈ɔ̈n
ndöŋ, bàfàleŋ anki bweel a ba ŋakwo, bàfàwem anki
nkyɛl, bàfàfuur anki ube, 6 bàfàsaŋ anki unsà ndaa
ikɔ̈ɔ̈n balàbal, wɛɛ bàfàsaŋ unsà ndandaa. 7 Ukwen
bàfàfwe indiir byanswà, bàfàsà làkwikilà unsà indiir
byanswà, bàfàsà làkyän unsà indiir byanswà, bàfàsɛn
buur a indiir byanswà. 8 Ukwen bàfàkwà anki. Nkye
ngɔɔm? Ya ikyer asàwà. Nkye ndaa a ifà ifà? Ya ikyer
asàtsü. Nkye ngyööb? Ya ikyer asàwà. 9 Ntɔn ngyööb
abi yà ndam, ngɔɔm abi yà ndam. 10 Wɛɛ mpal isàyà
yàŋàkwo, undiir a ndam akyer asàtsü. 11 Mpal kàkäl
mɛ umbɛy, mɛ kàfatɛɛnà asànaa umbɛy, mɛ kàfasii
asànaa umbɛy, mɛ kàfayweerà asànaa umbɛy. Wɛɛ
mpal kàbulà mɛ undweer, mɛ kàwɛy indiir byanswà
byà imbɛy. 12 Apanà, bi imanà unsà làman abunaa,
wɛɛ ilä kyàpaa isàman bi u mii a mii. Apanà, ngyööb
amɛ yà itsu, ilä kyàpaa, mɛ in'sàyöb ubwaŋàbwaŋ
asànaa Nzam kan'yöb nde. 13 Abun, apanà indiir
byà indiir itär: làkwikilà, làkyän anà ukwen, wɛɛ, wà
kölàköl uboo a bya, ukwen.

14 Làleŋ ukwen, làkäl anà un'kanà ntɔn indiir a
Dweelà, sin sin ngɔɔm. 2 Ntɔn, mbuur afàyäm
unsà ndaa mpa bàfàyɔb baar, ufàyäm anki anà baar,
wɛɛ anà Nzam. Ntɔn akà mbuur mwɛy ufàyöb anki
ndaa ande. Kyekà, u ngwal a Dweelà, nde afàkyään
indiir aŋàyee. 3 Wɛɛ mbuur afàtà ngɔɔm afàyäm anà

baar ntɔn mutɔŋ anà mupà ngwal. 4 Mbuur afàyäm
u ndaa mpa bàfàyöb baar, afàtɔŋ nde ŋakwo, wɛɛ
mbuur afàtà ngɔɔm afàtɔŋ nkööŋ. 5 Mɛ in'kwen naa
bɛ banswà làtɛn u ndaa mpa bàfàyöb baar, wɛɛ mɛ
inkwen mbɔɔn naa bɛ làsöönà mutà ngɔɔm. Mbuur
afàtà ngɔɔm kan'söön mbuur afàyäm u ndaa mpa
bàfàyöb baar, nà isàkal naa nde kan'baal ya ntɔn
mutɔŋ làkwikilà a Ikööŋ. 6 Atɔŋ, bi itàsii apanà naa mɛ
in'yàlaler anà mɛ in'yäm anà bɛ u ndaa mpa bàfàyöb
baar, nkye mɛ in'sàkal mfun nà akà bɛ, isàkal naa
ndaa amɛ yàlatwääl anki itàkal imɛɛy, itàkal ngyööb,
itàkal ngɔɔm, itàkal an'lɔɔŋ? 7 Abun, ya yà ifà imwɛy
asànaa indiir a ikwɛŋ, asànaa saay a mfuŋ itàkal naa
nkwaay: Isàkal naa bya ikatoo anki byànsöön, abun
baar bàyàyöb aben naa saay a mfuŋ anà nkwaay ininà
itɛɛnà? 8 Abun, isàkal naa saay a mfuŋ làtwey anki
ndaa ubwaŋàbwaŋ, nà kan'kwo muyöŋà ntɔn ità? 9
Ya ye abun sye ntɔn bɛ: isàkal naa làlem abɛ làtweyà
anki ndaa a un'yɛnà, baar bàyàyöb aben ndaa làtɛɛnà
bɛ? Bɛ làyàyäm amu un'pöb. 10 U mɛɛn mà ndaa a
ifà ifà yà mbɔɔn, wɛɛ akà mwɛy tɛy uboo a ya iköön
mbuul. 11 Abun, isàkal naa mɛ in'yöb anki mbuul a
ndaa, mɛ in'yàkal ungyey akà mbuur ayäämà, mbuur
ayäämà ayàkal ungyey akà mɛ. 12 Abun bɛ sye, ntɔn
bɛ làfàkal anà ngyal mbɔɔn yà indiir a Dweelà, làleŋ
mukal abyà byàŋàsöönà, wɛɛ bya ikäl ntɔn ntööŋ
a Ikööŋ. 13 Kyakin mbuur afàyäm u ndaa a ingyey
akyer ayamà ntɔn muwal kab abaal ndaa ayin. 14
Isàkal naa mɛ an'yamà u ndaa a ingyey, dweelà amɛ
làkayamà, wɛɛ un'yɛnà amɛ ubɔr anki undiir. 15 Waa
mɛ in'kyer aben? Mɛ in'sàyamà unsà Dweelà, wɛɛ
mɛɛ in'sàyamà sye anà un'yɛnà, mɛ in'sàtɔl an'diim
unsà Dweelà, wɛɛ mɛ in'sàtɔl an'diim sye anà un'yɛnà
amɛ. 16 Ntɔn, isàkal naa ngye an'sà nsaak anà Dweelà
mpɛl, nkye mbuur awà uboo a baar bàköön ngwem,
an'kwo utɛn naa: « Abwɛy » unsà ngyamàkà angye yà
an'tɔɔn? Ntɔn nde uyöb anki ndaa atɛɛnà ngye. 17
Yà ndandaa naa mfuur a an'tɔɔn angye yà ntsà, wɛɛ
mbuur wumwɛy uyɛl anki unsà làkwikilà ande. 18 Mɛ
an'fuur an'tɔɔn akà Nzam ntɔn in'yäämà mɛ u ndaa a
ingyey yàŋàlyaaŋ bɛ banswà, 19 wɛɛ uboo a Ikööŋ, mɛ
in'kwen mutɛn ngɔk tyeen unsà un'yɛnà amɛ, ntɔn
mulɔŋ bumwɛy sye, akwànaa ngɔk nsaab kweem unsà
ndaa a ingyey. 20 Atɔŋ, unsà an'kyän, twon lan'kal
ambɛy. Ndandaa, làkäl ambɛy ntɔn ube, wɛɛ ntɔn
an'kyän, làkäl andweer. 21 Unsà un'kɔɔn bàsön naa:
« Mwol kan'tɛn naa: Akà un'sɛŋ wà, Mɛ in'sàtɛn u
mbwo a baar a ndaa asin anà u mbwo a mun a angyey.
Itàkal abun, ba mɛ bàsan'wem anki." » 22 Abun,
ndaa mpa bàfàyöb baar yà idiim ntɔn baar mpa abà
aŋàlàkwikilà, wɛɛ kà ntɔn aŋàlàkwikilà anki. Ngɔɔm
yà idiim ntɔn aŋàlàkwikilà, wɛɛ kà ntɔn baar mpa
abà aŋàlàkwikilà anki. 23 Isàkal naa Ikööŋ kyanswà
kyan'köŋ, anà baar banswà bàyäm u ndaa a ingyey,
isàkal sye naa baar asin itàkal baar bàköön làkwikilà
bà mwo, nkye ba bàyàtɛn anki naa bɛ làbà anà ukɔŋ?
24 Mper yumwɛy, isàkal naa ba banswà bàmutà ngɔɔm,
mbuur asin itàkal mbuur aköön làkwikilà kan'bilà
kwo, nde ayàman naa ba banswà bàtɛɛnà a nde anà
bàtsüülà nde mbar. 25 Indiir aŋàyee u mpem ande
imɛnà u mii, nde ayàkömà Nzam anà ayàkyään naa
Nzam wà uboo a nde, nde ayàtüüb ntabwey ande anà
mɛɛn, nde ayàkömà Nzam anà ayàkyään naa ndandaa
Nzam wà uboo a bɛ. 26 Atɔŋ, bi itsülà aben? Utaaŋ
làfàköŋ bɛ, mbuur mbuur uboo a bɛ an'kwo mutɔl
diim, mutwaal an'lɔɔŋ itàkal imɛɛy, mutɛn ndaa a
ingyey itàkal mubaal ya: wɛy ya yanswà ikäl ntɔn
mutɔŋ Ikööŋ. 27 Isàkal naa baar bàyäm u ndaa a
ingyey, wɛy aböl itàkal atär mpɛl bàyäm, anà bàkyer
umwɛy ungö a wumwɛy, anà mbuur abaal ya ukäl.
28 Isàkal naa un'baal watɛy, wɛy un'tɔŋ ukäl a duu
uboo a nköŋ, wɛy nde uyäm a nde ŋakwo anà a Nzam.
29 Akà aŋangɔɔm, wɛy aböl itàkal atär bàwɛl ndaa,
wɛy bumwɛy bàsyebà. 30 Isàkal naa umwɛy uboo
a nköŋ kan'wal imɛɛy, wɛy mbuur ayäämà ukäl a
duu. 31 Bɛ banswà lan'kwo mutà ngɔɔm, wɛɛ mbuur
mbuur utaaŋ ande, ntɔn baar banswà bàlɔŋàkà anà
bàwɛl ngwal. 32 An'dweelà a aŋangɔɔm mà ungyɛl a
aŋangɔɔm. 33 Ntɔn Nzam kà wà Nzam a lingyoomà
anki, wɛɛ Nzam a duu. Asànaa bàfàkyer ya uboo a
Ikööŋ byanswà byà aŋin'kyɛɛl, 34 wɛy akaar bàkäl a
duu uboo a nköŋ: ba mbwo bapɛ anki mutɛn. Wɛy ba
bàläb ayà itɛɛnà Un'kɔɔn. 35 Isàkal naa ba bàkwen
muyöb undiir mwɛy, wɛy mbuur mbuur ufuul un'dim
ande u ndwà. Ntɔn yà nswɛn naa un'kaar usi ndaa
uboo a nköŋ. 36 Nkye ndaa a Nzam yàfü akà bɛ? Nkye
ya bɛ mpɛl làwɛl? 37 Isàkal naa mbuur asii naa nde
wà ŋangɔɔm itàkal wàŋadweelà, wɛy nde ukyey naa
indiir in'kàlasöönà mɛ byà nswɛɛŋ mwɛy yà Mwol. 38
Wɛɛ isàkal naa mbuur mwɛy ukyeyà anki ya, iswaŋà
naa Nzam kun'yöb anki. 39 Kyakin, atɔŋ amɛ, làkäl
anà ilɛɛm mukal aŋangɔɔm, twon lan'tsuŋ mbuur
mutɛn unsà ndaa mpa bàfàyöb baar. 40 Wɛɛ, wɛy
indiir byanswà ikäl u mbwo anà byàswalaa.

15 Atɔŋ, mɛ alàyɔɔb Làsaŋ Aŋàbwaŋ kàlakyään mɛ,
alà làwɛl bɛ, alà làpɛ bɛ möö amu la, **2** anà u
mbwo a la bɛ làsàwà möö isàkal naa bɛ lan'kaar la
asànaa kàlakyään mɛ, kya naa tɛy, bɛ làlàsà làkwikilà
a bunàbun. **3** Mɛ kàtàlalɔŋ indiir atàtwɛb kàwɛl mɛ
ŋakwo naa: Klistɔ kàkü ntɔn man'be abi, asànaa itɛɛnà
Ndaa Aŋàsɔn. **4** Nde bàkyer un'dyee, waa kàwiyà kà ilä
kyàtär. **5** Nde kàyàmɛnà akà Petɔlà, ungö akà Bàkwem
Aŋiyweel. **6** Ungö apan, nde kàyamɛnà umbàla mwɛy
akà atɔŋ aŋàsöön nkam tyeen. Bàmbɔɔn uboo a ba
bye anà möö tii papanà, bamwɛy bàkyàkwà. **7** Ungö
nde kàkàmɛnà akà Zyak, anà akà antööm banswà. **8**
Ungöngö a ba banswà, nde kàyàmɛnà akà mɛ sye, mɛ
mwan mpa kàkölà nsöŋ. **9** Ntɔn mɛ in'wà wà ikikye
uboo a an'tööm, mɛ in'kwe anki ban'bel ntööm, ntɔn
mɛ kàmɛɛy Ikööŋ a Nzam nkwaaŋ. **10** Wɛɛ in'wà mɛ
abà, mɛ in'wà ntɔn kab a ngway a Nzam, anà kab a
ngway ande alà akà mɛ làkäl anki làbunàbun. Wɛɛ
mɛ kàsäl aŋasöön ba banswà: kà mɛ anki, wɛɛ kab a
ngway a Nzam alà amu mɛ. **11** Kyakin, itàkal mɛ, itàkal
ba, undiir ikyäänà bi awà, undiir làsi bɛ làkwikilà.
12 Isàkal ban'kyään naa Klistɔ kàwiyà uboo a akü,
ntɔn nkye bamwɛy uboo a bɛ ban'kwo ba mutɛn naa
ngwiiyà a akü yatɛy? **13** Isàkal naa ngwiiyà a akü yatɛy,
abwɛy Klistɔ kàwiyà anki, **14** isàkal naa Klistɔ kàwiyà
anki, an'lɔɔŋ abi mà màbunàbun, làkwikilà abɛ sye là
làbunàbun. **15** Apan, imɛnà naa bi ibà ambäl a Nzam
bàloor, ntɔn bi kàtwääl imbäl asin mutɛn naa Nzam
kàwiiy Klistɔ, wɛɛ nde kun'wiiy anki, kya isàkal naa
ndandaa akü bàfàwiyà anki. **16** Isàkal naa akü bàfàwiyà
anki, Klistɔ sye kàwiyà anki. **17** Ntɔn, isàkal naa Klistɔ
kàwiyà anki, làkwikilà abɛ là làbunàbun, tii lalà bɛ
làbà uboo a man'be. **18** Abun sye, baar bàkü amu
Klistɔ bàkyàkyàbwà. **19** Isàkal naa bi kàsi làkyän abi
amu Klistɔ ntɔn möö awà mpɛl, bi ibà baar a ngweel a
ngyɛb aŋàsöön baar banswà. **20** Wɛɛ yà ndandaa naa
Klistɔ kàwiyà uboo a akü anà wà mbɛŋ atàtwɛb uboo
a baar bàkü. **21** Ntɔn, u mbwo a mbuur mwɛy ukwà
waa bayi, abun u mbwo a mbuur mwɛy sye ngwiiyà
a akü waa yàyi. **22** Ifà imwɛy baar banswà bàfàkwà
amu Adam, amu Klistɔ sye baar banswà bàsàwal möö,
23 wɛɛ mbuur mbuur kà un'lwaaŋ ande: sɛmà akà
Klistɔ, ungö, baar abà amu Klistɔ, utaaŋ a ngyeel ande.
24 Apan, ntsüü waa isàyà, mpal usàfuur nde imwol
akà Taa Nzam, ungö mudwa imfum kyanswà, iköb
kyanswà, ngwal yanswà. **25** Ntɔn nde akyer ayaal, tii
mpal usàsà nde ayiiŋ ande banswà ungyɛl a in'kɔl
ande. **26** Un'yiiŋ a ntsüü bàsàdwà wà ukwà. **27** Ntɔn,
nde indiir byanswà kàsi ungyɛl a in'kɔl ande. Wɛɛ
utɛɛnà nde naa: « Indiir byanswà byà ungyɛl a in'kɔl
», iswaŋà naa mbuur kun'syeel bya ungyɛl a in'kɔl
mwo watɛy. **28** Umpal naa indiir byanswà ban'sà
ungyɛl a Klistɔ, apan Mwan ŋakwo asàkal ungyɛl a
mbuur kun'syeel indiir byanswà ungyɛl, ntɔn Nzam
ukäl ya yanswà amu baar banswà. **29** Yàlàkal naa kà
abwɛy anki, baar bàfàwal ndüümà ntɔn akü, ininà
bàlàleŋ? Isàkal yà ipepey naa akü bàwiyà anki, ntɔn
nkye bàfàwal ba ndüümà ntɔn ba? **30** Wɛɛ bi ŋakwo,
ntɔn nkye taaŋ lanswà ibà bi u mpay? **31** Wɛɛ mɛ
in'fàkwà ilä byanswà, yà ndandaa sye, atɔŋ, naa bɛ
làbà uyɔl amɛ amu Yɛsu Klistɔ, Mwol abi. **32** Ininà mɛ
kàlàwal munwan a ntsür u Ifɛsɔ isàkal naa mɛ kàkäl
unsà imbuur? Isàkal naa akü bàwiyà anki, wɛy bi idi
anà inü, ntɔn nkàswo bi ikyer akwà. **33** Twon bàlakür:
isam ibe ifàbwiy nkääl aŋàbwaŋ. **34** Làfuur an'kyän
ubwaŋàbwaŋ, làwɛy mukyer man'be. Ntɔn bamwɛy
Nzam bàyöb anki, mɛ ya an'tɛn ntɔn nswɛn abɛ. **35**
Wɛɛ mbuur mwɛy ayàtɛn naa: « Akü bàyàwiyà aben?
Ndür nà ba bàyàfurà ayà? » **36** Insil! Ngye, imbɛŋ
afàkɔn ngye, kya mumɛn itwab afàtàkwà. **37** Undiir
afàkɔn ngye, kà un'tɛ awà uyàmɛn anki, wɛɛ imbɛŋ a
ipɔl, kyà blɛ itàkal kyà undiir asin. **38** Ungö, Nzam
kun'pà ndür, asànaa ukwen nde anà akà imbɛŋ imbɛŋ
a ndür akya ŋakwo. **39** Akà ndür mwɛy balàbal yatɛy
anà yumwɛy: ye anà nsöön uboo a ndür a baar, yà
ntsür, yà nɛn, yà nsö. **40** Ye anà ndür a du anà ndür a
mɛɛn, un'nyäŋ a ya wà nsöön, **41** umwɛy un'nyäŋ a
taaŋ, umwɛy wà nsöŋ, umwɛy wà mbwaar. Mbwaar
mwɛy wà nsöön a mbwaar wumwɛy unsà un'nyäŋ. **42**
Ya ye abwey sye ntɔn ngwiiyà a akü: bàfàkɔn ndür
ifàpɔɔn, ifàwiyà ndür mpa ifàpɔɔn. **43** Bàfàkɔn ndür
a nswɛn, ifàwiyà unsà làkoo, bàfàkɔn unsà gyöölà,
ifàwiyà aŋàyɔl a ngwal. **44** Bàfàkɔn ndür a ntsür,
ifàwiyà ndür a dweelà. Isàkal naa ye anà ndür a ntsür,
ye anà ndür a dweelà sye. **45** Kyakin, bàsön naa: «
Adam, mbuur atàtwɛb, kàkäl ntsür a mbuur, Adam wà
ntsüü wà mbuur a dweelà afàpà möö. » **46** Wɛɛ undiir
wàtàtwɛb, wà ntsür a mbuur, ungö, mbuur a dweelà.
47 Mbuur atàtwɛb kàfü u mɛɛn, mbuur wàyweel kàfü
du. **48** Baar a mɛɛn bà ifà imwɛy anà mbuur bàboom a
tɔm, baar a du bà ifà imwɛy anà mbuur kàfü du. **49** Ifà
imwɛy naa bi kàbwäär ifà a tɔm, bi isàbwaar sye ifà a
mbuur a du. **50** Atɔŋ, ndaa in'tɛn mɛ ayi: in'twaŋ anà
an'kil màkwe anki mubilà kà Imwol a Nzam, itàkal

undiir afàpɔɔn ufàwal anki undiir mpa afàpɔɔn. 51
Wɛɛ mɛ inkwen mukàlakyään ngyee mwɛy. Bi banswà
isàkwà anki, wɛɛ bi banswà ikyer asàsɔɔmà, 52 u mbalà
mwɛy, kà imbürà imbürà u saay a mfuŋ. Ntɔn saay a
mfuŋ a ntsüü làkyer asàbɛɛr, akü bàkyer asàwiyà anà
ndür aba mpa isàpɔɔn, wɛɛ bi, bi ikyer asàsɔɔmà. 53
Kyakin, yà naa ndür ifàpɔɔn ibwäär ndür mpa ifàpɔɔn,
ndür ifàkwà ibwäär ndür mpa ifàkwà. 54 Utaaŋ ndür
ifàpɔɔn ayi isàbwaar ya ndür mpa ifàpɔɔn, anà ndür
ifàkwà isàbwaar ya ndür mpa ifàkwà, abun isàkwo
ndaa bàsön naa: « Iböŋ kyan'min ukwà. 55 « Ukwà,
kyàken iböŋ angye? Ukwà, kyàken ikɔ̈b angye? » (Hadēs
g86) 56 Ukwà ngwal a ba man'be, ngwal a man'be,
un'kɔɔn. 57 Wɛɛ bi ifuur an'tɔɔn akà Nzam, nde mbuur
afàpà iböŋ u mbwo a Mwol abi Yɛsu Klistɔ. 58 Kyakin,
atɔŋ amɛ bànkwen, làkäl ngwal, làkäl aŋàtsim, làpɛ
möö taaŋ lanswà unsà isal a Mwol, làyöb naa isal abɛ
unsà Mwol kà kyà bunàbun anki.

16 Ntɔn ndaa a an'kab bàköŋà ntɔn aŋin'kyɛɛl, bɛ
sye làläb nswɛɛŋ kàpɛ mɛ akà Ikööŋ a Ngalàtyà. 2
Kà ilä atàtwɛb kyà mpɔsà wanswà, wɛy mbuur mbuur
usi ukɔl u ndwà ande undiir kàkwe nde muyee ntɔn
mukɔɔn adil ngyeel amɛ mukɔŋ an'kab. 3 Utaaŋ
in'yàkal mɛ akun, mɛ in'yàtɔm baar làyàsɔɔl bɛ anà
in'kaan ntɔn musyen an'kab abɛ u Yɛlusàlɛm. 4 Isàkal
naa yà ubwaŋ sye naa mɛ ŋakwo in'kyen, ba bàsàkyà
anà mɛ. 5 Mɛ in'yàyà akà bɛ musoonà Masɛdwan,
ntɔn mɛ in'yàlyaaŋ kwo. 6 Taaŋ lumwɛy mɛ in'yàkal
ndam a ilä itàkal paŋà a mpyee lanswà apà bɛ, ntɔn
bɛ lan'pɛ indiir byan'kwo mɛ mulab mbwo amɛ. 7
Mbalà ayi mɛ in'kwen anki, mukàlaman taaŋ alyaaŋ
mɛ mpɛl, mɛ in'kwen mubwaay anà bɛ ndam a ilä,
isàkal naa Mwol an'pà mbwo. 8 Wɛɛ mɛ in'yàbwaay
u Ɛfɛsɔ tii kà un'kyɔm a Pantɛkɔt, 9 ntɔn mbwo a
kölàköl yan'dubà ntɔn mɛ mukyer isal a ngwal, itàkal
naa ayiiŋ bà mbɔɔn. 10 Isàkal naa Tumàtɛ kan'yà,
làkyer naa nde ukäl anà duu uboo a bɛ, ntɔn nde
afàkyer isal a Mwol asànaa mɛ. 11 Abun, wɛy mbuur
ukɔ̈ɔ̈n un'bɛy. Lun'pɛ byàŋàkwo ntɔn nde uyàfurà
apà mɛ, ntɔn mɛ anà atɔŋ ibà mukun'dilà. 12 Ntɔn
un'tɔŋ abi Apɔlɔs, mɛ kun'lɛɛl muyà akà bɛ anà atɔŋ
bumwɛy, wɛɛ nde ukwen anki akà ikikye muyà apanà,
nde asàyà mpal usàman nde mbwo. 13 Làkäl kà igyɛɛŋ,
làkäl aŋàtsim unsà làkwikilà, làkäl anà un'kanà, làkäl
ngwal. 14 Làkyer indiir abɛ byanswà unsà ukwen. 15
Atɔŋ, nswɛɛŋ yumwɛy ayi: bɛ làkyàyöb naa Sɛràfan
anà ywar ande bà baar atàtwɛb mubuul mpem kà
Akayi. Ba bàpɛ möö aba musyääl aŋin'kyɛɛl. 16 Lakyey,
baar atub abà anà mbuur wanswà akääbà isal aba anà
mpay aba. 17 Mɛ in'we anà un'sak muman Sɛràfan,
Fɔrtünatüs anà Akayiküs. Ba bàfwe nkɔ̈ɔ̈n abɛ, 18 ntɔn
ba bàlɛɛl mɛ anà bɛ. Làyöb mukan baar atub abà. 19
Ikööŋ a Azi byàmàlapà mbɔr. Akilas anà Priskà, anà
Ikööŋ ifàköŋ u ndwà aba bàmàlatöm mbɔr mbɔɔn
unsà Mwol. 20 Atɔŋ banswà bàmàlapà mbɔr. Làpɛɛl
mbɔr bɛ a bɛ unsà ndüür a in'kyɛɛl. 21 Mbɔr ayi yà
kɔɔ amɛ ŋakwo, mɛ Pɔl. 22 Isàkal naa mbuur ukwen
anki Mwol, wɛy nde ukäl aŋàküül! Mwol abi, yà! 23
Wɛy kab a ngway a Mwol Yɛsu làkäl anà bɛ. 24 Mɛ bɛ
banswà in'kyàlakwen amu Yɛsu Klistɔ.

2 KƆLINTƆ

1 Pəl, ntööm a Klistə Yɛsu unsà ukwen a Nzam, anà un'təŋ Tumàtɛ, akà Ikööŋ a Nzam akyà u Kəlintə, anà akà aŋin'kyɛɛl banswà abà u Akayi wanswà. **2** Wɛy Taaràbi Nzam anà Mwol Yɛsu Klistə bàlapɛ kab a ngway anà duu. **3** Nsaak ikäl akà Nzam, Taar a Mwol abi Yɛsu Klistə, Taa a nsyäám anà Nzam a ndɛɛl yanswà, **4** nde afàlɛɛl bi unsà mpay abi yanswà, ntən mukipà ngwal mulɛɛl baar abà u mpay mbəən, u mbwo a ndɛɛl ayà ifàwal bi ŋakwo akà Nzam. **5** Ntən, asànaa ifàman bi mpay mbəən amu Klistə, abun sye u mbwo a Klistə, ndɛɛl abi yà mbəən. **6** Isàkal naa bi ibà uboo a mpay mbəən, yà ntən ndɛɛl abɛ anà ngweel a möö abɛ. Isàkal naa bi ibà aŋàlɛɛl, yà ntən naa bɛ sye làwɛl ndɛɛl ntən bɛ làkwe mukaŋ mpem anà mukü̈ünà, ifà imwɛy a mpay ifàman bi. **7** Abun, bi ibye anà làkyän a ngwal akà bɛ, ntən bi ikyàyöb naa làmanà bɛ mpay mbwo mwɛy anà bi, bɛ sye làwalà ndɛɛl mbwo mwɛy anà bi. **8** Atəŋ, ntən bi ikwen naa bɛ làyöb naa mpay aŋàdiir nà bi kàbweey ayà kà Azi: ya yàkü kir, yàŋàlyaŋ ngwal abi ukwɛl, lalan ilwom ya làkyän mufàkal anà möö. **9** Bi kàmɛn amu bi ŋakwo naa bàmitsüül mbar a ukwà. Ntən bi ikö̈ön afàsà làkyän amu bi ŋakwo, wɛɛ amu Nzam afàwiiy akü. **10** Nde mbuur kàduum bi kukwà abà anà akyer afàsiduum. Bi kan'sà làkyän amu nde: nde bi akyer afàsiduum. **11** Bɛ sye làkyàbilà mwo u mbwo a ngyamàkà abɛ ntən bi. Abun, kab a ngway alisàwal bi u mbwo a ngyamàkà a baar mbəən, làsàbulà, ntən bàmbəən, an'təən ntən bi. **12** Ntən, ngaal abi yimbäl a an'kyän abi aki: u mɛɛn, sin sin akà bɛ, bi kàkäl unsà ndandaa anà unsà un'kyɛɛl a Nzam, kà nà an'yeerà a imbuur anki, wɛɛ u mbwo a kab a ngway a Nzam. **13** Kyakin, bi indiir asin bɛ ifàlasöön anki, nà indiir làfàtaŋ bɛ anà làyöb bɛ. Wɛɛ mɛ an'sà làkyän naa bɛ làsàyöb aŋàkwo, **14** ntən bɛ làyöb ndam: bi ibà ngaal abɛ, asànaa làbà bɛ yà bi kilä a Mwol Yɛsu. **15** Unsà kam alan, mɛ kàkwen mutàlyaŋ akà bɛ ntən mukàlawɛɛl kab a ngway làyweel, **16** anà, fà apà bɛ, mɛ in'kyen Masɛdwan, anà fà Masɛdwan mufyefurà akà bɛ, ntən muwal akà bɛ indiir in'yàkal mɛ abyà mfun mukyà Yuday. **17** Umpal kàsi mɛ un'yəŋ awà, nkye mɛ kàkyer upool? Itàkal naa nkye nswaal amɛ yà yimbuur, ntən ya ikäl umbalà mwɛy « inye » anà « ŋaa »? **18** Nzam awà läá, wà mbäl: Ndaa itɛɛnà bi a bɛ kà yumbalà mwɛy « inye » anà « ŋaa » anki. **19** Ntən Mwan a Nzam, Klistə Yɛsu awà kàlakyäán bi, Silàvɛ, Tumàtɛ anà mɛ, kàkäl anki « inye » anà « ŋaa », wɛɛ amu nde yà « inye » mpɛl. **20** Abun, ilää a Nzam byanswà, byàmɛn « inye » a bya amu nde. Kyakin mbwo ande sye bi ifàtɛn naa « yabwɛy » akà Nzam ntən làkoo ande. **21** Wɛɛ, mbuur afàpà bi anà bɛ ngwal amu Klistə anà kisi an'kəə, wà Nzam, **22** nde mbuur kibɛɛrà inyɛm ande sye anà kàbiil Dweelà u mpem abi asànaa mböö̈l a indiir aŋàbwaŋ abyà iyàyà. **23** Akà mɛ, mɛ an'wal Nzam mbäl udu a möö amɛ: ntən mukàlatii waa mɛ mpa kàyàfurà u Kəlintə. **24** Kà ntən muyaal làkwikilà abɛ anki, wɛɛ bi ibà mbaay ntən un'sak abɛ, ntən làkwikilà waa bɛ lan'tsim.

2 Ntən, akà mɛ, mɛ an'tsülà abà: Mɛ in'yàfurà anki akà bɛ unsà ngyɛb. **2** Isàkal naa mɛ amàlasà u ngyɛb, nà afàsampà un'sak? Nkye kà mbuur awà kàpɛ mɛ ngyɛb anki? **3** Akin isin a ndaa a un'kaan amɛ, mutiin naa u ngyeel amɛ, mɛ in'kö̈ön aman ngyɛb akà baar bàlan'pà un'sak. Ndandaa, mɛ an'kyey, ntən bɛ, naa un'sak amɛ wà wàbɛ banswà sye. **4** Abun, uboo a mpay aŋàdiir, anà u mpem a ngyɛb anà nsaaŋ mbəən, mɛ kàlasöön kà ntən mukàlapà ngyɛb anki, wɛ ntən bɛ làyöb naa ukwen nà mɛ in'we abà ntən bɛ. **5** Isàkal naa mbuur kàkäl isin a ngyɛb, nde kà mɛ usi anki u ngyɛb, wɛɛ bɛ banswà, taaŋ lumwɛy ndam, mukəən asweey. **6** Ntən mbuur atub awà, ubwaŋ pɛl làkäl là baar mbəən, **7** lalan, apanà, lun'dwääl nkul anà lun'pɛ ngwal, manà nde ubilà u ngyɛb aŋàdiir. **8** Kyakin sye mɛ amàlaləm, muswaŋ ukwen abɛ akà ande, **9** ntən, kàlasöön mɛ sye, mɛ kàkwen mukàlasi naa nkye unkyeey abɛ unsà indiir byanswà wàŋàkwo. **10** Mbuur lan'dwääl bɛ nkul, mbuur in'dwääl mɛ sye nkul! Isàkal naa mɛ kàdwääl nkul, ikäl sye naa mɛ kàkäl anà ipöl mukyer abun, mɛ kàkyer ntən bɛ, kusà a Klistə, **11** ntən Satanà mukəən akikur, ntən bi ikyàyöb an'kyän ande. **12** Utaaŋ kàkəlà mɛ Tələwas ntən mukyäán Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Klistə, itàkal naa Mwol kan'duub mbwo a kölàköl, **13** mpem amɛ yàkäl anki a duu, ntən mɛ un'təŋ amɛ Titə kun'mɛn anki. Abun laa kàsawɛy mɛ, waa kàkyen Masɛdwan. **14** Wɛy an'təən màkäl akà Nzam afisyen taaŋ lanswà unsà iböŋ ande u mbwo a Klistə anà u mbwo abi, afàtsul may a usəŋ a ngyööb ande u mper yanswà. **15** Ntən bi ibà ntən Nzam, usəŋ aŋàbwaŋ a Klistə, ntən baar bàfàwà möö anà ntən baar bàfàdiimà, **16** ntən bamwɛy usəŋ a ukwà bàfàsyen kukwà, ntən bumwɛy, usəŋ a möö bàfàsyen u möö.

Abun, nà kan'kwo unsà isal atub aki? 17 Abun, bi kibà
anki asànaa baar bumwɛy bàfàyälà ndaa a Nzam, wɛɛ
unsà ndandaa, kikəb a Nzam, kusa a Nzam, unsà Klistə
waa bi iyäämà.

3 Nkye bi ifàsɛmà muswɛɛŋ bi ŋakwo? Itàkal naa
nkye bi iwe anà mfun, asànaa bumwɛy, yà in'kaan
muswɛɛŋ ntən bɛ, itàkal myàfà akà bɛ? 2 Wɛɛ bɛ làbà
un'kaan abi, bàsön uboo a mpem abi, awà bàyöb anà
bàtäŋ baar banswà. 3 Inye, yà ndandaa naa bɛ làbà
un'kaan a Klistə bàsön ntən isal abi, bàsön anki anà
tiin, wɛɛ anà Dweelà a Nzam a möö, kudu a mɛsà a
nkəŋ anki, wɛɛ udu a mɛsà a in'twaŋ, udu a mpem. 4
Lalà kam iwà bi alà kusà a Nzam u mbwo a Klistə.
5 Bi ikyey anki uyəl naa bi ŋakwo kan'kwo mukyer
undiir mwɛy u ngwal abi ŋakwo, wɛɛ ngwal abi yan'fà
akà Nzam. 6 Nde sye mbuur kibuul bàŋàkwo mukal
asyääl a Nkwà akün, kà ntən un'kaan anki, wɛɛ ntən
Dweelà, ntən un'kaan akyer afàdwa, wɛɛ Dweelà afàpà
möö. 7 Kyekà, isàkal naa isal a ukwà, bàsön a ngək
udu a in'kul kyàpɛ làkoo, abun baar a Isàlɛl bàkwe
anki musyebà mbəən ntabwey a Məsɛ ntən làkoo làkäl
u ntabwey ande, làkoo mpa làläm. 8 Ntən nkye isal a
Dweelà mpa ikal kya anà làkoo aŋàsöönà? 9 Isàkal
naa isal ifàpà ntaaŋàmbar kyàkäl anà làkoo, ntən
nkye isal a balàbal mpa iwal kya làkoo aŋàsöönà? 10
Abun, undiir kàkäl anà làkoo kàwɛl anki làkoo, ntən
làkoo aŋàbà làŋàsöönà. 11 Ntən, isàkal naa undiir mpa
afàlam kàpɛ làkoo, aben undiir afàlam mpa upà wa
làkoo aŋàsöönà? 12 Ntən bi ibye anà làkyän atub alà,
waa bi iwe anà làkyän a mbəən. 13 Bi ikyer anki asànaa
Məsɛ kàfafwee ntabwey ande a ipfɛy a swaa ntən baar
a Isàlɛl bàkön aman ntsüü a un'nyäŋ mpa afàlam. 14
Wɛɛ, un'yɛnà aba kàkäl aŋàbwà làpib, tii ŋàbawà, kya
bàsàtaŋ Nkwà Itaan, làpib alà là kapaa. La ŋàtàlwomà
anki, ntən la làsàyaalà amu Klistə. 15 Inye, tii ŋàbawà,
taaŋ lanswà bàfàtaŋ ba Məsɛ, làpib là u mpem aba. 16
Wɛɛ mbuul a mpem akà Mwol mpɛl ifàlwom làpib.
17 Ntən Mwol wà Dweelà, ikal awà Dweelà a Mwol,
ikal ayà nsaay. 18 Bi banswà, baar ibye anà ntabwey
aŋàlwom làpib, bi iwàmumɛɛy làkoo a Mwol, bi ibà
aŋàsəəmà unsà isii nsil aki, anà làkoo làŋàsöön kölàköl
taaŋ lanswà u mbwo a Mwol, awà Dweelà.

4 Ntən sye, u mbwo a nsyääm, bi ban'kaar isal aki
bi ikwamà anki. 2 Wɛɛ bi kan'tən an'yee a nswɛn,
bi, bi ifàsyääl anki impeenà anà bi ifàbübünà anki
Ndaa a Nzam, wɛɛ mumɛɛy ndandaa ubwaŋàbwaŋ,
waa bi ifàswɛɛŋ bi ŋakwo u nsyeebà a mbuur wanswà
kusà a Nzam. 3 Isàkal naa apà Làsaŋ Aŋàbwaŋ abi
làŋàfwe, la làŋàfwe ntən baar bàfàdiimà, 4 ntən baar
bàköön làkwikilà, waa nzam a mɛɛn mà kàsi làpib
unsà un'yɛnà ntən baar bàköön aman kyɛɛy a Làsaŋ
Aŋàbwaŋ alà làkoo a Klistə, awà imɛɛy a Nzam. (aiōn
g165) 5 Ntən, kà bi ŋakwo anki bi ifàkyään, wɛɛ bi
ifàkyään naa Yɛsu Klistə wà Mwol anà bi ŋakwo ibà
asyääl abɛ ntən Yɛsu. 6 Ntən Nzam awà kàtɛn naa: «
Pɛɛlà làsànyäŋ uboo a làpib! », wà Nde ŋakwo kànyäŋ
u mpem abi, ntən ngyööb a làkoo ande ipɛ kyɛɛy u
ntabwey a Klistə. 7 Wɛɛ, un'naaŋ awà, bi wa ifàsyen
unsà an'buuŋ, ntən ngwal aŋàsöönà ayi ikäl yà Nzam,
wɛɛ kà yà bi anki. 8 Bi ibà aŋàküünà mper yanswà,
wɛɛ bi kibà aŋàbwanà anki, unsà lingyoomà, wɛɛ bi
ilwom anki làkyän, 9 bakyer afilab, wɛɛ bàfikaar anki,
bàkyer afidüb, wɛɛ bàfimaay anki, 10 taaŋ lanswà ndür
abi ye anà nkweel a Yɛsu ntən naa möö ande ukäl
sye wàŋàmɛnà u ndür abi. 11 Kyakin, taaŋ lanswà,
bi aŋamöö, bàkiyälà kukwà ntən Yɛsu, ntən möö a
Yɛsu sye umɛnà u ndür abi yukwà. 12 Abun, ukwà
bàmukyer isal amu bi, wɛɛ möö amu bɛ. 13 Kyekà,
asànaa ibà bi anà Dweelà mwɛy la, dweelà a làkwikilà,
abun bàsön naa: « Mɛ kàsi làkwikilà, kyakin kàyäm mɛ
», bi sye, bi kan'sà làkwikilà, kyakin waa bi iyäämà. 14
Ntən bi ikyàyöb, mbuur kàwiiy Mwol Yɛsu, nde sye
akyer afàsiwiiy anà Yɛsu, waa usisà anà bɛ tsütsü apà
nde. 15 Ntən indiir abi byanswà byàyi ntən bɛ, ntən
kab a ngway làbɛy, waa làsweey an'təən a baar mbəən
ntən làkoo a Nzam. 16 Kyakin, bi iyən anki, itàkal naa
amu bi, imbuur a nsà kyàmutay ikye ikye, imbuur a
boo ifàbulà kyàkün ilä a ilä. 17 Ntən, mpay mbəən
imanà bi yi, yikaay anà yàlyaŋ, kusà a làkoo a kölàköl
là mbul a in'tye kilöönà mpay mbəən ayi. (aiōnios g166) 18
Abun, isin a an'kyän abi kà kyà unsà indiir byàfàmɛnà
anki, wɛɛ unsà indiir mpa bàfàman. Indiir bàfàman
byàfàlam anki, wɛɛ undiir mpa bàfàman byàfàlam
mbul a in'tye. (aiōnios g166)

5 Bi ikyàyöb ubwaŋàbwaŋ, isàkal naa ndwà abi u
mɛɛn yà ntɛn yan'kwà, bi iwe anà ndwà, ntööŋ a
Nzam, ndwà a mbul a in'tye, u du, mpa bàtöŋ kan'kəə
a mbuur. (aiōnios g166) 2 Abun sye bi ibà mufuur koo,
unsà ngyal aŋàdiir mubwaar, udu a yumwɛy, ndwà abi
yà du, 3 yubwaŋ naa bimɛn bàŋàbwaar, kà bànsàpəl
anki. 4 Ntən, bi baar ibà uboo a ntɛn ayi, bi kan'fuur
koo, kan'sil a buur. Ntən bi ikwen anki isöl ipfɛy, wɛɛ

ibwäär ipfɛy udu a kyumwɛy, ntɔn undiir afàkwà,
möö kun'min. 5 Nzam ŋakwo kilöön mukal abun,
nde kipɛ Dweelà ande asànaa mbööl. 6 Lalan bi ibà
aŋàyɔl a làkyän taaŋ lanswà. Bi ikyàyöb naa utaaŋ ibà
bi uboo a ndür yi, bi ibà u nsà a ndwà abi, ukwɛl a
Mwol, 7 ntɔn bi ifàkyà unsà làkwikilà, kunsà mɛɛy
anki. 8 Ndandaa, bi ibà aŋàyɔl a làkyän anà bi iyàkwen
mulwomà u ndür yi, ntɔn mukàkal apà Mwol. 9 Lalan
sye bi ikyer ngwal mukun'pà un'sak, itàkal naa bi ibà
u ndür ayi, itàkal naa bi kan'too amu ya. 10 Ntɔn,
bi banswà ikyer asàkàmɛnà kusà a làbay a nsaŋ a
Klistɔ, ntɔn mbuur mbuur uwɛl kab a indiir kàkyer
nde, itàkal amubwaŋ, itàkal amube, utaaŋ kàkäl nde u
möö a ndür ande. 11 Abà iyöb bi bɔɔmà a Mwol, bi
ifàsyääl mbwo yanswà naa baar bàkyey. Kusà a Nzam,
bi ibà aŋàmɛnà ubwaŋàbwaŋ. Mɛ in'sii naa mɛ sye
in'wà aŋàmɛnà ubwaŋàbwaŋ unsà an'kyän abɛ. 12
Apan, bi iyàfàswɛɛŋ anki bi ŋakwo akà bɛ, wɛɛ bi
ikwen mukàlapà ipöl bɛ mukal bàngaal ntɔn bi, ntɔn
bɛ làkwe mupà mfuur akà baar bàfàsà ngaal aba unsà
indiir ifàmɛnà u mii, wɛɛ kà byà boo a mpem anki.
13 Kyakin isàkal naa bi kàkäl insil, bi kya kàkäl ntɔn
Nzam, isàkal naa bi ikàmɛnà asànaa aŋun'yɛnà, yà
ntɔn bɛ. 14 Ukwen a Klistɔ bàmikɔr, bi baar ikyeyà
naa ndandaa mbuur mwɛy kàkü ntɔn baar banswà,
lalan baar banswà bàkyàkwà. 15 Nde kàkü ntɔn baar
banswà, ntɔn aŋamöö bàköön afàkal anà möö ntɔn ba
ŋakwo, wɛɛ ntɔn mbuur awà kàkü anà kàwiyà ntɔn
ba. 16 Kyakin, fà apanà bi ifàyöb anki kà mbuur mwɛy
unsà imbuur. Isàkal naa bi kàyöb Klistɔ unsà imbuur,
apanà bi ifun'yöb anki abun. 17 Abun sye, isàkal naa
mbuur wà amu Klistɔ, nde kan'bulà ikyeer akün. Indiir
itaan byan'lyaŋ, le, indiir byanswà byan'bulà byàkün.
18 Indiir byanswà ifàfà akà Nzam, nde mbuur kàfuur
un'tüüb abi anà nde u mbwo a Klistɔ anà kipɛ isal
mufuur un'tüüb. 19 Ntɔn, Nzam kàkäl amu Klistɔ,
kàfuur un'tüüb a mɛɛn anà nde ŋakwo, mukɔɔn alab
ibii a baar anà musà amu bi ndaa mufuur un'tüüb.
20 Abun, bi ibà akyeey ntɔn Klistɔ. Ye asànaa Nzam
nde ŋakwo abeelà u mbwo a bi: Kikɔb a Klistɔ, bi
kàmàlabɔɔn, wɛy bɛ làfuur un'tüüb anà Nzam. 21
Mbuur mpa kàkyer man'be, Nzam kun'tälà buur a
man'be abi, ntɔn amu nde bi ibulà bàbalàbal kusà a
Nzam.

6 Ntɔn bi ibà abaay ande, bi kàmàlaleɛl mukɔɔn
awal kab a ngway a Nzam a bunàbun. 2 Ntɔn
nde an'tɛn naa: « Utaaŋ aŋàbwaŋ, mɛ kàkyer awem,
kilä a ngweel a möö, mɛ kàkyer abay. » Le, apanà là
taaŋ aŋàbwaŋ. Le, apanà kyilä a ngweel a möö. 3 Bi
ikwen anki, itàkal kaben, muböölmbuur kyà, ntɔn
bàköön apɛl isal abi. 4 Wɛɛ akà bi, unsà ya yanswà, bi
iswɛɛŋà bi ŋakwo naa ndandaa bi ibà asyääl a Nzam
u mbwo a muküünà mbɔɔn amu mpay mbɔɔn, amu
an'kyà, amu bɔɔmà aŋàdiir, 5 amu iki, amu an'bɔlokà,
amu lingyoomà, amu yöön, amu nköön a twaal, amu
nkiin a isaa, 6 u mbwo a pɛɛl, u mbwo a ngyööb, u
mbwo a nkääŋ a mpem, u mbwo a ubwaŋ, u mbwo
a Dweelà In'kyɛɛl, u mbwo a ukwen a ndandaa, 7 u
mbwo a ndaa a ndandaa, u mbwo a ngwal a Nzam,
inwään abi byànwään anà byigyɛɛŋ, yà mukyer ndaa
a balàbal u mii a Nzam, 8 amu làkoo anà nsaal, amu
in'tswe anà nsyäŋà, bàfiwal asànaa aŋatwee, kyekà bi
ibà bàndandaa, 9 bàfiwal asànaa biyöb anki, kyekà
bàkiyöb ubwaŋàbwaŋ, bàfiwal asànaa akü, kyekà bi
ibà anà möö, bàfiwal asànaa baar abuntaaŋàmbar,
kyekà bi kàkü anki, 10 bàfiwal asànaa aŋangyɛb, kyekà
taaŋ lanswà bi ibà kun'sak, bàfiwal asànaa aŋàlàmbwà,
kyekà bi ifàkyer aŋin'naaŋ mbɔɔn, bàfiwal asànaa
bi undiir watɛy, kyekà bi ibye anà indiir byanswà!
11 Atɔŋ a Kɔlintɔ, bi kàyäm anà bɛ u nsaay yanswà,
bi kàladuub mpem abi kölàköl. 12 Bi kàladübà anki
mpem abi, wɛɛ bɛ lidüüb mpem abɛ. 13 Apanà sye,
mɛ in'tɛn a bɛ asànaa akà baan amɛ, bɛ sye làduub
mpem abɛ kölàköl! 14 Twon lan'tüüb anà baar bàköön
làkwikilà. Un'tüüb nà kan'kwo mukäl uboo a balàbal
anà ube? Un'tüüb nà uboo a pɛɛlà anà làpib? 15 Nkwà
nà ayà uboo a Klistɔ anà Bɛlyar? Isam nà akyà uboo
a ŋàlàkwikilà anà mbuur mpa awà ŋàlàkwikilà? 16
Undiir nà wun'tüüb uboo a idwà a Nzam anà bànzam
a itɛk? Ntɔn bi, bi ibà idwà a Nzam a möö asànaa kàtɛn
Nzam ŋakwo naa: « Mɛ in'sàkal anà in'sàlyaŋ uboo a
ba, mɛ in'sàkal Nzam a ba, ba bàsàkal un'sɛŋ amɛ. »
17 Kyakin, « Làtoo uboo a baar aban, làkäl ukɔl, twon
lan'ba akà undiir mwɛy wàŋingyäy, waa mɛ in'sàlawal.
18 Mɛ in'sàkal taa ntɔn bɛ waa bɛ làsàkal baan abaal
anà bakaar ntɔn mɛ. » Mwol aŋangwal yanswà.

7 Nkween amɛ, ntɔn bi kan'kaar ilää a tub abi, bi
ipɔŋà bi ŋakwo u ŋingyäy yanswà yà ndür anà yà
dweelà. Wɛy bi imay mubulà aŋin'kyɛɛl unsà bɔɔmà a
Nzam. 2 Lipɛ ikal u mpem abɛ! Bi mbuur ube kàkyer
anki, bi mbuur kàtay anki, bi undiir a mbuur kàduum
anki. 3 Kà ntɔn mukàlapɛl anki waa mɛ in'tɛɛnà abwɛy,

ntɔn mɛ ya kàkyàtàtɛn: bɛ làbà u mpem abi unsà ukwà
anà u möö. 4 Làkyän amɛ là mbɔɔn amu bɛ, mɛ in'we
anà uyɔl mbɔɔn ntɔn bɛ, mɛ in'wà aŋàyɔl a ndɛɛl, mɛ
in'wà unsà un'sak mbɔɔn uboo a mpay abi yanswà. 5
Kyakin, utaaŋ banˈkɔlà bi u Masɛdwan, bi kànyäm
anki, bi kàbwey a mpay yifà ifà: ngwiy u nsà, bɔɔmà
uboo abi. 6 Wɛɛ Nzam, mbuur afàlɛɛl bàŋàlàbɔ̈ɔ̈n, nde
kàlɛɛl bi u mbwo a ngyeel a Titɔ, 7 kà nà u mbwo a
ngyeel ande mpɛl anki, wɛɛ u mbwo a ngwal kàwɛl
nde akà bɛ, nde kàkyer isaam ntɔn ukwen abɛ bà
ngwal. Nde kiyäm ngyal abɛ yà ngwal, yà nsaaŋ abɛ,
yun'kanà abɛ ntɔn mɛ. Ya yanswà yàfan'pà un'sak
aŋàsöönà. 8 Inye, isàkal naa un'kaan amɛ kàlapɛ
ngyɛb, mɛ in'kyɛɛrà anki. Yàlàtàkal naa mɛ in'kyɛɛr,
ntɔn mɛ imanà naa un'kaan awà kàlapɛ ngyɛb u taaŋ
làmwɛy, 9 apanà mɛ an'man un'sak, kà ntɔn ngyɛb
abɛ anki, wɛɛ ntɔn nsɔɔmà kan'bɔr wa. Ntɔn ngyɛb
abɛ yàkäl unsà ukwen a Nzam. Kyakin, akà bi, bɛ
làsàman anki akà ube mwɛy. 10 Ntɔn, ngyɛb unsà
ukwen a Nzam ifàbɔr nsɔɔmà ayà ifàsyen u ngweel a
möö anà ifàwɛy anki ipöl akà nkyɛɛr. Wɛɛ ngyɛb ntɔn
mbääb a mɛɛn mà, ifàbɔr ukwà. 11 Làler apà undiir
kàbör ngyɛb akà bɛ unsà ukwen a Nzam: muküünà nà!
ndwääl a ube nà! ntöön a ube nà! bɔɔmà nà! ilään nà!
un'kanà nà! ntaaŋàmbar nà! Unsà ndaa ya yanswà
bɛ ŋakwo làkyàmɛɛy naa bɛ làbà akuun amu ya. 12
Abun, isàkal naa mɛ kàkyer alasöön, kà ntɔn mbɛɛy
anki, itàkal kà ntɔn mbuur kàkyer ube anki, itàkal kà
ntɔn mbuur bàmukyer ube anki, wɛɛ ntɔn muswaŋ
kusà a bɛ, u mii a Nzam, un'kanà abɛ ntɔn bi. 13
Awà undiir kilɛɛl. Bi kà nà ndɛɛl aŋàyen mpɛl kàwɛl
anki, bi kàsäŋ aŋàsöönà muman un'sak anà Titɔ ntɔn
lun'tɔɔl bɛ mpem. 14 Ntɔn, isàkal naa kusà a nde, mɛ
kàswɛŋ ngaal ntɔn bɛ, bɛ mɛ nswɛn lan'mɛɛy anki!
Wɛɛ, asànaa ifàkyään bi bɛ ndandaa taaŋ lanswà, lalan
ngaal kàswɛŋ bi ntɔn bɛ kusà a Titɔ yàmɛnà naa yà
ndandaa, 15 ukwen ande akà bɛ bàŋàsöön mbɔɔn,
sin sin nde usàyɔbà unkyeey abɛ banswà, ntɔn bɛ
lun'wɛl unsà bɔɔmà anà matɛɛr. 16 Mɛ in'wà unsà
un'sak musà làkyän amɛ amu bɛ.

8 Atɔŋ, bi ikwen naa bɛ làyöb kab a ngway alà kàpɛ
Nzam akà Ikööŋ a Masɛdwan. 2 Itàkal naa ba bàkäl
u mpay mbɔɔn, wɛɛ un'sak aba kàkäl mbɔɔn, lalan
bàpɛ ba indiir aŋàsöönà, itàkal naa ba bàŋàlàmbwà
aŋàdiir. 3 Mɛ in'wà mbäl: asànaa bään aba, itàkal
aŋàsöönà, u mpem aba wanswà, 4 unsà mbɔ̈ɔ̈n yanswà,
ba bilɔ̈ɔ̈m, asànaa kab a ngway, mubilà unsà isal
mutɔm mbaay akà aŋin'kyɛɛl a Yuday. 5 Ba bàpɛ
yàŋàlyaŋ anˈkyän abi: ba bàpɛɛl ba ŋakwo, kusà akà
Mwol, ungö akà bi, u mbwo a ukwen a Nzam. 6 Kyakin
kàlɛɛl bi Titɔ mumay akà bɛ isal a nkääb aki, asànaa
kàsɛmà nde kya. 7 Wɛɛ, ntɔn bɛ làbà aŋàyɔl mbɔɔn
a indiir byanswà, làkwikilà, kab a ndaa, ngyööb anà
mbämà yà ifà ifà anà yukwen làwɛl bɛ akà bi, làkäl
sye bàŋàyɔl a nkääb ayi. 8 Mɛ kà nswɛɛŋ anki alapaa:
wɛɛ alàyäämà mɛ mbämà a baar asin, mɛ amàlapà
ipöl mumɛɛy naa ukwen abɛ bà ndandaa. 9 Ntɔn bɛ
làkyayöb kab a ngway a Mwol abi Yɛsu Klistɔ: nde
mbuur kàkäl ŋun'naaŋ, nde kàbulà ŋàlàmbwà, ntɔn
bɛ, ntɔn, u mbwo a làmbwà ande, bɛ làbulà aŋin'naaŋ.
10 An'kyän amɛ ntɔn nkääb amà: yubwaŋ naa bɛ làsi
mukü̈ünà, ntɔn bɛ làbà bàtàtwɛb, kà ntɔn mukyer
mpɛl anki, wɛɛ sye ntɔn muwal an'kyän mukyer isal
a nkääb aki sɛmà mbul kàlyaŋ. 11 Wɛɛ apà, làmaay,
mukyer wa, abun nswaal abɛ yàŋàbwaŋ ikäl balàbal
sye mumay unsà ukwen abɛ. 12 Isàkal naa anˈkyän mà
ndandaa ubwaŋ, Nzam afàkyey kab alà paa, ukɔɔn
aler undiir mpa awà paa! 13 An'kyän abi kà mupfiy
anki ntɔn un'sak a baar bumwɛy, wɛɛ ntɔn nsöön
ikɔ̈ɔ̈n akal uboo a bɛ. 14 Apanà làbà bɛ anà un'naaŋ,
bɛ lan'kwo mubay baar ban'kɔɔn wa. Ntɔn sye, ilä
làsàkɔɔn bɛ wa anà ba bàsàkal anà wa, ba bàsàlabay.
Abun, nsöön isàkal anki uboo a bɛ. 15 Kyakin bàsön
naa: « Mbuur kàbwe mbɔɔn kàwɛl anki byàŋàsöön,
mbuur kàbwe ikikye, undiir kàkɔ̈ɔ̈n anki. » 16 Mɛ
an'fuur an'tɔɔn akà Nzam awà kan'sà u mpem a Titɔ
un'kanà nsil awà amu bi ntɔn bɛ. 17 Titɔ kàkyey
ndɔ̈ɔ̈m abi, unsà un'kanà wanswà, waa kàkyen mper
akà bɛ unsà ukwen ande ŋakwo. 18 Mbwo mwɛy anà
nde, bi ban'tɔm un'tɔŋ awà bàfàkan Ikööŋ byanswà
ntɔn isal ande unsà Làsaŋ Aŋàbwaŋ. 19 Yà sye naa,
Ikööŋ byun'sɔ̈ɔ̈l mukal un'baay abi u nkyeen uboo a
nkääb ayi, isal ifàkyer bi ntɔn làkoo a Mwol ŋakwo
anà muswaŋ anˈkyän abi màŋàbwaŋ. 20 Bi ikal kigyɛɛŋ
mutiin anˈpɛl unsà nsyääl a un'kàbɔ a ngim ibà bi anà
buur awa. 21 Ntɔn bi, bi ileŋà mukyer ubwaŋ, kusà a
Mwol mpɛl anki, wɛɛ kusà a baar sye. 22 Mbwo mwɛy
anà ba, bi ban'tɔm un'tɔŋ abi, awà ifàkyey bi un'kanà
ande mbalà mbɔɔn, anà kan'fàswaŋ wa aŋàsöönà,
ntɔn nde kan'sà kam akà bɛ. 23 Abun, Titɔ wà mbuur
afàtüüb anà mɛ unsà làkwikilà anà un'baay amɛ unsà
isal apà bɛ. Ntɔn atɔŋ bumwɛy ban'tüüb mbwo anà
nde, ba bà antööm a Ikööŋ, ba bàfàsal ntɔn làkoo

a Klistɔ. 24 Kusà a Ikööŋ, làswɛŋ naa bɛ làbye anà
ukwen, naa bi kàkäl anà ibɔŋ muswaŋ ngaal kusà a
ba.

9 Mfun yatɛy naa mɛ alàsöön ntɔn mbaay akà
aŋin'kyɛɛl. 2 Mɛ in'kyàyöb an'kyän aŋàbwaŋ abɛ,
waa mɛ kàswɛŋ ngaal ntɔn bɛ kusà a baar a Masɛdwan.
Mɛ kakyään naa: « Akayi wàŋàyöŋà fà mbul kàlyaŋ
», anà un'kanà abɛ kàwiiy nkääb a Ikööŋ mbɔɔn. 3
Apan, mɛ amàlatööm atɔŋ naa uyɔl in'we mɛ abà
ntɔn bɛ bàkɔɔn akal bàbunàbun unsà ndaa ayin, ntɔn
bɛ làkäl bàŋàyöŋà, asànaa kàtɛn mɛ. 4 Abun, mɛ
in'yàman bɔɔmà, isàkal naa baar a Masɛdwan ban'yà
anà mɛ, anà ba bàmɛn naa bɛ bàŋàtàyöŋà anki, naa
mpem ifàlasyeel bi ibulà nswɛn abi, mukɔɔn atɛn
naa yà bɛ. 5 Abun, mɛ kàmɛn naa yubwaŋ muləm
akà atɔŋ abà mufwel akà bɛ kusà a mɛ ntɔn muköŋà
an'kab abɛ, isal a an'kab làpɛ bɛ ilää kusà. Kyakin,
ma iyàkal màŋàyöŋà utaaŋ in'yàyà mɛ, anà iyàswaŋ
naa bɛ làfàpà unsà un'sak, wɛɛ kumpem un'be anki. 6
Apan, làyöb naa: mbuur afàkɔn ikikye, afàbwo sye
ikikye, mbuur afàkɔn mbɔɔn, afàbwo sye mbɔɔn. 7
Wɛy mbuur mbuur upɛ asànaa kan'tsul mpem ande,
kunkyɛɛr anki, itàkal unkaak a ngwal anki, ntɔn Nzam
afàkwen mbuur afàpà unsà un'sak. 8 Nzam we anà
iköb mukàlayööl a an'kab a ngway mifà ifà, ntɔn u
taaŋ lanswà anà unsà ndaa yanswà, bɛ làwɛl indiir
làbà bɛ abyà mfun, anà làfàkal anà indiir aŋàsöönà
ntɔn isal aŋàbwaŋ kyanswà, 9 asànaa bàsön naa: «
Nde kàkyer akab, nde kàpɛ akà aŋàlàmbwà, balàbal
ande lipepey. » (aiōn g165) 10 Kyekà mbuur afàpà nkɔɔn
akà un'köön anà làmpà adyà, asàlapà sye nkɔɔn, nde
asàbuul ya mbɔɔn, anà asàyɛɛl mbɛŋ a balàbal abɛ. 11
Abun, bɛ làyàkal aŋin'naaŋ ntɔn nkääb yanswà, nkääb
ifàbɔr an'tɔɔn akà Nzam, u mbwo a bi. 12 Ntɔn, isal
a nkääb aki kà iyàkal ntɔn mumay ngyal aŋin'kyɛɛl
mpɛl anki, wɛɛ musweey ngyamàkà a an'tɔɔn mbɔɔn
akà Nzam. 13 Mpal bàyàman ba ntal a isal aki, ba
bàyàsà Nzam làkoo ntɔn unkyeey làswaŋà bɛ ntɔn
Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Klistɔ, anà ntɔn nkääb abɛ akà ba
anà akà baar banswà. 14 U ngyamàkà aba ntɔn bɛ, ba
bàyàlaswaŋ ukwen aba, ntɔn kab a ngway aŋàsöön
kàlapɛ Nzam. 15 An'tɔɔn akà Nzam ntɔn kab ande lifà
asin.

10 Mɛ, Pəl, mɛ an'lɔm akà bɛ, unsà làböön anà
ubwaŋ a Klistɔ, - bää mɛ in'fàkal unsà un'kaay u
mii abɛ, wɛɛ wàŋàtsim mpal in'fàkal mɛ ukwɛl, 2 mɛ
amàlabɔɔn: twon làman'siinà a ngwal utaaŋ in'yàkal
mɛ paa, ntɔn ndaa a ngwal in'kwo mɛ muswaŋ akà
baar bàfàsi naa nsyeel a mpem abi yunsà imbuur.
3 Ndandaa, bi ibà baar, wɛɛ bi ifànwan anki unsà
ndür. 4 Ntɔn an'tà ifànwan bi amà kà mimbuur anki,
wɛɛ ngwal ama yan'fà akà Nzam ntɔn mubwiy ikal
a ngwal. Bi ifàpay an'yweerà an'be, 5 anà ngwal
yanswà ifàmbäär ngyööb a Nzam. Bi ifàkɔr an'kyän
manswà ntɔn ma ikyey Klistɔ. 6 Bi ibàŋàyöŋà mupà
ntaaŋàmbar akà unkwem banswà, umpal làsàmɛy bɛ
unkyeey abɛ wàŋàkwo. 7 Làler indiir asànaa ibyà bya.
Isàkal naa we anà mbuur akakyeyà uyɔl naa nde wà
Klistɔ, wɛy nde uyweer anà uyöb naa: bi sye ibà bà
Klistɔ asànaa nde! 8 Abun, itàkal naa mɛ in'we anà
uyɔl aŋàsöönà ikye unsà iköb kipɛ Mwol ntɔn mutɔŋ,
kà ntɔn mudwa anki, mɛ nswɛn in'yàman anki. 9
Mɛ in'kwen anki mukal anà ifà mupà bɛ bɔɔmà unsà
in'kaan amɛ, 10 ntɔn, bàfàtɛn naa: « In'kaan ande
myàfàkal ngwal anà myàfàpà bɔɔmà, wɛɛ umpal awà
nde paa, nde wàgyöölà, ndaa ande ndöŋ yatɛy. » 11
Wɛɛ mbuur akatɛɛnà abwɛy, uyöb ubwaŋ naa: asànaa
ibà bi unsà in'kaan abi ukwel, bi sye iyàkal abun u
nsyääl abi utaaŋ iyàkal bi uboo a bɛ. 12 Ndandaa,
bi ikwe anki musi a baar bumwɛy abà bàfàswɛɛŋ
ba ŋakwo. Ba bà insil: ba bàfàwal ba ŋakwo asànaa
isii musi a ba ŋakwo. 13 Wɛɛ akà bi, bi iyàlyaŋ anki
isii unsà ngaal ifàswaŋ bi, wɛɛ bi, bi iyàsyääl isii a
ndel a isal kisyeel Nzam, mukitwääl sye tii akà bɛ.
14 Ntɔn, bi ilyaŋ anki ndel abi, asànaa bi kàyi anki
akà bɛ. Ndandaa bi ibà baar atàtwɛb bàtöl apà bɛ anà
Làsaŋ Aŋàbwaŋ là Klistɔ. 15 Abun, bi ngaal aŋàsöönà
ifàswaŋ anki unsà isal a mbuur asin, wɛɛ bi ibye anà
làkyän naa làkwikilà abɛ làsàyɛl, bi iyàfàyɛl aŋàsöönà
uboo a bɛ, unsà ndel a isal abi, 16 mukyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ uboo a itiir abyukwel anà bɛ, mukɔɔn aswaŋ
ngaal unsà isal bàkyer u ywaŋ a baar asin. 17 Apan
sye, bàsön naa: « Wɛy mbuur aswaŋà ngaal, uswɛŋ
ngaal ande unsà Mwol. » 18 Abun, kà bàfàkyey mbuur
afàswɛɛŋ nde ŋakwo anki, wɛɛ mbuur awà ufàswɛɛŋ
Mwol.

11 Aa! Mɛ amàlabɔɔn mukaŋ mpem ntɔn undiir
akamɛnà asànaa kikɔŋ amɛ! Ndandaa, làkäŋ
mpem ntɔn mɛ! 2 Mɛ in'we anà un'köl ntɔn bɛ, un'köl
kan'fà akà Nzam, ntɔn mɛ kàlatɛɛl ntüün a baal mwɛy
mpɛl, ntɔn mukàlaswaŋ akà Klistɔ asànaa un'kaar
mpa aŋàtàyöb baal, wàŋàpɔŋà. 3 Wɛɛ, mɛ in'we anà

bɔɔmà muman naa an'kyän abɛ itäy anà ukwen abɛ
ntɔn Klistɔ bàdiimà, asànaa ntäy kàkür nde Ɛva u
mbwo a impeenà ande. 4 Kyakin, bɛ làkyer akyeyà
ubwaŋàbwaŋ naa mbuur mwɛy uyàlakyään Yɛsu a
nsöön a Nde akwà kàlakyään bi. Bɛ làfàkyey sye
muwal dweelà anà làsaŋ a nsöön a Dweelà anà Làsaŋ
Aŋàbwaŋ làwɛl bɛ akà bi. 5 Kyekà, mɛ in'sii naa mɛ
kin'wà kimbuur anki kusà a antööm akwà bàfàkyey
naa ba bà baar a baar. 6 Isàkal naa mɛ in'kwo anki
unsà tweey, wɛɛ mɛ in'we anà ngyööb. Bi bàkyàlaswaŋ
yanswà ubwaŋàbwaŋ amu indiir byanswà. 7 Nkye mɛ
kàkyer man'be mutyà mɛ ŋakwo ntɔn bɛ làlär, umpal
kàlakyään mɛ a ngway Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Nzam? 8 Mɛ
kàmay un'naaŋ a Ikööŋ byumwɛy, muwal làfur akà
ba ntɔn musyääl bɛ. 9 Umpal kàkäl mɛ akà bɛ, anà
kàkäl mɛ anà ngyal a undiir, mɛ kàpɛ anki buur amɛ
kan'kɔɔ a mbuur mwɛy, ntɔn atɔŋ bàfü Masɛdwan
ban'pɛ undiir wanswà kàkäl mɛ awà mfun. Unsà ya
yanswà, mɛ kàkäl kigyɛɛŋ mukɔɔn akal buur ntɔn
bɛ, mɛ in'yàlalà abun ubwaŋàbwaŋ. 10 U mbwo a
ndandaa a Klistɔ ayà amu mɛ, mɛ an'kyey naa: kà
mbuur mwɛy watɛy kan'duum ndaa a làkoo ayi kitiir
a Akayi. 11 Ntɔn nkye? Ntɔn mɛ bɛ kàlakwen anki?
Nzam akyàyöb! 12 Abun, mɛ in'yàlalà mukyer asànaa
in'kakyerà mɛ apanà, ntɔn mudübà mbwo akà baar
bàleŋà mbwo mukyey uyɔl naa ba bà asànaa bi! 13
Ntɔn baar aban bà antööm a loor, baar a isal a loor
bàŋàyee ungö a antööm a Klistɔ. 14 Wa kundiir a ubem
anki: Satanà ŋakwo afàyee amu un'kyeey a pɛɛlà. 15
Abun, kundiir a kölàköl anki ntɔn asyääl ande bàyee
uboo a asyääl a balàbal. Ntsüü aba isàkal asànaa isal
aba. 16 Mɛ an'fàfuur, mbuur twon an'si naa mɛ in'wà
ŋukɔŋ. Itàkal abwɛy, làkyey naa mɛ in'käl ŋukɔŋ, ntɔn
mɛ sye in'kyey ndam a uyɔl. 17 Ayà in'kwen mɛ mutɛn,
kasànaa ukwen Mwol anki, wɛɛ asànaa ŋukɔŋ, ntɔn ya
yà ntɔn muswaŋ ngaal. 18 Ntɔn bàmbɔɔn bàfàswaŋ
ngaal unsà ndaa a imbuur, mɛ sye in'swaŋ ngaal. 19 Bɛ
aŋan'yeerà, bɛ làfàkyey baar bàköön an'yeerà ukɔɔn
apeen. 20 Abun, bɛ làfàkaŋ mpem naa bàlabuul asɔ,
bàlamɛɛy ntaan, bàlapfiy, bàlasaal, bàlakäm mbar u
ntabwey. 21 Mɛ in'wà u nswɛn mutɛn naa: bi kàswɛŋ
naa bi ibà aŋagyöölà. Kyekà, mbuur usàkyer kyääl
mutɛn, - mɛ in'tɛn asànaa ŋukɔŋ - mɛ sye in'kyer
kyääl mutɛn. 22 Nkye ba bà Bɛbɛlyɔ? Anà mɛ sye.
Nkye ba bà Bisàlɛl? Anà mɛ sye. Nkye ba bikyee a
Abàlam? Anà mɛ sye. 23 Nkye ba basyääl a Klistɔ?
Mɛ in'tɛn asànaa ŋukɔŋ, mɛ in'wà aŋàsöön ba! Ntɔn,
mɛ kàmɛn mpay aŋàsöönà, mɛ kàbilà bɔlokà mbalà
mbɔɔn, mɛ ban'düb aŋàsöönà mbɔɔn, mbalà mbɔɔn
mɛ kàbweey a igɔnsà a ukwà. 24 Ayudà ban'käm iki
an'kwem an'tär aŋiwà mbalà tyeen, 25 an'füm mbalà
tär, in'kul mbalà mwɛy, mɛ kàminà kan'dà mbalà tär,
mɛ kàkyer mwäänà mwɛy anà mpib mwɛy uboo a
ngyäl. 26 Mbalà mbɔɔn mɛ kàkäl u nkyeen kin'kɔl,
mɛ kàbweey a igɔnsà mbɔɔn: igɔnsà a ngyäl, igɔnsà
a baar abɛ, igɔnsà a atɔŋ a itoo amɛ, igɔnsà a baar
mpa abà Ayudà, igɔnsà uboo a an'bul, igɔnsà u nsye
a ipɔl, igɔnsà udu a ngyäl anà igɔnsà uboo a atɔŋ a
loor, 27 amu yöön anà mpay mbɔɔn, mbalà mbɔɔn
ukɔɔn twaal, amu ngyal anà mfyää, mbalà mbɔɔn amu
nkin a isaa, amu mpye anà làmbwà. 28 Ukɔɔn aler
indiir byumwɛy, buur amɛ bilä a ilä bà nkyɛɛr ntɔn
ikööŋ byanswà. 29 Nà awe anà gyöölà, waa mɛ in'köön
gyöölà? Nà kan'bwà u man'be, waa mɛ in'köön akyɛɛr?
30 Isàkal naa mɛ in'swaŋ ngaal, mɛ ngaal in'swaŋ unsà
gyöölà amɛ. 31 Nzam, Taar a Mwol Yɛsu, awàŋasaak
ntɔn mbul a in'tye, akyàyöb naa mɛ loor in'taa anki.
(aiōn g165) 32 Mpal kàkäl mɛ u Damas, kuvernöör kàkäl
un'kyeey a mfum Arɛtas kàsi aseey u minàmbwo a bul
ntɔn mukan'kɔr. 33 Wɛɛ, u mbwo a mun a nɛl a ibää a
làpaŋ, laa ban'tyeey ba uboo a un'tɛr, waa mɛ kàsɔrà
kan'kɔɔ ande.

12 Nkye yubwaŋ muswaŋ ngaal? Ŋaa, ndöŋ yatɛy!
Wɛɛ apanà, wɛy mɛ in'tɛn ntɔn ndaa kan'swɛŋ
Mwol u imanmii anà u imɛɛy. 2 Mɛ in'yöb mbuur
mwɛy amu Klistɔ awà, yan'lyaŋ mbul kwem aŋinà,
bun'syeen tii u du làtär, nkye yàkäl amu ndür ande?
mɛ in'yöb anki, nkye yàkäl u nsà a ndür ande? mɛ
in'yöb anki, Nzam ayöb ya. 3 Ndandaa, mɛ in'yöb naa
mbuur awà, - nkye yàkäl amu ndür ande? nkye yàkäl
anki amu ndür ande? mɛ in'yöb anki, Nzam ayöb ya,
- 4 bun'syen tii u paladisɔ, waa kàwem ndaa mpa
bàfàbuul, ndaa mpa bàpɛ mbuur mbwo muywel ya. 5
Ntɔn mbuur atub awunà mɛ in'swaŋ ngaal, wɛɛ ntɔn
mɛ, mɛ ngaal amɛ in'yàswaŋ nà unsà gyöölà amɛ. 6
Yàlàkal naa mɛ in'kwen muswaŋ ngaal, mɛ kàlàkal
anki ŋukɔŋ, ntɔn mɛ kàlàtɛn ndandaa. Wɛɛ mɛ an'tɔn
mukyer abun, ntɔn mukɔɔn aman amu mɛ an'kyän
aŋàsöön amà bàfàman ba itàkal bàfàwem ba akà mɛ. 7
Apan sye, ntɔn mɛ in'köön ayɔl a uyɔl ntɔn kàwɛl mɛ
imɛɛy kyan'söön ubwaŋ, ban'si itoor u ndür, asànaa
un'kyeey a Satanà bàsööl mukan'düb anà mukan'dübà
mbwo mukyey uyɔl. 8 Mɛ kàböön Mwol mbalà tär

ntɔn mukan'lwom itoor aki. 9 Wɛɛ nde kan'fuur naa:
« Kab a ngway amɛ lan'kwo akà ngye, ntɔn ngwal amɛ
ifàmɛnà yàŋàkwo unsà gyɔ̈ɔ̈là. » Abun, unsà un'sak
wanswà, mɛ in'yàswaŋ ngaal amɛ unsà gyɔ̈ɔ̈là amɛ,
ntɔn ngwal a Klistɔ ikäl amu mɛ. 10 Kyakin un'sak
amɛ wamu gyɔ̈ɔ̈là, amu in'tswe, amu in'siinà, amu
nkwaaŋ anà amu bɔɔmà aŋàdiir ntɔn Klistɔ. Ntɔn
umpal in'wà mɛ unsà gyɔ̈ɔ̈là, apan sye in'wà mɛ anà
ngwal. 11 Le mɛ an'bulà ŋukɔŋ! Bɛ lan'siinà a ngwal,
bɛ baar làlan'tɛɛl imbäl. Ntɔn, itàkal naa mɛ in'wà
undiir a bunàbun, mɛ kin'wà anki u ngyɛl a antööm
abà bàfàmɛnà naa ba bà udu. 12 Idiim abyà ifàswaŋ
naa mbuur wà ntööm byàmɛnà uboo abɛ: nkääŋ a
mpem unsà ndɛb yanswà, idiim, impà anà isal a ngwal.
13 Undiir nà bɛ mpa làwɛl asànaa ikööŋ byumwɛy, nà
mɛ mukɔɔn akal buur ntɔn bɛ? Lan'dwääl nkul ntɔn
nkɔ̈ɔ̈n a balàbal ayi! 14 Le, mɛ in'wà tsütsü muyà akà
bɛ mbalà yàtär, anà mɛ in'yàkal anki buur abɛ: ntɔn
mɛ in'lɛŋà anki indiir abɛ, wɛɛ bɛ ŋakwo. Kà buur a
baan anki musà indiir ukɔl ntɔn aböör, wɛɛ aböör ntɔn
baan. 15 Ntɔn mɛ, mɛ in'pà indiir amɛ byanswà anà
mɛ ŋakwo wanswà ntɔn bɛ. Isàkal naa mɛ in'fàlakwen
mbɔɔn, nkye mɛ bàyan'kwen ikikye? 16 Itàkal naa mɛ
kàkäl anki buur ntɔn bɛ, wɛɛ bàtɛn naa mɛ in'wà ikur
baar, waa mɛ kàlakör u mbwo a impeenà. 17 Aben,
nkye mɛ kàkyer alapfiy u mbwo a umwɛy uboo a baar
kàlatööm mɛ? 18 Mɛ kàlɔ̈m akà Titɔ muyà akà bɛ, anà
mɛ kàtöm mbwo mwɛy anà nde un'tɔŋ awà làyöb bɛ.
Nkye Titɔ kàkyer alapfiy? Nkye nde anà mɛ, bi kàkäl
anki an'kyän an'mwɛy, anà mulab mbwo mwɛy? 19 Fà
itaan, nkye bɛ làsii naa bi ifàtwey balàbal bi ŋakwo
kusà a bɛ? Ŋaa, bi ifàyäm kusà a Nzam, amu Klistɔ.
Indiir abi byanswà, nkwen amɛ, byà ntɔn làkwikilà
abɛ làyɛl. 20 Abun, bɔɔmà amɛ bà naa, umpal in'yàyà
mɛ, mɛ in'kɔ̈ɔ̈n ayàlaman asànaa in'kwen mɛ, naa bɛ
sye làkɔ̈ɔ̈n akan'man asànaa làkwen bɛ. Mɛ in'manà
bɔɔmà naa mɛ in'yàtaan uboo a bɛ: an'sye, un'köl,
nkyɛl, isür, ntwee, itetɛɛn, in'tswe anà lingwoomà.
21 Mɛ imanà bɔɔmà naa in'yàfàyà mɛ, Nzam amɛ
ayàmɛɛy nswɛn kusà abɛ, anà mɛ in'lel ntɔn bàmbɔɔn
abà bàkyer man'be kusà anà mpa bàbuul mpem u
ŋingyääy, u ndaa a nswɛn anà unsà induumà bàkyer
ba.

13 Yi mbalà yàtär in'yà mɛ akà bɛ. Asànaa bàsön ya
naa: « Ndaa yanswà bàyàtsul unsà imbäl a baar
bööl itàkal atär. » 2 Mɛ kàkyàtàtɛn kusà, asànaa umpal
kayi mɛ mbalà yàyweel, mɛ in'fàfuur ya ŋàbawà mpa
in'wà mɛ paa, akà baar bàkyer man'be kusà anà akà
bumwɛy: isàkal naa mɛ an'fàyà, mɛ akà mbuur mwɛy
in'sàyee anki, 3 ntɔn bɛ làleŋà isii naa Klistɔ afàyäm
amu mɛ. Nde kà wàgyɔ̈ɔ̈là anki kusà a bɛ, wɛɛ nde
afàswaŋ ngwal amu bɛ. 4 Ndandaa, nde bun'bɛɛrà
u kulunsi unsà gyɔ̈ɔ̈là ande, wɛɛ nde we anà möö
u ngwal a Nzam. Bi sye ibà bàgyɔ̈ɔ̈là amu nde, wɛɛ
bi isàkal anà möö anà nde u ngwal a Nzam ntɔn
bɛ. 5 Làpɛl bɛ ŋakwo, làler naa nkye bɛ làbà uboo
a làkwikilà, làler bɛ ŋakwo ubwaŋàbwaŋ. Nkye bɛ
làfàkayöbà anki naa Yɛsu Klistɔ wà amu bɛ? Nà isàkal
naa bɛ làkɔ̈ɔ̈n awal iböŋ unsà ndeer ayi. 6 Apan, mɛ
an'sà làkyän naa bɛ làkyer asàyöb naa bi, bi kàbü anki
kusà a ndeer ayi. 7 Bi ifàyamà Nzam naa bɛ làkɔ̈ɔ̈n
akyer akà ube mwɛy. Bi ikwen anki mumɛɛy iböŋ
abi, wɛɛ muman naa bɛ lan'kyer ubwaŋ, itàkal naa
bi ikamɛnà bàŋàkwàndwà. 8 Ntɔn bi ikɔ̈b mumbäär
ndandaa kyatɛy, wɛɛ bi iwe anà ikɔ̈b mukölà kya mpɛl.
9 Wɛɛ bi ibà unsà un'sak, taaŋ lanswà ibà bi bàgyɔ̈ɔ̈là
anà làbà bɛ aŋangwal. Waa bi ikalɔɔmà u ngyamàkà
abi naa bɛ làbulà bàŋàkwo. 10 Kyakin, amàlasöön
mɛ ndaa ayi yanswà umpal in'wà mɛ ukwel, ntɔn
umpal in'sàyà mɛ, ya ikɔ̈ɔ̈n amɛnà naa ndaa amɛ yà
bwoor musyääl ikɔ̈b kan'pɛ Mwol ntɔn mutɔŋ, kà ntɔn
mudwa anki. 11 Atɔŋ, làkäl unsà un'sak, làsäl ntɔn
mukwo, làpɛɛl ngwal bɛ a bɛ, làkäl an'kyän an'mwɛy,
làkäl unsà duu, waa Nzam a ukwen anà duu uyàkal
anà bɛ. 12 Làpɛɛl mbɔr u mbwo a ndüür in'kyɛɛl.
13 Aŋin'kyɛɛl banswà bàmàlapà mbɔr. 14 Wɛy kab
a ngway a Mwol Yɛsu Klistɔ, ukwen a Nzam, anà
un'tüüb a Dweelà In'kyɛɛl byàkäl anà bɛ banswà.

NGALÀTYÀ

1 Pəl, ntööm, kà unsà ngwal a baar itàkal u mbwo
a mbuur mwɛy anki, wɛɛ u mbwo a Yɛsu Klistə
anà Taa Nzam awà kun'wiiy uboo a akü, **2** anà atəŋ
banswà abà anà mɛ, mɛ an'pà mbər akà Ikööŋ abyà u
Ngalàtyà: **3** Wɛy kab a ngway anà duu a Taaràbi Nzam
anà Mwol Yɛsu Klistə byàkäl anà bɛ. **4** Klistə kàpɛ
möö ande ŋakwo ntən man'be abi, ntən mukigyəər u
mɛɛn an'be mà, unsà ukwen a Nzam, awà Taaràbi.
(aiōn g165) **5** Wɛy làkoo làkäl anà nde mbul a in'tye!
Wöwöö. **(aiōn g165)** **6** Mɛ in'wà unsà ubem muman naa
bɛ làbà nswɛy musàkɔəb mbuur awà kàlabel u mbwo
a kab a ngway a Klistə, ntən mulab Làsaŋ Aŋàbwaŋ
lànsöön. **7** Ŋaa, Làsaŋ Aŋàbwaŋ asin lànsöön latɛy,
wɛɛ bà anà baar uboboo abɛ bàkwen mukàlatwääl
lingyoomà anà musəəm Làsaŋ Aŋàbwaŋ abar là Klistə.
8 Wɛɛ ŋàbawà, isàkal naa we anà mbuur mwɛy, itàkal
bi, itàkal sye naa un'kyeey kanı'fà du, kàmàlakyään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ lànsöön anà la akwà kàlakyään bi,
wɛy ŋakaan kun'käär! **9** Bi kàkyàtɛn ya itaan, mɛ ya
an'fàtɛn apanà naa: isàkal naa we anà mbuur mwɛy
kan'yà mukàlakyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ lànsöön anà la
akwà làwɛl bɛ, wɛy ŋakaan kun'käär! **10** Ntən, apanà,
nkye mɛ in'wàmuleŋ ubwaŋ akà baar lɛɛ akà Nzam?
Naa nkye, mɛ in'kwen musà làböön akà baar? Ilàkal
naa mɛ alàkwen musà làböön akà baar, mɛ alàfàkal
anki un'syääl a Klistə. **11** Ntən, atəŋ, mɛ alàkyään
naa: Làsaŋ Aŋàbwaŋ kàlakyään mɛ, la kà là an'kyän a
mbuur a mɛɛn anki. **12** Ntən la kà mbuur kan'pɛ anki,
itàkal naa mbuur kan'lööŋ, wɛɛ u mbwo a imɛɛy a
Yɛsu Klistə. **13** Ntən, bɛ làkyàwem itaan nkääl kàkäl
mɛ ayà uboo a iyudà: naa sye un'fur a nkyɛl nà mɛ
kàkäl awà, umpal kàmɛɛyà mɛ Ikööŋ a Nzam nkwaaŋ
ntən mupay kya. **14** Mɛ, mɛ kàkyen usà unsà iyudà,
mulyaaŋ bàmbəən uboo a nkööl amɛ anà uboo a
làfuun amɛ u mbwo a un'kanà amɛ ntən nkääl a
ankaa amɛ. **15** Wɛɛ Nzam, unsà kab a ngway ande, nde
kan'söölˈ fà an'bäl a maa anà kan'bel mukun'syääl,
nde kàmɛn naa yà ubwaŋ **16** nde kan'mɛɛy Mwan
ande, ntən mɛ in'kyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ ande akà
baar mpa abà Ayudà, ukəən alab an'lwɛŋ a mbuur,
17 itàkal mubeenà Yɛlusàlɛm ntən mukàbweey anà
baar abà bàbulà antööm kusà a mɛ, mɛ kàkyen Arabi.
Ungö apan mɛ kàfurà Damas. **18** Ungö a mbul tär,
mɛ kàbeenà Yɛlusàlɛm ntən mukàbweey anà Petəlà.
Mɛ kàkyer ilä kwem aŋityeen apà nde. **19** Mɛ kàmɛn
anki ntööm asin, nà Zyak mpɛl, un'təŋ a Mwol. **20**
Ya amàlasöön mɛ yi, mɛ an'tɛn u mii a Nzam, kà
loor anki. **21** Apan, mɛ kàkyen itiir a Silya anà Silisi.
22 Wɛɛ Ikööŋ a aklistə abyà u Yuday byàyöb anki
ntabwey amɛ. **23** Bya byàwem mpɛl naa: « Mbuur
akwà kàyimɛɛyà bi nkwaaŋ sɛmà itaan, ŋàbawà nde
wàmuyiləəŋ làkwikilà alà kàsi nde mukü̈ünà mudwa
la. » **24** Wɛɛ bya byàsyee Nzam làkoo ntən mɛ.

2 Ungö a mbul kwem aŋinà, mɛ kàfàbeenà Yɛlusàlɛm
anà Banabas, mɛ kàsyen sye anà Titə. **2** Kyekà,
mɛ kàbeenà ntən imɛɛy kàwɛl mɛ, anà mɛ ba kasam
Làsaŋ Aŋàbwaŋ in'fàləəŋ mɛ akà baar mpa aba Ayudà.
Mɛ la sye kàyisaamà u mpey akà andweer a Ikööŋ,
manà naa isal kàkyer mɛ anà in'yàkyer mɛ apanà
ikö̈ön akal ndöŋ. **3** Wɛɛ ya yàmɛnà naa itàkal Titə,
un'gɛlɛki kàyisalà anà mɛ, bun'siinà anki a ngwal
muwal nkyɛɛy, **4** itàkal abwɛy, atəŋ abɛ abà bàyàbilà
uboboo abi, bàtwääl ipaay unsà nsaay abi yan'fà akà
Yɛsu Klistə, ba bàkwen mukibuul asə a un'kəən. **5**
Wɛɛ bi, bi kàkyey anki isə a baar aban akà ikikye,
itàkal mutüüb anà ba u kitaaŋ, ntən ndandaa a Làsaŋ
Aŋàbwaŋ yàkäl ipepey ntən bɛ. **6** Baar bàkäl asànaa
bàntal, bàkäl kaben, mɛ kwo watɛy. Ntən Nzam ufàler
anki ntabwey a baar. Wɛɛ akà mɛ, ba sye banı'swɛŋ
anki akà undiir mwɛy a ngwal. **7** Kyekà, ba bàkyàman
naa mɛ ban'pɛ buur a Làsaŋ Aŋàbwaŋ ntən baar
mpa abàŋàkyɛy, asànaa bàpɛ akà Petəlà ntən baar
aŋàkyɛy. **8** Ntən mbuur kàkyer naa Petəlà ukäl ntööm
ntən baar aŋàkyɛy, mbuur nsil sye wa kàkyer naa
mɛ in'käl ntööm ntən baar mpa abà Ayudà. **9** Umpal
bàyöb Zyak, Petəlà anà Ywan abà bàkäl asànaa an'ta
a Ikööŋ, naa kab a ngway alà bàpɛ akà mɛ, ba bipɛ
an'kəə, mɛ anà Banabas, muswaŋ un'tüüb uboo a
ba anà bi, ntən bi ikyen akà baar mpa abà Ayudà,
wɛ ba bàkyen akà baar aŋàkyɛy. **10** Yàlöm naa bi
ikyer undiir mwɛy mpɛl: muyəbà aŋàlàmbwà. Mɛ wa
sye kàkyàkyer agyägyä. **11** Wɛɛ mpal kàyi Petəlà kà
Antyəsha, mɛ kàtön ndaa ande u mii a baar, ntən nde
kàkäl anà ikwàndwà. **12** Ntən, kusà a ngyeel a baar
abà kàtöm Zyak, nde kàdyee ikal imwɛy anà baar mpa
abà Ayudà. Wɛɛ mpal bàyàkəlà ba, nde kàkaabà anà
baar mpa abà Ayudà, waa kàkäl u mpey, ntən nde
kàmɛn bəəmà a Ayudà aban. **13** Ayudà bumwɛy bàbilà
uboo a pfürà ande, kyakin Banabas nde ŋakwo sye
kàbilà uboo a pfürà alà. **14** Wɛɛ mpal kàmɛn mɛ naa
nkääl aba yàkäl anki balàbal anà Làsaŋ Aŋàbwaŋ, mɛ

kàtɛn a Petɔlà u mii a baar banswà naa: « Isàkal naa
ngye mbuur awà Un'yudà, nkääl angye yà asànaa yà
baar mpa abà Ayudà, kà yà Ayudà anki, aben ngye
akaswaŋà baar mpa abà Ayudà naa ba bàkäl nkääl
mwɛy ya anà Ayudà? » 15 Bi, bi ibà Ayudà fà mböör,
wɛɛ bi kà ibà baar mpa abà Ayudà anki, baar a man'be
bà. 16 Mpalàbà, bi kan'yöb naa akà mbuur a balàbal
mwɛy watɛy naa ntɔn nde afàlab isal a un'kɔɔn, wɛɛ
unsà làkwikilà amu Yɛsu Klistɔ mpɛl. Bi, bi sye kàsi
làkwikilà amu Yɛsu Klistɔ, ntɔn bi ikäl bàbalàbal unsà
làkwikilà amu Klistɔ, wɛɛ kà unsà isal a un'kɔɔn anki.
Ntɔn, akà mbuur mwɛy usàkal anki balàbal unsà isal a
un'kɔɔn. 17 Wɛɛ, isàkal naa bi kàleŋà mukal bàbalàbal
amu Klistɔ, bi sye bàmɛnà naa bi ibà baar a man'be.
Nkye Klistɔ kàlàkal un'syääl a man'be? Ikwo anki akà
ikikye. 18 Kyakin, isàkal naa mɛ an'fàtɔŋ ya akwà
kàbwaab mɛ, abun, ikaswaŋà naa mɛ in'wà un'bɛɛy a
un'kɔɔn. 19 Ntɔn yà u mbwo a un'kɔɔn wa mɛ kàkü
unsà un'kɔɔn, ntɔn mɛ in'käl anà möö amu Nzam. Mɛ,
mɛ in'wà aŋàbɛɛrà u kulunsi anà Klistɔ, 20 mɛ in'we
anà möö, wɛɛ kà mɛ anki, Klistɔ awe anà möö amu
mɛ. Ntɔn möö amɛ wà imbuur, wa wà unsà làkwikilà,
làkwikilà amu Mwan a Nzam awà kan'kwen anà kàpɛ
möö ande ntɔn mɛ. 21 Mɛ in'piy anki kab a ngway
a Nzam bwà. Ntɔn, kya isàkal naa yà unsà mbwo
a un'kɔɔn mbuur kan'kwo mukal wàbalàbal umii a
Nzam, abun Klistɔ kàkü wà bunàbun.

3 Ɔ insil a Angalàtyà! Nà kàlalö? Kyekà, Yɛsu Klistɔ
awà bàbɛɛrà u kulunsi bun'swɛŋ u mii a bɛ. 2
Mɛ alàsà mfuul mwɛy mpɛl: Nkye bɛ Dweelà làwɛl
ntɔn làsyäälà bɛ un'kɔɔn lɛɛ ntɔn làwem bɛ Làsaŋ
Aŋàbwaŋ anà làsi bɛ làkwikilà amu la? 3 Abà, nkye bɛ
làbà insil? Utàtwɛb bɛ làsɛmà a Dweelà, nkye ŋàbawà
bɛ làkwen mukàtsü a ndür? 4 Nkye mbɔɔn a mpay
làmɛn bɛ yàkäl yà bunàbun? Ikwo anki naa ya ikäl
yà bunàbun! 5 Mbuur afàlapà Dweelà anà afàkyer
impà uboo a bɛ, nkye nde bya afàkyer ntɔn làfàlab
bɛ Un'kɔɔn lɛɛ, ntɔn làwem bɛ làsaŋ a làkwikilà? 6
Ntɔn Abàlam kàkäl anà làkwikilà amu Nzam, kyakin
kàmɛnà nde wàbalàbal. 7 Làyöb abun naa: baar abye
anà làkwikilà bà baan a Abàlam. 8 Abà sye, Ndaa
Aŋàsɔn yàtɛn naa Nzam asàkyey baar mpa abà Ayudà,
ntɔn làkwikilà aba. Kyakin bàsam ba Làsaŋ Aŋàbwaŋ
alà kusà akà Abàlam naa: « In'sɛŋ myanswà myàsàwal
nsaak amu ngye. » 9 Kyakin, baar abà anà làkwikilà
ban'wal nsaak mbwo mwɛy anà Abàlam, aŋàlàkwikilà.
10 Ntɔn, asyääl a un'kɔɔn banswà bà unsà un'küül.
Ntɔn bàsön naa: « Wɛy ŋakaan udi mbuur wanswà
afàkɔɔn asà mukü̈ünà mukwey ndaa yanswà bàsön
uboo a Un'kaan a un'kɔɔn. » 11 Yà ndandaa naa akà
mbuur mwɛy wàbalàbal watɛy kusà a Nzam u mbwo a
un'kɔɔn, ntɔn bàsɔn naa: « Mbuur a balàbal asàkal
anà möö ntɔn làkwikilà. » 12 Kyekà, un'kɔɔn làbɛɛŋ
latɛy anà làkwikilà, asànaa itɛɛnà Ndaa Aŋàsɔn naa: «
Mbuur asàkwey nswɛɛŋ a un'kɔɔn awà, asàkal anà
möö amu wa. » 13 Klistɔ kàfür ntɔn mukitwey unsà
un'küül a un'kɔɔn, nde ŋakwo kàbulà un'küül ntɔn bi,
ntɔn bàsön naa: « Wɛy ukäl aŋàküül mbuur wanswà
ban'bɛɛrà kà un'te. » 14 Yà abun naa làsaak a Abàlam
làsàtööl akà baar mpa abà Ayudà u mbwo a kab a
ngway a Yɛsu Klistɔ, naa bi banswà isàwal Dweelà
kàpɛ Nzam ilää u mbwo a làkwikilà. 15 Atɔŋ, mbar bi
itàtɛn unsà imbuur: isàkal naa kyän kàsön mbuur là
u mbwo a la, akà mbuur mwɛy ukwe anki mulwom
itàkal mukwɛy undiir uboo a la. 16 Abun, ilää bàpɛ
akà Abàlam anà akà ngyääl ande, bàtɛn anki naa: «
anà akà akyee ande » asànaa ya iler un'kàbɔ, wɛɛ ntɔn
mbuur mwɛy mpɛl unsà itoo a Abàlam, ikaswaŋà naa
Klistɔ. 17 Abun, le an'kyän amɛ: kyän a balàbal, Nzam
la kàdi kusà. Un'kɔɔn kàsàyà ungö a mbul nkam nà
a an'kwem an'tär, ukwe anki mudwa kyän alà. Naa
tɛy, ilää aki isàbulà undiir a bunàbun. 18 Ntɔn, isàkal
naa kwal bàfàwal u mbwo a Un'kɔɔn, abun ifàkal anki
naa u mbwo a ilää. Wɛɛ kyekà ilää aki Nzam kya kàpɛ
akà Abàlam unsà kab a ngway ande. 19 Apanà, mfun
a un'kɔɔn nkye? Wa kàyi ntɔn muswaŋ ube a baar,
tii kunà usàyà ikyee a Abàlam awà bàpɛ ilää. Ilää aki
akyeey bàkyään u mbwo a mfurboo mwɛy. 20 Kyekà,
nkalsà awà kà wà ntɔn mbuur mwɛy mpɛl anki, wɛɛ
Nzam wà mwɛy. 21 Abun, nkye Un'kɔɔn afàmbäär ilää
a Nzam? Ŋaa, akà ikikye! Wɛɛ yàlàkal naa Un'kɔɔn we
anà ikö̈b apà möö, abun balàbal sye làlàfà u mbwo
a wa. 22 Wɛɛ Ndaa Aŋàsɔn yàkyàsà mɛɛn manswà
ungyɛl a ikö̈b man'be. Kyakin, unsà làkwikilà amu
Yɛsu Klistɔ, ilää waa isàkwo akà aŋàlàkwikilà. 23 Kusà
a ngyeel a làkwikilà, bi kàkäl atsüüŋ a un'kɔɔn, tii
umpal làlàmɛnà làkwikilà alà. 24 Kyakin, un'kɔɔn kàkäl
un'leer abi tii u ngyeel a Klistɔ, ntɔn bi ikäl bàbalàbal
u mbwo a làkwikilà. 25 Wɛɛ, ungö a ngyeel a làkwikilà,
bi ifàkal anki kà an'kɔɔ a un'leer awà. 26 Ntɔn bɛ
banswà, bɛ làbà baan a Nzam u mbwo a làkwikilà amu
Yɛsu Klistɔ. 27 Inye, bɛ banswà abà làwɛl ndüümà amu
Klistɔ, bɛ làkyàbwaar Klistɔ. 28 Kyakin, Un'yudà itàkal

Un'gɛlɛki ufàkal anki. Un'tsüüŋ itàkal un'nsaay ufàkal anki. Baal itàkal un'kaar ufàkal anki. Ntɔn bɛ banswà làbà mwɛy amu Yɛsu Klistɔ. 29 Kya isàkal naa bɛ làbà baar a Klistɔ, bɛ làbà itoo a Abàlam anà aŋakwal unsà ilää.

4 Mɛ in'tɛn abà: isàkal naa un'kyee a kwal wà mwan umbɛy, nde nsöön watɛy anà un'tsüüŋ, itàkal naa nde wà nkum a indiir byanswà, 2 wɛɛ nde wà ungyɛl a baar bàfàkaar indiir ande anà baar abye anà buur a bya, tii mpal isàkwo ilä kàsi taaràndе. 3 Bi sye, mpal kàkäl bi ambɛy, bi kàkäl atsüüŋ. 4 Wɛɛ umpal làkwe taaŋ, Nzam kàtöm Mwan ande: bun'bör akà un'kaar mwɛy, bun'bör ungyɛl a un'kɔɔn, 5 ntɔn mutsuuŋ baar bàkäl ungyɛl a un'kɔɔn, ntɔn bi ibulà baan aŋàywaaŋ nkà. 6 Ntɔn làbà bɛ baan, Nzam waa kàtöm Dweelà a Mwan ande uboo a mpem abi, Dweelà afàsà un'kwɛŋ naa: « Aba » iswaŋà naa Taa! 7 Kyakin, ngye afàkal un'tsüüŋ anki, wɛɛ mwan. Ngye sye awà ikyee asànaa amà an'yilà a Nzam. 8 Itaan, umpal mpa layöbà bɛ Nzam, bɛ làkälà atsüüŋ a itɛk, kutɛn aŋàbwaŋ bya kà bànzam anki. 9 Wɛɛ mpalàbà lan'yöb bɛ Nzam, anà nde sye kàmàlayöb, aben lan'fàfurà bɛ akà indiir iköön ngwal anà byànswɛn abyà ifàyaal mɛɛn? Nkye bɛ làkwen mufàbulà atsüüŋ a bya? 10 Bɛ, bɛ làfàkyɛɛl ubwaŋàbwaŋ ilä, nsöŋ, an'paŋà anà mbul! 11 Bɛ, bɛ làman'pà bɔɔmà: nkye isal kàkyer mɛ amu bɛ ikyà bwà? 12 Atɔŋ, mɛ amàlabɔɔn, làbulà asànaa mɛ, ntɔn mɛ kàkyàbulà asànaa bɛ. Akà ube mwɛy lan'kyer bɛ batɛy. 13 Bɛ làkyàyöb ubwaŋàbwaŋ naa u mbalà atàtwɛb kàlakyään mɛ Làsaŋ Aŋàbwaŋ, mɛ kàkäl anà ukyal. 14 Ukyal abà bàkäl nsii ntɔn bɛ. Wɛɛ bɛ lan'saal anki, lan'piy anki. Kyekà, bɛ lan'wɛl asànaa un'kyeey a Nzam, asànaa Klistɔ Yɛsu. 15 Abun, wàken un'sak kàkäl anà bɛ? Ntɔn mɛ amàlatɛɛl imbäl ki: kya bɛ làlàkwo, bɛ làlàswaam mii abɛ ntɔn mukan'pà! 16 Ŋàbawà, nkye mɛ an'bulà ŋankir abɛ ntɔn amàlakyään mɛ ndandaa? 17 Ukwen aŋàsöön abà akà bɛ kà bà mpɛlàmpɛl anki, wɛɛ ba bàkwen mpɛl mukàlakaab anà mɛ, ntɔn bɛ làbääb anà ba. 18 Yubwaŋ muswaŋ ukwen abye anà imbäl aŋàbwaŋ taaŋ lanswà, wɛɛ kà nà utaaŋ kàkäl mɛ apà bɛ mpɛl anki, 19 baan amɛ, abà in'fàkamanà mɛ un'swaŋ abɔr tii umpal usàmɛnà Klistɔ amu bɛ. 20 Apanà, mɛ in'kwen mukal apà bɛ, ntɔn mulöön ntɛɛn amɛ akà bɛ, ntɔn mɛ in'yöb anki naa mɛ ininà in'kyer ntɔn bɛ! 21 Lan'kyään, bɛ baar làkwen mukal u ngyɛl a un'kɔɔn: nkye bɛ làfàwem anki ndaa ufàtɛn un'kɔɔn awà? 22 Ntɔn bàsön naa Abàlam kàbör baan abaal böölː mwɛy a un'syääl un'kaar, mwɛy a un'kaar a nsaay, 23 mwan baal a un'syääl un'kaar bun'bör unsà imbuur. Wɛɛ mwan baal a un'kaar a nsaay bun'bör u mbwo a ilää. 24 Apà kye anà ikɔk a ndaa: abun, akaar abà bà nkwà yweel. Mwɛy, Agar, kàfü mɔŋ a Sinayi, kan'bɔr un'tsüüŋ: 25 ntɔn mɔŋ a Sinayi wà kà Arabi. Agar awà afwään Yɛlusàlɛm a ŋàbà ntɔn la là un'tsüüŋ anà baan ande. 26 Wɛɛ Yɛlusàlɛm a du là nsaay, la là maa abi, 27 ntɔn bàsön naa: « Man un'sak, un'kaar ikɔb, ngye mbuur mpa kàbörà! Sà in'kwɛŋ a un'sak, ngye mbuur mpa kàyöb usaay a in'swaŋ! Ntɔn baan a un'kaar awà bàwɔm bà mbɔɔn, akwànaa baan a un'kaar awe anà un'dim. » 28 Wɛɛ bɛ, atɔŋ, asànaa Isak bɛ làbà baan a ilää. 29 Wɛɛ, asànaa mwan bàbör unsà imbuur kàmɛɛy mwan bàbör unsà Dweelà nkwaaŋ, ya sye yà balàbal ŋàbawà. 30 Wɛɛ Ndaa Aŋàsɔn itɛɛnà aben? Abà: « Böŋ un'syääl un'kaar anà mwan ande, ntɔn ikwe anki naa mwan a un'syääl un'kaar uwɛl kwal mbwo mwɛy anà mwan a un'kaar a nsaay. » 31 Kyakin, atɔŋ, bi kà ibà baan a un'syääl un'kaar anki, wɛɛ bi ibà baan a un'kaar a nsaay.

5 Klistɔ kitsuuŋ ntɔn bi ikäl baar a nsaay bàndandaa. Làkäl aŋàtsim, twon lan'fàkal uboo a mpay a isɔ. 2 Mɛ, Pɔl, mɛ amàlàkyään naa: isàkal naa bɛ làbàmukyɛy bɛ a bɛ, abun Klistɔ ufàkal anki anà ndöŋ akà bɛ. 3 Mɛ an'fàtɛn naa mbuur wanswà akyey naa bun'kyɛy, wɛy naa nde ukwey un'kɔɔn wa wanswà. 4 Bɛ, bɛ làbà aŋàkaabà anà Klistɔ, isàkal naa bɛ lan'bünà balàbal abɛ anà un'kɔɔn. Abun kab a ngway làfàkal anki amu bɛ. 5 Wɛɛ akà bi, làkwikilà abi là naa: bi kan'sà làkyän a ngwalàngwal u mbwo a Dweelà, ntɔn bi imɛnà baar mwɛy bàbalàbal. 6 Kyakin, mbuur awà amu Yɛsu Klistɔ, itàkal nkyɛɛy, itàkal ukɔɔn nkyɛɛy, ndaa a ngwal mwo yatɛy. Wɛɛ ndaa akölàköl, yà mukal anà làkwikilà u mbwo a ukwen. 7 Bɛ, bɛ làyikaamà ntiin ubwaŋàbwaŋ, wɛɛ ŋàbawà, nà kàmàlakyekà mbwo naa bɛ làköön akyey ndandaa? 8 An'kyän a tub àmà kà man'fà anki akà Nzam awà kàlabel. 9 Bàfàtɛn naa: « Kindam a ful ifàfuubà mfar yanswà. » 10 Mɛ, mɛ in'we anà làkyän akà Mwol ntɔn bɛ: bɛ làsàwal anki an'kyän asin. Wɛɛ mbuur afàlatwääl ipaay, nde asàwal ntaaŋàmbar, itàkal naa nde wà kà nà. 11 Akà mɛ, atɔŋ, isàkal naa mɛ in'wà mufiilɔŋ ndaa iler nkyɛɛy, ntɔn nkye bàfiimɛɛy ba mɛ nkwaaŋ? Abà, ukɔŋ a kulunsi bàfàkal anki! 12 Wɛy ba bàkäl aŋàwal mfɛɛl, ba

baar bàfàsà lingyoomà uboo abɛ. 13 Ntɔn bɛ, atɔŋ, bɛ
bàlabel mukal baar a nsaay. Kà ya akwà yàŋàtüüb anà
imbuur anki. Wɛɛ wɛy bɛ làkäl anà ukwen ntɔn mubay
bɛ a bɛ. 14 Ntɔn ukwen a un'kɔɔn wanswà wà unsà
ndaa mwɛy yi: « Ngye asàkwen un'tɔŋ angye asànaa
ngye ŋakwo. » 15 Wɛɛ isàkal naa bɛ, bɛ làbàmutàtà
anà mukàkaam bɛ a bɛ, làkäl kà igyɛɛŋ, naa tɛy, bɛ
làyàdwa ndür bɛ a bɛ. 16 Lan'wem: wɛy ngwal a
Dweelà yàlasyen, waa bɛ mpa làyàfàkwey ndaa ikwen
ndür. 17 Ntɔn ndür, amu ngyal a ya, ifàkyey anki
Dweelà - anà Dweelà sye ufàkyey anki ndür, uboboo
a ba ye anà iböör - ntɔn, indiir làkwen bɛ mukyer,
bɛ làkɔɔn akyer bya. 18 Wɛɛ isàkal naa Dweelà wà
muyàlasyen, bɛ làfàkal anki ungyɛl a un'kɔɔn. 19
Kyakin, bàkyàyöb isal a ndür: ndaa a nswɛn, ŋingyäy
anà ipasàsɛ, 20 itɛk, ingaŋ, un'yiiŋ, ful a nkyɛl, nkir,
nkaabà, itsumbuun, un'köl, an'sye, 21 ilään, ngyöör a
man, in'kyɔm, anà indiir a tub byabi. Mɛ amàlanaan
an'tsü asànaa kàlakyään mɛ naa: baar bàfàsyääl bya,
bàsàwal anki Imfum a Nzam. 22 Wɛɛ le mbɛŋ a Dweelà:
ukwen, un'sak, duu, nkääŋ a mpem, ubwaŋ, nkyeer
aŋàbwaŋ, làkwikilà, 23 làböön, ntsiim. Un'kɔɔn ufàtɔn
anki indiir abi! 24 Baar abà amu Klistɔ, bàkyàbɛɛrà
ndür aba anà ngyal anà ilään aya u kulunsi. 25 Isàkal
naa bi ibà unsà Dweelà, wɛy Dweelà sye kisyen. 26
Wɛy bi iköön akal anà uyɔl, iwɛy un'swey anà un'köl
uboo a bi.

6 Atɔŋ, isàkal naa umwɛy uboo a bɛ kan'kyer ibii,
wɛy bɛ aŋin'kyɛɛl lun'suub unsà làböön lanswà.
Kal kà igyɛɛŋ: nkye ngye sye akwe anki abü unsà
ndɛb? 2 Làsɛɛn buur abɛ bɛ a bɛ, abun bɛ làsàkwey
un'kɔɔn a Klistɔ. 3 Ntɔn, mbuur usàsi naa nde wà
mbuur a mfun, kyekà nde wà ipfal, nde kan'kur nde
ŋakwo. 4 Wɛy mbuur mbuur usyeebà isal ande ŋakwo.
Isàkal naa nde aswaŋ ngaal ntɔn kya, nde ya aswaŋ
ntɔn nde mpɛl, wɛɛ kà ntɔn mbuur asin anki. 5 Ntɔn
mbuur mbuur asàtööm buur ande, nde ŋakwo. 6 Wɛy
mbuur awà ban'lɔŋ Ndaa, upɛ ndam a indiir ande
byanswà akà un'lɔɔŋ ande. 7 Twon lan'kur bɛ ŋakwo:
Nzam ufàkyey anki naa bun'sɛ. Mbuur wanswà asàbwo
indiir kàkön nde. 8 Mbuur afàkɔn ntɔn ndür ande
ŋakwo, asàbwo sye bya ifàbɔr ndür: mböön. Mbuur
afàkɔn ntɔn Dweelà, asàbwo bya ufàbɔr Dweelà: möö
a mbul a in'tye. (aiōnios g166) 9 Wɛy bi ikyer ubwaŋ
ukɔɔn ayɔn, ntɔn, utaaŋ aŋàbwaŋ, bi ikyer asàbwo,
isàkal naa bi iyön anki. 10 Abun, ibà bi pà anà taaŋ,
wɛy bi ikyer ndaa aŋàbwaŋ ntɔn baar banswà, sin
sin baar ibà bi anà ba làkwikilà làmwɛy. 11 Làler
isɔn an'köl an'köl bi, mɛ amàlasöön kà an'kɔɔ amɛ
ŋakwo. 12 Bye anà baar bàfàkyey uyɔl unsà ndür, ba
bà baar bàfàkwen mukàlasiinà a ngwal ntɔn bàlakyɛy.
Ba bàkwen anki naa bamɛɛy nkwaaŋ ntɔn kulunsi a
Klistɔ. 13 Ntɔn baar nsil aban bàfàkyey naa bakyɛy, ba
un'kɔɔn bàfàsyääl anki. Ba bàfàkwen naa bàlakyɛy
ntɔn ba bàswɛŋ ngaal ntɔn ndür abɛ. 14 Akà mɛ, ŋaa,
ngaal amɛ yà unsà kulunsi a Mwol abi Yɛsu Klistɔ.
Ntɔn amu la, mɛɛn màŋàbɛɛrà u kulunsi ntɔn mɛ,
asànaa mɛ ntɔn mɛɛn. 15 Kyakin, ndaa a ngwal kà
nkyɛɛy anki, itàkal ukɔɔn nkyɛɛy: wɛɛ ndaa a ngwal
yà mukal ikyeer akün. 16 Akà baar banswà bàfàsyääl
nswɛɛŋ, wɛy duu anà ubwaŋ a Nzam màkäl anà ba,
anà udu a Isàlɛl a Nzam. 17 Fà apanà, wɛy mbuur
mwɛy uköön akamɛɛy an'kyeey, ntɔn mɛ in'we anà
inyɛm a Yɛsu u ndür amɛ. 18 Wɛy kab a ngway a Mwol
abi Yɛsu Klistɔ làkäl anà dweelà abɛ atɔŋ banswà.
Wöwöö.

ƐFƐSƆ

1 Pəl, ntööm a Yɛsu Klistə unsà ukwen a Nzam, akà
baar abà u Ɛfɛsə abà bà Nzam anà bàlää amu Yɛsu
Klistə: **2** Wɛy kab a ngway anà duu a Taaràbi Nzam
anà Mwol Yɛsu Klistə màkäl anà bɛ. **3** Nsaak ikäl
akà Nzam, Taarà Mwol abi Yɛsu Klistə! Nde kisaak
mukipà nsaak a dweelà yanswà u du amu Klistə. **4**
Kusà a nkyeer a mɛɛn, Nzam kisöölitaan mukal bànde
u mbwo a Klistə, ntən bi ikäl bà in'kyɛɛl anà iköön
an'pɛl u mii ande. Unsà ukwen ande, **5** Nzam kilöön
kusà mukal iywaaŋ nkà ande u mbwo a Yɛsu Klistə,
mulab ukwen ande unsà ubwaŋ ande. **6** Abun, wɛy
bi isyäŋà Nzam ntən kab a ntsà kipɛ nde amu Mwan
ande wànkween. **7** Amu nde, u mbwo a an'kil ande,
bi kàkyàtoo unsà isə, amu nde, bàkidwääl ibii abi,
mulab un'naaŋ a kab a ngway a Nzam, **8** alà kikääb
nde làŋàsöönà, mukipà an'yeerà manswà anà un'yɛnà
wanswà. **9** Nde kipɛ mbwo muyöb ngyee a ukwen
ande, ngyee kàlöön nde kusà unsà ubwaŋ ande, amu
Klistə, **10** ntən mukölà ya u taaŋ a ntsüü: un'tüüb
amu Klistə, nkyeer yanswà ayà u du anà ayà u mɛɛn.
11 Amu nde sye, bi kàwɛl kab làbi unsà an'kyän a
mbuur afàsyen bya byanswà unsà ukwen ande, bi
bisöölkusà, **12** ntən musyäŋà làkoo ande, bi baar kàsi
làkyän kusà amu Klistə! **13** Amu nde sye, bɛ làkyàwem
ndaa a ndandaa, Làsaŋ Aŋàbwaŋ làfàlatswà möö. Amu
nde sye, bɛ làsi làkwikilà anà bàlasi inyɛm a Dweelà
In'kyɛɛl bàpɛ ilää, **14** mböölkwal abi tii u ntsuuŋ
abi yà ntsüü ayà isàwal bi, ntən nsyäŋà a làkoo ande.
15 Kyakin, mɛ sye, fà kàwem mɛ làkwikilà abɛ amu
Mwol Yɛsu anà ukwen abɛ ntən aŋin'kyɛɛl banswà,
16 mɛ in'fàyən anki mufuur an'təən ntən bɛ, umpal
in'fàlatà mɛ din u ngyamàkà amɛ. **17** Wɛy naa Nzam a
Mwol abi Yɛsu Klistə, Taa aŋàlàkoo, kàlapɛ dweelà a
an'yeerà anà là imɛɛy ntən bɛ lun'yöb ubwaŋàbwaŋ,
18 wɛy nde uduub mpem abɛ u pɛɛlà ande, ntən bɛ
làyöb naa làkyän nà alà mwo unsà làbeel ande, naa
un'naaŋ a làkoo ande wà aben, kwal ufàlakääb nde
anà aŋin'kyɛɛl, **19** unkaak a ngwal a kölàköl nà nde we
awà ntən ubwaŋ abi, bi aŋàlàkwikilà. Ngwal ande ayi,
nde ya kàtwey unsà unkaak a ngwal ande wanswà,
20 nde ya kàpɛ akà Klistə mpal kun'wiiy nde uboo
a akü, anà kun'bwääy u kəə ande là ibaal u du, **21**
udu a imfum kyanswà, ikəb kyanswà, unkaak a ngwal
wanswà, imwol kyanswà anà ikəb kyanswà ban'kwo
mutà din, kà nà u mɛɛn mà mpɛl anki, wɛɛ sye anà u
mɛɛn amà isàyà. **(aiōn g165)** **22** Inye, Nzam kàsi indiir
byanswà ungyɛl a in'kəl a Yɛsu anà nde kun'pɛ akà
Ikööŋ ntən mukal un'tswe a indiir byanswà. **23** Ikööŋ
kya kyà ndür ande, nde awà ufàyööl Nzam ŋakwo a
barbar.

2 Bɛ, bɛ làkäl bàŋàkwà ntən ibii anà man'be abɛ, **2**
amà làkyerà bɛ umpal làyilabà bɛ nzam a mɛɛn
mà, Mwan a mfum awà afyekyekà uboboo a du anà
mɛɛn, dweelà làfàsal apanà uboo a baar a un'tswe
ngwal. **(aiōn g165)** **3** Bi banswà sye, bi bàkäl un'lwaaŋ
mwɛy anà baar abà, fà itaan, mulabà ngyal a ndür
abi, bi bàkyerà ukwen aya, bäläbà an'kyän aya. Unsà
imbuur, bi bàkälà baan a nkyɛl asànaa baar bumwɛy.
4 Wɛɛ, ntən Nzam wàŋàyəl a ngyɛb, anà nde kikwen
unsà ukwen a kölàköl, **5** umpal kàkäl bi bàŋàkwà ntən
ibii abi, nde kipɛ möö anà Klistə Yɛsu - yà unsà kab a
ngway waa bɛ làwü möö, **6** anà nde, nde kiwiiy anà
kibwääy u du, amu Yɛsu Klistə. **7** Kyakin, u mbwo a
ubwaŋ ande ntən bi amu Klistə Yɛsu, nde kàkwen
muswaŋ u mbul a in'tye ayà isàyà, un'naaŋ a kölàköl
wà kab a ngway ande. **(aiōn g165)** **8** Abun, yà unsà kab
a ngway waa bɛ làwü möö, u mbwo a làkwikilà. Bɛ
làkyer anki akà undiir, wɛɛ la là kab a Nzam. **9** Ya
kàyan'fà anki unsà isal, ntən mbuur uswɛŋ ngaal. **10**
Ntən nde kikyer, nde kiyilà amu Klistə Yɛsu, ntən
isal aŋàbwaŋ kàlöön Nzam kusà, ntən bi ikölà bya. **11**
Kyakin, làyəbà naa utaaŋ itaan bɛ làkäl anà idiim a
baar mpa abà Ayudà u ndür abɛ, bɛ baar bàlabeelà
baar mpa abà aŋàkyɛy, akà baar bàfàkyey uyəl naa
ba bàŋàkyɛy, ntən ba bye anà idiim a nkyɛɛy bàkyer
baar u ndür aba. **12** Làyəbà naa utaaŋ alanà, bɛ làkäl
anki anà Klistə uboo a bɛ, bɛ làkwe anki mukal baan
a Isàlɛl, bɛ làkäl angyey u nkwà yanswà yà ntən
ilää, ukəən làkyän anà ukəən Nzam u mɛɛn. **13** Wɛɛ
apanà, u mbwo a un'tüüb abɛ anà Klistə Yɛsu, bɛ baar
làkälà ukwɛl, bɛ làkyàbulà tsütsü u mbwo a an'kil a
Klistə. **14** Abun, nde wà duu abi: nde kàbuul Ayudà
anà baar mpa abà Ayudà un'sɛŋ mwɛy. U mbwo a
ndür ande, nde kàbwaab ibä a nkaabà akyà un'yiiŋ. **15**
Nde kàdwä un'kəən anà nswɛɛŋ awa anà nsyääl awa.
Abà, nde kàkwen naa fà Un'yudà anà mbuur mpa
awà Un'yudà, nde ukyer mbuur mwɛy wàkün, mubiil
duu, **16** anà mutüüb ba bàböölndür mwɛy, anà kàfuur
un'tüüb aba anà Nzam. U mbwo a kulunsi, nde kàdwä
iyiiŋ. **17** Nde kàyi mukyään duu akà bɛ baar làkäl
ukwɛl, anà duu akà baar bàkäl tsütsü. **18** Kyakin, u

mbwo a nde, amwɛy anà bamwɛy, unsà Dweelà mwɛy
mpɛl, bi ibye anà mbwo mukɔlà apà Taa. 19 Abun,
bɛ làfàkal anki angyey, itàkal alyaaŋ a mbwo, wɛɛ bɛ
làbà aŋàbul mbwo mwɛy anà aŋin'kyɛɛl, baar a bɔr a
Nzam. 20 Bɛ, bɛ bàkyàlabiil unsà ntööŋ, un'bään a ya
antööm anà aŋangɔɔm, anà Klistɔ Yɛsu nde ŋakwo wà
nkɔŋ a twɛrà. 21 Yà u mbwo ande, waa ndwà yanswà
yàmutsim anà yàmuyɛl ntɔn mubulà idwà in'kyɛɛl
unsà Mwol. 22 Amu nde, bɛ sye làbà mbwo mwɛy
bàŋàbilà uboo a ntööŋ ntɔn mubulà ndwà a Nzam u
mbwo a Dweelà.

3 Kyakin, mɛ Pɔl, mbuur a bɔlokà a Klistɔ Yɛsu ntɔn
bɛ, bɛ baar mpa làbà Ayudà, 2 mbalà yumwɛy,
bɛ làkyàwem naa Nzam, unsà ngyɛb ande, kan'pɛ
buur naa an'kyän ande màkwe ntɔn bɛ, 3 anà, u
mbwo a imɛɛy, nde kan'mɛɛy ngyee, asànaa kàsön mɛ
ya ikikye kusà. 4 Lan'taŋ bɛ, bɛ lan'kwo làmɛn naa
un'yɛnà nà mɛ in'we awà muyöb ngyee a Klistɔ. 5
Ngyee ayi Nzam ya kàmɛɛy anki akà baar a ngyääl
yàlyaaŋ, asànaa kan'swaŋ nde ya apanà, u mbwo a
Dweelà, akà antööm in'kyɛɛl ande anà aŋangɔɔm: 6
baar mpa abà Ayudà bàmakyey unsà kwal nsil alà,
baar a ndür mwɛy nsil ayi, bàŋàtüüb unsà ilää nsil
aki, amu Klistɔ Yɛsu, u mbwo a Làsaŋ Aŋàbwaŋ, 7
mɛ kàkyàbulà un'syääl u mbwo a kab a kab a ngway
kan'pɛ Nzam musyäl unkaak a ngwal ande. 8 Mɛ
in'wà kimbuur uboo a aŋikyɛɛl banswà, nde kan'pɛ
kab a ngway mukyään un'naaŋ a Klistɔ wà ipepey
akà baar mpa abà Ayudà, 9 anà musà unsà pɛɛlà naa
Nzam afàkwey aben ngyee yàkäl aŋàyee fà itaan amu
nde, nde Nkyer a indiir byanswà. (aiōn g165) 10 Ntɔn,
fà apanà, Amfum anà Aŋikɔb u du, bàyöb an'yeerà a
Nzam mà ifà ifà, u mbwo a Ikööŋ, 11 asànaa mböön
a mbul a in'tye kàkwey nde amu Klistɔ Yɛsu, Mwol
abi. (aiōn g165) 12 Abun, amu nde, u mbwo a làkwikilà
ande, waa bi ban'sà mpem anà kam aŋàkwo musin
tsütsü apà Nzam. 13 Abun sye, mɛ amàlalɔm naa
twon lan'kwamà ntɔn mpay in'manà mɛ ntɔn bɛ: ya
yà làkoo abɛ. 14 Lalan, in'fàbwà mɛ an'köm kusà a
Taa. 15 Ikɔb a bɔr lanswà, u du anà u mɛɛn, ifàfà amu
nde, 16 mulab un'naaŋ a làkoo ande, wɛy nde kàlapɛ
ngwal, u mbwo a Dweelà ande, ntɔn imbuur abɛ akyà
uboo ikäl aŋàtsim, 17 wɛy nde ubwääy Klistɔ u mpem
abɛ u mbwo a làkwikilà, wɛy bɛ làkäl bàŋàsà in'swɛy
anà bàŋàtsim unsà ukwen, 18 waa bɛ làkal aŋàkwo
muyöb, mbwo mwɛy anà aŋin'kyɛɛl banswà, naa
ngyamà, uteer, bwɛl, iminà byà aben, 19 anà muyöb
ukwen a Klistɔ ban'söön ngyööb yanswà, ntɔn bɛ làkäl
bàŋàyuur tii muwal ngyööl a Nzam yanswà. 20 Apanà,
akà nde akwà, u mbwo a unkaak a ngwal afàsal amu
bi, kan'kwo mukyer indiir byàŋàsöön indiir byanswà
ifàlɔm bi itàkal ifàyweer bi, 21 wɛy làkoo làkäl akà nde
uboo a Ikööŋ anà amu Klistɔ Yɛsu, akà ngyääl yanswà,
u mbul a in'tye! Wöwöö. (aiōn g165)

4 Abun, mɛ Pɔl, mbuur a bɔlokà ntɔn Mwol, mɛ
amàlabɔɔn, làpɛ möö abɛ akà làbeel làwɛl bɛ, 2
unsà làböön lanswà, duu, anà nkääŋ a mpem. Làkääŋà
mpem bɛ a bɛ unsà ukwen. 3 Làsi ngwal mukaar
un'tüüb a Dweelà u mbwo a duu. 4 Ndür yà mwɛy
anà Dweelà wà mwɛy, abun sye Nzam kàlabeel unsà
làkyän làmwɛy mpɛl, 5 Mwol mwɛy, làkwikilà làmwɛy
mpɛl, ndüümà mwɛy mpɛl, 6 Nzam mwɛy, Taarà a
baar banswà, awà udu a baar banswà, afàsal u mbwo
a baar banswà, anà afàkal amu baar banswà. 7 Wɛɛ
mbuur mbuur amu bi kàwɛl kab a ngway asànaa kà isii
a kab a Klistɔ. 8 Kyakin bàtɛɛnà naa: « Nde kàbeenà
du, nde kàkör baar a bɔlokà, nde kàpɛ an'kab akà
baar. » 9 Kyekà, « Nde kàbeenà », ikaswaŋà aben?
Imɛnà naa nde sye kàtàtyà tii u ngyɛl a mɛɛn. 10
Mbuur awà kàtyà, mbuur nsil wa sye kàbeenà du
aŋàlyaaŋ du lanswà, ntɔn muyööl indiir byanswà.
11 Wà nde nsil wa kàbuul amwɛy antööm, bumwɛy
aŋangɔɔm, apaay Làsaŋ Aŋàbwaŋ, aseey anà alɔɔŋ,
12 ntɔn mupà aŋin'kyɛɛl inwään byàŋàkwo mukwey
isal ntɔn mutɔŋ ndür a Klistɔ. 13 Tii kunà isàbulà
bi banswà un'tüüb mwɛy unsà làkwikilà anà unsà
ngyööb a Mwan a Nzam, unsà indweer, asànaa Klistɔ
unsà ngyööl ande. 14 Abun, bi ifàsàkal anki asànaa
ambɛy, bàŋàsɛk, bàŋàtàtɔɔm tɔɔm a un'pöb a an'lɔɔŋ
a baar a loor anà impeen aba mubwiy baar ndwaŋ. 15
Wɛɛ, mukyään ndandaa unsà ukwen, bi isàyɛl unsà
indiir byanswà ntsü akà Klistɔ awà un'tswe. 16 Yà u
mbwo ande waa ndür yanswà ayà swalaa, yàŋàtüüb
ubwaŋàbwaŋ u mbwo a nkɔn aya, ntɔn mupà mbwo
akà itiir a ndür imwɛy imwɛy musal isal a kya, ntɔn
muyɛl anà mutɔŋ ya ŋakwo unsà ukwen. 17 Le ayà
in'tɛn mɛ anà in'tà mɛ imbäl kà ikɔb a Mwol: twon
lan'fàkal asànaa baar mpa abà Ayudà, ntɔn un'yɛnà
aba ndöŋ yatɛy. 18 An'kyän aba mà u mpib anà ba
sye bà angyey u möö a Nzam, ntɔn nköön a ngyööb
ifàtwaal bwoor u mpem aba. 19 Unsà nköön a an'kyän
aba, ba bàkyàbilà unsà ipasàsɛ anà bàkyàpà möö aba

unsà ŋingyäy ikɔ̈ɔ̈n ntsüü anà unkaam. 20 Wɛɛ bɛ, bɛ
Klistɔ làlɔŋàkà anki abunà, 21 kya isàkal naa ndandaa
bɛ làkyàwem naa bàyäm ntɔn nde, isàkal naa nde
bàlalɔŋ, unsà ndandaa ayà amu Klistɔ, 22 làpiy nkääl
abɛ yà itaan anà làkɔɔb imbuur abɛ kyà itaan akyà
ifàbwà u mbwo a ngyal a loor. 23 Wɛy bɛ làfurà bàkün
unsà dweelà a un'yɛnà abɛ, 24 anà làbwäär mbuur
akün, awà bàkyer asànaa kàkwen Nzam unsà balàbal
anà un'kyɛɛl abyà ifàfà u ndandaa. 25 Abun, bɛ làbà
aŋàlwomà unsà loor: wɛy mbuur mbuur utɛn ndandaa
akà mbääb ande, ntɔn bi ibà atɔŋ bi a bi. 26 Nkye bɛ
làbà u nkyɛl? Twon lan'kyer man'be, twon lan'kal u
nkyɛl tii mpal làkàminà taaŋ. 27 Twon lan'pà ipöl
akà ileŋ. 28 Wɛy mbüüb ukɔ̈ɔ̈n afàyib, wɛɛ nde usi
ngwal musal unsà lää kà an'kɔɔ ande ŋakwo, ntɔn nde
umɛn undiir akab akà mbuur awe anà ngyal awa. 29
Wɛy ndaa a nsɔɔr ikɔ̈ɔ̈n atoo u mun abɛ. Wɛɛ, kya
ngyal isàkal, làtɛn ndaa aŋàbwaŋ, yan'kwo mutɔŋ
anà mupà kab a ngway akà baar bàweemà ya. 30
Twon lan'pà Dweelà In'kyɛɛl ngyɛb, Dweelà kàlasi
Nzam asànaa inyɛm, ntɔn ilä a ntsuuŋ. 31 Wɛy naa
itsumbuun, umpɔr, nkyɛl, an'sye anà in'tswe, bya
byanswà byàdiimà amu bɛ anà ube banswà. 32 Làkäl
bàŋàbwaŋ bɛ a bɛ, làkäl anà nkääŋ a mpem, làdwääl
nkul bɛ a bɛ, asànaa kàladwääl Nzam amu Klistɔ.

5 Làläb Nzam, ntɔn bɛ làbà baan ukwen nde. 2 Làkäl
unsà ukwen, asànaa Klistɔ kikwen nde anà kàpɛ nde
möö ande ŋakwo akà Nzam ntɔn bi, asànaa an'kab anà
ibɔɔn asànaa may a usɔŋ aŋàbwaŋ. 3 Itàkal ipasàsɛ,
ŋingyäy ifà ifà, ngyal a indiir byanswà, ikal anki akà
ikikye uboo a bɛ, ya ikal abun sye ntɔn aŋin'kyɛɛl. 4
Kà yà ubwaŋ anki mutɛn indiir inaŋ anà unsil itàkal
itetɛɛn, wɛɛ yà ubwaŋ mufuur an'tɔɔn taaŋ lanswà. 5
Ntɔn, làyöb ubwaŋàbwaŋ naa mbuur wanswà afàkyer
ipasàsɛ, ndaa a nswɛn itàkal unkaam - ikaswaŋà naa
itɛk - usàwal anki kwal unsà Imwol a Klistɔ anà kyà
Nzam. 6 Akà mbuur mwɛy twon kàmàlakur unsà ndaa
a bunàbun: ntɔn indiir abi byàfàkàwool nkyɛl a Nzam
udu a aŋin'tswe ngwal. 7 Abun, twon lan'tüüb a baar
a tub abà. 8 Itaan, bɛ làkälà u làpib, wɛɛ ŋàbawà bɛ
làbà pɛɛlà amu Mwol. Làkäl asànaa baan a pɛɛlà. 9
Ntɔn imbɛŋ a pɛɛlà kyà: ubwaŋ, balàbal anà ndandaa.
10 Làsöö̈l ndaa ifàpà un'sak akà Mwol. 11 Twon lan'bilà
unsà isal a mpib ikɔ̈ɔ̈n ndöŋ, wɛɛ làtwey bya u leŋ. 12
Ntɔn indiir bàfàkyer baar abà u nku, yà nswɛn musam
bya. 13 Wɛɛ indiir byanswà ufàmɛɛy pɛɛlà, byàfàmɛnà
kà ipöl, 14 ntɔn undiir aŋàmɛɛy wanswà wà pɛɛlà.
Kyakin bàfàtɛn naa: « Wiyà, ngye mbuur awabɔ̈ɔ̈nà,
mbarà uboo a akü, waa Klistɔ usàtà inyäŋ amu ngye.
» 15 Làkäl kà igyɛɛŋ unsà nkääl abɛ, twon lan'mɛnà
asànaa bɛ làbà insil, wɛɛ làkäl baar a an'yeerà, 16
abà bàfàsyääl taaŋ alà ubwaŋ, ntɔn ilä byà ibe. 17
Abun, twon lan'kal asànaa baar bàkɔ̈ɔ̈n un'yɛnà, wɛɛ
làyöb ubwaŋàbwaŋ naa ukwen a Mwol bà aben. 18
Twon lan'yɔr man, ma màfàbwiy baar ndwaŋ. Wɛɛ
làkäl aŋàyɔl a Dweelà. 19 Làlɛɛl bɛ a bɛ u mbwo a
an'diim a nsyäŋà anà an'diim a ikwɛŋ. Làtöl an'diim
anà lun'syäŋà Mwol u mpem abɛ wanswà. 20 Utaaŋ
lanswà, ntɔn indiir byanswà, làfuur an'tɔɔn àkà Nzam
Taa kà ikɔb a Mwol abi Yɛsu Klistɔ. 21 Bɛ baar làfàpà
Klistɔ làzir, làkäl unsà làbɔ̈ɔ̈n bɛ a bɛ. 22 Akaar, lawem
adim abɛ asànaa làfàwem bɛ Mwol. 23 Ntɔn un'dim
wà mfum a un'kaar, asànaa Klistɔ awà nde Mfum a
Ikööŋ, nde wà un'tswää a möö a Ikööŋ akyà ndür ande
ŋakwo. 24 Wɛɛ, asànaa Ikööŋ ifàsà kya Klistɔ làkoo,
wɛy akaar sye bàwem adim aba unsà ndaa yanswà. 25
Adim, lakwen akyay abɛ asànaa Klistɔ kàkwen nde
Ikööŋ anà kàpɛ nde möö ande ŋakwo ntɔn kya. 26
Abà, nde kàkwen mubuul kya kyà in'kyɛɛl anà mupöŋ
kya u mbwo a an'dà anà u mbwo a Ndaa. 27 Nde
kàkwen naa kya ikäl asànaa nde ŋakwo, ntsà, ukɔɔn
kitwan, itàkal un'bɔɔ, itàkal too làmwɛy. Nde kàkwen
naa Ikööŋ ande ikäl kyà in'kyɛɛl anà ikɔ̈ɔ̈n an'pɛl.
28 Undiiràwun, un'dim akyer akwen un'kyay ande
asànaa ndür ande ŋakwo. Mbuur afàkwen un'kyay
ande, afàkwen sye nde ŋakwo. 29 Ntɔn, akà mbuur
mwɛy watɛy afàyiiŋ ndür ande ŋakwo, wɛɛ nde akyer
afàdii anà afàlɔɔn ya ubwaŋàbwaŋ asànaa ufàkyer
Klistɔ ntɔn Ikööŋ ande. 30 Nkye bi kà ibà itiir a ndür
ande anki? 31 « Kyakin baal asàwɛy taaràndе anà
ngwän, waa usàkàbääb anà un'kyay ande. Ba bàbɔ̈ɔ̈l
bàsàbulà ndür mwɛy. » 32 Ngyee ayi yà yàkölàköl:
mɛ, mɛ an'tɛn naa ya yà ntɔn Klistɔ anà Ikööŋ. 33
Itàkal naa abà, wɛy mbuur mbuur uboo a bɛ ukwen
un'kyay ande asànaa nde ŋakwo, wɛy un'kaar upɛ
un'dim ande làzir.

6 Baan, lapɛ abɔ̈ɔ̈r abɛ làzir, unsà Mwol, ntɔn ya
ndaa a balàbal. 2 « Sà làkoo akà taaràŋà anà akà
ngwa », yà nswɛɛŋ atàtwɛb aye anà ilää: 3 « ntɔn
ngye akäl unsà un'sak anà u möö a bwɛlàbwɛl u mɛɛn.
» 4 Bɛ, abɔ̈ɔ̈r, twon lan'pà mpem a nkyɛl akà baan
abɛ, wɛɛ labɔŋ mukapà an'lɔɔŋ aŋàbwaŋ anà an'lwɛŋ

man'fà akà Mwol. 5 Asɔ, lapɛ ankum abɛ u mɛɛn
mà làzir unsà bɔɔmà anà matɛɛr, u mpem a làböön,
asànaa bɛ làbàmuweemà Klistɔ, 6 kà nà u mii aba
mpɛl anki, asànaa bɛ làkwen mumɛnà bàŋàbwaŋ u
mii a baar, wɛɛ asànaa asɔ a Klistɔ mukyer ukwen a
Nzam, fà mpem aba. 7 Lasyääl unsà mpem aŋàbwaŋ,
asànaa bɛ làbàmusyääl Mwol, wɛɛ kà baar anki. 8
Làyöb naa mbuur mbuur asàwal kà an'kɔɔ a Mwol
bweel a ubwaŋ abà kàkyer nde, itàkal un'sɔ, itàkal
mbuur a nsaay. 9 Wɛ bɛ, ankum, làkyer sye ifà imwɛy
akà ba. Twon làmapà unkiiŋ, ntɔn bɛ làkyàyöb naa bɛ
anà ba, làwe Mwol nsil wa u du anà nde ufàsà anki
nsööl uboo a baar. 10 Mumay, làwɛl ngwal abɛ unsà
Mwol anà unsà iköb a ngwal ande. 11 Làbwäär an'tà a
Nzam, ntɔn bɛ làkäl aŋàkwo munwaan anà ikikyer a
ileŋ. 12 Bi inwaan anki ngwiy a an'kil anà in'twaŋ,
wɛɛ anà Amfum, Aŋiköb, Aŋàlàyaal u mɛɛn a mpib,
anà an'dweelà an'be amà u du. (aiōn g165) 13 Kyakin,
làbwäär an'tà a Nzam manswà, ntɔn bɛ làwɛl iböŋ kà
ilä ibe anà làkäl aŋàtsim ungö mukyer indiir byanswà.
14 Làtsim, làbwäär ndandaa asànaa un'di a lɔŋ, balàbal
asànaa undiir afàtii itɔl, 15 anà un'kanà akyään Làsaŋ
Aŋàbwaŋ là duu asànaa idyäär kà in'kɔl. 16 Udu a
indiir byanswà, làkwɛy làkwikilà asànaa làbää làfàdim
mbaa a mba yanswà ufàlom Mbuur un'be. 17 Mumay,
làwɛl mpà a ngweel a möö anà kɔm a Dweelà, ikaswaŋà
naa ndaa a Nzam. 18 U mbwo a ngyamàkà yanswà
anà ndööm, làyamà taaŋ lanswà unsà Dweelà. Làtyeel
an'taaŋ unsà mukü̈ünà u ngyamàkà ntɔn aŋin'kyɛɛl
banswà, 19 anà ntɔn mɛ sye, ntɔn Nzam usi u mun
amɛ ndaa an'kwo mɛ musyäl ntɔn mukyään a ngwal
ngyee a Làsaŋ Aŋàbwaŋ. 20 Itàkal naa apanà mɛ in'wà
u bɔlokà, mɛ in'wà un'kyeey a Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà.
Làyamà ntɔn mɛ in'kyään la anà un'kanà wanswà,
ukɔɔn bɔɔmà. 21 Mɛ in'kwen bɛ sye làyöb naa möö
amɛ wà aben, anà ayà in'fàkyer mɛ. Tishik, un'tɔŋ awà
in'fàkwen mɛ, un'syääl a lää unsà Mwol, ayàlakyään
Làsaŋ lanswà. 22 Undiiràwun wa mɛ amàlatööm awà,
ntɔn nde kàlasam naa bi kà ibà aben anà kàlapɛ
un'kanà. 23 Wɛy Taa Nzam anà Mwol Yɛsu Klistɔ bàpɛ
duu, ukwen anà làkwikilà akà atɔŋ banswà. 24 Wɛy
kab a ngway a Nzam làkäl akà baar banswà bàfàkwen
Mwol abi Yɛsu Klistɔ unsà ukwen mpa bàfàbi.

FILIPE

1 Pəl anà Tumàtɛ, asyääl a Klistə Yɛsu. Anà aŋin'kyɛɛl
banswà abà amu Klistə Yɛsu u Filipe anà aseey anà
asadidi: **2** Wɛy Taaràbi Nzam anà Mwol Yɛsu Klistə
bàlapɛ kab a ngway anà duu. **3** Mɛ in'fàfuur an'təən
akà Nzam amɛ u mbalà yanswà in'fàyəbà mɛ bɛ, **4** taaŋ
lanswà uboo a ngyamàkà amɛ ntən bɛ banswà, mɛ
in'fàyən anki muyamà unsà un'sak, **5** ntən kab làfàwal
bɛ unsà Làsaŋ Aŋàbwaŋ, sɛmà ilä atàtwɛb tii ŋàbà. **6**
Wɛɛ mɛ an'sà làkyän naa mbuur kàsɛmà amu bɛ isal
aŋàbwaŋ aki akyer asàlab ntsüü a kya tii ilä usàyà
Klistə Yɛsu. **7** Ya yà balàbal naa mɛ in'käl anà an'kyän
a tub amà akà bɛ banswà, ntən bɛ làbà u mpem amɛ,
bɛ baar làfàwal kab uboo a kab a ngway alà ban'pɛ,
itàkal apanà in'wà mɛ u bəlokà itàkal mpal in'fànwään
mɛ Làsaŋ Aŋàbwaŋ anà in'fàtɛɛl mɛ la imbäl. **8** Inye,
Nzam wà mbäl amɛ naa mɛ in'fàkwen bɛ banswà
mbəən unsà ukwen a Klistə Yɛsu. **9** Waa mɛ in'fàyamà
abà: wɛy ukwen abɛ bàlalà muyɛl mbəən unsà ngyööb
anà nsööl yanswà, **10** ntən bɛ làyöb musəəl indiir a
ndöŋ. Abun, bɛ làsàkal bàŋàpəŋà anà ukəən an'pɛl kà
ilä a Klistə. **11** Bɛ làsàkal bàŋàyəl a imbɛŋ a balàbal
kyan'fà akà Klistə Yɛsu ntən bi, unsà làkoo anà nsyäŋà
a Nzam. **12** Atəŋ, mɛ in'kwen naa bɛ làyəb: indiir
byan'yeel, byàpɛ mbwo akà Làsaŋ Aŋàbwaŋ mukyà
usà. **13** Kyakin, u làpaŋ a kuvernöör, itàkal u mper
yanswà, bàkyàyöb naa mɛ in'wà u bəlokà ntən Klistə,
14 anà atəŋ mbəən bàkyàwal ngwal unsà Mwol u mbwo
a bəlokà amɛ, ba bàfàkwɛy kyääl muləŋ Ndaa a Nzam
ukəən bəəmà. **15** Yà ndandaa, baar amwɛy bàfàkyer
unsà un'köl anà isür, wɛɛ bumwɛy bàfàləŋ Klistə unsà
an'kyän aŋàbwaŋ. **16** Baar abà bàkyer unsà ukwen,
ntən ba bàkyàyöb naa isal amɛ apà kyàmunwään
Làsaŋ Aŋàbwaŋ. **17** Wɛɛ baar bàfàkyään Klistə unsà
isür, an'kyän aba man'be, ba bàkwen mukwɛy mpay
aŋàsöönà u bəlokà amɛ. **18** Wɛɛ, undiir watɛy! Undiir
awà ndöŋ wà naa u mbwo yanswà, itàkal unsà an'kyän
an'be itàkal unsà ndandaa, bàmukyäänà Klistə. Waa
mɛ an'man un'sak ntən ya. Inye, mɛ in'yàlalà muman
un'sak ntən ya. **19** Ntən mɛ in'kyàyöb naa yayin
yanswà isàkal ntən ngweel a möö amɛ, u mbwo a
ngyamàkà abɛ anà mbaay a Dweelà a Klistə Yɛsu. **20**
Undiir indilà mɛ anà in'saa mɛ làkyän u mpem amɛ
wanswà, wà naa akà undiir mwɛy uköön an'mɛɛy
nswɛn, wɛɛ Klistə uwɛl làkoo u ndür amɛ, apanà anà
utaaŋ lanswà, unsà kam lanswà, itàkal u mbwo a möö
amɛ, itàkal u mbwo a ukwà amɛ. **21** Ntən mɛ, möö wà
Klistə, ukwà bà bweel. **22** Wɛɛ isàkal naa ukal anà möö
u mɛɛn mà, yan'pà mbwo mutwey mbɛŋ unsà isal amɛ,
mɛ in'yöb anki naa mɛ ininà in'səəl. **23** Ndaa yweel
yan'naanà mper anà mper: mɛ in'we anà ngyal mukyà
anà mukal anà Klistə, ntən ya yan'söön ubwaŋ, **24** wɛɛ
yan'söön ndöŋ mbəən mukal u mɛɛn pà ntən bɛ. **25**
Apan sye, mɛ an'sà kam, mɛ in'kyàyöb naa mɛ in'kyer
ayàlam anà in'yàlalà mukal tsütsü apà bɛ banswà
ntən mukàlabay mukyà usà anà muman un'sak a
làkwikilà abɛ. **26** Abun, umpal in'yàfurà mɛ apà bɛ,
ngaal abɛ amu Klistə Yɛsu ifàsöönà. **27** Wɛɛ itàkal kà
aben, làsyen möö abɛ asànaa làkwen Làsaŋ Aŋàbwaŋ
a Klistə, ntən, isàkal naa mɛ amàyàlaler, itàkal naa
mɛ in'yi anki, mɛ in'wem làsaŋ naa bɛ lan'tsim unsà
dweelà làmwɛy la, làbàmunwaan mbwo mwɛy unsà
mpem mwɛy ntən làkwikilà amu Làsaŋ Aŋàbwaŋ. **28**
Twon lan'man ayiiŋ abɛ bəəmà: kya isakal idiim ntən
mbweel aba anà ngweel a möö abɛ. Ya yanswà yan'fà
akà Nzam. **29** Ntən Klistə, nde kàlapɛ kab a ngway kà
nà mukun'sà làkwikilà mpɛl anki, wɛɛ muman an'kaal
sye ntən nde. **30** Apanà, bɛ làbàmunwaan ngwiy nsil
ya lan'mɛn bɛ munwaan anà ifàkamwanà mɛ asànaa
làyöb bɛ.

2 Abun, isàkal naa un'tüüb abɛ anà Klistə afàlapà
ngwal, ndɛɛl unsà ukwen ande, anà un'tüüb anà
nde u mbwo a Dweelà, ngyɛb anà ubwaŋ uboo a bɛ, **2**
apan, làyööl mpem amɛ a un'sak mbəən mukal mun
mwɛy, ukwen mwɛy, an'kyän an'mwɛy anà un'tüüb
mwɛy. **3** Twon làkyer akà undiir mwɛy unsà isür,
itàkal unsà làkoo làköön ndöŋ, wɛɛ, anà làböön, lawɛl
atəŋ asànaa ba ban'söön bɛ ŋakwo. **4** Wɛy mbuur
uköön aler ndaa ande ŋakwo mpɛl, wɛɛ nde uler sye
ndaa a baar bumwɛy. **5** Làkäl anà ifà a tub aki amu
bɛ, ifà kyàkäl amu Yɛsu Klistə: **6** Nde mbuur kàkäl
asànaa Nzam, nde kàwɛl anki wa asànaa undiir agyəər
mukal balàbal anà Nzam. **7** Wɛɛ nde kàkəəb ya yanswà
kàkäl nde ayà, waa kàbulà asànaa un'sə, asànaa baar,
ntabwey ande asànaa yà mbuur, **8** nde kàtyeey nde
ŋakwo anà kàswɛŋ unkyeey tii kà ukwà, itàkal ukwà
a kulunsi. **9** Kyakin Nzam kun'sɛn nde u dudu u
mbwo a kab a ngway anà kun'pɛ nde ikəb kyan'söön
ikəb byanswà, **10** ntən naa kà ikəb a Yɛsu, an'bwaaŋ
manswà màbü an'köm u du, u mɛɛn anà ungyɛl a
mɛɛn, **11** anà ndaa yanswà yàtɛ imbäl naa: « Yɛsu
Klistə wà Mwol! » ntən làkoo a Taa Nzam. **12** Kyakin,

nkween amɛ, bɛ baar làfàkal aŋunkyeey taaŋ lanswà,
làkäl abun kà nà u mii amɛ mpel anki, wɛɛ aŋàsöönà
apanà mpa in'wà mɛ paa! Làsyääl ngweel a möö abɛ
unsà bɔɔmà anà matɛɛr, 13 ntɔn wà Nzam afàsal uboo
a bɛ anà afàlapà ngyal mukwen anà mukyer ndaa
yanswà asànaa kàlɔ̈n nde unsà ukwen ande. 14 Làkyer
indiir byanswà ukɔɔn in'ŋün anà mbaaŋ, 15 ntɔn bɛ
làkɔɔn akal anà pɛl, làkäl ankɔr anà bàŋàpɔŋà, baan a
Nzam bàkɔ̈ɔ̈n ube uboo a baar abɛ bà mɛɛn mà abye
anà an'kyän an'be. Uboo aba bɛ làbàmupà in'ŋyäŋ
asànaa ndem a mbaa u mɛɛn 16 ntɔn bɛ lamɛɛy ndaa
a möö. Abun, bɛ làsàkal ngaal amɛ kà ilä usàyà Klistɔ,
ntɔn kà abunàbun anki mɛ kàsäl anà kàmɛn ntaan. 17
Wɛɛ, itàkal naa mɛ an'tyaŋà asànaa man itàkal may
udu a ibɔɔn anà isal a làkwikilà abɛ, mɛ in'wà unsà
un'sak anà musaŋ anà bɛ banswà. 18 Wɛɛ itàkal bɛ
sye, làkal kà un'sak mutüüb anà mɛ. 19 Amu Mwol
Yɛsu, mɛ in'wɛ anà làkyän mukàlatööm Tumàtɛ itaan
a mbɔɔn tɛy, ntɔn mɛ in'wɛl ndɛɛl unsà làsaŋ abɛ
uyan'twääl nde. 20 Nà nde mpɛl afàkab an'kyän anà
mɛ, anà afàman mpay ndandaa ntɔn ubwaŋ abɛ. 21
Ntɔn baar banswà bàfàleŋ ubwaŋ aba ŋakwo, wɛɛ kà
bà Yɛsu Klistɔ anki. 22 Kyekà, bɛ làkyàyöb naa Tumàtɛ
kàkyàswaŋ lää ande: asànaa mwan anà taaràndɛ,
nde kàbääb anà mɛ unsà isal a Làsaŋ Aŋàbwaŋ. 23
Kyakin mɛ in'we anà làkyän mukàlatööm awà umpal
in'yàyöb mɛ naa ndaa amɛ yan'tsü aben. 24 Mɛ in'wɛ
anà làkyän unsà Mwol naa mɛ ŋakwo in'kyer ayàlaler
itaan a mbɔɔn tɛy. 25 Wɛɛ apanà, mɛ in'manà naa yà
mfun naa mɛ alàtööm un'tɔŋ amɛ Ɛpafrɔdit, mbuur
ifàsal bi anà ifànwaan bi ità anà nde, mbuur awà
lan'tööm bɛ mukambay unsà indiir kàkäl mɛ abyà
mfun, 26 ntɔn nde kàkäl anà ngyal mbɔɔn mufàlaman
bɛ banswà anà nde kàmɛnà mpay mbɔɔn u mpem
ntɔn làwem bɛ làsaŋ a ukyal ande. 27 Inye, nde kàkäl
anà ukyal, tsütsü mukwà, wɛɛ Nzam kun'wem ngyɛb,
kà nde mpɛl anki, wɛɛ mɛ sye, ntɔn mɛ mukɔɔn aman
ngyɛb udu a ngyɛb. 28 Lalan mɛ an'kyer làgyägyä
mufàlatööm awà, umpal làyuman bɛ, bɛ làkäl unsà
un'sak, anà mɛ in'kɔ̈ɔ̈n akal anà ngyɛb mbɔɔn. 29
Lun'wɛl unsà un'sak wanswà unsà Mwol anà lakömà
baar a tub abà. 30 Ntɔn nde kàkyer alàkwà ntɔn isal a
Klistɔ: nde kàsi möö ande unsà igɔnsà ntɔn mukan'pà
mbaay làlàkwo bɛ ŋakwo mukan'pà.

3 Mumay, atɔŋ amɛ, làkäl kà un'sak unsà Mwol. Kà
mpay anki akà mɛ mufuur indiir akwà kàsön mɛ,
anà bya byà ubwaŋ ntɔn bɛ. 2 Làkäl kà igyɛɛŋ akà
mbwà, akà baar a isal abɛ anà akà bàŋàkyɛy a loor. 3
Wɛɛ kiin a baar bàkyɛy bà bi, ntɔn bi ifàsyääl Nzam
unsà Dweelà, bi ibye anà ngaal mukal amu Klistɔ
Yɛsu, wɛɛ kà uboo a ndür abi ŋakwo anki, 4 itàkal
naa mɛ ŋakwo an'kwo in'si mpem amɛ u ndür. Isàkal
naa mbuur asin akwen mupà mpem ande amu nde
ŋakwo, mɛ, mɛ an'kwo in'kyer yàŋasöönà. 5 Ntɔn mɛ
ban'kyɛy kà ilä kyànaan ungö a mböör amɛ. Mɛ in'wà
un'nsi Isàlɛl, u mbil a Bɛnsàmɛn, Un'nsi Ebɛlyɔ mwan
a Bebɛlyɔ, umfarisi unsà un'kɔɔn, 6 ntɔn un'kanà,
mɛ kàmɛɛyà Ikööŋ nkwaaŋ. Ntɔn balàbal alà uboo a
un'kɔɔn, akà pɛl mwɛy latɛy amu mɛ. 7 Wɛɛ indiir abi
byanswà byakäl bweel ntɔn mɛ, apanà mɛ bya in'manà
asanaa bwà ntɔn Klistɔ. 8 Inye, undiir wanswà mɛ
in'kamanà asànaa wà bunàbun musi a ubwaŋ abà:
ngyööb a Klistɔ Yɛsu, Mwol amɛ. Ntɔn nde, indiir
byanswà byà bwà anà in'fàman bya asànaa nkayal,
ntɔn muwal bweel: Klistɔ 9 anà mumɛnà amu nde,
ukɔɔn akal anà balàbal amɛ lan'fà unsà un'kɔɔn, wɛɛ
lan'fà unsà làkwikilà amu Klistɔ, balàbal lan'fà akà
Nzam u mbwo a làkwikilà. 10 Mɛ in'kwen muyöb
Klistɔ, ngwal a ngwiiyà ande anà un'tüüb u mpay
ande, mubulà asànaa nde unsà ukwà ande, 11 ntɔn
mutol, kya mbwo isàkal, u ngwiiyà a akü. 12 Iswaŋà
anki naa mɛ kàkyàwal indiir abi byanswà, itàkal naa
mɛ kàkyàkwo. Wɛɛ mɛ in'wàmulab ntiin amɛ ntɔn mɛ
in'wɛl bya, ntɔn mɛ ŋakwo sye Yɛsu kàkyan'wal. 13
Atɔŋ, mɛ in'sii naa mɛ ŋàtàwal anki akà undiir mwɛy.
Wɛɛ mɛ in'fàkyer undiir mwɛy mpɛl: mudiimà indiir
abyà ungö anà mudüül indiir abyà kusà. 14 Abun,
mɛ in'wà mukaamà ntiin tii u ntsüü, ntɔn mɛ in'wɛl
mban a mbeel a Nzam fà du u mbwo a Klistɔ Yɛsu. 15
Bi banswà, baar aŋàtsim unsà Dweelà, ifàyweer abun.
Apan sye, isàkal naa bɛ làwe anà undiir asin làyweerà,
Nzam akyer ayàlamɛɛy wa. 16 Itàkal kà aben, kà ikal
ban'kɔlà bi ki, wɛy bi ilalà mukyà mbwo mwɛy. 17
Atɔŋ, bɛ banswà làläb mbaan amɛ, anà làsi iler abɛ akà
baar bàfàlab mbaan ayi. 18 Ntɔn, bàmbɔɔn, u mbwo a
nkääl aba, bà ayiiŋ a kulunsi a Klistɔ, asànaa in'fàtɛn
mɛ a bɛ mbalà mbɔɔn anà in'fàfuur mɛ apanà anà
nsaaŋ u mii: 19 ntsüü aba isàkal ukwà, nzam aba wà
an'bäl aba, làkoo aba ba bàfàsà unsà indiir a nswɛn
aba, an'kyän aba mà unsà indiir a mɛɛn. 20 Wɛɛ akà
bi, bi ibà baar a du, ntsü uyàfà Un'tswää a möö abi
ikadilà bi, Mwol Yɛsu Klistɔ. 21 Apan, nde asàsɔɔm
ndür abi yà nswɛn ntɔn mubuul ya asànaa ndür ande

yà làkoo, u mbwo a ngwal ande ifun'pà mbwo musà
indiir byanswà ungyɛl a ikɔ̀b ande.

4 Abwɛy, atəŋ amɛ bà nkween, mɛ in'we anà ngyal
mbɔ̀ɔn mukàlaman! Bɛ làbà un'sak anà mbaan amɛ!
Abun, atəŋ amɛ, làtsim ubɔɔ a mɔ̀ɔ̀ abɛ anà Mwol. **2** Mɛ
an'lɛɛl Ivodi anà mɛ an'lɛɛl Sɛntisha mukal an'kyän
an'mwɛy unsà Mwol. **3** Anà ngye sye, un'baay amɛ
wàndandaa, mɛ amaləm mukabay, ntən ba bànwään
mbwo mwɛy anà mɛ ntən Làsaŋ Aŋàbwaŋ, sye, anà
Klɛma anà abaay amɛ bumwɛy, ikɔb aba byà ubɔɔ a
un'kaan a mɔ̀ɔ̀. **4** Taaŋ lanswà, làkäl kà un'sak unsà
Mwol. Mɛ an'fàfuur: làkäl kà un'sak! **5** Wɛy baar
banswà bàyöb ubwaŋ angye. Mwol wà tsütsü. **6** Twon
lan'kyɛɛr a bunàbun, wɛɛ unsà ipöl kyanswà, u mbwo
a ngyamàkà anà u mbwo a ndɔ̀ɔ̀m anà an'tɔɔn, làswɛŋ
ngyal abɛ akà Nzam. **7** Abun, duu a Nzam alà lan'lyaaŋ
un'yɛnà wanswà, làyàkaar mpem abɛ anà an'kyän
abɛ amu Klistə Yɛsu. **8** Atəŋ, mumay, làsi an'kyän
abɛ unsà indiir a ndandaa, byà ibyääl, byàbalàbal,
byàŋàpəŋà, byà ukwen, byàŋàsyäŋà, byàŋàbwaŋ, anà
byàlàkoo. **9** Indiir làləŋàkà bɛ, làwɛl bɛ anà làwem bɛ
akà mɛ, làsyääl bya. Waa Nzam a duu uyàkal anà bɛ.
10 Mɛ kàmɛn un'sak mbɔɔn unsà Mwol ntən làfàsà
bɛ an'kyän abɛ amu mɛ: Inye, bɛ làkäl anà an'kyän
amà, wɛɛ bɛ làkäl anki anà ipöl muswaŋ ma. **11** Mɛ
in'tɛɛnà anki abwɛy naa ntən mɛ an'kwà nkyääŋ a
indiir, ntən mɛ kàləŋàkà mukal anà un'sak a indiir
in'wà mɛ abyà. **12** Mɛ in'kyàyöb mukal u làmbwà
anà mukal unsà indiir mbɔɔn. Mɛ kàləŋàkà mukal
aŋàyuur anà mukal u ngyal, mukal unsà indiir mbɔɔn
asànaa u ngyal. **13** Mɛ an'kwo mukyer indiir byanswa
amu mbuur afan'pà ngwal. **14** Apan sye, bɛ làkyer
ubwaŋ muwal kab unsà mpay amɛ. **15** Bɛ làkyàyöb, bɛ,
Afilipo: u nsɛmà a Làsaŋ Aŋàbwaŋ, umpal kàlwomà
mɛ u Masɛdwan, akà Ikööŋ imwɛy kyan'si anki u kab,
nà bɛ mpɛl. **16** Ntən mpal kàkäl mɛ u Tɛsaləníkà,
mbalà mbɔɔn bɛ lan'tööm indiir kàkäl mɛ abyà mfun.
17 Ikaswaŋà anki naa mɛ in'wàmuleŋ kab, wɛɛ mɛ
in'kaleŋà naa bweel abɛ bàbɛy. **18** Abun, mɛ an'kyey
naa mɛ kàkyàwal indiir byanswà lan'tööm bɛ. Bya
byan'söön mbɔɔn. Apanà mɛ an'yəl a un'sak ntən
Epafrədit kàman'twääl nde an'kab abɛ: may a usəŋ
aŋàbwaŋ, ibɔɔn kan'kyey Nzam anà kya kyàmupà
un'sak. **19** Nzam amɛ akyer ayàkölà ngyal abɛ, asànaa
awà un'naaŋ ande unsà làkoo amu Klistə Yɛsu. **20**
Wɛy làkoo làkäl akà Taaràbi Nzam u mbul a in'tye. Yà
abwɛy. (aiōn g165) **21** Làpɛ mbər akà ŋin'kyɛɛl wanswà
amu Klistə Yɛsu. Atəŋ abà anà mɛ bàmalatööm mbər.
22 Aŋin'kyɛɛl banswà bàmàlapà mbər, sin sin baar a
ndwà a Sɛzar. **23** Wɛy kab a ngway a Mwol Yɛsu Klistə
làkäl anà dweelà abɛ.

KƏLƏSAY

1 Pəl, ntööm a Yɛsu Klistə, unsà ukwen a Nzam, anà
un'təŋ Tumàtɛ awà tsütsü apà mɛ, mɛ an'pà mbər
2 akà aŋin'kyɛɛl abà u bul a Kələsay abà atəŋ abi unsà
un'tüüb aba amu Klistə: wɛy kab a ngway anà duu a
Nzam, Taaràbi, màkäl anà bɛ! **3** Bi ifuur an'təən akà
Nzam, Taar a Mwol abi Yɛsu Klistə, unsà ngyamàkà
mpa ifàyən bi mupà akà nde ntən bɛ. **4** Bi kàwem
làkwikilà abɛ amu Yɛsu Klistə anà ukwen làbà bɛ abà
ntən aŋin'kyɛɛl banswà. **5** Bya byan'fà unsà làkyän
alà u du ntən bɛ, làkyän làyöb bɛ u mbwo a ndaa a
ndandaa ayà Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà làkɔlà akà bɛ. **6** La
làpää u mɛɛn manswà, waa làbör imbɛŋ, ifà imwɛy
sye ufàkyer nde amu bɛ fà ilä làwɛl bɛ anà làyöb bɛ
kab a Nzam unsà ndandaa ande, **7** asànaa naa kàlaləŋ
Ɛpafras. Nde wà un'baay a isal ifàkwen bi, un'syääl a
lää wà Klistə. **8** Nde mbuur kikyään naa ukwen nà
Dweelà we abà uboo a bɛ. **9** Kyakin, akà bi, fà ilä kàwem
bi abà, bi kàyön anki muyamà ntən bɛ. Bi kan'ləm akà
Nzam mukàlapà, u mbwo a Dweelà ande, an'yeerà anà
un'yɛnà ntən muyöb ukwen ande. **10** Abun, bɛ làsàkal
anà nkääl aŋàkwo akà Mwol ntən mukun'pà un'sak
taaŋ lanswà. Amu ya, bɛ làsàkyer ndaa aŋàbwaŋ,
làsàbər mbɛŋ ifà ifà anà làsàkal u ngyööb a Nzam yà
ndandaa. **11** Ngwal a làkoo ande isàlabuul bàngwal
amu ya yanswà, ntən bɛ làkwe mukaŋ mpem u ndaa
yanswà anà làsi muküünà tii u ntsüü unsà un'sak. **12**
Làfuur an'təən akà Taa awà kàlasi bàŋàkwo muwal
kab uboo a kwal a aŋin'kyɛɛl u pɛɛlà. **13** Nde kitsü
möö unsà ikəb a mpib anà nde kibiil uboo a imwol a
Mwan ande wànkween. **14** Amu nde bi ibà aŋàbeen,
man'be abi màŋàdwääl. **15** Mwan awà wà idiim a Nzam
mpa bàfàman u mii. Nde wà Mwan atàtwɛb u nkyeer
yanswà, **16** ntən indiir byanswà bàkyer amu nde, u
du anà u mɛɛn, abyà ifàmɛnà anà mpa byàfàmɛnà,
An'kir Imwol, Amfum, Aŋikəb anà Aŋangwal, indiir
byanswà bàkyer amu nde anà ntən nde, **17** anà nde
wà kusà a indiir byanswà, amu nde indiir byanswà
byà kà ikal abya. **18** Nde wà un'tswe a ndür ayà
Ikööŋ, un'bään wàtàtwɛb uboo a akü, ntən muwal ikal
atàtwɛb, amu indiir byanswà. **19** Ntən Nzam kàkwen
naa inzaam ande kyanswà iyööl Mwan ande, **20** anà
u mbwo a nde, nde ufuur un'tüüb ande anà indiir
byanswà, u mɛɛn anà u du, musà duu u mbwo a an'kil
a kulunsi ande amu nde anà ntən nde. **21** Kyekà, itaan
bɛ làkäl angyey anà ayiiŋ a Nzam unsà an'kyän anà
unsa isal abɛ byà ube. **22** Wɛɛ apanà, Nzam kan'fuur
un'tüüb ande anà bɛ u mbwo a ndür a imbuur a
Mwan ande yàkü ntən mukàlamɛɛy bàŋin'kyɛɛl kusà
ande, ukəən too anà an'pɛl. **23** Wɛɛ iləəmà naa, u
mbwo a làkwikilà, bɛ làkäl bàngwal anà bàŋàtsim,
ukəən akal bàŋàkaabà anà làkyän a Làsaŋ Aŋàbwaŋ
alà làwem bɛ, alà bàkyään akà ikyeer kyanswà u mɛɛn,
anà amu la, mɛ, Pəl, akyàbulà un'syääl. **24** Mpalàbà,
mɛ an'man un'sak unsà mpay an'fuur mɛ ayà ntən
bɛ, ntən mɛ in'wàmukölà u ndür amɛ nkään ayà u
mpay aŋàsöön a Klistə, ntən ndür ande ayà Ikööŋ,
25 ntən kya, mɛ akyàbulà un'syääl u mbwo a buur
kan'pɛ Nzam ntən bɛ: mukyään ubwaŋàbwaŋ ndaa
a Nzam, **26** ndaa yàkäl ngyee fà itaan anà kàmɛɛy
nde mpalàbà akà aŋin'kyɛɛl ande. **(aiōn g165)** **27** Nde
kàkwen mukaswaŋ naa un'naaŋ a làkoo nà awà uboo
a ngyee ayi ntən baar mpa abà Ayudà: Klistə amu
bɛ, iswaŋà naa bɛ làbye anà làkyän muwal kab unsà
làkoo a Nzam. **28** Nde awà bi ifàkyään, ifàweey anà
ifàləŋ mbuur wanswà unsà an'yeerà manswà, ntən
mubuul mbuur wanswà ukäl aŋàyɛl amu Klistə. **29**
Kyakin in'fàsal mɛ anà in'fànwaan mɛ anà un'swey a
ngwal ande awà afàsal a unkaak a ngwal amu mɛ.

2 Abun, mɛ in'kwen bɛ làyöb naa bwoor a ità nà
mɛ in'fànwaan ntən bɛ, ntən baar a Lawədisɛ, anà
ntən baar banswà mpa abàŋàtaman akà ikikye, **2** abà,
mɛ in'kwen naa mpem aba ikäl yà un'kanà, anà ba
bàkäl bàŋàtüüb unsà ukwen, bàbilà uboo a un'naaŋ
ande wanswà, bàyöl a un'yɛnà ntən bàyöb ngyee a
Nzam, ikaswaŋà naa Klistə. **3** Un'naaŋ a an'yeerà anà
ngyööb byàŋàyee amu nde. **4** An'tɛn mɛ abà ntən
mbuur ukään akàlakur a ntweey a ntsà yà loor. **5**
Ntən itàkal naa unsà imbuur mɛ tsütsü watɛy anà
bɛ, wɛɛ unsà dweelà, mɛ in'wà anà bɛ, mɛ in'wà
unsà un'sak muman naa bɛ làbàŋàtsim unsà làkwikilà
amu Klistə. **6** Abun, asànaa làkyey bɛ Klistə Yɛsu
asànaa Mwol, làkäl un'tüüb anà nde. **7** Abà, làkäl
aŋàsà in'swɛy anà aŋàtəŋ amu nde, làkäl aŋàtsim
unsà làkwikilà asànaa bàlaləŋ la, anà làkäl bàŋàsöön
unsà ngyamàkà a an'təən. **8** Làkäl kà igyɛɛŋ, ntən
mbuur ukään akàlalɛɛ mbwaar a ntweey a ntsà, wɛɛ
ya kàyà ndandaa anki, anà an'yeerà a loor màfàfà
unsà imbuur, anà unsà ngwal ifàyaal mɛɛn, wɛɛ kà
akà Klistə anki. **9** Ntən ngyööl a Nzam yanswà yà
u ndür ande, **10** anà bɛ, bɛ làbà aŋàyəl amu mbuur
awà un'tswe a Imfum kyanswà anà Ikəb kyanswà. **11**
Amu nde sye waa bàlakyɛy, kà nkyɛɛy ayà ufàkyer

kɔɔ a mbuur anki, wɛɛ nkyɛɛy a Klistɔ ayà ifàtsuuŋ imbuur abi kyà man'be. 12 Bɛ bàladye anà nde u ndüüimà, bàlawiiy sye anà nde, u mbwo a làkwikilà amu unkaak a ngwal a Nzam awà kun'wiiy uboo a akü. 13 Bɛ, bɛ baar abà làkäl aŋàkwà ntɔn mbii abɛ anà ukɔɔn nkyɛɛy a ndür abɛ, Nzam kàlapɛ möö anà nde. Nde kidwääl nkul a mbii abi yanswà. 14 Nde kàdwä un'kɔɔn a ikwàndwà abi anà nswɛɛŋ awa, nde kàpiy wa, waa kàbɛɛrà wa u kulunsi. 15 Abun, Amfum anà Aŋiköb, nde kasi ipɔl ipɔl, kamɛɛy ibaŋ u mii a baar banswà, kasi unsà un'lwaaŋ a iböŋ a kulunsi. 16 Abun, wɛy naa akà mbuur mwɛy uköön akàlatsüül mbar ntɔn isaa anà man, itàkal ntɔn un'kyɔm, ntɔn mukyɛɛl nsöŋ akün, itàkal saba: 17 Abin byanswà byà munii a indiir byàlàyà, wɛɛ ndandaa abya yà amu Klistɔ. 18 Twon lan'pà mbwo naa bàlatsüül mbar akà baar bàfàmɛnà naa ba bà baar a làböön anà bàfàsà ngyamàkà akà akyeey. Ba bàŋàbilà afwee unsà imɛɛy aba ŋakwo. Ntɔn an'kyän a imbuur aba, ba bàŋàyam a uyɔl bàköön ndöŋ. 19 Ba kà bàŋàbääb anki akà Klistɔ awà un'tswe. Kyeka, u mbwo a un'tswe waa ndür yanswà ifàwal isaa anà yàŋàtüüb a deŋ deŋ a an'kör anà nkɔn, anà in'tay unsà ngyɛɛl aya ufun'pà Nzam. 20 Kya isàkal naa bɛ làkü anà Klistɔ, anà làkyàtsuŋà unsà indiir byàfàyaal mɛɛn mà, ntɔn nkye lan'fàkyey bɛ nswɛɛŋ asànaa bɛ làfàkal kà an'kɔɔ a mɛɛn: 21 « Twon an'dyà undiir wà », « Twon an'kyee undiir wunà », « Twon an'ba wa ». 22 Nswɛɛŋ ayi yà ntɔn indiir abyà ifàtay ungö musyääl bya. Ya yà nswɛɛŋ anà an'lɔɔŋ a imbuur. 23 Inye, nswɛɛŋ ayi ifàmɛnà asànaa ya ye anà an'yeerà, ntɔn ya ifàlɔm naa mbuur mbuur usi ngyamàkà asànaa ukwen mpem ande, anà làböön a loor, anà upɛ ndür ande ŋakwo mpay. Wɛɛ ya ndöŋ yatɛy, ntɔn ya ifàpà ilään a ndür mpɛl.

3 Abun, isàkal naa bɛ làkyàwiyà anà Klistɔ, làleŋ indiir a du, ikal awà Klistɔ, awà wàŋàbwaay u kɔɔ a ibaal a Nzam. 2 Làpɛ an'kyän abɛ unsà indiir a du, wɛɛ kà unsà byàmɛɛn anki. 3 Ntɔn, bɛ làkyàkwà, möö abɛ wàŋàyee uboo a Klistɔ, amu Nzam. 4 Mpal usàmɛnà Klistɔ awà möö abɛ, apan, bɛ sye làsàmɛnà anà nde, unsà làkoo ande. 5 Làdwä indiir a mɛɛn byanswà u möö abɛ: ipasàsɛ, ŋingyäy, ilään, làmfɛɛl, anà unkaam abà itɛk. 6 Indiir a tub abi ifàgyool nkyɛl a Nzam udu a baan un'tswe ngwal. 7 Le nkääl làkäl bɛ anà ya, mpal làkäl bɛ uboo a möö awun. 8 Wɛɛ mpalàbà, bɛ sye, làkɔɔb indiir abi byanswà: nkyɛl, itsumbuun, ful, ntwee anà ndaa a kɔɔrà abyà byàfàtoo u mun abɛ. 9 Twon lan'kur bɛ a bɛ, ntɔn bɛ làkyàkɔɔb imbuur abɛ kyà itaan anà nsyääl akya, 10 anà bɛ làkyàbwaar mbuur akün awà afàbwool taaŋ lanswà uboo a ngyööb asaŋaa isii a Nkyer ande. 11 Abun, mbuur mpa awà Un'yudà itàkal naa Un'yudà ufàkal anki, itàkal bàŋàkyɛy anà bàköön aŋàkyɛy, itàkal mbuur a mbuur anà kimbuur, itàkal un'sɔ anà mbuur a nsaay, wɛɛ Klistɔ: nde wà ya yanswà amu baar banswà. 12 Ntɔn bɛ làbà aŋàsɔɔl, bà in'kyɛɛl, bànkwen akà Nzam, abun làkäl anà mpem aŋàbwaŋ, mpem a ngyɛb, ukwen, làböön, anà nkääŋ a mpem. 13 Làkäl anà nkääŋ a mpem bɛ a bɛ, kya isàkal naa umwɛy uboo a bɛ we anà ikɔk a ndaa anà wumwɛy, làdwääl nkul bɛ a bɛ, asànaa kàladwääl Klistɔ, làkyer abun sye bɛ a bɛ. 14 Unsà ya yanswà, làkäl anà ukwen, wa wà asànaa un'siŋ a ngwal ufàlatüüb. 15 Wɛy duu a Klistɔ làyaal mpem abɛ, duu alà bàlabel bɛ banswà ntɔn mutɔŋ ndür mwɛy. Làyöb mufuur anˈtɔɔn. 16 Wɛy ndaa a Klistɔ anà un'naaŋ aya wanswà ikäl amu bɛ! Làlɔŋàkà anà làweey amwɛy anà bumwɛy unsà an'yeerà manswà. Làtööl Nzam an'diim u mpem abɛ wanswà anà mfuur an'tɔɔn, u mbwo a an'diim, ikwɛŋ, anà an'diim ufàpà Dweelà. 17 Undiir wanswà lan'kwo bɛ mutɛn itàkal mukyer, làkyer wa kà ikɔb a Mwol Yɛsu, unsà mfuur an'tɔɔn akà Taa Nzam u mbwo a nde. 18 Akaar, lawem adim abɛ, asànaa abà ukwen a Mwol. 19 Abaal, lakwen akyay abɛ, twon lan'kal anà itsumbuun akà ba. 20 Baan, làkäl anà unkyeey akà aböör abɛ unsà indiir byanswà, ntɔn ya ifàpà un'sak akà Mwol. 21 Bàtaa, twon lan'pà baan abɛ unkiiŋ, manà ba bàköön ayàkal anà un'kanà. 22 Asɔ, làkäl anà unkyeey akà ankum abɛ unsà indiir byanswà u mɛɛn pà. Làkyer abun, kà nà u mpal bàlaseyà ba anki, asànaa bɛ làleŋà mupà un'sak akà baar, wɛɛ kà unsà mpem yweel anki, ntɔn bɛ làfàtiin Mwol bɔɔmà. 23 Itàkal naa isal abɛ akyɛy kyà kà aben, làkyer kya u mpem aŋàbwaŋ, ntɔn Mwol, wɛɛ kà ntɔn baar anki. 24 Làyöb naa bɛ làsàwal làfur akà Mwol, la là kwal kàlöön nde ntɔn aŋikyɛɛl. Ntɔn Nkum a ndandaa làsyääl bɛ wà Klistɔ. 25 Mbuur mpa awà balàbal asàwal làfur a nköön a balàbal ande, un'kɔl aŋàyɔŋ watɛy.

4 Ankum, làkyer balàbal anà nköön a nsöön akà asɔ abɛ, làyöb naa bɛ sye, bɛ làbye anà Nkum mwɛy u du. 2 Làsi mukü̈ünà u ngyamàkà, amu ya, làkäl kà ikyɛɛŋ anà làfuur an'tɔɔn akà Nzam. 3 Mpal làyamà bɛ, làyamà sye ntɔn bi ntɔn Nzam kipɛ ipöl aŋàbwaŋ

mulǝŋ ndaa ande, mukyään ngyee a Klistǝ, yà ntǝn ya
in'wà mɛ u bǝlokà, 4 ntǝn mɛ in'sam ya ubwaŋàbwaŋ
asànaa an'kwo mɛ musam ya. 5 Abà, làkäl anà an'yeerà
unsà nkääl abɛ akà baar mpa abà aklistǝ, anà làsyääl
taaŋ. 6 Wɛy an'yääm abɛ màkäl màŋàbwaŋ taaŋ
lanswà, màŋàsà muŋ, anà nkwaar mufuur akà mbuur
wanswà. 7 Tishik, un'tǝŋ wànkween, un'syääl mwɛy
wàläa, un'baay amɛ unsà isal a Mwol, akyer ayàlasam
làsaŋ amɛ lanswà. 8 Mɛ, mɛ amàlatööm awà abun ntǝn
mukàlasam làsaŋ abi anà mukàlalɛɛl. 9 Ɔnɛsim, un'tǝŋ
wàläa anà nkween, umwɛy uboo a bɛ, wàmuyà mbwo
mwɛy anà nde. Ba bàyàlasam indiir byanswà ikalyaaŋà
kà. 10 Aristark, awà u bǝlokà anà mɛ, kàmàlatööm
mbǝr mbǝǝn, anà Malakǝ sye, un'tǝŋ a Barnabas. Bɛ
làkyàwal nswɛɛŋ ntǝn nde: isàkal naa nde kan'yà akà
bɛ, lun'wɛl ubwaŋàbwaŋ. 11 Yɛsu awà bàfàbel Yüstüs,
kàmàlatööm mbǝr. Ba mpɛl uboo a Ayudà abàmusal
anà mɛ ntǝn Imwol a Nzam. Ba bàkäl ndɛɛl ntǝn mɛ. 12
Ɛpafras, nde sye wà umwɛy uboo abɛ, un'syääl a Klistǝ
mpa afàyǝn munwaan ità u ngyamàkà ande, ntǝn bɛ
làkäl bàŋàtsim, bàŋàbwaŋ, anà ntǝn muswaŋ ngyööl a
an'kyän a ukwen a Nzam banswà. 13 Mɛ amun'tɛɛl
imbäl ki naa nde afàsal ngwal mbǝǝn ntǝn bɛ, ntǝn
baar a bul a Lawǝdisɛ anà bà bul a Yɛlapǝlis. 14 Lukà,
un'ngaŋ, un'saam abi anà Dɛmas bàmàlatööm mbǝr.
15 Apɛ atǝŋ abà u bul a Lawǝdisɛ mbǝr, anà Nɛmfa,
anà Ikööŋ ifàköŋ u ndwà ande. 16 Mpal làsàmay bɛ
mutaŋ un'kaan amɛ, làkyer mbwo yanswà naa bàtäŋ
wa sye u Ikööŋ a Lawǝdisɛ. Làtäŋ sye anà wa akwà
asàfà Lawǝdisɛ. 17 Abun, lun'kyään Arship naa: « Tà
mpi isal kàwɛl ngye unsà Mwol, ntǝn ngye akwey kya
ubwaŋàbwaŋ. » 18 Le mbǝr a kǝǝ amɛ Pǝl yayi: Làyǝbà
naa mɛ in'wà u bǝlokà. Wɛy kab a ngway a Nzam làkäl
anà bɛ!

1 TƐSALƆNIKÀ

1 Mɛ Pɔl, Silàvɛ anà Tumàtɛ. Bi ban'pà mbɔr akà
Ikööŋ a Atɛsalɔnikà akyà kyà Taa Nzam, anà kyà
Mwol Yɛsu Klistɔ, wɛy kab a ŋway anà duu màkäl
anà bɛ. **2** Bi ifàyɔn anki mufuur an'tɔɔn akà Nzam
ntɔn bɛ banswà mpal ifàlatà bi din uboo a ŋgyamàkà
abi. **3** Bi ifàyɔbà kusà a Taaràbi Nzam isal ufàtwey
nde làkwikilà abɛ, akyà ukwen abɛ, anà kyà mukü̈ünà
ifàfà unsà làkyän abɛ amu Mwol abi Yɛsu Klistɔ. **4**
Bi ikyàyöb, atɔŋ ukwen Nzam, naa nde kàlasöö̈l. **5**
Ntɔn, mpal kàlakyään bi Làsaŋ Aŋàbwaŋ, làkäl anki
u ndaa mpɛl, wɛɛ sye unsà ngwal a Dweelà In'kyɛɛl,
anà kam aŋàkwo. Bɛ làkyàyöb naa ifà abi byàkäl aben
uboo a bɛ, ntɔn ubwaŋ abɛ. **6** Apan bɛ, bɛ làläb nkääl
abi anà yà Mwol, mukyey Ndaa uboo mpay aŋàdiir,
anà un'sak kan'fà akà Dweelà In'kyɛɛl. **7** Abun, bɛ
làkyàbulà mbaan ntɔn aŋàlàkwikilà banswà u bul a
Masɛdwan anà Akayi. **8** Kyakin, fà akà bɛ, kà nà ndaa
a Mwol mpɛl anki yàpää amu Masɛdwan anà amu
Akayi, wɛɛ anà làsaŋ a làkwikilà abɛ amu Nzam làkyer
apää ntsü yanswà, waa bi undiir afàtɛn watɛy. **9** Ntɔn
ba ŋakwo bàmutà imbäl naa bɛ bi liwɛl abɛn mpal
kàyi bi akà bɛ, anà bɛ làwɛy abɛn itɛk ntɔn musyääl
Nzam a möö anà wàndandaa, **10** anà làdilà Mwan ande
kan'fà du, Nde akwà kàwiyà uboo a akü, Yɛsu awà
kitsuuŋà u nkyɛl a Nzam ayà tsütsü muyà.

2 Atɔŋ, bɛ ŋakwo làkyayöb naa ngyeel abi akà bɛ kà
yàkäl yà bunàbun anki. **2** Wɛɛ, ungö mukipà mpay
anà mukito u bul a Filipe, asànaa làyɔb bɛ, Nzam kipɛ
ngwal mukàlakyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ ande, uboo a
ngwiy a kölàköl. **3** Ntɔn, ndɛɛl abi kàyàŋàbwaay anki
udu a ndiimà, itàkal udu a an'kyän a ŋingyay, itàkal u
mbwo a an'kyän a loor. **4** Wɛɛ Nzam kàkyisyeebà anà
kàkyiman bàŋàkwo mukyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ, kyakin
bi ya ifàkyään anki ntɔn mupà un'sak akà baar, wɛɛ
akà Nzam awafàler mpem abi. **5** Kyakin, bɛ làkyàyöb,
Nzam wà mbäl abi, naa bi kàsyääl anki akà ikikye ndaa
alwab baar, itàkal an'kyän muwal bweel. **6** Bi kàleŋ
anki làkoo a baar, itàkal akà bɛ, itàkal akà bumwɛy, **7**
itàkal naa bi ibà antööm a Klistɔ, bi kàlàsiinà anki a
ngwal mukal ungyɛl a ikɔb abi. Wɛɛ bi bàkäl aŋàyɔl a
làbö̈ön uboo a bɛ, asànaa maa ufàböö̈b nde baan ande.
8 Ntɔn bi kàkäl anà ukwen mbɔɔn akà bɛ, bi kàmɛn
naa yà ubwaŋ bi kàlapɛ kà nà Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Nzam
mpɛl anki, wɛɛ anà möö abi ŋakwo, ntɔn bɛ làbà bàntal
akà bi. **9** Atɔŋ, bɛ làkyàkayɔbà mpay anà yö̈ön abi: bi
kàsälà mpib anà mwäänà ntɔn mukɔɔn akal buur akà
umwɛy ubɔɔ abɛ, waa bi kàlakyään Làsaŋ Aŋàbwaŋ
a Nzam. **10** Bɛ làbà ambäl anà Nzam sye: nkääl abi
kusà a bɛ, aŋàlàkwikilà, yàkäl yà in'kyɛɛl, yàbalàbal,
ikö̈ön an'pɛl. **11** Bɛ làkyàyöb naa bi bàkyerà aben akà
umwɛy umwey uboo a bɛ. Bi kàkyer asànaa taa anà
baan ande ŋakwo, **12** mukàlalɛɛl, mukàlapà ngwal,
anà mukàlalö̈öm mukal anà nkääl aŋàkwo a Nzam awà
kàlabel u Imwol ande anà u làkoo ande. **13** Kyakin,
akà bi, bi ifàfuur an'tɔɔn akà Nzam taaŋ lanswà: mpal
bàlakyään bi ndaa a Nzam, bɛ làkyer awem anà làkyey
ya, kà asànaa ndaa a mbuur anki, wɛɛ asànaa ndaa a
Nzam, ntɔn ya yà ndandaa. Kyakin, ya ifàsal ngwal
amu bɛ aŋàlàkwikilà. **14** Atɔŋ, bɛ làyweel Ikööŋ a
Nzam abyà u Yuday, amu Klistɔ Yɛsu. Ntɔn mpay
nsil ya làmɛn bɛ akà atɔŋ abɛ ŋakwo, ba sye bàmɛn
ya akà Ayudà. **15** Ba bà baar bàdwä Mwol Yɛsu anà
aŋangɔɔm, anà bimɛɛy nkwaaŋ. Nzam un'sak watɛy
anà ba. Ba bàŋankir a baar banswà! **16** Ba bàfàkyer
ngwal mukidüüb mbwo muyääm anà baar mpa abà
Ayudà manà naa ba bàwü möö. Abun, ba bàmukwɛy
man'be udu a man'be aba taaŋ lanswà, anà u ngöngö,
nkyɛl a Nzam ikyer asabweel. **17** Wɛɛ akà bi, atɔŋ,
bi kàkyer akaabà anà bɛ taaŋ làmwɛy, itàkal naa bi
ifàmɛɛn anki, bɛ làbà u mpem abi. Bi kàkäl anà ilɛɛm
mukàlaman, anà bi kàkyer ngwal mbɔɔn mukwey ya.
18 Bi kàkwen muyà akà bɛ: mɛ ŋakwo, Pɔl, kàsi mbalà
mbɔɔn. Wɛɛ Satanà laa kidüüb nde mbwo. **19** Abun,
nà, isàkal naa kà bɛ anki, abà làkyän abi, un'sak abi,
anà ngaal isàkal mpà a làkoo abi kusà a Mwol Yɛsu
umpal usàyà nde? **20** Ɛɛ, bɛ làbà làkoo anà un'sak abi.

3 Kyakin, bi kàkwe anki mukaŋ mpem, waa bàyweer
naa yubwaŋ bi isàsal bi mpɛl u bul a Atɛn. **2**
Bi kàmàlatööm un'tɔŋ abi Tumàtɛ, mbaay abi unsà
isal a Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Klistɔ, ntɔn mukàlalɛɛl anà
mukàlapà ngwal unsà làkwikilà abɛ, **3** ntɔn, akumwɛy
uboo a bɛ ukɔɔn akwɛlà unsà mpay aŋàdiir yi. Ntɔn
bɛ làkyàyöb bɛ ŋakwo naa bi bibel ntɔn mpay ayi.
4 Mpal kàkäl bi apà bɛ, bi kàlaweey naa bi bàkyer
asimɛɛy nkwaaŋ. Abun ya sye yan'mɛnà asànaa làyöb
bɛ ya ubwaŋàbwaŋ. **5** Asànaa mɛ kàfàkwo anki mukaŋ
mpem, mɛ kàtöm Tumàtɛ ntɔn muyöb naa làkwikilà
abɛ là aben. Bɔɔmà amɛ làkäl naa manà Un'lwɛb
kàlalwɛb, anà isal kàkyer bi ikyà bwà. **6** Apà, Tumàtɛ
kan'yàfurà kàfü nde akà bɛ, anà kàmipà làsaŋ aŋàbwaŋ

là làkwikilà abɛ anà lukwen abɛ. Nde kan'tɛn naa bɛ
làfàyɔbà bi taaŋ lanswà anà làbà anà ngyal mufiman
asànaa ibà bi sye anà ngyal mukàlaman. 7 Apan, atɔŋ,
bi kan'wal ndɛɛl amu bɛ, u mbwo a làkwikilà abɛ, uboo
a ngyɛb aŋàdiir abi yanswà anà mpay abi. 8 Apanà, bi
kan'fàyaabà, ntɔn bɛ làbà aŋàtsim unsà un'tüüb abɛ
anà Mwol. 9 Bi Nzam abi ifun'kömà aben u ndaa abɛ,
ntɔn un'sak wanswà làmipà bɛ kusà ande? 10 Mpib
anà mwäänà, bi ifàlɔm akà nde unsà mukküünà ntɔn
nde kipɛ mbwo mufàlaman anà mukwɛy undiir aköön
u làkwikilà abɛ. 11 Wɛy Nzam nde ŋakwo, anà Mwol
Yɛsu biduub mbwo muyà akà bɛ! 12 Wɛy Mwol uyɛɛl
anà ukwɛy ukwen làbà bɛ abà bɛ a bɛ anà akà baar
banswà, asànaa ifàlakwen bi. 13 Wɛy nde upɛ ngwal
u mpem abɛ, ntɔn wa ukäl win'kyɛɛl anà wàbalàbal
kusà a Taaràbi Nzam, umpal usàyà Mwol abi Yɛsu anà
aŋin'kyɛɛl ande banswà. Wöwöö.

4 Abun, atɔŋ, bɛ làkyer alɔŋàkà akà bi naa nkääl
abɛ ikal aben mupà Nzam un'sak, bɛ sye làfàkyer
abun. Apanà, bi kàmàlalɔɔm anà kàmàlalɛɛl kikɔb a
Mwol Yɛsu, fàlakyerà yàŋàsöönà. 2 Ntɔn, bɛ làkyàyöb
nswɛɛŋ kàlapɛ bi, nswɛŋ yàfü akà Mwol Yɛsu. 3 Ukwen
a Nzam bà naa bɛ làbulà aŋin'kyɛɛl: wɛy bɛ làtön
induumà. 4 Wɛy umwɛy umwɛy uboo a bɛ uyöb muwal
un'kaar unsà un'kyɛɛl anà ibyääl, 5 ntɔn mukɔɔn
akal ungyɛl a iköb a làmfɛɛl asànaa bàfàkyer baar
mpa abà Ayudà mpa bàyöb Nzam. 6 Unsà ndaa ayi,
wɛy mbuur ukɔɔn akyer un'tɔŋ ande ube anà akɔɔn
akun'kur, ntɔn Mwol afàpà ntaaŋàmbar unsà indiir
abi byanswà, asànaa kàtɛn bi anà kàlaweey bi itaan. 7
Ntɔn Nzam kibeel anki ntɔn bi ikäl uboo a ŋingyäy,
wɛɛ kibeel mukal uboo a un'kyɛɛl. 8 Kyakin, mbuur
apiy nswɛɛŋ ayi, kà mbuur anki nde kan'piy, wɛɛ
Nzam, Nde awà afàlapà Dweelà In'kyɛɛl ande. 9 Ntɔn
ukwen a atɔŋ anà atɔŋ, mfun mukàlasöön yatɛy, ntɔn
bɛ ŋakwo Nzam kàkyàlalɔŋ naa bɛ làkal anà ukwen bɛ
a bɛ. 10 Anà bɛ làfàkyer abun akà atɔŋ banswà u bul
a Masɛdwan lanswà. Atɔŋ, bi kàmàlalɛɛl, fàlakyerà
yàŋàsöönà! 11 Làkäl anà ngyal mukal anà möö a duu:
wɛy mbuur mbuur ukyer indiir ande ŋakwo anà udi
mbɛŋ a isal a an'kɔɔ ande ŋakwo, asànaa kàlaswɛŋ bi.
12 Abun, nkääl abɛ iyàkal yibyääl kusà a baar mpa abà
aklistɔ, waa bɛ mpa làyàkal anà mfun a mbuur. 13
Atɔŋ, bi ikwen naa bɛ làyöb ndandaa ntɔn akü, ntɔn
bɛ làkɔɔn akal u ngyɛb asànaa baar bumwɛy bàköön
làkyän. 14 Ntɔn, isàkal naa bi ibye anà làkwikilà naa
Yɛsu kàkyàkwà anà kàkyàwiyà, bi kan'sà làkwikilà
sye naa Nzam, u mbwo a Yɛsu, asàsyen baar bàkü
amu Yɛsu. 15 Le, undiir itɛɛnà bi a bɛ kan'fà u Ndaa a
Mwol: baar bàsàkal anà möö uboo a bi umpal usàyà
Mwol, bàsàfwel anki baar bàkü. 16 Ntɔn nde ŋakwo,
Mwol, u ndaa a ngwal anà u ndaa a mfum a akyeey,
anà say a mfuŋ a Nzam, Mwol ŋakwo asyetyà fà du,
baar bàkü amu Klistɔ bàsàwiyà bàtàtwɛb, 17 ungö, bi
baar a möö abà isàsaal, Nzam asisɛɛn anà ba uboo a
itööm, ntɔn mukàbwey anà Mwol u du. Abun bi isàkal
ipepey anà Mwol. 18 Làlɛɛl bɛ a bɛ u mbwo a ndaa ayi.

5 Atɔŋ, ntɔn an'taaŋ anà ilä, mfun mukàlasöön yatɛy.
2 Ntɔn bɛ ŋakwo làkyàyöb ubwaŋàbwaŋ naa ilä
a Mwol isàyà asànaa mbüüb uboo a mpib. 3 Mpal
bàsàtɛn baar naa: « Ɔɔ, indiir byanswà abyà u du, byà
kà ikyɛɛŋ! », apan, kà imbürà, ibaŋ a mpay isàbwà
udu a ba asànaa in'swaŋ udu a un'kaar aŋayöm. Akà
mbuur mwɛy usàsɔrà anki. 4 Wɛɛ bɛ, atɔŋ, bɛ kàlàbà
uboo a làpib anki, waa ilä iyàlataan asànaa mbüüb. 5
Ntɔn bɛ banswà làbà baan a pɛɛlà, baan a mwäänà: bi
kibà baar a mpib anki, itàkal bà làpib anki. 6 Kyakin,
wɛy bi ikɔɔn aböön asànaa baar bumwɛy, wɛɛ bi ikal
kigyɛɛŋ anà u làböön. 7 Baar bàfàböön, bàfàböön u
mpib, in'nweel a man, bàfàyɔr u mpib. 8 Ntɔn bi ibà
baan a mwäänà, bi ikal bàlàböön, bàŋàbwaar làkwikilà
anà ukwen asànaa kàzak ibeenà, anà làkyän a möö
asànaa mpà ibeenà. 9 Ntɔn Nzam kisöölanki naa nkyɛl
ande yibweel, wɛɛ muwà möö u mbwo a Mwol abi Yɛsu
Klistɔ, 10 awà kàkü ntɔn bi, ntɔn itàkal bàmöö itàkal
bàŋàkwà, bi ibilà mbwo mwɛy anà nde, uboo a möö. 11
Kyakin, làlɛɛl bɛ a bɛ anà làpɛɛl ngwal bɛ a bɛ, asànaa
làfàtàkyer bɛ. 12 Atɔŋ, bi kàmàlalɔɔm mukan baar
bàfàsal uboo a bɛ, baar, unsà ukwen a Mwol, bàfàlaler
anà bàfàlaweey. 13 Lapɛ làzir anà ukwen, ntɔn isal
aba. Làkäl a duu uboo a bɛ. 14 Atɔŋ, bi kàmàlalɛɛl,
làweey aŋunkwɛm, làpɛ ngwal akà baar aŋàyɔn, làbay
aŋagyöölà, làkäŋ mpem akà baar banswà. 15 Làkäl
kikyɛɛŋ, wɛy mbuur ukɔɔn afuur ube unsà ube, wɛɛ
taaŋ lanswà làkyer ubwaŋ uboo a bɛ anà akà baar
banswà. 16 Làkäl kun'sak taaŋ lanswà. 17 Làyamà
ukɔɔn ayɔn. 18 Làfuur an'tɔɔn akà Nzam unsà ndaa
yanswà, ntɔn ba ukwen ande akà bɛ amu Klistɔ Yɛsu.
19 Twon lan'düüb mbwo a isal a Dweelà In'kyɛɛl, 20
twon lan'bɛy ndaa a aŋangɔɔm, 21 wɛɛ làsyeebà indiir
byanswà: làkäär yàŋabwaŋ, 22 làtön yàmbe yanswà.
23 Wɛy nde ŋakwo Nzam a duu kàlabuul bàŋukiinà

aŋin'kyɛɛl, wɛy dweelà abɛ, möö abɛ anà ndür abɛ
byàkäl byàŋàtii ubwaŋàbwaŋ, ntən bya iköön akal
anà an'pɛl umpal usàyà Mwol abi Yɛsu Klistə. **24** Nde
mbuur kàlabel wà lää, nde mbuur asàkwey ya. **25**
Atəŋ, làyàmà sye ntən bi. **26** Lapɛ atəŋ banswà mbər
u mbwo a ndüür a itəŋ. **27** Mɛ amàlabəən kikəb a
Mwol: làtäŋ un'kaan wà akà atəŋ banswà. **28** Wɛy kab
a ngway a Mwol abi Yɛsu Klistə làkäl anà bɛ.

2 TƐSALƆNIKÀ

1 Pəl, Silàvɛ anà Tumutɛ. Bi ban'pà mbər akà Ikööŋ
akyà kyà Taa Nzam anà kyà Mwol Yɛsu Klistə:
2 Wɛy Taaràbi Nzam anà Mwol Yɛsu Klistə bàlapɛ
kab a ngway anà duu! **3** Atəŋ, taaŋ lanswà bi ikyer
afuur an'təən akà Nzam ntən bɛ. Yubwaŋ naa bi ikyer
abun, ntən làkwikilà abɛ làmuyɛl mbəən, anà ukwen a
umwɛy umwɛy uboo a bɛ akatəŋ bumwɛy bàsöönà. **4**
Kyakin ifàswaŋ bi ngaal uboo a Ikööŋ a Nzam ntən
muküünà abɛ anà làkwikilà abɛ unsà nkwaaŋ anà
mpay aŋàdiir làmanà bɛ. **5** Abà ya ikamɛɛyà ntsüül a
nsaŋ a Nzam yàbalàbal, ntən bɛ làmɛnà bàŋàkwo ntən
Imwol a Nzam akyà làmanà bɛ mpay. **6** Ya yà balàbal
naa Nzam ufuur ngyɛb aŋàdiir akà baar bàfàlapà
unkiiŋ, **7** anà nde afàpà, akà bɛ baar làmanà mpay,
ngyöör anà akà bi, umpal a imɛɛy a Mwol Yɛsu fà
du anà akyeey ande bunkaak a ngwal. **8** Nde asàyà
uboo a làlem a mbaa ntən mupà ntaaŋàmbar akà baar
mpa bàyöb Nzam anà mpa bàfàkyey Làsaŋ Aŋàbwaŋ a
Mwol abi Yɛsu. **9** Ntaaŋàmbar aba isàkal bwà a mbul a
in'tye, ukwɛl kusà a Mwol anà làkoo ande làngwal,
(aiōnios g166) **10** mpal usàyà nde muwal làkoo amu
aŋin'kyɛɛl ande anà itääŋ amu aŋàlàkwikilà, kyekà bɛ
làkyey imbäl abi. **11** Kyakin bi ikayamà taaŋ lanswà
ntən bɛ, ntən Nzam abi kàlabuul bàŋàkwo mukal
uboo a mbeel kàlasi nde, anà, u mbwo a ngwal ande,
nde kàlabay mukwey ngyal abɛ mukyer ubwaŋ anà
làkwikilà làfàmɛnà unsà isal. **12** Abun, bɛ làsàsyaŋà
ikəb a Mwol abi Yɛsu anà nde sye akyer asàlasyaŋà,
asànaa làkwen kab a ngway a Nzam abi anà là Mwol
Yɛsu Klistə.

2 Atəŋ, ntən ndaa iler ngyeel a Mwol abi Yɛsu Klistə
anà nköŋ abi apà nde, bi kàmàlaləəm: **2** isàkal naa
imɛɛy mwɛy kyàngəəm, itàkal ndaa a mbuur mwɛy,
itàkal ndaa a un'kaan mwɛy bàmɛɛy naa yàfü akà bi,
yàmàlakyään naa ilä a Mwol kyà kyàyà itaan, twon
lan'düül musà lingyoomà unsà an'kyän abɛ itàkal
muman bəəmà ntən ya. **3** Wɛy akà mbuur mwɛy
ukəən akàlabwiy ndwaŋ, itàkal kaben. Ntən kusà a ilä
aki muyà, baar mbəən bàtwab atàpiy làkwikilà anà
aŋufur a nkyɛl awà un'kyàbwà, utwab atàmɛnà, **4** nde
mbuur afàmbarà anà afàmbäär undiir wanswà bàfàbel
naa nzam itàkal naa undiir wanswà bàfàsà làkoo.
Nde afàkàbwaay tii u ndwà a Nzam anà mukyään
nde ŋakwo naa nde wà Nzam. **5** Nkye bɛ làfàkayəbà
anki naa mɛ kàkyàlakyään ndaa ayin utaaŋ kàkäl mɛ
tsütsü apà bɛ? **6** Apanà, bɛ làkyàyöb undiir akun'taa
mpi ntən nde uyàmɛnà nà utaaŋ kàyöŋà Nzam ntən
nde. **7** Ntən ngyee a ube yàkyàsɛmà musal. Yan'sal nà
mulwom mbuur akataa wa mpi, **8** apan mbuur un'be
waa usàmɛnà, mbuur usàdwa Mwol Yɛsu u mbwo a
un'swey a mun ande, anà asun'buul undiir a bunàbun
u mbwo a in'nyääŋ a ngyeel ande. **9** Mbuur un'be
asàyà u ngwal a Satanà, nde asàkyer isal a ngwal byifà
ifà, impà, idiim a loor, **10** anà mbwo yanswà mpa
ayà balàbal ntən mukur baar bàdiimà mbwo, ntən ba
bàwɛl anki ukwen a ndandaa abà bàlawiiy möö. **11**
Kyakin Nzam katöömà nde ngwal a ndiimà ntən ba
bàsi làkwikilà u ndaa a loor, **12** ntən baar banswà mpa
bàsi làkwikilà amu ndandaa, wɛɛ bàmɛn un'sak ntən
ndaa mpa ayà balàbal, bàwɛl ntaaŋàmbar. **13** Atəŋ, akà
bi, bi ikyer afuur an'təən akà Nzam taaŋ lanswà ntən
bɛ, nkween a Mwol, ntən Nzam kàlasöölˈ fà nsɛmà,
ntən bɛ làwü möö u mbwo a Dweelà afàkyɛɛl anà u
mbwo a làkwikilà amu ndandaa. **14** Ntən ya sye, nde
kàlabel u mbwo a Làsaŋ Aŋàbwaŋ kàlakyään bi, ntən
bɛ làwɛl kab unsà làkoo a Mwol abi Yɛsu Klistə. **15**
Kyakin, atəŋ, làkäl aŋàtsim anà làkäär an'ləəŋ kàlapɛ
bi, itàkal u mun, itàkal unsun'kaan. **16** Wɛy Mwol
abi Yɛsu Klistə nde ŋakwo, anà Taaràbi Nzam, awà
kikwen, anà u mbwo a kab a ngway ande, kipɛ ndɛɛl
a mbul a in'tye anà làkyän aŋàbwaŋ, **(aiōnios g166)** **17**
bàlalɛɛl anà bàlapɛ ngwal amu isal kyanswà anà ndaa
aŋàbwaŋ yanswà.

3 Abun, atəŋ, làyamà ntən bi, ntən ndaa a Mwol ipää
agyägyä, anà ya iwɛl làkoo asànaa iwà ya akà bɛ,
2 ntən bi isərà akaŋankyɛl anà akà baar abe, ntən
ba banswà làkwikilà latɛy. **3** Wɛɛ Mwol wà lää: nde
ayàlapà ngwal anà ayàlatii ukwɛl a Mbuur un'be. **4**
Bi ifàsà mpem akà Mwol ntən bɛ, ntən bɛ làfàkyer
indiir ifàlaswaŋ bi, anà bɛ làsàlalà mukyer bya. **5** Wɛy
Mwol ulöön mpem abɛ ntən mukwen Nzam anà unsà
nkääŋ a mpem a Klistə! **6** Atəŋ, bi bàmàlaswaŋ kà ikəb
a Mwol Yɛsu Klistə: làkäl ukwɛl a un'təŋ awe anà möö
a ŋingyäy anà mpa afàlab an'ləəŋ làwɛl bɛ akà bi. **7**
Bɛ, bɛ ŋakwo làkyàyöb ubwaŋ naa bɛ bi lilab aben: bi
kàkäl anki anà möö a ŋingyäy uboo a bɛ. **8** Bi kàdi
anki mampà a mbuur màngway, wɛɛ, unsà mpay anà
ngyöön, u mpib anà u mwäänà, bi kàsäl ntən mukəən
akal buur akà umwɛy uboo a bɛ. **9** Iswaŋà anki naa bi
kàkäl anki anà ikəb muwal mbaay abɛ, wɛɛ bi kàkwen

mukal mban lan'kwo bɛ mulab. **10** Kyakin, mpal kàkäl
bi akà bɛ, bi kàlapɛ nswɛɛŋ yi: « Mbuur mpa akwen
musal, wɛy nde ukɔɔn adyà sye! » **11** Kyekà, bi iweemà
naa uboo a bɛ bye anà abwal, isal aba nà uyibilà u
ndaa a baar asin. **12** Akà abwal aban, bi kan'pà nswɛɛŋ
anà ndɛɛl yi kikɔb a Mwol Yɛsu Klistɔ: wɛy ba bàsäl
unsà duu anà badi isaa a mpay aba ŋakwo. **13** Akà
bɛ, atɔŋ, twon làn'yɔn mukyer ubwaŋ. **14** Isàkal naa
mbuur uläb anki nswɛɛŋ kan'pà bi uboo a un'kaan
wà, lun'syebà ubwaŋàbwaŋ, twon lan'kal un'tüüb anà
nde, ntɔn nde umɛn nswɛn. **15** Wɛɛ, twon lun'wɛl
asànaa un'yiiŋ, lun'weey asànaa un'tɔŋ. **16** Wɛy Mwol
a duu, kàlapɛ duu nde ŋakwo taaŋ lanswà anà u mbwo
yanswà. Wɛy Mwol ukäl anà bɛ banswà. **17** Mbɔr yi
yan'kɔɔ amɛ ŋakwo Pɔl. Mɛ in'fàsà kɔɔ unsà un'kaan
umwɛy umwɛy in'fàsɔn mɛ. **18** Wɛy kab a ngway a
Mwol abi Yɛsu Klistɔ làkäl anà bɛ banswà.

1 TUMÀTƐ

1 Mɛ Pəl, ntööm a Klistə Yɛsu unsà nswɛɛŋ a Nzam
awà Un'tswää a möö abi anà Klistə Yɛsu awà làkyän
abi. **2** Akà ngye Tumàtɛ, mwan amɛ wàndandaa unsà
làkwikilà: Wɛy Taaràbi Nzam anà Mwol abi Klistə Yɛsu
bapɛ kab angway, ndwääl a nkul anà duu. **3** Mulab
nswɛɛŋ kapɛ mɛ umpal kàlwomà mɛ u Masɛdwan,
sàkal u Ɛfɛsə, ntən mutsuŋ baar bamwɛy mukɔən alɔŋ
ndaa asin **4** anà mukɔən alab in'sim anà in'lwaaŋ mpa
ifàtsü: mya myàfàtwaal nsyeel a mbaaŋ kikal mulab
ukwen a Nzam abà bàfàkwo unsà làkwikilà. **5** Isin a
nswɛɛŋ ayi kyà ukwen bàfàfà u mpem aŋàpəŋà, unsà
an'kyän aŋàbwaŋ anà làkwikilà a ndandaa. **6** Bumwɛy
bàsàwɛy indiir abi, waa bàdiimà mbwo, bàkyàbulà
muyisà in'lən iköön ndöŋ. **7** Ba bàfàkyey uyəl naa ba
bà alɔəŋ a Un'kɔən, wɛɛ ba bàyöb anki itàkal indiir
bàfàtɛn ba, itàkal ntən ndaa bàfàkyään ba a uyəl
banswà. **8** Bi ikyàyöb naa Un'kɔən wà ubwaŋ isàkal naa
wa ban'syääl u mbwo aŋàbwaŋ. **9** Làyöb naa Un'kɔən
bàkyer anki ntən ŋabalàbal, wɛɛ ntən aŋunkwɛm anà
baar un'tswe ngwal, ntən baar mpa bàfàlab in'kɔən,
baar abye anà mpem a kɔərà anà aŋaman'be, ntən
baar bàfàbɛy Nzam anà indiir in'kyɛɛl, ntən baar
bàfàdwa bàtaaràba anà bàngwän, ntən adwää baar
anà **10** baar a ŋingyäy, ntən abaal bàfàbir ba a ba
anà akaar bàfàbir ba a ba, ntən atɛɛl a yà a asə anà
aŋaloor, ntən aŋimbäl a loor anà baar bàfàkyer undiir
asin mpa ufàlab an'lɔəŋ in'kyɛɛl. **11** An'lɔəŋ amà mà
uboo a Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà ban'pɛ, alà làfü akà Nzam
a làkɔə. **12** Mɛ kan'fuur an'tɔən mbɔən akà Mwol
abi Klistə Yɛsu awà kan'pɛ ngwal aŋàkwo, ntən nde
kan'si mpem mpal kan'wɛl nde unsà isal ande, **13**
mɛ mbuur kàkäl ŋambɛɛy, ŋamɛɛy a nkwaaŋ anà
un'too a in'tswe. Wɛɛ nde kan'wem ngyɛb, ntən mɛ
kàyöbà anki indiir kàkyɛrà mɛ ntən mɛ kàkäl anki anà
làkwikilà. **14** Kab a ngway a Mwol abi làkäl aŋàsöönà
akà mɛ, anà làkwikilà anà ukwen abà amu Klistə Yɛsu.
15 Ayi ndaa a làkwikilà ban'kwo baar banswà musà
u mpem anà bàkyey ya naa Klistə Yɛsu kàyi u mɛɛn
ntən mutswà bàŋan'be banswà möö. Mɛ, mɛ in'wà
wàtàtwɛb uboo a ba. **16** Wɛɛ ntən abà, mɛ ban'wem
ngyɛb, naa amu mɛ, mbuur atàtwɛb, Klistə Yɛsu uswɛŋ
nkääŋ a mpem ande yanswa, asànaa mbaan ntən
baar bàsàsà làkwikilà amu nde ntən möö a mbul a
in'tye. **(aiōnios g166)** **17** Akà Mfum a mbul a in'tye, mpa
afàkwà, mpa afàmɛnà u mii, awà nde mpɛl Nzam,
wɛy nsyäŋà anà làkoo ikäl anà nde ipepey! Abwɛy!
(aiōn g165) **18** Mwan amɛ Tumàtɛ, le nswɛɛŋ amapà mɛ
asànaa ngəəm bàtɛ itaan ntən ngye. Wɛy ndaa ayi
ikäl ngwal a ngye unsà ità angye kyà ntsà, **19** kaar
làkwikilà anà an'kyän aŋàbwaŋ. Bumwɛy bàkyàpiy
an'kyän amà. Abun làkwikilà aba sye làkyàkyà bwà. **20**
Uboo a baar abà bà Imɛnɛ anà Alɛksandre abà kàkäb
mɛ akà Satanà ntən ba bàləŋkà mukɔən afàbɛy.

2 Kusà a indiir byanswà, mɛ kan'swaŋ naa bàtwab
atàsà ndööm, ŋgyamàkà, mböön, an'tɔən ntən baar
banswà, **2** ntən amfum, anà baar abye anà iköb, ntən
bi ikäl anà möö aŋàtəlà mpem, wà duu unsà inzaam
anà uyəl banswà. **3** Abi indiir a ntsà ufàkyey Nzam awà
Un'tswää a möö abi, **4** awà akwen naa baar banswà
bàwü möö anà bàtöl muyöb ndandaa. **5** Ntən Nzam wà
mwɛy, mfurboo mwɛy mpɛl uboo a Nzam anà baar,
baal Klistə Yɛsu, **6** awà kàpɛ möö ande ŋàkwo asànaa
nkwiy ntən baar banswà. Abun, nde kàtɛ imbäl, umpal
làkwe taaŋ. **7** Ntən abun mɛ, mɛ Nzam kan'si mukäl
un'kyeey anà ntööm, un'lɔəŋ a baar mpa abà Ayudà
unsà làkwikilà anà ndandaa. Mɛ in'tà anki loor, wɛɛ
mɛ an'tɛn ndandaa. **8** Abun, mɛɛ in'kwen naa abaal
bàyamà kikal kyanswà, bàsɛɛn an'kɔə in'kyɛɛl u du,
ukɔən nkyɛl anà an'sye. **9** Ntən akà akaar, wɛy ba
bàbwäär ipfɛy aŋàbwaŋ mpa ipà nswɛn, ikɔən akal
anà ntwɛn mbɔən. Wɛy ba bàkɔən atəŋ ntswe, bàkɔən
abwaar indiir a wəl, an'yak, itàkal ipfɛy a ntal mbɔən,
10 wɛɛ, isal aŋàbwaŋ byan'kwo ntən akaar bàfàkyään
inzaam. **11** Wɛy un'kaar uwɛl an'lwɛŋ a duu anà
unkyeey wanswà. **12** Mɛ, mɛ impà anki mbwo akà
un'kaar muləŋ, itàkal muwal iköb udu a abaal. Wɛy
nde ukäl unsà duu. **13** Ntən ya yà naa bàtàboom Adam
kusà, Ɛva ungö. **14** Waa kà Adam anki bàkür, wɛɛ
un'kaar, ungö bun'kür, nde kàbü u man'be. **15** Itàkal
abun, nde asàwà möö u mbwo a mböör a baan, isàkal
naa nde wà uboo a làkwikilà, ukwen, un'kyɛɛl anà
unsà làböön.

3 Ndaa yi yà ndandaa: kya mbuur usàkal anà ngyal
a isal a ikyɛɛŋ a Ikööŋ, nde kan'sɔəl isal a ntsà. **2**
Un'kyɛɛŋ a Ikööŋ akal mbuur aköön ifà ibe, un'dim a
un'kyay mwɛy mpɛl, mbuur mpa awà ngaal, mbuur a
duu, ŋambwäär aŋàbwaŋ, ŋun'kaay, mbuur kan'kwo
muləŋ, **3** mpa awà un'yöör a man anà un'nwään a
ngwiy, wɛɛ nde akal mbuur a làböön anà ŋun'tüüb,
mbuur mpa afàkwen ngim mbɔən. **4** Wɛy nde ukäl
aŋàkwo muyaal ndwà ande ŋàkwo anà mukyer naa

baan ande bàkäl unsà unkyeey anà làzir lanswà. 5
Lalan, kya mbuur uyöb anki muler ndwà ande ŋàkwo,
nde ayàkwo aben muler Ikööŋ a Nzam? 6 Nde ukwo
anki mukal mbuur akün unsà mbuul a mpem, naa tɛy,
nde ayàsɛɛn an'pɛy, waa uyàwal mbar asànaa kàwɛl
ileŋ. 7 Wɛy sye naa baar abà u nsà a Ikööŋ bun'tɛɛl
imbäl aŋàbwaŋ, ntɔn nde uköön abwà u nswɛn anà
unsà intaam a ileŋ. 8 Ifà imwɛy sye, asyääl bàkal baar
a làböön anà bà mpem mwɛy. Ba bàkal anki ayöör
a man anà baar bàfàkal anà ilään a bweel a nswɛn.
9 Wɛy ba bàkäär ngyee a làkwikilà unsà an'kyän
aŋàbwaŋ. 10 Yubwaŋ naa bàtwab atàsi, ungö, isàkal
naa undiir un'be bàmɛn anki amu ba, apan waa ba
bàsal. 11 Akaar sye bàkal baar a làböön, mpa bàfàtwee,
baar a duu, bàfasyeel mpem unsà indiir byanswà.
12 Asyääl a Ikööŋ abaal bàkal adim a un'kyay mwɛy
mpɛl anà bàkyer ayöb muyaal baan aba anà ndwà aba
ŋakwo. 13 Ntɔn asyääl bàfàkyer isal aba ubwaŋàbwaŋ
bàfàwal làkoo anà uyɔl byan'fà unsà làkwikilà amu
Klistɔ Yɛsu. 14 Amasöön mɛ indiir abi, ntɔn mɛ an'sà
làkyän naa mɛ in'kyer ayàlaler ungö a kitaaŋ. 15 Itàkal
abun, kya mɛ in'sàlam muyà, ngye akyer ayàyöb naa
nkääl angye ikal aben u ndwà a Nzam, ayà Ikööŋ a
Nzam a möö, ta a ndwà anà un'käär a ndandaa. 16
Ukɔɔn mbaaŋ, Ngyee unsà inzaam yà kölàköl! Klistɔ:
kàyàmɛnà asànaa mbuur, Dweelà In'kyɛɛl kun'twey
wàbalàbal, nde kàyàmɛnà akà akyeey a Nzam. Nde
bàkyään akà in'sɛŋ myumwɛy, bun'si làkwikilà u
mɛɛn, nde bun'sɛɛn unsà làkɔɔ!

4 Dweelà làtɛɛnà ubwaŋàbwaŋ naa kan'taaŋ a ntsüü,
amwɛy bàsàpiy làkwikilà ntɔn mulab an'dweelà a
loor anà an'lɔɔŋ man'fà akà insɔŋà. 2 Mpem yweel a
baar a loor isabwiy ndwaŋ. An'kyän aba màŋàbwà
bwoor. 3 Baar aban bàfàtsuŋ baar mutà bɔr anà
mudyà isaa byumwɛy. Wɛɛ Nzam bya kàkyer ntɔn
aŋàlàkwikilà abà bàyöb ndandaa ubwaŋàbwaŋ bàdi
bya unsà mfuur a an'tɔɔn. 4 Ntɔn indiir byanswà
kàkyer Nzam byàŋàbwaŋ, undiir a piy bwà watɛy
isàkal naa wa ban'wal unsà mfuur a an'tɔɔn, 5 ntɔn
wa wàŋàkyɛɛl u mbwo a Ndaa a Nzam anà ngyamàkà.
6 Kyään indiir abi akà atɔŋ: abun ngye ayàkal un'syääl
a Klistɔ Yɛsu wàŋàbwaŋ, wàŋàyuur a ndaa a làkwikilà
anà an'lɔɔŋ a ntsà kàläb ngye ubwaŋàbwaŋ. 7 Tɔn
nsim mpa ifàlab làkwikilà, itaŋà a anün akaar. Wɛɛ
lɔŋàkà inzaam. 8 An'taam mupà ndür ngwal mà mfun
unsà indiir ikikye, wɛɛ inzaam kyà mfun unsà indiir
byanswà. Ntɔn kya ifàpà ilää a möö aŋàbà anà kyà
möö ayàyà. 9 Ndaa ayi yà ndandaa ayà ban'kwo baar
banswà musyeel mpem. 10 Lalan, isàkal naa bi imanà
mpay anà inwaanà ntɔn ya, ntɔn bi kàkyàsà làkyän
amu Nzam a möö awà Un'tswää a möö a baar banswà,
sin sin aŋàlàkwikilà. 11 Swaŋ indiir abi anà lɔŋ bya.
12 Wɛy mbuur mwɛy uköön abɛy imbɛy angye! Wɛɛ
ngye kal mbaan akà aŋàlàkwikilà u ntɛɛn, u nkääl,
unsà ukwen, u làkwikilà, anà u mpem aŋàbwaŋ. 13
Apà in'yàyà mɛ, sà mukü̈ünà mutaŋ Ndaa Aŋàsɔn,
mulɛɛl anà mulɔŋ. 14 Twon an'bɛy kab a ngway alà
amu ngye, alà bapɛ u mbwo a ngɔɔm anà nsyeel a
an'kɔɔ a andweer. 15 Pà mpem angye unsà indiir
abi, pà möö angye wanswà unsà isal angye, waa baar
banswà bàyàman naa isal angye kyàmukyà usà. 16 Kal
kà igyɛɛŋ ntɔn ngye ŋakwo anà ntɔn alɔɔŋ angye. Kal
aŋàtsim unsà indiir abi byanswà. Kya ngye asàkyer
abun, ngye ayàtswà möö angye ŋakwo anà wà baar
bàfaweem.

5 Twon aŋän a ngwal baal aŋànün, wɛɛ un'lɛɛl asànaa
taaràŋà. Awɛl atö asànaa atɔŋ, 2 andweer akaar
asànaa bàmaa, asyee asànaa ampäänŋ, unsà mpem
aŋàbwaŋ. 3 Asyäŋà akweel adim, akweel adim abà
bàndandaa aŋàyen. 4 Wɛɛ, isàkal naa un'kweel un'dim
mwɛy we anà baan itàkal atil, wɛy ba bàtwab atàlɔŋkà
musyääl làkwikilà aba u ndwà aba ŋakwo anà mufuur
ibay akà aböör aba. Awà undiir ufàkyey Nzam. 5
Un'kweel un'dim a ndandaa awà aŋàyen, afàsà làkyän
ande amu Nzam. Nde afàsin aküünà u ndööm anà
u ngyamàkà mpib anà mwäänà. 6 Wɛɛ, wunà akwà
afàsyääl ilään a ndür, nde wàŋàkwà itaan, itàkal naa
nde wà anà möö. 7 Le indiir atsuŋ ngye ba, ntɔn
ba bàköön apɛl. 8 Isàkal naa mbuur ufàbay anki
atɔŋ ande, sin sin baar a ndwà ande, nde kan'kɔɔb
làkwikilà ande, nde kan'söön mbuur aköön làkwikilà
unsà ube. 9 Musɔn ikɔb a un'kaar unsà itsuŋ a akweel
adim, nde akal àŋàkölà mbul an'kwem an'syaam,
anà kàkäl un'kyay a un'dim mwɛy mpɛl. 10 Wɛy nde
ukäl un'kaar awà bàyöb isal ande byà ntsà: kàbɔɔŋ
baan ande ubwaŋàbwaŋ, kàfawalà baar u ndwà ande,
kàfaywɛyà in'kɔl a aŋàlàkwikilà, kàbayà aŋangyɛb
anà kàfakyerà undiir wanswà wàŋàbwaŋ. 11 Wɛɛ
akà akweel adim abà asyee, twon an'kyey mukasɔn.
Ntɔn, umpal ifàsɛnà ilään a ndür aba, ya ifasiinà
mufàbääl, waa bàkɔɔb Klistɔ, 12 abun, ba ban'bwà
unsà ikwàndwà ntɔn ban'bɛy ba kyään aba làtàtwɛb.

13 Apan sye, ntɔn ubwal, ba bàfàləŋkà muyikyà ndwà
a ndwà. Yan'söön ube, ba kà nà abwal mpɛl anki,
wɛɛ sye baar a itetɛɛn anà bà mun ipəl. 14 Abun, mɛ
in'kwen naa akweel adim abà asyee bàtɛ bər, bàbör
baan, bàyaal ndwà aba anà bàköön apà abör mbwo
atwee. 15 Ntɔn amwɛy amu ba bàfuràtàdiimà mbwo
ntɔn mulab Satanà. 16 Isàkal naa ŋàlàkwikilà mwɛy
we anà akweel adim u ywar ande, wɛy nde kabay, waa
buur bàkɔɔn akal udu a Ikööŋ, ntɔn Ikööŋ ikwe mubay
akweel adim abà ndandaa aŋàyen. 17 Andweer bàfàler
Ikööŋ ubwaŋàbwaŋ ban'kwo muwal nsyäŋà mbalà
yweel, sin sin ba akwà bàfàwal buur a kölàköl unsà
Ndaa anà an'lɔɔŋ. 18 Abun, Ndaa Aŋàsɔn itɛɛnà naa: «
Twon an'bäm mun a ngɔɔmà utaaŋ undyarà wa mbɛŋ
» anà: « Un'syääl an'kwo muwal làfur ande. » 19 Twon
an'kyey mfüün ntɔn un'dweer ukɔɔn imbäl a baar
böölitàkal atär. 20 Baar ban'kyer man'be, aŋän u mii a
baar banswà, ntɔn bumwɛy sye bàmɛn bɔɔmà. 21 Mɛ
amaləɔm umii a Nzam, u mii a Klistə Yɛsu anà u mii a
akyeey in'kyɛɛl: lab indiir abi ukɔɔn nkyɛɛr anà ukɔɔn
un'kəl aŋàyɔŋ. 22 Twon an'düül musà mbuur an'kɔɔ,
twon an'bilà unsà man'be a mbuur asin. Ngye ŋakwo
kal wàŋàpöŋà. 23 Wɛy munwà an'dà mpɛl, wɛɛ nwà
sye ndam a man, ntɔn kwiy angye anà an'kyal angye
taaŋ lanswà. 24 Man'be a baar amwɛy màfàmɛnà
kusà mutsul mbar, wɛɛ akà bumwɛy, ma màfàmɛnà
ungöngö. 25 Abun sye, isal a ntsà byàkyer afàmɛnà,
itàkal bya akwà mpa byàfàmɛnà agyä byàkwo anki
musin akalà byàŋàyee.

6 Wɛy baar banswà abà asɔ bàkyey naa ankum aba
ban'kwo muwal nsyäŋà aŋàkwo, ntɔn mbuur uköön
abɛy ikəb a Nzam anà an'lɔɔŋ abi. 2 Isàkal naa ankum
aba bà aŋàlàkwilà, ba bàkwo anki mukabɛy naa ntɔn
ba bà atɔŋ. Wɛɛ, wɛy ba basyääl aŋàsöön ubwaŋ,
ntɔn baar bàwal bweel a nsyääl aba yàŋàbwaŋ bà
aŋàlàkwikilà anà nkween. Indiir abi ləŋ bya anà
swaŋ bya. 3 Isàkal naa mbuur kan'ləŋ ndaa asin, anà
kan'kɔɔn alab ndaa a ndandaa a Mwol abi Klistə Yɛsu
anà an'lɔɔŋ a inzaam, 4 nde wàŋàyəl a uyəl, wà insil,
wà ŋukyal ntɔn nsyeel a mbaaŋ anà ngwiy a ngɔk,
indiir byàfàtwaal un'köl, an'sye, in'tswe, an'kyän
an'be, 5 anà mbaaŋ mpa ifàtsü uboo a baar aŋun'yɛnà
aŋàkalà, mpa abye anà ndandaa. Ba bàfàsi naa inzaam
kyà mbwo muwal bweel. 6 Yà ndandaa naa inzaam
kyà bweel a kölàköl akà mbuur afàman un'sak unsà
indiir awe nde abya. 7 Ntɔn bi kàtwääl anki akundiir
mwɛy u mɛɛn mà, bi sye ikwe anki mufàsyen undiir
kan'fà mwo. 8 Abun, isàkal naa bi ibye anà isaa anà
ipfɛy, bya byan'kwo ntɔn bi. 9 Wɛɛ akà baar bàfàkwen
mukal aŋin'naaŋ, ba bàfàbwà u ndɛb, unsà untaam,
anà unsà in'lään mbɔɔn myà upool anà myube, amyà
ifàmiin baar u mpay anà kukwà. 10 Ntɔn ukwen a
ngim bisin a mpay yanswà. Bamwɛy bàbilà afwee
mwo, bàkyàdiimà mbwo a làkwikilà, anà bàkyàpɛɛl
usaay mbɔɔn ba ŋakwo. 11 Wɛɛ ngye, mbuur a Nzam,
tiin indiir abi, waa aleŋ balàbal, inzaam, làkwikilà,
ukwen, nkääŋ a mpem, duu. 12 Nwan ità aŋàbwaŋ
kyà làkwikilà. Kaar möö a mbul a in'tye awà babel
mukyey mpal kàtɛ ngye imbäl a ntsà kyà làkwikilà u
mii a ambäl mbɔɔn. (aiōnios g166) 13 Mɛ amaswaŋ u mii
a Nzam awà afàpà möö akindiir byanswà, anà u mii a
Klistə Yɛsu awà kàtɛ imbäl ande kyà ntsà u mii a Pənsi
Pilatu naa: 14 Lab nswɛɛŋ ukɔɔn mbiin anà ukɔɔn pɛl,
tii mpal usyemɛnà Mwol abi Yɛsu Klistə. 15 Mɛɛnà ayi
isàkal u taaŋ kàsi ŋun'sak, awà nde mpɛl udu a indiir
byanswà, Mfum a amfum, Mwol a amwol. 16 Nde mpɛl
mpà afàkwà, awà afàkal u pɛɛlà mwɛy mpa kan'kwo
mbuur mwɛy musin tsütsü apà la. Akà mbuur mwɛy
kun'mɛn anki anà ukwo anki mukun'man. Làkoo anà
ngwal a mbul a in'tye ye anà nde! Wöwöö! (aiōnios
g166) 17 Aswɛŋ aŋin'naaŋ a mɛɛn mà bàköön asɛɛn
an'pɛy anà bàköön asà làkyän aba unsà in'naaŋ mpa
myàfàlam, wɛɛ amu Nzam, awà afipà un'kàbə a indiir,
ntɔn bi imɛn un'sak unsà bya. (aiōn g165) 18 Aswɛŋ ba
bàkyer yàŋàbwaŋ, bàkäl aŋin'naaŋ unsà isal a ntsà,
bàkäl aŋun'kääb, aŋun'tüüb. 19 Abun, ba bàsàköŋà
un'naaŋ a ntsà anà wàngwal ntɔn taaŋ làsàyà ungö,
ntɔn musàwal möö a ndandaa. 20 Ɔ Tumàtɛ, kaar
ubwaŋàbwaŋ an'lɔɔŋ manswà bapɛ. Tiin an'yääm
màköön ndöŋ anà mpa màfàlab làkwikilà, anà mbaaŋ
ayà un'yɛnà un'be. 21 Baar amwɛy abà bàswɛŋ ngaal
naa ba bye anà un'yenà un'be awà, ba bàkyàdiimà
mbwo a làkwikilà. Wɛy kab a ngway a Nzam làkäl anä
ngye!

2 TUMÀTƐ

1 Mɛ Pəl, ntööm a Klistə Yɛsu unsà ukwen a Nzam,
asànaa ilää a möö akyà amu Klistə Yɛsu. **2** Akà
Tumàtɛ, mwan amɛ wànkween: wɛy Taa Nzam anà
Mwol abi Klistə Yɛsu bapɛ kab a ngway, mpem a
ngyɛb anà duu. **3** Mɛ an'fuur an'təən mbəən akà
Nzam, awà in'fàsyääl mɛ unsà an'kyän anàbwaŋ,
asànaa bàfun'syäälà ankaa amɛ. Taaŋ lanswà, mpib
anà mwäänà, mɛ in'fatà din u ngyamàkà amɛ. **4**
Mɛ insàyəbà nsaaŋ angye, mɛ in'fàkal anà ngyal
akaman mbəən, ntən mɛ in'käl aŋàyəl a un'sak. **5**
Mɛ in'fàyəbà sye làkwikilà a ndandaa awà ngye alà,
làkwikilà làtwab atàkal a nkaaŋà wun'kaar Lɔwis anà
ngwa Ɔnis. Mɛ an'sà kam naa la là amu ngye sye. **6**
Lalan mɛ amàfayəəb naa: fɛl mbaa a kab a Nzam awà
ngye alà sɛmà mpal kasi mɛ an'kɔɔ. **7** Ntən Dweelà
kan'pɛ Nzam kà là làbəəmà anki, wɛɛ Dweelà a ngwal,
là ukwen anà là nkääŋ a mpem. **8** Twon an'man nswɛn
mutà imbäl a Mwol abi, twon an'man sye nswɛn ntən
mɛ, mbuur a bəlokà ntən nde. Wɛɛ ngye, man mpay
mbwo mwɛy anà mɛ ntən Làsaŋ Aŋàbwaŋ, unsà ngwal
a Nzam, **9** awà kitsü möö anà kibel mukal un'sɛŋ
ande, kà ntən isal abi anki, wɛɛ ntən mböön ande
ŋàkwo anà kab a ngway ande, kab a ngway bipɛ amu
Klistə Yɛsu kusà a an'taaŋ a mbul a in'tye. **(aiōnios g166)** **10** Kab a ngway alà lan'yàmɛnà apanà u mbwo a
ngyeel a Un'tswää a möö abi Klistə, awà kàdwä ikəb
a ukwà anà kàmɛɛy möö a mbul a in'tye u mbwo a
Làsaŋ Aŋàbwaŋ. **11** Ntən Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà ban'si
ba un'kyeey, ntööm anà un'ləəŋ. **12** Lalan an'fuur
mɛ a mpay ayi. Wɛɛ mɛ nswɛn a ya yatɛy, ntən mɛ
in'kyàyöb naa làkwikilà amɛ là amu nà, làkyän amɛ là
naa nde we anà ikəb mukaar indiir kan'pɛ nde tii Ilä
kya. **13** Lab mbaan a ndaa in'kyɛɛl ayi kàwem ngye
akà mɛ unsà làkwikilà anà ukwen abà unsà Klistə
Yɛsu. **14** Kaar an'ləəŋ manswà amà bapɛ, u mbwo a
Dweelà In'kyɛɛl awà amu bi. **15** Ngye akyàyöb naa baar
a Azi banswà bàkyan'tiin, asànaa Fizyɛl anà Ɛrməzyɛl.
16 Wɛy Mwol utöl ngyɛb ande mbəən udu a ndwà a
Ɔnɛsifər, ntən nde kan'lɛɛl mbalà mbəən, kàsàman
anki nswɛn a in'siŋ amɛ. **17** Wɛɛ, pa kàtöl nde Lɔmà,
nde kan'leŋ làgyägyä, waa kan'mɛn. **18** Wɛy Mwol
kun'pɛ mbwo muman ubwaŋ apà Mwol kà ilä kya.
Mbuur asin watɛy ayöb ubwaŋàbwaŋ asànaa ngye
ŋakwo indiir kan'kyeer nde u Ɛfɛsə.

2 Abun, ngye, mwan baal amɛ, wal ngwal angye u
kab a ngway alà amu Klistə Yɛsu. **2** Ndaa kàwem
ngye akà mɛ u mii a ambäl mbəən, ləŋ ya akà baar a
läa ban'kwo mulɔŋ ya sye akà baar asin. **3** Wal kab a
mpay làngye asànaa ŋità aŋàbwaŋ a Klistə Yɛsu. **4**
Akà ŋità mwɛy tɛy afàköŋà indiir a mɛɛn mà isàkal
naa nde akwen mupà un'sak akà mbuur kun'biil kà
isal. **5** Abun sye unsà an'taam a unüün, akà ŋan'taam
mwɛy uwal anki ndä isàkal naa nde uläb anki in'kəən
a unüün. **6** Kab a isaa atàtwɛb làtàkyà akà un'lem. **7**
Yöb ndaa an'tɛn mɛ: Mwol ayapà un'yɛnà unsà indiir
byanswà. **8** Un'yəbà Yɛsu Klistə awà kàwiyà uboo a
akü, awà mbuur a itoo a David, mulab Làsaŋ Aŋàbwaŋ
amɛ **9** alà in'kamanà mɛ mpay tii mukambääm in'siŋ
asànaa un'dwää. Wɛɛ Ndaa a Nzam kà yàŋàbääm anki!
10 Lalan an'kääŋ mɛ mpem aya yanswà ntən bàŋàsəəl,
ba sye bàwɛl möö, awà amu Klistə Yɛsu, anà làkoo a
mbul a in'tye. **(aiōnios g166)** **11** Ndaa a ndandaa ban'kwo
musà làkwikilà ayi: « Kya bi isàkwà anà nde, bi isàkal
sye anà möö anà nde. **12** Kya bi isàman mpay anà
nde, bi isàyaal anà nde. Kya bi isun'tən, nde sye akyɛr
asitən. **13** Kya bi isàkəən akal bàläa akà nde, nde wà
wàläa taaŋ lanswà, ntən nde ukwe anki mutən nde
ŋakwo. » **14** Yəbà indiir abi, kyey u mii a Nzam naa yà
ubwaŋ muwɛy an'sye ntən ngək iköön ndöŋ, naa tɛy
ma idwa möö a baar bàweemà ma. **15** Sà ngwal ngye
ŋàkwo mumɛnà u mii a Nzam asànaa mbuur aŋàtsim,
un'syääl mpa awe anà nswɛn, awà afàləŋ aswalaa Ndaa
a ndandaa. **16** Twon an'bilà unsà an'yääm iköön ndöŋ
anà mpa màfàlab làkwikilà. Baar bàfàbilà afwee amu
ma, bàfàkàtsü unsà imbuur. **17** Ndaa aba yà asànaa
inkyär aŋàfüünà ifàdyà in'twaŋ. Imɛnɛ anà Filɛtəs bà
abun. **18** Ba bàkyàwɛy ndandaa, bàmudwa làkwikilà a
baar mutɛn naa ngwiiyà yàkyàyà itaan. **19** Itàkal abun,
an'sin a ngwal kàsi Nzam màŋàtsim, màŋàsà inyɛm
a ndaa yi: « Mwol akyàyöb bànde » anà sye: « Wɛy
mbuur wanswà afàtà ikəb a Mwol din, utön an'kyän
an'be. » **20** Uboo a ndwà a kölàköl, kà nà indiir a wəl
anà arza mpɛl byàfàkal, wɛɛ byàfàkal sye anà byà
in'te anà byà təm. Byàtàtwɛb ntən ibyääl, byumwɛy
ntən nsyääl a bunàbun. **21** Abun, isàkal naa mbuur
mwɛy kan'pöŋ nde ŋakwo mukaabà anà indiir abi, nde
asàkal undiir mwɛy ntən ibyääl, wà in'kyɛɛl, wàndöŋ
akà Un'ləəŋ, wàŋàkwo ntən isal aŋàbwaŋ. **22** Tiin ilään
a ndür a itö, waa aleŋ bàlàbal, làkwikilà, ukwen, duu
anà baar abà bàfàbel Mwol u mpem. **23** Wɛɛ, ntən
mbaaŋ iköön ndöŋ anà yà upool, yöb naa ya ifàbər

ŋgwiy. 24 Kyekà, un'syääl a Mwol ukwe anki munwan,
wɛɛ nde akal mbuur bàkwen baar banswà, mbuur
ayɔ̈b mulɔŋ, anà mukaŋ mpem. 25 Wɛy nde ulwɛŋ
asyeel a mbaaŋ unsà duu: taaŋ lumwɛy Nzam ayapà
mbwo musɔɔmà anà muyɔ̈b ndandaa, 26 muyàfurà
unsà an'kyän aŋàbwaŋ, mutoo kà an'tɛy a ileŋ awà
kakäär unsà isɔ ntɔn mulab ukwen ande.

3 Yɔ̈b naa kà ilä a ntsüü isàkal anà an'taaŋ a mpay.
2 Ntɔn baar bàsàbulà aŋunguur, asam a ngim,
aŋangaal anà aŋuyɔl, bàsatoo Nzam, aŋun'tswe ngwal
akà abɔ̈ör aba, baar mpa bàfàfuur an'tɔɔn, mpa abye
anà inzaam, 3 aŋakɔɔrà, bàkɔ̈ön ngyɛb, aŋankaabà,
bàkɔ̈ön nkääŋ a mpem, aŋankyɛl, ayiiŋ a yàŋàbwaŋ, 4
ayääl a baar, aŋakii, ikwàmii ntɔn uyɔl, asam a ilään a
ndür, akwànaa asam a Nzam, 5 inzaam aba isàkal kyà
nsà mpɛl, wɛɛ ba bàsàtɔn un'kanà a kya. Apɛ ngö baar
aban. 6 Amwɛy uboo a ba bàfàbilà u ndwà a ndwà, waa
bàfàkur akaar a mpem a bɔɔl bɔɔl, bàŋàyɔl a man'be,
bàŋàkwɛlà unsà an'tɛy a ilään a ndür byà ifà ifà, 7 ba
bàmuləŋàkà taaŋ lanswà, wɛɛ ba bàfàkwo anki akà
ikikye muyɔ̈b ndandaa. 8 Asànàa Yanɛs anà Yambrɛs
bàmbäär ba Mɔsɛ, abun sye baar aban bàfàmbäär ba
ndandaa, ntɔɔb aba yàŋàkalà, làkwikilà aba ngwal
latɛy. 9 Wɛɛ ba bàsàkyà anki kwɛl, ntɔn unsil aba
bàsàmɛnà akà baar banswà asànaa bàmɛnà unsil bàkäl
akà baar abà bàbɔ̈ɔ̈l. 10 Wɛɛ akà ngye, ngye kàläb pànsi
pànsi an'lɔɔŋ amɛ, nkääl amɛ, ntwaan amɛ, làkwikilà
amɛ, nkääŋ a mpem amɛ, ukwen amɛ, mukü̈ünà amɛ,
11 nkwaaŋ amɛ, mpay yan'yeel u Antyɔsha, u Ikɔn,
anà u Listre. Nkwaaŋ nà mpa kàkäŋ mɛ mpem! Unsà
ya yanswà, Mwol kan'tsü mɔ̈ɔ̈. 12 Kyekà, baar bànswà
bàfàkwen mukal unsà inzaam amu Klistɔ Yɛsu bàkyer
asamɛɛy nkwaaŋ. 13 Wɛɛ akà baar abɛ anà aŋaloor, ba
bàsàlalà unsà ube taaŋ lanswà, mukur baar bumwɛy
anà ba ŋàkwo bàkyer asakur. 14 Wɛɛ ngye, tsim unsà
indiir kàləŋàkà ngye anà kàkyey ngye naa bya byà
ndandaa: ngye akyàyɔ̈b mbuur kaləŋ bya. 15 Ngye
akyàyɔ̈b Ndaa Aŋàsɔn yà In'kyɛɛl sɛmà imbɛy angye:
ya ye anà ikɔ̈b mukapà an'yeerà ifàtwaal ngwɛɛl a
mɔ̈ɔ̈ u mbwo a làkwikilà amu Klistɔ Yɛsu. 16 Un'kaan
wanswà wàŋàsɔn u ngwal a Nzam we anà ndöŋ muləŋ,
mutɔn, mulɔ̈ön, muswaŋ mbwo a balàbal, 17 ntɔn
mbuur a Nzam ukäl wàŋàkwo anà ukäl anà indiir
mukyer isal aŋàbwaŋ.

4 Mɛ amàlɔ̈ɔ̈m u mii a Nzam anà u mii a Klistɔ Yɛsu
awà asàyà mutsul mbar a baar a mɔ̈ɔ̈ anà akü, kà
ikɔb a mɛɛy ande anà kyà Imwol ande, 2 kyään Ndaa
unsà mukü̈ünà, itàkal utaaŋ aŋàbwaŋ, itàkal utaaŋ
a làbe, tɔn, ŋan, lɛɛl, anà ləŋ unsà nkääŋ a mpem
yanswà. 3 Ntɔn taaŋ mwɛy làkyer asàyà, alà mpa
bàsàkwen baar amwɛy muwem an'lɔɔŋ a ndandaa, wɛɛ
ba bàsàlab ilään a ndür aba ŋàkwo anà bàsawalà alɔɔŋ
mbɔɔn abà bàsakyäänà ndaa ayà ikwen an'tsü aba
muwem. 4 Ba basàdübà an'tsü aba akà ndandaa, waa
bàsàbulà ntsü akà nsim a bunàbun. 5 Wɛɛ ngye, kaar
duu unsà indiir byanswà, bäm mpem unsà mpay, kyer
isal angye kyà un'paylàsaŋ, kyer ubwaŋàbwaŋ isal
angye kyànswà. 6 Wɛɛ akà mɛ, mɛ bàkyan'kab itaan
asànaa ibɔɔn, taaŋ amɛ làkyà lan'kwo. 7 Mɛ kànwään
ngwiy aŋàbwaŋ, mɛ kàmay ntiin amɛ, mɛ akyàkaar
làkwikilà. 8 Sɛmà apanà ndä a ibö̈ŋ amɛ yàmukandilà:
ndä usan'pà Mwol, ntɛɛn a balàbal, Ilä kya, kà nà
mɛ mpɛl anki, wɛɛ sye anà baar banswà bàsàkwen
mɛɛy ande. 9 Sà ngwal muyan'man làgyägyä. 10 Ntɔn
Dɛmas kàkyan'tiin, kàkyàkwen ubwaŋ a mɛɛn aŋàbà.
Nde kàkyen Tɛsalonikà. Kresɛns kàkyen Ngalàtyà,
Titɔ kàkyen Dalmàtyà. (aiōn g165) 11 Lukà mpɛl awà
anà mɛ. Un'wɛl Malakɔ, yà anà nde, ntɔn nde wà
ndöŋ mbɔɔn ntɔn isal. 12 Mɛ kàtɔ̈m Tishik u Ɛfɛsɔ.
13 Mpal ayàyà ngye, ntwääl kàzak a mpye kàsàwɛy
mɛ u Tɔlàwas kà an'kɔɔ a Karpɔs, anà in'kaan, sin
sin myà ibaan a ntsür. 14 Wɛɛ, Alɛksandre, un'tsül
a ngöl, kan'kyeer indiir ibe mbɔɔn. Mwol asun'fuur
asànaa ayà nsyääl ande. 15 Ngye sye kal kà igyɛɛŋ
anà nde, ntɔn nde kàkyer atɔn a ngwal an'lɔɔŋ abi.
16 Umpal kàsi mɛ un'lɔn amɛ wàtàtwɛb, akà mbuur
mwɛy kan'bay anki, baar banswà bàkyer an'tɔn. Wɛy
bàkɔ̈ön alääb ya. 17 Mɛ, mɛ Mwol kan'bay, waa kan'pɛ
ngwal, ntɔn mukyään Ndaa ubwaŋàbwaŋ, waa baar
mpa abà Ayuda banswà bàkyer awem ya. Nde kàn'tsü
mɔ̈ɔ̈ u mun a ntaamà. 18 Mwol asàkyer an'tswà mɔ̈ɔ̈
kusà a nkyeer ambe yanswà, waa usan'biil unsà ubwaŋ
banswà uboo a Imwol ande kyà du. Wɛy làkoo làkäl
anà nde u mbul a in'tye! Wöwöö! (aiōn g165) 19 Apɛ Piskil
anà Akilas mbɔr, anà ndwà a Ɔnɛsfɔr sye. 20 Elastɛ
kàsàsaal u Kɔlintɔ. Mɛ Tɔləfim kàsun'wɛy u Milɛ anà
ukyal. 21 Sà ngwal muyà kusà a paŋà a mpye. Ʊbulus,
Pudɛns, Linüs, Kɔlɔdyà anà atɔŋ banswà bàmatɔ̈ɔ̈m
mbɔr. 22 Wɛy Mwol ukäl anà dweelà angye! Wɛy kab
angway a Nzam làkäl anà bɛ!

Titɔ

1 Mɛ Pɔl, un'syääl a Nzam anà ntööm a Klistɔ Yɛsu
ntɔn musyen baar kàsöɔ̀l Nzam unsà làkwikilà anà
unsà un'yɛnà a ndandaa asànaa inzaam ilɔɔmà kya, **2**
unsà làkyän a möɔ̀ a mbul a in'tye kàpɛ Nzam ilää,
Nzam awà mpa afàtà loor. Nde kya kapɛ kusà a an'taaŋ
a mbul a in'tye, **(aiōnios g166)** **3** anà u taaŋ kàsi nde, nde
kàswɛŋ Ndaa ande uboo a anˈlɔɔŋ amà ban'pɛ mulab
nswɛɛŋ a Nzam awà Un'tswää a möɔ̀ abi. **4** Akà Titɔ,
mwan amɛ wà ndandaa unsà làkwikilà abi là un'tüüb:
Wɛy Taaràbi Nzam anà Un'tswää a möɔ̀ abi Klistɔ Yɛsu
bapɛ kab a ngway anà duu. **5** Isàkal naa mɛ kàsawɛy u
Krɛt, yà ntɔn naa ngye asàmay an'yilà màsääl anà
musà andweer a Ikööŋ u bul lanswà mulab nswɛɛŋ
kapɛ mɛ. **6** Undweer akal mbuur aköɔ̀n ube, un'dim
a un'kyay mwɛy mpɛl, akal anà baan aŋàlàkwikilà
mpa ban'kwo mukafüün naa ba bye anà nkääl ambe
anà aŋunkwɛm. **7** Ntɔn un'kyɛɛŋ a Ikööŋ akal mbuur
aköɔ̀n ube, ntɔn nde wà un'leer a isal a Nzam: nde
ukal anki mbuur afàböön baar ndaa, ŋankyɛl, un'yöör
a man, ŋangwiy, mbuur afàleŋ bweel a nswɛn, **8** wɛɛ
nde akal ŋun'kaay, un'sam a ndaa aŋàbwaŋ, ŋan'kyän
aŋàbwaŋ, mbuur a balàbal, ŋun'kyɛɛl, ŋankääŋ a
mpem, **9** wàŋàbääb a Ndaa asànaa bàloŋ ya, ntɔn nde
ukwe mulɛɛl unsà an'lɔɔŋ a ndandaa anà mutɔn asyeel
a mbaaŋ. **10** Ntɔn baar mbɔɔn baŋun'tswe ngwal, anà
ŋàloor, sin sin uboo a Ayudà aŋàlàkwikilà. **11** Ngye
akyer atsum mun. Ba bàmutwaal lingyoomà uboo
a an'ywar aŋikiinà, muyilɔɔŋ indiir mpa byan'kwo
muloŋ, ntɔn muwal bweel a nswɛn. **12** Umwɛy uboo a
ba, ŋangɔɔm aba ŋakwo, kàtɛn naa: « Taaŋ lanswà
Bàkrɛt bà ŋaloor, nstür a mpɔr, abwal bàfàkwen nà
udyà mpɛl. » **13** Aki imbäl a ndandaa. Lalan, aŋän a
ngwal, ntɔn ba bàkäl anà làkwikilà a ndandaa **14** anà
ba bàköɔ̀n alab in'sim a Ayudà anà nswɛɛŋ a baar
ifàpà ndandaa ngö. **15** Indiir byanswà byàŋàpɔŋà akà
baar abaŋàpɔŋà. Wɛɛ akà baar mpa bàŋàpɔŋà anà
bàköɔ̀n làkwikilà, undiir mwɛy wàŋàpɔŋà watɛy, ntɔn
un'yɛnà anà an'kyän aba màŋàtay. **16** Ba bàfàkyey naa
ba bàkyun'yöb Nzam, wɛɛ ba bàkyun'tɔn u nsyääl aba.
Ba bà baar a ŋingyääy, bun'tswe ngwal anà bàkwe
anki akikikye mukyer undiir aŋàbwaŋ.

2 Wɛɛ akà ngye, lɔŋ indiir byàfàlab an'lɔɔŋ a balàbal.
2 Wɛy anün abaal bàkäl baar a nkwaam, bàlàböɔ̀n,
bàŋàtɔɔl mpem, baar a ndandaa unsà làkwikilà aba,
unsà ukwen anà unsà nkääŋ a mpem. **3** Ifà imwɛy
sye, wɛy andweer akaar bàkäl asànaa baar inkyɛɛl:
bàkɔɔn akal aŋatwee anà anweel a man. Wɛy ba bàloŋ
ndaa aŋàbwaŋ, **4** ntɔn ba bàlwɛŋ asye mukwen adim
aba anà baan aba, **5** bàkäl baar a nkwaam, bàŋàpɔŋà,
bàler ndwà aba ubwaŋàbwaŋ, bàkyer ubwaŋ, bàkäl
anà làböɔ̀n akà adim aba, ntɔn mbuur ukɔɔn abɛy
Ndaa a Nzam. **6** Alwɛŋ sye atö bàkäl anà nkwaam
unsà ndaa yanswà, **7** unsà indiir byanswà. Mɛɛy ngye
ŋàkwo naa ngye awà mbaan a isal a ntsà: mpööŋ a
an'lɔɔŋ, ibyääl, **8** ndaa a balàbal ayà mpa ban'kwo
musyeel mbaaŋ, ntɔn ukɔɔn aman undiir un'be mutɛn
a bi, wɛy un'yiiŋ uwɛl un'tɛr a nswɛn. **9** Wɛy asɔ bàkäl
anà unkyeey akà ankum aba unsà indiir byanswà, wɛy
ba bapɛ un'sak anà bàköɔ̀n asà mbaaŋ anà ba, **10** itàkal
muyib akà undiir aba umwɛy, wɛɛ bàswɛŋ taaŋ lanswà
naa ba bà bàläa, ntɔn mupà làkoo akà an'lɔɔŋ a Nzam,
Un'tswää a möɔ̀ abi. **11** Ntɔn, kab a ngway a Nzam alà
ntwà a ngweel a möɔ̀ a baar banswà làkyer amɛnà. **12**
Kab a ngway a Nzam alà làfiloŋ muwɛy nsyääl ambe
anà ngyal a indiir a mɛɛn mà, ntɔn mukal u taaŋ alà
unsà nkwaam, unsà balàbal anà unsà inzaam, **(aiōn
g165)** **13** apà ikadilà bi làkyän aŋàsöönà ubwaŋ anà ilä
làsàmɛnà làkoo a Nzam abi wàkölàköl anà Un'tswää a
möɔ̀ Yɛsu Klistɔ. **14** Nde kàpɛ nde ŋakwo ntɔn bi, ntɔn
mukitsuuŋ unsà an'kyän an'be manswà anà mupɔŋ
un'sɛŋ mwɛy mukal wànde, wàŋàpà möɔ̀ ande ntɔn
isal a ntsà. **15** Tɛn indiir abi, pà an'lwɛŋ anà ŋan unsà
iköb kyànswà. Wɛy mbuur aköɔ̀n abɛy!

3 Ayɔɔb aŋàlàkwikilà bàkäl anà unkyeey akabyääl
anà akamfum a nsi, bàkyer awem, bàkal anà ukwen
mukyer ndaa aŋàbwaŋ, **2** bàkɔɔn atwee akà mbuur
mwɛy, bàtiin ngwiy, bàmɛnà aŋukanà, bàswɛŋ duu
taaŋ lanswà akà baar banswà. **3** Ntɔn bi sye itaan,
bi kàkäl ipool, baar a un'tswe ngwal, baar aŋàdiimà
mbwo, asɔ a ngyal a ifà ifà anà un'sak a ifà ifà, kàkäl
uboo a kɔɔrà anà un'köl, baar a ŋingyäy u mii a baar,
bi kàyiiŋà bi a bi. **4** Wɛɛ, umpal bàmɛnà ubwaŋ a
Nzam, Un'tswää a möɔ̀ abi anà ukwen ande ntɔn
baar, **5** nde kitsü möɔ̀, kà ntɔn bi kàtàkyer isal a
balàbal anki, wɛɛ ntɔn ngyɛb ande ŋakwo, u mbwo
a an'dà a mböör akün anà yà Dweelà In'kyɛɛl. **6**
Dwelà In'kyɛɛl awà, Nzam kun'pay mbɔɔn udu a bi
u mbwo a Un'tswää a möɔ̀ abi Yɛsu Klistɔ, **7** ntɔn
nde kitwey bàbalàbal u mbwo a kab a ngway ande,
unsà làkyän, bi ibulà awɛɛl a möɔ̀ a mbul a in'tye.

(aiōnios g166) 8 Ndaa ayin yà làkwikilà. Mɛ in'kwen naa
ngye asi muküünà unsà indiir abi, ntɔn baar banswà
bàfàsà làkwikilà amu Nzam, bàsöönà mukyer isal a
ntsà. Indiir abi byà byàntwɛn anà byàndöŋ akà baar.
9 Wɛɛ, tiin mbaaŋ a ipool, nsim a anʼywar, anʼsyee,
ngwiy ntɔn unʼkɔɔn, ntɔn indiir abi ndöŋ byatɛy, bya
byà bunàbun. 10 Mbuur afàtwaal nkaabà, unʼlwom
ungö a lwɛŋ atàtwɛb anà làyweel: 11 muyöb naa
mbuur a tub awà wàŋàdiimà mbwo anà wunʼbe, nde
afàpɛɛl ikwàndwà nde ŋakwo. 12 Umpal inʼsatööm
mɛ Artɛmas itàkal Tishik, kyer ngwal muyanʼtaan u
Nikɔpɔlis. Ntɔn mɛ kàbön naa mɛ inʼyàkal kwo u paŋà
a mpye. 13 Sà unʼkanà mupà Zɛnas awà mbak anà
Apɔlɔsi indiir abà ba abyà mfun u nkyeen aba, ntɔn
ba bàköön akal anà nkyäänŋ a undiir. 14 Bàbi ŋakwo
sye bàkyer alɔŋàkà mubilà afwee unsà isal a ntsà,
ntɔn mukwey ngyal a gyä, anà mukɔɔn akal abwal.
15 Baar banswà abà anà mɛ bàmapà mbɔr. Apɛ asam
abi aŋàkwikilà mbɔr. Wɛy kab a ngway làkäl anà bɛ
banswà!

FILEMƆ

1 Pəl, mbuur a bəlokà ntən Yɛsu Klistə anà un'təŋ abi
Tumàtɛ, bi ban'pà mbər akà ngye Filemɔ, nkween
abi anà un'baay abi, **2** anà akà un'təŋ abi wà un'kaar
Apyà, anà akà Arship awà afànwaan ità imwɛy anà
bi, anà akà un'tüüb awà afàköŋ u ndwà angye. **3**
Wɛy Taaràbi Nzam anà Mwol Yɛsu Klistə bàlapɛ kab
a ngway anà duu! **4** Filemɔ, mɛ in'fàpà anˈtɔɔn akà
Nzam amɛ taaŋ lanswà, anà in'fatà din u ngyamàkà
amɛ, **5** ntən mɛ in'fàwem làsaŋ a làkwikilà angye akà
Mwol Yɛsu anà ukwen angye akà aŋin'kyɛɛl banswà. **6**
Mɛ kàlɔ̈m akà Nzam naa làkwikilà làbà bi un'tüüb,
ngye anà mɛ, làkäl ngwal amu ngye, ntən la làswɛŋ
ubwaŋàbwaŋ ubwaŋ banswà ibà bi abà ntən Klistə. **7**
Unˈtəŋ, mɛ kàmɛn un'sak anà ngwal mbɔɔn, ntən,
u mbwo a ukwen angye, ngye kàkwaam mpem a
aŋin'kyɛɛl. **8** Lalan, itàkal naa mɛ in'wà nsaay amu
Klistə mukaswaŋ buur angye, **9** wɛɛ mɛ in'kwen
mukasà ndɔ̈ɔ̈m yi kà ikɔb a ukwen. Inye, mɛ Pəl, in'wà
un'nün anà in'wà apanà u bəlokà ntən Yɛsu Klistə, **10**
mɛ amalən ntən Ɔnɛsim, awà kàbulà mwan amɛ unsà
dweelà apà u bəlokà. **11** Kusà, nde kàkäl anki ndöŋ akà
ngye, wɛɛ apanà nde wà ndöŋ akà bi, akà ngye asànaa
akà mɛ. **12** Mɛ amafuur awà, nde wà asànaa mpem
amɛ ŋakwo. **13** Mɛ in'làkwen mukun'kaar tsütsü apà
mɛ ntən nde kan'syääl kà ikal angye umpal in'wà mɛ
u bəlokà ntən Làsaŋ Aŋàbwaŋ. **14** Wɛɛ mɛ inkwen anki
mukyer abun ukɔən ukwen angye, ntən ngye akɔ̈ɔ̈n
akyer ubwaŋ a ngwal, wɛɛ unsà mpem aŋàbwaŋ. **15**
Taaŋ lumwɛy nkaabà angye anà Ɔnɛsim u kitaaŋ yàkäl
mbwo ngye mukal ipepey anà nde. **(aiōnios g166)** **16**
Ntən apanà nde kà afàkal unˈsɔ mpɛl a mpɛl anki,
wɛɛ nde kanˈsöön unˈsɔ: nde wà unˈtəŋ a nkween.
Nde wà ndöŋ mbɔən akà mɛ, wɛɛ nde kanˈsöön sye
ndöŋ mbɔən akà ngye, asànaa mbuur, asànaa unˈtəŋ
angye amu Klistə! **17** Abun, isàkal naa ngye afan'wal
asànaa unˈtəŋ angye unsà làkwikilà, unˈwɛl sye asànaa
alanˈwal ngye. **18** Isàkal naa nde ibii kà nà kakyer,
itàkal naa nde we anà nkul angye, wɔm ya yanswà
udu unˈtswe amɛ. **19** Mɛ, Pəl, anˈsɔn kà anˈkɔə amɛ
ŋàkwo, mɛ in'kyer asafuur ya. Ndöŋ yatɛy akà mɛ
mukayəəb naa ngye sye, ngye awe anà nkul amɛ, nkul
ya mɔ̈ɔ̈ angye ŋàkwo! **20** Inye, unˈtəŋ, nkyeer ubwaŋ
aban ntən Mwol: kwaam mpem amɛ ntən ukwen a
Klistə. **21** Yà ntən unkyeey angye waa mɛ amasöön:
mɛ in'kyàyöb naa ngye ayàkyer byàŋàsöön indiir
amalɔ̈ɔ̈m mɛ bi. **22** Apanà sye, ndɔ̈ɔ̈n ikal abɔ̈ɔ̈n: mɛ
anˈsà làkyän naa, ntən ngyamàkà abɛ, itaan a mbɔən
tɛy, bàyanˈfuur ba akà bɛ. **23** Ɛpafras, unˈtəŋ awà u
bəlokà anà mɛ ntən Yɛsu Klistə, kàmapà mbər. **24** Atəŋ
bàfàsal anà mɛ bàmapà mbər sye: Malakɔ, Aristark,
Damas anà Lukà. **25** Wɛy kab a ngwal a Mwol Yɛsu
Klistə làkäl anà bɛ.

ƐBƐLYƆ

1 Itaan, Nzam kàyäämà anà ankaa abi, mbalà mbɔɔn,
u ntɛɛn yà ifà ifà, u mbwo a aŋangɔɔm. **2** Wɛɛ
apanà, u paŋà a ntsüü ibà bi là, nde kàyääm anà bi u
mbwo a Mwan awà kàsi nde ŋakwal a indiir byanswà,
u mbwo a nde sye nde kàkyer mɛɛn manswà. **(aiōn g165)**
3 Mwan awà wà pɛɛlà a làkoo ande anà idiim muswaŋ
naa Nzam wà aben, anà nde afàkaar indiir byanswà
unsà ngwal a ndaa ande. Ungö mupöŋ man'be a baar,
nde kàkàbwaay u du u kɔɔ a ibaal a Nzam aŋàsöön
ngwal yanswà. **4** Mwan kàbulà wàŋàsöön akyeey, waa
Nzam kun'pɛ ikɔb aŋàsöönà kyà ba. **5** Kyakin, nde
kàtɛn anki akà ikikye akà un'kyeey mwɛy naa: « Ngye
awà Mwan amɛ, mɛ amàbɔr ŋàbà. » Anà sye: « Mɛ
in'yàkal Taaràndе anà nde ayàkal Mwan amɛ. » **6** Wɛɛ,
umpal ubiil nde nswɛm u mɛɛn, nde kan'tɛn naa:
« Wɛy akyeey a Nzam banswà bun'kömà. » **7** Ntɔn
akyeey, nde kan'tɛn naa: « Nde akyeey ande afabuul
an'dweelà, anà asyääl ande làlem a mbaa. » **8** Wɛɛ
ntɔn Mwan, nde kan'tɛn naa: « Kir angye là imwol,
Nzam, làŋàsà ntɔn mbul a in'tye, ngye imwol angye
afàyaal a swalaa. **(aiōn g165)** **9** Ngye kàkwen balàbal
anà kàyiiŋ ube, kyakin Nzam, Nzam angye, kàtsüül
nde may a un'kyɔm aŋàsöön atɔŋ angye. » **10** Nde
an'fàtɛn sye naa: « Inye, Mwol, u nsɛmà ngye kàsi
in'bään a mɛɛn, du là isal a an'kɔɔ angye. **11** Bya
byàkyer asàkwà, wɛɛ ngye, ngye awe anà möö. Bya
byanswà byàsànün asànaa ipfɛy, **12** ngye asabwɛlà
asànaa ufàbwɛlà kàzak, ngye asasɔɔm asànaa ipfɛy.
Wɛɛ ngye, ngye awà ifà imwɛy, mbul angye isàwà
anki. » **13** Nzam kàtɛn anki akà un'kyeey ande mwɛy
naa: « Bwaay u kɔɔ amɛ là ibaal, tii mpal in'sàsà mɛ
ayiiŋ angye ungyɛl in'kɔl angye. » **14** Kyekà akyeey bà
an'dweelà unsà isal a Nzam. Nde afatɔm musyääl baar
bàsàwal kwal a möö.

2 Kyakin, bi ikyer alab ubwaŋàbwaŋ ndaa kàwem
bi, ntɔn bi iköön adiimà mbwo. **2** Ntɔn, isàkal naa
ndaa bàkyään akyeey yàmɛnà naa yà ndandaa, isàkal
naa mbɛɛy yanswà anà unkwɛɛm banswà bàkyer awal
ntaaŋàmbar aŋàkwo, **3** apan, bi ŋakwo iyàsɔrà aben,
isàkal naa bi kan'bi möö a tub àwà, möö kàsɛmà Mwol
ŋakwo mukyään, anà baar bàwem wa biswɛŋ ntal awa.
4 Nzam kàmɛy naa imbäl aba kyàkäl kyà ndandaa u
mbwo a idiim, impà, ndaa ubem yà ifà ifà, anà unsà
an'kab a Dweelà In'kyɛɛl màŋàkab asànaa kàkwen nde
ŋakwo. **5** Nzam kàsi anki mɛɛn amà iyà, amà itɛɛnà
bi, ungyɛl a in'kɔl a akyeey. **6** Kyakin kà ikal mwɛy,
mbuur mwɛy kàtɛ imbäl abà: « Mbuur wà nà ntɔn
ngye un'si mii? Itàkal naa mwan a mbuur ntɔn ngye
akun'ler? **7** Utaaŋ ikikye, ngye kun'tyeey ungyɛl a
akyeey, ngye kun'bwää làkoo anà ibyääl, **8** ngye kàsi
indiir byanswà ungyɛl a in'kɔl ande. » Mukun'sà indiir
byanswà ungyɛl a in'kɔl, nde kàwɛy anki akà undiir
mwɛy uköön akal ungyɛl a ikɔb ande. Kyekà, apanà bi
ŋàtàman anki naa bya byanswà byàŋàsà ungyɛl a iköb
ande. **9** Wɛɛ bi kan'man abà: ungö akun'tyeey ikikye
ungyɛl a akyeey, apanà, Yɛsu bàmun'bwää làkoo anà
ibyääl, ntɔn ukwà abà kàmɛn nde mpay. Abun, u mbwo
a kab a ngway a Nzam, nde kàkü ntɔn baar banswà. **10**
Yàkäl ubwaŋ akà Nzam awà ntɔn nde anà u mbwo a
nde abyà indiir byanswà, kàkwen musyen un'kàbɔ a
baan u làkoo ande. Kyakin, yàbwɛŋ naa nde usyen
Yɛsu, un'bään a möö aba, ukäl wàŋàkwo, u mbwo a
mpay. **11** Ntɔn, mbuur afàpöŋ anà bàŋàpöŋ, ba banswà
bàfü ntsü mwɛy. Kyakin nde nswɛn yatɛy mukabel
atɔŋ ande, **12** umpal kàtɛn nde naa: « Mɛ in'yàkyään
làsaŋ a ikɔb angye akà atɔŋ amɛ, mɛ in'kyer ayasyäŋà
uboo a nköŋ. » **13** Nde kàtɛn sye naa: « Mɛ in'yàsà
mpem amɛ amu nde. » Waa kàfàkwɛy naa: « Le mɛ,
mɛ anà baan kan'pɛ Nzam. » **14** Ntɔn baan abà bye
anà undiir mwɛy wà un'tüüb, an'kil anà in'twaŋ, ifà
imwɛy sye, Yɛsu kàbulà asànaa ba, nde kàbwäär ndür
a imbuur. Abun, u mbwo a nkweel ande, nde kàkwaam
ngwal a mbuur kàkäärà ukwà, iswaŋà naa Ileŋ. **15** U
mbwo a ba, nde kàtsuuŋ baar banswà bàkäl uboo a isɔ
u möö aba wanswà ntɔn bɔɔmà a ukwà. **16** Ntɔn, nde
kàyi anki mubay akyeey, wɛɛ nde kayi mubay ywar a
Abàlam. **17** Kyakin, yàlöm naa nde ubulà asànaa atɔŋ
ande unsà indiir byanswà, ntɔn mubulà undweer a
angaŋ bàŋàyɔl a ngyɛb anà wàbalàbal unsà isal ande
kusà a Nzam, ntɔn mudwa man'be a un'sɛŋ ande. **18**
Apanà, nde kan'kwo mubay baar abàŋàsii, ntɔn nde
ŋakwo bàkyer un'sii unsà mpay kàmɛn nde.

3 Kyakin, atɔŋ in'kyɛɛl, bɛ baar làbye anà kab unsà
làbeel a du, làsi an'kyän abe amu Yɛsu awà ntööm
anà undweer a angaŋ a làkwikilà ifàkyään bi. **2** Nde
wà läa akà mbuur kun'si, asànaa kàkäl Mɔsɛ, udu a
ndwà a Nzam yanswà. **3** Yàmɛnà naa làkoo a Yɛsu
làŋàsöön là Mɔsɛ, asànaa un'tööŋ a ndwà, we anà
ibyääl aŋàsöön ndwà ya ŋakwo. **4** Abun, ndwà yanswà
ye anà un'tööŋ aya, kyekà Nzam wà un'tööŋ a indiir

byanswà. 5 Kyekà Mɔsɛ kàkäl un'syääl a lää u ndwà a
Nzam yanswà, ntɔn mutà imbäl a indiir kàlàtɛn Nzam
ungö. 6 Wɛɛ Klistɔ wà lää asànaa Mwan, kà un'tswe
a ndwà a Nzam. Ndwà ande ya yà bi, isàkal naa bi
ban'kaar kam anà làkyän amu nde abyà ifàswaŋ bi
ngaal. 7 Kyakin, asànaa utɛnà Dweelà In'kyɛɛl: « Ŋàbà,
isàkal naa bɛ lan'wem ndaa ande, 8 twon lan'bäm
mpem abɛ asànaa utaaŋ bun'mbäär, ilä bun'sii u nsye
ipɔl. 9 Akun ankaa abɛ ban'leŋ un'swey anà bàkyer
an'sii, itàkal naa ba bàkyàman isal kàkyer mɛ 10
mbul an'kwem an'nà. Kyakin kàwem mɛ nkööl ayin
nkyɛl, waa mɛ kàtɛn naa: "mpem aba yàmubwà ndwaŋ
taaŋ lanswà, ba bàkwen anki muyöb undiir kàdilà
mɛ akà ba." 11 "Kyakin, uboo a nkyɛl amɛ, mɛ kàdi
kyän naa: Ba bàsàbilà anki kà ikal a ngyöör kàlɔ̈n mɛ
ntɔn ba!" » 12 Atɔŋ, làkäl kà igyɛɛŋ, wɛy akà umwɛy
uboo a bɛ ukɔ̈ɔ̈n akal anà mpem a mbe mpa aye anà
làkwikilà ayà ikun'syeenà mutɔn Nzam a möö. 13
Wɛɛ, ilä byanswà, làpɛɛl ngwal bɛ a bɛ, itàkal naa
taaŋ mbɔɔn ban'kwo mutɛn naa « ŋàbawà », ntɔn
akà umwɛy uboo a bɛ man'be màkɔ̈ɔ̈n un'kur musà
mpem ande bwoor. 14 Kyakin bi ibàŋàtüüb a Klistɔ,
isàkal naa bi kan'kaar tii u ntsüü, kam alà kun'si bi u
nsɛmà. 15 Kyakin, bàtɛn naa: « Isàkal naa ŋàbawà bɛ
lan'wem ndaa ande, twon lan'bäm mpem abɛ asànaa
bàkyer ataaràbɛ umpal bun'pɛ ba ngö. » 16 Abun,
bànà bàmbäär Nzam, ungö bàwem ba ndaa ande?
Nkye kà baar banswà kàtwey Mɔsɛ u Ngipiti anki? 17
Anà bànà nde kàwem nkyɛl mbul an'kwem an'nà?
Nkye kà baar bàkyer man'be anki, waa bàkü u nsye
ipɔl? 18 Abun, bànà nde kàdyeel kyän, mutɛn naa: «
Ba bàsàbilà anki kà ikäl a ngyöör kàlɔ̈n mɛ ntɔn ba.
» Nkye kà akà baar bàtön mukun'kyey anki? 19 Bi
kan'man naa baar abà bàkwe anki mubilà kà ikal a
ngyöör ntɔn ba bàkäl anki anà làkwikilà amu Nzam.

4 Abun, ntɔn ilää kàpɛ Nzam mubilà u ngyöör ande
kyà kapaa, wɛy bi ikäl kà igyɛɛŋ ntɔn umwɛy uboo
a bɛ ukɔ̈ɔ̈n asàkal u nsà. 2 Ntɔn bi sye, bi kàwɛl Làsaŋ
Aŋàbwaŋ asànaa ba. Wɛɛ ndaa bàwem ba yapɛ anki
bweel, ntɔn umpal bàwem ba ya, ba bàsi anki làkwikilà
amu ya. 3 Kyakin, bi baar kàsi làkwikilà, bi ibilà unsà
ngyöör ayà kàtɛn nde naa: « Uboo a nkyɛl amɛ, mɛ
kadi kyän naa: Ba bàsàbilà anki uboo a ngyöör amɛ! »
Nde kàtɛn abun, itàkal naa nde isal ande kàmay fà
nkyeer a mɛɛn. 4 Ntɔn bàtɛn kà ikal mwɛy uboo a Ndaa
Aŋàsɔn ntɔn ilä kyànsàmbwaar naa: « Nzam kàyöör kà
ilä kyànsàmbwaar unsà isal ande byanswà. » 5 Unsà
ya bàfàtɛn naa: « Ndandaa ba bàsàbilà anki u ngyöör
amɛ! » 6 Yan'mɛnà ubwaŋàbwaŋ naa baar bumwɛy
bàkyer abilà u ngyöör ayi. Kyeka, bàtàtwɛb bàwem
Làsaŋ Aŋàbwaŋ bàbilà anki mwo, ntɔn unkwɛɛm aba.
7 Kyakin, Nzam an'fàsà ilä asin ubeelà nde « ŋàbà ».
Nde kàtɛn ntɔn kya ungöngö, u mbwo a David, unsà
ndaa bàtäŋ kusà naa: « Ŋàbà, isàkal naa bɛ lan'wem
ndaa ande, twon làn'bäm mpem abɛ. » 8 Abà, yàlàkal
naa Yɔswa kàpɛ ngyöör akà un'sɛŋ, Nzam kàlàfàtɛn
anki, ungö a indiir abi, ntɔn ilä asin. 9 Abun, yàlàfàsaal
ngyöör mwɛy, ngyöör a saba ntɔn un'sɛŋ a Nzam.
10 Ntɔn mbuur awà kàbilà u ngyöör ande, nde sye
wàmuyöör unsà isal ande, asànaa Nzam kàyöör nde
unsà kyànde. 11 Abun, wɛy bi idüül mubilà u ngyöör
ayi, ntɔn akà mbuur mwɛy ukɔ̈ɔ̈n abwà unsà unkwɛɛm
asànaa baar a Isàlɛl. 12 Ntɔn ndaa a Nzam ye anà möö,
ya yà ngwal anà yan'söön kɔm lanswà u mpɔr. Ya
ifàbilà tii kà ikal mukaab möö anà dweelà, in'kwo anà
usɔ. Nde afàsyeebà pànsi pànsi an'kyän a mpem a
mbuur. 13 Akà ikyeer mwɛy ikwe anki mubaan kà
ileer ande. Indiir byanswà byànsàpɔl anà byàŋàmɛɛy
u mii a mbuur isàtäál bi in'lɔn. 14 Kyakin, ntɔn bi ibye
anà undweer a angaŋ a dudu awà kàlyaaŋ u du, Yɛsu,
Mwan a Nzam, wɛy bi ikäär ubwaŋàbwaŋ làkwikilà
ifàkyään bi. 15 Abun, bi ibye anà undweer a angaŋ
kan'kwo mukiwem ngyɛb ntɔn gyöölà abi. Nde bàkyer
un'lwab ndaa amu indiir byanswà asànaa bi, wɛɛ nde
man'be kàsàkyer anki. 16 Abun, wɛy bi isin anà kam
anà làkyän tsütsü a kir a imwol a kab a ngway, ntɔn
Nzam kiwem ngyɛb anà bi iwɛl kab a ngway kusà a
nde ntɔn mukibay u taaŋ a taaŋ.

5 Undweer a ngaŋ wanswà bàfun'wal uboo a baar,
bàfun'sɔɔl ntɔn musyääl Nzam ntɔn ubwaŋ a baar.
Isal ande kyà mupà an'kab anà ibɔɔn ntɔn man'be.
2 Ntɔn nde ŋakwo sye we anà gyöölà asànaa baar
banswà, lalan nde wàŋàkwo muyöb baar mpa bàfàyöb
anà bàfàbwà ndwaŋ. 3 Ntɔn gyöölà alà, nde akyer apà
ibɔɔn kà nà ntɔn man'be a un'sɛŋ mpɛl anki, wɛɛ ntɔn
mànde ŋakwo sye. 4 Yumwɛy, mbuur ufàpɛɛl anki
isal aki nde ŋakwo, kya bàfàwal u mbwo a làbeel a
Nzam, asànaa yàkäl ya akà Alɔn. 5 Kyakin, itàkal Klistɔ
kàsàpɛɛl anki nde ŋakwo làkoo mubulà undweer a
angaŋ. Nde la kàwɛl akà mbuur awà kàtɛn a nde naa:
« Ngye awà Mwan amɛ, mɛ aman'bɔr ŋàbà. » 6 Ntsü
yumwɛy, nde kàtɛn naa: « Ngye awà ngaŋ a ipepey

unsà un'lwaŋ a Mɛlkisɛdɛk. » (aiōn g165) 7 Unsà möö
ande u mɛɛn, Yɛsu kàsi ngyamàkà anà ndööm, anà
in'kwɛŋ anà nsaaŋ, akà mbuur kàkwe mukun'tswà
möö unsà ukwà, ntɔn ya Nzam kàkyer un'wem ntɔn
unkyeey ande. 8 Itàkal naa nde kàkäl Mwan a Nzam, u
mbwo a mpay kàmɛn nde, nde kàlɔŋàkà unkyeey. 9
Abun, nde kàkɔlà wàŋàkwo, waa kàbulà isin a ngweel
a möö ipepey ntɔn baar banswà bàfun'kyey. (aiōnios g166)
10 Kyakin, Nzam kun'si nde undweer a angaŋ uboo a
un'lwaŋ a Mɛlkisɛdɛk. 11 Unsà ndaa ayi, bi ibye anà
indiir mbɔɔn mutɛn, wɛɛ yà mpay mubaal ya, ntɔn bɛ
làkyàbulà anà undäär muyöb. 12 Sɛmà itaan, bɛ làlàkal
alɔɔŋ, wɛɛ bɛ lan'fàkal anà ngyal naa bàlalɔŋ indiir
atàtwɛb bià ndaa a Nzam. Bɛ làkyàkɔlà kà ikal mukal
anà ngyal a bɛɛl, akwànaa isaa a bwoor. 13 Mbuur awà
u mun a bɛɛl tii mpalàbà, ukwe anki mulab an'kyän
unsà ndaa a balàbal, ntɔn nde wà mwan un'kye. 14
Wɛɛ isaa a bwoor bià ntɔn andweer. U nsyääl aba, ba
bàkyàsà nsööl aba unsà yàŋàbwaŋ anà yàmbe.

6 Kyakin, bi iwɛy an'lɔɔŋ a nsɛmà mà Klistɔ, bi ileŋ
ma akwà man'kwo ntɔn andweer, ukɔɔn afurà unsà
indiir a un'bään asànaa: mubuul mpem, muwɛy isal
byàfàtwaal ukwà anà mukal anà làkwikilà amu Nzam,
2 an'lɔɔŋ a ndüümà anà màsyeel an'kɔɔ, ngwiiyà a
akü anà ntsüül a nsaŋ ipepey. (aiōnios g166) 3 Ler ndaa
iyàkyer bi, isàkal naa Nzam an'pà mbwo. 4 Ya ikwe
anki naa baar abà bàwɛl pɛɛlà, bàwem ntsà a kab a
du, bàtüüb a Dweelà In'kyɛɛl, 5 bàlɛɛr ndaa a Nzam
yàŋàbwaŋ anà ngwal a mɛɛn amà isàyà, (aiōn g165) 6
anà bàkyàbwà, ba bàkwe anki mufàbuul mpem, ntɔn
mufàfuur Mwan a Nzam u kulunsi ntɔn mbuul a
mpem aba anà mukun'mɛɛy nswɛn u mii a baar. 7
Umpal ifànwà mɛɛn an'dà a mbul màfànɔ udu a ma
mbalà mbɔɔn anà màfàtwey in'te a mfun ntɔn baar
bàfàkɔn ma, ma ifàwal nsaak akà Nzam. 8 Wɛɛ, isàkal
naa ma màfàtwey nà ibwiy a nsyɛɛnà anà mikyɛɛl,
ndöŋ ama yatɛy, itaan tɛy bàkyer ayàküül ma anà
bàyàsà ma mbaa. 9 Wɛɛ akà bɛ, nkween amɛ, itàkal
naa bi kan'tɛn abwɛy, bi kan'sà kam naa bɛ làbà u ntsü
aŋàbwaŋ, ntsü a ngweel a möö. 10 Ntɔn, Nzam wà
balàbal. Nde ufàdiimà anki isal abɛ anà ukwen làswɛŋ
bɛ ntɔn ikɔb ande umpal làsyääl bɛ aŋin'kyɛɛl anà
làfàlab bɛ mukasyääl. 11 Wɛɛ, ngyal abi yà naa mbuur
mbuur uboo a bɛ uswɛŋ mbämà nsil ya tii u ntsüü,
ntɔn làkyän abɛ làkwe ubwaŋàbwaŋ. 12 Abun, twon
lan'kwaam ngwal abɛ, wɛɛ làyweel baar abà u mbwo
a làkwikilà unsà mukwüünà, anà bàwal kwal a ilää
kàpɛ Nzam. 13 Umpal kàpɛ Nzam Abàlam ilää, nde
kàdi kyän u mbwo a nde ŋàkwo, ntɔn mbuur aŋàsöön
nde kàkäl anki. 14 Nde kàtɛn naa: « Ndandaa, mɛ
in'sayööl a nsaak anà in'sapà in'lwaaŋ a baar mbɔɔn!
» 15 Kyakin, Abàlam kàdil unsà mukü ünà, waa kàwɛl
undiir kun'pɛ Nzam ilää. 16 Kyekà, baar bàfàdyà kyän
bàfàkyer kà ikɔb a mbuur aŋàsöön ba ŋakwo, anà
mumay mbaaŋ yanswà, ba bàfàdüül musà mbööl a
kyän. 17 Abun, Nzam kàkwen muswaŋ ubwaŋàbwaŋ
akà aŋakwal a ilää naa an'kyän ande ifàsɔɔmà anki,
kyakin kàmɛɛy nde kya u mbwo a kyän. 18 Abun, bye
anà indiir byeel mpa byàfàsɔɔmà, u mbwo a bya, ikwe
anki akà ikikye naa Nzam utɛ loor. Bya byàmitwääl
ndɛɛl yàngwal, akà bi baar kàwɛy indiir byanswà ntɔn
mukaar làkyän alà biböön. 19 Akà bi, làkyän là asànaa
löŋ a möö abi, làngwal anà làŋàbäm ubwaŋ, la làfàbilà
ungö a rido, 20 ikal kàbilà Yɛsu kusà a bi ntɔn bi. Nde
kàbulà undweer a angaŋ wà mbul a in'tye kà un'lwaaŋ
a Mɛlkisɛdɛk. (aiōn g165)

7 Mɛlkisɛdɛk awà kàkäl mfum a Salɛm anà ngaŋ a
Nzam a Dudu. Nde mbuur kàkàbwey anà Abàlam,
umpal kàfü Abàlam ità u ntsü kàwɛl nde iböŋ udu a
amfum, waa kun'si an'kɔɔ. 2 Abàlam kun'pɛ mwɛy unsà
indiir kwem kàwɛl nde kà ità kàböŋ nde. Mutàsɛmà,
ikɔb a Mɛlkisɛdɛk iswaŋà naa « mfum a balàbal ».
Nde sye wà mfum a Salɛm, iswaŋà naa « mfum a duu
». 3 Nde wà mbuur aköön taaràndе, itàkal ngwän,
itàkal un'lwaaŋ, itàkal nsɛmà, itàkal ntsüü a möö, wɛɛ
nde wà asànaa Mwan a Nzam, nde wà ngaŋ ipepey. 4
Làtääŋ kölàköl a mbuur awà, waa undweer a mbuur
Abàlam kun'pɛ mwɛy unsà kwem a indiir kàwɛl nde.
5 Kyekà, un'kɔɔn apaa nswɛɛŋ akà Alɛvi abà angaŋ
muwal mwɛy unsà kwem akà un'sɛŋ a Isàlɛl, iswaŋà
naa akà atɔŋ aba abà baar a ywar a Abàlam. 6 Wɛɛ
Mɛlkisɛdɛk mbuur mpa kàkäl mbuur a ywar a Lɛvi,
nde kàwɛl mwɛy unsà kwem akà Abàlam anà nde
kàsi ŋilää an'kɔɔ. 7 Kyekà, mukɔɔn asà mbaaŋ, mbuur
awà udu afàsà mbuur awà ungyɛl an'kɔɔ. 8 Kyekà,
baar a ywar a Lɛvi bàfàwal mwɛy unsà kwem, ba bà
baar akwà, wɛɛ Mɛlkisɛdɛk wà mbuur bàtɛ imbäl naa
nde we anà möö. 9 Mumay, bi ban'kwo mutɛn naa:
Lɛvi mbuur afawalà mwɛy unsà kwem kàkyer apà
mwɛy unsà kwem u mbwo a Abàlam. 10 Ntɔn, itàkal
naa nde kàkäl aŋàtun'bɔr anki, nde kàkäl asànaa wà
paa amu nkaa ande Abàlam, umpal kàbwey nde anà

Mɛlkisɛdɛk. 11 Yàlàkal naa isal bàfàkölà u mbwo a ingaŋ a alɛvi, ntɔn kya kyà kiin a Un'kɔɔn bàpɛ akà un'sɛŋ, yàlàfàkal anki anà ndöŋ mutwey ngaŋ asin unsà un'lwaaŋ a Mɛlkisɛdɛk, akwànaa mukun'sɔɔl uboo a un'lwaaŋ a Alɔn. 12 Ntɔn, nsɔɔmà a ingaŋ ifàtwaal nsɔɔmà a un'kɔɔn. 13 Wɛɛ indiir abi byanswà byàtɛɛnà ntɔn mbuur awà mbuur a mbil asin, uboo a ya akà mbuur mwɛy kàtàkyer anki ingaŋ u mɛsà a ibɔɔn. 14 Ntɔn bàkyàyöb ubwaŋàbwaŋ naa Mwol abi kàfü u mbil a Yuda, mbil mpa kàtɛn Mɔsɛ indiir ntɔn ingaŋ. 15 Yan'mɛnà u leŋ naa we anà ngaŋ asin kàtoo asànaa Mɛlkisɛdɛk. 16 Nde kàbulà anki ngaŋ ntɔn nswɛɛŋ a un'kɔɔn a ikyee imbuur, wɛɛ u mbwo a ngwal a möö mpa afàkwà. 17 Ntɔn bàtɛ imbäl ki ntɔn nde: « Ngye awà ngaŋ ipepey unsà un'lwaaŋ a Mɛlkisɛdɛk. » (aiōn g165) 18 Abun, un'kɔɔn wàtàtwɛb bàkyàdwa, ntɔn wa kàkäl anki ngwal anà ndöŋ 19 anà kàsyen anki akà mbuur mwɛy u nköölà. Wɛɛ u ntsü yumwɛy làkyän aŋàsöön ubwaŋ làkyàyà. U mbwo a la, bi ifàsin tsütsü apà Nzam. 20 Apà làkäl anà kyän a Nzam. Baar bamwɛy bàbulà angaŋ ukɔɔn kyän a tub alà. 21 Wɛɛ Yɛsu kàbulà ngaŋ unsà kyän, mpal kàtɛn Nzam a nde naa: « Mwol kàdi kyän, nde usàsɔɔm anki ndaa ande: "Ngye awà ngaŋ a mbul a in'tye." » (aiōn g165) 22 Kyakin, Yɛsu kàbulà mbööl a nkwà aŋàbwaŋ. 23 Yumwɛy, angaŋ a alɛvi bàkäl mbɔɔn ntɔn ukwà bapɛɛ anki mbwo mukal ipepey unsà isal. 24 Wɛɛ, ntɔn Yɛsu wà mbul a in'tye, ingaŋ ande kyà ipepey. (aiōn g165) 25 Kyakin, nde kan'kwo mutswà möö ipepey baar bàfàsin tsütsü apà Nzam u mbwo a nde. Ntɔn nde we ana möö taaŋ lanswà ntɔn muyamà ntɔn ba. 26 Yɛsu wà undweer a angaŋ awà kan'kwo anà bi, wàŋin'kyɛɛl, twan latɛy, ube batɛy, wàŋàkaabà anà baar a man'be, bun'sɛɛn u dudu u du. 27 Nde kà wà anki asànaa andweer a angaŋ bumwɛy bàfàpà ibɔɔn ilä byanswà, utàtwɛb ntɔn man'be aba ŋakwo, ungö ntɔn un'sɛŋ. Wɛɛ nde isal aki kàkyer ipepey mbalà mwɛy mupà nde ŋakwo. 28 Andweer a angaŋ abà bàfàsà Un'kɔɔn bà baar a gyöölà. Wɛɛ ndaa a kyän bàtɛn ungö a un'kɔɔn yàsi Mwan mwɛy wàŋàkwo mbul a in'tye. (aiōn g165)

8 Kyekà, le kiin a indiir itɛɛnà bi alà: Bi ibye anà undweer a angaŋ a tub awà, nde mbuur kàkàbwaay u kɔɔ ibaal a kir a imwol a làkoo a Nzam. 2 Nde wàmukyer ingaŋ ande kà idwà anà ntɛn a ndandaa kàkyer Mwol, wɛɛ mpa kàkyer mbuur. 3 Undweer a angaŋ bàfun'sà ntɔn mupà an'kab anà ibɔɔn akà Nzam. Abun, yà ndöŋ naa nde sye ukäl anà undiir mwɛy mupà. 4 Kya nde kàlàkal u mɛɛn, nde kàlàkal anki itàkal ngaŋ, ntɔn angaŋ bà paa, ba bàfàpà an'kab mulab nswɛɛŋ a Un'kɔɔn. 5 Wɛɛ ba, ingaŋ aba bàfàkyer uboo a idwà akyà ikwom, munii a idwà a ndandaa akyà u du, asànaa nswɛɛŋ a Nzam kàwɛl Mɔsɛ ntɔn mutɔŋ ntɛn a nköŋ: « Indiir byanswà ngye ayàkyer asànaa baswɛŋ bya u du a mɔŋ. » 6 Wɛɛ apanà, Yɛsu kan'wal isal aŋàsöön ubwaŋ, ntɔn nde wà mfurbo a nkwà aŋàsöön ubwaŋ, yan'bwaay udu a ilää aŋàsöön ubwaŋ. 7 Ntɔn, yàlàkal naa nkwà atàtwɛb yàkäl anki anà an'pɛl, ndöŋ yàlàkal anki mukiir yàyweel. 8 Kyekà, muswaŋ naa nkwà atàtwɛb ye anà an'pɛl, Nzam atɛɛnà a un'sɛŋ ande naa: « Ilä byàmuyà, abyà in'yàdyà mɛ nkwà akün anà un'sɛŋ a Isàlɛl anà wà Yudà. 9 « Wɛɛ, ya isàkal anki asànaa nkwà kàdi mɛ anà ankaa aba mpal katɛ mɛ mpi u kɔɔ ntɔn mukatwey u Ngipiti. Ntɔn ba ŋakwo bàläm anki uboo a nkwà amɛ, abun, mɛ sye wakapɛ ngö. 10 « Ntɔn, le nkwà in'sàdyà mɛ anà un'sɛŋ a Isàlɛl ungö a ilä abin ayi: mɛ in'sàsà in'kɔɔn amɛ unsà an'kyän aba, mɛ in'sàsɔn mya u mpem aba: Mɛ in'sàkal Nzam aba, ba bàsàkal un'sɛŋ amɛ. 11 Akà mbuur mwɛy usàkal anki anà ndöŋ mukyään mbääb ande itàkal un'tɔŋ ande mutɛn naa: "Un'yöb Mwol!" Ntɔn baar banswà bàkyer asan'yöb, sɛmà umbɛy tii akà undweer. 12 Ntɔn mɛ in'sàdwa nkul a ibii aba, mɛ in'fàsàyɔbà anki man'be aba. » 13 Abun, Mwol kàbel nde nkwà ayi naa nkwà akün, iswaŋà naa yàtàtwɛb nde kàbuul undiir itaan. Kyekà, undiir usàbulà wà itaan anà usànün, wa wà tsütsü muyaalà.

9 Nkwà yàtàtwɛb yàkäl anà nswɛɛŋ ntɔn ngyamàkà anà idwà a mɛɛn. 2 Kyakin bàmbaar ntɛn mwɛy yàŋàkaab itiir byeel. Kyàtàtwɛb bàbeelà naa « ikal in'kyɛɛl », uboo byàkäl anà ikɔlà mutɔl mwinà, mɛsà anà mampà in'kyɛɛl. 3 Ungö a rido làyweel, kyàkäl itiir bàbeelà naa « ikal aŋàsöön in'kyɛɛl ». 4 Uboo kwo byàkäl mɛsà a wɔl ntɔn musà tswà mbaa anà un'böl a nkwà wàŋàbwää wanswà anà wɔl. Uboo awa làkäl làbuuŋ a wɔl uboo ala manɛ, anà unsɔk a Alɔn wàŋàfulà, anà an'tär a nkwà. 5 Udu a un'böl, bàkäl ikwom a bàshɛrubɛ a làkoo, munii a aŋ'paab aba kàfafwe nkümà a un'böl awà bàfasyäälà ntɔn ndwääl a man'be. Wɛɛ, apanà kà taaŋ muyäm pànsi pànsi ntɔn indiir abi anki. 6 Ungö musà indiir byanswà abun, angaŋ bàfabilà taaŋ lanswà uboo a itiir kyàtàtwɛb ntɔn

mukölà isal aba. 7 Wɛɛ, kà itiir kyàyweel, undweer
a angaŋ mpɛl kàfabilà mbalà mwɛy u mbul mwɛy.
Nde kàfasyeenà ibɔɔn an'kil ntɔn ibii ande ŋakwo
anà byà un'sɛŋ. 8 Dweelà In'kyɛɛl wàmuswaŋ naa
mbwo a idwà aŋàsöön in'kyɛɛl ŋàtàduub anki, isàkal
naa ntɛn atàtwɛb yà kàpaa. 9 Kya kyà isii ntɔn taaŋ
alà. Kya iswaŋà naa an'kab anà ibɔɔn bàfàpà kwo,
màkwo anki mupɔŋ mpem a mbuur afàsà ngyamàkà a
tub ayi. 10 Ntɔn, bya byàkäl indiir iler udyà, unwà
anà upɔŋ ndür. Ya yàkäl nswɛɛŋ a imbuur bàbwääy a
ngwal tii utaaŋ a nkwà akün. 11 Kyekà, Klistɔ kàyi
asànaa undweer a angaŋ ntɔn mukipà indiir kiwɛɛl
nde u mbwo a ntɛn a kölàköl anà yàŋàkwo, ntɛn mpa
bàtöŋ anà an'kɔɔ a baar, iswaŋà naa mpa ayà yà mɛɛn
mà. 12 Nde kàbilà ipepey kà ikal aŋàsöön in'kyɛɛl,
kà nà an'kil a ntab itàkal mà in'tö a ngɔɔmà anki,
wɛɛ anà an'kil ande ŋakwo, waa kibeen mbalà mwɛy
ipepey. (aiōnios g166) 13 Ntɔn, isàkal naa an'kil a in'dim a
ntab anà mà in'tö a ngɔɔmà anà isàkal naa un'twà
a ngɔɔmà un'kyay bàfàtyaaŋ udu a baar a ŋingyäy
màkyer afàkyɛɛl ntɔn mupöŋ ndür aba, 14 kamanà
an'kil a Klistɔ, nde mbuur, u mbwo a dweelà a mbul a
in'tye kàkääb nde ŋakwo akà Nzam asànaa ibɔɔn iköön
too, waa mpa isàpöŋ mpem a isal abi byàŋàkwà ntɔn
musyääl Nzam a möö! (aiōnios g166) 15 Ntɔn ya, Klistɔ wà
mfurbo a nkwà akün, ntɔn baar kàbeel Nzam bàwɛl
kwal a mbul a in'tye alà kapɛ nde ilää. Ba ban'kwo
muwal la, u mbwo a ukwà ande abà bàbeen baar
bàkyer man'be unsà nkwà atàtwɛb. (aiōnios g166) 16 Ntɔn
ikal awà un'kaan a kwal, yà ubwaŋ bàmɛn naa un'söön
awa akyàkwà. 17 Ntɔn, wa afàbulà ndandaa ungö a
ukwà a un'söön awa. Isàkal naa aŋawa we anà möö,
wa ndöŋ ufàkal anki. 18 Kyakin, mpal yàsɛmà nkwà
yàtàtwɛb, an'kil màkyer atyaŋà. 19 Umpal kàmay
Mɔsɛ mukyään nswɛɛŋ yanswà akà un'sɛŋ wanswà
asànaa ulɔɔmà Un'kɔɔn, nde kàwɛl an'kil a in'tö a
ngɔɔmà, myà in'dim a ntab, anà an'dà, waa kàfwaaŋ
ma udu a un'kaan a Un'kɔɔn anà udu a un'sɛŋ wanswà
u mbwo a kɔkà a isɔp aŋàbäm in'kà a in'kɔk myàtsöö.
20 Nde kàtɛn naa: « Mà an'kil a nkwà kàdirà Nzam
anà bɛ. » 21 Nde kàfwaaŋ sye an'kil udu a ntɛn anà
udu a indiir byanswà byà ngyamàkà. 22 Ntɔn, Un'kɔɔn
atɛɛnà naa indiir byanswà bàkyer apöŋ anà an'kil.
Isàkal naa an'kil ityaŋà anki, ndwääl a man'be sye
yatɛy. 23 Isàkal yà ndöŋ naa indiir byàkäl isii a indiir
a du byàlàpɔŋà abunà, abun, indiir a du byaŋakwo
byàlàpɔŋà u mbwo a ibɔɔn byàŋàsöön ubwaŋ. 24 Ntɔn,
Klistɔ kàbilà anki uboo a idwà bàkyer kà an'kɔɔ a baar,
idwà akyà ikwom kyàndandaa, wɛɛ nde kàbilà u kiin a
du, ntɔn nde umɛnà apanà kusà a Nzam ntɔn bi. 25 Kà
ntɔn nde upɛ nde ŋakwo mbalà mbɔɔn anki, asànaa
undweer a angaŋ kàfabilà nde mbul wanswà u idwà
anà an'kil mpa amà mànde. 26 Kya yàlàkal abwɛy,
Yɛsu kàlàman mpay mbalà mbɔɔn sɛmà un'bään a
mɛɛn. Wɛɛ apanà, mbalà mwɛy ya mpɛl, u ntsüü a
an'taaŋ, nde kàyàmɛnà ntɔn mudwa man'be u mbwo
a ibɔɔn ande ŋakwo. (aiōn g165) 27 Mbuur wanswà akyer
akwà mbalà mwɛy mpɛl, waa ungö nsaŋ iyà. 28 Abun
sye, Klistɔ kàpɛ nde ŋakwo mbalà mwɛy mpɛl ntɔn
mubiiŋ man'be a un'kàbɔ a baar. Nde asàmɛnà mbalà
yàyweel, kà ntɔn mulwom man'be anki, wɛɛ ntɔn
mutwaal ngweel a möö akà baar bun'dilà.

10 Un'kɔɔn we anà munii a indiir aŋàbwaŋ abyà
iyàyà, wɛɛ kà isii a indiir a ndandaa anki. Kyakin
wa ukwe anki akà ikikye musyen u nköölà baar bàfàsin
apà Nzam: wa kàlàkwo aben anà ibɔɔn ifà imwɛy
bàfàpà ipepey mbul anà mbul? 2 Kya yàlàkal naa baar
bàfàsà ngyamàkà ayi bàpɔŋà ipepey u mbalà mwɛy,
ba bàlàfàkal anki anà an'kyän a man'be. 3 Wɛɛ, imɛnà
naa u mbwo a ibɔɔn abi, bàfàfuur man'be kà an'kyän
mbul wanswà. 4 Ntɔn, itàkal kà aben, an'kil a in'dim a
ngɔɔmà anà mà in'dim a ntab ifàlwom anki man'be.
5 Kyakin, umpal kalàbilà nde u mɛɛn, Klistɔ kàtɛn
a Nzam naa: « Ngye kàkwen anki ibɔɔn anà an'kab,
wɛɛ ngye kàbom ndür amɛ. 6 Ngye kàkyey anki ntsür
aŋàfub anà ibɔɔn ntɔn man'be. 7 Apan, mɛ kàtɛn naa:
"Mɛ an'yà mɛ ŋakwo akà ngye, ntɔn mukyer ukwen
angye, asànaa bàsön ya ntɔn mɛ unsà un'kaan ibaan a
ntsür." » 8 Nde waa utàtɛn naa: « Ngye kàkwen anki
ibɔɔn, an'kab, ntsür aŋàfub, ibɔɔn ntɔn man'be, bya
ngye un'sak byapɛ anki. » Kyekà, ibɔɔn abi bàfàpà
asànaa ulɔɔmà Un'kɔɔn. 9 Kyakin nde waa kàtɛn naa:
« Le, mɛ an'yà mɛ ŋakwo ntɔn mukyer ukwen angye.
» Nde kàlwom ndaa yàtàtwɛb ntɔn musà yàyweel. 10
Yà unsà ukwen abà waa bi kàpɔŋà u mbwo a an'kab
a ndür a Yɛsu Klistɔ, mbalà mwɛy ipepey. 11 Wɛy
ngaŋ wanswà umbarà ilä byanswà ntɔn mukölà isal
ande, mbalà mbɔɔn nde upɛ ibɔɔn nsil abin, abyà mpa
byan'kwo akà ikikye mulwom man'be. 12 Wɛɛ akà
Klistɔ, ungö mupà ibɔɔn mwɛy mpɛl ntɔn man'be,
nde kàkyàbwaay ipepey u kɔɔ ibaal a Nzam. 13 Apanà
nde wàmudilà kwo naa Nzam usi ayiiŋ ande ungyɛl a
in'kɔl ande. 14 Abun, u mbwo a an'kab mwɛy amà

mpɛl, nde kàbuul bàŋàkwo ipepey baar ufàpöŋ nde
unsà man'be. 15 Apan, Dweelà In'kyɛɛl wàmukitɛɛlà
imbäl sye. Ntɔn nde kàtàtɛn naa: 16 « Mwol kàtɛn
naa: "Le nkwà in'sàdyà mɛ anà ba ungö a ilä abin:
Mɛ in'sàsɔn nswɛɛŋ amɛ u mpem aba, mɛ in'sàbääb
ya unsà an'kyän aba. 17 Mɛ in'fàsàyɔbà anki man'be
aba anà ibii aba. » 18 Kyekà, ikal bàfàdwääl nkul
a man'be, ndöŋ an'kab màfàkal anki ntɔn man'be.
19 Kyakin atɔŋ, bi ibye anà nsaay mubilà kà ikal a
in'kyɛɛl aŋàsöönà u mbwo a an'kil a ibɔɔn a Yɛsu.
20 Apanà bi ibye anà mbwo akün anà yà möö kiduub
nde u rido, iswaŋà naa u mbwo a ndür ande. 21 Bi
ibye anà undweer a angaŋ a kölàköl bàsi kà un'tswe
a ndwà a Nzam. 22 Abun, wɛy bi isin apà Nzam anà
mpem a balàbal, wàŋàyɔl a làkwikilà, mpem aŋàpɔŋà
unsà ibii kyanswà kyà an'kyän anà ndür aŋàsɔŋ a
an'dà aŋàpɔŋà. 23 Wɛy bi ikäl bàŋàtsim unsà làkyän
ifàkyään bi, ntɔn Nzam wà lää unsà ilää ande. 24
Wɛy bi ikyɛɛŋ bi a bi, ntɔn bi ipɛɛl ngyal akwen anà
yàkyer isal aŋàbwaŋ. 25 Bi twon ban'tiin nköŋ abi,
asànaa bàyii baar bumwɛy. Wɛɛ, wɛy bi ipɛɛl ngwal,
ntɔn bɛ làkimanà naa Ilä a Mwol kyàmusin. 26 Ntɔn,
isàkal naa bi ibàmukyer man'be a kɔrà ungö muyöb
ndandaa, ibɔɔn kyan'kwo mulwom man'be ifàkal anki.
27 Wɛɛ yan'saal nà mudil u bɔɔmà nsaŋ anà un'fur
a mbaa isàkwiiy baar a un'tswe ngwal. 28 Mbuur
usàbɛy Un'kɔɔn a Mɔsɛ bàkyer un'dwa ukɔɔn ngyɛb,
isàkal naa baar aböölitàkal atär ban'tà imbäl ntɔn ube
ande. 29 Bɛ làsii naa ntaaŋàmbar akölàköl nà mpa
kan'kwo muwal mbuur afàdyà Mwan a Nzam un'siinà,
afàbɛy an'kil a nkwà u mbwo a ma kàpɔŋà nde anà
afàto Dweelà a kab a ngway? 30 Ntɔn bi ikyun'yöb
mbuur awà kàtɛn naa: « Mɛ in'sàfuur ube udu ube, mɛ
in'sàfur mbuur mbuur ntɔn isal ande! » Waa kàfàtɛn
sye: « Mwol asàtɛn nsaŋ a un'sɛŋ ande. » 31 Yà ndaa a
bɔɔmà mbɔɔn mubwà kà an'kɔɔ a Nzam a möö. 32 Wɛɛ
làyɔbà ilä abe byàtàtwɛb mpal làwɛl bɛ pɛɛlà a Nzam:
bɛ làkyey muman mpay anwaan ngwiy a ngwal. 33
Mpal mwɛy bàlatö anà bàlamɛɛy nkwaaŋ u mii a baar,
mpal yumwɛy bɛ làmɛnà mpay mbwo mwɛy anà baar
bàkäl u mpay a tub ayi. 34 Inye, bɛ làwɛl kab unsà
mpay a baar a bɔlokà anà bɛ làkyer akyey unsà un'sak
naa bàgyɔɔr indiir abɛ, ntɔn bɛ làkyàyöb naa bɛ làbye
anà un'naaŋ aŋàsöön ubwaŋ awà afàlam. 35 Abun,
twon lan'piy làkyän abɛ, ntɔn la làfàtwaal bweel a
kölàköl. 36 Ntɔn, bɛ làbye anà ndöŋ a mukküünà ntɔn
naa, ungö mukölà ukwen a Nzam, bɛ làwɛl indiir kàpɛ
nde ilää. 37 Ntɔn, bàsön naa: « Lan'sal taaŋ ikikye,
ikikye mpɛl, mbuur awà ayà, akyer ayàyà, nde uyàkyer
anki itaan. 38 Apan, mbuur awà balàbal kusà amɛ
asàkal wàmöö u mbwo a làkwikilà, wɛɛ isàkal naa nde
anʼfurà ngö, mɛ in'sàkal anki anà un'sak amu nde. »
39 Bi, bi kà ibà baar afurà ngö anki ntɔn mukàdiimà,
wɛɛ bi ibà baar a làkwikilà ntɔn muwà möö.

11 Làkwikilà là kam mukal anà undiir awà unsà
làkyän, mbwo muyöb ndandaa a undiir mpa
bàfàman. 2 U mbwo a la, andweer bàwɛl imbäl
aŋàbwaŋ. 3 U mbwo a làkwikilà, bi ikyàyöb naa
mɛɛn manswà màŋàyöŋà u mbwo a ndaa a Nzam,
abun, indiir byàfàmɛnà u mii byàfàfà unsà indiir
mpa byàfàmɛnà. (aiōn g165) 4 U mbwo a làkwikilà, Abɛl
kàpɛ ibɔɔn aŋàbwaŋ akà Nzam kyàŋàsöön kyà Kayin.
Ntɔn kya, Nzam kun'twey wàbalàbal, anà kun'tɛɛl
imbäl nde ŋakwo ntɔn an'kab ande. Ntɔn la, nde
wàmutɛɛnà tii ŋàbà itàkal naa nde kàkyàkwà. 5 U
mbwo a làkwikilà, Ɛnɔk bàkyer un'swaam ntɔn nde
uköön aman ukwà. Bàfàfun'man anki, ntɔn Nzam
kàkyer un'swaam. Kusà a nswaam ande, nde kàwɛl
imbäl naa Nzam kàkyer un'kyey. 6 Kyekà, ukɔɔn
làkwikilà, akà mbuur mwɛy ukwe anki mupà Nzam
un'sak, ntɔn mbuur afàsin tsütsü apà Nzam, akyer asà
làkwikilà naa Nde wà paa anà Nde afàpà làfur akà baar
bàfun'leŋ. 7 U mbwo a làkwikilà, Nɔwà kàwem ngweey
a Nzam ntɔn indiir mpa aŋàtàman. Nde ya kàwɛl anki
asànaa un'tääm, waa kàtöŋ an'swà ntɔn ywar ande
làwü möö. Abun, nde kàtsüül mɛɛn ntaaŋàmbar, waa
kàbulà ŋakwal a balàbal làfàyà u mbwo a làkwikilà. 8
U mbwo a làkwikilà, Abàlam kàkyey làbeel a Nzam
awà kun'swɛŋ mukyà nsi ayà kàlàkàwal nde kwal, nde
kàkyen ukɔɔn ayöb naa nde ken ukyà. 9 U mbwo a
làkwikilà, nde kàkàbwaay asànaa ungyey u mɛɛn a
ilää. Nde kàbwaayà u ntɛn asànaa Isak anà Yakɔb sye,
baar bàkäl unsà ilää nsil kya. 10 Ntɔn nde kàdilà bul
làkäl anà in'bään a ngwal amyà kàyöŋà anà kàtöŋ
Nzam ŋakwo. 11 U mbwo a làkwikilà Saal, nde ŋakwo
sye, itàkal naa mbul ande yàkäl yàŋàlyaaŋ, nde kàbulà
wàŋàkwo mubɔr, ntɔn Nzam awà kàpɛ ilää aki wà
wàlää. 12 Kyakin sye, fà akà mbuur mwɛy mpɛl, awà
kàkäl aŋànün tsütsü mukwà, bàbör un'kàbɔ a baar
asànaa mbwaar a du, asànaa an'sɛŋ a làbuŋ a ɛwà,
mpa ban'kwo mutaŋ. 13 Yà unsà làkwikilà, baar abà
banswà bàkü ukɔɔn awal indiir bapɛ ilää, wɛɛ ba
bya bàmɛn mpɛl anà bàpɛ bya mbɔr ukwɛl. Anà ba

bàyöb naa ba bà angyey anà alyaaŋ u mɛɛn. 14 Ntɔn,
baar bàfàtɛn abwɛy, ba bàfàswaŋ ubwaŋàbwaŋ naa ba
bàmuleŋ nsi. 15 Yàlàkal naa ba bàfàyɔbà anà nkyɛɛr
nsi bàlwomà ba, ba bàlàwal ipöl mufurà kwo. 16 Kutɛn
aŋàbwaŋ, ba bàkäl anà ngyal mukal anà nsi yan'söön
ubwaŋ, iswaŋà naa nsi a Du. Kyakin, nswɛn yatɛy naa
ba bàbeel Nzam naa Nzam aba ntɔn nde kalöön bul
mwɛy. 17 U mbwo a làkwikilà, umpal bun'sii, Abàlam
kàkäb Isak, mwan baal ande mwɛy mpɛl, asànaa ibɔɔn,
nde mbuur kàwɛl ilää, 18 anà kàtɛn Nzam a nde naa:
« Bɔr angye làsàkal làmbɔɔn u mbwo a Isak. » 19
Nde kàmɛn naa Nzam we anà ikɔb muwiiy un'kü,
lalan Nzam kun'fuur nde mwan ande anà möö asànaa
kye anà ikɔk a ndaa, ndaa a ngwiiyà. 20 U mbwo a
làkwikilà sye, Isak kàsaak Yakɔb anà Isawu muyilà
ndaa isàyà ungö. 21 U mbwo a làkwikilà, Yakɔb, kusà a
nkweel ande, kàsaak baan a Yɔsɛfi umwɛy umwɛy.
Nde kàtsüüm u nswɛŋ a unsɔk ande, waa kàkömà
Nzam. 22 U mbwo a làkwikilà, Yɔsɛfi u ntsüü a möö
ande, kàkyään ntoo a baan a Isàlɛl anà kàpɛ nswɛɛŋ
naa ba bàsàkyer aben ntɔn in'kwo ande. 23 U mbwo
a làkwikilà, Mɔsɛ, ungö a mböör ande, aböör ande
bun'yee ngɔn tär. Ntɔn bàmɛn ba ntwɛn a mwan aba,
ba bàmɛn anki bɔɔmà mubɛy un'kɔɔn a mfum. 24 U
mbwo a làkwikilà, Mɔsɛ, mpal kàbulà nde undweer,
kàtön bun'beel mwan baal a mwan un'kaar a Falàwɔ.
25 Nde kàkwen muman mpay mbwo mwɛy anà un'sɛŋ
a Nzam, akwànaa mukal kà un'sak ntɔn taaŋ làmwɛy
là man'be. 26 Nde kàmɛn naa muman nswɛn asànaa
Klistɔ yà un'naaŋ aŋàsöön ntal akwànaa in'naaŋ a
Ngipiti, ntɔn mii ande myàkäl muler bweel alà làyà.
27 U mbwo a làkwikilà, nde kàlwomà u Ngipiti ukɔɔn
aman bɔɔmà a un'fur a nkyɛl a mfum. Nde kàkäl
aŋàtsim asànaa nde kàmɛnà Nzam mpa bàfàman. 28 U
mbwo a làkwikilà, nde kàswaal Pak anà kàswɛŋ musir
an'kil kà ibeenà a ndwà ntɔn un'dwää uköön aba baan
abaal a nswɛm bà Isàlɛl. 29 U mbwo a làkwikilà, ba
bàtsül ngyäl a wɛŋwɛŋ asànaa u mɛɛn aŋàyɔm. Wɛɛ
umpal bàsii baar a Ngipiti mutsul, ba bàkyer aminà. 30
U mbwo a làkwikilà, ibä a Yɛlikɔ byàkyer abwà, ungö
a un'sɛŋ muywolà bya ilä nsambwaar. 31 U mbwo a
làkwikilà, Rayab, un'kaar a pasàsɛ, kàkü anki anà baar
mpa abà aŋàlàkwikilà, ntɔn nde kàwɛl aseey unsà
ubwaŋ. 32 Ininà mɛ in'fàtɛn? Taaŋ làkyer ayan'köön
muyäämpànsi pànsi ntɔn Ngidyɔn, Barak, Samsɔn,
Zeftɛ, David, Sàmwel anà aŋangɔɔm, 33 u mbwo a
làkwikilà ba bàwɛl iböŋ udu a imwol mbɔɔn, bàsyääl
balàbal unsà isal, bàwɛl indiir bapɛɛl ilää, bàdübà
min a ngɔɔm, 34 bàdim ngwal a mbaa, bàsɔrà u mpɔr
a an'kɔm, bàbulà aŋangwal ungö a gyöölà, bàbulà
aŋangwal unsà ità, bàböŋ aŋità angyey. 35 U mbwo a
làkwikilà, akaar bàfàman akü aba u mbwo a ngwiiyà,
waa bafuur abà. Bamwɛy bamɛɛy nkwaaŋ. Ba bàkyer
atɔn naa batsuuŋ, ntɔn ba bàwɛl ngwiiyà aŋàsöön
ubwaŋ. 36 Bumwɛy bàkyer atoo, bakäm an'füm, babäm
in'siŋ, waa batɔɔm u bɔlokà. 37 Bumwɛy sye bàkyer
atà in'kul, batsütsül a si, badwä a kɔm. Ba bàkyer ayöö,
bàbwäärà ibaan a in'kɔk itàkal ibaan a ntab. Ba batsüŋ
indiir mbɔɔn, bamɛɛy nkwaaŋ, bapɛ mpay. 38 Ntɔn
mɛɛn màfàkal anki ubwaŋ ntɔn ba. Ba bàbulà muyöö u
nsye a ipɔl, u myɔŋ, uboo a mɔɔ anà u mfwoo a mɛɛn.
39 Ba banswà, isàkal naa ba bàwɛl imbäl aŋàbwaŋ ntɔn
làkwikilà aba, wɛɛ ba bàsàwal anki indiir kapɛ Nzam
ilää. 40 Ntɔn Nzam kàbön undiir aŋàsöön ntɔn bi, ba
bàlàkɔlà anki bàŋàkwo ukɔɔn bi.

12 Akà bi sye, baar ibàŋàdiŋà a un'kàbɔ a ambäl,
wɛy bi iwɔm undiir wanswà akapaa buur u dwaan
abi, sin sin manˈbe màminääm mà, anà bi itsumà unsà
mukü̈ünà ntiin bàmilööm. 2 Wɛy mii abi iler akà Yɛsu
mpɛl, nde mbuur kàswaal làkwikilà anà afàkölà la.
Nde kàtön un'sak kàkäl nde awà, waa kàkyey kulunsi
ukɔɔn aman nswɛn a nkweel a tub ayi anà kàbwaay u
kɔɔ ibaal a kir imwol a Nzam. 3 Inye, làyɔbà mbuur
awà kàkäŋ mpem kusà a mbaaŋ a tub ayinà yà baar
a man'be, ntɔn bɛ làköön ayɔn anà làköön akwamà.
4 Ntɔn ngwiy abɛ anà manˈbe, bɛ ŋàtànwaan anki
tii an'kil ityaŋà. 5 Anà bɛ làkyàdiimà ndɛɛl kàlapɛ
Nzam asànaa akà baan: « Mwan amɛ, twon an'bɛy
ngweey a Mwol, twon an'kwaam ndür isàkal naa nde
wàmukapɛlà. 6 Ntɔn Mwol afàweey mbuur ukwen
nde, nde afàkam an'füm mwan wanswà ufàwal nde
asànaa mwan ande. » 7 Mpay làmànà bɛ yi yà ntɔn
musuub bɛ. Nzam afàlawal asànaa baan. Nkye we
anà mwan mpa ufun'weey taaràndɛ? 8 Isàkal naa
bɛ ntaaŋàmbar làfàwal anki asànaa bàfàwal baan
banswà, iswaŋà naa bɛ làbà baan a mbö, kà baan a
bɔr anki. 9 Bi bàkäl anà ataaràbi bàmɛɛn: ba bàfipaa
ntaaŋàmbar anà bi ba bàfapaa làzir. Waa kamanà Taa
a dweelà, nkye bi bun'wem anki ntɔn muwal möö?
10 Ataaràbi bipɛɛ ntaaŋàmbar u taaŋ ikikye, asànaa
bàkweenà ba ŋakwo. Wɛɛ Nzam afipà ntaaŋàmbar
ntɔn ubwaŋ abi, ntɔn bi ikäl bàŋin'kyɛɛl asànaa Nde.
11 Mpal ifàwal bi ntaaŋàmbar, ya kà ifàkal un'sak anki

u taaŋ alan, wɛɛ ngyɛb. Wɛɛ ungöngö, ya ifàtwey
mbɛŋ a duu anà yàbalàbal akà baar bàfàwal ya. 12
Kyakin, làseen an'kɔɔ abɛ màŋàyɔn anà an'bwaaŋ
abɛ màŋàkàkwɛɛr. 13 Làböl myäy aswalaa ntɔn in'kɔl
abɛ, ntɔn làkɔl ibweel làkɔ̈ɔ̈n abɔɔ, wɛɛ la làkɔɔrà. 14
Làkyer ngwal mukal unsà duu anà baar banswà, anà
mukal unsà un'kyɛɛl. Ntɔn, un'kyɛɛl usàkɔɔn, mbuur
mwɛy asàman Mwol watɛy. 15 Làkäl kà ikyɛɛŋ naa
mbuur mwɛy ukɔ̈ɔ̈n akal u nsà a kab a ngway a Nzam,
naa akà un'swɛy mwɛy wàbuul ukɔ̈ɔ̈n amɛn, ukɔ̈ɔ̈n
ayɛl ntɔn mutwaal lingyoomà anà mutay baar mbɔɔn.
16 Làkäl kà ikyɛɛŋ naa akà aŋàŋingyäy mwɛy itàkal
un'bɛɛy mwɛy ukɔ̈ɔ̈n akal, asànaa Isawu kàyälà nde
inswɛm ande ntɔn bisaa. 17 Ntɔn, bɛ làkyàyöb naa
ungö, umpal kàkwen nde muwal nsaak a taaràndе,
nde bàkyer un'piy, anà nde kàmɛn anki ipöl musɔɔm
an'kyän a taaràndе, itàkal naa nde ya kàleŋ anà nsaaŋ
u mii. 18 Bɛ, bɛ làsin anki apà indiir ban'kwo muba,
asànaa mɔŋ anà mbaa aŋàlɛɛmà, làpib, mpib, un'pöb
a ngwal, 19 saay a mfuŋ anà làso a ndaa. Baar bàwem
unkiiŋ awà, bàkwen anki mufàwem wa. 20 Ntɔn ba
bàkwe anki mukaŋ mpem ntɔn nswɛɛŋ yi: « Mbuur
wanswà asàba mɔŋ, itàkal ntsür, bàsun'dwa a in'kul. »
21 Ndaa ayi yàkäl yà bɔɔmà mbɔɔn, waa Mɔsɛ kàtɛn
naa: « Mɛ in'wà unsà bɔɔmà mbɔɔn anà matɛɛr! » 22
Wɛɛ bɛ, bɛ làkyàsin tsütsü apà mɔŋ a Siyɔnà anà apà
bul a Nzam a mɔ̈ɔ̈, Yɛlusàlɛm a du, anà nsaab a nsaab
a akyeey 23 abà kà un'kyɔm. Bɛ, bɛ làkyàsin apà nkɔ̈ŋ
a baan a nswɛm, abà ikɔb aba byàŋàsɔn u du, yà Nzam,
un'tsüül a nsaŋ a baar banswà, anà yà an'dweelà a
baar a balàbal bàbulà bàŋàkwo. 24 Bɛ, bɛ làkyàsin
apà Yɛsu, mfurbo a nkwà akün, anà yà an'kil ande
màfàtɛn ubwaŋàbwaŋ màŋasöön mà Abɛl. 25 Làkäl
kà ikyɛɛŋ, twon lan'tɔn muwem mbuur awà ayäämà
anà bɛ. Ntɔn, isàkal naa ba bàsɔrà anki u ntaŋàmbar
umpal bàtön ba muwem mbuur kàweeyà ba u mɛɛn,
abun, bi sye isàsɔrà anki, isàkal naa bi, bi kan'pà ngö
akà mbuur awà kiweeyà fà du. 26 Nde mbuur kàni
mɛɛn utaaŋ alanà u mbwo a ndaa ande, wàmupà ilää
ki apanà: « U mbalà asin, mɛ in'yàfàni kà nà mɛɛn
mpɛl anki, wɛɛ sye anà du. » 27 Ngɔk yi, « umbalà a
asin », ikyäänà ndiimà a indiir byanswà byàfànini u
mɛɛn bàkyer, ntɔn waa isàsaal nà indiir mpa byàfàni.
28 Ntɔn bi ifàwal imwol mpa kyàfànini, wɛy bi ikäär
kab a ngway alà. U mbwo a la, wɛy bi isyääl Nzam
mukun'pà un'sak, unsà unkyeey anà bɔɔmà. 29 Ntɔn
Nzam abi wà mbaa ifàkuuŋ.

13 Làläb mukwen bɛ a bɛ. 2 Twon lan'diimà muwal
baar ubwaŋ. Ntɔn ya, bàmbɔɔn bàwɛl akyeey
ukɔɔn ayöb. 3 Làyɔbà baar abà u bɔlokà, asànaa bɛ
làbà u bɔlokà sye anà ba. Làyɔbà baar abà unsà mpay,
ntɔn bɛ sye làbye anà ndür asànaa ba. 4 Wɛy bɔr làkäl
làlàkoo akà baar banswà anà mbiin ikɔ̈ɔ̈n akal udu a
itäb, ntɔn Nzam asàtsul mbar a baar a inswem anà bà
ipasàsɛ. 5 Wɛy ukwen a ngim bàkɔ̈ɔ̈n abilà u nkääl abɛ,
làkyey undiir làwà bɛ awa, ntɔn Nzam ŋakwo kàtɛn
naa: « Mɛ insawɛy anki, mɛ in'sakɔɔb anki akà àkikye!
» 6 Kyakin, bi itɛn unsà kam lanswà naa: « Mwol
wà un'baay amɛ, mɛ bɔɔmà undiir mwɛy in'sàman
anki. Ininà mbuur kan'kwo mukan'kyer? » 7 Làyɔbà
baar bàlayaalà, bàlakyäänà ndaa a Nzam. Làyɔbà naa
mɔ̈ɔ̈ aba kàkäl aben anà nkweel aba yàkäl aben, anà
làyweel làkwikilà aba. 8 Yɛsu Klistɔ wà ifà imwɛy,
yweenà, ŋàbà, anà mbul a in'tye. (aiōn g165) 9 Twon
lan'pà mbwo naa an'lɔɔŋ ingyey mà ifà ifà màlabwiy
ndwaŋ. Ntɔn yà ubwaŋ naa mpem ikäl ngwal u mbwo
a kab a ngway, wɛɛ kà u mbwo a isaa mpa byàpɛ akà
bweel mwɛy akà baar bàfàsyääl ya asànaa un'kɔɔn.
10 Bi ibye anà mɛsà a ibɔɔn, wɛɛ angaŋ bàfàsal uboo
a idwà ikɔ̈b adyà isaa bàpɛ an'kab kyatɛy. 11 Ntɔn
in'twaŋ a ntsür, ayà ufàsyen undweer a angaŋ an'kil
amya uboo a idwà ntɔn ndwääl a man'be, mya bàfàfub
u nsà a bul. 12 Kyakin Yɛsu sye kàkü u nsà a bul,
ntɔn mubuul baar bàŋin'kyɛɛl u mbwo a an'kil ande
ŋakwo. 13 Abun, bi ikyà u nsà a bul mukàbwey anà
nde, anà mukyey musɛn un'tɛr a nswɛn kàmɛn nde.
14 Ntɔn u mɛɛn pà bi ibye anki anà bul ipepey, wɛɛ bi
ibàmuleŋ bul làyàyà. 15 U mbwo a Yɛsu, wɛy bi ipɛ akà
Nzam, ukɔɔn ayɔn, nsyäŋà abi asànaa ibɔɔn, iswaŋà
naa an'kab a ndaa ifàtoo u mun a baar bàfàsyäŋà ikɔb
ande. 16 Twon lan'diimà mukyer ndaa aŋàbwaŋ anà
mutà ibay, ntɔn ibɔɔn a tub abi byàfàpà Nzam un'sak.
17 Làkäl anà unkyeey akà antwasà abɛ, lapɛ làzir, ntɔn
ba bàfàler mɔ̈ɔ̈ abɛ, ntɔn ba bàsàtal un'lɔn awa akà
Nzam. Abun, ba ban'kwo musal anà un'sak, kà unsà
uŋün anki, undiir mpa uyàkal u bweel abɛ. 18 Làyamà
ntɔn bi, ntɔn bi ibye anà kam mukal anà an'kyän
aŋàpɔŋà anà bi ikwen mukal anà nkääl aŋàbwaŋ unsà
indiir byanswà. 19 Mɛ amalàlɔm, làkyer ya apanà,
ntɔn Nzam ukyer naa mɛ in'yàfurà agyägyä akà bɛ. 20
Wɛy naa Nzam, awà ntwà a duu anà kàwiiy uboo a akü
Mwol abi Yɛsu, awà kàbulà undweer a aseey a in'kɔk,
u mbwo a an'kil a nkwà mwɛy yà mbul a in'tye, (aiōnios
g166) 21 wɛy nde kàlabuul bàŋàkwo mukyer yanswà

yàŋàbwaŋ ntən mukyer ukwen ande, wɛy nde ukyer
amu bi undiir ufàkyey nde, u mbwo a Yɛsu Klistə, akà
nde làkoo làkäl mbul a in'tye. Wöwöö! **(aiōn g165)** **22**
Atəŋ, mɛ amàlaləm, làwem unsà nkäänŋ a mpem ndaa
a mpɛɛl a ngwal yi! Ntən mɛ amàlasöön ikökö. **23**
Làyöb naa un'təŋ abi Tumàtɛ bàkyun'tsuuŋ. Isàkal
naa nde kan'yà làgyägyä, mɛ in'yàlaler anà nde. **24**
Lapɛ antwasà abɛ mbər anà aŋin'kyɛɛl banswà. Baar
abà kà Itali bàmàlapà mbər. **25** Wɛy kab a ngway a
Nzam làkäl anà bɛ banswà!

ZYAK

1 Mɛ Zyak, un'syääl a Nzam anà Mwol Yɛsu Klistɔ, an'pà mbɔr akà in'sɛŋ myàkwem aŋiyweel myàpää u mɛɛn manswà. **2** Atɔŋ amɛ, làwɛl unsà mpem aŋàbwaŋ nsii yanswà ifàlayeel, **3** ntɔn bɛ làkyàyöb, isàkal naa làkwikilà abɛ làngwal kusà a nsii, nsii ayi ifàlabuul bàŋàtsim mbɔɔn. **4** Wɛɛ, wɛy naa mukküünà abɛ usyäl ubwaŋàbwaŋ, ntɔn bɛ làkäl bàŋàmaay anà bàŋàkwo, ukɔɔn too. **5** Isàkal naa umwɛy uboo a bɛ an'yeerà matɛy, wɛy nde ulöm ma akà Nzam awà afàpà akà baar banswà u mpem aŋàbwaŋ ukɔɔn an'pɛl. **6** Wɛɛ, wɛy nde ulöm anà làkwikilà, ukɔɔn asà nkyɛɛr. Ntɔn mbuur afàsà nkyɛɛr wà asànaa ibɔ a anˈdà a ngyäl ufàsɛn un'pöb. **7** Mbuur a tub awà twon kan'si naa nde asàwal undiir akà Mwol, **8** ntɔn nde wà bölà a bölà anà we amà an'kyän möol unsà ndaa ande yanswà. **9** Wɛy un'tɔŋ awà ŋàlàmbwà umɛn un'sak umpal kun'sɛɛn Nzam, **10** anà ŋun'naaŋ umɛn un'sak umpal kun'tyeey Nzam, ntɔn nde asàlyaaŋ asànaa iful a an'ywaŋ. **11** Ntɔn taaŋ lan'yàsɛnà anà ipar a mbaa a mwäänà ande, kyan'kuuŋ kite, iful akya kyan'bwà, anà ubwaŋ a kya ban'wà. Mbwo mwɛy sye usàkal ŋun'naaŋ unsà isal ande. **12** Un'sak akà mbuur afànwaan unsà nsii, ntɔn, isàkal naa nde kan'böŋ, nde asàwal mpà a möö ayà bàbön mupà akà baar Bàfun'kwen. **13** Mbuur twon kan'tɛn, isàkal naa nde kan'bwà unsà ndɛb, naa: « Ndɛb amɛ yi yan'fà akà Nzam ». Ntɔn Nzam ukwe anki naa ube bun'lwɛb, anà nde ŋakwo ufàlwab anki mbuur. **14** Mbuur mbuur afàbwà u ndɛb a ngyööm a mpem ande ŋakwo, waa ya yun'syen anà yun'bwiy. **15** Ngyööm a mpem isàpfɛy, ya ifàbɔr man'be. Man'be màsàyɛl, ma màfàbɔr ukwà. **16** Atɔŋ amɛ bànkwen, twon lan'bwà ndwaŋ: **17** kab a ntal lanswà anà kab aŋàkwo lanswà màfàfà du, akà Taa a pɛɛlà. Amu nde nsɔɔmà yatɛy, itàkal naa taaŋ lan'nwaan anà nsöŋ. **18** Nde ŋakwo kàkwen mukipà möö u mbwo a ndaa ande yàndandaa, ntɔn bi ikäl bàtàtwɛb unsà ikyeer ande byanswà. **19** Atɔŋ amɛ bànkwen, bɛ làkyàyɔb naa bɛ làbà aŋun'yɛnà. Wɛy naa akà mbuur mwɛy uköön akal anà ulɛy muwem, wɛɛ nde ukäl anà ulɛy mutɛn anà muwem nkyɛl, **20** ntɔn nkyɛl a mbuur ifàkyer anki balàbal a Nzam. **21** Kyakin, làpiy làbiin lanswà anà un'fur a nkyɛl, làwɛl unsà làböön lanswà ndaa a Nzam bàkön u mpem abɛ, ntɔn ya yan'kwo mukàlatswà möö. **22** Wɛɛ làsyääl ndaa, kà nà muwem ya mpɛl anki, naa tɛy bɛ làbàmukur bɛ ŋakwo. **23** Kyakin, isàkal naa mbuur kan'wem ndaa a Nzam, wɛɛ nde ya usyääl anki, nde wà asànaa mbuur akalerà unsà làman anà kanˈman ntabwey ande asànaa awà nde. **24** Ungö kan'may nde muler, nde kan'kyà anà abwà adiimà naa nde kàkäl aben. **25** Wɛɛ mbuur afàsà mii ande ubwaŋàbwaŋ unsà Un'kɔɔn aŋàkwo, Un'kɔɔn a insaay, anà afàsyääl wa, kà nà uwem wa mpɛl anki, wɛɛ usyääl wa, mbuur awun asàkal mbuur a un'sak unsà ndaa usàkyer nde. **26** Isàkal naa mbuur mwɛy afàsi naa nde we anà inzaam, wɛɛ nde ufàkyekyekà anki ntɛɛn ande, nde afàkur mpem ande ŋakwo: inzaam ande kyà bunàbun. **27** Inzaam a ndandaa anà iköön too u mii a Taa Nzam aki: ubay itii anà akweel adim unsà mpay aba, anà mukal unsà igyɛɛŋ ntɔn mukɔɔn abwà unsà làbiin a mɛɛn mà.

2 Atɔŋ amɛ, bɛ baar làbye anà làkwikilà amu Mwol abi wàlàkoo, Yɛsu Klistɔ, twon lan'kal anà un'kɔl aŋayɔŋ. **2** Abun, bi itàsi naa mbuur mwɛy kan'yàbilà uboo a nköŋ abɛ, nde kan'bwaar mpɛr a wɔl anà ipfɛy aŋàbwaŋ, anà isàkal sye naa ŋàlàmbwà mwɛy kan'bwaar ipfɛy a mbiin kan'yàbilà, **3** isàkal naa bɛ lan'düül muwal mbuur kan'bwaar ipfɛy aŋàbwaŋ, anà lan'tɛn a nde naa: « Ngye, bwaay pà kà ikal aŋàbwaŋ ki », wɛɛ akà ŋàlàmbwà, bɛ lan'tɛn naa: « Ngye, kyen kakäl umbär kunà. » Mbalà yumwɛy naa: « Kyen kaswen kunà kà ikal in'fàsà mɛ in'kɔl. » **4** Nkye abun bɛ kà un'kɔl aŋàyɔŋ lan'kyer anki? Nkye bɛ kà làbà ambak a kɔɔrà anki? **5** Atɔŋ amɛ bànkwen, làwem: nkye aŋàlàmbwà kà Nzam kasööl anki u mii a baar ntɔn mukabuul aŋin'naaŋ unsà làkwikilà anà muwal kwal a Imwol akyà kàpɛ nde ilää mupà akà baar bàfun'kwen? **6** Wɛɛ bɛ, bɛ làduum làkoo a aŋàlàmbwà. Nkye kà ŋin'naaŋ anki bàfàlapà mpay? Nkye kà ba anki sye bàfàlasyen u làbay a nsaŋ? **7** Nkye kà ba anki bàfàbɛy ikɔb a ntwɛn bàfàbel udu a bɛ? **8** Inye, isàkal naa bɛ làfàlab kiin a Un'kɔɔn, asànaa itɛɛnà Ndaa Aŋàsɔn naa: « Ngye asàkwen mbääb angye asànaa ngye ŋakwo », bɛ làfàkyer ubwaŋ. **9** Wɛɛ isàkal naa bɛ làfàkyer un'kɔl aŋàyɔŋ, bɛ làfàkyer man'be, anà Un'kɔɔn afàlatsüül mbar ntɔn bɛ làfàbɛy wa. **10** Ntɔn, isàkal naa mbuur mwɛy afàlab Un'kɔɔn wanswà, wɛɛ nde afàbɛy ikal imwɛy, apan nde afàbɛy wa wanswà. **11** Ntɔn, Nzam kàtɛn naa: « Twon an'tà inswem », nde sye kàtɛn naa: « Twon an'dwa ». Isàkal naa ngye atɛ anki inswem, wɛɛ ngye an'dwa mbuur, yöb naa ngye an'bɛy Un'kɔɔn. **12** Làtɛn anà làkyer asànaa baar

bàfatsüül nsaŋ aba u mbwo a un'kɔɔn afàpà insaay.
13 Ntɔn, Nzam usàwem anki ngyɛb mpal usàtsul nde
nsaŋ a mbuur mpa afàwem baar bumwɛy ngyɛb. Wɛɛ
ngyɛb ifàwal iböŋ u ntsüül a nsaŋ. 14 Atɔŋ amɛ, ndöŋ
nà mbuur mutɛn naa: « Mɛ in'we anà làkwikilà »,
isàkal naa nde isal byatɛy? Nkye làkwikilà alà lan'kwo
lun'tsü möö? 15 Bi itàwal naa un'tɔŋ mwɛy wàbaal
itàkal wun'kaar, kà we anà undiir a bwaar itàkal wàdyà
anki ilä byanswà, 16 wɛɛ umwɛy uboo a bɛ utɛn a nde
naa: « Kyen unsà duu, bwaar ipfɛy a mpye anà dyà
ubwaŋàbwaŋ », wɛɛ nde akà undiir mwɛy kun'pɛ anki
ntɔn ndür ande, apan ndöŋ nà? 17 Ya yà abwɛy sye
ntɔn làkwikilà: isàkal naa la lan'kɔɔn isal, la là undiir
aŋàkwà la ŋakwo. 18 Wɛɛ mbuur mwɛy asàtɛn naa: «
Ngye, ngye awe anà làkwikilà, wɛɛ mɛ, mɛ in'we anà
isal! Nswɛŋ làkwikilà angye làkɔ̈ɔ̈n isal! Wɛɛ akà mɛ,
mɛ in'sàswaŋ làkwikilà amɛ u mbwo a isal amɛ. 19
Nkye ngye afàsà làkwikilà naa Nzam wà mwɛy? Yà
ubwaŋ. In'sɔŋà sye myàfàsà làkwikilà anà myàkyer
afàtɛɛr! » 20 Insil a mbuur, nkye ngye akwen muyöb
naa làkwikilà làkɔ̈ɔ̈n isal ndöŋ latɛy? 21 Nkye taaràbi
Abàlam bun'twey anki wàbalàbal u mbwo a isal ande,
mpal kàkäb nde mwan ande Isak udu a mɛsà a ibɔɔn?
22 Ngye an'man naa làkwikilà anà isal ande byan'kyà
mbwo mwɛy: ntɔn isal ande, làkwikilà ande lan'mɛnà
làŋàkwo. 23 Abà, ndaa bàsön yi unsà Ndaa Aŋàsɔn
yàkyer akwo: « Abàlam kàsi làkwikilà akà Nzam, waa
Nzam kun'twey wàbalàbal. » Anà bun'beelà un'sam a
Nzam. 24 Bɛ lan'man naa mbuur an'kwo bun'twey
wàbalàbal ntɔn isal, kà nà ntɔn làkwikilà mpɛl anki.
25 Ya yàkäl abun sye ntɔn Rayab, un'kaar a pasàsɛ.
Nkye kà ntɔn isal ande anki waa nde kàtoo wàbalàbal,
ntɔn kàwɛl nde akyeey a Isàlɛl anà katwey nde mbwo
asin? 26 Asànaa ndür ikɔ̈ɔ̈n un'swey yàŋàkwà, abun
sye, làkwikilà làkɔ̈ɔ̈n isal làŋàkwà.

3 Atɔŋ amɛ, twon lan'kal bàmbɔɔn muləŋ. Bɛ làkyàyöb
naa nsaŋ abi alɔɔŋ isàkal yà ngwal. 2 Ntɔn bi
banswà ifàtà an'pfürà. Isàkal naa mbuur mwɛy ufàtà
anki pfürà unsà ntɛɛn ande, nde wà mbuur mwɛy
wàŋàkwo anà wàŋàtsim muyaal ndür ande yanswà. 3
Isàkal naa bi kan'bäm un'siŋ u mun a mpoonà ntɔn
ya iläb ukwen a bi, bi kan'kwo sye iyaal ndür aya
yanswà. 4 Làler sye an'swà: itàkal naa ma mà uteer
mbɔɔn, anà in'pöb a ngwal myàsiinà ma, kà indiir
imwɛy kyan'swà bàfàbel naa kuvɛrnay laa isyen kya
ma mper ukwen kaptɛn. 5 Ifà imwɛy sye, làlem là
kitiir a ndür imwɛy. Wɛɛ la lye anà uyəl mutɛn ndaa
akölàköl. Làsii làmwɛy asànaa kimbaa ifàkuuŋ kya
ndwaŋ a kölàköl! 6 Làlem sye là mbaa. La là kiin a
ube banswà. La là uboo a itiir a ndür abi anà làfàsà
làbiin u ndür yanswà, làfàkuuŋ möö abi wanswà. La
ŋakwo sye làŋàkuŋà a mbaa a nsye a mbaa. (Geenna
g1067) 7 Mbuur kan'kwo mukwaam ntsür a umpɔr,
itàkal nɛn, itàkal ntäy, itàkal nsö. 8 Wɛɛ akà mbuur
mwɛy ukwe anki mukwaam làlem! La là bölà a bölà, là
undiir mwɛy wà ube anà làŋàyəl a idyà ifàtwaal ukwà.
9 U mbwo a la, bi ifàsaak Mwol anà Taa. Anà u mbwo a
la sye, bi ifàküül baar abà kàkyer Nzam kà ifà ande.
10 Nsaak anà un'küül yàfàtoo mun nsil nà wa. Atɔŋ
amɛ, ya ikwo anki mukal abà! 11 Nkye ntwà a an'dà
ifàtwey an'dà a ntsà anà màbuul mun nsil nà wa? 12
Atɔŋ amɛ, nkye un'te a fige afàbɔr mbɛŋ a ɔlivɛ, itàkal
un'te a vin nkye afàbɔr mbɛŋ a fige? Ifuunà a an'dà
a muŋ ikwo anki sye itwey an'dà a ntsà. 13 Nà awe
an'yeerà anà un'yɛnà uboo a bɛ? Wɛy naa nde uswɛŋ
ma unsà nkääl anà làbɔ̈ɔ̈n anà an'yeerà ande. 14 Wɛɛ,
isàkal naa bɛ, bɛ làbà anà mpem aŋàyəl a un'köl a
buul anà dweelà a an'sye, twon lan'swaŋ ngaal, twon
lan'pà ndandaa mpay u mbwo a loor abɛ. 15 An'yeerà
amà kà man'fà du anki, ma mà màmɛɛn, mà ntsür,
min'sɔŋà. 16 Ntɔn ikal akyà un'köl anà an'sye, an'pfürà
anà ube bà ifà ifà byà paa sye. 17 Wɛɛ an'yeerà a du
màŋàtàpɔŋà, ungö mà duu, mà làbɔ̈ɔ̈n, mà un'tüüb,
màŋàyəl a ngyɛb anà mbɛŋ aŋàbwaŋ, mpa amye anà
un'kəl aŋàyɔŋ anà mpem yweel. 18 Imbɛŋ a balàbal
kyàŋàkɔn unsà duu akà baar bàfàkyer ndaa a duu.

4 Nkir anà ngwiy uboo abɛ yan'fà ken? Nkye kà
ntɔn ilään byàfànwaan uboo a ndür abɛ anki? 2
Bɛ làfàyɔm mpem anà bɛ làfàwal anki undiir. Bɛ làbà
adwää anà aŋun'köl, anà bɛ làkwe anki muwal iböŋ.
Bɛ làfànwaan anà làfàtwal an'sye. Bɛ undiir watɛy,
ntɔn bɛ làfàlɔm anki. 3 Kya bɛ làsàlɔm, bɛ làfàwal anki
undiir, ntɔn ndöɔ̈m abɛ yà ube: ntɔn indiir làfàlɔm
bɛ, bɛ bya làfàsyääl ntɔn ilään abɛ. 4 Bɛ aŋinswem!
Nkye bɛ làyöb anki naa ukwen a indiir a mɛɛn bà
un'yiiŋ a Nzam? Abun, mbuur usàkwen mukal un'sam
a mɛɛn, nde kan'bulà un'yiiŋ a Nzam. 5 Nkye bɛ làsii
naa abunàbun waa Ndaa Aŋàsɔn itɛɛnà naa: « Nzam
akwen unsà un'köl Dweelà kàsi nde amu bi. » 6 Wɛɛ
Nzam afipà kab a ngway làŋàsöön, ntɔn Ndaa Aŋàsɔn
itɛn naa: « Nzam afàmbäär aŋun'yəl, wɛɛ nde afàswaŋ
ubwaŋ ande akà aŋàlàbɔ̈ɔ̈n. » 7 Abun, làpɛ möö abɛ

akà Nzam, wɛɛ làmbäär ileŋ, waa kya isàtiin ukwɛl apà
bɛ. 8 Làsin tsütsü apà Nzam, waa nde usàsin tsütsü apà
bɛ. Bɛ baar a man'be, làywɛy an'kɔɔ abɛ, anà làpöŋ
mpem abɛ, baar a mpem yweel! 9 Làyweer mpay abɛ,
làsi un'saabà anà làlel. Wɛy naa an'sɛ abɛ màbulà ilel
anà un'sak abɛ ubulà ngyɛb! 10 Làkäl anà làbɔ̈ɔ̈n kusà
a Mwol waa nde usàlasɛɛn. 11 Atɔŋ, twon lan'twe bɛ
a bɛ. Mbuur afàtwe un'tɔŋ ande, itàkal naa afàtsul
nsaŋ ande, nde wàmusaal Un'kɔɔn anà mutsüül wa
mbar. Kyekà isàkal naa ngye an'tsüül Un'kɔɔn mbar,
ngye afàkal anki un'syääl a wa, wɛɛ ngye awà ntɛɛn.
12 Mbuur mwɛy mpɛl afàpà un'kɔɔn anà nde mpɛl
sye awà ntɛɛn. Nde mpɛl kan'kwo mutswà mɔ̈ɔ̈ anà
mudwa wa. Ngye, ngye awà nà mutsüül mbääb angye
mbar? 13 Abun, bɛ baar làfàtɛn naa: « Ŋàbà, itàkal naa
nkàswà, bi iyàkyà bul là. Bi kwo ikàkyer mbul mwɛy,
bi isàkàtà an'yà, anà bi isàkàwal ngim. » 14 Wɛɛ bɛ,
bɛ làyöb anki akà ikikye naa nkàswà mɔ̈ɔ̈ abɛ asàkal
aben, ntɔn bɛ làbà asànaa un'swey kan'mɛnà, ungö a
kitaaŋ kan'fàyaalà. 15 Le, bɛ làlàtɛn naa: « Isàkal naa
Mwol kan'kwen, bi isàkal anà mɔ̈ɔ̈ anà bi isàkyer abà
itàkal abunà. » 16 Wɛɛ apanà bɛ làbàmuswaŋ ngaal
unsà uyɔl abɛ. Uyɔl atubàbà bube. 17 Abun, isàkal naa
mbuur mwɛy akyàyöb mukyer ubwaŋ, wɛɛ isàkal naa
nde ba ukyer anki, apan nde kan'bwà unsà man'be.

5 Abun, bɛ aŋun'naaŋ, làlel anà in'kwɛŋ, ntɔn mpay
iyàyà udu a bɛ! 2 Un'naaŋ abɛ wàŋàpɔɔn, ipfɛy
abɛ in'swab myàkyàdyàdyà. 3 Wɔl abɛ anà ngim abɛ
yàŋàbwà an'tär, an'tär ama màsàlatɛɛl imbäl ibe,
ma màsàdyà in'twaŋ abɛ asànaa mbaa. Bɛ làkyàköŋà
in'naaŋ u ntsüü a taaŋ! 4 Le, bɛ làkyàtɔn mufur baar
bàfàsal uboo a an'ywaŋ abɛ. Làfur aba alà làmusà
in'kwɛŋ, anà Nzam, Mwol aŋità, akyàwem in'tär a
abweel abà. 5 Mɔ̈ɔ̈ abɛ u mɛɛn kan'kal aŋàyɔl a indiir
a ntwɛn anà un'sak. Ndür abɛ làkyàbuul may may
asànaa ntsür adilà ilä mukyɛl un'kwaal. 6 Bɛ làpɛ
ntaaŋàmbar anà làdwä mbuur a balàbal. Nde in'peen
kàlasi anki. 7 Abun, atɔŋ, làkäl anà nkääŋ a mpem tii
u ngyeel a Mwol. Làler un'lem a an'ywaŋ: nde afàdil
imbɛŋ a mfun ifàtoo u mɛɛn ukɔɔn ayɔn tii mpal
usàwal nde mbɛŋ atàtwɛb anà yàngöngö. 8 Bɛ sye,
làkäl anà nkääŋ a mpem. Làkäl anà mpem aŋàtsim
ntɔn ngyeel a Mwol yà tsütsü. 9 Atɔŋ, twon lan'kal
anà buul u mpem bɛ a bɛ, ntɔn mutiin mukal kusà a
làbay a nsaŋ. Le, ntɛɛn wà u mun a mbwo! 10 Atɔŋ,
unsà ndaa iler mpay anà nkääŋ a mpem, mbaan alab
yà yà aŋangɔɔm abà bàtɛn kà ikɔb a Mwol. 11 Làler: bi
ifàkan aŋàmun'küünà. Bɛ làkyàwem làsaŋ a nkääŋ a
mpem a Yɔb anà bɛ làkyàyöb ndaa kun'kyer Mwol,
ntɔn Mwol wàŋàyɔl a mpem a ukwen anà ngyɛb. 12
Wɛɛ unsà ya yanswà, atɔŋ amɛ, twon lan'dyà kyän
itàkal u du, itàkal u mɛɛn, itàkal kà aben. Wɛy naa: «
Inye » abɛ làkäl inye anà « Aay » abɛ làkäl aay, ntɔn bɛ
làkɔɔn akwɛlà u mbar a Nzam. 13 Nkye umwɛy uboo a
bɛ wà unsà mpay? Wɛy nde uyamà. Nkye nde wà unsà
un'sak? Wɛy nde utöl an'diim. 14 Nkye wà anà mbuur
uboo a bɛ awe anà ukyal? Wɛy nde ubel andweer a
Ikööŋ, ntɔn ba bun'si u ngyamàkà, waa ungö bun'tsuul
may udu a un'tswe ande kà ikɔb a Mwol. 15 Ngyamàkà
a làkwikilà isàkɔɔr un'bɛy, Mwol akyer asumbaar.
Isàkal naa nde we anà man'be, bàkyerà asun'dwääl
ma. 16 Làkyey man'be abɛ bɛ a bɛ anà làyamà bɛ a
bɛ, ntɔn bɛ làkɔɔrà. Ngyamàkà a mbuur a balàbal
ifàsal ngwal mbɔɔn. 17 Ɛli kàkäl mbuur asànaa bi, nde
kàyamà unsà mukü̈ünà naa mbul ukɔ̈ɔ̈n anɔ, wa sye
kànɔ̈ anki u mɛɛn isii a mbul tär a ngɔn syaam. 18
Ungö, kàfàyamà nde, mbul kàkyer anɔ, mɛɛn màtwey
imbɛŋ ama. 19 Atɔŋ amɛ, isàkal naa umwɛy uboo a bɛ
wàŋàbwà ndwaŋ, ukwɛl anà ndandaa, wɛɛ mbuur asin
kàmun'fuur, 20 làyöb naa ufuur mbuur a man'be u
mbwo kàwɛy nde, yà mutswà mɔ̈ɔ̈ ande kà ukwà, anà
mubiiŋ un'kàbɔ a man'be.

1 PETƆLÀ

1 Mɛ Petɔlà, ntööm a Yɛsu Klistɔ, an'pà mbɔr akà baar
kàsööl Nzam, bàfàkal u nsi a ingyey anà bàkyàpää u
Pɔn, Ngalàtyà, Kapadɔs, Azi anà Bitini, **2** Taa Nzam
kàlasööl kusà asànaa kàkwen nde, u mbwo a un'kyɛɛl
a Dweelà, ntɔn bɛ làkäl anà unkyeey akà Yɛsu Klistɔ
anà bàŋàpɔŋà u mbwo a an'kil ande. Wɛy kab a ngway
anà duu màkäl mbɔɔn anà bɛ! **3** Wɛy nsaak ikäl akà
Nzam, Taa a Mwol abi Yɛsu Klistɔ! Unsà ngyɛb ande
yàkölàköl, nde kipɛ möö akün ntɔn bi ikäl anà làkyän
a möö u mbwo a ngwiiyà a Yɛsu Klistɔ uboo a akü,
4 ntɔn mudil kwal alà kàlöön Nzam ntɔn baar ande.
Kwal alà làkwe anki làtay, itàkal làbü ŋingyäy, itàkal
làpiy ntwɛn a la bwà. Nde wàmulöönà la u du ntɔn bɛ,
5 bɛ baar ukatii nde kà unkaak a ngwal ande u mbwo
a làkwikilà, ntɔn ngweel a möö ayà isàmɛnà kà ilä a
ntsüü. **6** Kyakin, bɛ làbàŋàyɔl a un'sak, itàkal naa u
kitaaŋ bɛ làbà u ngyɛb u mbwo a nsii ifà ifà. **7** Ntɔn
ntal a làkwikilà abɛ làŋàsii yan'söön ntal a wɔl alà
làfàtay itàkal naa la ban'fub u mbaa. Lakwikilà alà
làsàwal nsyäŋà, làkoo anà ibyääl umpal usàmɛnà Yɛsu
Klistɔ. **8** Bɛ làfàkwen Yɛsu Klistɔ ukɔɔn akun'man.
Apanà sye bɛ làbàmusà làkwikilà amu nde itàkal naa
bɛ ŋàtuman anki, anà bɛ làbàmufuur a un'sak ifà asin
anà wàlàkoo, **9** ntɔn bɛ lan'wal isin a làkwikilà abɛ:
ngweel a möö abɛ. **10** Aŋangɔɔm bàleŋ anà bàbaal
pànsi pànsi ngweel a möö ayi, anà ba bàtɛ ngɔɔm ntɔn
kab a ngway alà kàlöön Nzam ntɔn bɛ. **11** Ba bàleŋà
naa paŋà nà, naa sye ndaa nà isàkal asànaa kàkyään
Dweelà a Klistɔ kàkäl uboo a ba, umpal kàkyään nde
mpay isàkal akà Klistɔ kusà anà làkoo ande làsàyà
ungö. **12** Nzam kàmɛɛy akà aŋangɔɔm naa isal aki kà
kyàkäl ntɔn ba ŋakwo anki, wɛɛ ba kya bàkyerà ntɔn
bɛ. Ntɔn, apanà indiir ibi, alɔɔŋ a Làsaŋ Aŋàbwaŋ
bàlakyäänà bya u mbwo a ngwal a Dweelà In'kyɛɛl
kàtöm Nzam fà du. Akyeey, ba ŋakwo bàkwen musà
ileer aba unsà bya. **13** Kyakin, làyöŋà an'kyän abɛ
ntɔn isal, làkäl unsà làböön, làsi làkyän abɛ lanswà
unsà kab a ngway alà bàlatwääl kà ilä a mɛɛy a Yɛsu
Klistɔ. **14** Asànaa baan a unkyeey, twon lan'lab ilään a
ndür làkäl bɛ akyà umpal làkäl bɛ aŋàdiimà, **15** wɛɛ ifà
imwɛy asànaa mbuur kàlabel wà in'kyɛɛl, wɛy bɛ làkäl
bà in'kyɛɛl unsà nkääl abɛ yanswà, **16** ntɔn, bàsön naa:
« Bɛ làsàkal bà ŋin'kyɛɛl, ntɔn mɛ in'wà aŋin'kyɛɛl.
» **17** Wɛɛ isàkal naa bɛ làfàbeel naa Taa, mbuur awà
afàtsul nsaŋ, ukɔɔn un'kɔl aŋàyɔŋ akà mbuur wanswà
unsà isal ande, làkäl unsà bɔɔmà sye umpal làbà bɛ
pà u mɛɛn. **18** Làyöb naa kà unsà indiir aŋàkwà anki,
asànaa ngim, itàkal wɔl, waa bàlabeen unsà nkääl a
ube làwɛl bɛ akà ataaràbɛ. **19** Aay, bɛ bàlabeen unsà
an'kil a ntal a Klistɔ, asànaa mwan a un'kɔk aköön
too itàkal làbiin, **20** awà bàtöm kusà mutàkyer du
anà mɛɛn, anà bun'swɛŋ kà ilä a ntsüü ntɔn bɛ. **21**
U mbwo a nde, bɛ làfàsà làkwikilà amu Nzam awà
kun'wiiy uboo a akü, anà kun'pɛ làkoo, ntɔn làkwikilà
anà làkyän abɛ màkäl amu Nzam. **22** Bɛ làpöŋ möö
abɛ u mbwo a unkyeey akà ndandaa, ntɔn bɛ làkwen
bɛ a bɛ ukɔɔn akal ayà mpem yweel. Wɛy ukwen a
mpem a pɛɛlà anà bà ipepey bàkäl uboo a bɛ. **23** Ntɔn
bɛ bàlabör u möö akün, kà u mbwo a imbɛŋ kyan'kwo
mukwà anki, wɛɛ u mbwo a imbɛŋ mpa kyan'kwo
mukwà, unsà ndaa a Nzam ayà möö anà yà mbul a
in'tye. **(aiōn g165)** **24** Ntɔn: mbuur wanswà wà asànaa
un'lɛŋ aŋàyɔm, anà làkoo ande lanswà là asànaa iful a
un'lɛŋ, un'lɛŋ usàyɔm, iful ande kyan'bwà, **25** wɛɛ
ndaa a Mwol yà mbul a in'tye. Kyekà, ndaa ayi, yà
Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà bàlakyään. **(aiōn g165)**

2 Abun, làpiy nkyɛl yanswà, an'kwaar a ube manswà,
mpem yweel yanswà, un'köl wanswà, anà ntwee
yanswà. **2** Lànü bɛɛl aŋàpɔŋà là Ndaa asànaa baan a
kɔɔ, ntɔn u mbwo a la, bɛ làyɛl ntɔn ngweel a möö. **3**
Kyakin, « bɛ lan'kyey naa Mwol wà ubwaŋ. » **4** Làsin
tsütsü apà nde, nkɔŋ a möö ayà bàpiy baar, wɛɛ ya
yàŋàsɔɔl anà yàntal kusà a Nzam. **5** Bɛ ŋakwo làbilà
asànaa nkɔŋ a möö u ntööŋ a Ndwà ufàkal Dweelà,
ntɔn mukyer itsuŋ a angaŋ a Nzam, ntɔn mukun'pà
ibɔɔn in'kyɛɛl abyà ufàkyey Nde u mbwo a Yɛsu Klistɔ.
6 Ntɔn bàsön u Ndaa Aŋàsɔn naa: « Le, mɛ an'sà nkɔŋ
a twɛrà u Siyɔn, nkɔŋ a ntal ayà kàsööl mɛ. Mbuur awà
asà làkyän amu ya, usàman anki nswɛn akà ikikye.
» **7** Abun, ibyääl kye akà bɛ aŋàlàkwikilà, wɛɛ akà
baar mpa abà aŋàlàkwikilà, « nkɔŋ ayà bàpiy atööŋ,
yàbulà nkɔŋ a isin, nkɔŋ a twɛrà. **8** Ya yà nkɔŋ mwey
bàfàböl baar, un'kul mwɛy afàbwiy baar. » Baar abà
bàfàbwà ba, ntɔn ba bàkyàtɔn musà làkwikilà amu
Ndaa. Awà undiir kàkwe mukayɛɛl. **9** Wɛɛ bɛ, bɛ làbà
itwà aŋàsɔɔl, itsuŋ a angaŋ amfum, un'sɛŋ in'kyɛɛl,
un'sɛŋ kàwɛl Nzam ntɔn mukal wànde. Nde kàlabel
mutoo u làpib anà muman pɛɛlà ande là ubem, ntɔn
bɛ làkàkyään isal ande byà ibaŋ. **10** Itaan, bɛ làkäl anki
un'sɛŋ, wɛɛ apanà, bɛ làbà un'sɛŋ a Nzam. Bɛ baar
mpa làwɛl nsyääm, wɛɛ apanà, bɛ làkyàwal nsyääm a

Nzam. 11 Ankwen amɛ, mɛ amàlalɛɛl, asànaa alyaaŋ a
mbwo anà angyey, twon lan'kal anà ilään a ndür abyà
ifànwaan ità anà möö abɛ. 12 Làkäl anà nkääl aŋàbwaŋ
kusà a baar mpa abà Ayudà, ntɔn, unsà undiir nsil
awà bàfàlatwee ba naa bɛ làbà baar abe, ba bàmɛn
isal abɛ byàŋàbwaŋ anà ba bàsi Nzam làkoo kà ilä
usàyà nde. 13 Làkäl anà unkyeey akà imfum a mɛɛn
kyanswà, ntɔn Mwol, itàkal akà mfum awe anà ikɔ̈b a
dudu, 14 itàkal akà an'kuvɛrnɔ̈ɔ̈r ufàtɔm nde mupà
ntaaŋàmbar akà baar abe anà musyäŋà baar bàfàkyer
ubwaŋ. 15 Ntɔn ba bà ukwen a Nzam naa bɛ làkyer
ubwaŋ ntɔn mudübà min a insil mpa bàyöb akà undiir
mwɛy. 16 Làkäl asànaa baar abye anà insaay, ukɔɔn
asyääl kya asànaa nkümà ntɔn mufwe nkyɛl abɛ, wɛɛ
làkyer asànaa asyääl a Nzam. 17 Làpɛ ibyääl akà baar
banswà, lakwen atɔŋ abɛ, làyöb ikɔ̈b a Nzam, lun'syäŋà
mfum. 18 Asyääl a ndwà, làkäl anà unkyeey mbɔɔn akà
ankum abɛ, kànà akà bàŋàbwaŋ anà bàduu mpɛl anki,
wɛɛ anà akaŋitswumbuun. 19 Abun, yà ubwaŋ mbɔɔn
mukyey mpay bàfipà ukɔɔn isin aya, ntɔn musyäŋà
Nzam. 20 Abun, làkoo nà mukaŋ mpem naa bàladüb
ntɔn ibii lan'kyer bɛ? Wɛɛ isàkal naa bɛ lan'man mpay
ntɔn ubwaŋ lan'kyer bɛ, la là kab a ngway u mii a
Nzam. 21 Kyekà, yà ntɔn ya waa bàlabel, ntɔn Klistɔ
sye kàkɔɔm mwäänà ntɔn bɛ, nde kàlaswɛŋ mbaan
ntɔn bɛ làläb nkääl ande. 22 Nde kàkyer anki man'be,
ndaa a an'kwaar sye yàtoo anki u mun ande, 23 nde
kàfuur anki in'tswe, mpal bun'tö in'tswe. Wɛɛ mpal
bun'pɛ ba mpay, nde kàŋän anki, wɛɛ ya yanswà nde
kàpɛ akà mbuur afàtsul nsaŋ a balàbal lanswà. 24 Nde
kàsyen buur a man'be abi nde ŋakwo tii u kulunsi,
ntɔn bi kàkü anà man'be abi ŋakwo, ntɔn bi ikäl anà
möö ntɔn balàbal, nde kàlakɔɔr u mbwo a iwà ande.
25 Ntɔn bɛ làdiimà mbwo asànaa in'kɔk, wɛɛ apanà, bɛ
lan'furà akàun'kyɛɛŋ a in'kɔk anà un'leer a möö abɛ.

3 Bɛ akaar sye, làkäl anà unkyeey akà adim abɛ, ntɔn
isàkal naa bye anà abaal bumwɛy uboo aba làkwikilà
latɛy unsà ndaa a Nzam, waa ba bàsà làkwikilà u möö
aba ntɔn nkääl aŋàbwaŋ yà akyay aba, 2 unsà nkääl
aŋàpɔŋà anà yà làzir abɛ. 3 Wɛy ntwɛn abɛ ikɔ̈ɔ̈n akal
nà u nsà mpɛl asànaa: ntswee aŋàtɔŋ, an'yak a wɔl
anà ipfɛy a ntal, 4 wɛɛ, wɛy ntwɛn abɛ ikäl yàŋàyee
uboo a mpem, ntwɛn ikɔ̈ɔ̈n mbɔ̈ɔ̈n yà dweelà a làbɔ̈ɔ̈n
anà làduu, yà ntal a kölàköl u mii a Nzam. 5 Kyakin
mbalà yumwɛy, yayi yàkäl mbwäär a akaar in'kyɛɛl
abà bàsi làkyän amu Nzam, abà bàkäl anà unkyeey akà
adim aba, 6 asànaa Saal kàsi nde làbɔ̈ɔ̈n akà Abàlam
anà kun'bel nde naa mwol ande, nde mbuur làbà bɛ
baan ande bakaar, mukyer ndaa aŋàbwaŋ anà mukɔɔn
akal unsà bɔɔmà. 7 Bɛ adim sye, làkäl anà nkääl a
un'tüüb unsà ngwem anà làyöb nsöön a bwääl alye a
akaar. Lasi akyay abe làzir, ntɔn ba, asànaa bɛ, ba bà
aŋakwal a kab a ngway a möö, waa akà ndaa mwɛy
ikɔ̈ɔ̈n asà lingyoomà uboo a ngyamàkà abɛ. 8 Mumay,
làkäl an'kyän an'mwɛy ma, làkal anà ngweem a ngyɛb,
làkwen bɛ a bɛ, làkäl anà nsyääm anà làbɔ̈ɔ̈n. 9 Twon
làfuur ube udu a ube, itàkal in'tswe udu a in'tswe,
wɛɛ làsaak, ntɔn bàlabel ntɔn nsaak, ntɔn muwal kwal
a nsaak. 10 Kyakin, « Wɛy mbuur akwen möö anà
ilä aŋàbwaŋ, ukäl unsà igyɛɛŋ mutɛn ndaa a mbe
anà mutà loor, 11 uwɛy ube anà ukyer ubwaŋ, uleŋ
duu anà ukäl uboo a la unsà mukü̈ünà. 12 Ntɔn mii
a Mwol myà udu a baar a balàbal, anà an'tsü ande
mà ipɔl ntɔn muwem ngyamàkà aba, wɛɛ ntabwey
a Mwol ifàpà ngö akà baar bàfàkyer ube. » 13 Nà
asàlakyer ube, isàkal naa bɛ làbà ngwal mukyer ndaa
aŋàbwaŋ? 14 Itàkal naa bɛ làbà muman mpay ntɔn
làfàkyer bɛ ndaa a balàbal, làyöb naa bɛ làbà unsà
un'sak. Twon lan'man bɔɔmà a baar bumwɛy anà twon
lan'kal udu udu. 15 Wɛɛ làpɛ làkoo akà Klistɔ taaŋ
lanswà asànaa Mwol uboo a mpem abɛ. Làkäl ngwal
taaŋ lanswà mufuur ndaa aŋàbwaŋ akà baar banswà
bàkwen muyöb làkyän alye anà bɛ. 16 Wɛɛ ya ikäl abà
unsà duu anà làzir. Làkäl anà an'kyän aŋàbwaŋ ntɔn
baar bàfàlatwee, anà bàfàman naa nkääl a Klistɔ uboo
abɛ yatɛy, waa ba bàsàman nswɛn. 17 Isàkal naa ba
bà ukwen a Nzam, yan'söön ubwaŋ muman mpay
ntɔn ubwaŋ làfàkyer bɛ, akwànaa mukyer ube. 18
Kyakin, Klistɔ nde ŋakwo, kàmɛn mpay mbalà mwɛy
ya, ntɔn man'be a baar, nde mbuur akɔ̈ɔ̈n man'be,
waa kàlakweel, bɛ baar a man'be, ntɔn mukàlapà
akà Nzam. Nde bun'dwä unsà ndür ande yà imbuur,
wɛɛ bun'fuur u möö unsà ngwal a Dweelà In'kyɛɛl.
19 Kyakin kàkyen nde mukàlɔŋ itàkal naa an'dweelà
màkäl uboo a bɔlokà, 20 akà baar bàtön mukyey,
umpal kàkäŋ Nzam mpem - kà ilä kàtöŋà Nɔwà an'swà
amà bàbilà baar ntal ikikye, banswà bàkäl baar naan
mpa bàkü uboo a an'dà. 21 Kya kyàkäl idiim a ndüümà
akyà ifàlatswà möö papanà: kya kà kyà ntɔn mpööŋ
a làbiin a ndür anki, wɛɛ ntɔn unkyeey akà Nzam
unsà an'kyän aŋàbwaŋ, nde afàlatswà möö u mbwo a
ngwiiyà a Yɛsu Klistɔ, 22 awà kàkyen du, wà u kɔɔ

a ibaal a Nzam, anà bàpɛ sye akà nde muyaal udu a akyeey, aŋikɔ̀b anà aŋangwal.

4 Abun, asànaa Klistɔ kàmɛn nde mpay u ndür ande, bɛ sye làkäl aŋàtsim unsà an'kyän nsil ma, ntɔn mbuur awà kàmɛn mpay u ndür ande, kàkyakaab anà man'be, **2** mpalàbà, wɛy nkääl abɛ, unsà ilä byan'saal unsi a mɛɛn pà, ikäl asànaa abà ukwen a Nzam, wɛɛ kà asànaa abà ukwen a baar anki. **3** Bɛ sye làdwä taaŋ mbɔɔn mukyer ndaa ayà ifàpà un'sak akà baar mpa abà Ayudà, mukal uboo a pfürà, unsà ilään a ndaa a mbe, unsà ngyöör a man, unsà in'kyɔm, u nweel a man anà u ngyamàkà a itɛk. **4** Apanà, ba bà muman ndaa mwɛy yà ubem naa bɛ lan'fàtɔn mukyer ndaa a nswɛn kà imɛɛy mbwo mwɛy anà ba, anà ba sye bàmukàlabɛy. **5** Wɛɛ ba bàsàmɛɛy nkyeer aba u mii a mbuur awà kan'kwo mutsul nsaŋ a baar a mɔ̈ɔ̈ anà bàŋàkwà. **6** Kyakin Làsaŋ Aŋàbwaŋ alà bàsam itàkal akà baar aŋàkwà: abun, itàkal naa ba bàsapà ntaaŋàmbar ntɔn nkääl bàkäl ba ayà u mɛɛn, asànaa naa baar banswà, wɛɛ unsà ngwal a Dweelà, ba ban'kwo mukal anà mɔ̈ɔ̈ ufàpà Nzam. **7** Ntsüü a ndaa yanswà yà tsütsü. Kyakin, làkäl anà an'yeerà anà imbämdir a Dweelà ntɔn bɛ làyamà. **8** Kusà aya yanswà, làkäl anà ukwen a ngwalàngwal bɛ a bɛ, ntɔn ukwen bàfàdwa nkul. **9** Làkäl anà mbaay bɛ a bɛ, ukɔɔn asà nkyɛɛr. **10** Wɛy mbuur mbuur usi kab a ngway kàwɛl nde akà Nzam ntɔn ubwaŋ a baar bumwɛy ukɔɔn aŋüŋün. Abun, bɛ làsàkal anà nkääb aŋàbwaŋ yan'kab a Nzam mà ifà ifà. **11** Wɛy mbuur awe anà kab ntɔn muləŋ, nde u ləŋ ndaa a Nzam. Wɛy mbuur awe anà kab ntɔn mubay baar bumwɛy, nde ukyer a ngwal ayà kun'pɛ Nzam. Wɛy naa unsà ya yanswà, làkoo làfurà akà Nzam, u mbwo a Yɛsu Klistɔ. Wɛy naa làkoo anà ngwal byàkäl ipepey akà nde. Wöö wöö! **(aiōn g165)** **12** Ankwen amɛ, twon lan'man ndaa yà ubem isàkal naa bɛ làbà muman mpay, asànaa naa ya yà ndaa mwɛy yà ingyey. **13** Wɛɛ bɛ làkäl unsà un'sak itàkal naa bɛ làbà muman mpay mbwo mwɛy anà Klistɔ, ntɔn bɛ làsàman un'sak mbɔɔn umpal làsàmɛnà làkoo ande akà baar banswà. **14** Isàkal naa bàsàlato ntɔn bɛ làbà aləŋki a Klistɔ, bɛ làbà baar un'sak, ntɔn Dweelà a làkoo, Dweelà a Nzam wuboo a bɛ. **15** Wɛy naa akà mbuur mwɛy amu bɛ ukɔɔn awal ntaaŋàmbar, naa ntɔn nde kàkyer adwa, kàkyer ayib, kàkyer undiir mwɛy wà ube, anà kàbilà sye u ndaa abar. **16** Wɛɛ isàkal naa mbuur mwɛy an'man mpay naa ntɔn nde wà un'klistɔ, nde twon an'man nswɛn, wɛɛ wɛy nde upɛ Nzam làkoo ntɔn kan'wal nde ikɔb a un'klistɔ. **17** Taaŋ a nsaŋ lan'kwo, ya itàtwab akà bi baan a Nzam. Abun, isàkal naa ya isàtwab akà bi, wɛɛ ya isàkal aben akà baar bàfàtɔn Làsaŋ Aŋàbwaŋ a Nzam? **18** Asànaa itɛɛnà Ndaa Aŋàsɔn: « Isàkal naa mbuur a balàbal mɔ̈ɔ̈ asàwà a mpay yanswà, nkye isàkal akà mbuur un'be anà mbuur a man'be? » **19** Kyakin, wɛy baar bàfàman mpay asànaa abà ukwen a Nzam, bàpɛ mɔ̈ɔ̈ aba akà Nkyer, nde mbuur a làbɔ̈ɔ̈n, anà ba bàsi mukü̈ünà mukyer ubwaŋ.

5 Kyakin, mɛ an'pà un'kanà akà andweer a Ikööŋ abà uboo a bɛ. Mɛ sye in'wà un'dweer asànaa ba, anà in'wà mbäl a mpay a Klistɔ, mɛ mbuur in'we anà kab a làkoo alà làsàmɛnà. Le undiir in'lɔɔmà mɛ akà ba: **2** Làdii làböl a in'kɔk kàlapɛ Nzam, twon làler la a un'kaak a ngwal wanswà, wɛɛ unsà mpem aŋàbwaŋ asànaa ukwen Nzam, twon lan'kyer ntɔn muleŋ bweel, wɛɛ unsà ukwen. **3** Twon làyaal baar abà bàlapɛ muler a un'kaak a ngwal abɛ, wɛɛ làkäl mbaan ntɔn in'kɔk. **4** Kyakin, bɛ làsàwal mpà a làkoo mpa isàbi ubwaŋ aya akà ikikye umpal usàyà Nkum a aseey. **5** Mbwo mwɛy, bɛ atö anà asye, làkäl anà unkyeey akà andweer. Anà bɛ banswà, làkäl anà làbɔ̈ɔ̈n unsà nkääl abɛ, bɛ a bɛ, ntɔn « Nzam afàtɔn aŋun'yəl, wɛɛ nde afàswaŋ ubwaŋ ande akà aŋàlàbɔ̈ɔ̈n. » **6** Abun, làsi làbɔ̈ɔ̈n ungyɛl a kɔɔ a ngwal a Nzam, waa nde usàlasɛɛn taaŋ kàsi nde, **7** làpɛ nkyɛɛr abɛ yanswà akà nde, ntɔn nde mbuur afàlabɔŋ. **8** Làduub mii abɛ, làkäl unsà igyɛɛŋ! ntɔn ŋankir abɛ, ileŋ, wàmuyileŋ asànaa nkwee a umpɔr ayileŋ mbuur adyà. **9** Lumbäär, làkäl aŋàtsim unsà làkwikilà abɛ. Làyöb naa mpay nsil yayi bàpɛ akà atɔŋ abɛ abà u mɛɛn. **10** Nzam, aŋangyɛb yanswà awà kàlabel unsà làkoo ande là mbul a in'tye u mbwo a Klistɔ, nde ŋakwo asàlapà ngwal ungö a kitaaŋ làsàman bɛ mpay, nde akyer asàlatsiim, asàlatsümà udu a in'bään a ngwal. **(aiōnios g166)** **11** Wɛy ikɔ̀b ikäl anà nde mbul a in'tye! Wöö wöö! **(aiōn g165)** **12** Mɛ kàlasöön bingɔk bi u mbwo a Silàvɛ, awà in'fàwal mɛ asànaa un'tɔŋ a lää, ntɔn mukàlalɛɛl anà mutà imbäl naa yà unsà kab a ngway a Nzam làndandaa waa bɛ làbaŋàtsim. **13** Iköŋ a aklistɔ akyà pà u Babilɔn, kyàmàlatööm mbɔr, anà Malakɔ, mwan amɛ. **14** Làpɛɛl mbɔr a un'kaay a atɔŋ bɛ a bɛ. Wɛy duu làkäl anà bɛ banswà làbà amu Klistɔ!

2 PETƆLÀ

1 Mɛ Simən Petəlà, un'syääl anà ntööm a Yɛsu Klistə.
An'söön baar abà bàwɛl làkwikilà aŋàbwaŋ asànaa
bi unsà balàbal a Nzam abi anà Un'tswää a möö Yɛsu
Klistə. **2** Wɛy kab a ngway anà duu màkäl mbɔən
anà bɛ, u mbwo a ngyööb a Nzam anà Yɛsu, Mwol
abi! **3** Abun, ngwal a du yipɛ kab aya yanswà yà
ndöŋ ntən möö anà inzaam, ntən bi iyöb mbuur
kibel unsà làkoo ande ŋakwo anà ngwal ifàsal. **4**
Kyakin, bi kàwɛl an'kab a ntal akölàköl amà bipɛ ilää,
ntən, u mbwo a ma, bɛ làwɛl kab unsà inzaam, bɛ
baar bàlagyəər unsà làbiin ufàdii ilään a mɛɛn. **5**
Kyakin, làsi ngwal abɛ yanswà mukwɛy làkwikilà unsà
nkääl aŋàbwaŋ, unsà nkääl aŋàbwaŋ, làsi ngyööb, **6**
unsà ngyööb, nkääŋ a mpem, unsà nkääŋ a mpem,
imbämdir, unsà imbämdir, inzaam, **7** unsà inzaam,
un'tüüb a atəŋ a atəŋ, unsà un'tüüb a atəŋ a atəŋ,
ukwen. **8** Ntən, isàkal naa bɛ làbye anà nkääl ayi
yàmbəən, ya iyàlasiinà musal anà muyɛl unsà ngyööb
a Mwol abi Yɛsu Klistə. **9** Wɛɛ akà mbuur akɔ̈ön bya,
nde wà ikwàmii, nde akyer afàbàba: nde uyöb anki
naa nde wàŋàpəŋà unsà man'be ande mà itaan. **10**
Kyakin, atəŋ, fàlasye ngwal ntən mutà làbeel abɛ mpi
anà nsɔ̈ɔ̈l abɛ. Abun, waa bɔɔmà abwà mpa bàkal
akà ikikye. **11** Kyakin, waa mbiilà abɛ unsà Imwol a
mbul a in'tye kyà Mwol anà Un'tswää a möö abi Yɛsu
Klistə isàkal yàŋàduub kölàköl. (aiōnios g166) **12** Kyakin,
mɛ in'wɛy anki mufàlayɔəb indiir abi, itàkal naa bɛ
bya làkyàyöb anà bɛ làbà aŋàtsim unsà ndandaa ayà
bàlapɛ. **13** Wɛɛ mɛ in'sii naa yàbalàbal muwiy an'kyän
abɛ u mbwo a ngyəəb amɛ umpal in'wà mɛ uboo a
ipfey a ndür ki. **14** Ntən mɛ in'kyàyöb naa taaŋ muwɛy
ipfey a ndür aki làmuyà u ntiin, asànaa kan'swɛŋ
Mwol abi Yɛsu Klistə. **15** Wɛɛ mɛ, mɛ in'sàsà ngwal
naa ungö a nkyeen amɛ, bɛ làyəbà an'lɔəŋ amà taaŋ
lanswà. **16** Abun, kà ntən mulab nsim a ntwan anki
waa bi kàlakyään ngyeel a Mwol abi Yɛsu Klistə unsà
ngwal ande yanswà, wɛɛ ntən kàmɛn bi uteer ande u
mii abi ŋakwo! **17** Ntən nde kàwɛl ibyääl anà làkoo
akà Taa Nzam, umpal kàtɛn nde a nde unsà làkoo
ande làkölàköl naa: « Wà, wà mwaan amɛ wànkwen,
awà kàsi mɛ un'sak amɛ amu nde. » **18** Ndaa ayi
yàfü du, bi ŋakwo kàkyer awem ya, umpal kàkäl bi
anà nde u məŋ in'kyɛɛl. **19** Abun, bi ibye anà ndaa
a bwoor yàŋangəəm. Bɛ làkäl anà iböŋ musà mii
abɛ udu aya asànaa mwin afàlɛɛmà kà ikal a làpib,
tii umpal làyaanà taaŋ anà uyàsɛnà mbwaar a tutu
uboo a mpem abɛ. **20** Kusà aya yanswà, làyöb abà:
akà mbuur mwɛy ukwe anki nde ŋakwo mutà itàkal
mubaal ngəəm ayà uboo a Ndaa Aŋàsən. **21** Kyakin,
ngəəm kà ifàfà anki akà ikikye unsà ukwen a mbuur,
wɛɛ unsà ngwal a Dweelà In'kyɛɛl waa baar bàyäm kà
ikɔb a Nzam.

2 Asànaa bàkäl aŋangəəm a loor uboo a un'sɛŋ a
Isàlɛl, abun sye, bàsàkal alɔəŋ a loor uboo a bɛ. Ba
bàsàbiil an'lɔəŋ an'be a ntwan, tii mutən Un'lɔəŋ awà
katsü möö. Kwɛl a mbɔən tɛy, ma màsabwiy ndwaŋ. **2**
Baar mbɔən bàsàlab mbweel a ndwaŋ aba. Ntən ba,
mbwo a ndandaa isàbulà undiir mwɛy wàŋàbɛy. **3**
Unsà küüb a ngim, alɔəŋ a loor abà bàsàwal indiir
abɛ u mbwo ndaa a ntsà. Wɛɛ ntən ba, fà itaan,
ntaaŋàmbar aba kwɛl yatɛy anà ukwà aba bàyàfàdil
anki. **4** Ntən, Nzam kàwɛy anki akyeey bàkyer man'be,
wɛɛ nde katəəm u nsye a mbaa, bàŋàbäm an'dwaaŋ
ntən mudil mbar. (Tartaroō g5020) **5** Nde sye kàwɛy anki
taaŋ là itaan, wɛɛ nde kàyee Nɔwà, mbuur wànaan
uboo a baar bàsərà unsà ukwà, nde mbuur kàlɔəŋà
balàbal umpal kàdwä Nzam baar abe kà an'dà umpal
kànö mbul a ikül. **6** Ungö apan, nde kàpɛ ntaaŋàmbar
akà an'bul a Sədəm anà Gəmər anà ma mabulà un'twà
ntən muswaŋ mbaan akà baar abe abà bàsàyà ungö. **7**
Wɛɛ nde kàtsü Lət möö, mbuur a balàbal awà kàwem
ngyɛb ntən isal aŋingyäy byà atəŋ ande. **8** Ntən mbuur
a balàbal awà kàkäl umwɛy uboo a ba, nde kàkyer
amanà anà kàkyer awemà: ilä ungö ilä, mpem ande
yàkyer ayəə ntən isal aba byà ŋingyäy. **9** Abun, Mwol
an'kwo ulwom u nsii baar a balàbal anà usi ukəl
baar mpa abà bàbalàbal ntən mukapà ntaaŋàmbar
kà ilä a nsaŋ. **10** Ntaaŋàmbar ayi yà sin sin ntən
baar bàfàkwen ŋingyäy. Ba bàfàlab ilään a ndür aba
anà bàfàbɛy iköb a Nzam. Alɔəŋ a loor abà bye anà
gyəər anà uyəl, bɔɔmà akà ba batɛy mubweel baar a
làkoo a du in'tswe. **11** Itàkal akyeey ban'lyaaŋ iköb
anà ngwal udu a ba, bàfàtɛn anki ndaa a nswɛn akà
ba u mii a Mwol. **12** Wɛɛ ba bà asànaa ntsür a insil
ifàkwɛlà anà ifàkwà unsà intaam. Ba bàfàto indiir mpa
bàyöb ba. Ba bàkyer asàpəən asànaa ufàpəən ntsür.
13 Abà, ba bàsàwal làfur a un'kəl aŋàyəŋ aba. Un'sak
aba wàmukyer ndaa a nswɛn kà imɛɛy. **14** Mii aba
myàŋàyəl a inswem, ba bàfàyuur anki mukyer man'be,
ba bàfàlwab baar mpa abàŋàtsim. Ba bàkyàtoo làpaan
a ngyal a ngim. Un'küül a Nzam wà udu a ba! **15**

Ba ban'wɛy mbwo a swalaa, ba ban'yiiŋ ntɔn mulab
mbwo a Bàlam mwan a Bɔsɔr, awà kàbü unsà ndɛb a
làfur làkɔ̈ɔ̈n balàbal, 16 wɛɛ nde kàwɛl làfur a un'tswe
bwoor ande: ntsür a nkiin mwɛy wà isal kàsi ndaa
asànaa mbuur, abun, ukɔŋ a ŋangɔɔm awà waa bàwü.
17 Baar abà bà asànaa ntwà mpa ifàtwey an'dà anà
an'tööb ufiisyen un'pöb. Ba bàkyalɔ̈ɔ̈n ikal u diŋàdiŋ a
mpib. 18 Abun, unsà an'lɔɔŋ aba màŋàyam a uyɔl anà
màbunàbun, ba bàfàlwab baar ban'sɔrà benàben kà
an'kɔɔ a baar abye anà mɔ̈ɔ̈ un'be. 19 Ba bàfasyeel ilää
ntɔn mukapà insaay, wɛɛ, kyekà ba ŋakwo bà asɔ a
ilään ifatwääl ukwà, ntɔn mbuur wanswà wà un'sɔ a
undiir awà afun'yaal. 20 Abun, isàkal naa baar bàsɔrà
kà an'kɔɔ a mbiin a mɛɛn u mbwo a ngyööb a Yɛsu
Klistɔ, Mwol anà Un'tswää a mɔ̈ɔ̈ abi, banʼfàbwà anà
bàmàfayaal unsà mbiin a mɛɛn, mpay aba yàngöngö
yan'söön yàtàtwɛb. 21 Ntɔn yàlàkal ubwaŋ akà ba
mukɔɔn ayöb mbwo a balàbal, wɛɛ kàmuyöb ya anki,
waa ungö bàfàtɔn nswɛɛŋ a in'kyɛɛl ayà bàtöm. 22
Ya yayeel asànaa kyàtɛn itim asànaa ayà ya: « Mbwà
kan'fàfurà kà ilwo ande » naa sye: « Ngul un'kyay
bàmun'ywɛy làbenàben, kan'fàbibimà uboo a antwar.
»

3 Asam amɛ, wà wun'kaan wàyweel alàsöön mɛ.
Uboo a mya myemyeel, mɛ an'lɔm akà ngyɔɔb
abɛ ntɔn muwiy amu bɛ nsyääl a balàbal muyweer.
2 Làyɔbà ndaa bàtɛn aŋangɔɔm in'kyɛɛl kusà anà
nswɛɛŋ a antööm abɛ, nswɛɛŋ a Mwol anà Un'tswää a
mɔ̈ɔ̈. 3 Làyöb kusà naa: kà ilä a ntsüü, baar a nkääl
ambe bàsàkyer ayà, waa bàsàlasɛ, 4 bàsàtɛn naa: «
Kyàken ilä a ngyeel ande? Ntɔn, fà bàkü ataa, akà
nsɔɔmà mwɛy yi yatɛy. Ndaa yanswà yà ifà imwɛy fà
bàkyer mɛɛn! » 5 Unsà ntɛɛn aba ayi, ba ban'diimà
naa fà itaan itaan, làkäl anà du. Anà mɛɛn màtoo unsà
an'dà, ma mà uboboo a an'dà unsà ngwal a Nzam. 6 U
mbwo a ma sye, mɛɛn mà itaan màminà uboo a an'dà.
7 Unsà ndaa iler du anà mɛɛn a ŋàbà, Ndaa nsil ya
yàmadil ntɔn mbaa, kà ilä a nsaŋ, anà ukwà a baar
abe. 8 Asam amɛ bànkwen, we anà undiir mwɛy mpa
lan'kwo bɛ mukyäärà mpiim: ntɔn akà Mwol, ilä mwɛy
kyà asànaa nsaab mwɛy yà mbul, anà nsaab mwɛy yà
mbul yà sànaa ilä mwɛy. 9 Akà Mwol ngö a nsöŋ yatɛy
mukwey ilää ande, asànaa bàfàsii bamwɛy naa nde
asàkyer itaan, wɛɛ nde we anà nkääŋ a mpem ntɔn bɛ,
ntɔn nde ukwen anki naa bamwɛy bàkü, wɛɛ, naa baar
banswà bàbuul mpem aba. 10 Wɛɛ ilä a Mwol isàyà
asànaa mbüüb. Ilä làsàdubà du, làso làsàkal làkölàköl,
indiir aŋàbääb ikyer asàkaabà, mɛɛn anà isal ama
màsàkal u nsaŋ. 11 Mpal isàpää indiir abi byanswà, bɛ
làsàkal baar a nkye ifà! Mɔ̈ɔ̈ in'kyɛɛl nà! Làzir nà akà
Nzam! 12 Bɛ, bɛ baar làkadilà anà làkanaanà ngyeel
a ilä a Nzam, ilä làsàyaalà du aŋàkuŋà anà indiir
aŋàbääb ikyer asàyaalà! 13 Bi ibà mudilà du akün anà
mɛɛn akün asànaa akyà ilää ande, ikal làbà bàbalàbal.
14 Kyakin, asam amɛ, unsà ndiil ayi, làkyer ngwal ntɔn
nde kàlamɛn unsà duu aŋàkwo anà làkɔ̈ɔ̈n anʼpɛl. 15
Anà làyöb ubwaŋàbwaŋ naa nkääŋ a mpem a kölàköl
a Mwol, yà ntɔn mɔ̈ɔ̈ abɛ! Yà unsà an'kyän amà, waa
Pɔl, un'tɔŋ anà un'sam abi, kàmàlasöön asànaa amà
an'yeerà kun'pɛ Nzam. 16 Ndaa ayi nde ya kan'tɛn
sye unsà in'kaan myanswà kàsön nde: Ye anà ndaa
yumwɛy yà bwoor muyöb uboo a in'kaan ami, insil anà
baar bàkɔ̈ɔ̈n un'yɛnà la bàfakwaar ba an'kyän a mya,
asànaa bàfàkwaar ba an'kyän a In'kaan myumwɛy
ntɔn ba ŋakwo bàbü ndwaŋ. 17 Wɛɛ bɛ, ankwen amɛ,
asànaa lan'yöb bɛ kusà, làkäl unsà igyɛɛŋ, twon lan'lab
abɛɛy abà bàfàdiimà mbwo anà twon lan'piy làkyän
abɛ! 18 Wɛɛ làyɛl unsà kab angway anà ngyööb a Mwol
anà Un'tswää a mɔ̈ɔ̈ abi Yɛsu Klistɔ. Wɛy làkoo làkäl
akà nde fà ŋàbà tii mbul a in'tye. Wöö wöö. (aiōn g165)

1 YWAN

1 Ndaa ifàpà möö yàkäl fà nsɛmà. Bi kàwem ya. Bi
kàmɛn ya u mii abi ŋakwo. Bi kàsyeebà ya, anà
an'kɔɔ abi màbä ya. **2** Ntɔn möö kàkyer ayàmɛnà, anà
bi kàkyer un'man, bi kun'tɛɛl imbäl anà bi kàlakyään
möö a mbul a in'tye awà kàkäl apà Taa anà kàyàmɛnà
ntɔn bi. **(aiōnios g166)** **3** Ndaa kàmɛn bi anà kàwem
bi, bi ikyäänà ya akà bɛ sye, ntɔn bɛ sye làkäl unsà
un'tüüb anà bi. Kyekà, un'tüüb abi wà un'tüüb ibà
bi awà anà Taa anà Mwan ande Yɛsu Klistɔ. **4** Isàkal
naa bi kàlasöönà indiir abi, yà ntɔn un'sak abi ukäl
wàŋàkwo. **5** Le làsaŋ kàwem bi akà Yɛsu Klistɔ anà
ikàlakyäänà bi: Nzam wà pɛɛlà, anà amu nde làpib
latɛy. **6** Isàkal naa bi iswaŋà ngaal naa bi ibà un'tüüb
anà nde, wɛɛ möö abi wà unsà làpib, bi ibà baar a loor,
bi ifàsyääl anki ndandaa. **7** Isàkal naa möö abi wà uboo
a pɛɛlà, asànaa nde ŋakwo wà uboo a pɛɛlà, bi ibà
uboo un'tüüb bi a bi, anà an'kil a Yɛsu, Mwan ande,
màfàpöŋ man'be abi manswà. **8** Isàkal naa bi iswaŋà
ngaal naa bi man'be matɛy, bi ban'bwiy bi ŋàkwo
ndwaŋ, anà ndandaa yatɛy amu bi. **9** Wɛɛ, isàkal naa
bi ban'kyey man'be abi, Nzam wà lää anà balàbal: nde
asidwääl man'be abi anà asipööŋ unsà indiir byanswà
mpa abyà balàbal. **10** Isàkal naa bi ikyeyà uyɔl naa bi
man'be kàkyer anki, bi bun'buulà mbuur a loor, anà
ndaa ande yatɛy amu bi.

2 Baan amɛ, amàlasöön mɛ indiir bi yà ntɔn bɛ làköön
akyer man'be. Wɛɛ isàkal naa mbuur kan'kyer
man'be, bi ibye anà nkalsà tsütsü apà Taa, Yɛsu Klistɔ,
awà balàbal. **2** Ntɔn nde wà mbuur kàkyey mukal
ibɔɔn ntɔn man'be abi, kà ntɔn bi mpɛl anki, wɛɛ
sye ntɔn baar a mɛɛn manswà. **3** Bi ibye anà an'kyän
a ndandaa naa bi iyöb Klistɔ, isàkal naa bi ifàkyey
nswɛɛŋ ande. **4** Isàkal naa mbuur an'tɛn naa: « Mɛ
in'kyun'yöb », wɛɛ nde ufàkyey anki nswɛɛŋ ande,
nde wà mbuur a loor, ndandaa amu nde yatɛy. **5** Wɛɛ,
mbuur akyeyà ndaa ande, amu nde, ukwen a Nzam a
ndandaa bàŋàyɔl, apan, bi ban'kyey naa bi ibà amu
nde. **6** Mbuur awà ukyeyà uyɔl naa nde wà amu Klistɔ,
wɛy nde ŋakwo uläb mbwo kàkyenà nde. **7** Ankwen
amɛ, mɛ kà nswɛɛŋ akün anki amàlasöön, wɛɛ nswɛɛŋ
itaan ayà làwɛl bɛ fà nsɛmà. Nswɛɛŋ yà itaan ayi,
yà ndaa ayà làwem bɛ. **8** Wɛɛ yà nswɛɛŋ akün mɛ
alàsöön, ya yà ndandaa amu nde anà amu bɛ, ntɔn
mpib yan'lyaaŋ, taaŋ lan'yaanà. **9** Mbuur awà ukyeyà
uyɔl mukal uboo a pɛɛlà, wɛɛ nde ayiiŋà un'tɔŋ ande,
tii kunà nde wà uboo a mpib. **10** Mbuur awà akwen
un'tɔŋ ande, nde wà uboo a pɛɛlà, akà undiir mwɛy
tɛy amu nde kan'kwo mukun'bwiy. **11** Wɛɛ, mbuur
awà uyiiŋà un'tɔŋ ande wà uboo a mpib anà nde
uyöb anki naa nde akyà ken, ntɔn mpib yan'dübà mii
ande. **12** Baan amɛ, mɛ amàlasöön naa: bàmàladwääl
nkul ntɔn ikɔb a Yɛsu Klistɔ. **13** Ataa, mɛ amàlasöön,
ntɔn bɛ làkyàyöb mbuur awà fà nsɛmà. Baan atö,
mɛ amàlasöön, ntɔn bɛ làwɛl iböŋ kusà a Un'be. **14**
Baan amɛ, mɛ kàkyer alasöön, ntɔn bɛ làkyun'yöb
Taa. Ataa, mɛ kàkyer alasöön, ntɔn bɛ làkyun'yöb
mbuur awà fà nsɛmà. Atö, mɛ kàkyer alasöön, ntɔn
bɛ làbà ngwal: ndaa a Nzam ifàbwaay uboo a bɛ anà
bɛ làkyàwal iböŋ kusà a Un'be. **15** Abun, bɛ twon
lan'kwen mɛɛn, itàkal indiir abyà uboo a mɛɛn. Isàkal
naa mbuur akwen mɛɛn, ukwen a Taa amu nde batɛy.
16 Ntɔn undiir wanswà awà uboo a mɛɛn: ilään a ndür,
ukwen a mii, uyɔl unsà indiir mpa byàfàfà akà Taa,
wɛɛ ifàfà u mɛɛn. **17** Kyekà, mɛɛn màmulyaaŋ anà
indiir abyà uboo. Wɛɛ mbuur afàkyer ukwen a Nzam
afàkal mbul a in'tye. **(aiōn g165)** **18** Baan amɛ, lalà là
taaŋ a ntsüü. Bɛ làkyer awem, bàkyäänà naa un'yiiŋ
mwɛy wà Klistɔ akyer ayà, kyekà sɛmà apanà ayiiŋ
a Klistɔ bàpaa mbɔɔn. Apan bi ban'yöb naa lalà là
taaŋ a ntsüü. **19** Baar abà bàtoo akà bi, wɛɛ ba bàkäl
anki bàbi. Yàlàkal naa ba bàkäl bàbi, ba bàlàbwaay
anà bi. Wɛɛ ba bàkyer alwomà amu bi ntɔn ya imɛnà
ndandaa naa ba kà bàbi anki. **20** Wɛɛ akà bɛ, bɛ bàlasi
anʼkɔɔ akà aŋin'kyɛɛl, anà bɛ banswà làkyàyöb ya. **21**
Isàkal naa mɛ amàlasöön, kà ntɔn mutɛn anki naa bɛ
ndandaa làyöb anki, wɛɛ ntɔn bɛ làkyàyöb naa akà
loor làmwɛy làfàfà anki u ndandaa. **22** Apan, nà awà
mbuur a loor, nkye wà mbuur awà utɔnà naa Yɛsu wà
Klistɔ? Ler, un'yiiŋ a Klistɔ, nde mbuur afàtɔn mukyey
Taa anà Mwan. **23** Mbuur wanswà afàtɔn Mwan, Taa
sye watɛy amu nde. Mbuur afàkyey Mwan, ayöb Taa
sye. **24** Kyakin, wɛy ndaa làwem bɛ fà nsɛmà ibwaay
amu bɛ. Isàkal naa ndaa làwem bɛ fà nsɛmà yan'bwaay
amu bɛ, bɛ làsàkal amu Mwan anà amu Taa. **25** Le ilää
kàsi nde ŋakwo: möö a mbul a in'tye. **(aiōnios g166)** **26**
Indiir abi mɛ kàlasöön ntɔn baar bàfàleŋ mukàlabwiy
ndwaŋ. **27** Wɛɛ akà bɛ, Dweelà awà làwɛl bɛ akà Klistɔ,
kan'bwaay amu bɛ. Abun, ndöŋ yatɛy naa mbuur
ufàlalɔŋ. Ntɔn Dweelà ande wàmukàlalɔɔŋà indiir
byanswà: nde wà ndandaa, nde loor ufàtà anki, nde
kàlalɔŋ naa bɛ lan'bwaay amu nde. **28** Abun, baan

amɛ, làbwaay amu nde, ntɔn taaŋ uyamɛnà nde, bi
iyàkal bàŋàtsim, ntɔn mukɔɔn asàkal aŋàyɔl a nswɛn
kusà a nde. 29 Ntɔn bɛ làkyàyöb naa nde wà balàbal,
làyöb naa mbuur wanswà afàsyääl balàbal, bàmubɔr
amu nde.

3 Taaràbi kikwen mbɔɔn, lalan kipɛ nde kab: bi
bibeelà baan a Nzam, ndandaa bi ibà abwɛy! Kyakin,
mɛɛn miyöb anki, ntɔn ma màyöb anki Nzam. 2
Ankwen amɛ, sɛmà apanà bi ibà baan a Nzam, wɛɛ
ayà isàkal bi ŋàtàmɛnà anki. Bi ikyàyöb naa umpal
usàmɛnà nde, bi isàkal asànaa nde, ntɔn bi isuman
asànaa awà nde. 3 Mbuur wanswà anˈsà làkyän amu
nde, wàmupööŋ nde ŋakwo asànaa Yɛsu Klistɔ ŋakwo
wàŋàpɔŋà. 4 Mbuur awà anˈkyer manˈbe, anˈkyer sye
ube, ntɔn manˈbe mà ube. 5 Wɛɛ bɛ làkyàyöb naa nde
kàyàmɛnà ntɔn mulwom manˈbe, amu nde manˈbe
matɛy. 6 Mbuur wanswà awà amu nde ufàkyer anki
manˈbe. Mbuur wanswà afàkyer manˈbe, wàmuswaŋ
naa nde kunˈmɛn anki anà kunˈyöb anki. 7 Baan amɛ,
mbuur twon kàlabwiy ndwaŋ! Mbuur awà afàkyer
ndaa a balàbal, wà balàbal, asànaa Klistɔ ŋakwo wà
balàbal. 8 Mbuur afàkyer manˈbe wà mbuur a ileŋ,
ntɔn ileŋ afàkyer manˈbe fà nsɛmà. Mwan a Nzam
kàyàmɛnà ntɔn mudwa isal a ileŋ. 9 Mbuur awà
bàbör amu Nzam, ufàfàkyer anki manˈbe, ntɔn mbɛŋ
ande yanˈbwaay amu nde, nde ufàkwo anki mukyer
manˈbe, ntɔn Nzam wà Taaràndе. 10 Le undiir afàpà
nsöön ubwaŋàbwaŋ uboo a baan a Nzam anà baan a
ileŋ: mbuur wanswà mpa afàkyer balàbal, itàkal mpa
afàkwen unˈtɔŋ ande, kà wà mwan a Nzam anki. 11
Ntɔn alà làsaŋ làwem bɛ fà nsɛmà: wɛy bi ikwen bi
a bi. 12 Wɛy bi iköön akyer asànaa Kayin awà kàkäl
mbuur a Unˈbe, waa kàdwä utɔŋ ande. Ntɔn nkye
kunˈdwä nde? Ntɔn isal ande byàkäl byà ibe, wɛɛ byà
unˈtɔŋ ande byàkäl byà balàbal. 13 Atɔŋ, twon lanˈman
ndaa yà ubem, isàkal naa mɛɛn màmàlayiiŋ. 14 Bi, bi
ikyàyöb naa bi bàfü kà ukwà tii uboo a möö, ntɔn bi
ifàkwen atɔŋ. Mbuur mpa awà anà ukwen, wà uboo
a ukwà. 15 Ntɔn mbuur awà unˈyiiŋ a unˈtɔŋ ande
wà unˈdwää. Anà bɛ làkyàyöb naa akà unˈdwää mwɛy
awe anà möö a mbul a inˈtye amu nde watɛy. (aiōnios
g166) 16 Le, apanà bi banˈyöb ukwen: Yɛsu Klistɔ kàpɛ
möö ande ntɔn bi. Bi sye ikyer asànaa nde, bi ipà möö
abi ntɔn atɔŋ. 17 Isàkal naa mbuur u mɛɛn mà we
anà indiir mbɔɔn, nde umɛn unˈtɔŋ ande u mpay, wɛɛ
nde kunˈkääŋ mpem, ukwen a Nzam banˈkwo mukal
aben amu nde? 18 Baan amɛ, wɛy bi iköön akwen nà u
ndaa anà làlem mpɛl, wɛɛ unsà isal anà u ndandaa. 19
Abun, bi waa isàyöb naa bi ibà baar a ndandaa, anà
mpem abi waa isàkal yà duu kusà a Nzam. 20 Ntɔn,
itàkal naa mpem abi yàmukifüünà, bi ikyàyöb naa
Nzam kanˈsöön mpem abi anà nde akyàyöb indiir
byanswà. 21 Atɔŋ amɛ bànkwen, isàkal naa mpem abi
ikifüünà anki, bi ibye anà làkyän kusà a Nzam. 22
Abun, bi isàwal undiir wanswà isàlɔm bi akà nde, ntɔn
bi banˈkyey nswɛɛŋ ande anà bi ifàkyer ukwen ande.
23 Le nswɛɛŋ ande: bi musà làkwikilà kà ikɔb a Mwan
ande Yɛsu Klistɔ anà bi ikwen bi a bi, asànaa kiswɛŋ
nde. 24 Mbuur afàsyäl nswɛɛŋ ande wà wà Nzam, anà
Nzam wà amu nde. Apan, bi banˈyöb naa nde wà uboo
a bi, u mbwo a Dweelà kipɛ nde.

4 Ankwen amɛ, twon lànˈsà làkwikilà akà baar
bàkakyeyà uyɔl naa ba bye anà Dweelà, wɛɛ lasii,
ntɔn muyöb naa nkye anˈdweelà amà akà ba manˈfà
akà Nzam, ntɔn aŋangɔɔm a loor mbɔɔn bàkyàpää
u mɛɛn. 2 Apan bɛ lanˈyöb Dweelà a Nzam: dweelà
lanswà lanˈkyey naa Yɛsu Klistɔ kàyi u ndür, nde
wà wà Nzam. 3 Wɛɛ mbuur wanswà afàtɔn mukyey
Yɛsu, akà nde Dweelà a Nzam watɛy, wɛɛ dweelà a
unˈyiiŋ a Klistɔ: bɛ làkyàwem naa nde awà akyer
asàyà, anà apanà, nde kàkyàyà itaan u mɛɛn. 4 Wɛɛ
bɛ, baan amɛ, bɛ baan a Nzam, bɛ làkyàwal iböŋ kusà
a aŋangɔɔm aban, ntɔn Dweelà awafàsal uboo a bɛ
wà wàngwal aŋàsöön dweelà làfàyaal mɛɛn. 5 Ba bà
baar a mɛɛn. Ba sye bàfàtɛn ndaa a mɛɛn, mɛɛn waa
màfàwem. 6 Wɛɛ bi, bi ibà baan a Nzam. Mbuur awà
ayöb Nzam, wàmukiweemà. Mbuur mpa awà wà Nzam,
kiweemà anki. Apan, bi banˈyöb Dweelà a ndandaa
anà dweelà làfàbwiy ndwaŋ. 7 Abun, atɔŋ amɛ, wɛy
bi ikwen bi a bi. Ntɔn ukwen bàfàfà akà Nzam, anà
mbuur wanswà afàkwen, bunˈbör amu Nzam anà nde
akyunˈkwen. 8 Wɛɛ, mbuur mpa afàkwen kàyöb anki
Nzam, ntɔn Nzam wà ukwen. 9 Apan, làler, ukwen a
Nzam bàfàmɛnà aben uboo a bi: Nzam kàtöm Mwan
ande mwɛy mpɛl u mɛɛn, ntɔn bi iwɛl möö u mbwo
a nde. 10 Le, ukwen ininà: kà bi anki kàkwen Nzam,
wɛɛ nde kikwen, waa kàtöm Mwan ande asànaa ibɔɔn
ntɔn ndwääl a manˈbe abi. 11 Ankwen amɛ, isàkal
naa Nzam kikwen abun, bi sye, ikwen bi a bi. 12
Akà mbuur mwɛy kàtääŋ anki Nzam. Isàkal naa bi
banˈkwen bi a bi, Nzam wà amu bi, anà ukwen ande
amu bi bàŋàkwo. 13 Unsà yayi, bi ifàtà imbäl naa bi

ibà amu nde, anà nde amu bi: nde kipɛ Dweelà ande.
14 Anà bi, bi kàkyer un'tääŋ, waa bi ifàtà imbäl naa
Taa kàtöm Mwan asànaa Un'tswää a möö a mɛɛn.
15 Mbuur wanswà afàtà imbäl naa Yɛsu wà Mwan
a Nzam, Nzam wà amu nde, nde wà amu Nzam. 16
Waa bi, bi ban'yöb anà ban'sà làkwikilà naa Nzam
akyikwen. Nzam wà ukwen. Mbuur awà uboo a ukwen
wà amu Nzam, anà Nzam wà amu nde. 17 Undiir
uleŋà ukwen aŋàkwo uboo abi, wà naa bi ikäl aŋàyɔl a
làkyän kà ilä a nsaŋ. Bi isàkal abwɛy, ntɔn möö abi
u mɛɛn mà wà asànaa awà wànde. 18 Bɔɔmà batɛy
uboo a ukwen. Ukwen aŋàkwo bàfàpiy bɔɔmà, ntɔn
bɔɔmà bafàyà mpal bàfàdil ntaaŋàmbar. Anà mbur
afàman bɔɔmà ukwen ande kà bàŋakwo anki. 19 Akà
bi, bi ikyer afàkwen, ntɔn Nzam kàtwab atikwen. 20
Isàkal naa mbuur an'tɛn naa: « Mɛ in'kwen Nzam »,
wɛɛ nde an'yiiŋà un'tɔŋ ande, nde wà mbuur a loor,
ntɔn mbuur mpa ukwen un'tɔŋ awà ukàmanà nde,
ukwe anki mukwen Nzam mpa ukàmanà nde. 21 Anà,
le nswɛɛŋ ban'kwo bi mukaar akà nde: mbuur awà
akwen Nzam, wɛy ukwen sye un'tɔŋ ande.

5 Mbuur awà an'sà làkwikilà naa Yɛsu wà Klistɔ,
bàmubɔr amu Nzam, anà mbuur awà akwen Taa,
mbuur afàpà möö, nde afàkwen sye mbuur bàbör amu
Nzam. 2 Muyöb naa bi ikwen baan a Nzam, bi ikwen
Nzam anà isyääl nswɛɛŋ ande. 3 Ntɔn mukwen Nzam
yà mukwey nswɛɛŋ ande. Nswɛɛŋ ande ayi buur batɛy,
4 ntɔn mbuur wanswà bàbör amu Nzam, wà ŋiböŋ u
mɛɛn. Anà mbwo muwal iböŋ u mɛɛn yà làkwikilà
abi. 5 Nà awà ŋiböŋ u mɛɛn, isàkɔɔn akal mbuur
afàsà làkwikilà naa Yɛsu wà Mwan a Nzam? 6 Yɛsu
Klistɔ wà mbuur kàyi u mbwo a an'dà anà an'kil, kà
nà unsà an'dà mpɛl anki, wɛɛ unsà an'dà anà an'kil,
anà Dweelà ataa imbäl, ntɔn Dweelà wàndandaa. 7
Abun, ba batär bàmutà imbäl, 8 dweelà, an'dà anà
an'kil, bya byàtär byà mwɛy. 9 Isàkal naa bi ban'kyey
imbäl a baar, imbäl a Nzam kyà kyàkölàköl, ntɔn kya
kyà imbäl a Nzam, nde imbäl aki kàtɛ ntɔn Mwan
ande. 10 Mbuur awe anà làkwikilà akà Mwan a Nzam,
nde we anà imbäl aki amu nde ŋakwo. Wɛɛ mbuur
aköön làkwikilà, Nzam afun'buul mbuur a loor, ntɔn
nde làkwikilà latɛy unsà imbäl kàtɛ Nzam ntɔn Mwan
ande. 11 Le imbäl ki: Nzam kipɛ möö a mbul a in'tye,
wɛɛ möö wà amu Mwan ande. (aiōnios g166) 12 Mbuur
awe anà Mwan we anà möö, mbuur awà aköön Mwan
a Nzam, nde möö watɛy. 13 Amàlasöön mɛ indiir
abi yà ntɔn naa bɛ làyöb naa bɛ labye anà möö a
mbul a in'tye, bɛ baar làbye anà làkwikilà kà ikɔb a
Mwan a Nzam. (aiōnios g166) 14 Apan, làkyän ibà bi alà
kusà a nde lalà: isàkal naa bi ban'lɔm undiir asànaa
abà ukwen ande, nde akyer afiwem. 15 Anà, isàkal
naa bi ikyàyöb naa nde akyer afiwem, bi ibye anà
làkyän naa bi ban'wal undiir kan'lɔm bi akà nde. 16
Isàkal naa mbuur an'man un'tɔŋ ande wàmukyer
man'be, man'be mpa ifàtwaal ukwà, wɛy nde uyamà,
waa Nzam usun'pà möö, isàkal naa ndandaa man'be
kan'kyer nde mun'syen anki kà ukwà. Wɛɛ mye anà
man'be màfàsyen mbuur kà ukwà, kà ntɔn man'be a
tub amà anki mɛ in'tɛɛnà muyamà. 17 Ube banswà bà
man'be, wɛɛ man'be manswà ifàsyen anki kà ukwà. 18
Bi ikyàyöb naa mbuur wanswà awà bàbör amu Nzam
ufàfàkyer anki man'be, ntɔn Mwan a Nzam nde ŋakwo
akyer afun'tii. Wɛɛ Un'be kun'kyer anki akà undiir
mwɛy. 19 Bi ikyàyöb naa bi ibà baan a Nzam, wɛɛ mɛɛn
manswà mà ungyɛl a imwol a Un'be. 20 Bi ikyàyöb naa
Mwan a Nzam kàkyàyà anà kipɛ un'yɛnà ntɔn muyöb
Nzam a ndandaa. Abun, bi ibà uboo a Ndandaa, amu
Mwan ande Yɛsu Klistɔ, Nde wà Ndandaa, nde wà
Nzam anà möö a mbul a in'tye. (aiōnios g166) 21 Baan
amɛ, làkäl bɛ ŋakwo ukwɛl anà itɛk.

2 YWAN

1 Mɛ undweer, an'söön Un'kaar kàsɔ̈ɔ̈l Nzam anà
baan ande abà in'kwen mɛ u pɛɛlà a ndandaa. Kà
ntɔn mɛ mpɛl anki, wɛɛ sye akà baar banswà abye anà
ngyööb a ndandaa, **2** ntɔn ndandaa ayà uboo a bi, anà
isàkal ipepey anà bi. **(aiōn g165)** **3** Kab a ngway, ngyɛb
anà duu amà man'fà akà Taa Nzam, anà akà Yɛsu
Klistɔ, Mwan a Taa, màyàkal anà bi ntɔn bi ikäl anà
mɔ̈ɔ̈ unsà ndandaa anà ukwen. **4** Mɛ kàmɛn un'sak
mbɔɔn muman baan angye bumwɛy: mɔ̈ɔ̈ aba ban'pà
u mbwo a ndandaa, asànaa nswɛɛŋ kàwɛl bi akà Taa.
5 Apà, Un'kaar, mɛ amàlɔm apanà, mɛ kà nswɛɛŋ akün
kàlasöön anki, wɛɛ ya akwà awà bi ayà fà nsɛmà: wɛy
bi ikwen bi a bi. **6** Ler naa ukwen bà nkye: naa bi
ipe mɔ̈ɔ̈ abi u mbwo a nswɛɛŋ ande. Asànaa nswɛɛŋ
làwem bɛ fà nsɛmà, ntɔn bɛ làläb mbwo ayin. **7** Ntɔn
abwiiy mbɔɔn bàkyàpää u mɛɛn: ba làkwikilà bàfàsà
anki u ngyeel a Yɛsu Klistɔ unsà imbuur. Yà unsà
yayin waa bàyöb un'bwiiy anà un'yiiŋ a Klistɔ. **8** Làkäl
kà igyɛɛŋ bɛ ŋakwo, ntɔn bweel a isal abi bàkɔ̈ɔ̈n akyà
bwà, wɛɛ bɛ làwɛl bweel aŋàkwo. **9** Mbuur wanswà
mpa awà uboo a an'lɔɔŋ a Klistɔ, wɛɛ akwen ukyà
kwɛl, nde un'tüüb watɛy ana Nzam. Mbuur awà uboo
a an'lɔɔŋ amà, wàŋàtüüb anà Taa anà Mwan. **10** Isàkal
naa mbuur an'yà akà bɛ, anà kàlatwääl anki an'lɔɔŋ
amà, twon lun'wɛl, twon lun'pɛ mbɔr sye. **11** Ntɔn
mbuur awun'pà mbɔr, nde an'bulà un'yööb ande unsà
isal ande byà ibe. **12** Mɛ in'yàfàkal anà indiir mbɔɔn
mukalasöön, wɛɛ mɛ inkwen anki musɔn unsà làkay a
un'kaan anà tin. Ntɔn mbalà yumwɛy mɛ in'yà akà bɛ
anà mutɛn unsà ndaa a duu, abun un'sak abi asàkal
wàŋàkwo. **13** Mbɔr yi yan'fà akà baan a mpääŋ angye
wàŋàsɔɔl.

3 YWAN

1 Mɛ undweer, an'sɔ̈ɔ̈n Gäyus, awà in'kwen mɛ unsà
pɛɛlà a ndandaa. **2** Nkwen amɛ, mɛ in'kwen naa
ngye aböŋ unsà indiir byanswà, akäl ubwaŋ, anà
un'swey a mɔ̈ɔ̈ angye ukyen usà. **3** Abun, mɛ kàsäŋ
mbɔɔn, ntɔn atɔŋ bàyi pà bàmutà imbäl a ndandaa
ikamɛnà u mɔ̈ɔ̈ angye: ngye, ngye awà uboo a ndandaa.
4 Un'sak amɛ wà mbɔɔn muwem naa mɔ̈ɔ̈ a baan amɛ
wà uboo a ndandaa. **5** Un'sam, ngye awà wàlää unsà
indiir akyerà ngye ntɔn atɔŋ, itàkal ntɔn angyey. **6**
Ba bàtɛ imbäl a un'kaay angye kusà a Ikööŋ. Ngye
asàkyer ubwaŋ mukapà indiir byanswà abà ba abyà
mfun ntɔn nkyeen aba, asànaa ukwen Nzam. **7** Yà
ntɔn ikɔb a Yɛsu waa ba bàwɛl mbwo mukyà, ukɔɔn
akyey akà undiir mwɛy akà baar mpa abà Ayudà.
8 Abun, abà buur abi mukaar baar a tub abà, anà
bi mukal abaay ntɔn ndandaa. **9** Mɛ kàsɔ̈ɔ̈n Ikööŋ
undiir mwɛy, wɛɛ Dyɔtɛrfɛs awà akwen muyaal indiir
byanswà, nde bi ufiwal anki. **10** Mpal in'yàyà mɛ sye,
mɛ in'kyer ayàsà kà imɛɛy nsyääl ande, nde mbuur
afàpay làsaŋ a làbe ntɔn bi: kà nà ntɔn abwɛy mpel
anki, nde kàkyer atɔn nde ŋakwo muwal atɔŋ abà
bàlyaaŋ. Baar abà bàlàwal atɔŋ abà, nde ba kàkyer
atsuŋ anà kàkyer aböŋ kà Ikööŋ. **11** Un'sam amɛ, twon
an'lab ube, wɛɛ lab ubwaŋ. Mbuur afàkyer ubwaŋ wà
wà Nzam, mbuur afàkyer ube uyöb anki Nzam. **12**
Wɛɛ, ntɔn Dɛmɛtiris, mbuur wanswà afun'tɛɛl imbäl
aŋàbwaŋ. Ndandaa ŋakwo yàmutà imbäl ntɔn nde.
Wɛɛ bi sye, bi kun'tɛɛl imbäl, anà ngye akyàyɔ̈b naa
imbäl a bi kyà ndandaa. **13** Mɛ in'yàkal anà indiir
mukasöön, wɛɛ mɛ in'kwen anki mukyer anà tin anà
inzar. **14** Ntɔn, mɛ in'sii mukaman itaan a mbɔɔn tɛy
anà bi, bi ikyer asàyäm u ndaa a duu. Wɛy duu làkäl
anà ngye. Atɔŋ angye bàmapà mbɔr. Mbɔr akà asam,
akà mbuur mbuur ukɔl.

YUDE

1 Yude, un'syääl a Yɛsu Klistɔ, anà un'tɔŋ a Zyak. Akà
baar kàbel anà kàkwen Taa Nzam, anà bayee ntɔn
Yɛsu Klistɔ. **2** Wɛy kab a ngway, duu anà ukwen byàkäl
mbɔɔn anà bɛ. **3** Asam amɛ, abun mɛ kàkäl anà ilɛɛm
mukàlasöön ntɔn ndaa iler möö abi banswà. Kyekà,
mɛ an'man naa yà ndöŋ mukàlasöön un'kaan awà
ntɔn mukàlapà un'kanà bɛ munwaan ntɔn làkwikilà
alà bàsàsye ipepey akà aŋikyɛɛl. **4** Ntɔn bye anà baar
abe bàkyàbilà kunku uboo abɛ. Ba bàkyàkwaar kab
a ngway a Nzam abi ntɔn mubuul la ndaa a nswɛn.
Abun, ba bàfàtɔn Nkum abi mwɛy mpɛl, Mwol Yɛsu
Klistɔ. Ntaaŋàmbar a baar abà, bàsön fà itaan. **5** Mɛ
in'kwen mukàlayɔɔb, itàkal naa bɛ làkyàyöb indiir
byanswà, Mwol, ungö mutswà un'sɛŋ ande möö u
Ngipiti, kàdwä baar bàkäl anà mpem a bwoor. **6**
Akyeey mpa bàkäär ibyääl aba, wɛɛ bàwɛy ndwà aba
ŋakwo, nde ba kayee ipepey bàŋàbäm in'siŋ u làpib,
ntɔn Ilä a kölàköl kyà nsaŋ. (aïdios g126) **7** Layɔbà Sɔdɔm
anà Gɔmɔr anà an'bul a tsütsü: asànaa akyeey, baar
abà bàbilà afwee mukyer ipasàsɛ anà ndaa a ŋingyäy.
Ba bàleŋà mutüüb ndür anà akyeey kàtöm Nzam.
Ba bàmukuur a ntaaŋàmbar a mbaa a mbul a in'tye,
anà ya yà ntɔn muwey baar banswà. (aiōnios g166) **8**
Ifà imwɛy sye, baar abanà, unsà ukɔŋ aba, ba bàfàsà
làbiin u ndür, bàfàbɛy imwol anà bàfàto aŋàlàkoo.
9 Kyekà, itàkal Mishɛl, mfum a akyeey, umpal kàsi
nde mbaaŋ anà kànüün nde ndür a Mɔsɛ anà ileŋ,
nde kun'tö anki in'tswe, wɛɛ nde kàtɛn naa: « Wɛy
Mwol kapɛ ntaaŋàmbar! » **10** Wɛɛ baar abanà bàfàbɛy
indiir byanswà mpa bàyöb ba, anà indiir byanswà
bàyöb ba unsà imbuur asànaa an'kyän a ntsür iköön
un'yɛnà, u mbwo abyà ba bàfàkyà ukwà. **11** Ngyɛb
akà ba, ntɔn ba bàläb mbwo a Kayin. Ntɔn ukwen a
ngim, ba bàbilà unsà ibii asànaa Balam, ba bàkü ntɔn
un'tswe bwoor aba asànaa Kɔrɛ. **12** Ba bà baar bàfàtay
isaa a ibööl abɛ, ntsü bàfàkyɔm ba anà bàfàyööl ba
an'bäl ukɔɔn nswɛn. Ba bà asànaa in'böŋ ifiikyà a
in'pöb anà mpa myàfàpà mbul. Ba bà ifà imwɛy anà
in'te mpa myàfàbɔr akà imbɛŋ mwɛy, itàkal naa u
paŋà myàfàfulà in'te. Abun, mya myàŋàkwà mbalà
yweel, in'swɛy myàŋàtsuum. **13** Ba bà asànaa ibɔ a
an'dà byànkyɛl byà ngyäl abyà ifàful nswɛn aba. Ba bà
asànaa mbwaar ifiikyà kyà a kyà, anà nde kàkyàlɔn
ikal a ipepey uboo a diŋdiŋ a mpib ntɔn ba. (aiōn
g165) **14** Akà ba sye isàkwo ngɔɔm a Ɛnɔk, mbuur wà
nsambwaar fà Adam ayà itɛn naa: « Le, Mwol asàtwaal
nsaab anà nsaab akyeey ande, **15** ntɔn mutsul nsaŋ
a baar banswà. Nde asàpà ntaaŋàmbar akà baar a
man'be banswà, ntɔn ndaa aba yà ube mubɛy Nzam.
Nde asapà ntaaŋàmbar ntɔn isal aba byà ibe byanswà
bàkyer ba akà nde ukɔɔn inzaam, anà ntɔn ndaa a
bwoor bàtɛn baar a man'be akà nde. **16** Baar abà
bà baar bàköön un'sak, isal aba in'tär anà in'tär, ba
bàfàlab an'kyän aba mabe. Ba bàfàtɛn ndaa mwɛy yà
uyɔl anà bàfàlwab baar ntɔn muwal bweel. **17** Wɛɛ akà
bɛ, asam amɛ, làyɔbà ndaa bàlakyään antööm a Mwol
abi Yɛsu Klistɔ kusà. **18** Ba bàlakyään naa: « Utaaŋ a
ntsüü, bàsàkal anà aŋasɛɛ anà möö aba asàkal asànaa
abyà ilään a mbe aba. » **19** Bɛ lan'man baar bàfitwääl
nkaabà, an'kyän aba mà an'kyän a mɛɛn, Dweelà akà
ba watɛy. **20** Wɛɛ bɛ, asam amɛ, làläb mutɔŋ möö abɛ
udu a làkwikilà abɛ là in'kyɛɛl. Làyamà unsà Dweelà
In'kyɛɛl. **21** Làbwaay unsà ukwen a Nzam, làsi làkyän
abɛ unsà ubwaŋ a Mwol abi Yɛsu Klistɔ ntɔn möö a
mbul a in'tye. (aiōnios g166) **22** Baar abà an'kɛr an'kɛr,
lawɛm ngyɛb. **23** Bamwɛy latsü möö mukagyɔɔr u
mbaa, bumwɛy lawem ngyɛb anà bɔɔmà: twon lan'sin
apà ba, itàkal muba ipfɛy aba byàŋàtay a làbiin a ndür
aba. **24** Akà mbuur kan'kwo mukàlatii ntɔn bɛ làköön
abwà anà nde kàlakäär umbäär kusà a làkoo ande
ukɔɔn an'pɛl unsà un'sak mbɔɔn, **25** akà Nzam mwɛy
un'tswää a möö abi u mbwo a Mwol abi Yɛsu Klistɔ.
Wɛy làkoo, uteer, unkaak a ngwal anà iköb byàkäl anà
nde, fà itaan, papanà, tii mbul a in'tye! Wöö wöö. (aiōn
g165)

IMƐƐY

1 Un'kaan wà we anà imɛɛy kàwɛl Yɛsu Klistɔ. Nzam
kya kun'pɛ ntɔn nde uswɛŋ akà asyääl ande ndaa
ayà iyà benàben. Yɛsu ya kàkyään akà un'syääl ande
Ywan u mbwo a un'kyeey ande. **2** Ywan wà mbäl a
indiir byanswà kàmɛn nde: Ndaa a Nzam anà imbäl
a Yɛsu Klistɔ. **3** Un'sak akà mbuur akataŋà anà akà
baar bàweemà ndaa a ngɔɔm ban'sɔn uboo kwo anà
bàfàkaar ya. Ntɔn taaŋ là tsütsü mukwo. **4** Ywan akà
Ikööŋ nsambwaar abyà kà Azi: Kab a ngway anà duu
màkäl anà bɛ. Ma man'fà akà mbuur kàkäl, awà paa
anà uyà, anà akà an'dweelà nsambwaar amà kusà a
kir a imwol, **5** anà akà Yɛsu Klistɔ, mbäl afàkölà ndaa
yanswà, nswɛm uboo a akü, mwol a amfum a mɛɛn.
Akà mbuur afikwen, nde kitwey uboo a man'be abi
u mbwo a an'kil ande, **6** nde kibuul itsuŋ a angaŋ
ntɔn musyääl Taaràndе Nzam. Wɛy làkoo anà ngwal
ikäl anà nde u mbul a in'tye! Yà abwɛy. **(aiōn g165)** **7**
Le, nde wàmuyà uboo a un'böŋ. Baar banswà bàkyer
asun'man, itàkal baar akwà bun'pfuul: in'sɛŋ myanswà
myà mɛɛn isàsà un'saabà ntɔn nde. Inye, yà abwɛy.
8 Mwol, Nzam Aŋangwal, kan'tɛn naa: « Mɛ in'wà
wàtàtwɛb anà wàntsüü, mbuur awà paa, awà kàkäl anà
uyà. » **9** Mɛ un'tɔŋ abɛ Ywan, mbuur kàtüüb mbwo
anà bɛ unsà ngyɛb, unsà imfum anà mukküünà amu
Yɛsu. Mɛ kàkäl kà isaŋ a Patmɔs ntɔn Ndaa a Nzam
anà imbäl a Yɛsu. **10** Ilä a Mwol, Dweelà làkyer an'wal,
mɛ kàwem ndaa a ngwal ungö a mɛ asànaa mfuŋ, **11**
yàmutɛn naa: « Undiir wanswà amanà ngye, sɔn wa
uboo a un'kaan anà tɔm wa akà Ikööŋ nsambwaar: akà
Ɛfɛsɔ, akà Smirne, akà Pɛrgam, akà Tyatir, akà Sardɛs,
akà Filadɛlfi anà akà Lawɔdisɛ. » **12** Mɛ kàkyer abulà
ntɔn muyöb mbuur awà kàyäämà anà mɛ. Apan mɛ
kàmɛn in'te a minà nsambwaar myà wɔl. **13** Uboboo a
mya kàkäl anà mbuur mwɛy asànaa mwan a mbuur,
akyàbwaar mvwɛl anà un'kab a wɔl aŋàbäm kà itɔl. **14**
Un'tswe anà ntswe ande yàkäl yà pɛɛl asànaa ipfɛy
a pɛɛl, asànaa mbul a pɛɛl. Mii ande myàkäl asànaa
làlem a mbaa, **15** in'kɔl ande asànaa ishabà bàfàbel naa
brɔnze aŋàyir a mbaa, ndaa ande asànaa làso a iwɔɔl.
16 U kɔɔ ande là ibaal, nde kàkäl anà mbwaar, mbwaar
nsambwaar. Kɔm àŋàsye làyatoo u mun ande. Mun
ande kàkäl asànaa taaŋ là paa in'ŋyäŋ u ngwal ande
yanswà. **17** Mpal kun'mɛn mɛ, mɛ kàbü kà in'kɔl ande
asànaa mbuur aŋàkwà. Nde kàsi kɔɔ ande là ibaal
udu a mɛ, anà mutɛn naa: « Twon an'man bɔɔmà! Mɛ
in'wà mbuur atàtwɛb anà wàntsüü, **18** anà wà Möö.
Mɛ kàkyer akwà, wɛɛ le, mɛ in'we anà möö a mbul
a in'tye. Nsab a ukwà anà an'lɔŋ yà u kɔɔ amɛ. **(aiōn g165, Hadēs g86)** **19** Abun, sɔn indiir byanswà an'man
ngye anà indiir isàyà ungö a bya. **20** Ngyee a mbwaar
nsambwaar amɛn ngye u kɔɔ amɛ là ibaal anà in'te a
minà nsambwaar myà wɔl ayi: mbwaar nsambwaar yà
akyeey a Ikööŋ nsambwaar, in'te a minà nsambwaar
myà Ikööŋ nsambwaar. »

2 « Sɔn akà un'kyeey a Ikööŋ akyà u Ɛfɛsɔ abà: "Le
ndaa ukatɛɛnà mbuur kan'kaar mbwaar nsambwaar
u kɔɔ ande là ibaal, awà afàkyà uboo a ndem a mbaa
nsambwaar yà wɔl: **2** Mɛ in'kyàyöb nsyääl angye, isal
angye anà mukküünà angye. Mɛ in'kyàyöb sye naa
ngye afàkyey anki baar a nkyɛl, naa ngye kàsii baar
abà bàfàkyey uyɔl naa ba bà antööm, wɛɛ ba kà bà
antööm anki, anà ngye kàmɛɛy loor aba. **3** Ngye awe
anà mukküünà, ngye kàmɛn mpay ntɔn ikɔb amɛ anà
ngye kàyön anki. **4** Wɛɛ undiir mpa in'wà mɛ un'sak
anà ngye awà: ngye kàkyàpiy ukwen angye bànsɛmà.
5 Yɔbà naa ngye kàfü ken muyàbwà abà. Tà an'kyän
anà fuur nsyääl angye yà itaan. Naa tɛy, mɛ in'yàlwom
làlem a mbaa angye kà ikal ala. **6** Wɛɛ undiir aŋàbwaŋ
ntɔn ngye awà: ngye afàtɔn nsyääl a Anikɔlayit asànaa
mɛ. **7** Wɛy mbuur awe anà an'tsü uwem ndaa ukatɛɛnà
Dweelà akà Ikööŋ! « Akà mbuur awà asàwal iböŋ,
mɛ in'sun'pà mbwo mudyà mbɛŋ a un'te a möö awà
uboo a paladisɔ a Nzam." » **8** « Sɔn akà un'kyeey a
Ikööŋ akyà u Smirne naa: "Le ndaa kan'tɛn mbuur
wà Tàtwɛb anà wà Ngöngö, mbuur awà kàkü anà
kàfàwiyà: **9** Mɛ in'kyàyöb ngyɛb aŋàdiir angye anà
làmbwà angye - itàkal naa ngye awà ŋun'naaŋ, anà
un'siinà a baar bàfàkyey uyɔl naa ba bà Ayudà, mpa
bàtàkal ba Ayudà: Ba bà ndwà a nköŋ a Satanà! **10**
Twon an'man bɔɔmà ntɔn mpay asàman ngye. Le,
ileŋ asàtɔɔm amwɛy uboo a bɛ u bɔlokà ntɔn musi
bɛ, ba bàsàlamɛɛy nkwaaŋ ilä kwem. Kal wà swalaa
tii kà ukwà, waa mɛ in'sabwää mpà a möö. » **11** «
Wɛy mbuur awe anà an'tsü, uwem ndaa ukatɛɛnà
Dweelà akà Ikööŋ! » « Mbuur asàwal iböŋ usàman
anki mpay a nkweel yàyweel. » **12** « Sɔn akà un'kyeey
awà kà Ikööŋ akyà u Pɛrgam naa: Le ndaa ukatɛɛnà
mbuur awe anà kɔm aŋàsye: **13** Mɛ in'kyàyöb naa
ngye afàkal ken: kà ikal alà Kir a imwol a Satanà.
Wɛɛ ngye akyàndäär anà ikɔb amɛ, ngye kàtön anki
làkwikilà amɛ, itàkal mpal bàdwä ba Antipas, mbäl
amɛ wà swalaa, u bul abɛ, kà ikal ufàbwaay Satanà.

14 Wɛɛ mɛ, mɛ in'we anà pɛl làmwɛy ntɔn ngye: akà
ngye bye anà baar bàkyànääm a an'lɔɔŋ a Balam awà
kàlwɛŋà Balak naa nde baan a Isàlɛl kabwiy aben: nde
kasiinà ba mudyà in'twaŋ bàfàläätm akɔl anà mukyer
ipasàsɛ. 15 Akà ngye sye bye anà bumwɛy bàkyàbääb a
an'lɔɔŋ a Anikɔlayit. 16 Abun, buul mpem angye, naa
tɛy, mɛ in'yà akà ngye benàben alà ntɔn munwan anà
ba anà kɔm làfàtoo u mun amɛ. » 17 « Wɛy mbuur awe
anà an'tsü uwem ndaa ukatɛɛnà Dweelà akà Ikööŋ!
» « Mbuur asàwal iböŋ, mɛ in'sun'pà mane aŋàyee,
mɛ in'sun'pà un'kul a pɛɛl. Udu awa kyàŋàsɔn ikɔb
akün mpa uyöb mbuur isàkɔɔn akal mbuur kan'wal
kya. » 18 « Sɔn akà un'kyeey a Ikööŋ akyà u Tyatir
naa: Le ndaa utɛɛnà Mwan a Nzam, mbuur awe anà
mii asànaa làlem a mbaa anà in'kɔl asànaa brɔnze
aŋàlɛɛŋ. 19 Mɛ in'kyàyöb isal angye, ukwen angye,
làkwikilà angye, nsyääl angye anà mukü̈ünà angye.
Isal angye byà ntsüü byan'söön byàtàtwɛb. 20 Wɛɛ
mɛ in'we anà pɛl làmwɛy ntɔn ngye: ngye akyàpà
mbwo akà Yɛsàbɛl, un'kaar awà afàtɛn naa nde wà
ŋangɔɔm anà afàbwiy asyääl amɛ ndwaŋ mukalɔŋ naa
ba bàkyer ipasàsɛ anà bàdi in'twaŋ bàfàläätm akɔl. 21
Mɛ kun'wɛy taaŋ mubuul mpem ande, wɛɛ nde ukwen
anki mutoo unsà ipasàsɛ ande. 22 Le, mɛ in'yun'wɔm
udu a itäb anà in'yun'tööm ngyɛb aŋàdiir, nde anà
baar ufàtà nde abà inswem, isàkal naa ba bàsɔɔm anki
nsyääl aba. 23 Yumwɛy, mɛ in'sàdwa baan ande. Abun,
Ikööŋ byanswà waa byàsàyöb naa mɛ in'wà mbuur
in'fàyöb an'kyän anà ngyal a baar. Mbuur mbuur uboo
a bɛ mɛ in'sun'pà asànaa iyà nsyääl ande. » 24 « Wɛɛ
akà bɛ baar làbà u Tyatir mpa làbilà unsà nkääl a ube
ayi anà làkö̈ön aleŋ indübà a Satanà asànaa bàtɛɛnà
ba, mɛ buur asin in'fàlakwɛy anki. 25 Wɛɛ undiir làwe
bɛ awà, làkäär wa ubwaŋàbwaŋ tii mpal in'sàyà mɛ.
26 Akà mbuur asàwal iböŋ anà asàkaar nsyääl amɛ
tii u ntsüü, mɛ in'sun'pà ikɔ̈b udu a in'sɛŋ. 27 Nde
asayaal a un'aŋ a ibeenà asànaa bàfàbɔl an'buuŋ amà
bàböm anà tɔm. » 28 « Ikɔ̈b aki mɛ ŋakwo kya kàwɛl
akà Taaràmɛ. Mɛ in'sun'pà sye mbwaar a tutu. » 29 «
Wɛy mbuur awe anà an'tsü uwem ndaa utɛɛnà Dweelà
akà Ikööŋ! »

3 « Sɔn akà un'kyeey a Ikööŋ akyà u Sardes: Mbuur
awe anà an'dweelà nsambwaar mà Nzam anà
mbwaar nsambwaar atɛɛnà abà: Mɛ in'kyàyöb nsyääl
angye: ngye akyàtoo làpaan naa ngye awe anà
mö̈ö kyekà ngye awà un'kü! 2 Kal kà igyɛɛŋ! Kaar
ubwaŋàbwaŋ undiir an'saal ngye awà kusà wa mukwà
ipepey. Ntɔn mɛ in'sàman anki nkääl angye yàŋàbwaŋ
u mii a Nzam amɛ. 3 Abun, yɔbà ya yanswà kàwɛl ngye
anà kàwem ngye, kaar ya, waa akyey man'be angye.
Isàkal naa ngye mii aduub anki, mɛ in'sàyà asànaa
mbüb, ngye asàyöb anki naa taaŋ nà mɛ in'sàyakuum.
4 Itàkal abà, uboo a Sardes, ngye awe anà ndam a baar
mpa bàbi ipfɛy aba. Ba bàkyer asàkan'swà, bàŋàbwaar
ipfey a pɛɛl, ntɔn ba bàŋàkwo. » 5 « Abun, mbuur
asàwal iböŋ, asàbwaar ipfɛy a pɛɛl. Mɛ in'sàbiiŋ anki
ikɔb ande uboo a un'kaan a mö̈ö. Mɛ in'fàsàyɔbà ikɔb
ande kusà a Taaràmɛ anà kusà a akyeey ande. » 6
« Wɛy mbuur awe anà an'tsü, uwem ndaa utɛɛnà
Dweelà akà Ikööŋ! » 7 « Sɔn akà un'kyeey awà kà Ikööŋ
akyà u Filadɛlfi naa: « Ŋun'kyɛɛl anà wà Ndandaa,
mbuur afàkaar nsab a mfum David, awà afàduub,
wɛɛ mbuur asàbäm watɛy, awà afàbäm, wɛɛ mbuur
asàduub watɛy, kan'tɛn naa: 8 Mɛ in'kyàyöb nkääl
angye. Mɛ kàduub ibeenà kusà a ngye, wɛɛ akà mbuur
mwɛy ukwe anki mubäm kya. Ngye ngwal a mbɔɔn
yatɛy, wɛɛ ngye kàläb ndaa amɛ, ngye ikɔb amɛ kàtön
anki. 9 Le, mɛ amapà baar a ndwà a nkö̈ŋ a Satanà,
baar bàfàtɛn naa ba bà Ayudà, wɛɛ ba kà Ayudà anki,
ntɔn ba bàfàtà loor. Le, mɛ in'kyer asatwaal ntɔn ba
bàyàbwà an'köm kusà a ngye, waa ba bàsàyöb naa
mɛ ngye akyakwen. 10 Ntɔn kàläb ngye ndaa amɛ
unsà mukü̈ünà, mɛ sye in'kyer asatii mpal isàyà nsii
u mɛɛn manswà, nsii ayà bàsàsà ntɔn baar a mɛɛn.
11 Mɛ in'wà tsütsü muyà. Kaar ubwaŋàbwaŋ undiir
awà ngye awà, manà mbuur asin uyàgyɔɔr mpà a
iböŋ angye. » 12 « Mbuur asàwal iböŋ, mɛ in'sun'sà
ta uboo a idwà a Nzam amɛ, nde ufàsàtoo anki akà
ikikye. Mɛ in'sàsɔn ikɔb a Nzam amɛ udu a nde, anà
ikɔb a Yɛlusàlɛm làkün, bul alà lan'fà du akà Nzam
amɛ, anà ikɔb amɛ kyàkün. » 13 « Wɛy mbuur awe
anà an'tsü, uwem ndaa utɛɛnà Dweelà akà Ikööŋ! »
14 « Sɔn akà un'kyeey a Ikööŋ akyà u Lawɔdisɛ naa:
« Le ndaa utɛɛnà Amɛn, mbäl a lää anà wàndandaa,
mbuur kàkyer Nzam indiir byanswà u mbwo a nde: 15
Mɛ in'kyàyöb nkääl angye. Mɛ in'kyàyöb naa ngye
awà un'lɛy. Ngye alàkal akà mpye itàkal akà mbaa! 16
Wɛɛ ngye mbaa yatɛy, mpye yatɛy, ngye awà un'lɛy,
kyakin mɛ in'kyer asalwo! 17 Ntɔn ngye akatɛɛnà naa:
"Mɛ in'wà ŋun'naaŋ, mɛ akyàtà bweel, mɛ ndöŋ a
undiir asin yatɛy." Wɛɛ ngye ayöb anki naa ngye awà
mbuur a ngyɛb, wànsyääm, ŋàlàmbwà, ikwàmii anà
wànsàpɔl. 18 Kyakin mɛ amalɔm naa ngye asöm akà

mɛ wɔl aŋàyir u mbaa ntɔn ngye abulà ŋun'naaŋ, anà
ipfɛy a pɛɛl ntɔn mubwaar ntɔn nswɛn a nsàpɔl angye
ikɔ̀ɔ̀n amɛnà, anà un'nɔ̀ ntɔn musɔŋ mii angye anà
ngye afurà muman. 19 Mɛ, mɛ in'fàŋän anà in'fàlɔ̀ɔ̀n
baar banswà in'fàkwen mɛ. Abun, kal anà mbämà,
buul mpem angye. 20 Le, mɛ awà u munàmbwo,
in'wàmubɛɛrà. Isàkal naa mbuur an'wem ndaa amɛ
anà an'duub ibɛɛnà, mɛ in'sàbilà u ndwà ande, mɛ
in'sàdyà anà nde, nde anà mɛ. » 21 « Akà mbuur
asàwal iböŋ, mɛ in'sun'pà mbwo mubwaay anà mɛ u
kir a imwol amɛ, asànaa mɛ sye kàwɛl mɛ iböŋ anà
kàkàbwaay mɛ anà Taaràmɛ u kir a imwol ande. »
22 « Wɛy mbuur awe anà an'tsü, uwem ndaa utɛɛnà
Dweelà akà Ikööŋ! »

4 Ungö apan, mɛ kàmɛn ibeenà aŋàduub u du. Ndaa
atàtwɛb yàtɛn a mɛ, asànaa mfuŋ, ayi: « Yaläär
pà, waa mɛ aswaŋ ndaa iyàyà ungö. » 2 Apan sye
Dweelà waa kan'wɛl. Wɛɛ le, u du kwo làkäl anà kir
a imwol, mbuur mwɛy kàkäl wàŋàbwaay udu ala. 3
Mbuur kàkäl aŋàbwaay kàkäl asànaa in'kul a ntal
amyà bàfàbel naa yaspe anà sardwan, kir a imwol
làkäl uboo a unkwal a mbul awà kàkäl asànaa un'kul a
ntal awà bàfàbel naa ɛmɛrɔde. 4 Umbil a kir a imwol
màkäl anà an'kir asin mà imwol an'kwem möɔ̀l aŋinà:
andweer an'kwem möɔ̀l aŋinà bàkäl bàŋàbwaay udu
a ma, bàkyàbwaar ipfɛy a pɛɛl anà mpà a imfum
a wɔl kun'tswe aba. 5 In'nyäŋ anà ndaa anà idum
myàyatoo u kir a imwol. Ndem a mbaa nswambwaar
ayà an'dweelà nsambwaar mà Nzam yàmulɛɛmà kusà
a kir a imwol. 6 Kusà a Kir a imwol kàkäl sye anà
ngyäl a kölàköl wà tsɛk tsɛk asànaa talàtal. Uboboo
a kir a imwol anà ukɔl bye anà ikyeer a möɔ̀ inà
byàŋàyɔl a mii kusà anà ungö. 7 Ikyeer kyàtàtwɛb ifà
akya asànaa ntaamà, kyàyweel asànaa un'tö a un'kɔk,
kyàtär asànaa ntabwey a mbuur, kyànà asànaa inkaak
kyàmuyifumà. 8 Umwɛy umwɛy uboo a ikyeer a möɔ̀
byà inà kàkäl anà an'paab, an'paab an'syaam màŋàyɔl
a mii u mbil anà uboo a ma. Mpib anà mwäänà
bya byàfàyɔn anki mukyään naa: « In'kyɛɛl, in'kyɛɛl,
in'kyɛɛl, Mwol, Nzam a ngwal yanswà, mbuur kàkäl,
awà paa anà ayà. » 9 Taaŋ lanswà byàpɛɛ ikyeer abi
làkoo, nsyäŋà anà nkömà akà mbuur kan'bwaay u kir
a imwol, akà mbuur awe anà möɔ̀ a mbul a in'tye, (aiōn
g165) 10 andweer an'kwem möɔ̀l aŋinà bàbwee an'köm
kusà a mbuur kan'bwaay u kir a imwol. Ba bàkälà
musyäŋà Ŋamöɔ̀ a mbul a in'tye anà mutɔɔm mpà aba
yà imfum kusà a kir a imwol anà mutɛn naa: (aiōn g165)
11 « Mwol, Nzam abi, ngye an'kwo muwal làkoo, ibyääl
anà ngwal. Ntɔn ngye mbuur kàkyer indiir byanswà,
ngye kàkwen naa bya ikäl, bya sye waa byàmɛnà. »

5 U kɔɔ a ibaal a mbuur kan'bwaay u kir a imwol, mɛ
kàmɛn un'kaan aŋàsɔn uboo anà u nsà, wàŋàbäm
a inyɛm nsambwaar. 2 Apan, mɛ kàmɛn un'kyeey a
ngwal wàmulaal in'kwɛŋ u ndaa a ngwal naa: « Nà
kan'kwo mulwom inyɛm anà muduub un'kaan? » 3
Wɛɛ, itàkal u du, u mɛɛn anà u ngyɛl a mɛɛn, akà
mbuur mwɛy kàkwe anki muduub anà muler un'kaan
u boo. 4 Mɛ kàkyer alel mbɔɔn muman naa akà mbuur
mwɛy kàmɛnà anki awà kan'kwo muduub un'kaan
anà muler wa u boo. 5 Wɛɛ umwɛy uboo a andweer
kàtɛn a mɛ naa: « Twon an'lel. Le, nde kàwɛl iböŋ,
nde wà ntaamà a un'sɛŋ a Yudà, u mbil a David, nde
asàduub un'kaan anà inyɛm awa byànsambwaar. »
6 Apan, mɛ kàmɛn un'tö a un'kɔk asànaa wàŋàdwa
an'yàtoo u boboo a kir a imwol anà ikyeer inà anà
u boboo a andweer. Wa kàkäl anà mbwaŋ, mbwaŋ
nsambwaar anà mii, mii nsambwaar amyà an'dweelà
nsambwaar kàtöm Nzam u mɛɛn manswà. 7 Un'tö a
un'kɔk waa kàsin ntɔn muwal un'kaan u kɔɔ a ibaal a
mbuur kan'bwaay u kir a imwol. 8 Mpal kàwɛl nde
un'kaan, ikyeer inà anà andweer an'kwem möɔ̀l aŋinà
bàbü an'köm kusà a un'tö a un'kɔk. Umwɛy umwɛy
kàkäl anà isyäŋ anà an'kɔɔb a wɔl màŋàyɔl a may a
usɔŋ. Ayi yà ngyamàkà a baar in'kyɛɛl. 9 Ba bàkäl
mutɔl diim akün: « Ngye an'kwo muwal un'kaan anà
muduub inyɛm awa. Ntɔn ngye bàkyer adwa, waa u
mbwo a an'kil angye, ntɔn Nzam, ngye kàbeen baar a
in'sɛŋ myanswà, ndaa yanswà, mbil yanswà anà nsi
yanswà. 10 Abun, ngye kàkyer imwol anà angaŋ ntɔn
Nzam. Ba bàsàyaal mbul a in'tye u mɛɛn. » 11 Ungö
apan, mɛ kàmɛn anà kàwem ndaa a akyeey mbɔɔn
anà ikyeer anà andweer bàŋàdiŋà kir a imwol. Ba
bàkäl nkam a nsaab anà nsaab a nsaab. 12 Ba bàkäl
mutɛn u ndaa a ngwal naa: « Un'tö a un'kɔk awà
bàdwä kan'kwo muwal un'kanà, un'naaŋ, an'yeerà
anà ngwal, ibyääl, làkoo anà nsaak! » 13 Apan mɛ
kàfàwem indiir byanswà kàkyer Nzam u du, u mɛɛn,
udu a ngyäl a kölàköl anà indiir byanswà abyà uboo
kwo byàmutɔl an'diim naa: « Akà mbuur kan'bwaay
u kir a imwol anà akà un'tö a un'kɔk, wɛy nsaak,
ibyääl, làkoo anà ngwal byàkäl u mbul a in'tye! » (aiōn
g165) 14 Ikyeer byànà waa byàtɛɛnà naa: « Yà abwɛy! »
Andweer bàbü an'köm, waa bàkömà.

6 Ungö apan mɛ kàmɛn un'tö a un'kɔk wàmuduub
inyɛm kyàtàtwɛb, mɛ kàwem umwɛy uboo a ikyeer
a möö kan'tɛn u ndaa a idum: « Yà! » **2** In'kàler, kyekà
mpoonà a pɛɛl kàkäl. Mbuur kàlär udu a wa kàkäl anà
utà. Ba bun'pɛ mpà a imfum. Nde kàkyen wàŋàböŋ
ntɔn mukàwal iböŋ. **3** Mpal kàduub un'tö a un'kɔk
inyɛm kyàyweel, mɛ kàwem ikyeer kyàyweel kyan'tɛn
naa: « Yà! » **4** Apan mpoonà asin wàŋɔɔ waa kàyàtoo.
Mbuur kàlär udu a wa bun'pɛ ikɔ̈b mugyɔɔr duu a
mɛɛn ntɔn baar bàküüül mbɛy. Ba bun'pɛ kɔm a
kölàköl. **5** Mpal kàduub un'tö a un'kɔk inyɛm kyàtär,
mɛ kàwem ikyeer kyàtär kyan'tɛn naa: « Yà! » In'kàler,
mpoonà a piil kàyàtoo. Mbuur kàlär udu a wa kàkäl
anà undiir musi buur u kɔɔ ande. **6** Mɛ kàwem asànaa
ndaa uboboo a ikyeer a möö byànà yàmutɛn naa: «
Kilɔ mwɛy kyà blɛ ntɔn làfur a ilä mwɛy, bilɔ itär byà
orze ntɔn làfur a ilä mwɛy. Wɛɛ twon an'ba may anà
vin. » **7** Mpal kàduub un'tö a un'kɔk inyɛm kyànà,
mɛ kàwem ikyeer a möö kyànà kyan'tɛn naa: « Yà!
» **8** In'kàler, mpoonà wà an'dà a sakàsak mà kakaa
kan'yàtoo. Mbuur kàlär udu awa ikɔb ande « ukwà
». An'lɔŋ màkyer ayun'swà. Ba bapɛ ikɔ̈b udu a yar
làmwɛy unsà an'yar anˈnà mà mɛɛn, ntɔn mudwa
baar a kɔm, a ngyal, a fway anà a ntsür a nkyɛl a
mɛɛn. **(Hadēs g86)** **9** Mpal kàduub un'tö a un'kɔk inyɛm
kyàtyeen, mɛ kàwem ungyɛl a mɛsà a ibɔɔn akɔl a
baar bàdwä ntɔn ndaa a Nzam anà imbäl bàkäl ba
akyà. **10** Ba bàsi in'kwɛŋ u ndaa a ngwal: « Un'lɔɔŋ
in'kyɛɛl anà wàndandaa, mpal nà ngye asàtsul nsaŋ
anà asàfuur mfuur a an'kil abi akà baar a mɛɛn? » **11**
Apan, bàpɛ mvwɛl a pɛɛl akà umwɛy umwɛy uboo a
ba anà bàtɛn a ba naa ba bàkäŋ mpem ikye tii mpal
usàkwo un'taŋ a baar wanswà kàsäl aba ikal imwɛy
anà wà atɔŋ aba abà badwä asànaa ba. **12** Ungö apan,
mpal kàduub un'tö a un'kɔk inyɛm kyàsyaam, mɛɛn
màkyer atɛɛr a ngwal, taaŋ làbulà làpiil asànaa ngɔɔr
bàkyer a in'kà a ntsür, nsöŋ wanswà kàbulà asànaa
an'kil. **13** Mbwaar yàfü du yàbü u mɛɛn, asànaa un'pöb
a kölàköl kan'ni un'te a fige waa an'fige man'bwà.
14 Du làkyer ayaalà asànaa un'kaan aŋàdiŋà, myɔŋ
myanswà anà isaŋ byàkäl byàŋàlwomà kà ikal abya.
15 Amfum a mɛɛn, abyääl, amfum a aŋità, aŋin'naaŋ,
aŋangwal, baar banswà, asɔ anà baar a nsaay, bàkàyee
uboo a mɔɔ anà uboo a nkɔŋ u myɔŋ. **16** Ba bàtɛɛnà a
myɔŋ anà nkɔŋ naa: « Làbü udu a bi, lifwee kusà a
mbuur kan'bwaay udu a kir imwol anà kusà a nkyɛl a
un'tö a un'kɔk. **17** Ntɔn ilä a kölàköl kyà nkyɛl aba
kyan'kwo. Nà kan'kwo mutsim? »

7 Ungö apan, mɛ kàmɛn akyeey anà bà umbäär kà
antwɛrà a mɛɛn man'nà. Ba bàkäl mutà in'pöb a
mɛɛn myà in'nà mpi, ntɔn akà un'pöb mwɛy ukɔ̈ɔ̈n
alyaaŋ udu a mɛɛn, udu a ngyäl itàkal udu a un'te
mwɛy. **2** Mɛ kàmɛn un'kyeey asin kan'too ntsü làfàsɛnà
taaŋ. Nde kàkäär inyɛm a Nzam a möö u kɔɔ ande.
Nde kàsi in'kwɛŋ u ndaa a ngwal akà akyeey anà
abà bàwɛl ikɔ̈b mupà mɛɛn anà ngyäl mpay: **3** «
Twon lan'kyer ube akà mɛɛn, akà ngyäl itàkal akà
in'te kusà bi mutàsà inyɛm u ntabwey a asyääl a
Nzam abi. » **4** Apan mɛ kàwem un'tal a baar abà
basi inyɛm: Nsaab nkam mwɛy an'kwem an'nà aŋinà
kà in'sɛŋ a Isàlɛl myanswà. **5** Nsaab kwem aŋiyweel
kà un'sɛŋ a Yudà, nsaab kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ
a Lubɛn, nsaab kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ a Gad, **6**
nsaab kwem aŋiywɛɛl kà un'sɛŋ a Asɛr, nsaab kwem
aŋiyweel kà un'sɛŋ a Nɛftali, nsaab kwem aŋiyweel kà
un'sɛŋ a Mànasi, **7** nsaab kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ a
Simɛyɔ, nsaab kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ a Levi, nsaab
kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ a Isakar, **8** nsaab kwem
aŋiyweel kà un'sɛŋ a Zabàlɔn, nsaab kwem aŋiyweel
kà un'sɛŋ a Yɔsɛfi, nsaab kwem aŋiyweel kà un'sɛŋ a
Bɛnsàmɛn. **9** Ungö apan, in'kàler, mɛ kàmɛn un'kàbɔ
a baar bà nsi yanswà mpa ban'kwo mutaŋ, bà mbil
yanswà, bà in'sɛŋ myanswà anà bà ndaa yanswà. Ba
bàkälà kusà a kir a imwol anà kusà a un'tö a un'kɔk,
bàkyàbwaar mvwɛl a pɛɛl anà an'laŋ kà an'kɔɔ. **10** Ba
bàsyee in'kwɛŋ naa: Ngweel a möö ye akà Nzam abi
kan'bwaay u kir a imwol anà akà un'tö a un'kɔk. **11**
Akyeey banswà bàkäl bàŋàkööŋ umbil a kir a imwol,
andweer anà ikyeer byànà bàbü an'köm, bàtsüüm u
mɛɛn, waa bàsyäŋà Nzam. **12** Ba bàtɛɛnà naa: « Yà
abwɛy! Nsaak, làkoo, an'yeerà, an'tɔɔn, ibyääl, unkaak
a ngwal anà ngwal bye akà Nzam abi wà mbul a in'tye!
Yà abwɛy. » **(aiōn g165)** **13** Umwɛy uboo a andweer
kan'fuul naa: « Bànà baar ban'bwaar mvwɛl a pɛɛl bà,
ba ban'fà ken? » **14** Mɛ kun'fuur naa: « Mwol amɛ,
ngye akyàyöb ya! » Nde waa kàtɛn a mɛ naa: « Ba
ban'fà u nkwaaŋ mbɔɔn. Ba bàkyàsɔŋ mvwɛl aba,
ba ya bàkyàbuul yà tsɛk tsɛk unsà an'kil a un'tö a
un'kɔk. **15** Lalan abà ba kusà a kir a imwol a Nzam
ntɔn mukun'kömà mpib anà mwäänà u idwà ande.
Mbuur kan'bwaay u kir a imwol akyer asafwee u ntɛn
ande. **16** Ba bàfàsàwem anki ngyal anà mfwää, taaŋ

anà myäänà ala myàsaböl anki. 17 Ntɔn un'tö a un'kɔk
kan'bwaay u kir a imwol asàkal un'kyɛɛŋ aba, nde
asasyen u ntwà a an'dà anwà. Nzam asàkɔɔm làsaaŋ
lanswà là mii aba. »

8 Mpal kàduub un'tö a un'kɔk inyɛm kyà nsambwaar,
kà isii a minüt an'kwem an'tär, du làkäl a kul. 2
Abun mɛ kàmɛn akyeey nsambwaar bàfàkal kusà a
Nzam. Ba bapɛ mfuŋ, mfuŋ nsambwaar. 3 Un'kyeey
asin kàyàmbar tsütsü a mɛsà bàfàsà tswà mbaa.
Nde kàkäl anà làlɔŋà a wɔl alà bàfàsà tswà mbaa.
Bun'pɛ tswà mbɔɔn ntɔn nde upɛ la anà ngyamàkà
a aŋin'kyɛɛl banswà udu a mɛsà a wɔl amyà kusà
a kir a imwol. 4 Un'diŋ a tswà, mbwo mwɛy anà
ngyamàkà a aŋin'kyɛɛl, kàbeenà kusà a Nzam fà kɔɔ a
un'kyeey. 5 Apan, un'kyeey kàwɛl làlɔŋà alan, kàyööl
la anà mbaa yàkäl udu a mɛsà bàfàsà tswà mbaa, waa
kàtɔɔm la u mɛɛn. Apan sye ipar byàkyer abwà, làso a
ndaa làkyer atoo, miŋyä myàkyer amɛnà anà mɛɛn
màkyer ani. 6 Akyeey nsambwaar abà bàkäärà mfuŋ
nsambwaar bàyöŋà mubɛɛrà ya. 7 Umpal kàbɛɛrà
un'kyeey wàtàtwɛb mfuŋ, mbul a in'kul anà mbaa
yàŋàtüüb anà an'kil yabü u mɛɛn. Ndam mwɛy unsà
tär yà mɛɛn yàwulà mbaa, ndam mwɛy unsà tär yà
in'te yàwulà mbaa, anà nkay ambu yanswà yàwulà
mbaa. 8 Un'kyeey wàyweel kàbɛɛrà mfuŋ. Undiir
mwɛy asànaa mɔŋ a kölàköl aŋàyääl mbaa bàtɔɔm u
ngyäl. Itiir mwɛy unsà itär byà ngyäl kyàbulà an'kil. 9
Ndam mwɛy unsà tär yà indiir a möö byàkäl uboo
a ngyäl yàkyer akwà anà ndam mwɛy unsà tär yà
an'swà yàkyer abwabà. 10 Un'kyeey wàtär kàbɛɛrà
mfuŋ. Mbwaar mwɛy wàkölàköl awàkàlɛɛmà asànaa
mwinà a kölàköl kàfü du waa kàyàbwà. Wa kàbü udu
a ndam mwɛy unsà tär yà mwɛy a kölàköl anà udu
a ntwà a an'dà mbɔɔn. 11 Mbwaar awà ikɔb awa «
Absinte ». Ndam mwɛy unsà tär yà an'dà yàbulà buul,
anà baar mbɔɔn bàkyer akwà ntɔn bànü ba an'dà a
buul amà. 12 Un'kyeey wànà kàbɛɛrà mfuŋ. Ndam
mwɛy unsà tär yà taaŋ, ndam mwɛy unsà tär yà nsöŋ
anà ndam mwɛy unsà tär yà mbwaar yàkyer atay.
Abun, ndam mwɛy unsà tär yà pɛɛlà aya yàbulà yàküü:
ndam mwɛy unsà tär yà mwäänà yàkyer adiimà anà
yà mpib sye ifà imwɛy. 13 Apan, kàfàler mɛ, mɛ kàmɛn
inkaak kyàmutɛn u ndaa a ngwal naa: « Ngyɛb! Ngyɛb!
Ngyɛb akà baar a mɛɛn mpal akyeey atär bamwɛy
bàsàbɛɛrà ba mfuŋ aba! »

9 Un'kyeey wàtyeen kàbɛɛrà mfuŋ. Mɛ kàmɛn
mbwaar mwɛy kàbü u mɛɛn fà du. Bun'pɛ nsab a fu
a un'baan. (Abyssos g12) 2 Nde kàduub fu a un'baan.
Un'diŋ mwɛy kàtoo kwo asànaa un'diŋ a yaaŋ a mbaa
a kölàköl. Taaŋ anà un'pöb màkyer apiir. (Abyssos g12) 3
Mpay yàkyer atoo uboo a un'diŋ awun, waa yàpää
u mɛɛn. Ba bapɛ ikɔb asànaa ikɔb a nye a mɛɛn.
4 Nde kàtɛn a ma naa ma màkɔɔn akyer ube akà
iteerà a mɛɛn, akà nkay a mbu itàkal akà un'te mwɛy,
wɛɛ akà baar mpɛl abye anà inyɛm a Nzam. 5 Ba
bapɛ anki mbwo mukadwa, wɛɛ mukapà unkiiŋ mpɛl
ngɔn tyeen. Usaay abà paa bà asànaa usaay a lànye
làfàtà la mbuur. 6 Kà ilä abin, ba bàsàleŋ ukwà, wɛɛ
ba, ba bàsàman anki ba. Ba bàsàkwen naa ba bàkü,
wɛɛ ukwà bàkyer asatiin. 7 Mpay ayi yàkäl asànaa
mpoonà aŋàlɔɔn ntɔn ità. Udu a in'tswe aya yàkäl
asànaa mpà a ibyääl yà wɔl, anà ntabwey aya yàkäl
asànaa ntabwey a baar. 8 Ya yàkäl anà ntswe asànaa
ntswe a akaar, anà an'din aya màkäl asànaa an'din a
ntaamà. 9 Itɔl aya byàmɛnà asànaa byàŋàyee u kwam
a ishabà, anà làso a an'paab aya làkäl asànaa làso a
an'pusupusu a mpoonà mbɔɔn yàmudüül ità. 10 Mpay
ya yàkäl anà in'kyel a nsyeenà asànaa myà nye. Yà
unsà in'kyel aya waa ya yàkäl anà ikɔb mukyer baar
ube ngɔn tyeen. 11 Kà un'tswe aya, ya ye anà mfum,
un'kyeey a un'baan. Ikɔb ande Abadɔ unsà Ɛbɛlyɔ, anà
Apɔlyɔ unsà Ingɛlɛki. (Abyssos g12) 12 Ngyɛb yàtàtwɛb
yàkyàlyaaŋ. Ungö aya, ngyɛb yweel asin yàkyer afàyà.
13 Ungö, un'kyeey wàsyaam kàbɛɛrà mfuŋ. Mɛ kàwem
ndaa mwɛy yan'fà kà an'twɛrà man'nà mà mɛsà a
ibɔɔn mà wɔl amà kusà a Nzam. 14 Ndaa yan'tɛn a
un'kyeey kàkäl anà mfuŋ naa: « Atsuuŋ akyeey banà
abà bàŋàbäm, tsütsü a ngyäl a kölàköl, Ɛfrat. » 15 Waa
bàtsuuŋ akyeey ba banà, abà bàlɔɔn ntɔn taaŋ alà, ilä
aki, ngɔn awà anà mbul awà ntɔn mudwa imwɛy uboo
a itiir itär byà baar. 16 Ban'kyään un'tal a aŋità aba
bàfàlaar udu a mpoonà: ba bàkäl nkam yweel yà nsaab
nsaab. 17 Abun, unsà imanmii, mɛ kàmɛn mpoonà
anà baar bàläärà udu aya: ya yàkäl yàŋàbwää inkur a
kwam kyà tsöö asànaa mbaa, kyà bulɛ asànaa safir
anà kyà sufre. In'tswe a mpoonà ya myàkäl asànaa
myà ntaamà. Mbaa, un'diŋ anà sufre myàyatoo u
mun aya. 18 Ntaaŋàmbar ayi yàtär: mbaa, un'diŋ anà
un'twà a mbaa yàyatoo u mun a mpoonà, ya yàdwä
itiir imwɛy uboo a itiir itär byà baar banswà. 19 Ntɔn
ikɔb a mpoonà kyà u mun anà kà in'kyel aya. Ntɔn
in'kyel aya myà asànaa ntäy. Mya mye anà in'tswe

myàfàsyääl ya ntɔn mukyer baar ube. 20 Kyekà baar
bàsäl, baar mpa bàkü u ntaaŋàmbar ayi, ba bàwɛy
anki nkääl aba. Ba bàwɛy anki mukömà insɔŋà anà
itɛk a wɔl, byà arza, byà brɔnze, byà in'kul anà byà
in'te, abyà mpa byan'kwo muman, itàkal muwem,
itàkal mukyà dwaan. 21 Ba bàsɔɔmà anki sye ntɔn
ba bàwɛy anki mudwa baar, mukyer inwɛŋ, mukyer
ipasàsɛ anà muyib.

10 Ungö apan, mɛ kàmɛn un'kyeey asin wàngwal
kàyàtyà fà du. Nde kàkäl aŋàfwe itööm mwɛy
anà unkwal a mbul kà un'tswe ande. Ntabwey ande
yàkäl asànaa taaŋ anà in'kɔl ande myàkäl asànaa
an'ta a mbaa. 2 Nde kàkäärà kikaan aŋàduub. Nde
kàtɔl làkɔl ande là ibaal udu a ngyäl anà làkɔl ande
là ikaar u mɛɛn. 3 Nde kàsi in'kwɛŋ a ngwal, asànaa
ntaamà awàmuŋan. Ungö a nde musà in'kwɛŋ, ipar
nsambwaar byàsi in'dum. 4 Mpal byàmay ipar muböl,
mɛ kàlàkwen musɔn, wɛɛ mɛ kàwem ndaa yan'fà
du yàmutɛn a mɛ naa: « Yee indiir byan'tɛn ipar
nsambwaar, twon an'sɔn bya. » 5 Apan, un'kyeey
awà kàmɛn mɛ wàŋàmbar udu a ngyäl anà udu a
mɛɛn kàsɛn kɔɔ ande là ibaal u du. 6 Nde kàdi kyän
là, u mbwo a mbuur awe anà möö a mbul a in'tye,
awà kàkyer du, mɛɛn, ngyäl anà indiir abyà uboo
mwo: « Taaŋ afàdil latɛy! (aiōn g165) 7 Umpal usàbɛɛrà
un'kyeey wànsambwaar mfuŋ, apan Nzam asàkwey
ngyee ande, asànaa kàkyään nde ya akà asyääl ande
aŋangɔɔm. » 8 Ungö apan, ndaa ayà kàwem mɛ fà
du yàfàtɛn a mɛ abà: « Kyen kawɛl kikaan aŋàduub
kà an'kɔɔ a un'kyeey awà umbäär udu a ngyäl anà
udu a mɛɛn. » 9 Mɛ kàsin tsütsü apà un'kyeey, waa
kun'lööm mukan'pà kikaan kya. Nde kan'fuur naa: «
Wal kya anà dyà kya: wa asàkal buul ntɔn kwiy angye,
wɛɛ u mun angye wa asàkal ntsà asànaa bwey. » 10
Mɛ kàwɛl kikaan akin kà an'kɔɔ a un'kyeey, waa kàdi
kya. U mun amɛ kya kyàkäl ntsà asànaa bwey. Wɛɛ
ungö mumin kya, kya kyàbulà buul ntɔn kwiy amɛ. 11
Apan, bàtɛn a mɛ naa: « Ngye akyer afàtà ngɔɔm udu
a in'sɛŋ, nsi, ndaa anà amfum mbɔɔn. »

11 Bàfan'pà wɛŋwɛŋ làmwɛy asànaa un'aŋ musi
bwɛl, waa bàtɛn a mɛ naa: « Mbarà, kasi idwà
a Nzam anà mɛsà a ibɔɔn, anà taŋ baar bàfàkömà
kwo. 2 Wɛɛ, wɛy ukɔl nsà a ndwà a Nzam, twon
an'si ya, ntɔn ya bàkyàpà akà baar mpa abà Ayudà.
Ba bàsàndyäär bul in'kyɛɛl ngɔn an'kwem an'nà
aŋiyweel. 3 Mɛ in'sàtɔm ambäl amɛ böölˇ, bàŋàbwaar
mpiir, ba bàsàtà ngɔɔm ilä nsaab mwɛy nkam yweel
an'kwem an'syaam. 4 Ambäl abà bàböölˇ bà in'te a
ɔlive myeel anà minà myeel amyà myàfàmbar kusà
a Mwol a mɛɛn. 5 Isàkal naa mbuur mwɛy akwen
mukyer ba ube, mbaa laa itoo ya u mun aba, waa
iwuul ayiiŋ aba. Inye, mbuur wanswà akwen mukyer
ba ube, nde asàkwà abà. 6 Ba bye anà iköb mudübà du,
ntɔn mbul uköön anɔ umpal bàtaa ba ngɔɔm. Ba sye
bye anà iköb musɔɔm an'dà màbulà an'kil anà mupà
mɛɛn ntaaŋàmbar yà ifà ifà, taaŋ lanswà bàkwen
ba. 7 Wɛɛ mpal bàsàmay ba mutà imbäl, ntsür awà
kan'too kà un'baan akyer asànwaan anà ba. Wa asàwal
iböŋ udu a ba anà akyer asadwa. (Abyssos g12) 8 Ndom
aba yàsàkal aŋàyäänà u balàbal a kölàköl là bul a
kölàköl, alà bàfàbel Sɔdɔm anà Ngipiti unsà idiim, ikal
bàbɛɛrà Mwol aba u kulunsi. 9 Baar a in'sɛŋ myanswà,
mbil yanswà, ndaa yanswà anà nsi yanswà bàsaleerà
ndom aba ilä itär a ndam anà bàsàpà anki mbwo
naa badyee. 10 Baar a mɛɛn bàmusaŋ. Ba bàmukyɔm
unsà un'sak anà bàmupɛɛl an'kab, ntɔn aŋangɔɔm abà
bàböölˇ bàmɛɛy baar a mɛɛn nkwaaŋ mbɔɔn. 11 Wɛɛ,
ungö a ilä itär a ndam, un'swey a möö kàfü akà Nzam
kabilà uboo a ba anà ba waa bàmbarà. Matɛɛr màwɛl
baar bàleerà. 12 Ba bàwem ndaa mwɛy yàngwal u du
yàmuswaŋ ba naa: « Làlär pà! » Ba waa bàlär du uboo
a itööm, u mii a ayiiŋ aba. 13 Taaŋ nsil alan, mɛɛn
màkyer ani. Itiir imwɛy uboo a itiir kwem kyà bul
kyàkyer abwabà, baar nsaab nsambwaar bàkü unsà
ntɛɛr a mɛɛn ayi. Baar bàsäl bàbü matɛɛr anà bàpɛ
làkoo akà Nzam a du. 14 Mpay yàyweel yan'lyaaŋ.
Wɛɛ làkäl kà igyɛɛŋ, yàtär yà tsütsü muyà. 15 Apan,
un'kyeey wànsambwaar kàbɛɛrà mfuŋ. Ndaa a ngwal
mbɔɔn yàfü du, waa yàtɛɛnà naa: « Apanà imwol a
mɛɛn kyà akà Mwol abi anà akà Klistɔ ande. Imwol
aki isàlam ipepey! » (aiōn g165) 16 Andweer an'kwem
möölˇ aŋinà abà bàbwaay udu a an'kir aba mà imwol
kusà a Nzam, bàbü aŋàtsüüm, waa bàkömà Nzam 17
anà mutɛn naa: « Mwol, Nzam a Ngwal Yanswà, ngye
awà, anà kàkäl, bi kàmakömà ntɔn ngye kàsyääl ngwal
angye yàkölàköl ntɔn mubwääy Imwol angye. 18 In'sɛŋ
myàkyer ambarà a nkyɛl, wɛɛ apanà nkyɛl angye
yan'mɛnà, taaŋ a nsaŋ a akü lan'kwo, taaŋ ayàfur
ngye asyääl angye aŋangɔɔm anà bàngye banswà
bàfàkyey ikɔb angye, ambɛy anà andweer, anà taaŋ
mudwa baar bàfàtay mɛɛn! » 19 Idwà a Nzam, u du,
waa kyàdubà, un'böl a nkwà waa kàmɛnà kwo. Apan,

indiir mbɔɔn byàkyer amɛnà: miŋyä, làso a ndaa, ipar, ntɛɛr a mɛɛn anà mbul a in'kul.

12 Idiim mwɛy kyàkölàköl kyàmɛnà u du: un'kaar mwɛy wàŋàbwaar taaŋ kàkäl anà nsöŋ ungyɛl a in'kɔl anà mpà a imwol a mbwaar kwem aŋiyweel udu a un'tswe. **2** Nde kàlàbɔr mwan, waa nde kàsyee in'kwɛŋ ntɔn in'swaŋ. **3** Apan, idiim asin kyàfàmɛnà u du: dalàgɔ a kölàköl làŋɔɔ làkäl amyà in'tswe nsambwaar anà mbwaŋ kwem, anà mpà a imwol udu a un'tswe umwɛy umwɛy. **4** Nde kàköŋà anà un'kyel ande ndam mwɛy amu ndam tär yà mbwaar a du, waa kàtɔɔm ya u mɛɛn. Nde kàmbär kusà a un'kaar awà kàlàbɔr, ntɔn mudyà mwan ande pa uyàtoo wa. **5** Kyekà, un'kaar awà kàbör mwan baal, awà asàkal un'kyɛɛŋ a in'sɛŋ myanswà anà un'aŋ a ibeenà. Mwan ande bun'syen akà Nzam anà akà kir ande là imwol. **6** Apan, un'kaar awà kàtiin u nsye a ipɔl, kà ikal kun'löön Nzam ntɔn bun'dii kwo ilä nsaab mwɛy a nkam yweel a an'kwem an'syaam. **7** Apan, ità mwɛy kyàkyer asɛmà u du. Mishɛl anà akyeey ande bànwään anà Dalàgɔ. Dalàgɔ sye anà akyeey ande kànwään anà ba. **8** Wɛɛ dalàgɔ kàböŋ anki. Mishɛl anà akyeey ande bàkyer aböŋ u du. **9** Ipfür a dalàgɔ bun'tɔɔm u nsà. Wa wà ntäy wà itaan, bàfàbel naa ileŋ anà Satanà, awà afàlwab baar banswà. Wa bun'tɔɔm u mɛɛn, mbwo mwɛy anà akyeey awa. **10** Ungö apan, mɛ kàwem ndaa mwɛy yàngwal u du, yàmutɛn naa: « Lalà là taaŋ a ngweel a möö, là unkaak a ngwal anà là imwol a Nzam abi! Apanà ikɔb kyà kà an'kɔɔ a Klistɔ ande. Ntɔn nde kàtɔɔm un'füün a atɔŋ abi u nsà, nde mbuur kàfüünà ba kusà a Nzam abi, mpib anà mwäänà. **11** Wɛɛ atɔŋ abi bàwɛl iböŋ udu a wa u mbwo a an'kil a mwan a un'kɔk anà u mbwo a ndaa bàtɛɛl ba imbäl. Ba bàkɔɔb möö aba, ba bàkyey ukwà. **12** Kyakin, wɛy un'sak ukäl u du. Wɛy bɛ baar làfàkal u du làsäŋ! Wɛɛ ngyɛb akà bɛ u mɛɛn anà u ngyäl! Ntɔn ileŋ kyan'yàtyà akà bɛ, kyàŋàyɔl a un'fur a nkyɛl: Kya ikyàyöb naa taaŋ akya lan'sal ikikye. » **13** Mpal làmɛn dalàgɔ naa bàmutɔɔm u mɛɛn, laa làkàlab la un'kaar awà kàbör mwan baal. **14** Wɛɛ un'kaar kàwɛl an'paab, an'paab möölmà nɛn a kölàköl ntɔn mufumà tii kà ikal bàlöön ntɔn nde u nsye a ipɔl, ntɔn bun'dii kwo mbul tär anà ndam, ukwɛl anà mii a ntäy. **15** Apan, ntäy kàlwe an'dà mbɔɔn asànaa mwɛy a kölàköl ungö a un'kaar, ntɔn ibɔ byun'syen. **16** Wɛɛ mɛɛn màyi mubay un'kaar: ma màduub mun ama anà mamin ngyäl awà kàlwe dalàgɔ. **17** Uboo a un'fur a nkyɛl a dalàgɔ akà un'kaar, la làkànwaan a ndam a baan a un'kaar yasäl, ba baar bàfàlab nswɛɛŋ a Nzam anà bye anà imbäl a Yɛsu.

13 Ungö apan dalàgɔ làkàmbar kà un'kɔɔl a ngyäl. Apan, mɛ kàmɛn ntsür mwɛy kan'too u ngyäl a kölàköl. Wa kàkäl anà mbwaŋ, mbwaŋ kwem anà in'tswe, in'tswe nsambwaar. Udu a mbwaŋ mwɛy mwɛy, wa kàbwäär mpà a imwol, anà udu a in'tswe awa byàkäl anà ikɔb mubɛy Nzam. **2** Ntsür awà kàmɛn mɛ kàkäl asànaa nkwe, an'bwar awa màkäl asànaa an'bwar a ntsür awàbàfàbel naa urs anà mun awa asànaa mun a ntaamà. Dalàgɔ kun'pɛ ngwal ande, imwol ande anà ikɔb akölàköl. **3** Umwɛy uboo a in'tswe kàmɛnà asànaa wàŋàyɔɔ tsütsü mukwà, wɛɛ iwà akin kyàkyer akwà. Mɛɛn manswà màkäl mukun'täŋ anà mukun'lab. **4** Baar bàbulà mukömà dalàgɔ, ntɔn la làpɛ ikɔb akà ntsür. Ba bàkömà sye ntsür, mutɛn naa: « Nà awà asànaa ntsür? Nà kan'kwo munwan anà wa? » **5** Ntsür kàwɛl ikɔb mutɛn ndaa a uyɔl anà yàbɛy Nzam anà ikɔb musal ngɔn an'kwem an'nà aŋiyweel. **6** Wa kàsɛmà mubɛy Nzam, mubɛy ikɔb ande, ikal ufàbwaay nde anà baar bàfàkal u du. **7** Wa kàwɛl mbwo munwan anà aŋin'kyɛɛl anà muwal iböŋ udu a ba. Bun'pɛ sye ikɔb udu a mbil yanswà, un'sɛŋ wanswà, ndaa yanswà anà nsi yanswà. **8** Baar a mɛɛn banswà bàkyer asun'kömà, baar banswà mpa kyàkäl ikɔb aba kyàŋàsɔn, sɛmà nkyeer a mɛɛn, uboo a un'kaan a möö, un'kaan a un'to a un'kɔk awà bàdwä. **9** « Wɛy mbuur awe anà an'tsü uwem! **10** Isàkal yan'lɔm naa mbuur akyà isɔ, nde asàkyà isɔ. Isàkal yan'lɔm naa mbuur bàkyer un'dwa a kɔm, nde bàsun'dwa a kɔm. Lalà là taaŋ a mukü̈ünà anà là làkwikilà a aŋin'kyɛɛl. » **11** Apan mɛ kàmɛn ntsür asin wàmutoo u mɛɛn. Wa kàkäl anà mbwaŋ, mbwaŋ yweel asànaa un'to a un'kɔk, wɛɛ wa kàtɛɛnà asànaa dalàgɔ. **12** Wa asyäälà ikɔb kyanswà kyà ntsür wàtàtwɛb u mii a wa. Wa akasiinà mɛɛn anà baar ama a ngwal mukömà ntsür wàtàtwɛb awà kyàkü iwà akwà kyàlun'dwa. **13** Ntsür wàyweel awà wàmukyer idiim a kölàköl, itàkal mutyey mbaa fà du tii u mɛɛn, u mii a baar banswà. **14** Wa afàbwiy baar a mɛɛn ndwaŋ u mbwo a idiim bun'pɛ mbwo mukyer u mii a ntsür wàtàtwɛb. Wa afàsiinà baar a mɛɛn mukyer itɛk ntɔn ibyäälà a ntsür awà bàyöölà a kɔm anà kàwü möö. **15** Ntsür wàyweel kàwɛl ikɔb mupà un'swey akà itɛk a ntsür wàtàtwɛb, ntɔn kya isi ndaa anà idwä baar bàtön mukun'kömà.

16 Ntsür wàmusiinà baar banswà a ngwal, bibaar anà
baar baar, aŋin'naaŋ anà aŋàlàmbwà, asɔ anà baar
a nsaay, muwal idiim mwɛy udu a kɔɔ ibaal itàkal u
ntabwey. 17 Akà mbuur mwɛy kàlàkwo anki musom
itàkal muyälà yàlàkal naa nde idiim aki kyatɛy, iswaŋà
naa ikɔb a ntsür itàkal un'tal a ikɔb awa. 18 Apà,
ilɔɔmà an'yeerà. Mbuur awe anà un'yɛnà kan'kwo
uyilà un'tal a ntsür, ntɔn un'tal awà kan'kwo a ikɔb a
baal mwɛy. Un'tal ande wa wà nkam syaam a an'kwem
an'syaam aŋisyaam.

14 Mɛ kàfàman mwan a un'kɔk kàkyàmbar udu a
mɔŋ a Siyɔna, wa anà baar, baar nsaab nkam
mwɛy an'kwem an'nà aŋinà, abà bàkäl anà ikɔb ande
anà kyà taaràndе byàŋàsɔn u ntabwey aba. 2 Mɛ
kàwem ndaa yan'fà du yàmusà làso asànaa iwɔɔl a
kölàköl byà an'dà, asànaa ipar a kölàköl. Ndaa kàwem
mɛ yàkäl asànaa diim a adim ikwɛŋ bàmubɛɛrà isyaŋ
aba. 3 Ba bàtöölà diim akün kusà a kir a imwol anà
kusà a ikyeer a möö byà inà anà andweer. Akà mbuur
mwɛy kàkwe anki mulɔŋàkà diim alà, nà baar nsaab
nkam mwɛy a an'kwem an'nà aŋinà abà bàbeen u
mɛɛn. 4 Ba bà baar mpa bàtay ndür aba unsà akaar,
ntɔn ba bà ankɔr. Ba bàfàlab mwan a un'kɔk ntsü
yanswà ufàkyà nde. Ba babeen uboo a baar asànaa
mbɛŋ atàtwɛb ntɔn Nzam anà ntɔn un'to a un'kɔk. 5
U mun aba loor làsàmɛnà anki. Amu ba pɛl latɛy. 6
Apan, mɛ kàmɛn un'kyeey asin wàmuyifumà u boboo
a du. Nde kàkäl anà Làsaŋ Aŋàbwaŋ là mbul a in'tye
mukyään baar a mɛɛn, akà baar a nsi yanswà, un'sɛŋ
wanswà, ndaa yanswà anà mbil yanswà. (aiōnios g166)
7 Nde kàtɛɛnà u ndaa a ngwal naa: « Làkyey ikɔb a
Nzam anà lun'si làkoo! Ntɔn taaŋ alà utsüül nde baar
nsaŋ lan'kwo. Làkömà mbuur awà kàkyer du, mɛɛn,
ngyäl anà ntwà a an'dà! » 8 Un'kyeey wàyweel kàläb
wàtàtwɛb, waa kàtɛn naa: « La lan'bwà, la lan'bwà,
Babilɔn làkölàköl lan'bwà! La lànüü in'sɛŋ myanswà
vin a un'fur a ipasàsɛ ala! » 9 Un'kyeey wàtär kàläb
akyeey böölbàtàtwɛb, wàmutɛn u ndaa a ngwal naa: «
Isàkal naa mbuur mwɛy kan'kömà ntsür anà itɛk awa,
anà isàkal naa nde kan'wal idiim u ntabwey itàkal
u kɔɔ, 10 nde asànwà vin a un'fur a nkyɛl a Nzam,
vin mpa làŋàkwaam uboo a kɔɔb a nkyɛl ande! Nde
asàman mpay aŋàdiir yà mbaa anà yà sufre kusà a
akyeey in'kyɛɛl anà kusà a un'to a un'kɔk. 11 Un'diŋ a
mpay aba wàmukyà du ipepey. Ba bàfàyöör anki itàkal
u mwäänà itàkal u mpib, ba baar bàfàkömà ntsür
anà idiim awa, anà mbuur awà kan'wal idiim a ikɔb
awa. » (aiōn g165) 12 Alà là taaŋ musà mukküünà ntɔn
baar a Nzam abà bàfàlab nswɛɛŋ ande anà abye anà
làkwikilà amu Yɛsu. 13 Ungö apan mɛ kàwem ndaa
yan'fà du anà yan'tɛn a mɛ naa: « Sɔn abà: "Un'sak
apanà akà baar abà bàkü uboo a Mwol!" Dweelà atɛɛnà
naa: "Ndandaa ba ban'kwo bayöör unsà isal aba, ntɔn
isal aba byàmuyalab!" » 14 Ungö apan mɛ kàmɛn
itööm a pɛɛl. Mbuur mwɛy asànaa Mwan a mbuur
kàkäl wàŋàbwaay udu a kya. Nde kàkäl anà mpà a
imwol yà wɔl kun'tswe, anà impye mwɛy kyà mpɔr
u kɔɔ. 15 Un'kyeey asin kàtoo kà idwà a Nzam, waa
kàsi un'kwɛŋ a ngwal akà mbuur kàkäl aŋàbwaay
udu a itööm: « Syääl impye angye, bwo, ntɔn alà là
taaŋ abwo: mɛɛn man'kwo ntɔn mbweel! » 16 Apan,
mbuur awà kàkäl aŋàbwaay udu a itööm, kàtɔɔm
impye ande u mɛɛn, waa kàbwe mbɛŋ yanswà yà
mɛɛn. 17 Un'kyeey asin kàyàtoo kà idwà a Nzam a du.
Nde sye kàkäl anà impye a mpɔr. 18 Un'kyeey asin sye,
awà kàkäl anà ikɔb udu a mbaa, kàfü mɛsà a ibɔɔn.
Nde kàsi un'kwɛŋ a ngwal akà mbuur awà kàkäl anà
impye a mpɔr: « Syääl impye angye kyàmpɔr anà kwol
itsuŋ a ywaŋ a vin a mɛɛn: an'reze abya màŋàsöŋ! »
19 Apan, un'kyeey kàtɔɔm impye ande u mɛɛn, waa
kàkwel mbɛŋ a ywaŋ a vin a mɛɛn. Nde kàtɔɔm ya
uboo a mpfwee a kölàköl yà un'fur a nkyɛl a Nzam. 20
Mbɛŋ ya bàtsü uboo a mpfwee ayi, u nsà a bul. An'kil
màkyer atoo uboo aya, waa màyöl tii u mun a mpoonà
aŋàmbar anà màpää u mɛɛn tii kà isii a an'kilɔmɛtre
nkam tär.

15 Apan mɛ kàmɛn idiim asin u du, idiim mwɛy
kyàkölàköl anà kyà ubem: akyeey nsambwaar
bàkäärà ntaaŋàmbar nsambwaar yàntsüü, ntɔn u
mbwo aya waa un'fur a nkyɛl a Nzam kan'kwo. 2
Ungö apan mɛ kàmɛn asànaa ngyäl a talàtal wàkölàköl
wàŋàtüüb anà mbaa. Baar banswà abà bàwɛl iböŋ udu
a ntsür, udu a idiim ande anà udu a un'tal a ikɔb ande
bàkäl bàŋàmbar udu a ngyäl a talàtal awà. Ba bàkäl
anà isyäŋ kapɛ Nzam kan'kɔɔ aba. 3 Ba bàkäl mutɔɔl
diim a Mɔsɛ, un'syääl a Nzam, anà diim a un'to a
un'kɔk: « Mwol Nzam, Nkum a indiir byanswà, isal
angye byà byàkölàköl anà byà ubem! Mwol a in'sɛŋ
myanswà, mbwo angye yà balàbal anà yà ndandaa! 4
Mwol, nà kan'kwo mutɔn ikɔb angye? Nà atɔn mukasà
làkoo? Ntɔn ngye mpɛl awà in'kyɛɛl, in'sɛŋ myanswà
myàkyer asàyakömà, ntɔn balàbal angye làkyàmɛnà u

leŋ. » 5 Ungö a indiir abi, mɛ kàmɛn idwà kyan'dubà
u du, anà ntɛn a imbäl. 6 Akyeey nsambwaar abà
bàkäärà ntaaŋàmbar nsambwaar bàyàtoo uboo a kya.
Ba bàkäl bàŋàbwaar ipfɛy a in'kà a ntsür kyà tsɛk tsɛk
anà un'kab a wɔl u lɔŋ. 7 Umwɛy uboo a ikyeer a
möö inà kàpɛ an'kɔɔb, an'kɔɔb nsambwaar mà wɔl
màŋàyɔl a un'fur a nkyɛl a Nzam a mbul a in'tye.
(aiōn g165) 8 Idwà kyàkäl kyàŋàyɔl a un'diŋ. Kya kyà
idiim muswaŋ làkoo anà ngwal a Nzam. Akà mbuur
mwɛy kàlàbilà anki uboo a idwà tii umpal yàlàwà
ntaaŋàmbar nsambwaar yà akyeey nsambwaar.

16 Apan mɛ kàwem ndaa a ngwal yàfü idwà yàmutɛn
a akyeey nsambwaar naa: « Làkyen kàlatyaaŋ
an'kɔɔb nsambwaar mà un'fur a nkyɛl a Nzam u
mɛɛn! » 2 Un'kyeey wàtàtwɛb kàkyen anà kàtyaaŋ
kɔɔb ande u mɛɛn. Apan inkyär ibe anà byà usaay
byàtoo u ndür a baar abà bàkäl anà inyɛm a ntsür anà
bàfakömà idiim awa. 3 Un'kyeey wàyweel kàtyaaŋ
kɔɔb ande u ngyäl a kölàköl. An'dà màbulà asànaa
an'kil a un'kü anà indiir byanswà byàkäl uboo a an'dà
byàkyer akwà. 4 Un'kyeey wàtär kàtyaaŋ kɔɔb ande
u ngyäl anà u ntwà a an'dà ayà yàbulà an'kil. 5
Apan, mɛ kàwem un'kyeey awe anà ikɔ̈b udu a an'dà
wàmutɛn naa: « Ngye ŋun'kyɛɛl, ngye awà, anà kàkäl,
ngye awà wàbalàbal ntɔn kàtsül ngye nsaŋ ayi unsà
balàbal. 6 Abun, baar bàtyaaŋ an'kil a baar angye
anà mà aŋangɔɔm, anà apanà ngye amapà an'kil naa
ba bànü. Ba ban'wal bweel aba! » 7 Ungö apan, mɛ
kàwem ndaa yan'fà idwà yàmutɛn naa: « Inye, Mwol
Nzam, Nkum a indiir byanswà, ntsüül a nsaŋ angye yà
ndandaa anà yà balàbal! » 8 Un'kyeey wànà kàtyaaŋ
kɔɔb ande udu a taaŋ. Ba bun'pɛ mbwo muwuul baar
mbaa. 9 Baar bàwulà mbaa u mwäänà a ibaŋ. Ba
bàbɛy ikɔb a Nzam awe anà ikɔ̈b udu a ntaaŋàmbar a
tub ayi, wɛɛ ba bàsàbuul anki mpem ntɔn mukun'sà
làkoo. 10 Un'kyeey wàtyeen kàtyaaŋ kɔɔb ande udu
a kir a imfum a ntsür. Imfum a ntsür kya kyàbilà u
làpib. Baar bàbebämà ndem aba an'din ntɔn usaay. 11
Ba bàtö Nzam a du ntɔn usaay aba anà inkyär aba.
Wɛɛ ba bàwɛy anki nsyääl aba yà mbe. 12 Un'kyeey
wàsyaam kàtyaaŋ kɔɔb ande u ngyäl Ɛfrat. Ngyäl awà
kàkyer ayɔm ntɔn mupà mbwo akà amfum ban'fà ntsü
làfàsɛnà taaŋ. 13 Apan, mɛ kàmɛn an'dweelà an'tär
màŋingyäy, màŋàfyän an'kwar un'swaŋ, màyatoo u
mun a dalàgɔ, u mun a ntsür anà u mun a ŋangɔɔm a
loor. 14 Ma mà an'dweelà a insɔŋà amyà ifàkyer idiim
a ubem. Mya myàfàkyà akà amfum a mɛɛn manswà
ntɔn mukaköŋà ntɔn ità a ilä a kölàköl kyà Nzam awà
Nkum a indiir byanswà. 15 Mwol kan'tɛn naa: « Le,
mɛ an'yà asànaa mbüb! Un'sak akà mbuur awafàkal
wàŋàpaŋà anà afàkaar ipfɛy ande, ntɔn nde ukö̈ön
amɛɛy un'kwey ande. » 16 An'dweelà màtüüb amfum
kà ikal mwɛy bàfàbel naa Armagɛdɔ kà Ɛbɛlyɔ. 17
Un'kyeey wànsambwaar kàtyaaŋ kɔɔb ande uboo a
un'pöb. Ndaa mwɛy yàngwal yan'too kà idwà, yàfü kir
a imwol yàmutɛn naa: « Yan'kwo! » 18 Apan, indiir
bi byàkyer amɛnà: miŋyä, làso a ndaa, ipar, ntɛɛr a
mɛɛn yà ngwal. Ntɛɛr a mɛɛn a tub ayi ŋàtàkal anki
sɛmà abà baar udu a mɛɛn. 19 Bul a kölàköl làbaarà
itiir itär, an'bul a nsi yanswà màkyer abwabà. Nzam
kàdiimà anki bul a kölàköl Babilɔn. Nde kun'nüü kɔɔb
a vin ande, vin a un'fur a nkyɛl ande. 20 Isaŋ a an'dà
byàkyer adiimà anà myɔŋ myàfàmɛnà anki. 21 Ikül a
mbul a in'kul kyàkyer anɔ, un'kul mwɛy buur awa
bàkäl isi a an'kilɔ an'kwem an'nà. In'kul ami myafü
du, waa myàbweelà baar, ba bàtöö Nzam ntɔn ya yàkäl
ntaaŋàmbar a kölàköl.

17 Ungö apan, umwɛy uboo a akyeey nsambwaar
awà kàkäär an'kɔɔb nsambwaar kàn'yàtɛn a mɛ
naa: « Yà, mɛ in'saswaŋ ntaaŋàmbar a un'kaar a pasàsɛ
a kölàköl, awà afàkal udu a an'dà an'köl an'köl. 2 Mbwo
mwɛy anà nde, amfum a mɛɛn bàbilà unsà ipasàsɛ,
baar a mɛɛn bàkyàyɔr vin a ipasàsɛ ande. » 3 Abun nde
kan'syen u nsye a ipɔl unsà Dweelà. Mɛ kàmɛn un'kaar
mwɛy kwo akyàbwaay udu a ntsür mwɛy wàtsöö,
wàŋàyɔl a ikɔb abyà byàfàbɛy Nzam. Nde kàkäl amyà
in'tswe nsambwaar anà mbwaŋ, mbwaŋ kwem. 4
Un'kaar kàkäl aŋàbwaar ipfɛy byàtsöö, tsöö a ngwal
anà an'twan a wɔl, in'kul a ntal anà mpɛr. Nde kàkäl
anà kɔɔb a wɔl làŋàyɔl anà ndaa a bɔɔmà u kɔɔ, yà
ŋingyäy, yà ipasàsɛ ande. 5 U ntabwey ande kyàkäl anà
ikɔb mwɛy akyà mpa ban'kwo baar muyöb: Babilɔn
akölàköl, ngwän a akaar a pasàsɛ anà bà bɔɔmà u
mɛɛn. 6 Mɛ kàmɛn un'kaar aŋàyɔr a an'kil a aŋin'kyɛɛl
anà mà an'bäl a Yɛsu. Umpal kun'mɛn mɛ, mɛ kàkyer
abem ngwal. 7 Kyakin un'kyeey kàtɛn nde a mɛ naa:
« Ntɔn nkye an'man ngye bɔɔmà? Mɛ in'yakyään
ngyee a un'kaar anà yà ntsür a in'tswe nsambwaar
anà mbwaŋ kwem awà kun'bwääy udu a wa. 8 Ntsür
akwà awà kàmɛn ngye, awà kàkäl anà möö, wa ufàkal
anki. Wa akyer atoo u boo a un'baan, ntɔn wa ukü.
Baar a mɛɛn mpa abye anà ikɔb aba byàŋàsɔn uboo a

un'kaan a möö fà nkyeer a mɛɛn, bàsàman ndaa mwɛy
yà ubem muman ntsür, ntɔn wa kàkyer akal, ufàkal
anki, wɛɛ wa akyer afàsyefurà. » (Abyssos g12) 9 « Apà,
ilɔɔmà un'yɛnà anà an'yeerà. In'tswe nsambwaar myà
myɔŋ amyà ufàbwaay un'kaar. Mya sye myà amfum
nsambwaar. 10 Atyeen uboo a ba bàkyàbwà, wàsyaam
wàmuyaal, wànsambwaar ŋàtàyà anki, wɛɛ umpal
usàyà nde, nde usàlam anki. 11 Ntsür akwà kàkäl anà
mpa ufàkal, wa ŋakwo wà mfum wànaan. Wa sye wà
umwɛy uboo a ntsür nsambwaar anà wa wàmukyà
ukwà. » 12 « Mbwaŋ kwem kàmɛn ngye, yà amfum
kwem mpa abà aŋàtàwal imfum, wɛɛ, u taaŋ làmwɛy,
ba bàsàkab ikɔb a imfum anà ntsür. 13 Ba bàkwem
bye amà an'kyän mwɛy: upà ngwal anà ikɔb aba unsà
isal a ntsür. 14 Ba bàsànwaan anà un'tö a un'kɔk, wɛɛ
un'tö a un'kɔk asàwal iböŋ udu a ba, ntɔn nde wà
Mwol a amwol anà Mfum a amfum, anà nde, bàŋàbel,
bàŋàsɔɔl anà bàlää bàsàkyer aböŋ mbwo mwɛy sye
anà nde. » 15 Un'kyeey kàfàtɛn a mɛ naa: « An'dà
kàmɛn ngye, kyà ikal akyà ufàkal un'kaar a pasàsɛ,
myà in'sɛŋ, iköŋ, nsi anà ndaa. 16 Mbwaŋ kwem
kàmɛn ngye anà ntsür, bàsàtɔn un'kaar a pasàsɛ, Ba
bàsun'sà aŋàyen anà wànsàpɔl. Ba bàsàdyà in'twaŋ
ande anà bàsun'wuul mbaa. 17 Ntɔn Nzam kàsi u
mpem aba mukwey an'kyän ande, ukwey an'kyän nsil
ma anà mupà imfum akà ntsür tii mpal isàkwo ndaa
a Nzam. » 18 « Mumay, un'kaar kàmɛn ngye, là bul
akölàköl làfàyaal udu a amfum a mɛɛn. »

18 Ungö apan, mɛ kàmɛn un'kyeey asin kan'fà
du: nde kàkäl anà ikɔb mwɛy kyà kölàköl anà
làkoo ande làpɛ kyɛɛy u mɛɛn. 2 Nde kàtɛn u ndaa a
ngwal naa: « La lan'bwà, la lan'bwà, Babilɔn làkölàköl!
Mpalabà, la lan'bulà ndwà a insɔŋà, ikal ntɔn an'dweelà
an'be mà ifà ifà, ikal a nɛn ifà ifà anà ntsür a mbe
anà yà ŋingyäy. 3 Ntɔn nde kànüü in'sɛŋ myanswà
vin a un'fur a ipasàsɛ ande. Amfum a mɛɛn bàkyer
ipasàsɛ anà nde, atɛɛl a an'yà a mɛɛn bàbulà aŋangim
u mbwo a ngwal a un'naaŋ ande wàŋàsöön. » 4 Mɛ
kàwem ndaa asin yan'fà du, yàmutɛɛnà naa: « Làtoo
uboboo a bul alà, bɛ in'sɛŋ amɛ, manà bɛ làyàbilà
unsà man'be ande anà mukɔɔn abilà unsà mpay ayà
iyun'bweel. 5 Ntɔn man'be ande màkyàsà ibiŋ tii u
du, anà Nzam kàyɔbà in'kɔlàŋàyɔŋ ande. 6 Un'fuur
asànaa kàkyer nde bumwɛy, un'fuur mbalà yweel ube
abà kàkyer nde. Uboo a kɔɔb kàbünà nde vin ande,
bünà sye mbalà yweel ntɔn nde. 7 Asànaa kàkäl nde
unsà làkoo anà unsà un'naaŋ, lun'fuur sye unsà mpay
anà unsà un'saabà. Ntɔn nde afàtɛn u mpem ande
naa: "Mɛ in'wàmuyaal asànaa mfum un'kaar, mɛ kà
in'wà un'kweel un'dim anki, un'saabà usan'bweel
anki akà ikikye." 8 Kyakin, mpay yanswà ayà bun'lɔ̈ɔ̈n
ikyer asun'bweel ilä imwɛy kya: ukwà, ukweel anà
ngyal, waa bàsun'tɔɔm u mbaa. Ntɔn Mwol Nzam
awà kun'tsüül nsaŋ wà ŋangwal. » 9 Apan, amfum a
mɛɛn abà bàkyer ipasàsɛ anà nde anà bàläb un'naaŋ
ande, bàkyer asàlel anà bàsàsà in'tär, umpal bàsàman
ba un'diŋ a bul aŋàkuŋà. 10 Ba bàsàkal ukwɛl, ntɔn
bɔɔmà a ntaaŋàmbar ande, anà ba bàsàtɛn naa: «
Ngyɛb! Ngyɛb! Ɔɔ Babilɔn, bul akölàköl, bul a ngwal!
Mbar angye yan'yà u taaŋ làmwɛy mpɛl! » 11 Atɛɛl
an'yà a mɛɛn bàmulel sye anà bàmusà un'saabà ntɔn
nde, ntɔn akà mbuur mwɛy ufàsàsom anki iyääl aba:
12 un'kàbɔ a wɔl, arza, in'kul a ntal anà mpɛr, ipfɛy
a in'kà a ntsür, anà byà fruu, byà swa anà byàtsöö,
in'te a usɔŋ aŋàbwaŋ, indiir ifà ifà byà mbwaŋ a
ngyɔ, byà in'te a ntal, byà brɔnze, byà ishabà itàkal
byà marbre, 13 kanɛl anà köb, may a usɔŋ, mire anà
tswà, vin anà may, mfuub anà blɛ, ngɔɔmà anà in'kɔk,
mpoonà anà an'shar, asɔ anà baar a bɔlokà. 14 Bàfàtɛn
naa: « Indiir byanswà afakweenà ngye byàkyàyaalà
apà ngye, un'naaŋ angye wanswà anà un'kyɔm angye
byàkyàdiimà ntɔn ngye anà bya bàfàsàman anki akà
ikikye! » 15 Ayääl abà bàbulà aŋangim u mbwo a
un'kaar awà, bàsàkal ukwɛl ntɔn mutiin mpay ayà
usàman nde. Ba bàkyer asàlel anà bàsàsà un'saabà.
16 Ba bàsàtɛn naa: « Ngyɛb! Ngyɛb! Bul akölàköl,
làŋàbwaar ipfɛy a in'kà a ntsür, kyàtsöö anà kyàfruu,
kyà an'twan a wɔl, in'kul a ntal anà mpɛr. 17 U
taaŋ làmwɛy mpɛl in'naaŋ mbɔɔn myàkyer ayaalà! »
Akaptɛn a an'swà banswà anà baar bàkäl muyikyà anà
ba, baar a ngyäl anà baar banswà bàfàman ubwaŋ
aba u ngyäl, bàkäl ukwɛl, 18 ba bàsyee in'kwɛŋ umpal
bàmɛn ba un'diŋ a bul aŋàkuŋà: « Bul nà làkwe musi
a bul a kölàköl alà! » 19 Ba bàkübà un'twà, bàsyee
in'kwɛŋ, bàkyer alelà, bàsyee un'saabà, waa bàtɛɛnà
naa: « Ngyɛb! Ngyɛb! Bul akölàköl alà làpɛ un'naaŋ
akà baar banswà bàkäl anà an'swà kà an'dà. U taaŋ
làmwɛy mpɛl akà undiir mwɛy kàfàkal anki! » 20 Du,
saŋ ntɔn mbwabà ala! Anà bɛ sye, aŋin'kyɛɛl, antööm
anà aŋangɔɔm làsäŋ! Nzam kun'tsüül mbar ntɔn ube
kàlakyer nde! 21 Apan, un'kyeey a ngwal mwɛy kàwɛl
nkɔŋ mwɛy asànaa nkà mwɛy yàkölàköl, waa kàtɔɔm
ya u ngyäl, anà kàtɛn naa: « Un'fur a nkyɛl nsil wawà
awà bàsàtɔɔm Babilɔn, bul akölàköl anà la bàfàsàman

anki akà ikikye. 22 Diim a abɛɛrà a isyäŋ anà adim
a ikwɛŋ, abɛɛrà a un'swom anà mfuŋ bàfàsawem
anki akà ikikye u ndwà angye. Akà un'kyeer a isal
a an'kɔɔ mwɛy bàfàsàman anki u ndwà angye. Akà
un'kiin a nkà mwɛy bàfàsàwem anki u ndwà angye.
23 Mwinà ufàsàpà anki kyɛɛy u ndwà angye. Làso a
baar ban'tà bɔr làbenàben bàfàsàwem anki u ndwà
angye, ntɔn ayääl angye bàkäl baar ban'söön mfun u
mɛɛn, anà u mbwo a in'nwɛŋ angye, ngye kàkyàbwiy
in'sɛŋ myanswà ndwaŋ. » 24 An'kil a aŋangɔɔm, mà
aŋin'kyɛɛl, anà mà baar banswà bàdwä u mɛɛn mà
bàmɛnà u Babilɔn.

19 Ungö pa, mɛ kàwem u du asànaa ndaa a ngwal
yà un'sɛŋ a kölàköl awà u du wàmutɛn naa: «
Alɛluya! Ngweel a möö, làkoo anà ngwal bye akà Nzam
abi! 2 Ntɔn ntsüül a nsaŋ ande yanswà yà ndandaa anà
yà balàbal! Ntɔn nde kàpɛ ntaaŋàmbar akà un'kaar a
pasàsɛ a kölàköl, ntɔn nde kàbwiyà mɛɛn unsà ipasàsɛ
ande. Nde kun'fuur mfur a an'kil a asyääl ande. » 3 Ba
bàfàtɛn naa: « Alɛluya! Un'diŋ awa wàmubeenà du
mbul a in'tye! » (aiōn g165) 4 Apan andweer an'kwem
möölaŋinà anà ikyeer a möö inà bàbü an'köm, waa
bàkömà Nzam awàfàyaal u kir a imwol anà mutɛn naa:
« Yà abwɛy! Alɛluya! » 5 Ndaa yàtoo u kir a imwol,
waa yàtɛn naa: « Lun'syäŋà Nzam abi, bɛ asyääl ande
banswà, bɛ baar làfàkyey Nzam, ambɛy anà andweer!
» 6 Apan mɛ kàwem asànaa ndaa a un'kàbɔ a baar,
asànaa làso a ngyäl a kölàköl anà asànaa idum a mbul
a ngwal yàmutɛn naa: « Alɛluya! Ntɔn Mwol, Nzam
abi wàngwal kan'bwääy imwol ande. 7 Wɛy bi isäŋ
anà ikäl aŋàyɔl a un'sak, anà kun'si làkoo! Ntɔn taaŋ
a un'kyɔm a bɔr a un'tö a un'kɔk lan'kwo, un'kyay
ande wàŋàyöŋà. 8 Nde bun'pɛ mbwo mubwaar ipfɛy a
in'kà a ntsür, kyà in'ŋyäŋ anà kyà tsɛk tsɛk. » Ntɔn
ipfɛy a in'kà a ntsür ikaswaŋà naa isal a balàbal byà
aŋin'kyɛɛl. 9 Un'kyeey mwɛy kàtɛn amɛ naa: « Sɔn:
Un'sak akà baar abà bàbel kà un'kyɔm a bɔr a un'tö a
un'kɔk. » Nde kàfàkwɛy aba: « Yayi yanswà yà ndaa a
Nzam yà ndandaa. » 10 Apan, mɛ kàbü an'köm kusà
a nde ntɔn mukun'kömà, wɛɛ nde kàtɛn a mɛ naa:
« Twon aman'kömà! Mɛ in'wà un'syääl asànaa ngye
anà atɔŋ angye abà bàläà unsà imbäl a Yɛsu. Làkoo
ngye asà Nzam! » Ntɔn imbäl a Yɛsu kyà dweelà a
ngɔɔm. 11 Apan, mɛ kàmɛn du làŋàdubà, mpoonà a
pɛl kàyàmɛnà. Mbuur kàläär udu awa bàfun'bel « Lää
» anà « Ndandaa ». Nde afàtsul nsaŋ anà afànwaan
unsà balàbal. 12 Mii ande myà asànaa làlɛm a mbaa.
Nde we anà mpà a imwol mbɔɔn udu a un'tswe anà
ikɔb aŋàsɔn akyà uyöb nde mpɛl. 13 Nde wàŋàbwaar
kàzak aŋànwɛmà unsà an'kil. Ikɔb ande « Ndaa a
Nzam ». 14 In'lwaŋ a aŋità a du myàyun'labà udu a
mpoonà a pɛɛl, myaŋàbwaar ipfɛy a in'kà a ntsür kyà
pɛɛl anà kyà tsɛk tsɛk. 15 Kɔm aŋàsye làtoo u mun
ande ntɔn mukam in'sɛŋ. Nde asàkal un'kyɛɛŋ aba
anà un'aŋ wà ishabà, anà nde asàbwɛɛr rɛzɛ uboo a
mpfwee ipölà vin a un'fur a nkyɛl a Nzam Aŋangwal.
16 Udu a kàzak ande anà udu a ipɛl ande bàsön ikɔb
ki: « Mfum a amfum anà Mwol a amwol ». 17 Apan,
mɛ kàmɛn un'kyeey aŋàmbar uboo a taaŋ. Nde kasi
in'kwɛŋ u ndaa a ngwal akà nɛn yanswà yàyafumà u
dudu: « Làyi, làköŋ ntɔn un'kyɔm a kölàköl wà Nzam!
18 Abun, yàladi in'twaŋ a amfum, in'twaŋ a amfum
a aŋità, in'twaŋ a aŋangwal, in'twaŋ a mpoonà anà
myà baar bàfàsyen ya, in'twaŋ a baar banswà, baar a
nsaay anà asɔ, ambɛy anà andweer. » 19 Ungö apan,
mɛ kàmɛn ntsür, amfum a mɛɛn anà in'lwaaŋ a ità
aba, bàŋàköŋ ntɔn munwaan a mbuur afàlaar udu
a mpoonà anà un'lwaaŋ a ità ande. 20 Ntsür bàkyer
un'kɔr anà ŋangɔɔm ande wàloor kàkyer idiim ibaŋ
kusà ande ntɔn mubwiy ndwaŋ baar abà bàwɛl inyɛm
a ntsür anà bàkömà itɛk awa. Ntsür anà ŋangɔɔm a
loor batɔɔm bàmöö u yaaŋ a mbaa. (Limnē Pyr g3041 g4442)
21 Baar bumwɛy bàkyer adwa a kɔm alà làtoo u mun a
mbuur kàkäl udu a mpoonà. Nɛn yanswà yàyüür a
in'twaŋ aba.

20 Apan, mɛ kàmɛn un'kyeey mwɛy an'yàtyà fà du.
Nde kàkäär nsab a un'baan anà dwaaŋ a buur.
(Abyssos g12) 2 Nde kàkör dalàgɔ, ntäy itaan, awà ileŋ
anà Satanà, waa kun'bäm dwaaŋ ntɔn mbul nsaab.
3 Un'kyeey kun'tɔɔm kà un'baan, kun'bäm a nsab,
waa kàbɛɛrà inyɛm udu ande, ntɔn dalàgɔ uköön
afàbwiy in'sɛŋ ndwaŋ tii isàkwo mbul nsaab. Ungö
apan bàkyer asun'tsuuŋ ntɔn kitaaŋ. (Abyssos g12) 4
Ungö, mɛ kàmɛn an'kir a imwol. Baar bàbwaayà udu a
ma bàwɛl ikɔb mutsul nsaŋ. Mɛ kàmɛn sye möö a baar
abà batsül in'tswe ntɔn bàtää ba imbäl a Yɛsu anà kyà
ndaa a Nzam. Ba bàkömà anki ntsür itàkal idiim awa
anà ba bàwɛl anki inyɛm awa u ntabwey, itàkal u kɔɔ.
Ba bàkyer awiyà anà bàyaal anà Klistɔ mbul nsaab. 5
Akü bumwɛy bàwiyà anki kusà a mbul nsaab mukwo.
Ayi yà ngwiiyà yàtàtwɛb. 6 Baar ban'wal kab unsà
ngwiiyà atàtwɛb ayi, bà aŋun'sak anà aŋin'kyɛɛl! Udu

a ba ukwà bàyweel bàsàkal anki. Ba bàsàkal angaŋ
a Nzam anà Klistɔ, anà ba bàsàyaal anà Klistɔ mbul
nsaab. 7 Mpal isàkwo mbul nsaab, Satanà bàkyer
asun'twey u bɔlokà ande, 8 anà nde asàkyà mukayikur
in'sɛŋ amyà kà an'twɛrà a mɛɛn mà anà, ikaswaŋà
naa Gɔg anà Magɔg. Nde asakönà ntɔn mumwaan
ità: un'tal aba wà asànaa ansɛŋ a ngyäl. 9 Ba bàbilà a
ngwal u mɛɛn manswà, waa bàdiŋà ikal a aŋin'kyɛɛl,
iswaŋà naa bul a Nzam lànkween. Wɛɛ mbaa yàfü
du, waa yadwä. 10 Apan, un'lwɛɛb aba ileŋ, akyà
kyàkürà baar, bun'tɔɔm u yaaŋ a mbaa, ntsü abà ntsür
anà aŋangɔɔm a loor. Ba bàsàman mpay mpib anà
mwäänà u mbul a in'tye. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442)
11 Apan, mɛ kàmɛn kir a imwol làkölàköl làpɛɛl anà
mbuur kàbwaayà udu a la. Du anà mɛɛn màtiin ukwɛl
kusà ande, anà ma bàfàsàman anki. 12 Ungö apan mɛ
kàmɛn akü, andweer anà ambɛy, bàŋàmbar kusà a kir
a imwol. In'kaan bàkyer aduub. Un'kaan asin bàkyer
aduub, un'kaan a möö. Akü batsül nsaŋ, mbuur mbuur
mulab nsyääl ande, asànaa bàsön ya uboo a in'kaan.
13 Ngyäl kàfuur akü ande, ukwà anà an'lɔŋ màfuur akü
ama. Ba banswà batsül nsaŋ, mbuur mbuur asànaa
byàkäl isal ande. (Hadēs g86) 14 Ukwà anà an'lɔŋ batɔɔm
u yaaŋ a mbaa. Yaaŋ a mbaa alà bà ukwà bàyweel.
(Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Isàkal naa mbuur mwɛy
ikɔb ande bàsön anki uboo a un'kaan a möö, nde
bun'tɔɔm u yaaŋ a mbaa. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Apan, mɛ kàmɛn du akün anà mɛɛn akün. Du
làtàtwɛb anà mɛɛn màtàtwɛb màkyàyaalà, anà
ngyäl ufàkal anki. 2 Mɛ kàmɛn sye bul in'kyɛɛl,
Yɛlusàlɛm akün, làfü du apà Nzam, asànaa un'kyay
kan'sà ntwɛn ntɔn un'dim ande. 3 Mɛ kàwem ndaa
mwɛy yàngwal yan'too u kir a imwol yàmutɛn naa: «
Le ikal a Nzam anà baar a möö! Nde asàkal anà ba, anà
ba bàsàkal in'sɛŋ ande. Nzam ŋakwo asàkal anà ba,
nde asàkal Nzam aba. 4 Nde asàkɔɔm làsaaŋ a mii aba
lanswà. Ukwà bàfàsàkal anki, itàkal un'saabà, itàkal
in'tär, itàkal mpay, ntɔn indiir itaan byàkyàyaalà. »
5 Apan, mbuur kàkäl wàŋàbwaay udu a kir a imwol
kàtɛn naa: « Le, indiir byanswà mɛ in'kyer byàkün. »
Ungö waa nde kàtɛn a mɛ naa: « Sɔn abà, ntɔn ndaa
amɛ yà yàndandaa anà yàlää. » 6 Apan nde kàtɛn a mɛ
naa: « Yan'kwo! Mɛ in'wà Alfa anà Ɔmɛga, nsɛmà anà
ntsüü. Akà mbuur awe anà mfwää, mɛ in'sun'pà an'dà
a ngway màfàfà u ntwà a an'dà a möö. 7 Mbuur asàwal
iböŋ, asàwal kwal là: mɛ in'sàkal Nzam ande, anà nde
asàkal mwan amɛ. 8 Wɛɛ akà aŋabɔɔmà, akà baar mpa
abà aŋàlàkwikilà, akà aŋamöö aŋingyäy, akà adwää,
akà apasàsɛ, akà aŋin'nwɛɛŋ, akà aŋitɛk anà aŋaloor
banswà, ikal aba kyà uboo a yaaŋ a mbaa: abà bà ukwà
bàyweel. » (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Apan umwɛy uboo a
akyeey nsambwaar abà bàkäärà an'kɔɔb nsambwaar
màŋàyɔl anà mpay nsambwaar yà ntsüü, kàtɛn a mɛ
naa: « Yà, mɛ in'saswaŋ un'kaar aŋàbääl, un'kyay a
un'tö a un'kɔk. » 10 Nde kan'syen unsà Dweelà udu a
mɔŋ akölàköl anà wàbwɛlàbwɛl, waa kan'swɛŋ bul
in'kyɛɛl, Yɛlusàlɛm, làfü du apà Nzam. 11 La làpɛɛ
un'ŋyäŋ a làkoo a Nzam. Un'ŋyäŋ ala kàkäl asànaa
un'ŋyäŋ a un'kul a ntal wà talàtal awà bàfàbel naa
yaspe. 12 La làkäl anà ibä a làpaŋ kyàkölàköl anà
kyàbwɛl. La làkäl anà ibeenà, ibeenà kwem aŋiyweel,
anà akyeey sye akyeey kwem aŋiyweel ntɔn muleerà
ibeenà byàŋàsɔn ikɔb, ikɔb a in'sɛŋ kwem aŋiyweel
myà baan a Isàlɛl: 13 ibeenà itär ntsü làfàsɛnà taaŋ,
ibeenà itär u ntaal, ibeenà itär u ngyɛl, ibeenà itär u
ntsü làfàkàminà taaŋ. 14 Làpaŋ a bul alà làkäl làŋàtɔŋ
udu a nkɔŋ kwem aŋiyweel yà un'bään. Udu aya
bàkyàsɔn ikɔb a antööm kwem aŋiyweel bà un'tö a
un'kɔk. 15 Mbuur kàtɛɛnà a mɛ kàkäl anà isii u kɔɔ:
wɛŋwɛŋ là wɔl, ntɔn musi ibeenà anà ibä a bul. 16
Ibä a bul byàkäl làsii làmwɛy: un'kö ala kàkäl làsii
làmwɛy anà ngyamà ala. Nde la kàsi a wɛŋwɛŋ: ma
manswà màkäl isi an'kilɔmɛtre nsaab yweel a nkam
yweel an'kwem möölˈ Un'kö, ngyamà anà bwɛl byàkäl
làsii làmwɛy la. 17 Nde kàsi sye ibä a làpaŋ: kya kyàkäl
isi a mɛtre an'kwem nsambwaar aŋiyweel unsà un'kö.
18 Ibä kyàkäl kyàŋàtɔŋ a yaspe, anà bul làkäl làŋàtɔŋ a
wɔl aŋàyir là tsɛk tsɛk asànaa talàtal. 19 In'bään a
ibä a bul myàkäl myàŋàtɔŋ a nkɔŋ a ntal yà ifà ifà:
un'bään wàtàtwɛb kàkäl wàŋàtɔŋ a yaspe, wàyweel
a safir, wàtär a agate, wànà a ɛmɛrɔde, 20 wàtyeen
a sardɔniks, wàsyaam a sardwan, wànsambwaar a
krizɔlit, wànaan a bɛril, wàwà a tɔpaze, wàkwem a
krizɔpraze, wàkwem aŋimwɛy a iyasɛnte, wàkwem
aŋiyweel a amɛtiste. 21 Ibeenà byàkwem aŋiyweel
byàkäl bya an'yak, an'yak kwem aŋiyweel. Ibeenà
imwɛy imwɛy kyàkäl kyàŋàkyer a yak làmwɛy. Balàbal
akölàköl là bul làkäl là wɔl aŋàyir asànaa kɔɔb a
talàtal. 22 Wɛɛ mɛ kàmɛn anki ndwà a Nzam u bul alà,
ntɔn ndwà a Nzam ala wà Mwol, Nzam Aŋangwal anà
un'tö a un'kɔk. 23 Bul alà làkäl anki anà mfun a taaŋ
itàkal nsöŋ ntɔn mupà la kyɛɛy. Ntɔn làkoo a Nzam
làfàpà kyɛɛy anà un'tö a un'kɔk wà mwinà ala. 24

In'sɛŋ myàsakyeenà a kyɛɛy ande, anà amfum a mɛɛn
bàsun'twäälà làkoo aba. 25 Ibeenà a bul byàsàkal bya
ipɔl mwäänà aŋun'kiinà, tɔn kwo mpib isàkal anki.
26 Wɛɛ bàsàtwaal làkoo anà ibyääl a in'sɛŋ kwo. 27
Làbiin làsàbilà anki kwo, itàkal un'pasàsɛ anà ŋaloor,
wɛɛ baar abà bàŋàsɔn uboo a un'kaan a möö a un'tö a
un'kɔk mpɛl.

22 Un'kyeey kan'swɛŋ sye ngyäl a an'dà a möö,
wàmutà in'ŋyäŋ asànaa talàtal. An'dà amà màkäl
mutoo u kir a Nzam anà là un'tö a un'kɔk. 2 Uboboo a
balàbal a kölàköl làbul, uboboo a indek myeel myà
ngyäl, we anà un'te a möö. Wa kàfabɔrà mbalà kwem
aŋiyweel anà kàpɛɛ imbɛŋ ngɔn wanswà. Nkay awa
yà ntɔn mukɔɔr in'sɛŋ. 3 Un'küül ufàsàkal anki. Kir
a imwol a Nzam anà un'tö a un'kɔk làsàkal uboo
a bul, anà asyääl ande bàkyer asun'syäŋà. 4 Ba
bàsàman ntabwey ande anà ikɔb ande isàkal kyàŋàsɔn
u ntabwey aba. 5 Làpib làfàsàkal anki, ba bàfàsàkal
anki anà mfun a pɛɛlà a mwinà itàkal làtaaŋ, ntɔn
Mwol Nzam asàsà pɛɛlà ande udu a ba. Waa ba bàsàyaal
mbul a in'tye. (aiōn g165) 6 Ungö apan un'kyeey kàtɛn a
mɛ naa: « Ndaa ayi yà ndandaa anà yà lää. Anà Mwol,
Nzam a an'dweelà a aŋangɔɔm, kàtöm un'kyeey ande,
ntɔn muswaŋ akà asyääl ande ndaa ayiyà u kitaaŋ. » 7
Yɛsu kàtɛn naa: « Le, mɛ in'wàmuyà agyä. Un'sak akà
mbuur afàsyääl ndaa a ngɔɔm a un'kaan wà! » 8 Mɛ
Ywan kàwem anà kàmɛn indiir abi. Ungö muwem anà
muman bya, mɛ kàbü an'köm kà in'kɔl a un'kyeey awà
kan'swɛŋà bya, ntɔn mukun'kömà. 9 Wɛɛ nde kàtɛn
a mɛ naa: « Twon aman'kömà! Mɛ in'wà un'syääl
asànaa ngye, asànaa atɔŋ angye aŋangɔɔm anà baar
banswà bàfàsyääl ndaa a un'kaan awà. Ngye akömà
Nzam! » 10 Nde kàfàtɛn a mɛ naa: « Twon an'yee ndaa
a ngɔɔm a un'kaan wà, ntɔn taaŋ lye tsütsü. 11 Wɛy
mbuur afàkyer ube uläb mukyer ube anà aŋàŋingyäy
uläb mukyer ŋingyäy, wɛɛ mbuur afàkyer balàbal uläb
mukyer balàbal, anà ŋun'kyɛɛl uläb mukyɛɛl. » 12 Nde
kàkwɛy naa: « Le, mɛ in'wàmuyà agyä. Mɛ in'yàtwaal
bweel mupà akà mbuur mbuur asànaa akyà isal ande.
13 Mɛ in'wà Alfa anà Ɔmɛga, iswaŋà naa wàtàtwɛb anà
wàntsüü, nsɛmà anà ntsüü. 14 « Un'sak akà baar abà
ban'sɔŋ ipfɛy aba, ntɔn mukal anà ikɔb mudyà mbɛŋ
a un'te a möö, anà mubilà u min a mbwo a bul. 15 Wɛɛ
mbwà, aŋin'nwɛŋ, apasàsɛ, adwää, aŋitɛk, anà baar
banswà bàfàkwen anà bàfàtà loor bàsàkal u nsà a bul.
16 « Mɛ, Yɛsu, mɛ kàtöm un'kyeey amɛ mutà imbäl a
indiir abi akà bɛ ntɔn Ikööŋ. Mɛ, mɛ in'wà un'swɛy
anà ywar a David, mbwaar afàpà in'ŋyäŋ u tutu. » 17
Dweelà anà Un'kyay ban'tɛn naa: « Yà! » Wɛy mbuur
kan'wem ya utɛn naa: « Yà! » Wɛy mbuur awe anà
mpfwää uyi. Wɛy mbuur akwen an'dà a möö uwɛl mà
màngway. 18 Mɛ, Ywan, mɛ an'weey mbuur wanswà
kan'wem ndaa a ngɔɔm a un'kaan wà naa: isàkal naa
mbuur kan'kwɛy undiir udu aya, Nzam ayun'kwɛy
ntaaŋàmbar ayà bàsön uboo a un'kaan a ngɔɔm awà.
19 Isàkal naa mbuur kan'lwom ndaa yanswà ayà uboo
a un'kaan a ngɔɔm awà, Nzam asàlwom kab ande uboo
a un'te a möö anà uboo a bul in'kyɛɛl amà bàsön uboo
a un'kaan awà. 20 Un'tɛɛl imbäl a indiir abi kan'tɛn
naa: « Inye, mɛ in'wàmuyà agyä! » Yà abwɛy! Mwol
Yɛsu, yà! 21 Wɛy kab a ngway a Mwol Yɛsu làkäl anà
bɛ banswà.

Mɛ kàmɛn sye bul in'kyɛɛl, Yɛlusàlɛm akün, làfü du apà Nzam, asànaa un'kyay kan'sà ntwɛn ntɔn un'dim ande. Mɛ kàwem ndaa mwɛy yàngwal yan'too u kir a imwol yàmutɛn naa: « Le ikal a Nzam anà baar a mɔ̈ɔ̈! Nde asàkal anà ba, anà ba bàsàkal in'sɛŋ ande. Nzam ŋakwo asàkal anà ba, nde asàkal Nzam aba. »

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Eyansi at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Eyansi at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place
Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses
Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aïdios g126

Greek: adjective
Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6
Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun
Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses
Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective
Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses
Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular
Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32
Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possiblity, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067
Greek: proper noun, place
Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses
Meaning:
Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86
Greek: proper noun, place
Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses
Meaning:
Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442
Greek: proper noun, place
Usage: Phrase 5 times in the New Testament
Meaning:
Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585
Hebrew: proper noun, place
Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses
Meaning:
The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020
Greek: proper noun, place
Usage: 1 time in 2 Peter 2:4
Meaning:
Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Yansi---Yansi-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

LUKÅ 8:31
LƆMÅ 10:7
IMƐƐY 9:1
IMƐƐY 9:2
IMƐƐY 9:11
IMƐƐY 11:7
IMƐƐY 17:8
IMƐƐY 20:1
IMƐƐY 20:3

aïdios

LƆMÅ 1:20
YUDE 1:6

aiōn

MÅTAY 12:32
MÅTAY 13:22
MÅTAY 13:39
MÅTAY 13:40
MÅTAY 13:49
MÅTAY 21:19
MÅTAY 24:3
MÅTAY 28:20
MALAKƆ 3:29
MALAKƆ 4:19
MALAKƆ 10:30
MALAKƆ 11:14
LUKÅ 1:33
LUKÅ 1:55
LUKÅ 1:70
LUKÅ 16:8
LUKÅ 18:30
LUKÅ 20:34
LUKÅ 20:35
YWAN 4:14
YWAN 6:51
YWAN 6:58
YWAN 8:35
YWAN 8:51
YWAN 8:52
YWAN 9:32
YWAN 10:28
YWAN 11:26
YWAN 12:34
YWAN 13:8
YWAN 14:16
ISAL 3:21
ISAL 15:18
LƆMÅ 1:25
LƆMÅ 9:5
LƆMÅ 11:36
LƆMÅ 12:2
LƆMÅ 16:27
1 KƆLINTƆ 1:20
1 KƆLINTƆ 2:6
1 KƆLINTƆ 2:7
1 KƆLINTƆ 2:8
1 KƆLINTƆ 3:18
1 KƆLINTƆ 8:13
1 KƆLINTƆ 10:11
2 KƆLINTƆ 4:4
2 KƆLINTƆ 9:9
2 KƆLINTƆ 11:31
NGALÅTYÅ 1:4
NGALÅTYÅ 1:5
ƐFƐSƆ 1:21
ƐFƐSƆ 2:2
ƐFƐSƆ 2:7
ƐFƐSƆ 3:9
ƐFƐSƆ 3:11
ƐFƐSƆ 3:21
ƐFƐSƆ 6:12
FILIPE 4:20
KƆLƆSAY 1:26
1 TUMÅTƐ 1:17
1 TUMÅTƐ 6:17
2 TUMÅTƐ 4:10
2 TUMÅTƐ 4:18
Titɔ 2:12
ƐBƐLYƆ 1:2
ƐBƐLYƆ 1:8
ƐBƐLYƆ 5:6
ƐBƐLYƆ 6:5
ƐBƐLYƆ 6:20
ƐBƐLYƆ 7:17
ƐBƐLYƆ 7:21
ƐBƐLYƆ 7:24
ƐBƐLYƆ 7:28
ƐBƐLYƆ 9:26
ƐBƐLYƆ 11:3
ƐBƐLYƆ 13:8
ƐBƐLYƆ 13:21
1 PETƆLÅ 1:23
1 PETƆLÅ 1:25
1 PETƆLÅ 4:11
1 PETƆLÅ 5:11
2 PETƆLÅ 3:18
1 YWAN 2:17
2 YWAN 1:2
YUDE 1:13
YUDE 1:25
IMƐƐY 1:6
IMƐƐY 1:18
IMƐƐY 4:9
IMƐƐY 4:10
IMƐƐY 5:13
IMƐƐY 7:12
IMƐƐY 10:6
IMƐƐY 11:15
IMƐƐY 14:11
IMƐƐY 15:7
IMƐƐY 19:3
IMƐƐY 20:10
IMƐƐY 22:5

aiōnios

MÅTAY 18:8
MÅTAY 19:16
MÅTAY 19:29
MÅTAY 25:41
MÅTAY 25:46
MALAKƆ 3:29
MALAKƆ 10:17
MALAKƆ 10:30
LUKÅ 10:25
LUKÅ 16:9
LUKÅ 18:18
LUKÅ 18:30
YWAN 3:15
YWAN 3:16
YWAN 3:36
YWAN 4:14
YWAN 4:36
YWAN 5:24
YWAN 5:39
YWAN 6:27
YWAN 6:40
YWAN 6:47
YWAN 6:54
YWAN 6:68

YWAN 10:28
YWAN 12:25
YWAN 12:50
YWAN 17:2
YWAN 17:3
ISAL 13:46
ISAL 13:48
LƆMÅ 2:7
LƆMÅ 5:21
LƆMÅ 6:22
LƆMÅ 6:23
LƆMÅ 16:25
LƆMÅ 16:26
2 KƆLINTƆ 4:17
2 KƆLINTƆ 4:18
2 KƆLINTƆ 5:1
NGALÅTYÅ 6:8
2 TƐSALƆNIKÅ 1:9
2 TƐSALƆNIKÅ 2:16
1 TUMÅTƐ 1:16
1 TUMÅTƐ 6:12
1 TUMÅTƐ 6:16
2 TUMÅTƐ 1:9
2 TUMÅTƐ 2:10
Titə 1:2
Titə 3:7
FILEMƆ 1:15
ƐBƐLYƆ 5:9
ƐBƐLYƆ 6:2
ƐBƐLYƆ 9:12
ƐBƐLYƆ 9:14
ƐBƐLYƆ 9:15
ƐBƐLYƆ 13:20
1 PETƆLÅ 5:10
2 PETƆLÅ 1:11
1 YWAN 1:2
1 YWAN 2:25
1 YWAN 3:15
1 YWAN 5:11
1 YWAN 5:13
1 YWAN 5:20
YUDE 1:7
YUDE 1:21
IMƐƐY 14:6

eleēsē

LƆMÅ 11:32

Geenna

MÅTAY 5:22
MÅTAY 5:29
MÅTAY 5:30
MÅTAY 10:28
MÅTAY 18:9
MÅTAY 23:15
MÅTAY 23:33
MALAKƆ 9:43
MALAKƆ 9:45
MALAKƆ 9:47
LUKÅ 12:5
ZYAK 3:6

Hadēs

MÅTAY 11:23
MÅTAY 16:18
LUKÅ 10:15
LUKÅ 16:23
ISAL 2:27
ISAL 2:31
1 KƆLINTƆ 15:55
IMƐƐY 1:18
IMƐƐY 6:8
IMƐƐY 20:13
IMƐƐY 20:14

Limnē Pyr

IMƐƐY 19:20
IMƐƐY 20:10
IMƐƐY 20:14
IMƐƐY 20:15
IMƐƐY 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 PETƆLÅ 2:4

Questioned

None yet noted

U mbwo a làkwikilà, Abàlam kàkyey làbeel a Nzam awà kun'swɛŋ mukyà nsi ayà kàlàkàwal nde kwal, nde kàkyen ukɔɔn ayöb naa nde ken ukyà. - Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Lalan Mwan a mbuur kàyi anki ntɔn bun'syàál, wɛɛ nde kàyi ntɔn musyàál anà mupà mɔ̀ɔ̀ ande asánaa nkwìy ntɔn baar mbɔɔn. - Mark 10:45

Pəl, un'syääl a Klistə Yɛsu, bun'bel mukal ntööm anà bun'si ukəl ntən mukyään Làsaŋ a Nzam. - Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

	Christ returns for his people
1956	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1830	John Williams reaches Polynesia
1731	Zinzendorf leads Moravian mission
1614	Japanese kill 40,000 Christians
1572	Jesuits reach Mexico
1517	Martin Luther leads Reformation
1455	Gutenberg prints first Bible
1323	Franciscans reach Sumatra
1276	Ramon Llull trains missionaries
1100	Crusades tarnish the church
1054	The Great Schism
997	Adalbert marytyrd in Prussia
864	Bulgarian Prince Boris converts
716	Boniface reaches Germany
635	Alopen reaches China
569	Longinus reaches Alodia / Sudan
432	Saint Patrick reaches Ireland
397	Carthage ratifies Bible Canon
341	Ulfilas reaches Goth / Romania
325	Niceae proclaims God is Trinity
250	Denis reaches Paris, France
197	Tertullian writes Christian literature
70	Titus destroys the Jewish Temple
61	Paul imprisoned in Rome, Italy
52	Thomas reaches Malabar, India
39	Peter reaches Gentile Cornelius
33	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?							
			Innocence		Fallen				Glory	
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden No Fall No Death Gen 1:31	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16				God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City No Hades No Dead Rev 20:3	All Restored Acts 3:21
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43		
		Holy Spirit			Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17			
	Mankind	Living Mankind	No Creation No people Gen 1:1		Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5					
		Deceased Believing Mankind			Blessed in Paradise, Luke 16:22					
		Deceased Unbelieving Mankind			Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13					
	Angels	Holy Angels			Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14					
		Imprisoned Angels		No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6				Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?
		Fugitive Angels			Rebelling Against Christ Accusing Mankind 1 Peter 5:8 and Revelation 12:10			Thalaasa, Rev 20:13		
		First Beast Demon						Lake of Fire Revelation 19:20		
		False Prophet Demon								
		Satan						Abyss Revelation 20:2		

Destiny

Eyansi at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarrantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Làkyen akà in'sɛŋ myanswà, labuul alɔŋki, ladümà kà ikɔb a Taa, anà kyà Mwan, anà kyà Dweelà In'kyɛɛl. - Matthew 28:19